

UNIVERSITAT JAUME I
Departament de Traducció i Comunicació

**La traducció en el discurs mediambiental en
llengua catalana: anàlisi i caracterització
d'un corpus ambidireccional**

TESI DOCTORAL

Presentada per:

Llum Bracho Lapiedra

Dirigida per:

Josep R. Guzman Pitarch

Anna I. Montesinos López

Castelló de la Plana, 2004

A la meua iaia, qui, com altres tantes dones de la seua època, no va tenir l'oportunitat de realitzar-se professionalment i, amb penes i treballs, personalment.

A ma mare, a qui dec, entre moltes altres coses, la vida.

A Paco, per la seua estima diària.

En realitat, el lector d'avui s'alimenta bàsicament de traduccions. Em refereixo al lector mitjà i assidu, dotat d'una curiositat intel·lectual, encara que aquesta no sigui estrictament literària. Si un repassa el catàleg habitual de les seves lectures, comprova amb sorpresa que un percentatge elevat dels llibres llegits li arriba a través d'un traductor. El fenomen, segons puc col·legir, no és exclusiu dels països de literatura esquifida. Fins i tot els idiomes que compten amb una demografia literària ben nodrida, vull dir, amb un cens d'escriptors indígenes abundant i de clara solvència, és la traducció la que dona el to en el mercat bibliogràfic. Es comprèn que sigui així, evidentment. [...] Els factors que determinen aquesta tendència a la «universalitat» de les nostres lectures són evidents. En qualsevol estrat del consum bibliogràfic en què fem l'observació, discernirem el mateix plantejament del problema. Els llibres de producció nacional són, en molts casos, insuficients en nombre i en varietat per a satisfer la demanda del públic. Tant es fa que es tracti de novel·les serioses com de novel·les de quiosc, de llibres tècnics i especialitzats com de textos de divulgació.

Joan Fuster.

«Mercat per a les traduccions», *Examen de consciència*, 1968: 212.

Agraïments

Al llarg del camí per on passa la realització d'una tesi, moltes són les persones als qui cal agrair algun tipus de col·laboració o ajuda professional o personal, sense les quals estic segura que la feina hauria estat encara més àrdua, tenint en compte que és com una mena de període especial ? que dirien els cubans? durant el qual es van deixant per a més endavant moltíssimes de les coses que, d'habitual, es duen a terme amb una certa quotidianitat, amb l'esperança d'acabar-la algun dia i poder reprendre-les, de nou, amb normalitat.

Així doncs, en primer lloc, no em puc estar d'agrair als meus directors de tesi, Josep Roderic Guzman Pitarch i Anna I. Montesinos López, la confiança que van dipositar en mi el dia en què els vaig proposar i van acceptar la responsabilitat de dirigir aquesta tesi. Els agraeisc els consells, sempre oportuns, i sobretot els ànims per no defallir en l'intent.

D'altra banda, no vull deixar d'esmentar les persones que en l'àmbit de treball, d'una manera o d'una altra, han contribuït en l'elaboració d'aquesta investigació; especialment vull donar les gràcies a la M. Ángeles Andreu, a l'Edmund G. Turney, a M. Josep Marín i a Pedro Fernández, i també a tots els companys de CCOO de la Universitat Politècnica de València, que sempre m'han estat encoratjant.

Així mateix, vull agrair a la meua família la paciència que sempre té amb mi, sobretot pel poc temps que els he pogut dedicar els darrers mesos. I també vull donar les gràcies a tots els meus amics, que sempre s'han interessat per l'estat en què ens trobàvem tant la tesi com jo i m'han animat en tot moment; en especial, recorde l'Amparo i el Jesús; la Fina, la Mara i la Pura; l'Enrique; la Vicen; el Paco; l'Ana; la Nuti; la Clara i l'Ángela; el Ferran; la Raquel, l'Amparo i la Isabel; la Pilar i el Carlos; l'Helena i el Fernando; el Juanjo i la Vicenta; el Pepe i la Vicky; la Saadía i el Majid; els meus veïns Lluís i Cèlia, i Lola i Toni; els amics de l'Associació de Veïns de Benimaclet, els meus amics de Dénia i alguns altres als quals tinc pendent telefonar «ara quan acabe la tesi...».

Finalment, però no per això en el lloc menys important, vull donar les gràcies més sinceres als Romero que viuen amb mi: Julio i Paco. Reconeix que sense el suport incondicional que Paco m'ha professat cada dia, la cosa no hauria anat ni de bon tros com ha anat. Sobretot a tu, Paco, moltes gràcies.

Índex

Índex d'abreviacions	8
Introducció	9
1. Estat de la qüestió	15
1.1 El discurs mediambiental	15
1.2 La traducció científicotècnica.....	33
1.3 La traducció mediambiental	38
2. Hipòtesis i objectius	40
3. Metodologia de treball	44
3.1 Selecció i tractament del corpus.....	44
3.2 Enfocaments metodològics.....	49
3.2.1 Enfocaments comunicatius, culturals i ideològics.....	50
3.2.2 La traducció com a descripció	68
3.2.2.1 El concepte de norma.....	70
3.2.2.2 Les normes de Toury.....	70
3.2.3 Metodologia descriptiva des d'un enfocament cultural	73
4. Descripció del corpus	81
4.1 Els àmbits d'ús	82
4.1.1 La producció i la traducció	83
4.1.2 La recepció.....	85
4.2 Les llengües participants	86
4.3 La direccionalitat de les llengües en la traducció.....	88
4.4 Traducció o original.....	91
4.5 Versions mediadores	93
4.6 Els traductors	96
4.7 Els gèneres mediambientals.....	99
4.8 La tipologia textual	99
4.9 Els graus d'especialització.....	100
4.10 Els suports textuais	100
5. Anàlisi traductològica.....	102
5.1 Anàlisi macrodiscursiva	103
5.1.1 Els gèneres textuais.....	104
5.1.2 La tipologia textual	110
5.1.3 Els graus d'especialització.....	113
5.1.4 Els suports textuais	116
5.1.5 L'edició	117
5.1.5.1 Estructura organitzativa i lingüística dels textos	117
5.1.5.1.1 L'estructura organitzativa dels textos	118
5.1.5.1.2 L'estructura lingüística dels textos	123
5.1.5.1.3 Els títols de les obres	128
5.1.5.1.4 Els títols dels capítols	133
5.1.5.1.4.1 Jocs de paraules i intertextualitat	133
5.1.5.1.4.2 Traducció dels jocs de paraules	146
5.1.5.1.5 Els peus de pàgina	152
5.1.5.2 Estructura iconogràfica dels textos	154
5.1.5.2.1 La iconografia de les portades	155

5.1.5.2.2 Els signes paralingüístics.....	156
5.2 Anàlisi microdiscursiva.....	161
5.2.1 Comportaments sense intencionalitat ideològica evident.....	162
5.2.1.1 Tractament dels elements culturals.....	162
5.2.1.1.1 Qüestions lingüístiques.....	164
5.2.1.1.1.1 Qüestions metalingüístiques.....	164
5.2.1.1.1.2 Jocs lingüístics.....	166
5.2.1.1.2 Tècniques traductores.....	168
5.2.1.1.2.1 Adaptacions culturals.....	171
5.2.1.1.2.2 Addicions culturals.....	177
5.2.1.1.2.3 Supressions culturals.....	178
5.2.1.1.3 Falsos sentits culturals.....	180
5.2.1.2 Tractament de la nomenclatura.....	183
5.2.1.2.1 Organismes.....	184
5.2.1.2.1.1 Organismes públics.....	184
5.2.1.2.1.2 Organismes privats.....	194
5.2.1.2.1.3 La siglació en els organismes.....	196
5.2.1.2.2 Càrrecs.....	200
5.2.1.2.3 Tractament dels antropònims.....	202
5.2.1.2.4 Tractament dels topònims.....	203
5.2.1.2.4.1 Criteris toponímics.....	204
5.2.1.2.4.2 Criteris de traducció toponímica.....	205
5.2.1.2.4.3 Tractament dels exotopònims.....	208
5.2.1.2.4.4 Errors traductors.....	209
5.2.1.2.4.4.1 Coherència toponímica.....	209
5.2.1.2.4.4.2 Calcs toponímics.....	212
5.2.1.2.4.4.3 Falsos sentits toponímics.....	213
5.2.1.2.5 Terminologia.....	214
5.2.1.2.5.1 La terminologia en els textos mediambientals.....	214
5.2.1.2.5.2 La siglació terminològica.....	215
5.2.1.2.5.3 Els símbols.....	218
5.2.1.2.5.4 Els neònims.....	219
5.2.1.2.5.5 Tractament dels manlleus en traducció.....	221
5.2.1.2.5.6 Tècniques traductores.....	223
5.2.1.2.5.7 Errors traductors.....	224
5.2.1.2.5.7.1 Coherència terminològica.....	224
5.2.1.2.5.7.2 Calcs terminològics.....	225
5.2.1.2.5.7.3 Falsos sentits terminològics.....	227
5.2.1.2.6 Els noms de les obres.....	228
5.2.1.2.7 La traducció automàtica i la nomenclatura.....	230
5.2.1.3 Altres temes.....	233
5.2.1.3.1 Tècniques traductores.....	233
5.2.1.3.2 Errors traductors.....	239
5.2.1.3.2.1 Errors de comprensió.....	239
5.2.1.3.2.1.1 No mateixos sentits.....	240
5.2.1.3.2.1.2 Falsos sentits.....	242
5.2.1.3.2.1.3 Contrasentits.....	243
5.2.1.3.2.2 Errors de reexpressió.....	244
5.2.3.2.2.1 Nivell morfosintàtic.....	244
5.2.3.2.2.2 Nivell lèxic i fraseològic.....	249
5.2.3.2.2.3 Nivell ortotipogràfic.....	253
5.2.3.2.2.4 Errors de traducció automàtica.....	256
5.2.2 Comportaments amb intencionalitat ideològica evident.....	262
5.2.2.1 Qüestions sociolingüístiques.....	263

5.2.2.2 Qüestions de gènere	268
5.2.2.3 Qüestions d'ètnia	275
5.2.2.4 Qüestions de toponímia i paratoponímia	276
5.2.2.4.1 Qüestions ideològiques en la toponímia	276
5.2.2.4.2 Qüestions ideològiques en la paratoponímia	281
5.2.2.5 Tècniques traductores	284
5.2.2.5.1 Adaptacions ideològiques	284
5.2.2.5.2 Addicions ideològiques	287
5.2.2.5.3 Supressions ideològiques	288
5.2.2.6 Falsos sentits ideològics	290
6. Rellevància de les tècniques i dels errors traductors	293
6.1 Tècniques traductores segons els àmbits de traducció	294
6.2 Tècniques traductores segons els gèneres textuais	300
6.3 Tècniques traductores segons els graus d'especialització	303
6.4 Tècniques traductores segons la direccionalitat en el català	307
Conclusions	315
Bibliografia del corpus	326
Referències bibliogràfiques	368
Annex 1	398
Annex 2	403
Annex 3	406
Índex de taules	501
Índex de gràfics	505

Índex d'abreviacions

A	article periodístic
A	grau d'especialització alt
Adap. dades+fals. inf.	adaptació de dades amb falsejament de la informació
adm	administracions
adm. cat.	administració catalana
adm. esp.	administració estatal
ass	associacions
B	butlletí
B	grau d'especialització baix
C	catàleg
c/e	missatge de correu electrònic
D	Declaració
D/E	documental educatiu
D/I	documental informatiu
Dc	documental
desev. +sigla original	desenvolupament de la sigla original i manteniment d'aquesta
emp	empresa
empE	empresa editorial
F	Fullet
Fòrum 2004	Fòrum 2004, patrocinat per totes les administracions
fs	fals sentit traductor
G	glossari
I	informe
ideol.	ideològic
incoh.	qüestions d'incoherència
inf.	informació
L	Llibre
Leg	Document legislatiu
LT	Llibre de text
M	Manual
M	grau d'especialització mitjà
nms	no mateix sentit traductor
ONU	administració de l'ONU
prag.	pragmàtica
prem	premsa
R	revista
st	no-traducció
TA	traducció automàtica
trad.	traducció
trad. desen.+trad. sigla	traducció del desenvolupament i de la sigla
trad. desenv.+sigla original	traducció del desenvolupament i manteniment de la sigla original
trad. lit.	traducció literal
trad.nom obres/inexistent	traducció inexistent del nom de les obres

Introducció

La traducció al llarg de la Història de la humanitat ha estat un dels principals instruments de transmissió del coneixement gràcies a l'aparició del paper i, molt més tard, al de la impremta. Ja des de l'Antiguitat, Atenes, Alexandria o Roma comptaren amb el treball dels traductors per a assolir aquest objectiu. Més tard, molts dels documents grecs i siríacs es traduïren a l'àrab i arribaren a Europa a través de l'Escuela de Toledo, on es traduïa, principalment, al llatí. Durant el Renaixement, a Europa, va haver-hi un auge de les llengües denominades vernacles i, per tant, s'hi van haver de traduir moltíssims documents.

Durant els segles posteriors, la ciència i la tecnologia van gaudir de gran prestigi i els traductors es van encarregar de disseminar-la per tot el món. Avui dia, el volum de traduccions científiques i tècniques s'ha disparat i la seua elaboració no només es fa en paper, sinó en altres suports electrònics, magnètics, etc., molt més moderns¹.

Això no obstant, la traducció, en general, també ha estat una de les millors maneres de transmetre una sèrie de valors d'unes cultures a unes altres, justificant, fins i tot, una determinada ideologia i un bon exemple n'és la Bíblia (Nord, 2003a). A través de la manipulació² de l'original i amb una finalitat específica, la traducció ha servit com a eina de poder polític, religiós, econòmic, etc³. Però tot açò no és

¹ Malgrat això, en un estudi dut a terme per Franco Aixelá (2004), el volum de treball científic al voltant de la traducció literària és d'un 2,3 % més elevat que en la traducció tècnica, encara que la demanda de traducció científica i tècnica actual siga d'entre un 80 % i un 90 % del total. Aquest article es pot consultar en la pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/aixela.htm>, pertanyent a la recent estrenada revista *The Journal of Specialised Translation* [consulta: abril del 2004].

² En el sentit de «modificació interessada intencional» (Muñoz, 1999: 154).

³ Com diu Josep-Maria Terricabras: «Certament, el poder forma part de totes les relacions humanes; no hi ha relacions humanes sense alguna estructura de poder. El problema, per tant, no rau a pronunciar-se a favor o en contra del poder, sinó a examinar quina mena de poder es vol: poder de qui i cap a on, amb quins objectius, quins mitjans, etc.» (Terricabras, 1996:155).

només història. Actualment, la traducció també pateix la manipulació ideològica servint uns interessos específics i en tenim la prova en nombrosos estudis que es fan en el camp de la literatura o de la traducció audiovisual. Tanmateix, aquest fenomen no es dona només en traduccions artístiques, com es creia fins ara, sinó també en el camp científicotècnic, on, en teoria, el llenguatge ha de ser neutre i objectiu en benefici de la ciència i el progrés, que també aspiren a ser racionals i objectius, com ho expressa Mario Bunge amb aquestes paraules:

Efectivamente, tanto el sano sentido común cuanto la ciencia aspiran a ser *racionales y objetivos*: son críticos y aspiran a coherencia (racionalidad), e intentan adaptarse a los hechos en vez de permitirse especulaciones sin control (objetividad). Pero el ideal de racionalidad, a saber, la sistematización coherente de enunciados fundados y contrastables, se consigue mediante teorías, y éstas son el núcleo de la ciencia, más que el conocimiento común, acumulación de piezas de información laxamente vinculadas. Y el ideal de la objetividad ? a saber, la construcción de imágenes de la realidad que sean verdaderas e impersonales? no puede realizarse más que rebasando los estrechos límites de la vida cotidiana y de la experiencia privada, abandonando el punto de vista antropocéntrico, formulando hipótesis de la existencia de objetos físicos más allá de nuestras pobres y caóticas impresiones, y contrastando tales supuestos por medio de la experiencia intersubjetiva (transpersonal) planeada e interpretada con la ayuda de teorías (Bunge, 1989: 20-21).

Pel que fa a la branca de la ciència que ens ocupa, les ciències ambientals, aquestes defensen una forma de vida respectuosa amb la natura a través de l'equilibri entre els éssers humans i aquesta. En paraules de Milton:

In its everyday use, the term 'environmentalism' typically refers to a concern that the environment should be protected, particularly from the harmful effects of human activities. Environmentalism is expressed in many ways: through public support for organizations dedicated to environmental protection, through government policies aimed at decreasing pollution or conserving wildlife, through 'green' political parties through demands for changes in land use, through the purchase of goods whose producers claim to be sensitive to environmental needs. For individuals, it may be a deep commitment which informs every aspect of their lifestyle or it may be a marginal concern which has little effect on everyday life. It appears to have grown, over the past thirty years, out of a longstanding but far from dominant political influence at national and international level. Described thus, environmentalism is a feature of what I have chosen to call 'industrial' society. Within this context, because it is seen as a relatively new and growing phenomenon, it is often described by analysts as a social movement. And because it has become an important and distinctive component of political discourse, it is often characterized as an ideology (Milton, 1996: 27-28).

L'interés del públic en les ciències ambientals es pot cercar a partir de la revolució tecnològica que es va produir el passat segle xx, com explica Bienvenido León:

En esta etapa, el hombre [sic] ha dominado el átomo, iniciado la conquista del espacio y accedido al conocimiento de la célula; hechos que han acrecentado el interés del público por la ciencia. En las últimas décadas, esta tendencia viene también impulsada, por el auge de la corriente ecológico-conservacionista, que ha incrementado significativamente el interés del público por las cuestiones relacionadas con el medio ambiente (León, 1999: 34).

Els grups que encapçalen aquest corrent van des de diverses associacions ecologistes locals, estatals i internacionals fins a experts en la matèria, especialitzats en un aspecte dels recursos mediambientals. De l'altra banda, hi ha les empreses, especialment les multinacionals, ja que l'àmbit de la seua actuació sol estar lluny dels centres de decisió, preocupades més en la rendibilitat en la seua producció que no pas en les conseqüències que les seues accions puguen tenir en l'ambient. Ara bé, no podem obviar que l'ecologisme ven i, per tant, també hi ha les empreses que aprofiten aquesta conjuntura per introduir-se en el mercat. En un terme mitjà quedaria l'Administració que, tot i defensar un discurs ecologista, permet l'acció indiscriminada d'aquestes multinacionals en la natura. Finalment, tampoc no ens hem d'oblidar de la premsa, que, tot i ser en principi espectador passiu, hi intervé tot decantant-se per una posició o d'altra segons la ideologia de l'editor (en parlem d'alguns estudis significatius al capítol 1, sobre l'*Estat de la qüestió*).

Així doncs, de vegades resulta que, quan es parla de mediambient, tots els grups implicats hi estan a favor, encara que posar-se d'acord és una altra cosa, com explica Boynton (1991) arran del procés d'aprovació de la Clean Air Act de 1990 als EUA:

The authorization for the 1977 Clean Air Act expired in 1982. New authorizing should have been passed but was not. The ensuing 8 years featured a long-term debate on clean air in which there were no advocates of dirty air. Everyone was in favor of lean air. The automobile industry was in favor of clean air, as the spokesman for General Motors said in the hearings. Even though everyone was in favor of clean air, there was little agreement on legislation. A new Clean Air Act was not passed until 1990 (Boynton, 1991: 147).

Aquesta tensió discursiva es reflecteix en tot tipus de gèneres: des dels llibres i revistes mediambientals, fins a catàlegs de productes ecològics, passant per la normativa jurídica sobre conservació dels ecosistemes o articles periodístics de temàtica ambiental. L'ecologisme, com es pot observar, és un tema en auge en els temps que corren, precisament perquè és un fet totalment globalitzat, malgrat les diverses interpretacions que es pugen fer de la globalització:

Environmentalists make constant reference to things global. Environmental protection is considered to be a global responsibility and global warming one of the major environmental problems. Environmental campaigners encourage us to 'think globally' while acting to protect our local environments. In its organization, too, environmental discourse has acquired global proportions. [...] If any cultural phenomenon can rightly be called 'global', then surely environmentalism must qualify. But the issue is not as simple as it seems, for globalization, like most concepts in social science, is open to different interpretations. [...] As one would expect, the ways in which social scientists conceptualize and interpret globalization are dependent on their theoretical interests (Milton, 1996: 142-143).

El que és clar és que tothom té alguna cosa a dir, ja que, com afirmen Benton i Short, d'alguna manera tothom hi està implicat, encara que no es vulga, és a dir que, en certa manera, tots ens hem convertit en ambientalistes, més o menys implicats segons els nostres interessos:

We are all environmentalists now. The debate has shifted from arguing for or against environmental standards and regulation. The arguments are about the specific form that legislation should take, nor about the basic need for legislation. Conflicts arise when we move from the general consensus to the more concrete particular. When we move from grand statement about environmental quality to detailed discussions of specific areas, policy and regulation conflicts are more apparent (Benton i Short, 1999: 117).

I, per això, s'esdevé l'interés dels diferents grups de pressió de fer arribar a un gran públic el seu discurs; també a través de la traducció de textos ja elaborats en altres països. En aquest sentit, coincidim amb Milton, en el fet que el discurs mediambiental, i també des d'una perspectiva traductològica com és el nostre cas, s'ha de considerar com un discurs transcultural:

Environmentalist discourse is discourse about the protection of the environment through human effort. I also want to suggest that it is a transcultural discourse [...], one that is not tied

to any particular group or location, but which flows across cultural boundaries (however they might be defined) within a global network of communication (Milton, 1996: 170).

En el cas de la traducció mediambiental això té molt de sentit, especialment, perquè la traducció és una operació en la qual no només es transfereixen llengües, sinó tot un contingut de creences, valors, idees..., en definitiva, de cultures.

En aquesta tesi, hem volgut analitzar les característiques generals i particulars de la traducció mediambiental, tenint en compte les circumstàncies concretes de l'àmbit lingüístic català. Amb aquest objectiu en ment, hem recollit un corpus bastant ampli que abastara tots els àmbits d'ús⁴ en què es produeix i es tradueix aquest discurs i l'hem analitzat comparativament per dibuixar un panorama dels problemes traductors i les tècniques de resolució que fan servir habitualment els traductors-editors.

Quant a la terminologia que hem utilitzat en aquesta tesi, convé que aclarim algunes consideracions atès que la llengua, com fa palés Fairclough (1995), vehicula sempre una ideologia. En l'estudi que ens ocupa, hem optat per la denominació «català» com a substantiu per denominar la llengua catalana; i en el cas de l'adjectiu, quan ens referim a l'àmbit lingüístic de parla catalana. Per això, quan parlem d'«àmbit català» incloem tot l'àmbit territorial lingüístic català que, pel que fa al nostre corpus, s'estén només a Catalunya, el País Valencià⁵ i les Illes Balears. Així mateix, hem escollit la denominació «espanyol» en lloc de «castellà» per referir-nos a la llengua espanyola, per tal com entenem que aquesta és la denominació més internacional i més estesa d'aquesta llengua.

⁴ A partir del concepte de Fishman, al Diccionari de sociolingüística de l'Enciclopèdia Catalana, es defineix l'àmbit d'ús com la «construcció teòrica de caràcter sociocultural, que inclou un conjunt de situacions d'interacció humana, agrupades al voltant d'un mateix camp d'experiència i reunides per uns objectius i obligacions compartits. [...] Els àmbits es basen en els temes de comunicació, els rols o les relacions socials establertes entre els participants, i els escenaris en què es produeixen les comunicacions.» (Ruiz i al, 2001: 34-35).

⁵ La denominació País Valencià respon a la «concepció moderna» de l'autonomia valenciana, tal com es recull al preàmbul de l'Estatut d'Autonomia (1994: 1). En aquest sentit, nosaltres la preferim a la de «Comunitat Valenciana» perquè és d'ús comú en els àmbits acadèmics, socials i polítics com a manifestació integradora dins de la cultura catalana.

D'altra banda, per a referir-nos a les persones responsables de les traduccions, hem optat pel terme «traductors-editors», esmentat a dalt per primera vegada, per dos motius principals: en primer lloc, perquè no es possible discernir fins a quin punt aquesta responsabilitat recau només en la persona traductora, i fins a on en la persona editora; en segon lloc, utilitzem el plural masculí com a tècnica per adreçar-nos a aquestes persones, ja que no podem asseverar el nombre de persones que intervenen en cada procés traductor i perquè, dins de les possibilitats que ens ofereix la nostra llengua, al nostre parer, aquesta és una de les menys sexistes, encara que no és una bona solució ni acaba amb el problema de fons.

Per acabar, volem descriure la manera en què hem decidit indicar la citació dels exemples i quins paràmetres hem inclòs en aquesta citació. La referència als exemples que citem en aquest treball, s'indica entre parèntesis i inclou: la numeració que segueixen els textos en la bibliografia del corpus⁶, en la qual la lletra que acompanya el número indica la versió del text; l'àmbit de traducció a què pertanyen aquests i el tipus de gènere textual corresponent⁷.

⁶ Aquesta numeració és correlativa, llevat d'un cas que havíem omés per error i que correspon al text 265.1 (en les diferents versions) i està classificada segons l'àmbit d'ús de les traduccions.

⁷ Cal consultar l'índex d'abreviacions, pàg. 8.

1. Estat de la qüestió

Amb l'objectiu de descriure amb claredat en què consisteix la traducció mediambiental, hem considerat oportú fer un recorregut pels elements que la componen com són el discurs mediambiental i la traducció científicotècnica. És per això que hem abordat aquest capítol partint, en primer lloc, de l'estat de la qüestió del discurs mediambiental, tot seguint amb l'estat de la qüestió de la traducció científicotècnica, fins a arribar a la traducció mediambiental.

1.1 EL DISCURS MEDIAMBIENTAL

El discurs mediambiental naix a mitjans del segle XX, bàsicament, perquè es comença a prendre consciència del deteriorament de l'espai natural, com apuntava Alfonso Pérez-Agote el 1979: «El discurso sobre el medio ambiente hace constante referencia a las fuentes que producen la degradación de éste». Els factors que condicionen aquesta degradació es troben en les conseqüències generades pel procés d'industrialització i per determinades formes de consum:

Implícita ? o explícitamente? suelen reducirse a dos tipos de fuentes y, por tanto, de contaminación. La primera es la que se refiere a la contaminación originada en los procesos productivos, industriales fundamentalmente; y la segunda es la originada por las actividades de consumo (Pérez-Agote, 1979: 92).

El primer país on apareix aquest discurs és als Estats Units d'Amèrica, on a partir de l'obra *Silent Spring* (1962) de Rachel Carson, es va prenent consciència dels efectes determinats per la mà humana en la natura. Es considera l'obra de Carson com un dels factors més significatius del moviment mediambiental modern. Això no obstant, hi ha autors que situen els orígens d'aquest discurs al segle XII de la mà de Henry David Thoreau qui en el seu treball *Walden* combina l'escriptura naturalista romàntica amb l'autoanàlisi i la crítica social (Benton i Short, 2000: 91).

Segles més tard, a principis del segle XX, dins el Moviment Progressista, les qüestions mediambientals es dividiran entre els conservacionistes, preocupats per fer un ús eficient dels recursos naturals (el sòl, l'aigua, els boscos, etc.), i els preservacionistes, preocupats en la conservació de la natura salvatge (*Ibid.*: 106). Tanmateix, no és fins que el poder polític s'apropia d'aquest discurs, que tota la societat pren consciència plena d'aquests fenòmens:

No cabe la menor duda sobre que el poder político no es quien en primer lugar plantea la degradación del medio ambiente como consecuencia o producto del sistema social. Pero tampoco cabe duda sobre su posterior intervención en el proceso, tomando la degradación como tema de su actuación política no sólo a instancias de unos determinados movimientos y de las críticas de ciertos grupos, sino intentando coger la batuta del proceso de formación de una conciencia social, de una determinada problematización de los fenómenos (Pérez-Agote, 1979: 21).

N'és un bon exemple el discurs que va elaborar Nixon, el gener de 1970, en el qual avançava que aquests problemes constituïrien la «preocupació principal del poble americà» en les dècades futures (*Ibid.*: 22). En aquest sentit, alguns autors defensen una diferència de discursos entre el mediambientalisme i l'ecologisme. Andrew Dobson, per exemple, assevera que el mediambientalisme «aboga por una aproximación administrativa a los problemas medioambientales, convencido de que pueden ser resueltos sin cambios fundamentales en los actuales valores o modelos de producción y consumo», mentre que l'ecologisme «mantiene que una existencia sustentable y satisfactoria presupone cambios radicales en nuestra relación con el mundo natural no humano y en nuestra forma de vida social y política» (Dobson, 1997/1995: 22).

D'altra banda, Key Milton (1996) explica que els ecologistes «study the relationships between organisms and their environments» mentre que els ambientalistes «seek (among other things) to use the knowledge generated by ecologists to modify the relationships between organisms and their environments, in such a way as to minimize environmental damage» (Milton, 1996: 37).

Amb aquesta doble dualitat en l'enfocament mediambiental, es va desenvolupant en les societats occidentals un discurs polític que s'apropia d'aquests valors sense fer trontollar massa les estructures establertes, com indica María José Guerra: «El modo de vida occidental no es cuestionado sino en ámbitos minoritarios. Su aparato de propaganda, la publicidad, distorsiona y manipula cualquier conato de objeción y lo acomoda a sus fines: lo verde vende» (Guerra, 2001: 30).

Això no obstant, la conseqüència immediata d'aquest discurs és que fa plantejar-se a la societat algunes qüestions quant a l'actuació personal i quotidiana: «La vida cotidiana queda en cuestión a niveles nunca soñados: qué comemos, qué compramos, cómo nos desplazamos, con qué limpiamos, cuánta energía dilapidamos, cuánto ensuciamos...». Aquestes preguntes també fan que la societat es qüestione alguns dels seus valors morals, ja que:

preguntas antes irrelevantes cobran ahora, frente al telón de fondo de la ruina ecológica del planeta, un nuevo sentido moral. Nuestros hábitos y costumbres están en el punto de mira porque nuestro *ethos*? actitudes y costumbres? se han “desmoralizado” a la luz de las nuevas condiciones (Guerra, 2001: 31).

En qualsevol cas, aquesta degradació del medi no s'interpreta de manera uniforme, sinó d'acord amb les necessitats i els interessos de cada grup, la qual cosa ha originat una diversificació de grups en el moviment ecologista, per exemple: l'ecosocialisme, la suma de la inspiració marxista i la preocupació ecològica; l'ecofeminisme, el vincle entre la dona i la natura; l'anomenada «justícia ambiental», que denuncia el racisme de les zones industrials, habitades per minories racials; i el denominat «ecologisme dels pobres», que declara l'asimetria socioecoètica entre el Nord i el Sud:

El paradigma de lo que se ha dado en llamar «ecología política» atiende, pues, a los conflictos distributivos ecológicos que no son ajenos a las diferencias-desigualdades entre poblaciones pobres y ricas, urbanas y rurales, entre hombres y mujeres, entre diferentes razas y etnias, y, en el marco de la tan mentada globalización, entre el sur y el norte del planeta (Guerra, 2001: 24-29).

En conseqüència, diferents han estat les perspectives des de les quals la ciència s'ha dedicat a l'estudi del discurs mediambiental, com ara l'antropologia, la sociologia, el periodisme, la filosofia, la història o la lingüística. I també en relació amb diversos factors socials, com ara el feminisme, la religió, el racisme, l'educació, l'economia o la política. Fins i tot, hi ha autors els estudis dels quals se centren en l'anàlisi del discurs d'un determinat grup ecologista, com en el cas de Eyeman i Jamison (1989), qui analitzen les estratègies activistes de Greenpeace, o el de Taylor (1991), en relació a Earth First!, o el cas d'Emmanuelle Champion (2003) i de Champion i Gendron (2002) qui analitzen les estratègies d'apropriació del discurs mediambiental per part de l'empresa Monsanto al llarg de dues dècades. D'altra banda, Benton i Short (1999, 2000) fan un recorregut històric sobre els distints discursos mediambientals que es generen en la societat, en concret als Estats Units:

The environment provides not only food, clothing, and shelter but symbolic significance, religious resonance, and cultural meaning. It is part of national identity, national dreams and fears. We call these environmental discourses [...] Discourses are the general context in which ideas take on a specific meaning and inform particular practices. A discourse is a set of widely held ideas a society relies on to make sense of the world, a set of general beliefs about the nature and reality. Environmental discourses are thus explanations of the world around us. They are deep structures which pattern thought, belief and practices, and allow us to understand why human-environmental relationships take the forms they do. They are less innocent statements of the physical world and more politicized representations (Benton i Short, 2000: x).

La relació que aquests autors estableixen entre l'ambientalisme i l'economia la situen a partir dels primers anys posteriors a la Segona Guerra Mundial, quan es va contraposar la idea de qualitat mediambiental a la de creació de llocs de treball:

To change environmental regulation and to impose higher standards of compliance would, argued many business interests, reduce employment opportunities. There was a kind of *ideé fixe* that the job generation machine could and should not be regulated, especially for rather dubious notions of environmental quality. Environmental quality was posed against jobs (Benton i Short, 1999: 126).

D'altra banda, igual que Dobson (1997/1995) i Milton (1996), aquests autors defensen una dualitat en l'enfocament de les posicions davant l'ambientalisme i que

denominen *shallow ecology* i *deep ecology*, a partir de la terminologia de Naess (1973):

Shallow ecology could be found in the dominant technological metadiscourse of western culture and was the overriding ideology of reformists. It emphasized the fight against pollution and resource depletion. Deep ecology, on the other hand, promised transformation and radical changes to society and adopted a different perspective on the environmental crisis (Benton i Short, 1999: 132-133).

Aquesta diferència de perspectiva rau precisament en el punt de vista des del qual es parteix per a defensar les teories ecologistes: mentre la *shallow ecology* adopta una perspectiva antropocentrista, la *deep ecology* parteix d'un enfocament biocèntric o ecocèntric, és a dir, una perspectiva del món que «suggests that humans are only part of the “web of life” ? not at the top of a hierarchy but equal with many other aspects of creation, including nonhuman nature.» (*Ibid.*: 133).

D'igual manera, l'ecologia social és una altra ecofilosofia radical el precepte de la qual se centra en el fet que no podem acabar amb una ideologia de dominació sobre la natura fins que no acabem amb les jerarquies i estructures de classe en la societat humana (*Ibid.*: 135).

Tanmateix, Killingsworth i Palmer (1992: 193-195) indiquen que molts grups mediambientalistes radicals empenen estratègies que manipulen la realitat per a promoure els seus punts de vista. La manera en què aquests grups queden dibuixats a través dels mitjans de comunicació i, fins i tot, l'ús que fan de la llengua per a descriure els conflictes sobre determinats assumptes, sovint és irresponsable i, en alguns casos, fa que aquests grups perdin credibilitat i efectivitat.

D'altra banda, la relació entre l'ecologia i el feminisme té els seus orígens a finals dels anys noranta. Un dels elements comuns que estableixen les seguidores d'aquest moviment entre una i l'altra és la lluita per l'alliberament dels límits culturals i econòmics que tant les dones com la natura pateixen en la societat. Benton i Short distingeixen dues formes de discurs dins aquest moviment: una perspectiva feminista àmplia i un tipus de teoria feminista sobre les relacions

establertes entre humanitat i medi ambient: l'ecofeminisme (Benton i Short 1999: 136-137):

Ecofeminism derives primarily from a feminist analysis that seeks to empower and celebrate the connection between women and nature. Ecofeminists believe that the subjugation of women and nature is a social construction, not a biologically determined fact, and thus can be changed. [...] Some ecofeminists assert that ecofeminist theories represent a "third wave of feminism" because it demonstrates the need for an environmental perspective for feminism and a feminism perspective for the environment (*Ibid.*: 141).

Això no obstant, cada autora es dedica a una parcel·la més o menys estreta dins dels distints discursos mediambientals de gènere. Per exemple, Carolyn Merchant (1992) fa una repassada per l'evolució de l'ecofeminisme incloent-hi l'ecofeminisme cultural, l'ecofeminisme liberal, l'ecofeminisme social i l'ecofeminisme socialista; mentre que Judith Plant (1991) se centra en la relació que s'estableix entre l'ecofeminisme i el bioregionalisme, en el sentit que el discurs ambientalista radical repta les persones a transformar les seues actituds, els seus valors i els seus comportaments. Salleh (1992, 1993) contraposa l'ecofeminisme a la *deep ecology*, tot argumentant que aquesta no fa una anàlisi social de les implicacions mediambientals, sinó que assigna el discurs mediambiental a un discurs masculí (home blanc de classe mitjana), en què no es tenen en compte les tasques de supervivència i de manteniment diaris. Wehrmeyer i McNeil (2000) estudien les diferències entre es actituds ecologistes dels treballadors i les treballadores de la indústria farmacèutica. Ara bé, també hi ha altres autores més recents com el cas de Melissa Leach (2003), que fa un repàs de l'anomenat discurs ecofeminista des dels anys 80 i arriba a la conclusió que aquest es basa en una connexió interessada que ha anat canviant d'enfocament en els darrers anys:

An albeit brief review of some key donor and NGO documents from the last few years suggests - tentatively - that they are far less prominent than a decade earlier - indeed statements which were then commonplace are now hard to find, and would seem slightly ridiculous. Reflecting on this observation, which initially surprised me, I conclude not that we were spectacularly successful as debunkers, but that the discourse was doomed, and only ever temporary (Leach, 2003: 2).

Així doncs, veiem que l'ecologisme pot tenir cabuda en moviments socials diversos, que interpreten les seues teories des d'un enfocament mediambiental. Un altre exemple similar, encara que des d'una altra perspectiva és el de la relació que s'estableix entre l'ecologisme i la religió. Per això, ens agradaria esmentar també, encara que sense entrar en detalls, els treballs d'alguns autors en els quals s'analitza el paper que l'espiritualitat i les diverses religions del planeta tenen en els problemes i les solucions mediambientals. En són bons exemples els treball de Gottlieb (1996, 1999), Deudney (1995), Kinsley (1994), Morton (1993), McFague (1993), Roberts (1990), Timm (1993) i Farhadi (1989).

De la mateixa manera, l'anomenada «justícia ambiental» constitueix una de les formes de discurs mediambiental que naix, per una banda, com a conseqüència de les reivindicacions per part dels afectats pels desastres ambientals, i de l'altra, com a conseqüència de la connexió que s'estableix entre la discriminació racial i la discriminació mediambiental que pateixen determinats grups racials (Benton i Short, 2000: 221).

D'altra banda, el postmodernisme ha introduït moltes crítiques sobre ideologia, discurs, representació, coneixement i poder que han capgirat moltes de les assumpcions en la nostra manera de veure el món. Així, la crítica postmoderna ha obert una àmplia discussió en la ciència, el coneixement, el llenguatge, el poder i la ideologia, elements tots ha de tenir en compte quan s'analitzen els discursos mediambientals, les relacions entre la humanitat i l'entorn, i les polítiques mediambientals (*Ibid.*, 1999: 147).

En aquest sentit, molts dels treballs realitzats en el discurs mediambiental parteixen des d'aquesta perspectiva crítica d'anàlisi. Per exemple, es pot afirmar que un dels canals més importants que ha utilitzat el discurs mediambiental per a la seua conformació ha estat els mitjans de comunicació com a instrument de propaganda i de *merchandising*, on la imatge i el signe juguen un paper preponderant en l'estratègia dels activistes ambientals:

The maturation of environmental activism included new expressions of thought, action, and publicity. Slick environmental merchandising reflected both the changing cultural conditions and the growing sophistication and commercialization of environmental organizations. [...] In other words, by purchasing a T-shirt, car or video, you purchase more than just an object, you buy the concomitant message of materialism. Converting the public to environmentalism involves promoting environmental ideologies. Images, texts, and commodities express power and domination. [...] Television has been the predominant medium through which ecological disasters and environmental activism have been documented (*Ibid.*: 200-202)

Així doncs, els estudis sobre el tractament mediambiental en els mitjans de comunicació constitueixen una bona part de l'anàlisi discursiu en aquesta matèria. Per exemple, Bell (1994) estudia el tractament d'un dels temes més coneguts del discurs mediambiental com és el canvi climàtic en la premsa de Nova Zelanda i de quina manera s'articula aquest llenguatge científic en aquest mitjà de comunicació. Un treball similar és el dut a terme per Zehr (2000) quant a la premsa populista dels Estats Units entre els anys 1986 i 1995. O també, l'estudi de McComas i Shanahan (1999) sobre el tractament que se n'ha fet, des de l'any 1980 al 1995, al New York Times i al Washington Post. Triandafyllidou (1995), per la seua banda, analitza la cobertura per part de la premsa italiana de l'accident produït pel reactor nuclear a Txernòbil. Així mateix, Coupland i Coupland (1997) demostren que la premsa escrita del Regne Unit atenua i reformula de manera sistemàtica la qüestió de la degradació de la capa d'ozó en favor d'una cultura hedonista del lleure estival i del cos ascètic. D'altra banda, Arvai (2001) demostra la influència de la premsa en la potenciació d'una determinada política forestal a Austràlia. Així mateix, Lewis (2000) analitza la concepció que en la premsa nord-americana es té del terme «desenvolupament sostenible»⁸, segons la qual, aquest només es pot assolir en termes de desenvolupament econòmic, tecnològic i per part dels experts nord-occidentals. Un altre tema interessant del tractament d'aquest discurs en els mitjans de comunicació és la cobertura mediàtica que se'n fa de les cimeres

⁸ Ernest García (2004) explica les diferents concepcions que hi ha dels termes «sostenible» i «sostenibilitat», els quals defineix així: «Esas palabras se refieren a la viabilidad (o inviabilidad) en el tiempo de la relación entre un sistema social y su medio ambiente y constituyen la formulación más general del debate [...]» (García, 2004: 136).

mediambientals. En aquest sentit, cal destacar el treball de Reis (1999), en el qual s'estudien els temes i les fonts de què beuen els articles periodístics de dos diaris brasilers, en referència a l'anomenada Cimera de la Terra que va tenir lloc a Rio de Janeiro el 1992. L'autor conclou que els temes de tipus econòmics són els preeminents i que els periòdics consulten sistemàticament fonts oficials mentre s'ignora els grups ecologistes o les fonts científiques. Dalby (1996) arriba més o menys a les mateixes conclusions quant a l'ús d'aquestes fonts per part del New York Times en la cobertura de la mateixa reunió internacional. Un altre tema analitzat en la premsa escrita és el del tractament dels desastres ecològics ocasionats pels vessaments de petroli al mar (Anderson, 2002). Ara bé, la televisió també té un paper en l'anàlisi del discurs mediambiental, com és el cas de l'estudi realitzat per Corbett (1998), qui analitza un programa de la televisió nord-americana denominat Earth Kare per tal d'establir les fonts i els temes que s'hi tracten. I, de manera similar, l'estudi de Holbert i altres (2003) quant a la influència de determinats programes televisius en els comportaments proambientals dels espectadors.

En el cas de Catalunya, és el CEIA (Centre d'Estudis d'Informació Ambiental), pertanyent a l'Institut Català de Tecnologia de la Generalitat de Catalunya, qui s'encarrega d'analitzar el tractament de les notícies ambientals en la premsa especialitzada i no especialitzada de l'Estat espanyol i de Catalunya. Els resultats es publiquen en el denominat Baròmetre de manera mensual, secció corresponent al Butlletí d'aquesta entitat, tant en format paper com electrònic⁹. Els factors que s'hi han estudiat fins ara són: el percentatge de notícies publicades en un mes determinat relacionades amb el medi ambient; el percentatge de notícies que obrin o no obrin secció en els diaris; la distribució d'aquest percentatge en els diaris generals i en els diaris econòmics, tant catalans com estatals; la distribució d'aquest percentatge per cada diari de les dades anteriors; el percentatge d'informació segons

⁹ Aquesta publicació s'inclou en el nostre corpus d'anàlisi, ja que es publica en dues de les llengües oficials de l'Estat: el català i l'espanyol. La pàgina web d'aquesta publicació correspon a: <http://terrabit.icnet.es>

qui l'elabora (redacció, corresponsals, enviats especials, agències, col·laboracions externes, etc.); la distribució quantitativa i la qualitativa dels temes mediambientals; el percentatge de notícies que es publiquen en una o una altra secció (editorial, portada, opinió, secció especial, etc.); i, finalment, el seguiment en dies d'una mostra de temes (4 temes concrets cada mes).

L'anàlisi del discurs en la premsa, i en altres gèneres discursius, també recull altres subtemes relacionats amb el medi ambient. Així, Kew (2003) estudia el tractament que la premsa escrita anglesa fa sobre l'alliberament dels animals, i Kruse (1998, 2001), sobre l'experimentació en animals; Morris i Young (2000) estudien el tractament discursiu de la qualitat en el menjar al Regne Unit; Petrucci (2000) analitza les relacions causals que s'estableixen entre la superpoblació i el deteriorament del medi ambient; Staib (1998) treballa de forma quantitativa i qualitativa el tractament de la pol·lució a Austràlia en els diaris del país. Això no obstant, el tema estrella dels darrers anys és la genètica humana, on podem destacar treballs com els d'Anderson (2002), Conrad i Markens (2001), Seifert (2003), Gorke i Ruhrmann (2003), Ten Eyck i Williment (2003) i Ehrlich i Feldman (2003).

L'ambientalisme, doncs, transformat en moda i en article de venda, pren noves formes adequades a la imatge tòpica que tenim de la natura, sense reparar en si aquesta és real o una simple i mala imitació, amb un objectiu concret, la seua comercialització:

Nature is repackaged; the intention is to reframe reality. As merchandising proliferates it becomes cliché, managed and staged. The original (a mountain, a lake, or an endangered animal) is substituted with a visual re-creation, captured in a time frame and with a purity to compensate for present-day failures and possible future degradation. Environmental merchandise, then, is a charade of nature. The artificial is mixed up in the real, and everything is a simulation of something, and thus images have lost their original meaning. This can be taken to an extreme: astro-turf replaces grass, plastic trees replace the real and living. The formal and controlled "wilds" of the Disneyland jungle ride are filled with sounds or recorded bird calls [...] The phenomena of commercialization can transform nature into a spectacle. Merchandise introduces the capacity to learn about nature ? the world of mountains, wilderness, and animals ? without ever having direct contact, thus another paradox of environmental merchandising: it can evoke an intimacy at a distance (Benton i Short, 1999: 203).

Des d'un enfocament polític, Dave Toke (2000) fa una anàlisi crítica de la política ecologista en relació amb el neoliberalisme. Aquest autor estudia les relacions de poder que estableixen els diferents grups en cadascun dels assumptes mediambientals més coneguts. En aquest sentit Toke critica l'anàlisi del discurs que proposa Foucault, ja que aquest refusa atribuir poder a determinats actors i, per tant, no s'hi pot respondre a qüestions sobre si els grups ecologistes són poderosos o quines són les estratègies de poder més efectives que utilitzen per pressionar (2000: 17).

D'altra banda, Martin Hajer (1997) analitza la política que s'ha dut a terme respecte de la pluja àcida en el Regne Unit i dels Països Baixos a partir de les teories d'anàlisi del discurs. Karen Liftin (1994) estudia la importància del poder metafòric del «forat» de la capa d'ozó en el discurs mediambiental, malgrat que físicament no existeix¹⁰. I finalment, Dryzek (1997, 2001) se centra en l'anàlisi dels problemes mediambientals des de distintes perspectives polítiques, sense establir si aquestes són o no dominants.

Key Milton (1996), des de l'antropologia social, argumenta el paper que els antropòlegs tenen en l'anàlisi del discurs mediambiental:

First, the knowledge generated by anthropologists about the diversity of human culture might be important in addressing environmental problems. This mean treating anthropology as the study of human ecology, and applying its findings in much the same way as the work of other ecologists is applied. Second, anthropologists might use their distinctive approach to study environmentalism itself as a cultural phenomenon and contribute to the development of environmentalist thought (Milton, 1996: 22-23).

A més a més, l'autora defensa que aquesta anàlisi s'ha de dur a terme a partir d'una concepció cultural del medi ambient per tal com aquest en forma part:

First, culture exists in people's minds and is expressed through what they say and do. Second, culture consists of perceptions and interpretations. Together, these encompass the full range of

¹⁰ Aquest fenomen ocorre, entre altres coses, gràcies al transvasament conceptual de la xarxa de propietats i relacions que conté la metàfora del domini d'origen, i de les inferències que se'n deriven (Salvador, 1998: 265).

emotions, assumptions, values, facts, ideas, norms, theories, and so on, through which people make sense of their experience. Third, culture is the mechanism through which human beings (and, I would argue, other species as well) interact with their environments. Environmentalism was identified [...] as a concern to protect the environment through human responsibility and effort. As such, I suggest, it is unambiguously a part of culture, part of the way in which people understand the world and their place within it (*Ibid.*: 66).

Tanmateix, no opina el mateix pel que fa a les causes dels activistes mediambientals, ja que, segons Milton, els diversos models culturals sobre el medi ambient no depenen dels canvis que es puguen efectuar sobre la seua construcció cognitiva:

The recognition that different cultural models of the environment exist, and that an understanding of them is useful in securing environmental protection, does not depend on the assumption that the environment is culturally determined through cognitive construction. If the environment were nothing more than a cognitive construct, we could change it by constructing different truths, different meanings; we could will environmental dampers out of existence through thought alone. Thus, the constructivist model is incompatible with environmental activism, which depends on the recognition of an independent reality that can be modified by human actions. Constructivism implies that we can mend the 'hole' in the ozone layer by thinking it out of existence. Activism depends on the assumption that it exists independently of our thoughts and therefore presents a real threat to the physical state of the Earth and its inhabitants.

Thus, neither the view that environments determine cultures, nor the view that cultures determine environments, offers a sound basis for arguing that culture theory is a valuable resource for the environmentalist cause (*Ibid.*: 54).

Per altre costat, Milton explica que la globalització es defineix tradicionalment en virtut de tres eixos principals: com un «world system, usually an economic or a political system», com un «particular kind of social condition as a direct consequence of modernity» o com un «dual process whereby the world becomes a single place» (*Ibid.*: 143-144). En aquest sentit, considera que la globalització política i econòmica comporta una homoneïtzació de la cultura, atés que aquests són fenòmens culturals:

Anthropologists would be more likely to see the generation of a global political or economic system itself as an instance of increasing cultural homogeneity, because for them such a system must in part be cultural. To put it crudely, if the global economy is turning more and more people into capitalists then it must, in this respect at least, be making them culturally more similar, for capitalism itself is in part a cultural phenomenon (*Ibid.*: 156).

Un estudi interessant sobre com es construeix la concepció global de la natura i la necessitat d'una acció conjunta a través de l'imaginari social correspon a Macnaghten (2003). D'altra banda, Key Milton diferencia entre dos corrents dins el discurs mediambiental: els qui volen solucionar els problemes mediambientals d'una forma global i els qui estan en contra d'aquesta globalització. Aquesta dualitat concorda en el seu plantejament amb les establertes per Dobson (1997/1995) i Benton i Short (1999, 2000) quant al tipus de moviments ambientals descrits a dalt:

The global environmental debate is about understanding the past and planning the future. [...] The globalist view, grounded as it is in western science, gives some prominence to the physical causes of environmental degradation. [...] Responsibility is impersonalized, in order to avoid any divisiveness that might threaten the proposed global alliance. Environmental damage is blamed, not on people, but on poor management practice, inadequate technology, insufficient knowledge. The opponents of globalism are concerned more with understanding the economic and political causes of environmental degradation, in order to identify the appropriate social arrangements for generating sustainable use. Responsibility is more personalized: environmental damage is blamed on the North, on transnational corporations, on governments and anyone seen as pursuing personal profit at the expense of the environment and of less powerful interests (Milton, 1996: 193).

De la mateixa manera que altres autors, com ara Vicens (2000) o Callicott (2002), l'autora conclou finalment que la diversitat cultural és tan important com la diversitat ecològica per a la conservació de l'espècie humana:

Si la cultura es el mecanismo a través del cual los seres humanos interaccionan con sus entornos, entonces la supervivencia humana puede depender en último extremo de la diversidad cultural. [...] Pero la conservación de la diversidad cultural como tal podría llegar a ser tan importante para el futuro de nuestra especie como la conservación de la biodiversidad lo es para el futuro de la vida misma (Milton, 1997: 497)¹¹.

I en el mateix sentit, Josep-Maria Terricabras (i també Jesús Tuson, 2004) coincideix a defensar la linguodiversitat com una forma d'enraonament a protegir:

Els que fan veure que totes les llengües fan la mateixa funció, acostumen a tenir poc interès ? més enllà d'una recança històrica o romàntica? en la preservació de la variació lingüística.

¹¹ L'article consultat és la traducció a l'espanyol d'aquest article, extret de la pàgina web: <http://www.unesco.org/issj/rics154/miltonspa.html> [Consulta: gener 2004].

En canvi, els que defensen que la llengua no és un mer instrument de comunicació entre humans sinó també expressió d'humanitat, fem una defensa decidida de la linguodiversitat, tal com la fem de la biodiversitat. Sabem que quan es perd una llengua, es perd també una forma de fer raonaments ? d'enraonar? i de fer experiències; en una paraula, es perd una espècie d'humanitat (Terricabras, 2001: 159).

En el cas de l'anàlisi del discurs mediambiental des d'una perspectiva sociològica, hi ha autors, com ara Hajer (1997), que analitzen les estructures discursives mediambientals des dels àmbits institucionals. D'altra banda, Ernest García (2004) analitza la relació entre el medi ambient i la societat, i de quina manera es poden establir els límits entre la civilització industrial i la conservació del planeta. A més a més, aquest autor fa una descripció dels distints grups ecologistes i estudia els conflictes generats pel discurs mediambiental. Sobre les distintes acepcions que hi ha del terme «insostenibilitat» explica que, si més no, hi ha quatre perspectives:

La acepción más próxima al paradigma mecanicista considera que insostenibilidad es la tendencia al colapso causada por sobrepasar los límites establecidos por la capacidad de carga de los sistemas. [...] En algunas otras elaboraciones, insostenibilidad es sobre todo el resultado de un desequilibrio catastrófico en el proceso de coevolución. [...] La insostenibilidad puede verse también [...] como el resultado del incremento de entropía generado por procesos de producción demasiado grandes o demasiado intensivos. [...] Insostenibilidad, por último, puede significar bloqueo de los dispositivos sociales de aprendizaje, como consecuencia de una aceleración excesiva y de una conectividad demasiado alta (García, 2004: 136-138).

Així mateix, volem destacar un estudi que també ens agafa una mica més de prop, com és el de la investigació dirigida per Josep Pont Vidal (2002a, 2002b) sobre el moviment social que ha emergit a les Terres de l'Ebre a causa del polèmic projecte del *Pla Hidrològic Nacional*, aprovat l'any 2001, les obres del qual es van començar durant la darrera legislatura del PP en el govern espanyol.

En el camp de l'educació, els treballs d'anàlisi del discurs mediambiental se centren, per una banda, en l'estudi dels llibres de text mediambientals adreçats als escolars, com en el cas de Korfiatis i altres (2004), qui conclou que els llibres de text en l'escola primària grega priven a l'alumnat d'un pensament crític envers les polítiques mediambientals i on:

the image of nature dominating disagreed with both a standpoint advocating an equal relationship between humans and nature and with that supporting a relationship of stewardship and care for nature, while it failed to provide students with proper and sufficient environmental knowledge (Korfiatis i al., 2004: 1).

D'altra banda, Conxita Márquez, en la seua tesi doctoral (2002), ha realitzat un estudi sobre el tractament del cicle de l'aigua en l'ensenyament a través de les diferents formes de comunicació: la gestualitat, la parla, els gràfics i dibuixos, el text a la pissarra, etc.

En el cas de la lingüística, l'anàlisi del discurs mediambiental s'enfoca des de diversos punts de vista. Rydin (2003) estudia aquest discurs en relació amb la planificació ambiental. Aquesta autora distingeix tres maneres de racionalitzar aquest discurs: *scientific rationality*, *economic rationality* i *communicative rationality*, i caracteritza cadascuna segons la perspectiva que té del medi ambient, segons la naturalesa dels problemes mediambientals i segons les solucions mediambientals preferides en cada cas (2003: 96-111).

Teymur (1982) descriu els temes, l'estructura, els mecanismes i l'estatus del discurs mediambiental, i estableix quines són les relacions amb altres discursos i pràctiques. Mühlhäusler (1999) realitza una anàlisi de les metàfores i les metonímies que es produeixen en la publicitat mediambiental. Harré i altres (1999), descriuen el discurs mediambiental des de la lingüística, però també des de la filosofia. Des d'aquest enfocament interdisciplinari tracten tant la llengua de l'ecologia com l'ecologia de la llengua¹², tot i que reconeixen que el discurs mediambiental no només s'articula a través d'aquesta sinó que hi intervenen altres aspectes no lingüístics, com ara els gràfics, les equacions, els diagrames i les fotografies (Harré i al., 1999: 3). Així mateix, els autors consideren que per causa de la globalització que es genera a través del sistema de mitjans de comunicació,

¹² Vicent Salvador també parla de l'ecologia de la llengua, tot aduint que «el terme "ecologia" té precisament aquest sentit: la interacció dels organismes amb el medi on viuen. L'equilibri ecològic comporta un joc d'interacció complex i delicat on la llengua i les seues varietats han de desenvolupar sovint noves funcions o bé reactivar-ne algunes que s'havien anquilosat.» (Salvador, 2001: 74).

durant les darreres dècades el *Greenspeak* s'ha transformat en la lingua franca mediambiental al món (*Ibid.*: 15). Pel que fa a la llengua de l'ecologia, en primer lloc, destaquen la importància que té el temps en l'anàlisi del discurs mediambiental:

Environmentalism, above all, links the past with the future. The present is always presented as the sum of the consequences of the past and the necessary platform for the emergence of the future. All environmental discourse encompasses a thematic level of temporal concerns. Greenspeak is, above all, a teleological discourse. The future and the past are presented as immanent in the present. Only in a teleological framing does the very idea of the implementation of 'green' policy now make sense. However, there are many shades of this teleology, ranging from the deepest pessimism (the present is big with a disastrous future) to the most upbeat optimism. It is in terms of possible and immanent futures that individuals often present their involvement in environmentalism (1999: 9).

A més a més, argumenten que els processos de metaforització en la llengua de l'ecologia tenen un gran poder en l'articulació dels fenòmens desconeguts d'aquest discurs, sobre la base que «language, of course, is a tool both for talking about what is already known and for exploring the unknown». Seguint Mills (1982) Harré i altres distingeixen tres metàfores principals, de les quals deriven moltes altres, en relació amb la natura i el medi ambient en tres etapes diferents des d'un punt de vista europeista: en l'Edat Mitjana, la natura vista com un llibre escrit per Déu; en el Renaixement, la natura vista com a reflex del cos humà; des de la Il·lustració fins ara, el món es veia, primer, com un rellotge, després com una màquina de vapor i més recentment com un ordinador. En aquest sentit, Luke (1997) parla de l'era postmoderna com del final de la natura, en la qual a causa d'un capitalisme galopant els cyborgs i els *humachines* redefeixen l'entorn social i natural a escala global. La diferència essencial entre la darrera metàfora, la de l'ordinador, amb les altres dues és que:

the metaphor suggests the legitimacy, indeed desirability, of controlling nature and consequently is hospitable to the concept of progress. Progress is manifested in the emergence of increasingly sophisticated machines (mechanical clock, steam power, internal combustion engine and computer), each of which in turn has led to the redefinition of the machine metaphor (Harré i al., 1999: 93-94).

Tanmateix, segons els autors, el discurs mediambiental i altres discursos postmodernistes refusen aquesta visió de progrés, ja que la consideren la generadora dels problemes ambientals a partir d'un creixement descontrolat de la ciència i de la tecnologia.

Diversos són els exemples metafòrics que analitzen els autors en aquest treball: el medi ambient com a llar, com a dona, com a catifa, com a pressupost, com a aquari, etc., utilitzades amb diferents objectius: «the creation of heuristic tools, justification of policies or moral positions and reconciling discussions» (*Ibid.*: 113). En realitat, totes es poden classificar seguint dos enfocaments ben distints, depenent de qui genere el discurs mediambiental, les metàfores que inclouen els humans dins el medi ambient, i les que creen la dicotomia humanitat/medi ambient, la qual cosa demostra el poder que aquestes sustenten:

Our analyses of cases of the 'displacement of concepts' show that the debate about environmental issues continues to be dominated by numerous metaphors? a sign of the relatively underdeveloped conceptual systems available in this area. They also show attempts to use metaphors to reconcile the seemingly incompatible accreditations of scientific, moral and economic discourses. Not unexpectedly, these metaphors do not add up to a coherent whole. For instance, there is a continual conflict between metaphors that set up human beings apart from the environment and others that display them as an integral part of the world system, a state of affairs referred to by J. Phillipson (1992) as "the false dichotomy...of nature and man" (p.197).

We have seen considerable variation in conceptions of who controls or manages whom? the persistent argument of politicians and economists that we have to manage the environment; against Lovelock's view that such a notion is preposterous, the metaphors of global manager and global doctor conflict (*Ibid.*: 116-117).

Quant a l'estudi metalingüístic de la llengua amb el que denominen l'ecologia de la llengua, en subratllen dos enfocaments distints:

This greening of linguistics can be looked at from two perspectives. First, there is a rapidly growing body of literature that seeks to demonstrate that language is not separate from the environment and hence is itself an ecological phenomenon. Second, there is the growing number of metaphors 'imported' from traditional environmental discourse by which a new generation of linguistics has begun to live (*Ibid.*: 139).

Segons els autors, el tipus de relació que els diferents grups humans estableixen amb la natura es reflecteix en les llengües, ja que «life in a particular

human environment is dependent in part on people's ability to talk about it and to use language to manage it». Aquestes relacions les classifiquen atenent tres classes d'ideologia: a) la natura controla els humans, b) els humans són part de la natura i c) els humans controlen la natura (*Ibid.*: 140). En conseqüència, els autors consideren que la supervivència de les llengües i de les espècies està condicionada en ambdues direccions, atés que a través de les llengües s'articula la realitat i les seues possibles solucions mediambientals:

On the one hand, we have the labeling view: Each languages provides the labels for a single preexisting reality; all languages are based on the same semantic deep structure and are exhaustively intertranslatable. If one subscribes to this view, then the loss of a language or a large number of languages would seem to be a great gain for efficient communication? with no loss other than a few linguistic devices to index speakers' group membership.

On the other hand, we have the reality-creation (or reality-framing) view: Different languages bring into focus and sometimes in sociocultural matters, even bringing into existence, different kinds of realities, philosophies, behaviors and perceptions. Languages are not seen as mental organs, bioprogram blueprints or the like but as repositories of accumulated culture-bound experience. Many generations of experience are crystallized in individual constructions, lexical items or metaphors that, when combined, predisposed language users towards a certain perspective on reality. The loss of languages under this view equals the loss of a complex cultural species, a potential alternative solution for our problems and a valuable human artifact (*Ibid.*: 166-167).

Per acabar, ens agradaria apuntar l'interés que des de la terminologia també ha suscitat el discurs mediambiental. Així, Freixa (2002), en la seua tesi doctoral, elabora un estudi sobre la sinonímia en els textos mediambientals en català de diferent grau d'especialitat. També en català, s'ha posat en marxa un projecte de corpus en la Universitat Pompeu Fabra, on es pretén fer una classificació de textos mediambientals¹³, encara que no únicament en aquest camp. Així mateix, tenim constància de dos treballs de recerca terminològics que s'han llegit en aquesta mateixa universitat en relació amb el medi ambient. En primer lloc, el treball corresponent a Araceli Alonso (2003) titulat *Estudio de la formación del léxico en un campo de especialidad: el medio ambiente*. Segonament, el treball *Adjectius en el discurs especialitzat: una primera descripció dels adjectius en els textos del*

¹³ La pàgina web corresponent és: <http://www.iula.upf.es/corpus/acmaca.htm>

genoma humà, de Rosa-Ana Folguerà (2002). Finalment, des de la terminologia també es realitzen estudis sobre l'ecologia en relació a altres temes, com ara amb l'article de María-Rosario Martí (2003), en el qual es fa una anàlisi del lèxic alemany utilitzat en l'ecoturisme.

Comptat i debatut, la producció investigadora en aquest camp ha propiciat, entre altres coses, el sorgiment d'una sèrie de diccionaris terminològics pertanyents a les ciències ambientals, com ara el *Diccionari de ciències ambientals* (2000), editat per Edicions 62, o el *Diccionari de gestió ambiental* (1997), publicat per l'Enciclopèdia catalana amb col·laboració amb el Termcat.

1.2 LA TRADUCCIÓ CIENTIFICOTÈCNICA

Considerem la traducció científicotècnica com un tipus de traducció especialitzada (Gamero, 2001: 23; Montalt, 2002: 222), és a dir, que pertany als llenguatges d'especialitat¹⁴ en tant que instrument de transmissió de coneixements especialitzats (Lerat, 1997/1995: 17). En aquest sentit, hi ha autors que defensen la diferenciació entre traducció tècnica i traducció científica (Gamero, 2001: 26), atès que hi ha treballs dedicats exclusivament a la traducció tècnica (com és el cas d'Schmitt, 1999). Tanmateix, pel que fa al nostre estudi, hem considerat convenient tractar-la de manera conjunta, tenint en compte, en primer lloc, que és el camp el que determina l'objecte d'anàlisi del nostre estudi, en aquest cas, el medi ambient; en segon lloc, que en aquest camp hi ha tant textos de tipus tècnic com de tipus científic¹⁵; i tercerament, que ni el gènere dels textos ni el seu grau d'especialització

¹⁴ Hoffman defineix els llenguatges d'especialitat com «el conjunt de tots els recursos lingüístics que s'utilitzen en un àmbit comunicatiu ? delimitable pel que fa a l'especialitat? per tal de garantir la comprensió entre les persones que treballen en aquest àmbit.» (Hoffman, 1998: 51).

¹⁵ Silvia Gamero entén que la «ciència es un conjunto de saberes teóricos, y la técnica, la aplicación de esos conocimientos a la explotación industrial (ciencias tecnológicas) o a la explotación del suelo (ciencias agronómicas)» (Gamero, 2001: 26). Si bé estem d'acord amb la definició de ciència, l'aplicació d'aquesta, és a dir, la tècnica, o encara millor la tecnologia, no pressuposa sempre una explotació, només la seua aplicabilitat a camps concrets. Així, preferim la distinció que estableix Ricardo Muñoz quan explica que «los textos técnicos tienden a orientarse a la acción inmediata, al desarrollo aplicado de principios científicos o a

han determinat l'abast del nostre corpus, malgrat que es considera els discursos de divulgació fora del llenguatge especialitzat (Cabré, 1999: 24). Ara bé, si el camp és un dels factors determinants per a l'acotament de la traducció científicotècnica (Hoffman, 1998: 31; Cabré, 2000d: 157), també s'hi han de considerar altres factors, com ara la situació comunicativa, els participants i la funció textual (Gamero, 2001: 28).

Se sol considerar Jumpelt (1961) el primer autor que es dedica a l'anàlisi de la traducció científicotècnica, seguit de Maillot (1997/1968), encara que tots dos treballs són eminentment de tipus terminològic. Pinchuck (1977), d'altra banda, va una mica més enllà, tot descrivint l'entorn professional de l'època i classifica els textos científicotècnics segons la temàtica i la terminologia que s'hi utilitza. El grau d'importància que se li dóna a la terminologia en la traducció científicotècnica es fa encara patent en treballs com el de Hann (1992), ja que, segons conclouen alguns autors, els problemes amb què es troben els traductors especialitzats són precisament de caire terminològic (Cabré i al., 2002b: 176; Budin, 2002: 159, Guzman, 1998: 135). I en aquest sentit, nombrosos són els autors que estudien la terminologia aplicada a la traducció: Isabelle (1992); Duriex (1997), Ahrens (1994), Cabré (1998, 1999, 2000a, 2000b, 2002) Maniez (2001), Brownlie (2002), Dury (1999, 2002) per citar-ne només alguns. La importància que la traducció té en el desenvolupament de la ciència a través de la creació terminològica és un aspecte que Gerhard Budin li agrada destacar¹⁶:

At the same time, translators have also been contributing to the terminological evolution of science by constantly coining new terms in target languages or by redefining or slightly changing meanings of terms. [...] Scientific terminologies are an integral part of the research process and of the science communication process, thus they are also an integral part of the translation process (Budin, 2002: 159).

la resolución de problemas prácticos, mientras que los textos científicos son esencialmente argumentativos, bajo un férreo aparato de representación (Muñoz, R. 2002: 77).

¹⁶ Un treball important pel que fa al paper que pot tenir la terminologia en els traductors (tant en procés de formació com en actiu), i també en sentit contrari, és el de Miguel Ángel Vega (1996: 65-71).

De tota manera, tot i que aquesta és una de les característiques principals dels textos científicotècnics, n'hi ha de moltes altres que caldrà tenir presents en la traducció científica i tècnica, i que anirem veient a continuació. Ara bé, tot i que es considera generalment que la diferència entre un text en llengua general i d'especialitat és, sobretot, pel lèxic, no hi ha, com explica Riera, una frontera nítida entre l'una i l'altra:

No es pot establir una frontera estricta entre els elements lèxics comunament usats en el llenguatge general i els termes dels LE [llenguatges d'especialitat], tractant-se com es tracta d'un contínuum lingüístic que comporta un transvasament mutu d'unitats lèxiques (Riera, 1993/1992: 12).

Tanmateix, podem establir determinades relacions entre llenguatge general i llenguatges (i subllenguatges) d'especialitat a través d'una teoria de conjunts (Hoffman, 1998: 58) a partir del que Marí considera la fragmentació dels processos de coneixement social:

La diversificació ha donat lloc progressivament a una distribució o segmentació social dels coneixements, de manera que els cercles d'especialistes, un per un, han esdevingut els administradors del camp determinat de saber que els ha estat socialment assignat. Aquesta fragmentació dels processos de coneixement social és òbviament la que marca la diferència entre la llengua general i els llenguatges d'especialitat (Marí, 1996: 13).

A més a més, Halliday (1998) assevera que «technicality by itself would be of little value unless accompanied by a discourse of reasoning: constructing a flow of argument based, in its prototypical form in experimental science, on observation and logical progression.» (Halliday, 1998: 201). Tornant a la traducció científicotècnica, observem altres autors que no es queden només en anàlisi a nivell terminològic, sinó que realitzen estudis a un altre nivell, com ara el cas de Montero, Fuentes i García de Quesada (2001), qui analitzen els calcs sintàctics que es produeixen entre l'anglès i l'espanyol en textos científics i tècnics, i defensen el paper dels traductors com a creadors d'estil en aquesta mena de texts.

Federica Scarpa (2001), per la seua banda, defineix la traducció especialitzada en contraposició a la traducció literària o de creació. En aquest

treball, fa una caracterització del llenguatge especialitzat a nivell macrolingüístic, on analitza l'organització del discurs i la textualitat; i a nivell microlingüístic, on descriu els aspectes morfosintàctics i terminològics propis d'aquest. Aquesta autora opina que perquè una traducció especialitzada tinga èxit cal tenir en compte diversos factors: la tipologia textual, els tipus de textos paral·lels de la llengua d'arribada, la intencionalitat comunicativa i els destinataris de la traducció, tot sense perdre de vista en context sociocultural a què pertanyen les llengües. Així mateix, fa una valoració de les distintes estratègies comunicatives que es donen en la metodologia traductora i analitza la qualitat de les traduccions i l'entorn professional dels traductors d'especialitat.

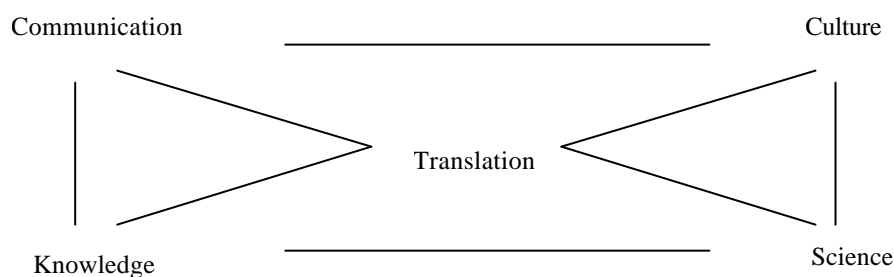
D'altra banda, també hi ha autors que dins de la traducció especialitzada es dediquen a l'estudi de corpus, com ara Baker (1998, 2001, 2002); Bowker (1998, 2001); Fujii i Ishikawa (2000), o també a la traducció en línia i a la creació de bases de dades documentals i memòries de traducció com a instruments per als traductors (Flint i al., 1999; Mayoral, 1997-1998; Pinto i Cordón, 1999; Cabré i al., 2002b). Així mateix, un altre subcamp dins de la traducció especialitzada és la dels estudis de gèneres (Eubanks, 1998; Seguinot, 1994; Gamero, 1998; Montalt i García, 2002¹⁷; Aranha, 2002; Muñoz, C.A. 2002). També hi ha autors que destaquen la importància de la iconicitat en els textos de traducció científicotècnica, com ara Oittinen (2001) o també Schmitt (1999).

Això no obstant, els aspectes de tipus cultural també entren a formar part de l'anàlisi d'aquests tipus de textos. Per exemple, Joëlle Rey (2000) argumenta que si bé els textos científics poden no estar marcats culturalment pel que fa als continguts, sí que ho estan a nivell estructural, la qual cosa pot limitar la traducció en llengua d'arribada. En aquest sentit, Cleary (2000) també fa un estudi sobre les

¹⁷ Aquests autors, junt amb altres investigadors, duen a terme un projecte denominat GENTT (Gèneres Textuals per a la Traducció, pertanyent al Departament de Traducció i Comunicació de la Jaume I, l'objectiu del qual és crear una enciclopèdia electrònica de gèneres d'especialitat per a la traducció en diverses llengües.

qüestions culturals en la traducció tècnica, en concret, la importància d'aquestes en la traducció de les pàgines web de caire cultural, com és el cas de la pàgina web oficial del Museu del Louvre, analitzada per l'autora.

Així doncs, són diversos els autors que defensen una perspectiva cultural en l'anàlisi del discurs científic i tècnic, i també en el cas de la traducció, atenent el seu caràcter de transmissora de coneixements al llarg de la història (Montgomery, 2000). En aquest sentit, Budin (2002) ens proposa un model policèntric d'anàlisi de la traducció científica per tal de destacar-ne la multidimensionalitat:

Knowledge is the content of communication in science, always taking place in a particular cultural context (that is also a historical context). The constructive element is essential: science translation is cross-cultural communication in science and it is cross-cultural knowledge management. Translation is a knowledge-based and knowledge-oriented process. Therefore knowledge management has become an important part of the practical activity of science translation: storing and ordering knowledge resources in databases, indentifying knowledge in cross-cultural teams of translators, etc. (Budin, 2002: 160-161).

Coincidim, doncs, amb aquest autor en el fet que quan parlem de traducció científica i tècnica, ens estem referint a un tipus de comunicació transcultural, atés que la ciència, en tant que representació del món, es transmet a través de coneixements culturalment contextualitzats. En aquest sentit, Sarukkai estableix un paral·lelisme força interessant entre ciència i traducció, per una banda, i món i autoria, per l'altra:

The world is the original author. Science merely speaks that which is already written in the text of the world. Thus science and scientists abdicate the responsibility that is due to the original author. This also implies that science speaks for the world and does not, by itself, add anything

to what the world says. Therefore, the scientific narrative of the world is not a construction of the practitioners who are embedded in a history and culture, but is merely a 'revelation' of the text of the world. In contrast, the sociological critique of science tries to place the responsibility of the discourse on the scientists themselves by suggesting scientific discourse is co-constituted by their narrative of the world, which is 'contaminated' by the historical and cultural positions they embody (Sarukkai, 2001: 654-655).

1.3 LA TRADUCCIÓ MEDIAMBIENTAL

Si bé no són molts els treballs que s'han editat sobre la traducció mediambiental, hem de dir que, igual que des de les altres perspectives exposades en aquest capítol, la traductologia comença a implicar-se de manera ascendent en aquest camp. En conseqüència, volem destacar els treballs comparatius entre l'anglès i el francès de Pascaline Dury de la terminologia ambiental (2002, 1999). Aquesta autora argumenta que cal que els traductors facen un estudi diacrònic dels termes en les dues llengües per tal d'evitar els falsos amics, ja que termes aparentment equivalents com ara «ecosystem/écosystème» o «community/communauté» poden amagar nocions no tan equivalents afectades per realitats culturals diferents. Així mateix, Dury explica que a través de l'estudi diacrònic de la terminologia es pot establir una frontera nítida entre el lèxic de la llengua general i la terminologia d'una especialitat, atés que la mobilitat de significat al llarg del temps d'un terme ve acompanyada de la seua estabilitat formal, encara que això signifiqui una altra modificació del significat o una altra modificació nocional del mateix terme (Dury, 2002: 202).

D'altra banda, Dury argumenta que en les anàlisis traductològiques cal tenir en compte la diferenciació entre traductor especialitzat expert i no expert, ja que la formació entre ambdós traductors és substancialment distinta (*Ibid.*: 205).

Nosaltres, amb l'elaboració d'aquest estudi, també volem aportar el nostre granet d'arena a l'anàlisi del discurs mediambiental des de la traductologia i, en particular, en l'àmbit lingüístic català. En aquest sentit, hem analitzat comparativament els textos de producció aliena a aquest àmbit, amb els traduïts al

català. Això no obstant, també hem considerat interessant realitzar un estudi de les traduccions a d'altres llengües de textos de producció en català per tal d'observar si els mecanismes de transferència directa es produïen també en sentit contrari.

2. Hipòtesis i objectius

L'estudi que ara presentem se centra en l'anàlisi de la traducció del discurs mediambiental a través dels textos pertanyents als diversos àmbits de producció d'aquests. Els originals que formen part del corpus d'aquest treball es caracteritzen, a grans trets, per ser textos elaborats en distintes llengües amb un llenguatge científic que conté una certa gradació en l'especialització i que es materialitza en diversos gèneres textuais.

En conseqüència, seguint la descripció com a mètode de recerca i a partir de l'estructuració descriptiva associada a les normes de Toury (1980, 1982, 1995), un dels primers objectius que es pretén amb aquesta tesi és la caracterització d'aquest discurs tant en la traducció catalana com en la producció catalana traduïda a altres llengües. Aquesta caracterització haurà de tenir en compte el vessant supradiscursiu, que Toury defineix com a *normes preliminars*; el vessant macrodiscursiu, o *normes operatives matricials*; i el vessant microdiscursiu, o *normes operatives lingüísticotextuals*. Totes aquestes normes s'expliquen més detalladament al capítol 3, corresponent a la *Metodologia*.

Així mateix, amb aquesta tesi pretenem determinar, a partir de les traduccions com a producte, quina ha estat la política traductològica que s'ha seguit en cada cas, en altres paraules, si s'ha realitzat una aproximació cap al text original o cap al text d'arribada per a determinar la *norma inicial*, seguint sempre la terminologia de Toury (1995).

En relació amb les normes preliminars, volem dibuixar quins són els àmbits d'ús en cada cas, tant pel que fa a la producció i a la traducció com a la recepció, les llengües que hi participen, la direccionalitat de les llengües, si hi ha versions mediadores i si aquestes s'oculten, si s'expliciten els traductors, a quins gèneres

pertanyen els textos i a quina tipologia textual, amb quin grau d'especialització estan escrits, etc.

Quant a les normes operatives, seguint un primer objectiu, volem fer una descripció dels elements que conformen el macrodiscurs¹⁸ en les traduccions, és a dir, les qüestions que tenen a veure amb l'edició dels textos, com afecten les versions traduïdes a les característiques de cada gènere i a cada tipologia textual, etc.

Així mateix, des d'una perspectiva microdiscursiva, un segon objectiu és la detecció i catalogació dels aspectes rellevants que afecten el procés traductor i que constitueixen el que es denomina problema traductor (Hurtado, 2001: 279-289). En aquest sentit, caldrà realitzar una descripció de les tècniques traductores que es duen a terme en cada cas. I, finalment, caldrà observar quina interrelació tenen entre sí, atenent als diferents criteris d'anàlisi, és a dir, des de la perspectiva dels àmbits d'ús, en relació amb els gèneres textuais, els graus d'especialització i els suports, considerant la direccionalitat de la traducció, i observant si influeix que la responsabilitat de la traducció recaiga en altres entitats o àmbits, distints dels que han produït els textos.

D'altra banda, totes les qüestions que envolten les llengües estan relacionades amb aspectes de tipus cultural. A més a més, depenent del grau d'especialització, els textos originals s'acosten en major o menor mesura a la cultura originària. Per exemple, en el cas dels textos de divulgació, això representa que la realitat que s'hi descriu s'ha d'acostar al màxim, necessàriament, a la realitat dels lectors de la llengua i de la cultura d'origen, depenent no ja del text origen, sinó del context a què pertanyen les dades originals i, fins i tot, de la visió amb què es presenten aquestes dades segons la llengua i la cultura dels textos d'origen.

Aquest acostament persegueix distintes finalitats, segons els gèneres: des de l'exposició de dades per fer reflexionar els lectors, fins a la venda d'un determinat

¹⁸ Englobem en aquest terme el que Larose denomina superestructura i macroestructura (1989).

producte denominat ecològic o amb objectius ecològics, passant per l'argumentació i l'exposició de dades que presenten els autors per tal de convèncer aquests lectors perquè, després d'haver llegit qualsevol d'aquests llibres, prenguen decisions en la consecució d'una forma de vida distinta a la que duïen fins ara: una vida còmoda que ens ha permès el gran avanç tecnològic produït, sobretot, en el darrer segle i començament d'aquest, però que ha tingut i té conseqüències desastroses per a la salut del planeta i, de retop, per als éssers que l'habitam.

Aquesta realitat és plena no només de dades referides als efectes que tenen aquest tipus de vida als diferents països, sinó de referents culturals de tota mena: tipus d'alimentació, tipus d'aparells, moda, costums higiènics, tipus de materials, productes alimentaris, dispositius per a la llar, llibres i revistes, transport, meteorologia, mètodes de gestió social i econòmica, estructura política, tipus d'associacions, institucions, convencions, etc. I és que, com opina Milton, dur l'etiqueta d'ecologista o ambientalista implica molt més que protegir el medi ambient:

People who refer to themselves (and are referred to by others) as environmentalists often intend to imply more by this label than a concern to protect the environment. They see it as implying a range of values and principles which inform their political allegiances, their behaviour as consumers and the way they allocate their personal time and resources (Milton, 1996: 34-35).

Així mateix, cal tenir en compte que aquests llibres responen a una ideologia concreta, que, d'una banda, potser no està tan estesa en algunes cultures com en altres, i que, de l'altra, tot i que els editors de les traduccions, en principi, comparteixen aquesta ideologia, l'adaptació ? que intuïm que n'hi haurà en alguns casos? dels originals a la realitat cultural del context de les traduccions pot comportar un canvi d'estratègia ideològica i, fins i tot, respondre a uns interessos diferents no sempre socials, sinó també personals.

Considerem que també és oportú en aquest treball valorar si les tècniques que els traductors-editors han seguit en cada cas i amb una finalitat concreta es

repeteixen amb una freqüència tal que constitueixen una *norma* (en el sentit de Hermans, 1996, 1999) o si, pel contrari, es tracta de decisions preses de manera puntual. A més a més, pretenem estudiar, a través de l'anàlisi dels aspectes macrodiscursius i microdiscursius dels originals i de les traduccions, de quina manera afecten aquestes decisions al textos d'origen, és a dir, si aquestes estratègies suposen un falsejament dels continguts o un encert d'equivalència traductora¹⁹. Si això no fóra així, volem dur a terme una anàlisi de les possibles anomalies traductològiques detectades que ens permeta classificar i ponderar la seua rellevància dins el conjunt de cada obra, i si, a partir d'aquestes errades podem inferir alguna dada que, igual que en els altres punts, ens faça arribar a conclusions sobre el procés de traducció realitzat en cada cas. Tot això ens permetrà definir quines tècniques responen al que Toury considera *normes primàries* i *normes secundàries*. Finalment, considerem interessant identificar si hi ha influït la situació sociolingüística de les llengües d'arribada en el resultat de les obres traduïdes²⁰ o si és la situació sociolingüística original la que determina aquest resultat i en quins casos.

¹⁹ Amparo Hurtado defineix l'equivalència traductora com la «noción relacional que define la existencia de un vínculo entre la traducción y el texto original; esta relación se establece siempre en función de la situación comunicativa (receptor, finalidad de la traducción) y el contexto sociohistórico en que se desarrolla el acto traductor y, por consiguiente, tiene un carácter relativo, funcional y dinámico» (2001: 308). Altres autors que tracten aquest concepte amb profunditat són Nida i Taber (1986/1969), Snell-Hornby (1988), Rabadán (1991), Calzada (1993), etc.

²⁰ Nida hi considera que «it is also imperative to be fully aware of the differences in two cultures, because languages really only have meaning in terms of the cultures of which the languages are a part. Languages differ not only in the range of meanings of words, the organization of sentences, and the structures of discourse (“the linguistics of language”) but also in the ways in which languages are used “the sociolinguistics of language”».» (1993: 20).

3. Metodologia de treball

En aquest capítol hem inclòs totes les qüestions relacionades amb la selecció i el tractament dels textos que conformen el nostre corpus i amb l'enfocament teòric en el qual es basa l'estudi analític d'aquest.

3.1 SELECCIÓ I TRACTAMENT DEL CORPUS

El discurs mediambiental ha originat al llarg de les últimes dècades un gran nombre de gèneres textuais, que responen a la producció dels distints grups que actuen en aquest camp multidisciplinari del coneixement científic i tècnic. La selecció del corpus que forma part d'aquesta tesi s'ha realitzat a partir dels àmbits de producció d'aquests textos: l'administració, l'associacionisme, la premsa i les empreses.

Aquesta selecció ha estat marcada per un criteri essencial: que la llengua catalana formara part del procés traductor, bé com a llengua d'arribada, bé com a llengua d'origen. La finalitat d'aquest criteri ha estat la possibilitat d'observar el funcionament de les qüestions de tipus cultural i ideològic, tant en textos produïts originàriament en català com en traduccions al català, ja que tant uns com els altres formen part del sistema meta d'aquesta llengua (Toury, 1985: 19), d'acord amb la tria dels originals que han dut a terme els traductors-editors:

In fact it can be argued that most translators undertake the work they do because they believe the texts they produce will benefit humanity or impact positively upon the receptor culture in ways that are broadly ideological. This is true equally of literary translators who select text to translate, translators of technical manuals, and Bible translators (Tymoczko, 2000: 24).

En qualsevol cas, la dificultat de trobar textos en aquesta llengua també ha influït en la selecció del corpus, ja que no sempre és fàcil trobar obres que estiguen traduïdes en què el català hi participe. Malgrat això, aquesta selecció ens ha permès

recollir un corpus bastant representatiu en relació amb els àmbits de producció, amb els gèneres textuais (manuals, informes, catàlegs, legislació, revistes, articles, etc.), i pel que fa al grau d'especialització d'aquests textos, etc.

Quant a les altres llengües que conformen aquest estudi, l'anglès i l'espanyol són les dues llengües que, majoritàriament, han format part dels textos originaris o que han acompanyat el català en les versions traduïdes. En altres casos, també ens hem trobat amb corpus traduït a d'altres llengües europees, sobretot en textos de l'administració europea o internacional, com ara l'alemany, el francès, el portugués i l'italià. En algun cas puntual, hem treballat també amb corpus escrit en les quatre llengües de l'Estat i, fins i tot, amb dues versions traduïdes tant en un dialecte com en un altre de la mateixa llengua; en concret, ens hem trobat amb una diferenciació expressa entre les traduccions catalana i valenciana d'un mateix text original.

Les fonts d'on hem extret el material podem classificar-les, per una banda, en les de tipus privat: el fons de documentació *La casa verda* de València i les editorials, a través de les llibreries; per altra banda, les de tipus públic: el CEIA de Barcelona, les biblioteques i Internet. Evidentment, els suports amb què ha estat difós gran part d'aquest material estan directament relacionats amb les fonts que ens han proporcionat el corpus. En el cas dels documents extrets d'Internet, el suport ha estat digital, tot i que, en alguns casos, aquest mateix material es pot trobar en suport paper. Pel que fa al material extret de fons de documentació, com ara *La casa verda* de València o el CEIA de Barcelona, el corpus ha estat bàsicament en paper, llevat dels textos que s'han publicat en CD-ROM.

En relació amb l'estructura de cerca que hem seguit en la selecció del corpus, hem d'indicar que aquesta s'ha fet sempre a partir de textos en català. Una vegada trobats, hem comprovat que existien altres versions d'aquests textos, assegurant-nos que realment eren corresponents. La detecció de quins textos eren originals i quins traduccions s'ha realitzat amb posterioritat.

En el cas dels textos cercats en Internet, hem fet servir un motor de cerca molt conegut i potent, denominat Google.com per tal com es pot seleccionar la

llengua catalana en les opcions de cerca. De tota manera, tot i que erem conscients de les limitacions pròpies de l'ús d'Internet en la cerca de material en la nostra llengua pel que fa a la quantitat d'informació científicotècnica (Montalt, 2003: 219), no va ser fins a més tard que vam descobrir també les limitacions del motor de cerca utilitzat, ja que segons un article de *Le Monde diplomatique* en versió catalana:

Com qualsevol motor de recerca, l'eina pateix en primer lloc d'una limitació important: només pot proposar la informació que s'ofereix al gran públic. Si ningú no considera oportú publicar un article sobre els hàbits de l'àguila marina (per recuperar l'expressió d'Alexandre Vialatte), qualsevol recerca sobre aquest tema serà inútil: "apel·lant a Internet", no consultem tot el conjunt dels coneixements disponibles, sinó només els que els diferents contribuïdors — universitats, institucions, mitjans, particulars...— decideixin proposar a l'accés lliure. La qualitat d'aquesta oferta té un paper important en la pertinença de les respostes que es proposen (Lazuly, Pierre: *Le monde diplomatique*. Edició catalana. Octubre de 2003).

En aquest sentit, futures investigacions sobre aquest tema podrien fer una ampliació del corpus digital a partir d'altres cercadors, fins i tot més especialitzats. Una vegada seleccionat el corpus i aconseguit el material d'estudi, hem procedit a la digitalització de gairebé tot el material recollit en suport paper, llevat del de petit format, com ara els fullets. El motiu d'aquest procés ha estat la millora en el treball analític, ja que tenir el corpus en suport electrònic ha facilitat l'anàlisi comparativa de les versions.

La comparació dels textos, a través del mètode d'observació, s'ha fet disposant d'un ordinador amb dues pantalles. D'aquesta manera, la contrastació d'almenys dues de les versions ha suposat un avanç notable en aquest procés. En una primera fase, en el cas que la versió catalana fóra traducció, les dues versions escollides per tal d'elaborar aquesta anàlisi han estat l'original, per una banda, i la versió traduïda en català, per l'altra; sense descartar, en cap moment, la consulta d'altres versions, en una segona finestra del processador de textos. A més a més, en una segona fase, s'ha procedit a la comparació de les versions traduïdes a la recerca d'elements que afecten la contrastació d'aquestes altres versions, com ara, aspectes de tipus cultural, sociolingüístic, etc. En el cas que la versió catalana constituïra el

text originari, la comparació s'ha realitzat entre aquest i les distintes traduccions de manera consecutiva.

El mètode de catalogació dels resultats s'ha realitzat en diferents fases. Una primera fase de catalogació s'ha fet d'acord amb els àmbits d'ús de producció a què pertanyen els textos del corpus. Durant la recollida de resultats, hem anat classificant els resultats en taules de fitxers de text, en les quals cada fila corresponia a un resultat i cada columna a cada una de les versions del text. Cal esmentar que la repetició d'un mateix resultat al llarg d'un text no l'hem reflectida, ja que la nostra intenció no ha estat mesurar la freqüència d'una tècnica o d'un error dins d'un mateix text, sinó en textos diferents (Dane, 1997/1990: 236). Aquests fitxers els hem classificat dins de carpetes amb el nom dels documents tipus²¹ (per exemple, els fitxers corresponents a cada número d'una mateixa revista dins de la carpeta amb el nom d'aquesta). Les carpetes dels distintes documents tipus els hem inclòs en diverses carpetes segons les llengües participants (com ara dins la carpeta *ang-cat*, per als textos en anglés i català, independentment de la direccionalitat). Finalment, aquestes carpetes han quedat organitzades pels àmbits d'ús de producció abans mencionats.

En una segona fase de la catalogació, una vegada finalitzat l'extracte de resultats de tot el corpus, hem dissenyat una taula genèrica amb la finalitat d'anar classificant per aspectes els resultats ja classificats per àmbits d'ús. El disseny de l'encapçalament de la taula ha tingut en compte els camps informàtics següents: l'àmbit d'ús, el gènere textual, el nom del text i els resultats en les diferents llengües.

Àmbit d'ús	Gènere textual	Nom del text	Resultat original	Resultat traducció

L'aspectualització s'ha anat creant en diferents fitxers de text segons les necessitats que han anat marcant els resultats en aquesta segona reorganització i s'ha anat actualitzant al llarg del procés. Posteriorment, en una tercera fase hem subclassificat cada resultat amb una numeració que hem inclòs en una columna afegida a l'esquerra de la taula anterior, tenint en compte les distintes tècniques que s'han seguit en cada cas dins de cada aspecte. En acabant, en una altra fase, s'han organitzat els aspectes segons els distints apartats i subapartats que conformen el capítol 5 d'*Anàlisi traductològica*. I, finalment, hem substituït la numeració anterior per la denominació final que li hem donat a cada tema, tècnica o error en la redacció del capítol esmentat per a l'edició dels resultats en un CD-ROM adjunt.

L'elaboració de les taules i els gràfics que apareixen en l'Annex 3, l'explicació dels quals es tracta al capítol 6 de la *Rellevància de les tècniques i dels errors traductors*, ha seguit les fases que es detallen a continuació. En primer lloc, s'ha procedit a la transformació numèrica de les taules de la fase d'aspectualització segons els diferents aspectes relatius als resultats per apartats, fent ús d'un full de càlcul. Seguidament, hem realitzat la suma dels resultats segons els temes, les tècniques i els errors traductors dins de cada apartat. I, finalment, per a cada aspecte, s'ha tret el percentatge respecte de la suma dels temes, les tècniques i els errors, calculats en el punt anterior. Aquests percentatges es mostren en els gràfics que acompanyen les taules de resultats, sense les quals no es pot fer una valoració fiable, tenint en compte que, en alguns casos, els resultats tenen tan poca significació que desvirtuen les dades reals reflectides en percentatges. L'objectiu, doncs, d'aquests gràfics és efectuar una comparació del perfil de distribució de les dades de cada aspecte d'acord amb la suma total de temes, tècniques o errors, segons el cas.

²¹ Parlem de «document tipus» en referència a grups de textos que conserven els mateixos aspectes que tractem en la descripció del corpus (l'àmbit, les llengües participants, la direccionalitat, el gènere, etc.). En l'annex 1, podem observar els distints documents tipus de què consta el nostre corpus.

Els cinc factors que determinen els resultats segons la classificació duta a terme en la fase de l'aspectualització han estat: els àmbits de traducció, si aquests àmbits es corresponen amb els de producció, els gèneres textuais, els graus d'especialització i la direccionalitat quant al català. En aquest sentit, cal especificar, per una banda, que les dades es tracten en relació amb els àmbits de traducció (i no de producció com en les fases anteriors) per tal com el que es pretén és analitzar els comportaments traductors d'acord amb el seu mecenatge (Lefevre, 1992: 15-16). D'altra banda, hem efectuat un desglossament més específic dels àmbits. Això vol dir que si, durant la recollida de dades i la classificació de resultats, hem englobat totes les administracions en un mateix arxiu, ara hem considerat interessant descompondre-les en les diverses administracions amb la finalitat d'obtenir una valoració més acurada de les dades. Pel que fa a les denominacions, com que en el cas de l'administració internacional, només hem obtingut dades de l'ONU, la mencionem amb aquestes sigles. Un cas especial és el del Fòrum 2004, el patrocini del qual correspon a l'administració internacional, a l'europea, a l'estatal i a la catalana. Donat que només disposem de resultats amb aquestes característiques en aquest cas, hem cregut convenient, denominar aquest àmbit Fòrum 2004.

3.2 ENFOCAMENTS METODOLÒGICS

El treball analític de la nostra tesi beu de la font dels distins enfocaments teòrics que exposem a continuació, encara que, metodològicament i estructural, es basa en els estudis descriptius. Per això, hem dividit aquest apartat en dos grans línies: per una banda, l'exposició a grans trets dels enfocaments comunicatius, culturals i ideològics de la teoria de la traducció, en la qual també estan inclosos els estudis descriptius. I per altra banda, exposem el marc metodològic que dóna forma al nostre estudi dins dels estudis descriptius. Això no obstant, en un tercer subapartat, proposem una metodologia integradora de totes dues línies, ja que si bé

el nostre estudi està basat en les teories descriptives, l'anàlisi que hem dut a terme inclou aspectes de tots aquests enfocaments.

3.2.1 Enfocaments comunicatius, culturals i ideològics

La traducció és, efectivament, una activitat lingüística, però el que la fa distinta d'altres àmbits del saber relacionats amb la Lingüística és que es tracta d'una activitat multidisciplinària que pot agafar mètodes i perspectives d'altres àrees, dirigits a uns objectius concrets: l'anàlisi, el desenvolupament d'una metodologia i una didàctica per la qual a partir d'un text en una llengua origen se'n produeix un altre en la llengua d'arribada (Carbonell, 1999: 20). A causa de la complexitat comunicativa que es produeix en l'acte de traduir, al llarg de la història, s'ha produït la reivindicació de diversos elements que la componen, com ara el receptor de la traducció, l'entorn lingüístic o cotext (Brown i Yule, 1993: 70-74), el context²² i la funció.

Però també és cert que les comunicacions no són actes aïllats, sinó que s'integren en un context sociocultural que determina els significats d'aquestes comunicatius. En paraules de Gunther Kress:

[...] every cultural practice is a communicative event. Every act of communications is a cultural event. The structures, processes and contents of communication are given by culture. Nothing outside culture can be a part of communication. Culture sets the ground entirely for communication, for what can be communicated, what is communicable, and for how it is communicated. On the one hand, anything outside the scope of communication is non-cultural. On the other hand, as communication is a cultural process, new cultural meanings are constantly produced in the processes of communication (Kress, 1998: 10).

²² Van Dijk, defineix el context com «el conjunto estructurado de todas las propiedades de una situación social que son posiblemente pertinentes para la producción, estructuras, interpretación, y funciones del texto y la conversación» (1999/1998: 266). Tanmateix, Calsamiglia i Tuson, seguint Goodwin i Duranti, inclouen el cotext dins del context, tot distingint quatre dimensions en la configuració contextual: «La localització o marco espacial, el comportamiento no verbal, la lengua como contexto i el contexto extrasituacional» (1999: 127).

Així doncs, els autors que segueixen les tendències comunicatives i culturals se centren en aspectes contextuals, en els elements culturals i en la recepció traductora per a dur a terme les seues anàlisis traductològiques. Podem classificar-los, per una banda, en els que treballen des d'un enfocament comunicatiu, incidint en els aspectes extratextuals o supradiscursius del fet traductor; i, de l'altra, en els que tracten la traducció des d'una perspectiva sociocultural. En el primer cas, inclouríem els autors que han seguit les escoles de l'anàlisi del discurs (tant anglesa com francesa) i la lingüística textual, com ara de Beaugrande (1997), de Beaugrande i Dressler (1997/1972), Hatim i Mason (1995/1990), Neubert i Shreve (1992), Muñoz (1995), Lvóvskaya (1997) i Mayoral (1999-2000).

De Beaugrande i Dressler (1997/1972) distingeixen set aspectes que influeixen en la comunicació: la cohesió, la coherència, la intencionalitat, l'acceptabilitat, la informativitat, la situacionalitat i la intertextualitat. Els dos primers tenen a veure amb el text i els altres cinc, amb l'usuari. Halliday i Hasan (1985/1976) per la seua part, fan una classificació dels elements que integren la comunicació a partir de l'usuari i de l'ús. Amb el primer, estan relacionats els tipus de dialectes, mentre que amb el segon, els conceptes relacionats amb el registre, com són el camp, el mode i el tenor.

Basil Hatim i Ian Mason (1995/1990) defineixen la traducció com «un proceso comunicativo que tiene lugar en un contexto social». Per això, plantegen la necessitat de relacionar la traducció amb el context social en què es produeix. Aquest context està format per tres dimensions: la comunicativa, la pragmàtica i la semiòtica. La dimensió comunicativa fa referència a la dimensió en què es descriu la variació lingüística, segons l'ús i segons l'usuari. La dimensió pragmàtica inclou conceptes com ara implicatura, inferència, pressuposicions, i es determina a partir del principi de cooperació i les màximes conversacionals de Grice (1975). La dimensió semiòtica és la dimensió que recull les categories de gènere, discurs i text. Els gèneres són les formes convencionalitzades dels textos en cada cultura per a les diferents ocasions socials. Els discursos són l'expressió d'actituds determinades,

maneres de parlar i de pensar. Els textos²³ són unitats bàsiques de l'anàlisi semàntic: «conjunto de funciones comunicativas mutuamente relevantes, estructuradas para alcanzar un propósito retórico» (Hatim i Mason, 1995/1990: 208).

Lvóskaya considera la traducció com un procés polideterminat i proposa un model en què es dóna prioritat al sentit i a l'equivalència comunicativa. Distingeix entre activitat bilingüe equivalent (la traducció) i l'activitat bilingüe heterovalent (l'adaptació). Segons aquest model, l'estructura del sentit del text es compon d'un aspecte lingüístic: el semàntic, i dos extralingüístics: el pragmàtic i la situació comunicativa; i assenyala la gran dependència del primer en relació amb els altres dos.

L'equivalència comunicativa, segons l'autora, ha d'acomplir dos requisits: màxima fidelitat possible al programa conceptual de l'autor original i l'acceptabilitat del text meta en la cultura meta. Aquesta autora s'oposa a la idea de considerar com a traduccions els textos meta que no guarden relació d'equivalència comunicativa, és a dir, intencional i funcional, amb el text. Per tant, es posiciona en contra del fet que l'activitat bilingüe heterovalent s'incloga dins de la definició de traducció (Lvóvskaya, 1997: 79-89). Nosaltres, però, no compartim aquesta opinió, ja que, seguint les teories d'aquesta autora, un text en què s'haguera realitzat qualsevol tipus d'adaptació cultural per raons de funcionalitat en la cultura meta no es consideraria traducció²⁴. En canvi, estem d'acord amb Toury en el fet que tot

²³ Segons de Beaugrande i Dressler (1972/1997), «un texto es un acontecimiento comunicativo que cumple siete normas de textualidad. Si un texto no satisface alguna de esas normas entonces no puede considerarse que ese texto sea comunicativo» (pàg. 35). Les normes a què es refereixen els autors són els set aspectes comunicatius que hem esmentat amb anterioritat.

²⁴ Rosa Rabadán considera que «en las aproximaciones normativas tradicionales, aquellas que defienden la división estricta entre traducción y demás tipos de textos derivados, el status que hemos denominado tipo C, la perfecta simetría, es el único status posible para una traducción. Esto supondría que todo texto traducido que no cumplierse estas condiciones habría de ser considerado como algo distinto, llámese adaptación, recreación, etc. pero en ningún caso traducción. Evidentemente, tal pretensión está muy lejos de la realidad. De hecho, el propio concepto de traducción y de traducción correcta es relativo, y varía según las condiciones sociales, históricas o ideológicas que se dan en la cultura receptora» (1994: 132).

dependrà de si en el polisistema meta (encara que ell en parla només del literari), es considera o no que aquest text és traducció:

The initial question is not whether a certain text *is* a translation (according to some preconceived criteria which are extrinsic to the system under study), but whether it is regarded as a translation from the intrinsic point of view of the target literary polysystem, i.e. according to its position within the polysystem (Toury, 1980: 42).

Quant a la perspectiva sociocultural, podem incloure els traductòlegs bíblics contemporanis, com ara Nida, Taber o Margot; l'aplicació sociolingüística de Pergnier; la sociocrítica de Brisset; l'enfocament variacional de Hewson i Martin; la teoria de l'escopos de Reiss i Vermeer; la teoria de l'acció traductora de Holz-Mänttari; el funcionalisme i la lleialtat de Nord; la teoria del polisistema de Toury; l'Escola de la manipulació (Lambert, van Leuven, Naaijken, Rabadán, etc.); els estudis dels aspectes culturals d'Snell-Hornby, Hönig i Kussmaul; l'anàlisi de la traducció des de perspectives feministes (Díaz-Diocaretz, Lotbinière-Harwood, Simon, von Flotow, Godayol, etc.); i els estudis postcolonialistes (Niranjana, Robinson, Carbonell, etc.).

Els primers a tractar els aspectes culturals en la traducció des d'una perspectiva comunicativa són, sens dubte, els traductòlegs bíblics. Eugene A. Nida, màxim representat d'aquests estudis, juntament amb Charles R. Taber, postula l'existència d'estructures profundes universals entre les llengües i d'una equivalència dinàmica que possibilita la traducció (1986/1969). Per tant, de la mateixa manera que Noam Chomsky amb la seua teoria generativista (1975/1957), aquest autor defensa un model universalista dels mecanismes que fan possible la traducció. Tanmateix, al contrari que els seus precedors, que es dedicaren a una

pràctica més literalista de la traducció dels textos sagrats, no li preocupa tant el missatge com la recepció d'aquest (Carbonell, 1999: 22-23)²⁵.

Un altre enfocament traductològic és el desenvolupat pel funcionalisme alemany. El funcionalisme alemany naix a partir de la *teoria de l'escopos* elaborada per Katharina Reiss i Hans J. Vermeer (1996/1991). Aquest enfocament integra la denominada *acció translativa* de Holz-Mänttari (1984) i el concepte de *lleialtat* de Christiane Nord (1994). La teoria de l'escopos s'explica, de manera estructurada, en *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie* (Fundamentos para una teoría funcional de la traducción, 1996) de Katharina Reiss i Hans J. Vermeer (1991). L'escopos és l'objectiu de tota traducció, que no ha de coincidir, necessàriament, amb l'objectiu del text traduït.

What the skopos states is that one must translate, consciously and consistently, in accordance with some principle respecting the target text. The theory does not state what the principle is: this must be decided separately in each specific case...The skopos theory merely states that the translator should be aware that some goal exists, and that any given goal is only one among many possible ones. (How many goals are actually realizable is another matter. We might assume that in at least some cases the number of realizable goals is one only.) The important point is that a given source does not have one correct or best translation only. (Vermeer, 1989: 182, citat per Vidal, 1995: 23).

Els conceptes més importants que introdueix aquesta teoria són els de coherència intratextual (coherència amb la situació meta); coherència intertextual (existència d'algun tipus de relació entre el text original i el text d'arribada); l'encàrrec de la traducció (destinatari, temps, espai, canal de comunicació) i la diferència entre equivalència i adequació.

Adecuación en la traducción de un texto (o elemento textual) de partida se refiere a la relación que existe entre el texto final y el de partida teniendo en cuenta de forma consecuente el objetivo (escopo) que se persigue con el proceso de traducción (Reiss i Vermeer, 1996: 124).

²⁵ Així, d'acord amb Kate Sturge, es tracta d'un canvi en la focalització de la traducció: «With the variation that modern translators tend to consider themselves morally indentured to the source-language author, a version of the same approach obtains today, with the rationale that in order truly to discharge their duty to the author, translators must procure for that author what is assumed to be the same response as the original text into the target language, smoothing down its lumps and bumps in a process of normalization or accommodation to target-language conventions.» (Sturge, 1997: 26).

Equivalencia és, según nuestra definición, un tipo especial de adecuación, és decir, adecuación cuando la función entre el texto de partida y el final se mantiene constante (*Ibid*: 125).

Christiane Nord hi introdueix el concepte de *lleialtat*, és a dir, la triple responsabilitat que el traductor té amb l'autor del text original, els receptors del text d'arribada i l'iniciador de la traducció.

En receptores meta, cuyo legítimo interés es obtener un texto que les «sirva» para algo, que sea comprensible y que «funcione» en una comunicación que se desarrolla bajo las condiciones de la cultura meta. En el concepto funcionalista radical, lo que echo de menos es el respeto al autor del texto original y a su legítimo interés de no ver traicionada su intencionalidad comunicativa aunque vaya dirigida ahora a unos lectores ajenos a los que tenía ante sí al redactar el texto original (Nord, 1994: 100).

Nord proposa un model d'anàlisi textural integrat pels factors que ella denomina extratextuals (emissor, intenció de l'autor, receptor, mitjà, lloc de producció del text original, temps, motiu pel qual s'ha escrit el text i funció textual) i pels factors intratextuals (tema, contingut, pressuposicions, estructura textual, elements no verbals, lèxic, sintaxi i marques suprasedgmentals), (Nord, 1991/1988: 35-140).

D'altra banda, Holz-Mänttari (1984) planteja un model de cooperació intercultural denominat *acció translativa*. Aquesta acció translativa és un conjunt d'elements (els actants, el text, etc.) que es manifesten mitjançant la cooperació entre alguns d'aquests actants (l'iniciador, el traductor) amb la finalitat de fer possible la comunicació entre altres actants (l'emissor i el receptor), tot servint-se del text.

L'obra que dóna nom a l'Escola de la manipulació és *The Manipulation of Literature. Studies in Literary Translation* (Hermans, 1985). Aquest corrent estudia la manipulació que es produeix en els textos traduïts i proposa una orientació de la traducció cap a la llengua i la cultura d'arribada. Tanmateix, el nom d'aquesta escola no està acceptat per tots els estudiosos que la formen. Hermans (1999) prefereix denominar aquesta tendència com un *enfocament descriptiu i sistèmic*. Aquest corrent es divideix, alhora, en dos grans grups: el grup de la *teoria del*

polisistema (Even-Zohar, Toury), originari de Tel Aviv; i el grup denominat *Translation Studies* (Holmes, Hermans, Lambert, Bassnett-McGuire, Lefevere, van den Broek, Tymoczko, etc.), ubicat, sobretot, als Països Baixos i als Estats Units.

Basada en les teories del formalisme rus i en l'estructuralisme txec, la *teoria del polisistema* (1979) va nàixer de la mà del traductòleg Itamar Even-Zohar a Israel. Aquesta teoria entén la literatura com un conjunt dinàmic de sistemes, producte d'una sèrie de forces que determinen una cultura i que es fan paleses a través d'unes normes. En paraules de Carbonell:

La teoría del polisistema viene a ser [...] una teoría interdisciplinar que aúna los diferentes aspectos que conforman las estructuras de la sociedad, tanto literarias y artísticas como ideológicas y socioeconómicas, que tienen mucho que ver con la historia de esa sociedad. Frente a las teorías tradicionales de la equivalencia, el análisis del funcionamiento del polisistema y la producción en él de textos traducidos requiere extensos conocimientos de los códigos culturales que posibilitan la apreciación de la obra original y el proceso de traducción (Carbonell, 1999: 190).

Els conceptes més importants que introdueix aquesta escola són el de *transferència*, el d'*interferència* i el de *cànon*. La transferència determina el grau d'instabilitat entre els límits dels sistemes, que poden ocupar, dins del polisistema, una posició central o perifèrica. La interferència és el transvasament d'elements culturals en contacte entre un sistema i un altre; i el cànon determina l'estatus dels textos originals, les convencions considerades acceptables, etc. A més a més, els textos dins d'aquests sistemes poden tenir una funció primària, és a dir, que introdueix innovacions en aquest sistema, o secundària, o sia, conservadora de les convencions pròpies del sistema.

En conseqüència, la traducció pot acomplir totes dues funcions depenent de si crea nous estils, gèneres, etc. o, per contra, reafirma els que ja existeixen en els sistemes.

Even-Zohar considera que la traducción tiene una función primaria (la creación de nuevos géneros y estilos) y otra secundaria (la reafirmación de géneros y estilos ya existentes). La primera, asegura Even-Zohar, se da en las literaturas jóvenes con sistemas literarios débiles: la traducción se sitúa así en el centro literario del sistema, y en este sentido hay que decir que la teoría del polisistema es una herramienta fundamental a la hora de estudiar las literaturas de

naciones que están en vías de desarrollar sus sistemas literarios. Y viceversa, la traducción es marginal en las sociedades ya plenamente desarrolladas, con una fuerte tradición artística (Vidal, 1995: 65).

La importància de les idees d'aquest grup radica en l'enfocament descriptiu del seu model d'anàlisi i en l'acceptabilitat de les traduccions en la cultura d'arribada com a centre d'aquest model.

El segon grup de l'anomenada Escola de la manipulació, els *Translation Studies* apareixen en l'escena traductològica en produir-se un viratge en aquest corrent principal amb un enfocament més ideològic. Aquest gir, que sorgeix en els anys vuitanta de la mà de diversos estudiosos nord-americans i europeus, sobretot, dels Països Baixos, planteja un model d'anàlisi centrat en l'estudi de les relacions de poder dins de les cultures, especialment, en el cas de Susan Bassnett-McGuire i André Lefevere, amb l'edició del llibre *Translation, History and Culture* (1990).

La traducción se ve ahora como una de las fuerzas que conforman una cultura, unida a todo tipo de aspectos culturales. [...] la tarea del traductor se aborda no desde una perspectiva puramente descriptiva, sino desde un punto de vista que tiene en cuenta cuestiones ideológicas y el papel de las instituciones de poder que influyen en la producción de textos traducidos (Carbonell, 1999: 196).

D'altra banda, la traducció és un procés de reescriptura condicionada per un context social en què es donen diferents relacions de poder que es reflecteixen en el llenguatge. Per tant, com indica Hurtado, aquesta no pot ser mai una activitat neutra, sinó que sempre hi haurà una manipulació influenciada per la ideologia²⁶ del traductor, la del text traduït i la de la recepció de la traducció (Hurtado, 2001: 617). En aquest sentit es pronuncia també Fairclough des de l'anàlisi del discurs:

Ideologies are closely linked to power, because the nature of the ideological assumptions embedded in particular conventions, and so the nature of those conventions themselves,

²⁶ Abdulla considera que els estudis traductològics en aquest sentit han de ser una prioritat: «Ideology needs to be given priority in translation studies both as a product (the translated text) and process (the factors and pressures that go into the making of that text). [...] Ideology, whether personal or institutional, finds its way into the text, and the translator will resort to a battery of subterfuges, meanderings, and ploys in order to circumvent, reflect, or avoid its confrontation, especially if it challenges the basic and accepted norms of that culture.» (Abdulla, 1999: 12)

depends on the power relations which underlie conventions; and because they are a means of legitimizing existing relations and differences of power, simply through the recurrence of ordinary, familiar ways of behaving which take these relations and power differences for granted. Ideologies are closely linked to language, because using language is the commonest form of social behaviour, and the form of social behaviour where we rely most on 'common-sense' assumptions (Fairclough, 1992/1989: 2).

Molts són els autors que s'han dedicat a l'estudi de la ideologia en el discurs: Kress, Fairclough, de Beaugrande, van Dijk, Hodge, Wodak i d'altres autors; però també en referència a la traducció: Lefevere, Bassnett-McGuire, Venuti, Hatim i Mason, de Beaugrande, Fawcett, Hermans, Kress, Schäffner, Baker, Vidal, Carbonell, Genzler, Ballester, Robinson, Arrojo, Chesterman, i molts més, cadascun des d'una perspectiva, un àmbit o una aplicació diferents.

Lefevere (1981a, 1981b, 1984, 1985, 1992), per exemple, estudia com afecta la ideologia a la traducció literària, a través de l'anàlisi de diversos factors condicionants com són: el mecenatge, les normes poètiques, l'univers del discurs original, la llengua original i l'obra original. Des d'una altra perspectiva, Venuti (1986, 1995) reivindica la visibilitat del traductor com a autor reconegut i defensa una lluita contra l'imperialisme de la llengua anglesa a través de l'estrangerització de les traduccions per a assolir aquesta visibilitat.

Venuti also considers how translation creates possibilities for cultural resistance, innovation, and change. He argues in his preliminary comments that 'any agenda of cultural resistance for translation must take specifically cultural forms, must choose foreign texts and translation methods that deviate from the canonical or dominant ones,' Translation should, where appropriate, reveal and accentuate difference (Schäffner, 1995: 3 en Schäffner i Kelly-Holmes).

Hatim i Mason (1997) aborden la qüestió a partir de l'anàlisi del significat de determinades inferències en els textos d'arribada. Finalment, de Beaugrande (1997) se serveix de la psicolingüística per a determinar els mecanismes de control que apliquem des d'una realitat subjectiva creada per la ment en la comunicació.

Un dels conceptes que més polèmica ha creat dins de la traductologia és el de la *visibilitat* del traductor a partir de l'article «The Translator's Invisibility» de Lawrence Venuti (1986) juntament amb el llibre que publicaria en 1994 amb el

mateix títol sobre la història de la traducció. De fet, al llarg de la vida de la traductologia molts estudiosos han defensat la teoria que perquè es considere «reeixida» una traducció, cal que no es note que és una traducció. I, efectivament, una de les tècniques, sobretot, pel que fa a la traducció dels elements culturals és la *domesticació* (naturalització o adequació) d'aquests a la cultura d'arribada. Venuti, quant a la traducció a l'anglès, n'està totalment en contra, ja que aquesta domesticació suposa una neutralització de les altres cultures i la hegemonia de la cultura anglesa. De la mateixa manera, refusa, d'entrada, l'anomenat *plain english* perquè aquest suposa també una estandardització de la llengua i, per tant, una adequació d'aquesta a un públic general. A més a més, en un nivell supratextual, reivindica el paper del traductor com a autor creatiu, el nom del qual moltes vegades no apareix en les referències ni se'l té en consideració a nivell legal.

Translators are routinely alienated from the product of their labor through relations of production that more closely resemble those determining labor in such other sectors of the economy as the manufacturing and service industries. Standard contracts force them to surrender all rights of ownership in the translated text at least for as long as it remains in print and sometimes for the full term of the copyright, which is usually in the publisher's name (Venuti, 1986: 180).

Tanmateix, aquesta postura ha rebut diverses crítiques per part d'altres traductòlegs. És el cas d'Anthony Pym amb el seu article «Venuti's Visibility» (1996) publicat en *Target*, o el de Hatim i Mason (1997). Les crítiques de Pym consisteixen, bàsicament: en la impossibilitat de definir els límits de la cultura angloamericana; en l'ús d'asseveracions mal argumentades en l'exposició de les hipòtesis de Venuti; i en una manca de precisió a l'hora de definir les estratègies que cal seguir per a evitar la situació actual en la traducció.

Yet the ideological bases for a non-repressive multicultural society are surely to be found in liberal humanism and its great tradition of tolerance. In his sociological projection, Venuti is accepting the fruits of this tradition: he wants to incorporate marginalised groups into a greater and even more democratic regime. In his political discourse, though, he still retains Althusser's anti-humanism and the resistance on hard, uncompromising revolutions but somewhat wanting on cultural diversity. What remains patently invisible is how Venuti's anti-humanism thought can at the same time defend the ideological bases of a multicultural society (Pym, 1996: 176).

Per la seua banda, Hatim i Mason consideren que no es pot generalitzar amb els termes domesticació o estrangerització, ja que no són imperialistes en abstracte, sinó que dependrà de la cultura d'arribada i de la seua relació amb la cultura d'origen que es puga qualificar així la traducció.

Thus, it is not domestication or foreignization *as such* which is 'culturally imperialistic' or otherwise ideologically slanted; rather, it is the effect of a particular strategy employed in a particular socio-cultural situation which is likely to have ideological implications. It is in this sense that translating is, in itself, an ideological activity (Hatim i Mason, 1997: 146).

Com hem pogut observar fins ara, la traducció, com qualsevol altre tipus de producció està condicionada pels factors ideològics del context en què es motiva. Això és així fins al punt que les teories que plantegen l'exigència de neutralitat, imparcialitat o objectivitat per part del traductor, també estan defensant una postura ideològica, com assevera Theo Hermans:

Today, at any rate, the idea of neutral description is generally viewed with suspicion in the human sciences. There are good reasons for this. The very fact that all linguistic utterances, including descriptions, imply modal aspects is hard to reconcile with the idea of neutrality; the translation researcher does not observe or comment from nowhere in particular but from a certain institutional position; the claim to neutrality or objectivity is already an ideological statement in itself; understanding, whether in terms of Popper's searchlight theory or in more hermeneutic terms, is possible only from a given point of view, starting from preconceptions (Hermans, 1999: 36).

Davant d'aquesta preocupació, naix una tendència d'investigació ideològica dins de l'anàlisi del discurs anomenada *Critical Discourse Analysis*, el major exponent de la qual és Norman Fairclough. Aquest model d'anàlisi cerca els mecanismes ideològics de la llengua que es donen en els textos i en els discursos tant a nivell macrotextual com microtextual. Segons Fairclough,

The method of discourse analysis includes linguistic description of the language text, interpretation of the relationships between the (productive and interpretative) discursive processes and the text, and the explanation of the relationship between the discursive processes and the social processes. A special feature of the approach is that the link between sociocultural practice and text is mediated by discourse practice; how a text is produced or interpreted, in the sense of what discursive practices and conventions are drawn from what order(s) of discourse and how they are articulated together, depends upon the nature of the sociocultural practice which the discourse is a part of (including the relationship to existing

hegemonies); the nature of discourse practice of text production shapes the text, and leaves 'traces' in surface features of the text; and the nature of the discourse practice of text interpretation determines how the surface features of a text will be interpreted (Fairclough, 1995: 97).

Tanmateix, hi ha molt pocs treballs en traducció que segueixen aquesta línia d'investigació, llevat d'algun estudi efectuat per Lefevere i Bassnett-McGuire (1998). En opinió d'Amparo Hurtado, els estudis de corpus possibilitaran aquesta via, ja que es poden treballar amb mostres grans i representatives de textos (Hurtado, 2001: 620-621).

Com hem esmentat amb anterioritat, les traduccions constitueixen una eina ideològica en la relació entre les cultures i, també, un factor que influeix en la configuració de les cultures, ja que, com diu Fairclough, «texts constitute one important form of social action» (Fairclough, 1992: 211). En aquest sentit, Lefevere (1992) insisteix en el paper tan important que té el mecenatge en la traducció literària, ja que aquest pot determinar el cànon literari en una cultura a través de la traducció d'obres mestres universals.

The second factor, which operates mostly outside the literary system as such, will be called "patronage" here, and it will be understood to mean something like the powers (persons, institutions) that can further or hinder the reading, writing, and rewriting of literature. [...] Patronage basically consists of three elements that can be seen to interact in various combinations. There is an ideological component, which acts as a constraint on the choice and development of both form and subject matter. [...] There is also an economic component: the patron sees to it that writers and rewriters are able to make a living, by living them a pension or appointing them to some office. [...] Patrons also pay royalties on the sale of books or they employ professionals as teachers and reviewers. Finally, there is also an element of status involved (Lefevere, 1992: 15-16).

Ovidi Carbonell, en aquest sentit, indica que el món editorial condiciona quines obres es donen a conèixer i quines queden relegades a un pla marginal, per la qual cosa la traducció queda determinada institucionalment:

La aceptabilidad está relacionada con factores ideológicos y, aunque las editoriales juegan un papel crucial a la hora de definir los gustos del público en general, es difícil que una obra se traduzca si no entra dentro de una tendencia o moda ya establecida (Carbonell, 1999: 223).

En aquest sentit, el paper de l'iniciador és crucial en el control de la producció i de la distribució d'allò que es transvasa d'una cultura a una altra, a partir de diversos factors:

The initial choice of a preferred or intended mode of import may be modified by the initiator's assessment of what is materially possible in terms of various physical factors (technology, geography, etc.), and of what is socially, politically, culturally and/or ideologically feasible, i.e. what is likely to be tolerated, permitted, encouraged or demanded by those who control the means of production and distribution and by the relevant institutions and channels in economic, social, ideological and artistic terms (Hermans, 1996: 27).

Però això no només ocorre en la traducció; tal com assenyala Fairclough, el control sobre qualsevol tipus de discurs és imprescindible en el manteniment de les relacions de poder:

The relationship between discourse and social structures is not the one-way relationship which I have suggested so far. As well as being determined by social structures, discourse has effects upon social structures and contributes to the achievement of social continuity or social change. It is because the relationship between discourse and social structures is dialectal in this way that discourse assumes such importance in terms of power relationships and power struggle: control over orders of discourse by institutional and societal power-holders is one factor in the maintenance of their power (Fairclough, 1992/1989: 37).

Un altre factor molt important a tenir en compte, especialment pel que fa a les llengües minoritzades com ara el català, és el de la normalització lingüística, que inclou la normativització, l'estandardització, la planificació lingüística i la política lingüística (Mollà, 2002: 164)²⁷. Els traductors han de ser conscients de quina és la varietat lingüística considerada com a estàndard, el prestigi d'unes variants sobre les altres, utilitzar la terminologia normativitzada, etc., ja que la traducció pot ser una eina per a assolir la normalització en l'ús d'aquesta llengua. La importància de la

²⁷ Toni Mollà, però, ressalta la importància de l'acció cívica en la normalització lingüística: «No ens enganyem: la normalització lingüística només s'esdevé real quan l'idioma a normalitzar adquireix un valor discriminatiu dins dels processos de producció, distribució i consum d'una societat. [...] Comptat i debatut, l'acció sociolingüística ha de seguir dos eixos d'actuació paral·lels i complementaris, però no excloents. D'una banda, la política lingüística cívica; de l'altra, la política lingüística institucional.» (Mollà, 1997: 114,117).

terminologia en la consecució d'aquesta normalització és cabdal, com explica Cabré:

[...] la terminología es una de las piezas indispensables de la normalización plena de una lengua, ya que sin la terminología la lengua en cuestión no sería apta para los usos especializados, tan importantes como indispensables en la civilización de hoy. Una lengua sin terminología propia no puede ser en el mundo actual una lengua de cultura. Por ello, los países que llevan a cabo planes de normalización de las lenguas propias incluyen necesariamente entre sus actuaciones el aspecto de los lenguajes especializados y, en su seno, la terminología (Cabré, 1996: 91).

Aquesta autora distingeix entre dos casos distints de normalització terminològica, en què les finalitats també varien segons la normalització de què parlem:

La intervención normalizadora se manifiesta sobre los datos léxicos en dos casos distintos: en la normalización internacional de formas de designación de conceptos consensuados previamente, y en la estandarización (o normalización) de forma de denominación en el seno de una misma lengua, jerarquizando los usos en relación con una norma de corrección. [...] Sus finalidades [...] son particularmente distintas: en el primer caso, se normaliza en favor de la comunicación internacional entre expertos; en el segundo, en favor de la reafirmación de una lengua a través de la consolidación de su registro estándar de comunicación (Cabré, 2000b: 40-41).

Un altre factor que influeix en la recepció de les traduccions és el de la censura. La censura és un mecanisme de poder que mitjançant l'omissió, l'addició o la substitució d'informació modifica des d'un pla ideològic el text original. Sol afectar tot tipus de discurs en què s'expliciten uns valors socials: els valors morals, el discurs religiós, la sexualitat, el discurs polític, etc. La censura, segons de qui provinga, es pot classificar en censura institucional i en autocensura. Un bon exemple de la primera és l'exercida pel règim franquista en la traducció audiovisual, com demostra Ballester (2001) amb l'anàlisi del doblatge de la pel·lícula *Blood and Sand*. En aquest sentit, Rosa Agost explica que els mecanismes més comuns per a dur a terme aquesta censura eren dos: l'eliminació d'escenes i la distorsió dels diàlegs (1999: 102). En canvi, quant a l'autocensura, és més difícil valorar les causes que la provoquen, ja que, de vegades, els factors ideològics que condicionen els traductors poden ser inconscients:

Translators are constrained in many ways: by their own ideology; by their feelings of superiority or inferiority towards the language in which they are writing the text being translated; by the prevailing poetical rules at that time; by the very language in which the texts they are translating is written; by what the dominant institutions and ideology expect of them; by the public for whom the translation is intended. The translation itself will depend upon all of these factors (Álvarez i Vidal, 1996: 6).

En l'exercici del poder, Fawcett destaca els lectors i els autors com a víctimes d'aquest control, però els traductors tampoc no hi són immunes:

Translators themselves are no more immune from power displays than are the reader and the original text and author. The appearance of the words Translated by on the title page deceives both reader and critic, since most readers (although critics ought to know better) do not realize that the text of a translation in the case of published books in particular is rarely all the translator's own work; it is usually submitted to a copy editor or other translation reviser, who normally exercises considerable influence in shaping the final product (Fawcett, 1995: 189).

A partir de la noció de visibilitat i en contra del discurs colonial eurocentrista, sorgeix una nova tendència traductològica que s'articula entorn a tres grans corrents: estudi històric de la traducció com a vehicle de colonització; anàlisi de la manipulació ideològica en el text d'arribada per diferències de poder entre les dues cultures; i traducció *subversiva* com a mitjà de descolonització (Robinson, 1997: 31). En conseqüència, podem afirmar que el postcolonialisme, segons aquest darrer corrent, és molt més que la descripció de la manipulació amb una finalitat ideològica que serveix de control del poder.

En resumen, convendremos en que poscolonial no significa sólo *posterior a la época colonial*. De un modo parecido a la carga semántica encerrada en el *pos* de *posmodernismo*, *poscolonial* implica también una reacción contral lo colonial, el discurso colonial, es decir, todo texto que apoya, justifica o facilita la dominación de una cultura o culturas europeas sobre otras no europeas. Los escritores poscoloniales, por lo tanto, quieren contrarrestar los efectos negativos que ha tenido el discurso occidental cuando *representaba* otras culturas (Carbonell, 1999: 236).

Aquest discurs occidental és vist com un original, mentre que les colònies representen la traducció, una còpia de l'original.

Translation can therefore be seen as reflecting the colonial experience; the source/original holds the power, the colony/copy is disempowered but placated through the myth of transparency and objectivity of the translation. The colony, in short, is perceived as a translation, never as an original, but this is concealed by a promise of equitable textual relations. Hence the current interest on the part of many translation scholars in post-colonial

societies to reconsider the implications of the status of translation and to posit an alternative to the European Enlightenment view of the translation process (Bassnett-McGuire, 1996: 21-22).

Al principi, els estudis postcolonials es tractaven des d'una perspectiva antropològica (Asad, Fabian, Sturge), històrica (Rafael), des de la crítica literària (Said) o des dels anomenats *cultural studies* (Kabbani, Spivak, Bhabha, etc.). En traducció, diversos han estat els autors que han estudiat o han defensat el postcolonialisme com a aproximació teòrica: Niranjana (1992), Robinson (1997), Kristeva (1991/1988), Lambert (1995), Snell-Hornby (1997), Carbonell (1997, 1999), Tymoczko (1999), Bassnett-McGuire (1996), etc.

Per exemple, Michaela Wolf, descriu les similituds entre els models etnogràfics i els traductològics:

As far as text production is concerned, we see models in ethnography and translation studies which are amazingly similar to one another. Post-modern ethnography prefers discourse to text, dialogue to monologue. Ethnography is now supposed to be the result of a reciprocal, joint, dialogic process. Ideally, the product is supposed to be a "polyphonic text". [...] As far as the specific question of asymmetrical power relations in translating between cultures is concerned, a new concept of translation is necessary which needs to create a new awareness of the relationship between "strong" and "weak" languages (Wolf, 1997: 130-131).

A més a més, la hibridació²⁸ és una de les característiques que Vidal destaca en alguns dels textos postcolonials:

Los textos post-coloniales son, pues, híbridos; se encuentran a caballo entre dos culturas, la que ha sido dominante y la que se desea reavivar. La intencionalidad del emisor y el *skopos* de la traducción son aquí esenciales. Las motivaciones del creador del TO no son, no pueden ser, las mismas que las del traductor, porque los contextos socio-culturales, políticos, ideológicos, de ambos son distintos. En tanto en cuanto su traducción no es inocente, el traductor se convierte en creador de un texto cuya intención y cuyos contextos son bien distintos de los del TO, especialmente en aquellas situaciones de clara asimetría entre un país y otro: una minoría frente a una mayoría, una clase dominante frente a otra reprimida, etc. (Vidal, 1995: 78-79).

²⁸ Schäffner i Adab consideren que «a hybrid text is a text that results from a translation process. It shows features that somehow seem 'out of place'/'strange'/'unusual' for the receiving culture, i.e. the target culture. These features, however, are not the result of a lack of translational competence or examples of 'translationese', but they are evidence of conscious and deliberate decisions by the translator. Although the text is not yet fully established in the target culture (because it does not conform to established norms and conventions), a hybrid text is accepted in its target culture because it fulfils its intended purpose in the communicative situation (at least for a certain time)» (1997: 325).

En aquest sentit, Maria Calzada opina que ressaltar el caràcter híbrid d'aquests textos pot ser potencialment perillós:

I believe ? with Pym (1996) ? that all texts, not only translations, are hybrid, and that by highlighting translation hybridity one is indirectly alluding to a sort of 'purity' for the source texts. I find this claim not only untenable but also potentially dangerous (Calzada, 2001: 212).

D'altra banda, aquesta invisibilitat a què es referia Venuti també implica, com explica Michael Cronin, a les llengües minoritàries, encara que les tesis de Venuti no s'hi poden aplicar:

If translation has traditionally suffered from lack of visibility then there is a sense in which translators working in minority languages are doubly invisible at a theoretical level. First, there is the general failure to include theoretical contributions from minority languages in translation theory anthologies. [...] Second, there is not always a willingness to acknowledge that translation perspectives from the point of view of minority languages will not always be those of major languages. Advocacy of non-fluent, refractory, exoticizing epistemological generosity in a major language, but for a minority language, fluent strategies may represent the progressive key to their very survival (Cronin, 1998: 147).

De fet, la domesticació és una pràctica habitual en les traduccions a llengües minoritàries o minoritzades, justament per a assolir la normalització que esmentaven a dalt²⁹. Un bon exemple és l'estudi descriptiu realitzat per Rosa Agost (1995) de la traducció de la sèrie francesa *Premiers Baisers* al català i a l'espanyol, on, en comparació, aquesta naturalització és molt més notable en la versió catalana. Tot i així, aquest fet no és totalment generalitzable, ja que hi ha moltes sèries en què passa el contrari: *El príncipe de Bel Air* en podria ser un bon exemple.

De la mateixa manera que amb el postcolonialisme, una altra forma de reivindicació a través de la traducció la constitueix la traducció feminista. Per a Vidal, «el feminismo se fija, por ejemplo, en la relación entre texto original y

²⁹ És clar que hi ha excepcions, com ara en l'anàlisi de Kwiecinski en referència a les traduccions de l'anglès al polonès de documentals i articles periodístics. Tanmateix, l'autor coincideix a que l'estrangerització, lluny de ser un procés de resistència, afavoreix la dominació de la llengua majoritària sobre la minoritària: «Radical foreignization, a general strategy that is clearly favoured in translation into Polish, appears in this context to sustain rather than resist the process of domestication; it follows that conscious adoption of relatively more domesticating strategies could serve as a means of resistance, a 'strategic intervention' against cultural domination.» (Kwiecinski, 1998: 203).

traducción, estableciendo un paralelismo con la relación varón-mujer» (Vidal, 1995: 76). Dins d'aquest corrent feminista també es poden albirar diferents tendències. En primer lloc, es produeix una crítica de la terminologia sexista utilitzada en traductologia, com ara en el cas d'Steiner (1975: 38). En segon lloc, s'estudia el paper de les dones en la història de la traducció i les seues traduccions:

La traducció ha estat al llarg de la història una forma de discurs secundària i, per tant, sempre ha semblat que les traductores sucumbien a l'autoria que marcava l'autoritat del text. No obstant això, a força de fregar l'autoria en el text i d'entrar en el discurs públic silenciosament disfressades, les traductores aprenen a fer-se visibles en introduccions i dedicatòries. Per mitjà de disculpes i explicacions humils sobre l'autoria, algunes traductores deixen entreveure les seves condicions sobre els supòsits ideològics de la pràctica (Godayol, 2000: 47).

I, finalment, es tradueix subvertint el llenguatge patriarcal des d'una discriminació de gènere positiva, reivindicant la «visibilitat» de les traductores.

En cambio, las feministas más radicales han llegado a sugerir ? y han puesto en práctica? traducciones que sin ningún tipo de disimulo trastocan el original para asimilarlo a la ideología de la traductora. El traductor modesto e invisible es ya una figura del pasado. Para las traductoras feministas traducir es una actividad política que debe hacer visible el sujeto femenino a través del lenguaje (Vidal, 1998: 102).

Diverses són les autores que es dediquen a l'estudi de la traducció des d'aquesta perspectiva feminista: Simon (1996), von Flotow (1991, 1997), Díaz-Diocaretz (1985), Godayol (1997, 2000), Arrojo (1994), Godard (1990), Lotbinière-Harwood (1991), etc. Aquestes estudioses han obert un camí en la traducció que, com en altres camps, exigeixen el reconeixement del paper de les dones en la història; un paper que, també en aquest cas, s'ha negat a causa d'una política ideològica clara, condicionada per una manera patriarcal de concebre el món.

Fet i fet, la traductologia s'ha tractat al llarg del temps des de diferents perspectives, la qual cosa ha donat lloc a uns enfocaments actuals molt més semiòtics i, fins i tot, compromesos amb determinades qüestions socials.

3.2.2 La traducció com a descripció

El 1972 James S. Holmes proposa una classificació de la traductologia, dividint aquesta disciplina en dues grans branques d'estudi: una branca pura i una altra d'aplicada, la primera de les quals la subdivideix, alhora, en teòrica i descriptiva. És així, doncs, que la traductologia queda dividida en tres subbranques generals: la teòrica, la descriptiva i l'aplicada.

Pel que fa als estudis teòrics, és a dir, els estudis que constituïran la base de teories i models a partir dels resultats dels estudis descriptius i dels estudis teòrics d'altres disciplines, Holmes diferencia entre els estudis teòrics generals i els parcials (segons el medi, l'àrea lingüísticocultural, el nivell lingüístic, el camp, l'època i els problemes específics).

Els estudis descriptius són per a Holmes els estudis empírics d'aquesta classificació i els subdivideix en: estudis descriptius orientats cap al producte (estudi i comparació de traduccions sincrònicament i diacrònicament), estudis descriptius orientats cap al procés (la descripció del procés traductor) i estudis descriptius orientats cap a la funció (la descripció de la funció que compleixen les traduccions en l'àmbit sociocultural que les acull).

Finalment, els estudis aplicats fan referència, en primer lloc, a la didàctica de la traducció; en segon lloc, a la crítica traductològica; i, en darrer lloc, a les eines corresponents a d'altres disciplines i que utilitzen els traductors per a la realització de la seua tasca traductora.

La metodologia en què hem basat l'anàlisi d'aquesta tesi té a veure amb els estudis descriptius en traducció. En aquest sentit, si seguim la nomenclatura de Holmes (1988: 95-96), podríem dir que el nostre treball és un estudi descriptiu orientat cap al producte i cap a la funció (*product-oriented*, i *function-oriented*), ja que el que hem pretès és fer una anàlisi descriptiva d'unes traduccions concretes i,

ahora, veure de quina manera poden funcionar en el context sociocultural que les acull.

Roberto Mayoral indica que els estudis que examinen la traducció com a producte no tenen en compte els estudis que l'analitzen com a procés, però sí a l'inrevés. Tanmateix, és cert que des de l'anàlisi dels resultats materialitzats en les traduccions es poden observar tècniques i deduir-ne les estratègies que els traductors han seguit durant el procés traductor:

[...] El estudio de la traducción como producto es reivindicado por algunos [...] como útil en el estudio de la traducción como proceso; es decir, el estudio del producto traducido puede arrojar luz sobre el proceso que se ha seguido o se debería seguir para traducirlo [...]. En todo caso, este estudio del producto es básicamente diferente en su carácter del estudio de la traducción como producto cultural que se basa en estudios literarios, culturales, políticos, sociológicos, etc. Algunos piensan que el estudio de la traducción como producto cultural también puede arrojar luz sobre las motivaciones del traductor en la adopción de unas u otras estrategias (Mayoral, 2001: 51).

En aquest sentit, podem dir que tot i tractar-se d'un estudi enfocat des de l'anàlisi de les traduccions com a productes, a partir d'aquesta, deduïm una sèrie d'aspectes que tenen a veure amb el procés traductor. Amb aquesta idea en ment, hem tractat de fer una anàlisi descriptiva macrodiscursiva i microdiscursiva per trobar els elements entre els documents originals i les traduccions corresponents que revaliden les hipòtesis que s'exposen. En conseqüència, a l'hora que s'han anat detectant els distints aspectes observats en les versions traduïdes, hem efectuat una primera classificació de resultats per àmbits que, més tard, hem reclassificat per aspectes, coincidint formalment amb l'esquema elaborat per Toury en l'estructuració de les seues normes, tot i que no hem descartat, en cap moment, seguir altres autors per a determinar altres aspectes relacionats amb l'estudi de la traducció com a comunicació, les relacions de poder a través de la manipulació i l'anàlisi del discurs, com ara amb el tractament dels aspectes culturals o ideològics.

3.2.2.1 El concepte de norma

El concepte de norma és una de les nocions que comparteixen tots els membres de l'Escola de la manipulació. Hermans la defineix així:

The term 'norm' refers to both a regularity in behaviour, i.e. a recurring pattern, and to the underlying mechanism which accounts for this regularity. The mechanism is a psychological and social entity. It mediates between the individual and the collective, between the individual's intentions, choices and actions, and collectively held beliefs, values and preferences. Norms bear on the interaction between people, more especially on the degree of coordination required for the continued, more or less harmonious coexistence with others in a group, [...]. Norms contribute to the stability of interpersonal relations by reducing uncertainty. They make behaviour more predictable by generalizing from past experience and making projections concerning similar types of situation in the future. They have a socially regulatory function (Hermans, 1999: 80).

Aquest autor diferencia entre normes, convencions i regles, tal com explica Carbonell, seguint a Hermans:

Las normas regulan la toma de decisiones del traductor [...], y sólo a través de ellas se puede determinar la adecuación o la eficacia del texto traducido. Hermans distingue entre *normas* (prescriptivas, que tienen que ver con lo «correcto» o «apropiado»), *convenciones* (basadas en regularidades, no siendo prescriptivas en principio, pero que pueden [dar] lugar a normas), y *reglas* (normas que han adquirido un carácter obligatorio, más que facultativo) (Hermans, 1996: 31 citat en Carbonell, 1999: 197-198).

3.2.2.2 Les normes de Toury

Gideon Toury és, amb Hermans, l'altre gran teòric que pertany al corrent de la teoria del polisistema³⁰. Aquest autor defensa que els estudis empírics traductològics es fan a partir dels fets de la vida real (Toury, 1985: 16). Toury parteix d'una hipòtesi inicial segons la qual «translations are facts of one system only: the target system» (*Ibid.*: 19), per la qual cosa proposa estudiar l'acceptabilitat

³⁰ Una ampliació d'aquesta teoria la podem trobar en els treballs de Chang (2001), on es proposa un «macro-polisistema» que recull sis polisistemes (o subsistemes): el polític, l'ideològic, l'econòmic, el lingüístic, el literari i el traductor.

de les traduccions en la cultura meta. Les estratègies per tal d'esbrinar la corroboració d'aquesta hipòtesi s'articulen en quatre punt bàsics: 1. L'anàlisi de les traduccions dins de la cultura meta; 2. L'anàlisi comparativa per cercar quines han estat les solucions per als problemes de traducció; 3. La identificació de les relacions entre les solucions i els problemes traductors de manera puntual; i 4. Si l'equivalència de traducció s'estableix de manera funcional-relacional.

A més a més, fa una classificació de les normes, segons la fase del procés traductor amb què estiguen relacionades. L'autor entén per equivalència el tipus de relació que s'estableix en cada cas de la transferència cultural i que està determinat per les normes que condueixen la traducció: la *norma inicial*, que determina el grau d'aproximació cap a la cultura d'origen (adequació) o cap a la cultura d'arribada (acceptabilitat); les *normes preliminars*, que constitueixen la política traductora que s'ha dut a terme anterior al fet traductor; i les *normes operatives*, que són les decisions concretes que es prenen durant la realització de la traducció. La norma inicial la defineix de la manera següent:

It has proven useful and enlightening to regard the basic choice which can be made between requirements of the two different sources as constituting an **initial norm**. Thus, a translator may subject him-/herself either to the original text, with the norms it has realized, or to the norms active in the target culture, or in that section of it which would host the end product. If the first stance is adopted, translation will tend to subscribe to the norms of the source text, and through them also to the norms of the source language and culture. This tendency, which has often been characterized as the pursuit of adequate translation, may well entail certain incompatibilities with target norms and practices, especially those lying beyond the mere linguistic ones. If, on the other hand, the second stance is adopted, norms systems of the target culture are triggered and set into motion. Shifts from the source text would be an almost inevitable price. Thus, whereas adherence to source norms determines a translation's **adequacy** as compared to the source text, subscription to norms originating in the target culture determines its **acceptability** (Toury, 1995: 57).

Les normes preliminars tracten concretament la *translation policy* i la *directness of translation*:

Preliminary norms have to do with two main sets of considerations which often interconnected: those regarding the existence and actual nature of a definite translation policy, and those related to the directness of translation. *Translation policy* refers to those factors that govern the choice of text-types, or even of individual texts, to be imported through translation into a particular culture/language at a particular point in time. [...] Considerations concerning

directness of translation involve the threshold of tolerance for translating from languages other than the ultimate source language: is indirect translation permitted at all? In translating from what source languages/text-types/periods (etc.) is it permitted/prohibited/tolerated/preferred? What are the permitted/prohibited/tolerated/preferred mediating languages? Is there a tendency/obligation to mark a translated work as having been mediated, or is this fact ignored/camouflaged/denied? If it is mentioned, is the identity of mediating language supplied as well? And so on (Toury, 1995: 58).

Per tant, les normes preliminars, les subdivideix en aquelles que tenen a veure amb l'elecció d'una obra determinada (autor, gènere, llengua, etc.) i les que tenen a veure amb la relació directa o indirecta amb l'original (traducció directament de l'original o d'un text mediador), és a dir, el tipus de preferència en les llengües mediadores, l'ocultació d'aquest fet, etc. En el cas de les normes operatives també n'hi ha de dues classes: les *matricials*, que actuen en el pla macrodiscursiu i ajuden a determinar quines tècniques s'han seguit quant a l'estructura del text, els capítols, els paràgrafs, els títols, etc.; les *lingüísticotextuals*, que afecten el pla de la llengua a tots els nivells, determinant el tipus d'equivalència que es produeix en cadascun d'aquests.

So-called *matricial norms* may govern the very existence of target-language material intended as a substitute for the corresponding source-language material (and hence the degree of *fullness* of translation), its location in the text (or the form of actual *distribution*), as well as the textual *segmentation*. The extent to which omissions, additions, changes of location and manipulations of segmentation are referred to in translated texts (or around them) may also be determined by norms, even though the one can very well occur without the other (Toury, 1995: 58-59).

Textual-linguistic norms, in turn, govern the selection of material to formulate the target text in, or replace the original textual and linguistic material with. Textual-linguistic norms may either be *general*, and hence apply to translation qua translation, or *particular*, in which case they would pertain to a particular text-type and/or mode of translation only. Some of them may be identical to the norms governing non-translational text-production, but such an identity should never be taken for granted (Toury, 1995: 59).

D'altra banda, les normes segueixen una jerarquia de rellevància que les classifica, bàsicament, en *primàries* o *secundàries*, depenent de la importància que tinguen dins del text, i que identifica el tipus d'equivalència que s'hi produeix:

(a) **Basic (primary) norms**, more or less mandatory for *all* instances of a certain behaviour (and hence their minimal common denominator). Occupy the apex of a curve. Maximum intensity, minimum, latitude of behaviour.

(b) **Secondary norms**, or **tendencies**, determining favourable behaviour. May be predominant in certain *parts* of the group. Therefore common enough, but not mandatory, from the point of view of the group as a whole. Occupy that part of the curve nearest its apex and therefore less intensive than the basic norms but covering a greater range of behaviour.

(c) **Tolerated (permitted) behaviour**. Occupies the rest of the 'positive' part of the curve (i.e., that part which lies above the horizontal axis), and therefore of minimal intensity.

A special group detachable from (c), seems to be of considerable interest and importance, at least in some behavioural domains: (c') **Symptomatic devices**. Though these devices may be infrequently used, their occurrence is typical for narrowing segments of the group under study. On the other hand, their absolute non-occurrence can be typical of other segments (Toury, 1995: 67-68).

En conseqüència, aquesta classificació que proposa Toury dels comportaments traductors que esdeven normes en l'àmbit d'arribada resulta, si més no, apropiada per als estudis traductològics empírics, per tal com, d'un costat es realitza una anàlisi qualitativa d'aquests comportaments i, de l'altre, s'estudien, quantitativament, aquestes normes per valorar la seua rellevància dins del context d'arribada.

3.2.3 Metodologia descriptiva des d'un enfocament cultural

Tot i això, la teoria del polisistema ha estat criticada per molts autors que hi troben a faltar un enfocament més ideològic a través de l'estudi de les forces que condicionen la cultura meta, com ara Carbonell:

Su aproximación descriptiva i no prescriptiva es importantísima, ya que en ella se reconoce el TT como un hecho cultural de la cultura de destino, pero no se hace apenas referencia a la traducción como parte de un discurso determinado (en el sentido de Foucault), sujeto a los mecanismos y estrategias de poder, que colabora en la creación de la propia imagen de la cultura de destino contrastándola con las imágenes estereotipadas del Otro. El conocimiento del Otro se adquiere básicamente a través de la traducción, y es un hecho evidente que no todo se selecciona para ser traducido, y que, demasiado a menudo, lo que se traduce confirma las expectativas de la cultura receptora incluso si el texto traducido parece tener una naturaleza radicalmente diferente o heterodoxa (Carbonell, 1999: 194).

De fet, les raons que condueixen a un canvi d'enfocament per part dels anomenats Translation Studies les hem de buscar, segons Hermans, en un refús a una excessiva estructuració del mètode d'anàlisi de la teoria del polisistema a causa

de la seua concepció binària i en un èmfasi en la recepció, en la realitat social i ideològica del context que envolta la traducció.

[...] polysystem theory is aware of the social embedding cultural systems but in practice takes little heed of actual political and social power relations or more concrete entities such as institutions or groups with real interests to look after. For all its emphasis on models and repertoires, polysystem theory remains thoroughly text-bound. [...] Polysystem theory invests heavily in classifications and correlations but shies away from speculating about underlying causes of such phenomena as changes in genres, norms, and the concepts and collective practices of translation. [...] The pattern of binary oppositions with which polysystem theory operates, and their multiplication when a more complex field is studied, leads to highly structured accounts of systems which are themselves shown to be highly structured. The optical illusion is that the structuredness of the method produces the structuredness of the object. [...] In other words, the intricate picture which the method brings about is not only its own creation, it is at the same time reductive in its inability to discern anything except dual structures and oppositions (Hermans, 1999: 118-119).

Snell-Hornby, integrant del grup denominat Cultural Studies, critica la teoria del polisistema per centrar-se només en la traducció literària i perquè estableix categories massa rígides que no permeten abordar els problemes de traducció d'una manera flexible (Snell-Hornby, 1999/1988: 45). Aquesta autora proposa una perspectiva integradora en la qual a partir de la definició de cultura de l'antropòleg Goodenough (1964, 1970) estableix una classificació dels criteris rellevants en la traducció quant al tipus de traducció (literària, general o especialitzada). Aquesta classificació a partir d'aquests tres tipus engloba aspectes relacionats segons la modalitat de què es tracte, com ara el camp (cinema, literatura, publicitat, medicina, etc.), la realitat extralingüística (estudis culturals, socioculturals o especialitzats), els aspectes i criteris que regulen el procés de traducció (equivalència, funció comunicativa, recreació, invariació, etc.), les àrees de la lingüística que són rellevants per a la traducció (la lingüística històrica, la sociolingüística, la semàntica contrastiva, la terminologia, la dialectologia, etc.), i els aspectes fonològics que afecten alguns gèneres textuais, com ara la comunicació oral, el ritme en el llenguatge publicitari, etc. (Snell-Hornby, 1999/1988: 52-56). Així mateix, l'autora proposa una direcció concreta per a l'anàlisi traductològica, ja que «analizando las

partes no se llega a la comprensión del conjunto, que debe analizarse de arriba abajo» (*Ibid.*, 1988/1999: 56).

En la nostra opinió, per un costat, aquesta classificació dels criteris rellevants en la traducció en relació amb el tipus de traducció és bastant simplista i, per l'altre, i coincidint amb García Izquierdo (2000: 118), l'anàlisi traductològica des d'una perspectiva cultural es pot realitzar igualment seguint una direcció vertical de baix cap amunt. Tanmateix, la perspectiva integradora d'Snell-Hornby apareix com un gran avanç en l'evolució dels estudis traductològics fets des d'una perspectiva cultural, sobretot perquè en la seua teoria destaca tres punts comuns amb Göhring (1977):

[...] primero, el concepto de cultura como un todo que abarca el conocimiento, la habilidad y la percepción; segundo, su estrecha conexión con el comportamiento (o la acción) y los acontecimientos, y tercero, su dependencia de las expectativas y las normas, bien sean del comportamiento social o de los usos de la lengua (Snell-Hornby, 1999/1988: 61).

Ara bé, quant al concepte de cultura, la definició que Goodenough planteja, i que Snell-Hornby utilitza, recull la idea que aquesta està integrada per idees (valors, coneixements, creences) que guien els comportaments:

As I see it, a society's culture consists of whatever it is one has to know or believe in order to operate in a manner acceptable to its members, and do so in any role that they accept for any one of themselves. Culture, being what people have to learn as distinct from their biological heritage, must consist of the end product of learning: knowledge, in a most general, if relative, sense of the term. By this definition, we should note that culture is not a material phenomenon; it does not consist of things, people, behavior, or emotions. It is rather an organization of these things. It is the form of things that people have in mind, their models for perceiving, relating, and otherwise interpreting them. As such, the things people say and do, their social arrangements and events, are products or by-products of their culture as they apply it to the task of perceiving and dealing with their circumstances. To one who knows their culture, these things and events are also signs signifying the cultural forms or models of which they are material representations [...] (Goodenough, 1964: 36).

Tanmateix, Marvin Harris argumenta que els comportaments també influeixen les idees, ja que, en cas contrari, l'antropologia només treballaria amb conceptes i no es podrien fer estudis empírics antropològics a partir de l'estudi dels comportaments:

Sólo cuando se tiene en cuenta el comportamiento y se sitúa en el contexto de la situación material concreta podemos comprender las fuerzas que provocan que se piensen determinadas ideas y no otras.

No cabe duda de que el comportamiento y las ideas deben verse como elementos de una interrelación. A corto plazo, las ideas guían efectivamente la conducta pero, a largo plazo, es el comportamiento el que guía y da forma a las ideas (Harris, 2000/1999: 26).

Així doncs, el seu concepte de cultura inclou tant la ideologia (com a conjunt d'idees i creences)³¹ i els comportaments d'un grup o d'una societat. Per això, seguint Sir Edward Burnett Tylor (1871), Harris defineix la cultura com:

[...] el conjunto aprendido de tradiciones y estilos de vida, socialmente adquiridos, de los miembros de una sociedad, incluyendo sus modos pautados y repetitivos de pensar, sentir y actuar (es decir, su conducta) (Harris, 1995/1983: 20).

A més a més, Harris no distingeix entre els adjectius *social* i *cultural*, ja que «los grupos sociales y sus relaciones mutuas se considerarán como aspectos de la cultura» (Harris, 1995/1983: 20). En aquest sentit, defineix la societat com un «grupo de personas que comparten un hábitat común y que dependen unos de otros para su supervivencia y bienestar» (*Ibid.*: 21). Segons aquest autor, la cultura d'una societat es transmet entre generacions a través del que s'anomena *endoculturació*:

La endoculturación es una experiencia de aprendizaje parcialmente consciente y parcialmente inconsciente a través de la cual la generación de más edad incita, induce y obliga a la generación más joven a adoptar los modos de pensar y comportarse tradicionales (*Ibid.*: 22).

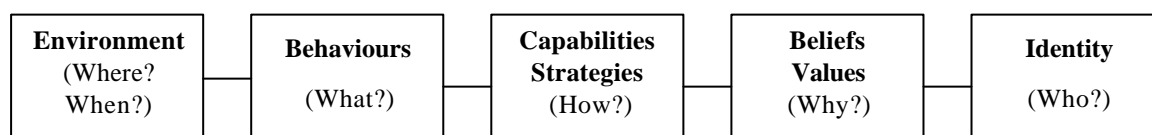
Evidentment, aquest procés té moltes limitacions per tal com els valors i comportaments van canviant de generació en generació, provocant el que es

³¹ Com diu van Dijk, «en termes crítics, podem tenir ideologies *bones* o *dolentes* depenent, per exemple, de si estan controlant les pràctiques socials de membres de grups que representen els drets humans, la igualtat i altres valors positius, o accions que violen aquests principis. [...] També, en sentit general, definim les ideologies com a *sistemes de creences* o, dit d'una altra manera, les creences compartides pels membres d'un grup. Tot açò significa que les ideologies són inherentment *socials* i estan lligades a l'organització de col·lectivitats d'actors socials. Els individus participen d'aquestes ideologies solament com a *membres del grup*, de la mateixa manera que els parlants participen d'un llenguatge o d'una gramàtica o els comparteixen. I per la mateixa raó que no existeixen llenguatges individuals, tampoc no hi ha ideologies personals, sinó només *usos* personals de la ideologia» (2000: 39-40).

denomina *buit generacional*. Però, fins i tot pel que fa a la continuïtat dels valors generacionals, l'endocultura té les seues limitacions:

Toda pauta replicada no es necesariamente el resultado de la programación de una generación por obra de otra. Muchas pautas replicadas son producto de la reacción de sucesivas generaciones ante condiciones de vida social parecidas. La programación recibida puede incluso diferir de las pautas reales; es decir, la gente puede ser endoculturada para comportarse de cierta manera pero verse obligada, a causa de factores que escapan a su control, a comportarse de otra (*Ibid.*: 27).

D'altra banda, David Katan (1999: 37) presenta una estructura en nivells lògics en la qual s'organitzen els sistemes de coneixement, a partir dels postulats de Dilts i altres (1980):

Segons aquest diagrama, el nivell bàsic de representació dels coneixements té a veure amb l'entorn (*environment*), és a dir, la suma de factors o condicionants externs que afecten una organització o procés. En el segon nivell, les organitzacions i els individus actuen o reaccionen en l'entorn a través del comportament (*behaviours*), que pot ser verbal o no verbal, i visible als interlocutors. En el tercer nivell, es produeixen els models de comportament a través de les habilitats (*capabilities*) i les estratègies (*strategies*), que són invisibles perquè són part del nostre mapa mental i que s'encarreguen d'organitzar el nostre comportament verbal i no verbal. En el següent nivell, s'inclouen les creences (*beliefs*), els valors (*values*), les actituds i els criteris. Depenent d'aquests, se seleccionaran determinades estratègies que es concretaran en un comportament definit d'acord amb el nostre entorn. Finalment, en el nivell de la identitat (*identity*), segons la classe de persona o d'organització, el paper que jugue aquesta en un determinat context tindrà uns valors i unes creences concrets.

En conseqüència, tenint en compte els enfocaments i les tendències que hem exposat a dalt, podem afirmar que la nostra tesi pretén ser un estudi de traducció ubicat dins dels estudis descriptius, ja que, com diu Dane, el que es pretén es definir, mesurar i avaluar uns fenòmens en particular a través de l'anàlisi de determinats comportaments traductològics:

La investigació descriptiva es refereix a l'intent de definir o mesurar un fenomen particular, normalment intentant avaluar la força o intensitat d'un comportament o la relació entre dos comportaments. Més que avaluar si alguna cosa està succeint o no succeeix, les estratègies descriptives impliquen avaluar exactament què és el que està succeint (Dane, 1997/1990: 305).

En aquest sentit, hem considerat que, tot i la rigidesa que poguera ocasionar seguir el concepte general de norma de l'Escola de la manipulació i, en concret, les normes de Toury, aquestes ens permeten estructurar els resultats de manera que poguem arribar a unes conclusions que considerem satisfactòries en relació amb les hipòtesis exposades.

Ara bé, és cert, per una banda, que la nostra tesi no pertany al camp de la literatura, però que, igualment, la teoria del polisistema és aplicable a qualsevol camp de la traducció, en el nostre cas, al sistema de traducció i producció mediambiental en català. D'altra banda, en el nostre estudi, encara que tractem les traduccions al català des del punt de vista de la cultura meta, també analitzem quin és el tractament que se li dona a determinats problemes traductors en les traduccions des de textos d'origen en català, ja que considerem que tant les traduccions al català, com les produccions en català formen part del sistema meta mediambiental català.

Així mateix, hem volgut analitzar els resultats des d'un punt de vista cultural, a partir de les eines que ens proporcionen els enfocaments comunicatius i ideològics per tal d'arribar a conclusions que ens orienten sobre la definició, el mesurament i l'avaluació dels objectius i les hipòtesis de què hem partit. És per això que, hem realitzat la nostra anàlisi de resultats a partir de la definició de Harris de cultura, en la qual aquests resultats són els comportaments a través dels quals es manifesta la

ideologia com a conjunt d'idees. A més a més, seguint el model d'organització del coneixement de Dilts i altres, que recull Katan en la seua obra (1999), hem classificat aquests resultats, per una banda, tenint en compte els resultats que responen a comportaments sense intencionalitat ideològica evident, és a dir, més acostats a l'entorn (el cotext i el context de les obres); i de l'altra, considerant els resultats que segueixen comportaments amb una intencionalitat ideològica clara, és a dir, més pròxims a la identitat (dels traductors-editors) i a les seues creences i els seus valors. Cal tenir en compte, però, que aquesta manipulació ideològica evident s'ha detectat a partir del resultat de la traducció de les obres, i que en cap moment s'ha pogut conèixer la intenció del traductor durant el procés traductor.

Finalment, ens hem valgut de les normes primàries i secundàries de Toury per determinar la rellevància dels resultats en el conjunt de cada àmbit i segons els gèneres textuais per tal d'arribar a conclusions generals i concretes sobre el discurs mediambiental en català, a través de la traducció.

D'altra banda, és clar que, com en qualsevol activitat intel·lectual, l'objectivitat total no es pot aconseguir i com afirma Pym, els estudis descriptius no són neutrals:

From this we might usefully learn that our descriptions of norms ? be they those of Descriptive Translation Studies or of some kind of more critical theory ? are far from neutral. When we describe, we immediately participate. This mean that, as various social groups negotiate the norms of translation, we are not merely observers on the sidelines (Pym, 1999: 112).

Malgrat tot, el reconeixement mateix d'aquesta subjectivitat implícita en els estudis descriptius ha de portar a una compensació parcial dels seus efectes per tractar de mitigar-la; de fet, aquest és un factor comú en el desenvolupament actual de les ciències socials:

Quan observem alguna cosa, cometem errors; definitivament, sense excepcions, sempre. Els errors parteixen d'allò que hem seleccionat per a observar i de la interpretació del que observem, i també de l'acte mateix d'observar. No podem evitar del tot l'error, però podem reduir-lo al mínim i ser conscients de l'error que no hem pogut eliminar (Dane, 1997/1990: 57).

Així doncs, sent conscients de les limitacions que puga tenir qualsevol estudi d'aquestes característiques, en els propers capítols ens disposem a mostrar els resultats de la nostra recerca, tot començant per la descripció del corpus seleccionat.

4. Descripció del corpus

El conjunt que conforma el corpus d'aquesta tesi doctoral és tan variat, que, per força, cal descriure'l des de diversos vessants. La tria d'aquests vessants ha estat motivada, per una banda, tenint en compte els aspectes supradiscursius que pensem que poden influir en l'anàlisi dels resultats i en les conclusions que se'n deriven; de l'altra, considerant que l'objectiu final d'aquesta tesi és descriure de la manera més objectiva possible la traducció catalana mediambiental, tant si aquesta en forma part com a versió traduïda, com si ho fa com a versió original.

Els documents que constitueixen el nostre corpus pertanyen al camp³² científic i tècnic de les ciències mediambientals, tot i que també s'hi tracten diferents subtemes relacionats amb el reciclatge, la flora i la fauna, la medicina, la meteorologia, l'economia, l'energia, etc. Els originals daten des de l'any 1983 fins al 2003, mentre que les traduccions daten de 1985 fins a l'any 2003, tenint en compte que en molts documents no apareix la data de creació, la data de traducció o ambdues.

Si seguim la classificació que Hurtado (2001: 94) fa de les traduccions, podem afirmar que les traduccions corresponents al nostre corpus són de tipus científicotècnic, que pertanyen a la classe de traducció professional, que la modalitat de les traduccions és la traducció escrita i que segueixen un mètode més literal, més lliure o més comunicatiu, depenent dels casos.

³² Hurtado defineix el camp asseverant que «se refiere a la variación lingüística según la actividad profesional o función social: campo científico, técnico, legal, etc.; no hay que confundirlo con el tema de un texto, ya que un campo puede abarcar gran variedad de temas» (2001: 544). Tanmateix, Carbonell distingeix entre camp o tema del text i assumpte tractat: «El primer aspecto de la variación determinada por el uso, o registro, es el campo o tema del texto, es decir, el campo de actividad o campo de la realidad al que hace referencia el texto. No es lo mismo que “asunto tratado”, porque hay textos de un mismo campo (por ejemplo, “medio ambiente”) que pueden versar sobre una gran variedad de asuntos (aspectos biológicos, químicos, físicos, legales, económicos, sociales, etc.).» (Carbonell, 1999: 83).

Els diferents aspectes que determinen la nostra descripció pel que fa als textos amb què hem treballat engloben: l'àmbit d'ús (de producció original, de recepció original, de producció meta i de recepció meta); les llengües que hi participen; la direccionalitat de les llengües en la traducció; els gèneres; el grau d'especialització; el suport en què estan escrits originalment; si apareix quina versió és original i quina és traducció, si es detecta una versió medidora entre traduccions on participen més de dues llengües, i si els traductors són, a més a més, experts mediambientals, etc.

4.1 ELS ÀMBITS D'ÚS

Considerem aquest aspecte imprescindible a l'hora de definir el mecenatge de la traducció. Tanmateix, hem estimat convenient dividir aquest apartat, per una banda, entre producció (PO) i traducció (PM), i de l'altra entre producció (PO, PM) i recepció (RO, RM), ja que aquestes no sempre coincideixen entre si. Els àmbits d'ús de què hem partit per fer la classificació són, en relació amb la producció: l'administració, l'associacionisme, les empreses i la premsa escrita. Dins de l'administració diferenciem entre administració internacional (p. ex. l'ONU), europea (p. ex. la Comissió Europea), estatal (p. ex. el Ministeri de Medi Ambient) i catalana (p. ex. la Generalitat de Catalunya o la Generalitat Valenciana). Pel que fa a l'associacionisme, es recullen textos produïts per associacions d'àmbit internacional (p. ex. el WorldWatch Institute), estatal (p. ex. CCOO) i català (p. ex. el PSIB o Amics de la Terra d'Eivissa). Per tant, distingim entre administració i partit polític, atès que, tant les fonts de finançament com els objectius que persegueixen són diferents. Quant a les empreses, separem clarament les que s'hi dediquen a la producció mediambiental de les empreses editorials que publiquen sobre aquest tema. A més a més, hi incloem la producció individual com a empresa privada, i les universitats com a empreses públiques, ja que, tot i estar finançades amb diners públics, la seua gestió és autònoma. Finalment, en el cas de

la premsa, el corpus que s'hi especifica pertany a la premsa escrita no especialitzada en temes mediambientals, però sí que s'hi tracten els articles que s'hi han publicat relacionats amb aquest tema. En aquest sentit, el nombre del corpus recollit en aquest àmbit ha vingut limitat a causa de l'escassetat d'articles periodístics mediambientals corresponents a publicacions internacionals, traduïdes en altres llengües.

Finalment, en relació amb l'àmbit d'ús en la recepció, hem tingut en compte no només els mateixos àmbits d'ús que en la producció, sinó, a més a més, el públic en general i els usuaris.

4.1.1 La producció i la traducció

D'acord amb aquestes premisses, dels 94 documents tipus³³ que constitueixen el corpus total (393 textos escrits originals i les seues traduccions), en la PO corresponent a l'administració en disposem de 44, dels quals 1 pertany a totes les administracions (internacional, europea, estatal i nacional), 6 pertanyen a l'administració internacional, 12 a l'administració europea, 3 a l'administració estatal i 22 a l'administració catalana. Quant a la PM, de tot el corpus, hi ha 48 documents tipus traduïts per l'administració, dels quals n'hi ha 2 en què la responsabilitat de la traducció recau en totes les administracions, 4 en l'administració internacional, 2 en l'administració europea, 3 en l'administració estatal i 37 en l'administració catalana. A més a més, d'aquests documents tipus, n'hi ha 28 en què l'administració corresponent a la PO i la PM coincideixen (22 pertanyents a l'administració catalana, 2 a l'europea, 1 a la internacional i 3 a l'estatal) i 15 en què la PO i la PM no coincideixen, és a dir, que qui patrocina la

³³ Recordem que parlem de «document tipus» en referència a grups de textos que conserven els mateixos aspectes que tractem en la descripció del corpus (l'àmbit, les llengües participants, la direccionalitat, el gènere, etc.). Per exemple, dos números d'una mateixa revista amb les mateixes característiques en relació amb els aspectes descriptius que s'hi tracten pertanyerien al mateix document tipus.

traducció no té a veure amb qui ha originat el document tipus. D'aquests 15, 10 pertanyen a la PO de l'administració europea i 5 a la de l'administració internacional, i en tots dos casos és l'administració catalana qui tradueix. Només hi ha 1 document en què la PO siga l'administració i la PM corresponga a un altre àmbit d'ús, en aquest cas, a l'àmbit de les associacions.

D'altra banda, hi ha 27 documents tipus de PO corresponents a l'àmbit d'ús de les associacions, de les quals només 2 són obres individuals; la resta són col·lectives. Quant a la PM, hi disposem de 19 documents tipus. Dins d'aquest àmbit, coincideixen PO i PM en 18 documents; en 9 no hi coincideix l'àmbit d'ús, en què la PM és l'administració o l'empresa editorial.

En relació amb les empreses, comptabilitzem 18 documents tipus quant a PO, dels quals 5 pertanyen a empresa editorial i la resta a empreses de productes mediambientals. D'aquestes 5 obres, 2 són individuals i 3, col·lectives. Hi ha 21 documents tipus corresponents a la PM, dels quals 10 pertanyen a empreses editorials. I hi ha 15 documents tipus en què coincideixen la PO amb la PM, 2 en què no hi coincideixen i 5 en què no coincideix l'àmbit d'ús de PO i PM.

Finalment, disposem de 7 documents tipus en l'àmbit de PO de la premsa. D'aquests documents, 6 corresponen amb l'àmbit d'ús de la PM i només n'hi ha 4 en què PO i PM coincideixen; dels altres 3, 1 no coincideix en l'àmbit d'ús.

En resum, podem concloure que en la majoria dels casos (un 65 % aprox.) és la mateixa institució la que produeix i tradueix un document; en el 20 % dels casos no es produeix aquesta coincidència i només en un 16 % és una altra institució, pertanyent a un altre àmbit d'ús, la que tradueix el document tipus. A més a més, podem deduir d'aquestes dades que els documents tipus produïts en l'àmbit de l'administració gairebé es tradueixen només dins d'aquest àmbit, i quan no coincideixen l'administració productora i la traductora, és l'administració catalana la que tradueix. D'altra banda, cal destacar que tampoc hi ha associacions que traduesquen altres associacions, sinó que la majoria es tradueixen els propis

documents i un 36 % els tradueixen l'administració o les empreses editorials. Finalment, en el cas de la premsa, poc més de la meitat dels documents (un 57 %) els tradueixen la mateixa empresa editorial.

	PO	PM	PO = PM	% PO = PM
Administracions	44	48	28	64
Associacions	27	19	18	67
Empreses	18	21	15	83
Premsa	7	6	4	57

Taula 1. Àmbits d'ús dels documents tipus i coincidència entre producció i traducció.

4.1.2 La recepció

En aquest apartat, tractem tant la recepció del document tipus original (RO), açò és, els destinataris originals, com la recepció de la seua traducció (RM), és a dir, els destinataris de la traducció. En general, pel que fa a la RO, 76 documents tipus van dirigits al públic general; 8, als usuaris; 6 a les empreses; i 3 documents tipus van dirigits a l'administració (2, a l'administració europea i 1, a la nacional). Quant a la RM, coincideixen amb la RO tots els documents tipus llevat dels dirigits a l'administració europea en la RO, ja que en la RM aquests també van dirigits a l'administració catalana. Tanmateix, en els altres tres casos, aquesta coincidència cal matisar-la, ja que la recepció (o destinataris) original i la meta (públic general, usuaris i empreses) vindrà determinada per la llengua d'ús i, per tant, caldrà tenir en compte la cultura de l'àmbit corresponent en cada recepció.

En resum, com es pot observar a l'annex 1, la recepció, tant en origen com en meta, està dirigida en un 82 % al públic general, per la qual cosa es dedueix que la major part dels textos mediambientals traduïts deuen estar escrits amb un grau d'especialització baix o mitjà. El grau d'especialització és un aspecte que tractarem més endavant.

	RO	RM	%
Públic general	76	76	82
Usuaris	8	8	8,5
Empreses	6	6	6,4
Administració	3	3	3,2

Taula 2. Distribució dels destinataris originals i de la traducció.

4.2 LES LLENGÜES PARTICIPANTS

Les llengües que participen en els textos que conformen el nostre corpus són les següents: català, espanyol, anglés, francès, italià, alemany, portugués i euskera, a banda d'algunes versions traduïdes en les variants dialectals valenciana i gallega³⁴. En el cas del galleg, quan queda explícitament especificat com a tal en els textos considerats i, en el cas del valencià, quan queda explícitament diferenciat d'una altra versió escrita en català. La resta de casos referits a la llengua catalana engloba totes les variants dialectals, inclosa la valenciana.

D'altra banda, cal especificar que en tots els textos apareix el català com a llengua d'origen o meta. En el cas del català com a llengua de traducció, les altres llengües s'hi han considerat només comparativament amb aquest, sempre que no participen en el procés traductor com a llengües originals. En relació amb aquestes llengües, tant com a llengües originals o d'arribada, l'espanyol apareix en 75 documents tipus; l'anglés, en 49; el francès, en 15; l'alemany, en 9; l'italià, en 7; el

³⁴ Coincidim amb Bibiloni, en indicar que: «Al País Valencià l'adopció del nom de *valencià* a L'estatut d'Autonomia, més que quelcom greu en si mateix, representa tenir la porta perillosament i contínuament oberta a la possibilitat d'una «galleguització», és a dir, la vehiculació ? amb poder polític ho podrien fer els qui aspiren a fer-ho? d'una codificació alternativa incompatible amb la codificació del català comú; de la mateixa manera que el poder autonòmic galleg difon una codificació incompatible amb la portuguesa, amb finalitats clarament separadores de les dues comunitats.» (Bibiloni, 1997: 145).

portugués, en 6 (sense comptar els documents en gallec); i en euskera, 1. Pel que fa als documents tipus específicament en les variants dialectals esmentades: en gallec, hi ha 1 document tipus i, en valencià, n'hi ha 4, diferenciats del català.

<i>Llengües</i>	Total	Percentatge
català ³⁵	94	100
espanyol	75	80
anglès	52	55
francès	15	16
alemany	9	9,6
italià	7	7,4
portugués ³⁶	7	7,4
euskera	1	1,1

Taula 3. Presència de les llengües en els documents tipus en valors totals i percentuals.

Les obres que engloben el corpus utilitzat en aquesta tesi comparteixen una sèrie de característiques generals. Ja hem comentat amb anterioritat la dificultat de trobar corpus mediambiental en català que constitueix part d'un procés traductor, bé com a text original, bé com a traducció. Per tant, podríem dir que els documents trobats, és a dir, tant la quantitat com la qualitat d'aquests, són reflex de la realitat sociolingüística d'aquesta llengua, si més no, pel que fa a la traducció en el camp ambiental. És clar que la producció en català és molt més àmplia que si ens cenyim només a les obres traduïdes al català o a d'altres llengües des del català. També és cert que en una zona, com la catalanoparlant, amb cooficialitat de llengües, l'economia lingüística porta moltes vegades a publicar en una sola llengua i que

³⁵ D'aquests 94 documents, n'hi ha 4 que pertanyen a traduccions fetes al català i al valencià de manera separada.

³⁶ S'hi ha inclòs el document tipus traduït al gallec.

aquesta sol ser la llengua majoritària (Riba, 1992: 14). En paraules de Gabriel Biliboni:

Malgrat la presència del català a la vida pública ? situació que no es pot comparar a l'existent en èpoques anteriors? , continua incòlume, quan escrivim aquestes línies, l'esquema bàsic de dominació i subordinació lingüístiques. L'espanyol ? i el francès al nord; no ens n'oblidem? continua essent la llengua indiscutiblement hegemònica i dotada de tots els recursos ? polítics, legals, sociològics, de mercat, etc.? per a mantenir aquesta hegemonia (Biliboni, 1997: 142).

Tanmateix, tenint en compte el volum de textos traduïts i produïts en català, es pot asseverar que, per exemple, a Catalunya es fa un esforç, sobretot des de l'administració, perquè siga la llengua pròpia la que ocupe aquest lloc, cosa que no passa al País Valencià ni a les Illes Balears. És per això que la majoria de textos que conformen el nostre corpus es produeixen a Catalunya. Aquest esforç per part de l'administració, com hem pogut observar, es reflecteix en què la major part dels documents tipus corresponguen a l'administració catalana, seguida de les associacions, les empreses i la premsa.

4.3 LA DIRECCIONALITAT DE LES LLENGÜES EN LA TRADUCCIÓ

La direccionalitat de les llengües és un aspecte que està relacionat amb la condició de llengua d'origen (LO) o d'arribada (LM) que tinga una llengua en el procés traductor. Així, en el nostre estudi, considerem que la direccionalitat de la traducció és directa quan, per exemple, en el cas del català, aquesta és llengua d'arribada, mentre que la traducció serà inversa quan el català siga llengua d'origen. Tanmateix, en el cas que ens ocupa, determinar la direccionalitat de les llengües, de vegades, ha estat molt complicat, ja que en una gran majoria de documents (un 72 %), no s'especifica quina és la versió original i quina la traducció. Malgrat això, n'hi hem pogut deduir la direccionalitat gairebé en tots els documents tipus, excepte en 4 casos, en què la podem intuir, però no la podem asseverar amb seguretat.

Així doncs, dels documents tipus que sabem o podem esbrinar amb bastant fiabilitat quina és la direccionalitat de les llengües, en el cas del català, 65 són traducció directa, és a dir, traducció al català (un 69 %); 19 en són traducció inversa, açò és, del català (un 20 %), i 6 en tenen ambidireccionalitat o doble direccionalitat (DD) depenent de les parts del text (estem parlant dels articles d'una revista i d'un butlletí, dels distints catàlegs d'una empresa, de dos números diferents d'una mateixa revista i de diversos fullets d'una mateixa empresa) i en 4 no podem afirmar amb total seguretat quina direccionalitat té per diversos motius que expliquem més endavant. D'aquests 4 casos, en què no podem asseverar amb seguretat la seua direccionalitat, intuïm que 2 en són traducció directa i 2, inversa. Si considerem aquests darrers, podríem afirmar que el 78 % del nostre corpus és traducció al català i el 29 %, traducció del català, incloent els de traducció directa i inversa en ambdós percentatges. Per tant, podem concloure que en la traducció mediambiental la llengua catalana és, amb diferència, més una llengua d'arribada que d'origen.

Així mateix, també podem observar les dades corresponents a les altres llengües, com ara l'espanyol, l'anglès, l'alemany, el francès, etc. En el cas de l'espanyol, un 60 % de les traduccions són a l'espanyol i un 51 % de l'espanyol, incloent-hi les traduccions directes i inverses, i les 2 dubtoses directes i les 2 indirectes, en cada percentatge. Pel que fa a l'anglès, un 40 % de les traduccions són a l'anglès i un 65 % de les traduccions són de l'anglès. Quant al francès, un 73 % són al francès i un 27 % del francès. En conclusió, podem afirmar que l'espanyol, tot i ser llengua d'arribada al nostre corpus, té un percentatge bastant elevat com a llengua d'origen, que cal tenir en consideració. L'anglès és llengua, sobretot d'origen, però amb un tant per cent de llengua d'arribada a tenir en compte. El francès és clarament llengua d'arribada, tot i que també hi figura com a llengua d'origen. I, per acabar, de totes les traduccions de què disposem al nostre corpus, l'alemany, l'italià, el portugués (i el gallec) i l'euskera són llengües d'arribada.

	LO	%	LM	%	DD	?	Total
<i>Llengües</i>							
català	19	20	65	69	6	4	94
espanyol	28	37	35	47	8	4	75
anglès	31	60	18	35	3		52
francès	4	27	11	73			15
alemany			9	100			9
italià			7	100			7
portugués			6	100			6
euskera			1	100			1
<i>Variants dialectals</i>							
valencià			4	100			4
gallec			1	100			1

Taula 4. Direccionalitat de les llengües i variants dialectals en valors totals.

D'altra banda, per determinar la direccionalitat de les llengües, les pistes que ens han ajudat a realitzar aquesta deducció han estat considerar, per exemple, quina és la llengua vehicular de l'organisme que produeix o tradueix, la preponderància que se li dóna a la llengua que es vol destacar com a original en la publicació, la procedència de l'autor, el lloc on s'ubica el tema del document, la data de publicació de les distintes versions, els calcs ? sobretot ortotipogràfics i paralingüístics (gràfics, fotografies de productes en una determinada llengua...), etc.

Tanmateix, definir a partir del mètode de la deducció la direccionalitat de les llengües en el procés traductor té moltes limitacions, ja que, per exemple, un autor, malgrat la seua procedència, pot escriure en altres llengües diferents en què s'expressa normalment; o també, quant als calcs, sobretot lèxics o terminològics, i

sintàctics, aquests es poden generar pel contacte entre llengües, cosa que, d'altra banda, és bastant normal en l'àmbit catalanoparlant. A més a més, la disposició preferent d'una llengua en un document no significa que aquesta siga la llengua d'origen, com passa en alguns documents produïts en l'àmbit catalanoparlant, com és el cas d'alguna revista institucional (39-76/adm/B) o dels programes electorals (253-261/ass/D).

A continuació, analitzem els 4 documents tipus en què dubtem de la direccionalitat del català, i que esmentem a dalt. En primer lloc, observem un cas (231-242/ass/I) en què, malgrat que la pàgina web on s'han trobat els textos està per defecte en català i que la traducció sembla, en general, inversa, hem trobat un calc terminològic en català de l'espanyol:

el Pato Torrentero (<i>Merganetta armata</i>) o la Gaviota Andina (<i>Larus serranus</i>)	Pato Cortacorrientes (<i>Merganetta armata</i>) o la Gaviota Andina (<i>Larus serranus</i>)
--	--

Així mateix, en un altre document (267/ass/I), la versió en català té moltes incorreccions gramaticals, inclosos molts calcs de l'espanyol, fins i tot de tipus macrodiscursiu, com ara un exemple en què les caselles de les fitxes queden en espanyol en la versió catalana. Tanmateix, també ens hem trobat amb l'exemple contrari, és a dir, en què el format de la fitxa apareix en català en la versió espanyola. Finalment, hi ha un cas en què també hem detectat calcs de l'espanyol, com ara: *de las més avançades eines de càlcul*, a més d'altres incorreccions gramaticals en català i, fins i tot un gràfic en espanyol en la versió catalana, però la poca quantitat de contingut lingüístic del document no ens permet assegurar que la llengua d'origen és l'espanyol (337-339/emp/C).

4.4 TRADUCCIÓ O ORIGINAL

Com ja explicàvem a l'apartat anterior, en quasi tres quartes parts del corpus d'aquesta tesi no es menciona si els textos són originals o traduccions. A part de la

dificultat que això suposa des del punt de vista traductològic per realitzar una anàlisi descriptiva, considerem que en alguns textos científicotècnics, a diferència d'altres textos, com ara els literaris, pot ser irrellevant; pensem, per exemple, en un fullet informatiu. Tanmateix, hi ha altres textos en què, en cas de dubte, és convenient saber quin és el text original, com ara en documents de tipus legal.

Així, si tenim en compte l'àmbit d'ús de la PM, podem observar que només s'especifica quin és l'original i quina la traducció en un 23 % dels documents tipus traduïts per l'administració, en un 5 % dels documents tipus traduïts per les associacions, en un 40 % dels documents tipus pertanyents a les empreses (de fet, s'esmenta en 8 dels 10 documents corresponents a les empreses editorials) i en el total dels documents tipus traduïts per la premsa. En conseqüència, podem asseverar que és als documents tipus traduïts per les associacions on menys s'especifica aquesta dualitat, mentre que als pertanyents a la premsa, és on més. També sobta que es pugui trobar textos a les empreses editorials (en concret, un llibre d'autor i un llibre de text) on manque aquesta informació (355/emp/L)³⁷.

Les raons per les quals s'amaga que un text és original o traducció poden raure en la seua irrellevància (com apuntàvem més amunt), en qüestions de tipus sociolingüístic (per exemple, de prestigi d'una llengua per damunt d'una altra), en qüestions de tipus ideològic i econòmic (no interessa que se sàpiga quina és la traducció, com ara amb els documents pertanyents a les empreses no editorials) i en qüestions de tipus pràctic (on se suposa que l'original pertany a l'organisme o àmbit productor, com ara en el cas del DOGC o del BOE). En el cas de les traduccions corresponents a l'administració internacional o europea, és possible que aquesta ocultació tinga a veure amb el caràcter equànime que se li vol donar a les llengües considerades oficials. Per exemple, en el cas de l'administració

³⁷ Es tracta del llibre *Els gens que mengem*, de Daniel Ramón, publicat per Bromera, l'original del qual és en espanyol, encara que la versió espanyola publicada a l'editorial Algar (segona editorial de Bromera) és una versió millorada de la primera versió a partir de la qual es va publicar la versió en català. Aquesta informació ens la va confirmar el seu autor en conversa personal.

catalana, i de les associacions i de les empreses editorials d'àmbit catalanoparlant, el motiu pot estar relacionat amb el prestigi que se li vol donar a la llengua autòctona o, simplement, per amagar que la producció no es fa en aquesta (sobretot, tractant-se d'una llengua minoritzada, com en el cas del català). Així, per exemple, en una revista corresponent a l'àmbit de les associacions (250/ass/R), en la contraportada, en lloc de dir el nom dels traductors, s'esmenta que *Aquesta revista també es publica en castellà* en la versió catalana, i que *Esta revista también se publica en catalán* en la versió espanyola. Tanmateix, podem deduir que l'original és en català, entre altres coses, perquè el títol de la revista és en català: *Opcions* i perquè, al segon número de la versió espanyola diu (251b/ass/R): *Debido a las prisas en el proceso de traducción y corrección de la edición en castellano de Opcions, quedaron algunas faltas de ortografía graves. Pedimos disculpas*. En aquest cas, la responsabilitat que suposa la traducció d'un text es reflecteix en la fe d'errates del número següent, però també és usual trobar-ne assumpcions de responsabilitats per part dels traductors-editors (o exoneracions per part dels creadors originals) al començament del mateix text, com ara en la revista a què pertanyen diversos articles periodístics del nostre corpus (380b-383b/prem/A): *Tota la informació d'aquesta revista ha estat verificada al màxim pels autors i l'editor. Tanmateix, The Economist Newspaper Limited no accepta cap responsabilitat per possibles danys que es puguin produir a causa de la confiança posada en aquesta informació*.

4.5 VERSIONS MEDIADORES

Quan parlem de versió mediadora³⁸, ens estem referint a les traduccions que es fan a partir d'una altra traducció de l'original. Encara que aquesta qualitat és molt difícil que s'especifiqui en cap cas, ens trobem amb exemples en què per la

³⁸ Agost i Ramos (2002) en prefereixen el terme «versions intermèdies».

similitud en els continguts i en la forma de les versions traduïdes (sobretot si també hi ha adaptació) ens és obvi que alguna d'aquestes s'ha constituït en versió medidora.

Com a exemple d'aquesta particularitat, tenim el cas de cinc manuals traduïts de l'anglès al català i a l'espanyol (310-314/ass/L). Malgrat les adaptacions que sofreixen les versions traduïdes i la similitud en els continguts i en la forma d'aquestes versions entre si, en els llibres traduïts sempre consta l'obra anglesa com a obra original des de la qual s'ha traduït. Això, però, només pot ser cert en una de les dues versions per a cada llibre original, és a dir, o bé és cert que la versió catalana s'ha traduït directament de l'original o bé, s'ha traduït la versió espanyola directament de l'original, ja que l'altra, necessàriament s'ha hagut de basar en la primera versió traduïda.

En conseqüència, a primera vista, és molt difícil determinar quin és el criteri general que s'ha seguit en la producció de les versions traduïdes. Podria ser que la primera versió traduïda haguera correspost a l'espanyola i que la catalana s'haguera traduït a partir d'aquesta. Però també podria ser que, en algun cas, el procés s'haguera invertit i que la traducció medidora entre l'anglès i l'espanyol haguera estat la versió catalana. No obstant això, no és descartable que, donades les condicions econòmiques pròpies de l'ús de l'espanyol o del català com a llengua d'arribada, la rendibilitat que pot suposar realitzar una primera traducció espanyola haja determinat la política traductològica a seguir per l'empresa editorial.

D'altra banda, també creiem que l'ocultació de l'espanyol com a llengua medidora en les traduccions catalanes pot estar relacionada per motius de caràcter sociolingüístic. No oblidem que el català és una llengua minoritzada, bàsicament, per la proximitat d'una llengua majoritària com és l'espanyol. Mentre que, si el cas és el contrari, en què la llengua medidora és el català en les traduccions castellanes, aquesta ocultació pot tenir a veure amb el prestigi que suposa traduir

d'una llengua majoritària i d'ús internacional com l'anglès, i no pas d'una llengua minoritzada com és el català.

Dels 40 documents tipus en què hi podria haver una versió medidora (aquelles en què hi participen com a mínim tres llengües), detectem que hi ha una versió medidora en 18 documents, a causa de la similitud entre versions, on s'observen calcs, l'ús del mateix lèxic, les mateixes supressions, les mateixes addicions, la mateixa tipografia, etc. A tall d'exemple, en el cas que mostrem a continuació (113/emp/I), podem detectar que la versió anglesa s'ha traduït a partir de la traducció espanyola, que ha fet de versió medidora, perquè el títol d'un programa en la versió anglesa apareix en espanyol:

programa d'“Ús Racional de l'Energia”	programa “Uso Racional de la Energía”	programme “Uso Racional de la Energía” (“Rational Use of Energy”)
---------------------------------------	---------------------------------------	---

D'aquests 18 documents, en 10 estem segurs que la versió medidora és l'espanyol (en 7 casos entre l'anglès i el català, en 3 casos entre el català i l'anglès), i en 3 és molt possible que també siga així; en uns altres 2 documents, creiem que la versió medidora ha estat el català. Així mateix, observem un cas de versió medidora en francès entre l'original en anglès i la traducció al català. I finalment, hi ha 2 documents tipus en què detectem que hi ha una versió medidora, tot i que, segons quines parts del text (articles periodístics o fullets), ens sembla que és la versió catalana o l'espanyola, depenent de la direccionalitat de les llengües. Per exemple, en un document tipus pertanyent a una empresa (231-242/ass/I), editat en espanyol, en català i en anglès, de vegades es nota que en la versió anglesa la traducció ha estat efectuada directament de l'espanyol, com ara en l'adreça de l'empresa:

Campus de la UAB Apdo. Correos, 18 08193 Bellaterra Barcelona Tel. 34-93 567 2000 Fax 34-93 567 2001 E-mail: lgai@lgai.es www.lgai.es [esp]	Campus de la UAB Apt. Correus, 18 08193 Bellaterra Barcelona Tel. 34- 93 567 2000 Fax 34- 93 567 2001 E-mail: lgai@lgai.es www.lgai.es [cat]	Campus de la UAB Apdo. Correos, 18 08193 Bellaterra Barcelona Tel. 34- 93 567 2000 Fax 34- 93 567 2001 E-mail: lgai@lgai.es www.lgai.es [ang]
--	---	--

En canvi, en altres casos, es detecta que la traducció a l'anglès s'ha realitzat des del català:

Sistema de adquisición multicanal.	Sistema d'adquisició de 16 canals.	16-channel acquisition system.
------------------------------------	------------------------------------	--------------------------------

En qualsevol cas, podem afirmar que quan es detecta que hi ha hagut versió medidora en el procés traductor, entre un 56 % i un 72 % dels casos aquesta és la versió espanyola.

4.6 ELS TRADUCTORS

La reivindicació de l'aparició del nom dels traductors en les obres no és una exigència que no tinga seguidors en el món de la traducció (Venuti, 1986, 1994; Pym, 1997). Tanmateix, aquesta és una pràctica usual, també, com ara comprovarem pel que fa a la traducció mediambiental en català. Com explica Franco Aixelà, «even now, when Unesco demands that the name of the translator should always be included, the name of technical translators is hardly ever to be

found in any corner of their published work, especially in scientific journals (Franco Aixelà, 2004: 2)³⁹.

D'altra banda, Anthony Pym fa una proposta d'uns principis per a una ètica del traductor basada en la responsabilitat envers la traducció, els clients (o les clientes) i envers la professió (1997: 77-79), i que engloben cinc punts:

Premier principe : Le traducteur est responsable de son produit dès qu'il accepte de le produire. La question clé n'est donc pas : comment traduire? ? question postérieure ? , mais : faut-il traduire, là, à ce moment-là, à partir de ce text -là, avec ou sans parapluies suffisants ?

Deuxième principe : Le traducteur est responsable dans la mesure où il est professionnel. Entendons bien ce que cela veut dire. Le traducteur n'est pas directement responsable de la matière à traduire, des normes de la traduction, de la stupidité ou de l'astuce du client, ni de ses propres conditions de travail. Pourtant, il demeure professionnellement en cause grâce à la décision qu'il prend de traduire ou de ne pas traduire.

Troisième principe : Les processus traductifs ne doivent pas être réduits à l'opposition entre deux cultures. Nous écartons par là tous les binarismes opposant une langue à une autre, une société à une autre, ou même, sous le couvert d'une critique du commerce, une classe sociale à une autre. Autant dire que le traducteur n'est pas un héraut partisan, que son éthique doit être rigoureusement interculturelle, et qu'il est faux de vouloir soumettre ses actions aux critères de cultures singulières.

Quatrième principe : Il ne faut pas que la dépense de ressources suscitée par la traduction dépasse la valeur des bénéfices de la relation interculturelle correspondante. C'est un aspect trop souvent ignoré par ceux qui considèrent le traducteur comme une machine à tout faire : l'effort social investi dans la traduction es ici aussi important que la qualité du texte qui en résulte.

Cinquième principe : Le traducter, dans la mesure où il est plus qu'un simple héraut, est responsable pour que son travail contribue à établir la coopération interculturelle stable et à long terme. Comme nous avons essayé de le dégager de l'histoire des Spartiates, cette finalité implique à son tour la « limitation de la souffrance » et le « respect de l'autre », critères généraux pour des relations interculturelles la fois justes et vivantes (Pym, 1997: 136-137) [la cursiva és de l'autor].

Si bé ens sembla encertada la reflexió sobre la responsabilitat dels traductors (i també hauríem d'incloure els editors, encara que no en tots els casos) de l'ètica que proposa Pym, nosaltres ens preguntem, per una banda, en quina mesura es pot exigir que un traductor responga davant una traducció en la qual no apareix el seu

³⁹ Aquesta cita correspon a la pàgina 2 de l'article electrònic que es pot consultar en la pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/aixela.htm> [consulta: abril del 2004], pertanyent a la recent estrenada revista The Journal of Specialised Translation.

nom; i, per l'altra, de quina manera pot influir aquest fet en la responsabilitat ètica que aquest té envers la traducció, els clients (o les clientes) i la professió.

Així, de tot el corpus que hem analitzat, només en 15 documents tipus apareix el nom del traductor o de l'empresa traductora; per tant, les dades que exposem a continuació només afecten un 16 % del total del corpus. En conseqüència, com que no podem dir que la responsabilitat de la traducció del 84 % restant corresponga als traductors-editors, escollirem els patrocinadors (el mecenatge de la traducció) com a darrers responsables del procés traductor, no només de les polítiques traductores aplicades en cada text, sinó del procés de traducció sencer.

D'aquests 15 documents, només 1 ha estat traduït per un traductor especialitzat no expert⁴⁰, 5 n'han estat traduïts per experts o traduïts per traductors generals i adaptats per experts en medi ambient, 6 documents els han traduïts traductors no especialitzats i, finalment, no hem trobat dades referides als 3 traductors que hi resten.

Amb Pascaline Dury (2002: 205) distingim entre «traducteurs spécialisés non-spécialistes» i «traducteurs spécialisés spécialistes», atenent que els primers són els «linguistes de formation, et pour des raisons professionnelles, en viennent à la traduction scientifique et technique», mentre que els segons els relacionem amb «les écologues, les scientifiques de formation, qui pour des besoins de communication internationale se sont mis à la traduction spécialisée» i que, com podem observar en el nostre cas, són més freqüents que els primers.

⁴⁰ Frédéric Houbert defensa la conveniència d'aquesta especialització en els traductors: «Il est donc indispensable de se spécialiser, ce au moins pour deux raisons. Tout d'abord, sa spécialisation permettra au traducteur d'acquérir une réelle crédibilité auprès de ses clients, même si ceux-ci sont dans un premier temps difficiles à conquérir. Ensuite, elle sera pour lui facteur d'épanouissement dans son métier et de satisfaction intellectuelle : il est en effet beaucoup plus intéressant de traduire des textes auxquels " on comprend quelque chose " que de passer sans cesse d'un domaine à un autre, sans jamais aller au-delà de la surface des choses.» (Houbert, 2001: 6).

4.7 ELS GÈNERES MEDIAMBIENTALS

Els gèneres amb què hem tractat en l'anàlisi del corpus els podem classificar en els documents tipus següents: llibres d'autor/s (5 documents tipus), llibres de text (2) revistes (8), butlletins (6), articles periodístics (10), catàlegs (4), informes (11), documentals educatius (2) o informatius (1), llibres manuals (9), fullets (6), declaracions (21), avisos electrònics (2), glossaris (1) i documents legislatius (6). Més endavant, al capítol corresponent a l'*Anàlisi traductològica*, realitzem un estudi més detallat d'aquests gèneres, tant de les versions originals com en comparació amb les versions traduïdes.

4.8 LA TIPOLOGIA TEXTUAL

Quan parlem de tipologia textual en el llenguatge científicotècnic, solem diferenciar-ne cinc tipus textuais: l'exposició, l'argumentació, la narració i la descripció, tot incloent-hi la instrucció dins d'aquesta darrera, seguint Adam (1992). Tot i que els textos solen ser més o menys híbrids, de vegades, hi ha una tipologia que predomina per damunt de les altres (Adam, 1992: 20). No obstant això, la tipologia textual que comparteixen tots els textos que formen el nostre corpus mediambiental és l'exposició, si bé és cert que no és la dominant en tots els textos. Així, als llibres d'autor i als articles periodístics, l'argumentació sol ser la tipologia dominant, per bé que també ens hi podem trobar d'expositiva i narrativa, sobretot, als articles periodístics informatius. En canvi, a les revistes, als butlletins, als manuals, a les declaracions i als documents legislatius, la tipologia dominant és l'exposició, si bé també hi observem parts argumentatives. Als llibres manuals, a més de l'argumentació i de l'exposició, també trobem parts narratives, descriptives i instructives; mentre que als catàlegs, a banda d'exposició, també hi ha una predominància de text descriptiu. Al capítol de l'*Anàlisi traductològica* ampliem l'estudi sobre la tipologia textual i fem una comparació amb les traduccions.

4.9 EL GRAU D'ESPECIALITZACIÓ

Aquests aspecte està molt relacionat amb el tipus de destinatari a qui va adreçat un text. Així, per exemple, un text dirigit a experts sol tenir un grau d'especialització alt, mentre que un escrit per al públic en general, sol estar redactat amb un grau baix d'especialització o esdevenir no especialitzats⁴¹. En un terme mitjà quedarien, per exemple, els usuaris d'un determinat producte, encara que no siguin experts en la matèria. El percentatge més alt (un 59 %) de documents tipus correspon als textos de grau mitjà, un 30 % de documents de grau baix i un 11 % de documents de grau alt d'especialització.

Si relacionem el grau d'especialització d'aquests documents tipus amb el gènere textual a què pertanyen, ens trobem els tres graus d'especialització en les revistes, els butlletins i els manuals; els graus alt i mitjà en els informes; els graus mitjà i baix en els articles periodístics, els fullets, les declaracions i els missatges de correu electrònic; un grau alt en el glossari; un grau mitjà en els llibres d'autor i en la legislació; i, finalment, un grau baix en els llibres de text i en els documentals.

4.10 ELS SUPORTS TEXTUALS

Els textos pertanyents als documents tipus amb què hem treballat estan en suport electrònic (arxius .htm, .html, .doc, .tif i CD-ROM), en suport paper i en suport electrònic i paper (s'hi inclouen els arxius .pdf, que tot i que són en suport electrònic, pel seu format, se suposa que també es publica en paper). Pel que fa als primers, disposem de 36 documents tipus en arxius electrònics i 4 CD-ROM; quant

⁴¹ En aquest sentit, Cabré afirma que «un mismo tema puede dar lugar a textos especializados y no especializados en función del carácter referencial que transmita, de forma que, ante intenciones funcionales que alteren la referencialidad propia de cada especialidad (ironizar sobre un tema, banalizarlo hasta convertirlo en broma o chiste, metaforizar una temática para aludir a una situación distinta, etc.), los textos de temática inicialmente especializada devienen textos no especializados» (1999: 24).

als segons, n'hi ha 20 publicats en paper; i, per últim, 33 en format .pdf i 1 document tipus publicat tant en paper com en versió electrònica. Tots els documents escrits en un format .htm, .html, .doc i .pdf estan publicats en Internet; per tant, en un 73 % aquest és el canal de comunicació utilitzat per a la difusió d'aquests documents.

Totes aquestes dades, les dels apartats 4.1 a 4.10, prèvies al fet traductor, se situen en el nivell macrodiscursiu del discurs i constitueixen el que Toury defineix com a *normes preliminars* (veg. capítol 3, a la *Metodologia*).

Si seguim la subdivisió que proposa aquest autor de les normes preliminars, podríem encabir els aspectes relacionats als apartats 4.1, 4.2 i del 4.7 al 4.10 en aquells que defineixen la *Translation Policy*, mentre que dels apartats 4.3 al 4.5 constituiria el conjunt dels aspectes relacionats amb la *Directness of translation*, tot i que, com hem pogut observar, tots els aspectes que conformen aquestes normes preliminars estan interrelacionats entre si.

5. Anàlisi traductològica

En aquest capítol presentem l'anàlisi del corpus en conjunt, tot observant com els distints aspectes en relació amb les normes preliminars tractats al capítol anterior de la *Descripció del corpus* s'han anat resolent entre les versions traduïdes i els originals corresponents. Aquest capítol està dividit, principalment, en dos apartats: les dades pertanyents al macrodiscursiu dels textos analitzats, que coincideix amb les *normes operatives matricials* de Toury i els resultats obtinguts de l'anàlisi del microdiscursiu, que aquest autor relaciona amb les *normes operatives lingüísticotextuals*.

La primera part engloba les qüestions relacionades amb els gèneres textuals, els graus d'especialització, la tipologia textual i l'edició, tant dels originals com de les traduccions. En la segona part, analitzem els aspectes que a nivell microdiscursiu hem anat trobant al nostre corpus i que hem classificat en qüestions relacionades amb aspectes culturals, amb la ideologia, amb les distintes nomenclatures i, finalment, amb els errors traductors, tant de comprensió com de reexpressió.

D'altra banda, si bé la selecció d'exemples que hem realitzat tracta de recollir la mostra més diversa possible, atesa l'heterogeneïtat del corpus, una extensa exemplificació podria generar una lectura feixuga, per la qual cosa hem optat per incloure els exemples similars als mostrats en aquest volum en un CD-ROM a banda.

5.1. ANÀLISI MACRODISCURSIVA

L'anàlisi dels aspectes relacionats amb l'anàlisi macrodiscursiva constitueix la que correspon amb el que Toury denomina *normes operatives matricials* (Toury, 1995: 58-59), és a dir, aquelles que tenen a veure amb l'operativitat de les traduccions en un sentit de conjunt. Al capítol 3, el de la *Metodologia* queden definides de manera més detallada.

Per això, en aquesta primera part del capítol volem tractar les qüestions relacionades amb l'anàlisi dels originals i de les traduccions en global, atenent aspectes de tipus textual com són els gèneres i la tipologia textuals, els graus d'especialització, els suports textuals i les qüestions d'edició. Considerem interessant estudiar, en primer lloc, les diferències i afinitats entre originals i traduccions, els motius pels quals aquestes s'originen, les tècniques que se'ls hi aplica, en cada cas, i la manera en què afecta tot això la comprensió última per part dels lectors de les versions traduïdes. En segon lloc, trobem adient establir, de vegades, una comparació entre traduccions per tal d'esbrinar la manera en què els traductors-editors han resolt els problemes traductors segons la versió. Evidentment, moltes d'aquestes solucions dependran de si ha existit o no una versió medidora entre l'original i la traducció, i de si les característiques sociolingüístiques o culturals d'aquesta darrera permeten una solució similar a la de la versió medidora. A més a més, tractarem de descriure els casos en què s'origina una manipulació ideològica intencionada en les versions d'arribada a nivell macrodiscursiu, com ara amb la supressió o addició de determinats elements que no s'avenen amb la ideologia dels traductors-editors.

5.1.1 Els gèneres textuais

Els gèneres textuais (o «gèneres de discurs», segons Maingueneau, 1996) són una categorització de textos que respon a unes convencions determinades històricament, social i cultural, i que Duranti defineix d'aquesta manera:

Por *género* se entiende un tipo de unidad de discurso con particulares características formales y de contenido. Así, son ejemplos de géneros el sermón en los servicios religiosos protestantes o la predicación en la misa católica, la lección en clase, el interrogatorio, la conferencia (de la que hay diversos tipos), el intercambio de saludos, el chiste, la adivinanza y la conversación. Esta última sería el género *par excellence* según los analistas de la conversación (Duranti, 1992: 64 en Calsamiglia i Tuson, 1999: 260).

Diversos són els autors que tracten el tema del gènere textual de manera diferenciada dels tipus de text (Kress, 1985; Martin, 1985; Ciapuscio, 1994; Maingueneau, 1996, 1998; Maingueneau i Salvador, 1995; Reyes, 1998, etc.). A l'hora de definir un determinat gènere textual, caldrà tenir en compte distintes variables: la finalitat comunicativa, els participants, l'estructura interna del text, el registre, els àmbits d'ús, etc. Al capítol corresponent a la *Descripció del corpus*, hem descrit quins eren els gèneres textuais que componen el nostre corpus de manera general. Així, les declaracions són el gènere mediambiental més freqüent al nostre estudi (21 documents tipus); seguides dels informes i els articles periodístics (10); dels manuals i les revistes (9); dels fullets, els butlletins i els documents legislatius (6); dels catàlegs (4); dels llibres de text, els documentals educatius i els missatges de correu electrònic (2); i, finalment, dels documentals informatius i els glossaris (1). Així doncs, ara ens centrarem en una anàlisi detallada d'aquests, tant dels originals com de les traduccions, per detectar si hi hagut alguna mena de variació entre els primers i les segones.

Dins el gènere textual de les *declaracions*, hem classificat els textos mediambientals que, atenent a la seua funció comunicativa, constitueixen una declaració de principis o assenten les bases per a una política mediambiental futura.

Per això, les directrius sobre medi ambient de la Unió Europea o l'apartat de medi ambient d'un programa electoral serien un bon exemple d'aquesta classe de gènere. L'estructura interna d'una declaració sol estar dividida en tres parts més o menys definides: una capçalera on s'exposen els participants o sotasignants, els fonaments o antecedents de què parteixen i els punts que integren el contingut de la declaració. Quant als temps verbals corresponents a cada part, la primera sol estar escrita en temps passats, la segona en temps passats o presents i la tercera en temps presents o futurs. Finalment, els àmbits on s'ubiquen les declaracions són els de les administracions i el de les associacions per tal com solen ser institucions o grups associatius els qui fomenten el seguiment d'unes determinades pautes o polítiques ambientals.

En el cas dels *informes*, la funció principal d'aquests és la d'elaborar un estudi sobre l'estat d'una determinada qüestió relacionada amb el medi ambient i que pot estar acotada per diversos factors, com ara l'ús d'un determinat element contaminant o ecològic, un ecosistema concret, o l'evolució d'un paràmetre en el temps, per posar alguns exemples. En aquest gènere textual, podem trobar textos com la memòria ambiental d'una empresa, l'avaluació d'un projecte de recuperació d'una zona dut a terme per part d'una associació, un estudi sobre l'estat de la mar mediterrània elaborat per l'agència europea de medi ambient, etc. En conseqüència, els àmbits d'ús d'aquest gènere corresponent a les administracions, a les associacions i a les empreses. L'estructura interna dels informes sol variar d'acord amb l'objecte d'estudi, però tots coincideixen a introduir el tema amb uns antecedents, a exposar les dades recollides i a elaborar unes conclusions; i els temps verbals solen aparèixer en present.

Els *articles* que componen el tercer gènere que conforma el nostre corpus són de tipus periodístic, la majoria d'opinió, amb una certa variació en el grau

d'especialització; ara bé, l'àmbit d'ús a què pertanyen no és exclusiu de la premsa⁴², sinó que també n'hem trobat en les administracions, en les associacions i en les empreses. La funció dels articles té dos vessants: per una banda, informar sobre algun esdeveniment concret relacionat amb el medi ambient, i de l'altra, analitzar l'esdeveniment per traure conclusions. Per això, els verbs apareixen en temps passats i presents. L'estructura interna dels articles depèn de si es compleix la segona part de la funció. Si l'article només informa d'un fet, és del tipus del triangle invertit, és a dir, en què el contingut amb major informació i més important va al principi (què, qui, on, com, per què), mentre que, a mesura que anem avançant, la informació és cada vegada més irrellevant. Si, per contra, també es formula una anàlisi del fet i una opinió de l'articulista, llavors l'estructura comença de la mateixa manera que els articles informatius, segueix amb una argumentació i acaba amb unes conclusions.

Un altre gènere textual que apareix en el nostre corpus és el dels *llibres manuals*. Els manuals en les ciències mediambientals, sobretot els manuals ecologistes, són llibres amb una funció didàctica molt clara: convèncer els lectors que cal canviar els hàbits quotidians actuals perquè aquests són perjudicials per al medi ambient. L'estructura formal d'aquests llibres sol constar de l'índex, en què s'enumeren els distints subtemes corresponents a cada capítol del llibre; una introducció, de vegades també un pròleg, el desenvolupament dels capítols i, finalment, en alguns casos, la bibliografia recomanada. Cada capítol es divideix en una exposició de les dades relacionades amb el tema del capítol, una argumentació i unes determinades instruccions o recomanacions la finalitat de les quals és la intenció de canviar la realitat corresponent a les dades exposades al començament.

Els temps verbals varien segons la tipologia textual de cada part. Així, en la part expositiva del text, les dades es presenten a través de fets expressats amb el

⁴² Els articles periodístics pertanyents a l'àmbit de la premsa, com que tenen un caràcter divulgatiu, solen estar escrits en grau d'especialització baix, ja que «the social representation of scientific knowledge is actually derived in large part from the news media.» (Calsamiglia, 2003: 140).

present d'indicatiu, però també se sol utilitzar o bé el preterit perfet o bé el pretèrit indefinit. Per a l'argumentació, també se sol utilitzar el present en oracions enunciatives i interrogatives, però també formes condicionals i futures. En canvi, en les instruccions i recomanacions a seguir, és l'ús de l'imperatiu el temps verbal dominant. Aquest és un dels trets discursius que es relacionen directament amb la finalitat de convèncer els lectors⁴³. Ara bé, també és freqüent, tot i que menys que l'imperatiu, l'ús de formes condicionals, sobretot, per a especificar el cas en què es puga trobar cada lector i la recomanació que s'ajusta més a cada cas. Finalment, hem observat que els manuals s'adscriuen als àmbits d'ús de les administracions i de les associacions.

Les *revistes* són publicacions periòdiques amb diversos apartats dins dels quals hi ha els articles informatius i d'opinió que hem exposat a dalt. La funció i l'estructura d'una revista és similar a la de l'article, però amb major contingut, tot dividint en apartats els distints temes que en formen part. Les revistes solen constar d'un editorial, diversos articles d'opinió i d'investigació periodística, entrevistes, acudits, jocs, publicitat, etc., tot i que algunes d'aquestes parts no sempre hi apareixen. Els temps verbals de les revistes també depenen de la secció; per exemple, en els articles informatius, hi predominen els temps passats, mentre que a les entrevistes, hi destaquen els temps presents. Es poden trobar revistes en l'àmbit de les administracions, de les associacions, i de les empreses.

Els *butlletins* són un mena de revista amb molt menys contingut. La finalitat dels butlletins és informar els lectors amb més promptitud; per això, el format dels butlletins no sol estar tan elaborat com en el cas de les revistes. A més a més, les parts que conformen els butlletins poden variar encara més que en el cas de les revistes, ja que hi ha butlletins que només es componen de notícies i altres que

⁴³ Vicent Montalt és de l'opinió que «en definitiva, des de l'article més especialitzat fins al text més divulgatiu, els autors, a més de transmetre una informació amb valor científic, fan ús d'una sèrie d'estratègies per persuadir (o, en el pitjor dels casos, dissuadir) el lector» (2000: 56).

també tenen entrevistes o articles d'investigació periodística. Els butlletins els trobem a l'àmbit de les administracions i de les associacions.

Els *fullets* són uns documents que solen tenir un format de díptic o tríptic la funció dels quals és informar sobre un tema ben concret. L'estructura interna dels fullets depèn del contingut, però sol semblar-se a la del documental informatiu, que veurem més endavant, o a la del manual, tot i que en un format molt més reduït. Els fullets pertanyen a tots els àmbits d'ús, excepte a la premsa.

Els *documents legislatius* són textos de tipus jurídic amb un contingut mediambiental. La seua funció és establir uns paràmetres legals en forma de normativa perquè tothom s'hi aculla. L'estructura dels documents legislatius està relacionada amb el subgènere jurídic, és a dir, si aquest és una llei, un decret, un decret legislatiu, etc. Això no obstant, tenen en comú una estructura general, en la qual apareix una capçalera pertanyent a l'organisme que emet la normativa, la denominació i la numeració del document, una introducció amb els antecedents, la normativa dividida en articles, la signatura del responsable de l'organismes i els annexos si els hi haguera. Els temps verbals utilitzats en els documents legislatius solen ser presents per a la part expositiva i es fan servir verbs presents, en indicatiu i en subjuntiu, i perífrasis d'obligació per a la part impositiva. Només correspon a les distintes administracions emetre documents legislatius; per això els trobem únicament en aquest àmbit.

Els *catàlegs* són un gènere textual la finalitat del qual és exposar els productes o serveis que vol vendre una determinada empresa. Per això, aquests documents pertanyen exclusivament a l'àmbit empresarial. Els catàlegs difereixen en l'estructura segons l'objecte posat en venda, però coincideixen a tenir una part descriptiva del producte o servei, acompanyada d'una part iconogràfica. Si s'exposen exemples de serveis ja realitzats, els temps verbals que s'empren són passats; en general, però, les funcions del producte o servei s'exposen en present.

Els *llibres de text* també són exclusius de les empreses editorials. La finalitat d'aquest gènere textual és de tipus acadèmic. L'estructura dels llibres de text consta

d'una part expositiva, en la qual es fan servir verbs en present i en passat, i d'una part instructiva corresponent a les activitats, en què es fan servir formes imperatives i perífrasis d'obligació perquè es duguen a terme. A més a més, de vegades, també apareix un glossari de termes al final dels llibres de text.

En els *documentals educatius*, trobem una estructura similar a la dels llibres de text, però condicionada pel suport en què s'edita, en aquest cas en CD-ROM. Aquests documentals pertanyen a l'àmbit de les administracions, tot i que aquest gènere no és exclusiu d'aquest àmbit. La seua finalitat és de tipus educatiu; per tant, domina l'exposició i l'argumentació, i els verbs apareixen en temps present i passat.

Els *missatges de correu electrònic* són un gènere textual caracteritzat per la immediatesa en la recepció de la informació (Montesinos, 2002: 82). En aquest sentit, la funció que compleixen és la d'avisar d'algun esdeveniment o remetre un petit avanç sobre una altra documentació més completa. Aquest gènere el trobem en el nostre corpus en les administracions, per bé que, entenem que no necessàriament ha de ser així.

Els *documentals informatius* tenen una estructura molt similar a la dels documentals educatius; la diferència, la trobem en la seua funció, que no és la de formar, sinó la d'exposar unes dades. En el nostre corpus, hi ha només un documental informatiu, que pertany a l'àmbit de l'administració.

Finalment, els *glossaris* són un gènere de tipus acadèmic amb una estructura molt pareguda a la dels vocabularis tècnics, però de grandària més reduïda i relacionada amb algun altre document on apareixen els termes que s'hi relacionen. El glossari que apareix al nostre corpus correspon a l'àmbit de l'administració, però també hi ha glossaris dins d'altres documents pertanyents a l'àmbit de les associacions i de les empreses editorials, com hem pogut observar.

De tots els gèneres textuais ací exposats, només hi ha quatre texts originals en anglés que en la versió traduïda al català han canviat de gènere. Es tracta, en primer lloc, d'una revista (4/adm/R) bilingüe, publicada en anglés i amb un resum en català dels seus continguts; en segon lloc, d'una declaració transformada en el

número 3 de la mateixa revista en versió monolingüe catalana, a la qual se li ha afegit un pròleg, una introducció i una explicació en últim terme sobre l'òrgan públic que l'edita: el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS) de la Generalitat de Catalunya (187a/187g/adm/I); tercerament, d'un informe al qual se li ha afegit una introducció en la versió catalana, que constitueix el número 2 d'aquesta revista (188a/188d/adm/D); i, finalment, una altra declaració, transformada en un fullet dins la Col·lecció Documents que edita el Departament de Medi Ambient i el CADS de la Generalitat de Catalunya, on s'hi ha afegit una Introducció al conveni, un apartat de Comentaris sobre les previsions del conveni i la Resolució 364/VI del Parlament de Catalunya, d'adhesió a la Convenció Europea del Paisatge, aprovada a Florència l'octubre de l'any 2000 (184a/184c/adm/D). En la taula 5, veiem un resum d'aquestes dades.

Document	Gènere PO	Gènere PM
4/adm/R	revista	resum
187a/187g/adm/I	informe	revista
188a/188d/adm/D	declaració	revista
184a/184c/adm/D	declaració	fullet

Taula 5. Documents amb transformació de gènere textual en la traducció.

5.1.2 La tipologia textual

Com ja hem assenyalat al capítol metodològic, la tipologia textual ha estat tractada per diversos autors des de perspectives diferents (Werlich, 1975; van Dijk, 1978; Isenberg, 1983; Bernardez, 1982; Adam, 1985, 1992; Bassols i Torrent, 1996). Els tipus de text són una categorització dels textos que respon al *propòsit retòric* (Hatim i Mason, 1995/1990) que compleixen les seqüències de què estan formats. La seqüència és, doncs, la *unitat constituent* per a l'anàlisi tipològic dels textos (Adam, 1992) formada per proposicions. Com que cap text està format per una única tipologia textual en sentit estricte, d'aquesta manera, es pot analitzar la

heterogeneïtat tipològica dels textos i ubicar-los en una categoria segons la predominància d'una determinada tipologia seqüencial o *seqüència textual prototípica*.

Los planes de organización de la textualidad dan cuenta del carácter profundamente heterogéneo de un objeto irreductible a un solo tipo de organización, complejo y al mismo tiempo coherente. Apostando por la posibilidad de teorizar sobre la diversidad y la heterogeneidad hablo de diferentes planos de organización textual y defino el texto como una estructura compuesta de secuencias (Adam, 1992: 20).

En les obres que conformen el nostre corpus s'observa l'ús dels cinc tipus textuais que proposa aquest autor: la narració⁴⁴, l'explicació⁴⁵, l'argumentació⁴⁶, la descripció⁴⁷ i el diàleg⁴⁸. L'adscripció d'una seqüència a un determinat tipus textual respon a una sèrie de factors estructurals que cal tenir en compte segons el tipus textual. Així, pel que fa a la narració, Adam distingeix sis principis constituents: una successió d'esdeveniments, una unitat temàtica, predicats que es van transformant, un procés i una causalitat narrativa (1992: 45). Quant a l'argumentació, l'esquema bàsic d'aquesta està compost per unes premisses, unes asseveracions i unes conclusions (1992: 106). En l'explicació, distingeix una estructura d'introducció (per què) i de conclusió (perquè) (1992: 138). En el cas de la descripció, cal tenir en compte quatre procediments que ens donaran les pistes per

⁴⁴ Calsamiglia i Tuson defineixen la narració com la forma més comuna de tipologia textual en la comunicació humana, ja que serveix per a relatar qualsevol succés ja siga real o de ficció (Calsamiglia i Tuson, 1999: 270).

⁴⁵ En paraules de Calsamiglia i Tuson, «la explicación parte de un supuesto previo: la existencia de información. Ésta se puede entender como un conjunto de datos sobre un tema, obtenidos por la vía de la experiencia o por la vía de la reflexión ? en este caso los datos están organizados dentro de un sistema? , adquiridos de forma directa o de forma indirecta» (*Ibid*: 307).

⁴⁶ Aquestes autors consideren que «se argumenta [...] en cualquier situación en la que se quiere convencer o persuadir de algo a una audiencia, ya esté formada por una única persona o por toda una colectividad. En un sentido amplio, la argumentación es una práctica discursiva que responde a una función comunicativa: la que se orienta hacia el Receptor para lograr su adhesión» (*Ibid*: 294).

⁴⁷ Seguint les propostes d'Adam, Montesinos inclou la instrucció dins de la descripció de processos, la qual «mostra el camí que cal recórrer en un procediment, l'ordre en què ocorre i l'objectiu d'aquest procediment» (Montesinos, 2002: 168).

⁴⁸ Considerado por Calsamiglia i Tuson, «la forma bàsica de la comunicació humana» (Calsamiglia i Tuson, 1999: 318).

a la classificació d'aquesta tipologia: l'ancoratge (tema-títol), l'aspectualització (en relació amb les parts), la relació (comparativa o metafòrica) i l'intercalat per subtematització (intercalar una seqüència en una altra) (1992: 85). I, finalment, pel que fa a la seqüència dialogal, l'estructura que proposen Calsamiglia i Tuson (1999: 63), és la de l'inici (salutacions, preguntes, exclamacions), el desenvolupament (manteniment, canvi, retroalimentació, respostes mínimes...), i el final (oferiment, acceptació, tancament).

Pel que fa al nostre corpus, i com hem pogut observar al capítol de la *Descripció del corpus*, l'argumentació és el tipus de text que predomina en els articles periodístics, tot i que també podem observar seqüències expositives. En els articles periodístics informatius, és a dir, del tipus de les notícies, les seqüències més destacades són les de tipus narratiu, tot i que també hi trobem de tipus expositiu. D'altra banda, l'exposició domina en revistes, butlletins, manuals, declaracions, missatges de correu electrònic, fullets, documentals informatius i educatius, informes i documents legislatius, encara que també hi apareixen seqüències argumentatives (per exemple en les declaracions o en els articles d'opinió de les revistes) i, en menor grau, descriptives (com ara en els documentals educatius o en els manuals). La descripció predomina en els catàlegs, on també hi ha seqüències expositives, i en els glossaris, però aquesta també forma part dels manuals, sobretot, en forma d'instrucció. Finalment, trobem formes dialogals en les entrevistes que componen algunes revistes i butlletins. De tots els gèneres mediambientals que engloba el nostre corpus, possiblement, la major diversitat tipològica la trobem en els manuals de divulgació, és a dir, en els manuals ecologistes, on trobem seqüències narratives, per a relatar fets ocorreguts a altres persones en relació amb el tema; expositives, per a presentar les dades i les fonts d'on s'ha extret la informació; argumentatives, per a definir la postura dels autors respecte de les dades; i descripció de processos o seqüències instructives, per a indicar als lectors què s'ha de fer per reduir les dades exposades o, fins i tot, evitar que es tornen a produir els fets relatats.

En resum, podem observar que la tipologia textual majoritària en els gèneres textuais mediambientals pertanyents al nostre corpus és l'exposició, com es veu de manera esquemàtica a la taula següent:

Tipologia textual	Narració	Argumentació	Exposició	Descripció	Diàleg
Gènere textual	articles periodístics	articles d'opinió	revistes butlletins manuais declaracions missatges de correu electrònic fullets documentals informatius documentals educatius informes documents legislatius	catàlegs glossaris	revistes butlletins

Taula 6. Tipologia textual segons els gèneres textuais.

En comparació amb les versions traduïdes, la tipologia textual original corresponents als textos del nostre corpus es mantenen sense variacions, fins i tot quan s'ha produït un canvi de gènere (veg. *supra* l'apartat Els gèneres textuais).

5.1.3 Els graus d'especialització

Amb el terme grau d'especialització denominem els diversos nivells d'especialització que podem trobar segons el text d'especialitat d'acord amb la seua situació comunicativa.

Il forte legame che esiste tra lingua e situazione in cui viene prodotta e utilizzata determina una stratificazione interna a ciascuna lingua speciale, dove ciascun livello è caratterizzato da una situazione convenzionale di uso, dal tipo di interazione sociale tra i partecipanti alla comunicazione e dal livello di conoscenze specialistiche che l'emittente del testo può presupporre nei suoi destinatari (Scarpa, 2001: 13).

Per això, podem afirmar que, per una banda, el grau d'especialització d'un text científicotècnic està íntimament relacionat amb els seus destinataris i amb les funcions que el text realitza socialment, i que, per l'altra, aquest té unes característiques pròpies depenent del seu grau. En aquest sentit, tot i les diverses classificacions que s'han realitzat fins ara dels distints nivells d'especialització (Widdowson, 1979; Trimble, 1985; Gotti, 1991; Gläser, 1995; Pearson, 1998; Montesinos, 2002; entre altres), nosaltres proposem, respecte del nostre corpus, una classificació tripartita basada en la de Gotti (1991: 10), en la qual es té en compte els participants, la intenció comunicativa de l'emissor i el grau d'especificitat de la varietat lingüística utilitzada. Així doncs, un text amb un grau alt d'especialització és un text produït per experts en la matèria i dirigit a experts, està escrit en un registre formal alt, i té una gran densitat de terminologia i d'elements no lingüístics o paralingüístics, com ara símbols, gràfics, taules, etc. Un bon exemple, en relació amb el nostre corpus, són els informes que produeix una empresa pública dirigits a d'altres empreses (109-135/adm/I) o també el glossari d'aquesta mateixa empresa (137/adm/G). D'altra banda, un text amb un grau d'especialització mitjà sol estar escrit per experts i dirigit a usuaris no experts. Aquest també fa servir un registre formal alt i té un nombre menor de terminologia, moltes vegades acompanyada per les explicacions dels conceptes. A tall d'exemple, podríem citar un llibre col·lectiu elaborat per una associació (214/ass/L). Finalment, en un text amb un grau baix d'especialització o que esdevé no especialitzat (Cabré, 1999: 24), s'utilitza terminologia coneguda pel públic general, utilitzant sempre que siga possible el lèxic general, ja que els destinataris d'aquest text no són especialistes. Dins d'aquest darrer nivell d'especialització podríem incloure exemples de textos com ara un documental educatiu (80/adm/D/E) o un manual ecologista de divulgació (351/ass/M)⁴⁹. Malgrat aquesta classificació tan estricta, la realitat és que no hi ha

⁴⁹ Mayoral (1994) defineix el text de divulgació de la manera següent: «Si el tema resulta poco familiar para el lector pero el autor quiere facilitarle su conocimiento, el texto producido es un texto de divulgación, de características diferentes al texto dirigido por un especialista a otros especialistas. El texto de divulgación,

una separació tan definida entre graus d'especialització, sinó una gradació més o menys uniforme⁵⁰. Per això, a partir d'una gradació menys estricta, hem elaborat la taula núm. 7 en relació amb els gèneres textuais de què consta el nostre corpus:

Graus	Alt	Alt-Mitjà	Mitjà	Mitjà-Baix	Baix	Tots els graus
Gèneres	glossari	informes	llibres d'autor documents legislatius	articles fullets declaracions missatges de c/e	llibres text documentals	revistes butlletins manuals

Taula 7. Grau d'especialització segons els gèneres textuais.

Finalment, d'acord amb les dades que hem reflectit en l'Annex 1, el percentatge més alt (un 59 %) de documents tipus correspon als textos de grau mitjà, un 30 % de documents de grau baix i un 11 % de documents de grau alt d'especialització.

En comparació amb les traduccions, en general, els graus d'especialització es mantenen en tots els casos; ara bé, de manera puntual sí que es produeix algun canvi en el registre terminològic, la qual cosa s'explica amb més detall a l'apartat de l'Anàlisi microdiscursiva d'aquest capítol.

además de ofrecer como ya hemos señalado una terminología más blanda, mayor abundancia de definiciones y explicaciones, mayor redundancia y menor elipsis, etc., puede introducir también elementos de función expresiva o persuasiva relacionados con lo didáctico y lo publicitario frente al lenguaje de función predominantemente informativa del texto dirigido por especialistas a otros especialistas» (pàg. 77).

⁵⁰ Gutiérrez Rodilla afirma que «en realidad, podría darse el paso de un discurso a otro sin solución de continuidad: no existe por una parte un discurso científico fuente, que sea incomprensible para el público medio, y por otra parte un discurso secundario que sea reformulación y paráfrasis del primero, destinado a ser comprendido por un número mayor de personas; sino un continuum en el que se mezclan los escritores, sus textos y las diversas intenciones de unos y otros.» (Gutiérrez, 1998: 321). Greg Myers també és d'aquesta opinió: «Such divisions between science and non-science, professional and non-professional, divisions that we take for granted, were formed in historical struggles, and are re-formed in everyday practices: the way a quoted speaker is introduced, a metaphor used instead a technical term, a table summarized and simplified.» (Myers, 2003: 274).

5.1.4 Els suports textuais

El suport d'un document és el tipus de format físic que el sosté. En general, pel que fa a la modalitat de textos escrits, hi ha dos grans tipus de format: format digital i format paper. Tanmateix, el format digital té diversos subtipus: arxius electrònics de text (.htm, .html, .doc i .pdf), arxius electrònics d'imatge (.tif) i suports magnètics (CD-ROM). A més a més, els documents en arxius pdf també poden estar en versió paper, ja que aquest conserva les característiques d'aquest però en format electrònic. En la taula que presentem a continuació, hem recuperat les dades recollides en la Descripció del corpus i les hem transformades en dades percentuals.

Suports	Electrònics	.pdf	CD-ROM	Paper	Paper/.pdf
	38,3 %	35,1 %	4,3 %	21,2 %	1,1 %

Taula 8. Percentatge de documents tipus corresponent al suport textual.

Les dades anteriors corresponen a la PO dels documents tipus. En relació amb les traduccions, gairebé tots els documents coincideixen en el suport amb els originals, llevat de 8 documents tipus de l'àmbit de l'administració (2 de l'ONU, 3 de la UE i 3 de l'Estat espanyol) traduïts al català, encara que aquests canvis no afecten la recepció de les traduccions, ja que els canvis es produeixen entre arxius electrònics. L'única transformació que pot afectar la comoditat en la lectura correspon a les traduccions del BOE (197-210/adm/Lg), tant al català com al valencià, publicades en .tif, ja que aquest format només permet emmagatzemar una pàgina en cada document. La majoria d'aquestes traduccions estan en aquest format, llevat d'algunes que apareixen en format .pdf. Al contrari, en l'original en espanyol, la majoria dels textos apareixen en .pdf i només un hi és en format .tif.

5.1.5 L'edició

En aquest apartat estudiem els aspectes relacionats amb l'edició dels originals i les traduccions. Per un costat, analitzem l'estructura organitzativa (supressions, addicions i adaptacions de parts estructurals dels textos) i lingüística dels textos (les funcions lingüístiques de les contraportades, els títols de les obres, els títols dels capítols, els peus de pàgina, etc.); i per l'altre, estudiem les qüestions no lingüístiques (les portades, la iconografia, els colors, els dibuixos) i la seua relació amb la llengua participant (els gràfics, les taules, els hipertextos, etc.). Una vegada caracteritzats aquests aspectes, els comparem amb les traduccions i estudiem els problemes que se'n puguen derivar, les tècniques utilitzades per a la solució d'aquests i com afecten les versions traduïdes a la recepció final per parts dels lectors. En aquest sentit, hem decidit fer una selecció dels exemples més il·lustratius tenint en compte reflectir el ventall de gèneres textuais de què disposem al nostre corpus. Els motius que ens duen a prendre aquesta decisió són, en primer lloc, que la presentació exhaustiva de l'anàlisi efectuada del gran nombre de documents tipus i de textos que componen el nostre corpus comportaria una abundància de dades que no farien sinó confondre els lectors. Per això, creiem que amb una exposició seleccionada dels casos més representatius, podem oferir una mostra àmplia dels trets que caracteritzen aquests aspectes pel que fa al nostre corpus. Tanmateix, no per això deixem de banda l'anàlisi quantitativa global de les dades referides a aquest apartat, sinó que, de la mateixa manera que amb la resta d'informació relacionada amb el present capítol, s'exposarà al capítol vinent.

5.1.5.1 Estructura organitzativa i lingüística dels textos

A continuació considerarem, per una banda, l'estructura formal dels textos originals, les modificacions que es puguen ocasionar en les versions traduïdes per

tal d'esbrinar les tècniques que s'hi han utilitzat i com afecten aquestes a la recepció per part dels lectors. Per altra banda, presentem les qüestions macrodiscursives relacionades amb l'ús de la llengua, tot comparant els originals amb les traduccions, com ara la preeminència d'una llengua sobre una altra en un mateix text, l'anàlisi dels títols de les obres i dels capítols que les componen, els peus de pàgina, etc.

5.1.5.1.1 L'estructura organitzativa dels textos

Quan tractem l'estructura organitzativa dels textos, no només ens estem referint al cos o contingut central de les obres, sinó també al que Genette, en paraules d'Allem, denomina paratext, des d'una perspectiva estructuralista:

The paratext, as Genette explains, marks those elements which lie on the treshold of the text and which help to direct and control the reception of a text by its readers. This threshold consists of a peritext, consisting of elements such as titles, prefaces and notes. It also includes epitext consisting of elements —such as interviews, publicity announcements, reviews by and addresses to critics, private letters and other authorial and editorial discussions— 'outside' of the text in question. The paratext is the sum of the peritext and the epitext» (Allem, 2000: 103).

Les tècniques que s'han seguit en la traducció dels textos originals pel que fa a l'estructura dels llibres han estat la traducció, més o menys literal, la supressió total d'informació, l'addició de dades i l'adaptació dels distints continguts temàtics, a través de la substitució, supressió o addició de dades sense variar el tema de la informació. A continuació, es descriuen aquestes característiques en diversos documents.

Un dels exemples més destacables en relació amb les adaptacions de les parts estructurals de les obres el tenim en els manuals de divulgació mediambiental. Per exemple, en un manual ecologista (310/ass/M), traduït de l'anglès a l'espanyol i al català, a més de la introducció a l'edició nord-americana de l'original, hi ha en ambdues traduccions una introducció a la primera edició, catalana i espanyola, i una introducció a la segona edició, catalana i espanyola, respectivament. En la primera edició, a càrrec de Jordi Bigas, Karen Hatherley i Álvaro Altés, s'expressa la

intenció d'adaptar els contiguts de l'edició original a la realitat catalana i hispana, segons la traducció de què estem parlant, tot respectant molts dels exemples nord-americans. Això és així a causa de les diferències en els costums de cada cultura i l'efecte que en produeixen en el medi ambient, de manera proporcional, com es veu a la versió catalana (en l'espanyola, l'exemple és similar):

[...] hem decidit d'adaptar aquest llibre a la realitat catalana. [...] Aquesta edició catalana respecta molts dels exemples inclosos en l'edició original, encara que les diferències d'habituds són palpables, la importància i la magnitud planetària del desastre i balafament ambiental nord-americà és remarcable (310b/ass/L: 5).

Tanmateix, aquesta adaptació no ha estat suficient, ja que tant el promotor d'aquestes traduccions com l'editorial demanen a Ramon Folch, Doctor en biologia i Consultor en Gestió ambiental de la UNESCO un segon «encaix» per a la segona edició, que justifica de la manera següent:

En la revisió que he dut a terme, he procurat accentuar el grau d'adequació de l'obra a la realitat del lector local, en la línia del que ja ha fet els responsables de la primera edició catalana. Això m'ha dut a canviar encara alguns exemples més, a modificar determinats textos, i fins i tot a replantejar alguns capítols (al nostre país és més corrent de cuinar o d'escalfar l'aigua amb gas que no pas amb electricitat, i el nombre de persones que viuen en cases unifamiliars proveïdes de jardí és més aviat escàs, circumstàncies que el text original contempla a l'inrevés, per exemple). No crec pas que aquests canvis comportin infidelitats de fons envers l'original. Traduir, més que canviar de llengua, representa canviar de lector, i per això ser fidel a l'autor significa respectar-ne la intenció més encara que les paraules. Per aquesta raó l'adaptació forma part de la traducció, si més no en una obra d'aquesta mena, i és ben bé això el que he mirat de fer. Amb una certa recança, tanmateix, perquè no veia plenament satisfeta la demanda exacta que, al meu entendre, tenim els catalans sobre la matèria (310b/ass/L: 8).

Així mateix, seguint amb l'adaptació com a tècnica traductora, els agraïments a l'equip que ha realitzat el llibre, que apareixen en la pàgina 3, passen a ocupar l'última pàgina de les edicions catalana i espanyola. A més a més, les institucions ecologistes que apareixen al capítol 49 (*Stay Involved*) s'han substituït per entitats ecologistes d'arreu de l'Estat espanyol, en el cas de l'edició espanyola, i d'arreu de l'àmbit de parla catalana, en l'edició catalana. Igualment, al capítol 50 (*Spread the Word*), on es refereix l'adreça de The Earthworks Group per a qualsevol suggeriment, en les edicions catalana i espanyola, es recomanen diversos

llibres i publicacions periòdiques, i s'esmenten els organismes oficials a què es poden adreçar els lectors. En aquest cas, l'única diferència entre l'edició espanyola i la catalana és que hi ha 10 publicacions que es recomanen en espanyol que no apareixen en la versió catalana.

Un altre tipus d'adaptació estructural és el que té a veure amb la substitució dels capítols d'un llibre original en la seua traducció a causa de la temàtica d'aquests. Per exemple en un altre manual ecologista (312/ass/M), s'han omés els capítols: *Join a Coalition of Professionals* i *Bringing Animals into the Fold*. En el primer, es relacionen diverses associacions professionals a favor dels drets dels animals que no tenen paral·lelisme en les cultures meta, és a dir, l'espanyola i la catalana; i el segon és un capítol dedicat a l'argumentació de la intervenció de les diferents religions en la defensa dels animals. Aquests dos capítols s'han reemplaçat per dos capítols molt relacionats amb les cultures meta de les traduccions i que els editors han considerat que no podien deixar d'esmentar: *Fiestas horribles* (*Festes horribles* en català), capítol en què es tracten els maltractaments que sofreixen els animals en algunes festes de l'Estat espanyol; i *La vergüenza nacional* (*La vergonya nacional*⁵¹, en català), tema dedicat a les curses de bous que també es fan arreu de l'Estat espanyol.

D'altra banda, el canvi de lloc de diversos passatges, paràgrafs o capítols també és una pràctica habitual en l'adaptació de les obres en les versions traduïdes, com ara amb les notícies d'algun butlletí (230/ass/B), amb els paràgrafs dels articles d'una revista (138-147/adm/R), o amb els capítols que conformen un manual (314/ass/M).

Dels manuals de divulgació, n'hi ha un a destacar en especial per la gran quantitat d'adaptacions estructurals que s'hi ha realitzat (311/ass/M), ja que només s'ha utilitzat un 20 % dels temes proposats per l'original, sense que això vulga dir

⁵¹ En espanyol, sempre que s'utilitza el mot *nacional*, es fa amb el significat d'*estatal*, però en català, aquest adjectiu no té el mateix sentit pragmàtic, tot i que, en aquest cas, potser és irrellevant, ja que també es fan curses de bous en l'àmbit catalanoparlant.

que s'han conservat les dades, sinó que aquestes han sofert gairebé sempre una adaptació a la realitat de l'àmbit espanyol i, en alguns casos, al català. No obstant això, aquesta adaptació a les cultures de les traduccions, també ha comportat l'addició de diversos capítols que els editors han considerat d'interès per als lectors i que ara esmentem a partir de la traducció en català: *L'ordinador, perifèrics i equips de comunicació; La planxa; Etiquetatge del consum energètic; Captors solars; Ràfecs, Terra radiant; Les escales; Gas. Electricitat; Organismes i guies; i L'energia que tu utilitzes i la que fas que es gastis*⁵². Els temes addicionals també estan molt relacionats amb les cultures d'arribada, com ara els captadors solars o els ràfecs que s'originen a causa del clima, l'etiquetatge europeu sobre consum energètic, les companyies de gas i d'electricitat de l'Estat espanyol o, fins i tot, un tema tant d'actualitat com l'estalvi en el maquinari informàtic. D'altra banda, en altres casos (27/32/adm/R), també s'addiciona informació que puga interessar als lectors, com ara adreces de pàgines web.

Com esmentàvem abans, una altra tècnica en l'adaptació cultural d'un text és la supressió d'algunes parts estructurals. Així, en un altre manual de divulgació (313/ass/M), s'han eliminat diversos capítols de la versió original nord-americana: *Pulp-Pourri, Directory Assistance, Recycling In An Apartment Building, How to Start a Recycling Center* i *Getting a Job in Recycling*. El primer, que tracta dels articles compostos d'una barreja de pasta de paper i altres materials, com ara plàstics, adhesius, etc., potser s'ha omés perquè a l'Estat espanyol encara no es reciclen aquests productes. El segon, que tracta del reciclatge de les guies de telèfons, es deu haver suprimit perquè, en les cultures d'arribada, de la recollida d'aquestes s'encarreguen les companyies telefòniques cada any. La supressió del tercer està relacionada amb el tipus de sistema de recollida d'escombreries que

⁵² Aquest apartat apareix en la versió espanyola amb el títol següent: *La energía que se utiliza y la que se malgasta*, títol que difereix una mica respecte del sentit que apareix en la versió catalana, ja que en aquesta darrera no hi ha la càrrega pejorativa del verb «malgastar», a causa del mal ús de l'energia que té la versió en espanyol.

s'utilitza als edificis d'apartaments nord-americans i que no té un paral·lelisme amb el de la cultura meta. El capítol següent insta als lectors a formar una associació de reciclatge per a la seua ciutat, de la qual cosa s'encarrega de gestionar l'Administració en la cultura meta de les versions traduïdes. Tanmateix, les causes que han conduït a la supressió del darrer capítol no estan tan clares, tenint en compte que a les universitats de l'Estat espanyol ja fa anys que s'han posat en marxa estudis que tenen a veure amb la sostenibilitat, com ara les llicenciatures en Medi Ambient o les aplicacions de tècniques ecologistes a l'agricultura, l'agronomia, l'arquitectura, etc. A més a més, cada vegada hi ha més oficines de l'Administració pública que requereixen de personal preparat en aquest camp. Finalment, també s'ha eliminat l'índex de materials que consta en l'original.

Un altre exemple de supressió cultural és el que apareix en un text legislatiu, on s'han eliminats les parts que fan referència a la fraseologia pròpia de les lleis catalanes en la traducció a l'anglès (191/adm/Lg), probablement, a causa de les convencions pròpies del gènere (Gamero, 2001: 56-57). La fraseologia eliminada correspon a la part introductòria de la fórmula de promulgació de la llei: *LLEI 19/1991, de 7 de novembre, de reforma de la Junta de Sanejament. NOTA. En aquest text s'han introduït les modificacions que estableix la Llei 7/1994. El President de la Generalitat de Catalunya. Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de Catalunya ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que estableix l'article 33.2 de l'Estatut d'autonomia, promulgo la següent LLEI; i a la cloenda final: Per tant, ordeno que tots els ciutadans als quals sigui d'aplicació aquesta Llei cooperin al seu compliment i que els tribunals i les autoritats als quals pertochi la facin complir. Palau de la Generalitat, 7 de novembre de 1991 Jordi Pujol President de la Generalitat de Catalunya Albert Vilalta i González Conseller de Medi Ambient.* Tanmateix, tot i que en anglès la part inicial de la fórmula de promulgació de les lleis no existeix, sí que és usual la part conclusiva: «Be enacted by...» (Alcaraz, 1996/1994: 11).

En altres casos, però, aquestes elisions no tenen una raó aparent, com ocorre amb la supressió de les revistes recomanades en la versió traduïda a l'espanyol del número 27 d'una revista catalana (142/adm/R), o també amb l'elisió del nom de l'entrevistador en les versions anglesa i espanyola en distints exemplars de la mateixa revista (138-147/adm/R), o la supressió dels motors de cerca i de la bibliografia de la versió catalana d'una altra revista, que apareix en l'original anglès (12/adm/R).

5.1.5.1.2 *L'estructura lingüística dels textos*

Pel que fa a l'estructura lingüística dels textos, cal destacar, en primer lloc, els aspectes relacionats amb la preeminència de les llengües dins d'un mateix text, ja siga lineal o hipermedial⁵³. Per exemple, en la versió electrònica d'una revista corresponent a l'administració (138-147/adm/R), en primer lloc, la versió que apareix per defecte és la catalana; en segon lloc, per accedir a la versió espanyola, cal fer clic en el mot *Castellano* i, per a entrar en la versió anglesa, cal fer clic en el mot *English* de la versió catalana. La presentació d'aquestes dues versions difereix de la catalana en la manera d'accedir als articles, ja que mentre que aquests apareixen tots seguits en aquestes versions (llevat de la revista número 25, 140/adm/R), en la catalana, cal fer clic en el títol de cada article per accedir-hi i, per tant, l'estructura hipertextual no és la mateixa (Díaz, 2002: 151). Aquesta preeminència de les versions catalanes, d'altra banda comprensible, tenint en compte la situació sociolingüística d'aquesta llengua i també que qui l'edita és l'administració catalana, també es dona en altres documents (39-76/adm/B), (103-107/adm/R), fins i tot, no pertanyents a l'administració (148-150/ass/R), fins al punt que, de vegades, pot passar que la portada de la versió espanyola d'una revista

⁵³ D'acord amb Díaz (2002), «estar dispuesto de tal manera que la recuperación de la información sea un camino que el usuario decide, sin que sea el emisor quien impone una linealidad única e inmutable, sino opciones diversas, dentro y fuera del discurso propio; y ser interactivo, es decir, un sistema en que el usuario puede “preguntar” y obtener una respuesta adecuada a sus demandas», pàg. 26.

romanga en català (307/emp/R). De tota manera, això no vol dir, com ja esmentàvem a l'apartat de La direccionalitat de les llengües en la traducció, del capítol de la *Descripció del corpus*, que les versions catalanes siguin les originals.

En canvi, en altres documents pertanyents a altres administracions de l'àmbit catalanoparlant, en concret, la Generalitat Valenciana, és la llengua espanyola la que predomina en relació amb la catalana. Per exemple, en un documental, la llengua que apareix per defecte en entrar en l'aplicació és l'espanyola (81/adm/D/E), igual que en els missatges informàtics d'un altre documental (80/adm/D/E), i això encara que el nom del document (i en aquest cas de l'entitat de què es parla) aparega en valencià: *CEA. Centre d'educació ambiental de la Comunitat Valenciana* (82/adm/D/I).

Un altre problema relacionat amb l'estructura textual dels documents és que no sempre es tenen en compte les adaptacions lingüístiques en la llengua meta que comporta aquesta estructura i, per tant, s'originen calcs en les traduccions. Per exemple, en la versió catalana d'una revista que edita l'administració catalana (143/adm/R), el subapartat d'aquesta secció que indica els llibres en anglés ve introduïda per la frase espanyola: *En inglés*. I tant en la versió catalana com en l'anglesa, les ciutats on s'han efectuat les publicacions dels llibres romanen en espanyol (Bracho, 2002a: 150). Un altre exemple d'error en l'edició d'alguns apartats estructurals dels textos és el que correspon a la memòria d'una empresa (356/emp/I), en què el títol que encapçala l'índex en dues traduccions apareix en una altra llengua distinta a la que els correspon. Així, en català el mot apareix en espanyol: *Índice*, i en la versió anglesa, se'ns presenta en català: *Índex*. Alguns d'aquests calcs s'originen per la traducció automàtica, com en el cas dels hipertextos ubicats a la part final de la traducció espanyola d'un butlletí electrònic (99/adm/B) a partir de l'original català:

D'altra banda, una altra part lingüística important en l'estructura de les obres, en concret en el cas dels llibres, són les contraportades. Les contraportades dels llibres, juntament amb les portades (que tractarem en el punt 5.1.5.2.1), tenen la funció d'atraure els lectors a l'adquisició d'aquests. Això és molt més significatiu en els llibres de divulgació com són els manuals ecologistes a causa de les característiques en el disseny de les portades i contraportades, habitualment, molt cridaneres, com es pot comprovar en l'Annex 2. Les cinc contraportades originals angleses d'aquests tipus de manuals que conformen el nostre corpus (310a-314a/ass/M) solen estar formades per un títol introductori que es reflecteix a través de frases enunciatives (*We Can Make a Difference*), declaratives (*Saving Energy Is Saving the Earth!*), interrogatives (*Ready to Recycle?*) o imperatives (*Take Care of Yourself!*). A continuació, s'hi exposen una sèrie de dades que utilitzen un esquema formal repetitiu. Per exemple, en el primer manual (310a/ass/M), l'esquema és el següent: *If we all recycled our Sunday papers... If we commuter car carried just one more passenger...*; en el segon (313a/ass/M), l'esquema ve introduït pel subtítol *Americans through away...* i a continuació: *Enough aluminium... Enough office paper...*; en el tercer (314a/ass/M), l'esquema respon a una repetició de frases interrogatives sobre els hàbits relacionats amb la salut: *Do you eat broccoli, cabbage or kale? Do you exercise regularly?*; i, en el quart (312a/ass/M), després d'una petita introducció sobre les pràctiques que sofreixen els animals, és l'imperatiu la forma que s'ha escollit per a aquesta repetició estructural: *Buy from companies that don't test on animals or use animal ingredients..., Switch to clothing made without cruelty..., Put pressure on industry and government leaders...*

Com podem observar, en les contraportades s'exposa una selecció dels temes que es tracten en els continguts de cada llibre. Cal tenir en compte que aquesta selecció, que respon als paràmetres de mercat que les editorials consideren que formen part dels interessos dels suposats lectors, relacionades amb qüestions culturals i econòmiques, no sempre coincideix entre els llibres originals i les

traduccions, encara que entre les dues versions traduïdes, a l'espanyol i al català, sí que són equivalents.

Per exemple, en el cas de les traduccions corresponents a un dels originals esmentats a dalt (314b/314c/ass/M), de la contraportada original s'ha eliminat una frase relacionada amb els hàbits culturals dels Estats Units: *Have you installed a smoke detector? It increases your chance of surviving a home fire by 50%* i una frase que, a l'Estat espanyol, podria tenir conseqüències en el sector turístic: *Do you wear a hat in the sun? Even in cloudy weather, it's important to protect against skin cancer*. Aquestes dues frases, s'han substituït per altres temes que l'editorial ha cregut de major interès per als lectors en llengua catalana i espanyola: l'efecte que poden tenir en la pròpia salut les malalties cròniques dels familiars propers, el control de la tensió arterial i estar al corrent en la vacunació.

Aquesta variació encara és més notable en un altre manual (311b/311c/ass/M), en què l'únic tema que s'ha mantingut en les versions traduïdes és el referent a l'estalvi de l'aigua en la dutxa. Altres temes d'interès ecològic, com ara reduir l'ús dels electrodomèstics, utilitzar bombetes en comptes de tubs fluorescents i plantar arbres, s'han substituït per altres: apagar els llums quan no els necessitem, utilitzar el transport públic i programar correctament la rentadora per a estalviar energia. En canvi, l'últim paràgraf, corresponent a un breu resum del que pots trobar al llibre i de la teua responsabilitat respecte del tema, *It all begins with you, and the things you do every day at home. 30 Simple Things gives you a clear, entertaining idea of how you can save energy ...and help protect the Earth*, s'ha reduït a la qüestió de la responsabilitat personal a través d'una frase exhortativa: *Tu pots fer que les coses canviïn!* o *¡Tú puedes hacer que las cosas cambien!* en català i en espanyol, respectivament.

Curiosament, en altres dos manuals (312b/312c/ass/M), (310b/310c/ass/M), aquestes són també les frases que encapçalen les contraportades de les traduccions. En el primer llibre, aquestes constitueixen una addició, ja que a la contraportada original no apareix cap títol (312a/ass/M). Quant al segon (310a/ass/M), aquestes

corresponen al títol *We Can Make a Difference* de la contraportada de l'original. Aquesta repetició en els títols de les contraportades de les versions traduïdes donen al conjunt dels llibres una sensació de cohesió, reforçada per la repetició dels títols de les cinc obres: *50 coses senzilles...* i *Manual pràctic...* per al català, i *50 cosas sencillas* i *Manual práctico...* en el cas de l'espanyol.

Així mateix, en les contraportades de les traduccions al català i a l'espanyol d'aquest primer manual (312b/312c/ass/M), observem, en primer lloc, un canvi d'adreçament als lectors a través de les funcions del llenguatge: les frases imperatives (funció apel·lativa), acompanyades de l'explicació de cada tema en l'original es transformen, en les versions traduïdes, en oracions enunciatives (funció referencial) sobre quina informació podem trobar al llibre: els drets dels animals, hàbits i atencions dels animals de companyia, els problemes i les agressions que pateixen els animals, com fer que les nostres accions resulten efectives, idees i adreces d'interés, informacions desconegudes i curioses sobre les agressions als animals, els productes que no infligeixen un patiment als animals i resulten respectuosos amb l'entorn, i els noms i cognoms dels responsables d'aquests patiments innecessaris. I en segon lloc, els temes que es tracten en l'original només coincideixen en els productes que no infligeixen un patiment als animals: *Buy from companies that don't test on animals or use animal ingredients* i *Switch to clothing made without cruelty*; i en la possibilitat d'adreçar-se a organitzacions ecologistes: *Work with the best environmental and animal rights organizations? includes vital who's who information on all groups*. La resta d'accions que s'esmenten s'han suprimit, probablement per la seua radicalitat: pressionar la indústria i els líders governamentals, canviar l'opinió pública i fer-se vegetarià gradualment.

També hem observat una adaptació dels continguts relacionats en la contraportada de l'original seguint un canvi de perspectiva (313b/313c/ass/M). En la versió original, els punts que es tracten se centren en el tipus de producte, mentre que en les versions traduïdes, aquests estan focalitzats en el tipus de material amb què es fabriquen aquests productes. Així, mentre que a l'original els punts

relacionats són: *office paper, plastic soda bottles, glass bottles and jars* i *motor oil* ? amb l'excepció d'*aluminum?* , en les versions traduïdes, els punts tracten sobre els materials: el *metall*, el *vidre*, el *paper*, el *plàstic* i la *matèria orgànica*. L'últim paràgraf del llibre original justifica per què hem de reciclar i explica que aquest llibre mostra com es fa el reciclatge. Tanmateix, les obres traduïdes exhorten a no oblidar aplicar el principi de les tres R: *reduir, reutilitzar i reciclar*.

Finalment, en les traduccions d'un altre manual (310b/310c/ass/M), s'han modificat tots els temes tractats en la contraportada de l'original, dades sobre: el reciclatge dels *sunday papers*, l'estalvi de *gasoline in every commuter car*, l'estalvi d'aigua *by installing "low-flow" shower heads*, la plantació de *just one tree* per cada família americana, *to take an active role* començant amb aquest llibre, que es defineix com una *practical, entertaining, and informative guide*. I s'han escollit uns altres totalment diferents: el vidre reciclat, la regulació del motor del cotxe, la contaminació atmosfèrica provocada per la crema de carbó, petroli i fusta i les conseqüències positives en la reducció de l'ús d'electricitat, tema que es relaciona amb la construcció de centrals nuclears i amb el desastre ocorregut a Txernòbil.

En conclusió, podem afirmar que, en cada cultura, les convencions lingüístiques pròpies de les contraportades d'un gènere de divulgació, com són els manuals ecologistes, són les que marquen les transformacions entre originals i traduccions. Aquests canvis —que es materialitzen en les traduccions a través d'adaptacions per substitució, de supressions i d'addicions— tenen a veure amb els temes que s'hi tracten en els originals, l'adreçament als lectors a través de les funcions del llenguatge i certes matisacions ideològiques per part dels traductors-editors.

5.1.5.1.3 Els títols de les obres

Els títols que encapçalen els textos (ja siga el títol d'un llibre o el titular d'un article periodístic) són, probablement, la part més important d'una obra, des del

punt de vista de la persuasió als lectors, ja que, juntament amb la portada i la contraportada (en el cas dels llibres) el seu objectiu és convèncer els lectors per seguir endavant amb la lectura d'aquests. Tanmateix, aquesta no és l'única funció que se li pot atribuir a la titulació d'una obra, sinó que, com assenyala Nord (1990: 155), els títols poden tenir altres funcions, com ara la d'identificar una obra, la d'informar de l'existència d'un text, la de descriure el text, la d'expressar una avaluació del text i la d'establir un primer contacte entre emissor i receptor. Molts dels exemples que exposem a continuació en aquest apartat pertanyen a una publicació periòdica (384-392/prem/A) sobre els títols de la qual ja s'han fet altres treballs (Reque, 2002), encara que només tenint en compte els títols originals en francès i les traduccions a l'espanyol. Segons aquesta autora la traducció de títols periodístics:

[...] no siempre obedece a normas exhaustivas o uniformes, pues depende en gran medida de muchos otros factores, tales como el género periodístico utilizado (editorial, reportaje, crónica, etc.), el público al que va destinado el periódico, el impacto que se pretende causal al lector, etc (Reque, 2002: 157).

A més a més, la política traductora dels títols dels textos està molt relacionada amb les convencions pròpies de la cultura d'arribada, amb les qüestions d'equivalència estructural entre llengües i amb la intencionalitat dels traductors-editors. En aquest sentit, en el tractament dels títols dels textos que conformen el nostre corpus, hem observat diverses tècniques traductores emparentades amb aquests factors: des d'adaptacions de tipus ideològic, fins a traduccions literals, passant per creacions de jocs lingüístics, etc. En el cas de les tècniques que responen a factors d'intencionalitat per part dels traductors-editors, podem observar que el títol d'un informe europeu es modifica en les diverses versions segons què es vol destacar del text (180/adm/I):

Cycling: the way ahead for towns and cities	Anar en bicicleta: la solució capdavantera per a les ciutats	en bici, hacia ciudades sin malos humos	Fahrradfreund liche Städte: vorwärts im Sattel	villes cyclables villes d'avenir	città in bicicletta, pedalando verso l'avvenire	Cidades para Bicicletas, Cidades de Futuro
---	---	--	---	---	---	--

Així, des d'una perspectiva semàntica, a partir de l'original anglés *Cycling: the way ahead for towns and cities*, en la versió catalana, es vol destacar que *anar en bicicleta* [sic] és una *solució capdavantera*; en l'espanyola, es remarquen les conseqüències que per a les ciutats té el fet d'escollir aquest mitjà de transport (*sin malos humos*); en la francesa, en la italiana i en la portuguesa, se subratlla l'opció de futur (*avenir, avvenire, futuro*) que significa per a les ciutats aquesta tria i, finalment, en l'alemanya, el canvi d'ordre en els elements que componen el títol original elimina els beneficis directes que per a les *Städte* significa aquest transport. Ara bé, des d'una perspectiva formal, el joc que s'estableix en anglés amb el mot polisèmic *way*, s'intenta mantenir en espanyol a través del doble sentit (referencial i metafòric) d'una frase feta *sin malos humos*. En el cas de la versió francesa i de la portuguesa, el joc s'intenta conservar a través de la repetició: *villes... villes... i cidades... cidades...*; en la versió italiana, a través de la personificació de la *città* i, en la versió alemanya, a través de la metonímia que s'estableix entre la part *Sattel* (sella) i el tot (la bicicleta).

En altres casos, aquesta intencionalitat dels traductors-editors es materialitza a través de la creació de jocs de paraules inexistents en l'original, com en el cas de la traducció de l'original francès *Discriminations légal*s, a l'espanyol: *Cuando legislación rima con discriminación* (390/prem/A). D'altra banda, a causa dels constreyniments gramaticals propis de les llengües, el manteniment dels jocs de paraules originals de manera literal és gairebé impossible en les traduccions. Per això, en alguns casos, els traductors-editors recorren a la substitució d'aquests jocs per altres de semblants i possibles segons les condicions formals de la llengua d'arribada. És el cas de la traducció al català de l'original anglés *Damning the*

Yangzi, article que parla de la presa i l'embassament que s'estan construint al riu Iang-tsé, a la Xina, i en el qual s'estableix un joc al·lusiú fonèticament entre els mots *dam* (dic) i *damn* (condemnat). En la versió catalana d'aquest títol, *Un pantà empantanegat*, el joc original es transforma en un joc per derivació entre *pantà* i l'adjectiu *empantanegat* que l'acompanya (380/prem/A). Així mateix, l'explicitació és una altra de les tècniques que s'utilitza en la traducció dels títols dels textos. Per exemple, el títol original francès *Comment peut-on être écologiste en Afrique?* corresponent a l'article d'un periòdic (391/prem/A), s'ha traduït a l'anglès per *Cameroon under threat*, amb una clara intenció explicitadora del contingut d'aquest, mentre que en català s'ha mantingut la intencionalitat de l'original: *Com es pot ser ecologista a Àfrica?*

La intencionalitat dels traductors-editors respecte dels títols originals també pot estar relacionada amb qüestions de tipus ideològic, com ara en el cas de la traducció anglesa *Governing Globalisation*, corresponent al titular d'un article (371/prem/A). Tant en la traducció catalana *Globalització sense govern*, com en l'espanyola *Globalización sin gobierno*, es produeix un contrasentit intencionat. Aquestes marques ideològiques també es poden detectar a través de la supressió de determinats elements o amb la substitució del títol original per un de més genèric. N'és un bon exemple la traducció al català *Una aliança estratègica*, i a l'espanyol *Una alianza estratégica*, de l'original anglès *Governments and Civil Society Forge Opposing Alliances* (368/prem/A).

En relació amb les adaptacions culturals, hem trobat dues substitucions: una de tipus toponímic, la traducció del títol català *Estepes de les Terres de Ponent*, a l'espanyol per: *Estepas de las Tierras de Lleida*, i a l'anglès per: *The Lleida steppes* (233/ass/I); i un altre de tipus metafòric, la traducció del títol francès: *Douloureuse marche vers «le progrès». Quand les paysans servent de cobayes*, al català per: *Dolorosa marxa cap el progrés. Quan els pagesos serveixen de conillets d'Índies*, en la qual s'ha preferit l'ús de «conillets d'Índies» al de «cobais», també existent, perquè el primer s'ajusta més a l'equivalent metafòric original en la cultura

d'arribada (385/prem/A). Això no obstant, hi ha casos en què no es percep cap tipus d'adaptació, com és el cas també toponímic de la traducció anglesa *Passeig dels Aurons in Ripoll* (237c/ass/I).

D'altra banda, també hem observat errors en la traducció dels títols o titulars dels textos. És el cas de la traducció catalana de l'original francès *Personne ne veut des OGM, sauf les industriels* per *Ningú [no] vol [els] OGM, excepte els industrials*, en al·lusió als organismes genèticament modificats (389/prem/A). O també, la traducció catalana *Buits jurídics agreguen el vessament de combustible* de l'original anglès *Legal Loopholes Worsen Oil Spill Impacts*, on s'ha confós el mot «agreguen» per «agreguen» (374/prem/A). Tanmateix, hi ha casos en què els títols es corregeixen amb posterioritat, com en el cas de la traducció catalana *El desenvolupament durador, una noció alterada* [consulta en línia: maig del 2003], corresponent a la traducció francesa *Le développement durable, une notion pervertie*, la qual ha fet de versió medidora entre el català i l'original anglès *Earth on the market*, i que, posteriorment [consulta en línia: novembre del 2003], s'ha corregit per *El desenvolupament durador, una noció pervertida* (384/prem/A). Això, però, no només ocorre en el cas de les traduccions, sinó que també es corregeixen originals i traduccions passat un temps, com en el cas del títol d'un informe en català en format .pdf, descarregat d'Internet pel maig del 2003: *Llacuna de Wacarpay al Perú*, transformat amb posterioritat per *Aiguamoll de Wacarpay al Perú* [consulta: gener del 2004] i, en les mateixes condicions, la seua traducció a l'espanyol: *Laguna de Wacarpay, Perú*, títol convertit amb el temps en *Humedal de Wacarpay, Perú* (240/ass/I).

5.1.5.1.4 Els títols dels capítols

En els manuals de divulgació mediambiental, l'ús de jocs de paraules per a titular un capítol és una pràctica usual⁵⁴. La utilització de jocs de paraula; d'expressions extretes d'altres contextos, com ara *Danger: Poison!*, *Buyer Beware* o *Bon Voyage!*; de trets de la parla col·loquial, com ara l'el·lisió per apostrofació dels verbs (*You're, It's, haven't*) o l'abreviació de certs mots, com ara l'ús d'*info* per *information* o de *#1* per *number one*; l'ús de l'adreçament personal directe a través de l'imperatiu; juntament amb la citació d'autors i d'altres característiques formals, com ara els colors i els dibuixos de les portades i l'esquematzació interna a través de numeracions, vinyetes, títols i subtítols, donen un aire divertit a l'edició, suposem que amb l'objectiu d'atraure els lectors a la compra d'aquests llibres. En aquest sentit, Montalt destaca que «el “com” del discurs científic és tan útil per convèncer de les veritats científiques com per equivocar l'opinió pública en benefici d'uns interessos econòmics determinats» (2000: 56). A continuació, exposem alguns dels jocs lingüístics que hem detectat en els títols que donen nom als capítols de diversos llibres.

5.1.5.1.4.1 Jocs de paraules i intertextualitat

Podem definir els jocs lingüístics com un fenòmen estilístic que utilitza la llengua per tal de generar una sorpresa agradable en els lectors. En paraules de Delabastita, «wordplay is traditionally defined as a deliberate communicative

⁵⁴ Calsamiglia i Tuson consideren, respecte dels títols en els encapçalaments, que «los enunciados que funcionan en esta posición están tratados de forma especial desde el punto de vista tipográfico y tienen una función catafórica, de adelantar el contenido del texto, o de señuelo, para atraer la atención del posible lector» (Calsamiglia i Tuson, 1999: 97). En els casos que tractem, la majoria dels títols originals compleixen la segona funció, mentre que, en les traduccions, com veurem més endavant, els títols tindran una funció més aviat catafòrica.

strategy, or the result thereof, used with a specific semantic or pragmatic effect in mind» (Delabastita, 1997: 1-2).

En traducció, hi ha molts autors que s'han dedicat a l'estudi de la transferència lingüística i cultural d'aquests jocs i cadascun des d'una perspectiva diferent. Per exemple, Zabalbeascoa (1996) i Gottlieb (1997) analitzen els jocs de paraules en el doblatge i la subtitulació; Leppihalme (1996) i Crisafulli (1996), en la literatura; i von Flotow (1997) estudia els jocs de paraules que constrüïen les feministes nord-americanes en els anys 70, i la seua traducció a altres llengües.

Si bé és cert que no és el llenguatge científic i tècnic el medi natural dels jocs lingüístics, com ocorre en els distints gèneres literaris, i en especial en poesia, aquest fenomen pren forma en alguns gèneres científics i tècnics mediambientals. Ara bé, aquests gèneres solen tenir un grau d'especialització mitjà-baix, com ara en gèneres del tipus d'articles periodístics o revistes i manuals de divulgació. Del corpus analitzat, hi ha cinc dels documents tipus que són paradigmàtics en l'ús d'aquests jocs lingüístics. Es tracta dels cinc manuals d'ecologia escrits originalment en anglés i traduïts al català i a l'espanyol (310-314/ass/M). En aquest apartat, tractarem tant els fenòmens estilístics que hem localitzat en els títols dels capítols dels originals com els que hem observat a l'interior dels capítols dels cinc llibres. Aquests fenòmens estilístics s'inscriuen dins del nivell fonològic, del nivell lèxic i del nivell semàntic de la llengua. La classificació que hem escollit per als nostres jocs de paraules està basada en el llibre de Ramon Lladó *La paraula revessa* (2002), tot i que amb alguna adaptació requerida per les característiques del corpus d'estudi. Així, hem dividit aquests jocs en: jocs per consonància (al·literació i rima), calembours⁵⁵ (per similitud fonètica, substitució lèxica, addició i elisió), polisèmia, al·lusions intertextuals directes i neologismes. A més a més, bona part d'aquests

⁵⁵ Lladó defineix el calembour com un *cas de figure* de la paronomàsia, considerada de vegades, *in absentia*. En aquesta figura estilística «s'hi produeix la substitució d'un terme o un grup de termes per un altre o altres de sonoritat pròxima però de sentit allunyat.» (Lladó, 2002: 157-158).

jocs constitueixen al·lusions intertextuals⁵⁶ que hem inclòs dins de la classificació esmentada.

a) Jocs per consonància: rima i al·literació

Hi ha expressions que, a causa de la seua forma fonètica, constitueixen un joc de paraules, bé perquè es produeix una rima, bé perquè s'origina una al·literació. Pel que fa a la rima, hem detectat uns quants exemples. Els capítols *Air-Power Your Shower* (310/311/ass/M); els capítols *Time Out: Choose Animal Rights, not Animal "Sights"*; *Gift Taboos and Gift "To-Do's"*; *Objecting to Dissecting* i *Educate to Liberate* (312/ass/M); el capítol *Walk Right At Night* (314/ass/M); i els capítols *Reuse Old News, Light Right* i *Pests & Pets* (310/ass/M), on també s'origina una al·literació a causa de la repetició de la consonant *P*. I també en aquest llibre trobem un exemple de rima per repetició lèxica: *Put It To Work... At Work*. Finalment, un exemple similar al de *Pests & Pets* seria el del capítol *Drinking and Driving* (314/ass/M).

En d'altres casos el que es produeix és una al·literació per repetició d'algun so dins de la mateixa expressió; gairebé tots els exemples corresponen al mateix manual (312/ass/M): *Donation Do's and Don'ts*; *Halt the Hunt*; *Winners Don't Eat Weiners*; *The Flap about Flipper* i *Be Fish Friendly*, llevat del capítol *Reduce Radon*, que apareix en un altre manual (314/ass/M).

Finalment, cal esmentar la quantitat d'expressions que encapçalen distints apartats dins dels capítols d'aquests cinc llibres que utilitzen la rima i l'al·literació com a figures estilístiques: *Haste Makes Waste*, *Puppy Mills Give Me Chills*, *Pills*

⁵⁶ Calsamiglia i Tuson denominen aquest fenomen *context intertextual* i el defineixen com «el conocimiento que las personas tienen de ese "río" de textos producidos a lo largo de la historia que nos permite reconocer aquellas maneras de hablar y de describir apropiadas a cada situación» (Calsamiglia i Tuson, 1999: 109). D'altra banda, Josep Marco opina que «la intertextualitat, en tant que mecanisme possibilitador de les relacions entre textos, mena a la cohesió de la vida social d'una comunitat» (Marco, 1998: 188). Aquest autor distingeix cinc dimensions intertextuals, la primera de les quals, l'al·lusió intertextual, tractarem en aquest apartat.

and *Perils*, *Tire Trivia*, *Glass Gossip*, *Radon Report*, *Toilet Talk*, *Furnace Facts*, etc.

b) *Calembour per similitud fonètica*

En relació amb els títols que introdueixen cada capítol dels cinc llibres en anglés, hem trobat expressions en les quals, en substituir-se per similitud fonètica algun mot per un altre, es genera un joc de paraules. En un primer exemple (313/ass/M), observem el cas del capítol *Hold the Foam* en referència a l'ús del *polystyrene foam*. Aquesta expressió s'ha extret per paronomàsia entre *foam* i *fort* de l'expressió: *Hold the fort*, que significa fer-se càrrec d'alguna cosa mentre s'està absent. De la mateixa manera, *Pulp-Pourri* de l'expressió francesa *pot-pourri*⁵⁷, en referència a la pasta de paper, en aquest mateix llibre. En *What a Load of Scrap*, també s'origina una similitud fonètica entre *scrap* (ferralla) i *crap* (fem/merda). I en *Glassified information*, on es tracta el reciclatge d'envasos de vidre, es fa un joc de paraules per paronomàsia amb l'expressió judicial *classified information*.

Així mateix, a un altre llibre (311/ass/M), també hem detectat jocs de paraules en els títols per substitució de mots en què hi ha una similitud fonètica. És el cas del capítol *Tune Up the Heat* (posa a punt la calefacció), en què s'ha substituït *turn* per *tune*, de l'expressió *Turn up the heat* (encén la calefacció). *Tanks a lot*, títol que dona nom al capítol dedicat a l'escalfador d'aigua, s'ha reemplaçat *thanks* (de l'expressió *thanks a lot*) per *tanks* (dipòsits, en aquest cas d'aigua).

En relació amb un altre manual (312/ass/M), hem observat algunes expressions que, igual que les anteriors, han patit alguna modificació gràfica per similitud fonètica amb alguna altra paraula. Per exemple, el capítol *It's the Veal*

⁵⁷ Moltes de les interpretacions d'aquests jocs pressuposen uns coneixements previs al lector basats en una formació cultural concreta. En paraules de Lladó: «Les modificacions ortogràfiques o morfològiques que transtornen la regularitat gramatical de les seqüències han d'estudiar-se en funció de les finalitats expressives, però en la majoria dels casos es vinculen estretament a les fonts textuais (intertextuals o metatextuals) que inspiren el text, sia en forma d'al·lusió, de citació o altres.» (Lladó: 2002, 128).

Thing, provinent de l'expressió *It's the real thing*, en què es parla d'aquest animal: la vedella. O també, el capítol *Mind Your «Bees» and «Shrews»*, en què es tracta l'ús d'un llenguatge políticament correcte pel que fa als animals. Aquest títol ve de *Mind your Ps and Qs*, expressió que es podria traduir per «Mesura les teues paraules!» i que, en associar les dues idees, ens fa pensar en què cal que mesurem les nostres paraules pel que fa a certs animals.

De la mateixa manera, en un altre manual (310/ass/M), el capítol *Leave It a Lawn*, que tracta del manteniment de la gespa, s'ha format a partir de l'expressió *Leave it alone*, corresponent a l'expressió catalana «deixa'l (o deixa-la) en pau». El títol *Your Gas Is as Good as Mine* del capítol que tracta de la contaminació atmosfèrica que causen els cotxes, procedeix de l'expressió popular *Your guess is as good as mine*, que en català seria «això mateix em pregunte jo». En aquest cas el joc de paraules es produeix per l'homofonia entre *gas* i *guess*. *It's a Beach*, títol que correspon al capítol que tracta la contaminació de les aigües marines, coincideix fonèticament amb l'expressió *It's a bitch*, expressió que en català podríem traduir per *És l'hòstia!* Al capítol *Time to Re-Tire?* d'aquest mateix llibre, es produeix un doble sentit entre *retire* (jubilar-se, retirar) i *tire* (pneumàtic), cosa que ens suggereix, molt encertadament, que el tema del capítol va dedicat al canvi de pneumàtics⁵⁸.

Un altre cas de similitud fonètica és el que s'esdevé amb al·lusions intertextuals. Algunes d'aquestes expressions intertextuals han sofert una modificació en algun dels mots originals. Un bon exemple és el capítol *Goodbye, Ol' Paint* (313/ass/M). L'expressió original correspon a una cançó tradicional de l'Oest americà: *Goodbye, old Paint, goodbye old horse*. Com que el capítol del llibre tracta de la toxicitat de la pintura, en l'exemple del títol, el mot *old* ha patit

⁵⁸ Els dobles sentits que es produeixen en els jocs de paraules vénen determinats per les al·lusions que es fan a dos dominis cognitius diferents, com explica Alexieva: «Wordplay is commonly described as being based somehow on a confrontation or clash of two meanings. However, it may be worth studying the phenomenon from a slightly different angle, namely by going beyond mere words and their meanings in order to focus on the domains of human knowledge and experience they can be associated with.» (Alexieva, 1997: 138).

l'elisió de l'última lletra perquè es pronuncie en anglés com el mot *all* i així, convèncer-nos perquè ens desfem de *tota* la pintura que tinguem a casa⁵⁹. Al capítol *Edifice Wrecks* del mateix manual, que tracta del reciclatge dels materials generats per l'enderroc de construccions, es produeix una similitud fonètica amb el personatge mitològic *Oedipus Rex*. En el cas de *Re-Box: Just Do It*, la intertextualitat té a veure amb dues marques competidores de roba d'esport: *Reebok* i *Nike*. En la primera part del títol es provoca una similitud fonètica amb la primera marca. La segona part correspon a l'eslògan d'aquesta segona marca. En realitat, el capítol fa referència al reciclatge de les caixes (*boxes*) de cartró. Igualment, el títol *The Cartridge Family*, en relació amb el reciclatge dels cartuxos de tinta, té una relació directa amb la sèrie de televisió nord-americana *The Partridge Family* (1970-1974) dels directors Lou Antonio i Peter Baldwin.

Reconeixem que la referència de moltes d'aquestes al·lusions són difícils de detectar. Per tant, els coneixements previs que en tinguen els traductors jugaran un paper preponderant en aquestes interpretacions. En paraules de Leppihalme:

The performed status of a frase can often be authenticated by its inclusion in dictionaries of quotations and the like; this is especially true of those that have biblical or literary origins. With very topical material, however, such as current advertisements and television programmes, as well as new film or book titles, preformed phrases will not (or not yet) be found in reference works, which is undoubtedly a problem for the practising translator who lives outside the source culture. This remains largely true in spite of the fact that the international spread of messages and symbols through the media means that some of this type of material can be familiar in its source-language form to translators and/or certain sections of their prospective audience (Leppihalme, 1996: 200).

Així mateix, en un altre manual (311/ass/M), hem detectat uns altres exemples d'intertextualitat igualment interessants. És el cas del capítol *Play It Again, Fan*, que tracta qüestions relacionades amb els ventiladors de sostre (*ceiling fans*) com els que, curiosament, apareixen en la pel·lícula *Casablanca*. Efectivament,

⁵⁹ Com es pot observar la majoria d'aquests jocs tenen un component cultural ben marcat, ja que, segons Lladó, «el calembour és un signe pragmàtic i fins i tot cultural. Aquest fet el fa intel·ligible i llegidor, més enllà de motivacions diegètiques, i el consagra en multitud de contextos narratius, sense necessitat de ser encaixat en la lògica narrativa.» (Lladó, 2002: 160).

el títol del capítol, per similitud fonètica, correspon a una de les frases més famoses d'aquest film: *Play it again, Sam*. També en aquest llibre, trobem la referència intertextual a una pel·lícula i a una sèrie de televisió: *The lone ranger*. El capítol del llibre du per títol *The Lawn Rangers* explica qüestions que tenen a veure amb el manteniment de la gespa (lawn). La primera pel·lícula amb aquest nom data de 1938, els directors de la qual van ser John English i William Witney, però la pel·lícula que es va traduir a l'Estat espanyol és la corresponent a l'any 1956 del director Stuart Heisler i que es va estrenar amb el títol d'*El guardián enmascarado* el 1963. Així mateix, és possible que el capítol que parla de l'energia que es pot estalviar en els conductes de l'aigua, *Duct Soup*⁶⁰, faça referència a la pel·lícula dels germans Marx *Duck Soup*, de 1933, estrenada a l'Estat espanyol l'any 1965 amb el títol de *Sopa de Ganso*.

I, per acabar, el cas d'un altre capítol anomenat *The Twilight Ozone* (310/ass/M), en què es tracten els problemes que pateix la capa d'ozó. Aquest títol està relacionat amb l'expressió *the twilight zone*, que significa zona intermèdia; però, a més a més, *The twilight zone* és una sèrie de misteri de televisió molt coneguda als Estats Units que va tenir dos períodes d'emissió: entre 1959 i 1965 va estar dirigida per Jus Addiss i William Asher, i l'any 1985 la van dirigir Allan Arkush i Gil Bettman.

c) *Calembour per substitució lèxica*

D'altra banda, també hi ha jocs de paraules que s'originen no per substitució d'un mot per un altre similar fonèticament, sinó per la substitució lèxica d'un o més mots en una expressió coneguda, ja siga una frase feta, una locució o una expressió col·loquial. Per exemple, al capítol titulat *Turn Over an Old Leaf* (313/ass/M), s'ha

⁶⁰ Més endavant, proposem una altre tipus de joc al qual també pot fer referència aquest capítol.

substituint l'adjectiu *new* de la frase feta *turn over a new leaf* (fer vida nova)⁶¹ per *old*, ja que la intenció és parlar de la possibilitat de fer compost a partir de fulles seques i herba tallada. Així mateix, el títol *Old News Is Good News*, que dóna nom al capítol que tracta del reciclatge dels diaris (*newspapers*) està extret de la dita, també popular, *No news is good news* per expressar que el fet que no hi haja notícies és bon senyal.

En un altre manual (312/ass/M), trobem el títol *Great-Grandma Knew Best* al capítol que parla de l'ús alternatiu de productes de neteja i insecticides fabricats a casa de manera natural. Aquest títol sorgeix de l'expressió popular *Mummy knows best*, per a fer referència a la sabiduria popular de les mares que, en aquest cas, s'ha reemplaçat per la de les besàvies, a causa de l'absència total en la seua època dels productes de neteja que coneixem avui dia.

La substitució lèxica d'un o més mots també s'origina en casos d'intertextualitat. És el cas dels dos exemples següents (apareguts també en 312/ass/M): en el primer títol, *How Sad Is That Doggie In The Window?*, el mot *sad* ha substituït l'original *much* de la cançó de Patti Page: *How much is that doggie in the window?* El capítol es refereix als problemes físics i emocionals que poden patir els animals en les escaparates de les botigues d'animals. El segon exemple és el que té a veure amb el capítol *Bringing Animals in the Fold*. Aquesta és quasi una frase de la Bíblia; en realitat la frase original parla de: *Bring (back) into the fold*, és a dir, tornar al redil de l'església, en català⁶². El títol d'aquest exemple inclou la paraula

⁶¹ En relació amb aquesta mena d'al·lusions, Veisbergs considera que el «Wordplay based on idioms has a number of interesting peculiarities. It tends to consist of larger chunks of text than other types of puns which play on a single word and therefore tend to be more compact. Also, the functional or deliberate nature of idiom-based wordplay is less likely to be a matter of interpretative ambiguity or controversy than with other types. This is especially the case with so-called structural idiom transformations, in which the manipulation of the idiom is materially visible in the text [...]» (Veisbergs, 1997: 157).

⁶² Pel que fa als temes que solen conformar les al·lusions intertextuals, Luca Manini explica que els «authors may choose to borrow names from history, mythology, the Bible, other literary works, etc., or they may want to create names of their own. They can decide to opt for more or less vaguely allusive names or for obvious names, that is, names whose symbolic value will be immediately grasped by any reader.» (Manini, 1996: 164).

«animals» perquè argumenta que l'església catòlica (de fet, totes les religions) ha d'implicar-se en la defensa dels drets dels animals.

d) Calembour per addició o per elisió

En alguns casos, hem detectat que les expressions han sofert una petita variació respecte de l'expressió de la qual procedeixen, bé per l'addició, bé per la supressió d'algun element. N'és un bon exemple d'addició d'elements l'extret d'un dels manuals esmentats (310/ass/M), on trobem el capítol *Don't Go With the Flow*, que considera les qüestions relacionades amb l'ús i l'abús de l'aigua corrent i que correspon a la dita popular *Go with the flow*, a què se li ha afegit la negació *don't* i que en català diríem «deixar-se dur pel corrent», en el sentit d'obrar en consonància amb les opinions o els costums predominants. Un altre exemple és *Brush Up On Paint*, capítol que ens introdueix sobre l'impacte ecològic que la pintura té en el medi ambient. Aquesta expressió popular, *Brush up on something* s'utilitza quan cal repassar alguna assignatura per millorar en els estudis. En aquest cas, l'assignatura és evident: la pintura.

Un altre exemple és el que mostrem tot seguit: *The Show Must Not Go On* (312/ass/M), títol que dona nom a un capítol dedicat a l'ús d'animals en els espectacles, com ara circs, aquaris, etc. Aquesta expressió prové de l'original *The show must go on*, que en català correspondria a *Que comence l'espectacle!*, i a la qual s'ha afegit la negació *not*. Un altre exemple és l'aparegut al llibre *Life: Is It Just the Blues?* Aquesta pregunta, pertanyent a l'àmbit de la medicina, tot i que amb un registre propi del llenguatge divulgatiu, prové en realitat d'una cançó molt coneguda dels anys 50: *Just the Blues*, de Robert Jr. Lockwood, que una dècada més tard posaria de moda Count Basie amb una altra versió.

Pel que fa a la supressió d'elements, n'hem trobat en el títol *An Apple a Day* (314/ass/M). En realitat, aquest títol pertany a una dita popular que diu: *An apple a day keeps the doctor away*, que equivaldria en català a dir «una poma al dia evita

haver d'anar al metge», sense la rima de l'original. Igualment, el títol *Eat To Live* del mateix llibre correspon a la primera part de l'expressió *Eat to live and don't live to eat*, que podríem traduir per «menja per viure, no visques per menjar», per exemple.

També hem detectat un cas en un altre manual (311/ass/M), corresponent al capítol *Duct Soup*, esmentat abans, que tracta de qüestions relacionades amb els conductes de l'aigua de les cases. Aquest títol podria provenir de l'expressió *It's just duct soup*, que en català equivaldria a «això és bufar i fer ampolles», en què s'ha eliminat la primera part de la frase feta.

e) Polisèmia

D'altra banda, hi ha expressions que produeixen un doble sentit a causa del context donat pel capítol a què fan referència. Aquestes expressions, tot i ser conegudes, no ens donen cap indicatiu, a simple vista, sobre el tema de què pot tractar el capítol. N'és un bon exemple l'expressió *All Tired Out* (313/ass/M), que significa «totalment esgotat». En realitat, però, el capítol que introdueix parla de la gran quantitat de pneumàtics (*tires*) que es llancen als Estats Units.

Un altre exemple és el de *Lights Out*, que apareix en un altre dels manuals (311/ass/M). Aquesta expressió s'utilitza quan anem a dormir i cal apagar els llums, per exemple en una residència d'estudiants. Tanmateix, en aquest manual, introdueix un capítol dedicat a l'estalvi d'energia en l'ús de bombetes. Igualment, hi apareix un capítol anomenat *Dish It Out*. Aquesta frase feta vol dir «repartir cops a tort i a dret»; en canvi, el capítol tracta l'estalvi d'energia en l'ús del rentavaixelles (*dishwasher*). Així mateix, també hi trobem el capítol *It's Your Loss*, expressió que podríem traduir per «tu ixes perdent», fa referència a les pèrdues de calor que s'originen en una casa mal aïllada. Un altre exemple és el de *Don't Get Soaked*. Aquesta expressió vol dir en català «no et quedes xop» o «no et remullés»; de fet, el

capítol a què dona nom tracta de l'energia que s'utilitza escalfant la quantitat de piscines que hi ha als Estats Units.

En relació amb un altre d'aquests llibres (312/ass/M), també hem detectat casos semblants. Per exemple, el capítol *Gripe, Gripe, Gripe*, expressió que significa que una persona està sempre remugant, és, en realitat, una incitació a la queixa. L'expressió *For The Birds*, que seria l'equivalent a la catalana «per al gat», quan una cosa no és desitjable per als humans, és un capítol que tracta, efectivament, d'ocells. Així mateix, el capítol *Silver Scream*, relaciona la «gran pantalla» o pantalla de cinema amb els maltractaments que reben els animals durant el rodatge de moltes pel·lícules. Un altre exemple en aquest mateix manual és el de «*Rats!*» (*...and other Rodents*). L'expressió *Rats!* és una interjecció similar a «Romanços!»; per això *and other Rodents* apareix entre parèntesis. En aquest cas, el tema del capítol coincideix amb el títol, ja que tracta de la manera de mantenir a ratlla aquests animals amb mètodes alternatius a l'extermini.

Pel que fa a un altre manual (310/ass/M), apareixen un cas que segueix aquest mateix patró. *Make It a Royal Flush* és el títol d'un capítol que parla de l'estalvi en tirar de la cadena (*a flush*) del vàter, encara que *a royal flush* és una escala de color reial en els jocs de cartes. En el mateix llibre, el capítol *Don't Let Go* fa referència als efectes nocius que produeixen els globus en els animals, sobretot els marins. Per això, ja en el títol es recomana que no els soltem.

Finalment, també hem trobat algun exemple, com ara *Save Your Skin*, en un altre dels manuals (312/ass/M). Aquesta expressió s'utilitza en referència a escapar-se d'un perill de mort i correspondria a l'equivalent en català «salvar la pell». Això no obstant, al capítol que acompanya es comenten qüestions relacionades amb el càncer de pell.

f) Al·lusions intertextuals directes

A més a més, als cinc manuals a què ens hem estat referint en aquest apartat es donen casos d'intertextualitat directa, és a dir, casos en què els títols dels capítols són altres textos (pel·lícules, personatges, jocs, cançons, etc.), sense que es produeca cap joc lingüístic en la seua formació o estructura. Per exemple, el títol *Deadly Do-Right* (313/ass/M) apareix en un capítol que explica quins són els residus tòxics que es deriven de l'ús domèstic. Però, de fet, *Deadly Do-Right* és un personatge americà de còmic que encarna la figura d'un policia muntat canadenc molt despistat i beneït. I en un altre exemple del mateix manual, el capítol *The Paper Chase*, en què s'explica com dur a terme el reciclatge del paper, és un títol que fa referència a un joc, una mena de ral·li en què cal seguir els papers que un altre deixa escrits. James Bridges va dirigir una pel·lícula el 1973 amb aquest mateix nom.

Així mateix, el capítol *The Great Escape* (310/ass/M) tracta dels problemes que comporten un mal aïllament en les cases. La intertextualitat es produeix amb la pel·lícula del mateix nom, dirigida per John Sturges el 1963, i estrenada a l'Estat espanyol amb el títol de *La gran evasión*⁶³. Si seguim amb els exemples cinematogràfics, en un altre manual (312/ass/M), al capítol *Spaceheaters: The Final Frontier*, que fa referència als escalfadors d'aigua, la segona part del títol forma part del títol d'una de les pel·lícules d'Star Trek, la de l'any 1989: *Star Trek V: The Final Frontier*. La relació que s'estableix entre la primera i la segona part del títol ve donada per l'al·lusió a l'espai que hi ha en el mot *spaceheater* i per l'estructura del títol, marcada a través de la puntuació. També en aquest llibre apareix el capítol *Home on the Range*, en què es parla de la quantitat d'energia que s'utilitza amb els

⁶³ Sobre la traducció dels llibres o de pel·lícules, Rosa Agost opina que «el traductor ha de documentar-se sobre si hi ha una traducció ja feta en la llengua d'arribada [...]» (1998: 226-227)

aparells electrodomèstics. Aquest títol fa referència a una cançó tradicional de l'Oest americà: *Home, home on the range*.

I en darrer lloc, per acabar amb les intertextualitats directes, volem esmentar dos casos pertanyents a un mateix llibre (314/ass/M). Ens referim, en primer lloc, a un exemple també de tipus musical, com és el cas del títol *Shake, Rattle & Roll*. En aquest capítol s'explica què fer en cas que es produïra un tornado o un terratrèmol, però, en realitat, el títol correspon a una cançó molt coneguda d'Elvis Presley. I el segon exemple és el del capítol *Be Prepared*, en relació amb les mesures que cal prendre en cas d'emergència mèdica. De fet, aquesta expressió correspon a la primera màxima scout.

g) Neologia

Altres expressions responen a la creació de nous conceptes⁶⁴, com ara el capítol *Xeriscape* (310/ass/M), terme format pel mot grec *xeros*, que vol dir «sec», i el final del mot *landscape*. Aquest terme designa una nova forma de paisatgisme que defensa la recuperació de les plantes autòctones per a l'estalvi d'aigua i la millora del sòl. Un altre procés en la creació de nous mots és la verbalització de sintagmes nominals com ara el terme *carpooling* (311/ass/M), en referència al fet de compartir el cotxe per a estalviar energia. I, finalment, en el cas del capítol *Don't Can It* (313/ass/M), el tema no es refereix a la recomanació de deixar d'envasar en llauna, com podríem pensar, sinó al fet de deixar de comprar productes enllaunats.

⁶⁴ Joan Veny classifica els neologismes en dos grans grups: «Si els neologismes designen coses, idees, estructures noves, no conegudes abans, i s'experimenta la necessitat objectiva de designar-les, parlem de neologismes *denotatius*; si responen només a una necessitat subjectiva, constitueixen neologismes *estilístics*.» (Veny, 1991: 24). Segons això, els dos primers exemples d'aquest apartat entrarien a formar part dels neologismes denotatius; mentre que el darrer en seria un d'estilístic.

5.1.5.1.4.2 Traducció dels jocs de paraules

La traducció dels jocs de paraules que s'origina en els títols dels capítols de les obres originals han comportat diverses tècniques traductològiques. A continuació, veurem quines han estat aquestes i classificarem els títols segons la solució que se li haja donat.

a) Conservació del joc de paraules original

En primer lloc, exposarem les traduccions que conserven els jocs de paraules, les expressions, les rimes, les al·literacions, etc. dels originals de manera exacta, perquè aquest mateix joc existeix en la cultura d'arribada. Un primer exemple és el de l'expressió: *Eat to live* (314/ass/M), que s'ha traduït en català per *Menja per viure* i en espanyol per *Come para vivir*. El mateix ocorre amb els tres exemples que considerem a continuació, pertanyents al mateix manual (312/ass/M). En el primer, es conserva la rima corresponent al capítol *Educate to liberate*, tant en català: *Educar per alliberar*, com en espanyol: *Educar para liberar*. En el segon exemple, l'al·literació del capítol *The Flap about Flipper* s'ha conservat en la traducció al català: *Dofins feliços*, i a l'espanyol: *Delfines felices*, amb la repetició del so de la *f*. I, finalment, al capítol *The Show Must Not Go On*, s'ha mantingut el joc de paraules amb l'expressió original d'on prové aquesta, encara que en positiu, tant en català: *Que acabi l'espectacle!*, com en espanyol: *¡Que termine el espectáculo!*

b) Efecte equivalent a l'original

En altres casos, aquests jocs i expressions han trobat un efecte equivalent en les versions traduïdes, a través d'altres jocs o d'altres expressions que, tot i no ser

exactament les corresponents a l'original, acompleixen, si no la mateixa funció, una de semblant⁶⁵. En el següent exemple (310/ass/M), s'ha substituït l'expressió *Brush Up on Paint* per una altra expressió equivalent que també parla de pintura: *Tú pintas mucho*, en la versió espanyola, i *Tu pintes molt*, en la traducció al català. Un altre exemple similar és el de *Don't Can It* (313/ass/M), que en espanyol s'ha traduït per *Da la lata*. En català també s'ha traduït per *Dóna la llauna*, tot i que, en aquest cas, té el sentit de despatxar algú (*poner a alguien de patitas en la calle*, seria el sentit en espanyol)⁶⁶. L'equivalent a l'espanyol correspondria a expressions com ara *donar taba* o *fer llesca*⁶⁷. Un altre exemple d'aquest mateix llibre és el d'*All Tired Out*, que s'ha traduït en català per *Tot sobre rodes* i en espanyol per *Todo sobre ruedas*, expressions que tot i donar un sentit positiu al títol, mantenen el mot que el relaciona amb el tema del capítol: les rodes. Per últim, en el cas del terme *Silver Scream* del llibre *Animals*, les expressions *Estrelles de pantalla*, *Estrellas de la pantalla*, corresponents a les traduccions catalana i espanyola, respectivament, han conservat la relació del títol amb el tema del capítol que, recordem, tractava dels maltractaments que pateixen els animals en els rodatges de les pel·lícules.

c) Adaptació del joc original a expressió col·loquial

També hem detectat exemples en què els jocs de paraules de l'original han sofert una adaptació a través d'expressions col·loquials, sense que es determine cap joc. N'és un bon exemple el títol *Time to Re-Tire?* (310/ass/M), traduït per una pregunta col·loquial *¿Neumáticos nuevos?*, en espanyol, i *Pneumàtics nous?*, en català. Un altre cas és el d'*It's a Beach* del mateix llibre que, en espanyol equival a

⁶⁵ Lladó hi opina que «l'èxit de la traducció només depèn, doncs, de la producció d'una textualitat equivalent però autònoma que sigui perfectament llegible en la cultura i en la llengua d'arribada.» (Lladó: 2002, 161).

⁶⁶ Segons ens mostra l'*Hiperdiccionari* de l'Enciclopèdia Catalana.

⁶⁷ Segons indica el *Diccionari de frases fetes, refranys i locucions* de l'Enciclopèdia Catalana i el *Diccionari Castellà-Català*.

Vamos a la playa que, a més de ser una expressió col·loquial, correspon a una cançó d'estiu molt coneguda. En català, però, aquesta intertextualitat no s'hi produeix. Per últim, l'expressió *Buyer Beware*, s'ha traduït per *¡Ojo con lo que compras!*, en espanyol, i *Alerta amb el que compres!*, en català.

d) Traducció literal

Tanmateix, altres solucions bastant nombroses no han patit la mateixa sort que les anteriors, com en el cas de la traducció literal d'aquestes expressions. És el cas d'*An Apple a Day*, traduït per *Una poma cada dia* i *Una manzana al día*, en català i espanyol, respectivament; el de *Your Gas is as Good as Mine*, corresponent a l'oració espanyola: *Tu gasolina es igual de buena que la mía*, i a la traducció catalana: *La teva gasolina és tan bona com la meva*; el cas de *The Great Escape*, traduït per *El gran escape* i *La gran fuita*, pel·lícula que ha estat traduïda almenys en espanyol per: *La gran evasión* i que en aquest cas, aquest títol hagués funcionat perfectament, ja que el tema tracta sobre l'aïllament en la llar⁶⁸; el de l'exemple *Be Prepared*, que en l'argot dels scouts espanyols en diuen: *¡Siempre listos!* i que s'ha traduït per *Estigues ben preparat* i *Estáte preparado*, en català i en espanyol, respectivament; l'expressió *Is It Just the Blues?*, provinent de la cançó dels anys 50 *Just the Blues*, corresponent en català a *No és alguna cosa més que un blues?*, i en espanyol a *¿Es sólo un blues?*; una altra cançó: *Shake, Rattle, & Roll*, de l'Elvis Presley, traduïda literalment per: *Tremolar, desconcertar, arrasar* en la versió catalana, i per: *Temblar, desconcertar, arrasar*, en l'espanyola; el cas d'*Objecting to Dissecting*, en què es perd la rima en haver-se traduir tant al català per: *Objectar la dissecció*, com en espanyol per: *Objetar la disección*; en l'expressió *Great-*

⁶⁸ En aquest sentit, Dirk Delabastita opina que els «source-oriented translators tend to perceived this state of affairs in terms of a dilemma, the uncomfortable choice being between giving the wordplay up in its original textual position and somehow providing a more or less free adaptation. In other words, the only way to be faithful to the original (i.e. to its verbal playfulness) is paradoxically to be unfaithful to it (i.e. to its vocabulary and grammar).» (Delabastita, 1996: 135).

Grandma Knew Best, en què es perd la referència perquè aquesta no existeix en les cultures meta: *L'àvia sí que sabia com fer-ho*, en català, i *La abuela sabía cómo hacerlo*, en espanyol; la pèrdua de l'al·literació en *Be Fish Friendly*, traduït per *Ser amic dels peixos*, en la traducció al català, i per *Ser amigo de los peces*, en la traducció a l'espanyol; l'eliminació de la primera part del títol *For the Birds: Helping our feathered friends*, i la traducció literal de la segona part, tant al català: *Ajudar els nostres amics amb plomes*, com a l'espanyol: *Ayudar a nuestros amigos emplumados*; també la pèrdua de l'al·literació en *Halt the Hunt*, en traduir-se per *Posar fi a la caça*, en català i per *Detener la caza*, en espanyol; la pèrdua de l'expressió col·loquial "Rats!" (... and other Rodents), en la traducció catalana: *Rates i altres rosegadors*, i també en l'espanyola: *Ratas y otros roedores*; el cas de *Gripe, Gripe, Gripe*, traduït literalment per: *Protestar, protestar i protestar*; i *protestar, protestar y protestar*; el joc *The Paper Chase*, traduït literalment en català per: *A la recerca de paper*, i també en espanyol per: *En busca de paper*; i, finalment, el joc de paraules *What a Load of Scrap*, entre *crap* i *scrap* en traduir-se per: *Quin munt de ferralla!*, en català, i per: *¡Qué montón de chatarra!*, en espanyol.

e) Creació d'un nou títol a partir dels continguts del capítol

No obstant això, la tècnica que s'ha seguit amb molta més freqüència (un 67%) ha estat la d'eliminar el joc de paraules o l'expressió per a inventar un títol nou a partir dels continguts del capítol⁶⁹. Per exemple, el capítol *Home on the Range*, que tracta dels aparells domèstics s'ha traduït en espanyol per: *Los aparatos electrodomésticos*, i en català per: *Els aparells electrodomèstics*. I el mateix ocorre

⁶⁹ De fet, un cas semblant és el que ha detectat Karim Ménacère en referència als títols de les pel·lícules comercials: «The general observation that can be made is that English film titles tend to be cryptic, compact, subtle and open to interpretations. The reader is left to interpret the meaning, to reach his own conclusions, whereas the translated titles tend to clarify and make more explicit the content of the film. The suspense id dissipated somehow» (Ménacère, 1999: 349).

amb *Don't Go with the Flow*, traduït a l'espanyol per: *Ahorra agua*, i al català per: *Estalvia aigua*; amb *The Twilight Ozone*, traduït en la versió espanyola per: *La capa de ozono*, i en català per: *La capa d'ozó*; amb *Leave it a Lawn*, que en espanyol s'ha traduït per *El verde césped*, i que correspon a: *La verda gespa* en la traducció catalana; amb *It's a Beach*, en la seua traducció catalana: *Anem a la platja*; amb *Make It a Royal Flush*, tant en espanyol: *Hacer funcionar el inodoro*, com en català: *Engegar el wàter*; amb *Air-Power Your Shower*, que ha quedat en espanyol: *Dúchate com menos agua*, i en català: *Dutxa't amb menys aigua*, etc. I això passa, fins i tot, en els casos en què s'hagués pogut trobar una expressió o un joc equivalent, com en el cas de *Save Your Skin*, en què l'equivalent en català ha estat: *Protegeix-te la pell*, i en espanyol: *Protege tu piel*, però que es podria haver traduït per «Salveu la pell!» o alguna cosa semblant. O també, en el cas de l'expressió: *It's Your Loss*, que ha estat traduïda al català per *Aïllament de la llar*, i en espanyol per: *Aislamiento del hogar*, i que hauria trobat un equivalent amb una funció similar amb una expressió com ara «Tu t'ho perds!».

f) Addició de joc lingüístic

En canvi hi ha un cas en què en català i en espanyol s'ha optat per traduir el títol, en què no es produeix cap joc lingüístic, amb una expressió pertanyent a un altre context, com ara un atracament: *La bossa o la vida*, en català; i *La bolsa o la vida*, en espanyol.

g) Supressió/addició del joc original per supressió/addició del capítol

Altres títols, a causa de la supressió sencera del capítol, també s'han perdut en les seues obres equivalents. És el cas de *Don't Let Go*, *Bringing Animals into the Fold*, *Lights Out*, *Spaceheaters: the Final Frontier*, *Don't Get Soaked*, *Duct Soup*, *The Lawn Rangers*, *Tanks a Lot*, *Spread the Word* i *Pulp-Pourri*. I al contrari, hi ha

un cas d'un capítol que no apareix en l'original i que és una frase feta; el títol català correspon a l'expressió *No perdis els papers*, i l'espanyol a: *No pierdas los papeles*.

En definitiva, podem afirmar que la majoria de jocs lingüístics que s'han trobat en els originals en llengua anglesa no es conserven en les traduccions catalana i espanyola, a causa de la reestructuració de les obres. La majoria d'aquests títols ha sofert una adaptació per substitució, on la tècnica traductològica que més s'ha seguit en aquests casos ha estat la de la invenció de nous títols a partir dels continguts del capítol original (Bracho, 2003a: 421). Això suposa una pèrdua en el joc de paraules del títol original, el caràcter lúdic dels quals es difumina en les traduccions perquè no s'hi aconsegueix la mateixa finalitat que en les obres originals. En qualsevol cas, encara que aquesta poguera afectar la intencionalitat de l'edició original, que és fer una edició divertida per atraure els possibles lectors, aquesta pèrdua no és rellevant en el conjunt de les obres.

D'altra banda, tot i que en la traducció dels títols a l'espanyol i al català no es pot observar gairebé cap diferència, alguns jocs intertextuals que s'han mantingut en la versió espanyola no es conserven en la catalana. Això respon a una realitat sociolingüística diferent entre una llengua i l'altra. Per exemple, la gran majoria de pel·lícules estrangeres estrenades a Espanya es tradueixen a l'espanyol i només fins fa relativament poc no ha estat possible traduir-les al català. Això ens indueix a pensar que la traducció d'aquests títols en català s'han calcat directament dels títols espanyols, sense tenir en compte la recepció de la traducció en un context sociolingüísticament distint. Per tant, creiem que, almenys en aquests casos, la versió espanyola ha actuat de medidora entre la versió original anglesa i la seua traducció al català, malgrat que aquest fet no queda reflectit en les edicions catalanes.

5.1.5.1.5 Els peus de pàgina

Cal esmentar que, a diferència d'algun manual (313/ass/M), en què els peus de pàgina s'han suprimit, en les traduccions corresponents al manual que tractem a continuació (310/ass/M), sí que s'han traduït. Aquests peus apunten diverses informacions i dades de caire ecològic. Tanmateix, dels 79 peus comptabilitzats, només 32 s'han traduït respectant el contingut de l'original, 9 han patit una adaptació de les dades, i 38 s'han suprimit. L'adaptació dels peus de pàgina també ha afectat al seu nombre, ja que, tant en espanyol com en català, el total comptabilitzat ascendeix a 87, a causa de l'augment de pàgines respecte de l'edició original.

Aquests peus addicionals tenen a veure amb temes relacionats amb l'àmbit espanyol. En el cas dels peus que s'han eliminat, aquests fan referència a dades nord-americanes concretes: *Packaging Mania: About 50% of paper in the U.S. is used solely for packaging*. Així mateix, als peus que han sofert una adaptació per substitució d'informació, s'hi ha suprimit alguna dada que s'ha considerat irrellevant. Per exemple, per a l'original anglès: *Coffee Alert: According to Debra Lynn Dadd, pesticides banned in the U.S. are shipped to coffee-growing countries and used on coffee that's sent back here. Drink organic.*, la traducció catalana: *Compte amb el cafè! Hi ha plaguicides prohibits als països occidentals que es venen als països productors de cafè.*, en què s'han eliminat les dades relacionades amb l'autora de l'estudi i s'ha substituït «U.S.» per «països occidentals». En aquest cas, evidentment, la informació no és gens fiable pel que fa al país on s'origina l'esdeveniment. En altres casos, el que se suprimeix són les xifres de l'original: *An open fireplace damper can let 8% of your heat escape through the chimney!*, que s'ha traduït al català per: *Un tiratge de xemeneia obert deixa escapar gran quantitat d'escalfor*.

D'altra banda, hi ha casos en què s'ha conservat el tema tractat, però amb dades referents a l'àmbit català o espanyol. De vegades, fins i tot, s'afegeix alguna dada en el cas de la versió catalana. En l'exemple que mostrem a continuació, s'ha traduït *The average American family produces about 100 lbs. of trash every week.* per *Cadascú genera uns 300 quilos d'escombraries de mitjana cada any (i els barcelonins 438 quilos).*, en català, i per *Cada uno de nosotros genera unos 300 kilos de basura al año por término medio.*, en espanyol. Aquesta circumstància també afecta les traduccions entre l'espanyol i el català, com es veu en l'exemple següent: *Cada año consumimos 54 kilogramos de plástico por persona.*, en la versió espanyola, i *Cada any consumim 54 quilograms de plàstic per persona i un total de 2 milions de tones.*, en la catalana.

De vegades, s'addiciona informació referent a la cultura meta i, fins i tot, les dades no són ben bé les mateixes. Per exemple, hi ha casos en què l'adaptació de les dades potser respon a la voluntat de donar informació d'actualitat, encara que les dades de les dues versions traduïdes no coincideixen, com es pot observar amb la comparació d'aquestes dues oracions. En català apareix: *Entre 1960 i 1987, el Mediterrani conegué 94 accidents de petrolers.*, mentre que en espanyol, el període de temps difereix: *Entre 1987 y 1991, el Mediterráneo conoció 94 accidentes de petroleros.*

En altres casos, la informació que s'afegeix està relacionada amb les condicions del mètode de reciclatge de la cultura meta: *Don't forget: Aluminum foil is recyclable.* s'ha traduït en català per *El paper d'alumini es podria reciclar; però qui n'arreplega?* I de vegades, les probabilitats de traure'n profit monetari difereixen, depenent de la llengua. En anglés, t'hi donen diners: *Don't forget: Your old car battery is worth money when you trade it in on a new one.*, en espanyol, potser: *No olvides que los materiales de la batería antigua de tu coche pueden ser reciclados. No la abandones; quizá te den algo por ella.*, i en català, t'hi donen en altres països, com ara a la cultura origen: *No olvidis que els materials de la bateria*

vella del teu cotxe poden ser reciclats. No l'abandonis. Hi ha països on et fan descompte, si els deixes la bateria vella, quan en compres una de nova.

Hi ha altres exemples en què les recomanacions que es fan a peu de pàgina no són exactament les mateixes segons la versió que estiguem llegint. En català, se'ns parla de la recuperació de les bosses de plàstic: *No oblidis que pots recuperar les bosses de plàstic i fer-les servir de nou.*, mentre que en espanyol, el que cal és rentar-les: *No olvides que puedes lavar las bolsas de plástico y reutilizarlas.*

Finalment, hi ha un cas de substitució d'un peu de pàgina per un altre, possiblement per la duresa amb què en aquesta afirmació es jutja al lector: *Si has leído el manual, pero no haces nada, es que no has comprendido nada.*, que en català s'ha reemplaçat per: *Comprar en grans quantitats estalvia molt. Quatre petites ampolles de 1/4 de litre produeixen més brossa que una d'1 litre.*

En conclusió, podem afirmar que, si bé amb els peus de pàgina també hi ha un intent d'adaptació cultural, de vegades aquesta suposa un falsejament de les dades originals. A més a més, per raons físiques, és a dir, perquè les edicions espanyoles i catalanes solen tenir més pàgines que les angleses, també hem observat la creació de peus de pàgina en les traduccions. Tanmateix, tot i que les dues versions traduïdes són molt semblants, hi ha algunes diferències que podem resumir en tres: addició, supressió i modificació de la informació, sovint de manera intencionada.

5.1.5.2 Estructura iconogràfica dels textos

Com indicàvem a dalt, la part lingüística dels textos científics i tècnics sol venir acompanyada d'una part paralingüística (dibuixos, gràfics, taules, figures, il·lustracions, fotografies, etc.) la finalitat de la qual pot estar relacionada bé amb la intencionalitat del text, bé com a ajuda a la comprensió lingüística del contingut dels documents. En conseqüència, hem dividit aquest punt en dos subapartats: en primer lloc, es descriuen les característiques iconogràfiques de les portades en els

textos de divulgació i el seu tractament en les versions traduïdes; i, segonament, exposem les qüestions traductològiques relacionades amb els signes paralingüístics que hem detectat al nostre corpus.

5.1.5.2.1 La iconografia de les portades

Les portades dels documents de divulgació solen caracteritzar-se per l'aspecte divertit i informal que presenten, com ara els originals (i també les traduccions) dels manuals ecologistes (310/314/ass/M) que analitzem a continuació (vegeu l'Annex 2). Un bon exemple n'és el marc que enquadra la portada, que apareix en un color distint a la resta. Dins d'aquest marc, destaquen, sobretot, el contrast en els colors i la grandària del títol de l'obra. A més a més, en tots els llibres, la portada reflecteix el tema que es tractarà a l'interior, a través de la iconografia d'un o diversos dibuixos. D'aquests cinc manuals, els que presenten més paregut entre si són *50 Simple Things You Can Do to Save the Earth* (310/ass/M), *30 Simple Energy Things You Can Do to Save the Earth* (311/ass/M) i *50 Simple Things You Can Do to Save Your Life* (314/ass/M). Aquesta semblança és deguda a l'estructura repetitiva en els tres títols exposats i a la posició que ocupen els dibuixos, iconografia que, en el cas dels dos primers, és quasi idèntica.

Les versions catalana i espanyola persegueixen el paregut amb l'edició anglesa dels títols originals (vegeu també l'Annex 2). En general, les similituds radiquen en la grandària dels llibres, el color de les portades i contraportades, els dibuixos de les portades, la tipologia de lletra, etc. Les diferències més notables les trobem en algun cas en la modificació dels colors, per exemple, en *The Recycler's Handbook. Simple Things You Can Do* (313/ass/M); l'augment del dibuix de la portada (com ara en 314/ass/M, en què s'ha agrandat la poma de la portada); la supressió, l'addició i la distribució desigual d'alguns dibuixos (com és el cas de *Save the Animals! 101 Easy Things You Can Do*, 312/ass/M o de 313/ass/M). Tanmateix, ens hem trobat un document (244/ass/F) sobre el reciclatge dels tetra

brick, en què, possiblement per la diferència de grandària entre original i traducció (el primer ocupa quatre pàgines i el segon, dues), els dibuixos explicatius del procés de reciclatge són completament diferents. La resta de llibres del nostre corpus guarden una semblança quasi indèntica entre original i traducció i només en algun llibre de text els colors canvien per diferenciar les dues versions en què està escrit (354/empE/LT).

5.1.5.2.2 Els signes paralingüístics

Les qüestions traductològiques macrodiscursives de dues revistes publicades per la Generalitat de Catalunya, (138-147/adm/R, 5-32/adm/R), tenen a veure amb el seu format hipermèdia. Aquest està compost per un codi lingüístic (el text escrit i l'hipertext) i un codi no lingüístic (figures, imatges, gràfics, dibuixos, fotografies, etc.), bastant usual en el discurs científic (Lerat, 1997/1995: 38). Les principals funcions d'aquests codis icònics són il·lustrar i complementar la informació que els acompanya (Montesinos, 2002: 87). Així, cal destacar que just en la relació entre aquests dos codis és on es troben la majoria d'errades traductores o qüestions que poden afectar la recepció per part dels lectors. Per exemple, en les versions traduïdes de la primera revista, moltes vegades s'ometen els gràfics, els dibuixos, les figures, etc. que es presenten en la versió catalana, però no així la referència a aquests. Per tant, ens trobem amb què, a tall d'exemple, se'ns indica que consultem la figura 3 i aquesta no hi és (140/141/adm/R). I el mateix ocorre amb les taules. Per exemple, en la traducció espanyola i en l'anglesa apareix (*véase tabla*) i (*see table*), respectivament, però no hi ha cap taula que es pugui consultar (136/adm/R). En altres casos, però se'ns diu que consultem la taula de la versió original, com ara en la traducció espanyola d'un original català: (*ver tabla de la página en la versión catalana*) (103b/adm/R).

D'altres problemes es generen quan hi ha un enllaç en una determinada llengua i l'element enllaçat apareix en un altra distinta, com és el cas d'alguna taula

o gràfic (142/adm/R). O també, quan es fa referència a una fitxa amb un número determinat dins d'un informe en CD-ROM (267/ass/I) i aquest no coincideix en la traducció, però tampoc en l'original, com és el cas que presentem a continuació en què, en realitat, la fitxa que s'esmenta té el número 28, en espanyol: *1 espacio estrictamente marino (Nº 92 El grapissar)*, i en català: *1 espai estrictament marí (NÚM. 93 El Grapissar)*.

Així mateix, a l'apartat de normativa ambiental de la primera revista que esmentàvem adés (138-147/adm/R), els títols de les lleis es presenten en la llengua de la versió, però ens remeten a un document extern, on hi ha la normativa en la llengua de l'organisme que l'emet. Així, si la norma és europea apareix en anglés o en espanyol (llengües oficials), si és estatal, apareix en espanyol, i si és de Catalunya, apareix en català, independentment de la versió que estiguem consultant. Cal indicar que en la versió en paper d'aquesta revista tots aquests problemes desapareixen, ja que, en primer lloc, hi ha hagut més cura en tots els elements relatius a l'edició, possiblement perquè la versió en paper resulta una edició molt més definitiva, mentre que l'edició digital sembla més provisional, ja que els documents digitals són «elementos mucho más fluidos que los documentos tradicionales» (Cordón, 2002: 84), amb «gran facilidad de modificación o actualización» (Codina, 1996: 80). A més a més, com que en aquest suport no hi ha hipervincles, tampoc no hi ha cap enllaç entre, per exemple, el títol d'una llei i la llei. Ara bé, tant en anglés com en espanyol es fa referència a les figures i taules de la versió en català en aquesta llengua fins al número 30, a partir del qual aquests elements apareixen en la llengua de la versió que s'estiga llegint, la qual cosa suposa una millora quant a l'edició en aquestes dues llengües.

Amb relació a la segona revista, en un número corresponent a la versió catalana (22b/adm/R), la legislació s'indica en català, tot i que el document enllaçat està en anglés. I en un altre número de la mateixa revista (12b/adm/R), es produeixen casos d'omissió d'hipertextos en la versió catalana. Al contrari, en la traducció al català d'una declaració (186e/adm/D), apareixen en hipertext els

topònims relacionats amb la celebració d'alguna convenció sobre medi ambient, que enllacen amb les pàgines corresponents, cosa que no existeix en la versió original anglesa.

D'altra banda, pel que fa als gràfics, en la versió anglesa dels números 30 i 40 de la segona revista que mencionem a dalt (9a/19a/adm/R), apareix un gràfic en català (en aquest darrer número, quan fem clic sobre el gràfic per ampliar-lo, apareix en anglès). En la versió catalana del número 30 (9b/adm/R), hi ha un gràfic que no apareix. Al número 38 de la versió anglesa (28a/adm/R) apareix la mateixa fotografia en dos llocs diferents i amb peus de foto distints. Al número 29 de totes dues versions, l'anglesa i la catalana, (18/adm/R), les imatges dels productes que apareixen en una fotografia són de productes amb etiquetatge en espanyol; i el mateix ocorre amb les etiquetes ecològiques en espanyol que apareixen en la versió catalana d'un altre document (266/ass/M). En conseqüència, en cap dels dos documents, no s'ha pensat en cap tipus d'adaptació cultural (Agost, 1999: 100), la qual cosa tenint en compte la importància de les imatges en el discurs científic de divulgació (Grize, 1987: 115) podria generar en els lectors una sensació d'artificialitat del discurs llegit i, fins i tot, un refús inconscient.

Així mateix, en el cas de la interacció entre llengua i dibuix, hem observat un exemple (350/emp/F), en el qual, en la versió original espanyola, una lletra d'una paraula (la *H* de *Haciendo girar el mundo*) que correspon a un títol, forma part d'una torre dibuixada. La traducció al català d'aquesta paraula dóna lloc a una altra lletra de l'alfabet distinta de l'original (la *F* de *Fent girar el món*) i, per tant, el dibuix simbòlic de les torres, coincidint amb la lletra *H* de l'espanyol, perd la seua significació en la versió traduïda:

Aquesta incoherència entre el codi visual i el lingüístic també ocorre en altres documents (80/adm/D/E), (82/adm/D/I), on apareixen textos i rètols en espanyol en la versió catalana; i a l'inrevés, en un llibre de text (353a/empE/LT), on apareix un rètol del parc natural *Estany de Sant Maurici* en la versió espanyola.

Fet i fet, podem concloure que, per una banda la iconografia de les portades, en general, se sol respectar en les versions traduïdes, i si pateix canvis, aquests són menors i, per tant, irrellevants. Tanmateix, en el cas dels signes paralingüístics, observem errors de tipus macroestructural que es donen amb molta més freqüència en textos amb un format hipertextual. Aquests errors tenen a veure, sobretot, amb la relació entre els codis lingüístics i els codis icònics i, donada la importància de l'ús del codi icònic en el discurs científicotècnic, s'afecta la comprensió dels textos per part dels lectors, ja que no poden construir de manera seqüencial la informació que se'ls presenta. Les causes que generen aquestes anomalies les podem cercar en la sensació de constant renovació que generen els documents digitals, mentre que els documents en paper fan la impressió de tenir un caràcter més definitiu. A més a més, podem asseverar que aquestes errades no es produeixen, si més no amb tanta freqüència, en altres formats, com ara el PDF, o en suport paper, on hi ha major cura en l'edició (Bracho, 2003b: 121). Finalment, cal esmentar que les traduccions estan moltes vegades determinades per aquesta interacció entre el codi lingüístic i

l'icònic, encara que si el codi icònic no s'adapta a la llengua i a la cultura d'arribada, aquest fet pot suposar una sensació d'artificialitat en el text i, per tant, un rebuig per part dels lectors.

5.2 ANÀLISI MICRODISCURSIVA

En aquesta segona part del capítol descrivim els aspectes traductològics des d'un nivell microdiscursiu de la comunicació interlingüística, que Toury defineix com a normes operatives lingüísticotextuals (Toury, 1995: 59), les quals s'expliquen més detalladament al capítol de *Metodologia*. La classificació general que hem utilitzat per estructurar aquest capítol ve marcada per la definició que Marvin Harris (1995/1983) fa de la cultura i el paper destacat que té el comportament en l'anàlisi de les idees (2000/1999), els quals han quedat explicitats, igualment, al capítol de *Metodologia*. En conseqüència, hem resolt dividir els comportaments traductors, és a dir, les tècniques que han seguit els traductors davant determinats problemes de traducció en dos grans apartats: en comportaments sense una intencionalitat ideològica evident i en comportaments amb una intencionalitat ideològica evident. Dins del primer apartat, hem inclòs el tractament lingüístic que se li ha donat a qüestions culturals, les qüestions de nomenclatura i altres temes de tipus cultural. En el segon apartat, detallem quins són els temes que es presten amb més facilitat als comportaments amb una intencionalitat ideològica evident, com són les qüestions de tipus sociolingüístic, qüestions de gènere i d'ètnia, qüestions toponímiques i altres temes. Tant en un apartat com en l'altre, analitzem les tècniques des del punt de vista dels temes que s'hi tracten i els temes des del punt de vista de les tècniques que han seguit els traductors-editors en cada cas, i incorporem alguns dels errors que es cometien amb més freqüència, sempre segons les característiques pròpies de la traducció mediambiental que ens determinen els resultats del corpus.

5.2.1 Comportaments sense intencionalitat ideològica evident

A continuació analitzem els comportaments traductors en els quals no hem detectat una intencionalitat ideològica, encara que som conscients que aquesta sempre hi és present, ja que entenem, amb Harris (2000/1999), que la ideologia és també cultura⁷⁰. L'estructura de l'estudi recull els temes que hem trobat, l'anàlisi de les tècniques de traducció utilitzades i els errors traductors més freqüents.

5.2.1.1 Tractament dels elements culturals

Si tenim en compte el caràcter lingüístic de qualsevol tipus de traducció, també la pertanyent al camp de la ciència i de la tècnica, observarem que un dels aspectes directament relacionats amb els elements culturals que poden influir en la presa de decisions dels traductors-editors són les qüestions relacionades amb les llengües. Això és així, en primer lloc, perquè les llengües no es poden deslligar de l'entorn que les acull i, per tant, ni de la cultura ni de la societat en què són immerses. Més encara, cada cultura té una forma particular de veure les altres cultures i aquesta forma es fa palesa moltes vegades a través de la llengua. Ara bé, això sense perdre de vista que les cultures, igual que les llengües, són permeables. D'altra banda, molts dels problemes relacionats amb la traducció tenen a veure amb la pròpia forma de les llengües i, de vegades, amb les interpretacions que els parlants d'una llengua en fem de les paraules segons el cotext i el context on han estat dites o escrites:

⁷⁰ En aquest sentit, Eagleton, que distingeix entre sis tipus d'ideologia, exposa que aquest tipus és el de caràcter més general i neutre: «En primer lugar, podemos entender por ideología el proceso material general de producción de ideas, creencias y valores en la vida social. Esta definición es tanto política como epistemológicamente neutral, y está próxima al sentido más amplio del término “cultura”.» (Eagleton, 1997/1995: 52).

Cultural stereotypes are frozen signs that affect both those who use them and those whom they serve to characterize. Much of what we call ideology is, in this respect, symbolic language. For example, words like 'rebels' or 'freedom fighters' to denote anti-government forces, 'challenges' or 'preblems' to denote obstacles, and 'collaboration' or 'exploitation' to denote worker's labor, are cultural symbols propagated and sustained by sign-markers of different political leanings in their respective discourse communities. The way in which language intersects with social power makes some uses of cultural signs seem legitimate, i.e. natural, others illegitimate, i.e. unnatural and even taboo (Kramersch, 2003/1998: 22).

Al llarg de la breu història de la traductologia diversos han estat els autors que han parat esment en els problemes traductològics derivats dels elements culturals trobats en els textos originals. Només cal detenir-nos en la terminologia utilitzada per a denominar aquests elements, part de la qual hem extret de Mayoral (1999-2000: 73). Nida (1964) els denomina *paraules culturals*, Newmark (1995/1987) *foco cultural*, Vlahov i Florin (1970) denominen *realia* al conjunt d'elements culturals; Vermeer (1983) utilitza el terme *culturema*, que recupera Nord i que defineix com un fenomen social rellevant per a una cultura determinada i específic d'aquesta en comparació amb un altre fenomen similar pertanyent a una altra cultura (Nord, 1997: 34). Leppihalme, d'altra banda, agafa el terme *cultural bump* d'Archer (1986) i l'aplica a la traducció:

I have extended the use of her term to translation, for a situation where a reader of a TT has a problem understanding a source-cultural allusion. Such an allusion may well fail to function in the TT, as it is not part of the TL reader's culture. Instead of conveying a coherent meaning to TT readers, the allusion may remain unclear and puzzling.» (Leppihalme, 1997: 4).

Així mateix, Mayoral (1994) denomina aquests elements *referències culturals*⁷¹, però també Mayoral i Muñoz (1997) els anomenen *segments marcats culturalment* i, per últim, Katan (1999), en parla de *lèxic vinculat a una cultura*.

⁷¹ «[...] por referencias culturales entendemos los elementos del discurso que por hacer referencia a particularidades de la cultura de origen no son entendidos en absoluto o son entendidos en forma parcial o son entendidos de forma diferente por los miembros de la cultura término; ofrecen las referencias culturales una gran expresividad, similar a la de las figuras e idiomatismos en otros niveles del discurso [...]» (Mayoral, 1994: 76).

5.2.1.1.1 Qüestions lingüístiques

En aquest punt, veiem les qüestions culturals relacionades amb la llengua, bé per causes metalingüístiques o per raons estètiques, com és el cas dels jocs lingüístics.

5.2.1.1.1.1 Qüestions metalingüístiques

Els aspectes que tractem en aquest punt estan relacionats amb les necessitats pròpies que es deriven de l'ús d'una llengua en concret; necessitats, per tant, distintes de les de la llengua que vehicula el text original i dels lectors a qui va dirigit aquest text. Com ja hem mostrat en la primera part del capítol, moltes d'aquestes necessitats tenen a veure amb l'estructura hipertextual amb què apareix la informació en Internet; per exemple, en un Butlletí electrònic del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, que es pot rebre per correu electrònic, en la traducció a l'espanyol, hi apareix: *también podéis consultar el cuento “el retorno de la náyade” en formato PDF (99b/adm/B)*. El títol del conte, que està en hipertext, remet a la pàgina web del servidor on està penjat aquest conte [consulta: maig 2004]. Tanmateix, el conté apareix en català i, en conseqüència, els lectors d'aquesta traducció si fan clic sobre l'hipertext, es troben amb un contingut que, potser, no entenen, cosa que no els passa als lectors del text original; és a dir, les necessitats d'uns i altres lectors són distintes, ja que els del text original disposen de tota la informació, mentre que als de la traducció, caldria avisar-los que el text que hi trobaran no està en la llengua de comunicació que els hi remet. Sobre si convé o no traduir el títol del conte, és un tema que tractarem a l'apartat de nomenclatura, però que, evidentment, ajuda a confondre els receptors de la traducció. Una solució que permet resoldre aquest problema derivat de la hipertextualitat és el que apareix en un Butlletí electrònic original també del DMA

(90a/adm/B): *També hi podeu llegir la Declaració Política de la Cimera en català; en breu, hi haurà també la traducció del Pla d'Acció (ara disponible en anglés).* Així, algunes de les tècniques que s'utilitzen per resoldre aquestes necessitats són l'addició i l'adaptació. Pel que fa a la primera, ens hem trobat amb solucions paregudes a l'anterior, és a dir, la d'afegir-hi una explicació en la traducció que no apareix en l'original per irrellevant (99a/99b/adm/B):

<p>Recordeu que al web hi ha un apartat dedicat a l'Estratègia Catalana d'Educació Ambiental on podreu trobar informació sobre aquest projecte (presentació, funcionament, comissions, equips que hi participen...)</p>	<p>Recordad que en el web hay un apartado dedicado a la Estrategia Catalana de Educación Ambiental (versión en castellano) dónde podréis encontrar información sobre este proyecto (presentación, funcionamiento, comisiones, equipos que participan...)</p>
---	--

Altres maneres d'addicionar aquesta informació és a través de notes, com ara (88b/adm/B): *NB: los contenidos de este web estan en catalán (versión renovada) y en castellano (versión anterior); la versión en castellano será actualizada al nuevo formato en las próximas semanas;* i també amb l'addició d'informació que incumbeix només als receptors de la informació (205/adm/Lg):

<p>[...] publicado en el «Boletín Oficial del Estado» número 176, del 24, se procede a efectuar las oportunas modificaciones</p>	<p>[...] publicat en el «Butlletí Oficial de l'Estat» númro 176, del 24, i en el suplement en català número 13, de 16 d'agost de 2001, es procedeix a fer-ne les modificacions oportunes</p>
--	--

Fins i tot aquesta informació pot fer referència a qüestions de normativa, com és el cas de l'exemple següent, extret del *Glossari energètic* de l'Institut Català de l'Energia (137/adm/G):

<p>Joule (J), Un joule és l'energia necessària per aixecar un metre una massa d'1 kg.</p>	<p>Julio (J), un julio es la energía necesaria para levantar un metro una masa de 1 kg. Algunos escriben <i>joule</i>, pero la RAE acepta <i>julio</i> y lo recomienda como más correcto.</p>	<p>Joule (J), A joule us necessary energy to lift up 1 meter a mass of 1 kg.</p>
---	---	--

Així mateix, l'addició pot referir-se a l'autenticitat dels textos, informació que, tot i ser molt valuosa, sobretot en el cas dels documents oficials, només apareix en la traducció (184c/adm/D): *Elaborat a Florència, a dia 20 d'octubre de 2000, en anglès i francès, essent ambdós textos igualment autèntics, en una còpia simple que s'ha de dipositar als arxius del Consell d'Europa.* Tanmateix, l'autenticitat d'ambdós textos no significa l'originalitat d'ambdós textos per impossibilitat física, la qual cosa no resol, en cas de dubte, a quina de les dues versions «autèntiques», l'anglesa o la francesa, caldria acollir-se legalment.

Quant a l'adaptació, una de les solucions amb què ens hem trobat és la de la substitució d'una pàgina web per una altra disponible amb la mateixa informació, però en la llengua de la traducció (45/adm/B):

Puedes solicitarlo al CEIA o conseguirlo directamente a través de Internet en la dirección http://www.ictnet.es/terrabit/castella/crioca.htm	Pots sol·licitar-lo al CEIA o aconseguir-lo directament a través d'Internet en l'adreça http://www.ictnet.es/terrabit/catala/crioca~1.htm
--	---

És clar que no sempre es disposa d'aquesta solució tècnica, però, en qualsevol cas, trobar en Internet un document escrit en una llengua amb un hipertext escrit en aquesta mateixa llengua i que et remet a un altre document o a una altra pàgina web escrita en una altra llengua sense avisar d'aquest fet és un fenomen que ocorre sovint, amb la qual cosa els lectors de la llengua de comunicació del primer document es poden trobar amb una sensació d'engany, ja que esperen que la informació que se'ls ofereix a través d'aquest hipertext estiga en la llengua de comunicació inicial.

5.2.1.1.1.2 Jocs lingüístics

Com indicàvem a l'apartat de l'Edició dins l'Anàlisi macrodiscursiva, els jocs lingüístics no són un fenomen exclusiu dels gèneres literaris, sinó que també hi apareixen, tot i que en menor grau, en els gèneres científics i tècnics

mediambientals, de tipus divulgatiu o periodístic, amb un grau d'especialitat mitjà-baix.

En el primer exemple que mostrem (384/prem/A), en la versió francesa, es produeix una al·lusió intertextualitat terminològica entre el mot *durabilité* i el terme *développement durable*. Malauradament, aquest joc es perd tant en català, ja que *durador* no remet a *sostenible* (a pesar de les cometes), com en l'original anglés, en què el joc no és altra cosa que una oració enunciativa.

I wonder if it is not already too late for sustainable development.	Potser és ja massa tard per tota "durabilitat".	Peut-être est-il même déjà trop tard pour toute «durabilité».
---	---	---

Així mateix, també s'originen jocs de paraules per similitud formal en els termes d'aquesta especialitat. N'és un bona mostra l'exemple que presentem a continuació (228/ass/L), en què el mot *stressed* del text original coincideix formalment amb el d'*stress*, potser més a nivell fonètic que gràfic. En la traducció, tot i que es manté aproximadament el joc de paraules amb els vocables *tensa* i *tensió*, es produeix un fals sentit terminològic, ja que la traducció equivalent a *stress* en català és *estrés*, és a dir, «per un ecosistema canviant, la situació en què s'ha superat la capacitat d'acomodació d'algunes de les espècies constituents i està exposat a perdre biodiversitat»⁷² a causa de les condicions climàtiques i d'estrés d'aigua. En aquest cas, ha prevalgut l'efecte estilístic per damunt de la precisió científica a través del terme mediambiental exacte.

A stressed relationship 2. Signs of stress: Climate and Water	Una relació tensa 2. Signes de tensió: clima i aigua
--	---

⁷² Ramon, J. (2000): *Diccionari de ciències ambientals*, pàg.100. El cangur diccionaris. Barcelona: Ed 62

Finalment, el manteniment del nom d'una obra en les versions traduïdes en llengua original, com ocorre amb la revista *Opcions* (150/151/ass/R), fa que alguns jocs lingüístics es difuminen en la traducció. N'és un bon exemple la frase que tanca la revista en versió espanyola: *Da Opcions a otra persona. ¡ Pásala !*, on el sentit de «donar opcions a algú» de l'original es perd: *Dóna Opcions a algú altre. Passa-la !*

5.2.1.1.2 Tècniques traductores

També hi ha diversitat d'opinions pel que fa a les tècniques que s'han d'adoptar per a la resolució dels problemes que es produeixen a causa dels elements culturals i els factors que influeixen en aquestes tècniques. Així, Margot (1987/1979) estima que les tècniques es recullen en tres possibilitats: que els elements entre dues cultures siguin diferents, però amb una finalitat semblant; que els elements siguin iguals entre les dues cultures, però amb sentits diferents, és a dir, els anomenats falsos amics⁷³; o que aquests elements existesquen en una cultura, però no en l'altra, produint-se un cas d'inequi valència.

En el cas de Hewson i Martin (1991), aquests autors opinen que les tècniques per a la resolució d'elements culturals són quatre: la reducció, quan la cultura d'origen domina a la cultura d'arribada; la marginalització, quan la cultura d'arribada domina a la cultura d'origen; la inserció, quan es poden integrar alguns valors culturals; i la conversió, quan hi ha valors similars entre les dues cultures.

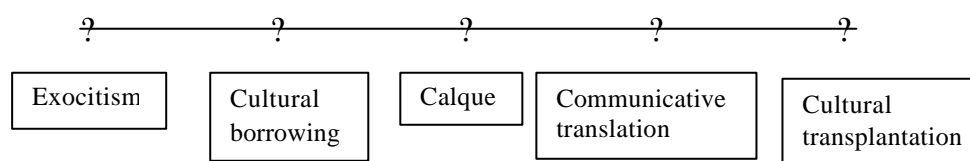
Així mateix, Vlakov i Florin (1970) afirmen que hi ha sis maneres de traduir aquests elements culturals: la transposició, el calc, la creació de paraules noves, l'assimilació cultural, la traducció aproximada amb un significat general de l'element cultural i la traducció descriptiva. Més tard, Florin (1993) afegeix que hi ha certs factors que influeixen en aquestes tècniques, com ara: el gènere textual, la

⁷³ Una ampliació de l'estudi dels falsos amics entre l'anglès i el català la podem trobar en el *Diccionari de paranys de traducció anglès-català (false friends)*, publicat per l'Enciclopèdia Catalana (1999).

rellevància dins del text i del context; la naturalesa de l'element cultural (si és major o menor familiar per al lector, el registre, etc.); el parell de llengües; i les característiques del lector.

D'altra banda, Newmark (1995/1987: 145) parla de factors contextuals que afecten les distintes tècniques a seguir: la finalitat del text; la motivació i nivell cultural dels lectors; la importància de l'element cultural en el text original; si hi ha un marc traductològic; si representa una novetat; i si té futur. Les tècniques que proposa aquest autor són: el manlleu, l'equivalent cultural, la neutralització (explicació del referent cultural), la traducció literal, la naturalització (l'adaptació fonètica, gràfica o morfològica a la llengua d'arribada), l'anàlisi componencial (explicitació dels trets del referent cultural), la supressió, el doblat (la combinació de dos o més tècniques), la traducció estàndard acceptada, la paràfrasi, gloses, notes, etc.

A més a més, Hervey i Higgins (1991) estableixen una gradació depenent de si les solucions s'acosten més al text i a la cultura originals o, per contra, al text i a la cultura d'arribada:

L'adaptació extrema en aquesta gradació, l'exotisme, suposa una impregnació total en el text meta d'elements foranis per a remarcar la cultura de partida i aconseguir un efecte exòtic. En el grau següent, es manlleven termes de la cultura d'origen i es deixen idèntics en el text d'arribada, acompanyats d'una paràfrasi o nota que asseure la seua comprensió per part del lector meta. El calc és l'adaptació formal de l'element cultural original segons la gramàtica de la llengua d'arribada. Això no obstant, no sempre en aquests casos s'aconsegueix una naturalització total,

sinó que la literalitat amb què es tradueix l'element cultural atempta contra l'estructura gramatical de la llengua d'arribada; llavors, en parlariem de calcs més acceptables que d'altres. La traducció comunicativa és la substitució d'un element cultural de la llengua d'origen per l'element cultural equivalent en la llengua d'arribada, com ara les frases fetes. Finalment, la transposició cultural és l'adaptació total dels elements culturals del text de partida a la realitat cultural de la llengua meta, de manera que, fins i tot, s'adapta la localització dels fets a aquest nou context.

D'altra banda, David Katan (1999) introdueix el concepte de marc, tot diferenciant-lo de la noció de context, com a realitat a tenir en compte en la resolució dels problemes de traducció derivats dels elements culturals:

The relationship between the 'context' and 'frame', as understood by Bateson (1972), is that 'frame' is an internal psychological state and makes up part of our map of the world, whereas context is an external representation of reality. A frame is not 'real' in the same way as our map of the world is not the actual territory it represents (Katan, 1999: 34).

Les tècniques que proposa aquest autor es redueixen a tres: la generalització, l'eliminació i la distorsió. La generalització (*chunking up*) es produeix quan en una traducció «we move from the specific to the general, or from the part to the whole». L'eliminació es pot donar quan hi ha una informació implícita en el text d'origen que es fa explícita en el d'arribada; quan no hi ha una figura equivalent en la cultura d'arribada a l'element que apareix en el text original; i quan es produeixen casos d'addició o supressió d'informació cultural. Mentre que la distorsió «is a way of directing the addressee to what the speaker or writer considers is important». L'autor distingeix quatre nivells a què pot afectar aquesta distorsió: a nivell gramatical, en la focalització de la informació, amb la manipulació dels elements culturals a través de millores, pèrdues o canvis; i a través de la lectura crítica del traductor (Katan, 1999: 128-147).

Finalment, Amparo Hurtado també ens proposa una sèrie de criteris i tècniques a seguir per a la catalogació i resolució d'aquests elements culturals en la

traducció, depenent de diversos factors. En primer lloc, segons el tipus de relació que s'estableix entre les dues cultures (grau d'aproximació o de llunyania, relacions de poder, etc.), caldrà analitzar si es tracta d'una inequivalència, d'un fals amic o si es produeix una ingerència cultural. També caldrà tenir en compte el gènere textual i l'àmbit en què s'origina el culturema per a adoptar diverses tècniques (adaptació, eliminació, substitució...) segons l'efecte que es vol determinar en el text d'arribada (exotització, naturalització). En tercer lloc, caldrà valorar la rellevància d'aquest culturema en el conjunt del text original. A més a més, s'ha de determinar la naturalesa del culturema (registre, grau d'innovació, universalitat, etc.). Un altre factor que cal considerar són les característiques del destinatari (motivació, nivell cultural, etc.). I, per últim, la finalitat de la traducció que, juntament amb el mètode traductor escollit per a assolir aquesta finalitat, determinarà les tècniques a adoptar en cada cas (Hurtado, 2001: 614-615).

En el nostre cas, hem denominat aquests aspectes *elements culturals* i hem classificat les tècniques traductores d'acord amb els resultats de l'anàlisi efectuada en el nostre corpus: adaptacions, addicions i supressions culturals.

5.2.1.1.2.1 Adaptacions culturals

Quan parlem d'adaptació de tipus cultural ens referim a les adaptacions per substitució que tenen lloc per causes de xoc intercultural, ja siga el motiu relacionat amb la pròpia llengua, amb la interpretació de la informació, amb el territori a què fa referència, etc. En primer lloc, mostrem un primer exemple sobre les distintes perspectives que els traductors-editors de les versions que presentem a continuació han plasmat de l'original anglés (179/adm/D). Si per a uns «way» ha significat «camí», «via»; per a d'altres té el sentit d'«inici». I de igual forma, «forward» representa segons les llengües «cap endavant», «que tenim al davant», «del futur» o, fins i tot, «nou»:

The way forward	El camí cap endavant	El camino hacia adelante	O caminho adiante	Un nuovo inizio	Der Weg, der vor uns liegt	La voie de l'avenir
-----------------	----------------------	--------------------------	-------------------	-----------------	----------------------------	---------------------

Així mateix, trobem exemples d'adaptació cultural atenent a la relació que cada llengua té, com en aquest cas, amb la natura (353/empE/LT). Afortunadament, en les dues llengües de l'exemple existeix el mateix concepte i el canvi d'animal no suposa cap fals sentit⁷⁴:

Así, a la forma de actuar de un chico que pretende conquistar a una chica se le llama «pavoneo», palabra que hace alusión al pavo real.	Així, la forma d'actuar d'un xic que pretén conquistar una xica o fer el valent s'anomena «gallejar», paraula que fa al·lusió al gall.
---	--

Altres casos es produeixen per la fraseologia pròpia de cada llengua, com en l'exemple d'aquest article (227/ass/A), en què l'original anglès: *a chicken-and-egg situation* s'ha traduït al català per: *un peix que es mossega la cua*.

Hi ha vegades, però, que la fraseologia pot jugar una mala passada als traductors-editors, com en el cas següent (387/prem/A), en què, en català s'ha produït un calc de l'original francès:

De loin en loin	De lluny en lluny	De vez en cuando	an windigen Tagen
-----------------	-------------------	------------------	-------------------

No obstant això, hi ha estrangerismes coneguts que se solen deixar (en aquest cas en cursiva) per tal de produir un efecte de prestigi cultural. N'és un bon exemple, la traducció espanyola: *en su estrategia de laisser faire*, de l'original francès: *dans leur stratégie du laisser-faire*. En català, però, s'ha optat per produir

⁷⁴ Rosa Agost opina que «el problema principal que plantea la traducción de estos elementos es si hay que mantenerlos o bien si es mejor hacer una adaptación. Las soluciones varían en función de la importancia de estos elementos en el texto. En ocasiones, el contexto ayuda a superar los problemas de comprensión, en otros casos, si la cultura de llegada comparte referentes con la de partida, las diferencias se reducen» (1999: 99-100).

el mateix efecte en el receptor de la traducció que en el de l'original: *en la seva estratègia del deixar fer* (388/prem/A).

Altres adaptacions de tipus cultural que podem observar en algunes traduccions tenen a veure amb una adaptació de la informació original a la lectura que en farà el receptor de la versió traduïda. Així, per exemple, les dades monetàries referides a la versió original catalana del cas següent (351/ass/L) no coincideixen amb les de la seua traducció en espanyol, ja que l'ús d'una o una altra llengua pressuposa que les dades que s'indiquen pertanyen als territoris lingüístics corresponents. D'aquesta manera, en la versió catalana, doncs, apareix l'oració següent: *L'any 1990 vàrem gastar uns 200 milions de pessetes en sabons i detergents*; mentre que en l'espanyola, la xifra és diferent: *En el año 1990 gastamos unos 10.000 millones de pesetas en jabones y detergentes*. Tot i que, en principi, no queda clar si en el primer cas s'inclouen el País Valencià i les Illes, i si en el segon cas, aquests també queden inclosos en l'àmbit de l'Estat espanyol. Els lectors, però, inferiran⁷⁵ que és així per altres dades referides a aquestes zones, tant en una versió com en l'altra, com ara:

<p>Al llarg dels 70.000 km² que ocupa la superfície dels Països Catalans, des de Salses a Guardamar i des de Fraga a Maó, hi ha catalogades 3.580 espècies de 935 gèneres diferents de plantes. Totes elles entapissen els 13 paisatges fisiogràfics que caracteritzen els Països Catalans. Les flors silvestres són un aliment imprescindible per als insectes beneficiosos.</p>	<p>A todo lo largo y ancho de los 500.000 km² que ocupa la superficie de España (peninsular y balear) se han catalogado 7.920 especies de plantas, de las cuales 550 son endémicas o únicas de nuestro país, y el resto comunes con otros países. Un caso aparte es la flora canaria, con un catálogo de 1.800 especies de las cuales 500 son endémicas. Las flores silvestres representan un patrimonio genético insoslayable.</p>
--	--

I el mateix tipus d'adaptació s'esdevé amb les dades referides a organismes públics i privats:

⁷⁵ Bassols, citant Kebrat-Orecchioni, defineix la inferència com una «proposició implícita que es pot extreure d'un enunciat tot deduïnt-la del contingut literal». (Bassols, 2001: 118).

Pel que fa a les proves «esportives», requereixen autorització especial del DARP i només les poden dur a terme clubs federats a la Federació Catalana de Motociclisme o a la Federació Catalana d'Automobilisme.

La organización de pruebas «deportivas» requiere la autorización de los propietarios, de la administración competente y de las Federaciones de Automovilismo y Motociclismo.

En altres casos, però, si les dades de l'original es refereixen a un lloc en concret de la geografia catalana, en la versió espanyola aquest topònim se substitueix per les seues característiques més generals:

Per exemple, la granota roja que viu al Montseny ha sofert una important davallada de les seves poblacions per causa de l'afluència d'escolars a l'estany de Santa Fe, que era la seva principal àrea de reproducció.

Por ejemplo, la rana roja, que vive en las zonas de alta y media montaña, ha sufrido una importante regresión de su población a causa de la afluencia escolar en los lagos de estas regiones, que son sus principales zonas de reproducción.

Així mateix, la substitució s'origina amb la bibliografia que es recomana en la versió catalana en català per llibres en espanyol en la traducció espanyola:

LLIBRES

- Agua = Vida, Frederic Vester, Parthenon Communication S.L. Barcelona, 1992.
- L'aigua a Barcelona, P Conillera, A. Lladrós i M. Parés, Col·lecció Descobrir el Medi Urbà, 4. Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1986.

LIBROS

- El agua, cambio, Blume, Barcelona, 1988.
- Demanda y economía del agua en España, Instituto Universitario de Geografía, Diputación Provincial de Alicante, Instituto de Estudios Juan Gil-Albert.

Una altra manera d'efectuar aquest tipus d'adaptacions culturals és per substitució de les dades referides a un àmbit concret, com és el català, per altres més conegudes, pertanyents diguem-ne al patrimoni universal, encara que, efectivament, siguin d'Itàlia i d'una època posterior:

Tanmateix, els frescos de l'art romànic, com els de Sant Climent de Taüll, no en duïen cap, i avui, encara conserven la vivesa del color des de fa gairebé nou segles.

Sin embargo, los frescos renacentistas, como los de Miguel Ángel o Leonardo da Vinci, no contenían ninguna de estas sustancias y, en cambio, mantienen sus vivos colores después de cuatro siglos.

Això no obstant, no sempre és possible la substitució d'aquestes dades perquè no se'n disposen. És el que ocorre amb la revista catalana sobre consum crític *Opcions* (250/251/ass/R). Per això, a la contraportada, mentre que en la versió original es fa referència a la valoració de les empreses, en la versió espanyola, es fa una explicació de l'origen territorial de les dades, per als lectors de fora de Catalunya que la lliguen en espanyol.

No donarem valoració de cada empresa.	Algunas de las marcas serán locales de Cataluña, puesto que no tenemos capacidad para abarcar un área más amplia. Animamos a quienes estéis interesados en el consumo crítico fuera de Cataluña a que llevéis a cabo un trabajo similar en vuestros ámbitos.
---------------------------------------	--

També és cert que es troben casos en què es fan adaptacions culturals sense canviar les dades i, per tant, aquestes esdeven falses. Aquests exemples els tractem més endavant, al subapartat de falsos sentits culturals.

Per finalitzar, mostrem un exemple especial de rectificació, en què l'autor del text (355/empE/L), aprofitant la seua publicació en espanyol uns anys més tard que la versió catalana, ha substituït un exemple per un altre per explicar els creuaments sexuals genètics, possiblement, perquè ha cregut que amb aquest nou exemple s'entendria millor.

Seria com si separàrem els capítols del llibre i del manuscrit, els mesclàrem a l'atzar per originar dos nous llibres i esperàrem que, per una banda, es regenerara el llibre en l'ordre adequat i, per una altra, el capítol del manuscrit que ens interessava d'afegir quedara ordenat entre els capítols adequats del llibre. Molt difícil, encara que no impossible: una qüestió de sort.

En cada una de nuestras manos tenemos una bolsa con bolas: en la derecha una bolsa roja con cinco bolas rojas numeradas del uno al cinco y en la izquierda una bolsa negra con cinco bolas negras también numeradas del uno al cinco. Pensemos que queremos obtener en una única bolsa una combinación de cinco bolas: una roja con el número uno y cuatro negras numeradas del dos al cinco. Si aplicáramos el cruce sexual, verteríamos el contenido de una bolsa en la otra, moveríamos el contenido, y con los ojos cerrados tomaríamos cinco bolas esperando que cuatro de ellas fueran negras y una roja. No sólo eso, la roja debería llevar el número uno y las cuatro restantes el dos, tres, cuatro y cinco. Muy poco probable, aunque no imposible. Así funciona el cruce sexual, pero en lugar de combinar cinco propiedades, se combinan varias decenas de miles de genes de cada célula parental. Es un proceso donde el azar es la constante. Por contra, la ingeniería genética aplica direccionalidad. En el ejemplo de las bolas, abriría la bolsa roja, tomaría la bola con el número uno y la depositaría en la bolsa negra, de la que extraería la bola negra con el número uno. Buscaría directamente el gen adecuado y lo incluiría en el genoma del organismo receptor.

5.2.1.1.2.2 Addicions culturals

Les addicions culturals són elements que els traductors-editors afegeixen a les traduccions per raons de tipus cultural, ja siguin lingüístiques, toponímiques, etc. En un primer exemple (103/adm/R), mostrem una nota que la persona traductora ha deixat a l'editora (i que aquesta no ha vist o ha oblidat suprimir) perquè esculla entre diverses possibilitats la traducció en espanyol per al terme «oliasses» de l'original català.

En primer lloc, es descriuen les oportunitats per aprofitar els subproductes (oliasses i sansa) generats en el procés de producció d'oli per extracció en premsa o en continu a 3 fases.	En primer lugar, se describen las oportunidades para aprovechar los subproductos (heces del aceite (NT:oliasses:heces de aceite en castellà. Si es massa fort es podria posar potser: restos del aceite) y orujo) generados en el proceso de producción de aceite por extracción en premsa o en continuo a 3 fases.
--	---

A continuació, mostrem un cas (101/adm/c/e) d'addició en la traducció a l'espanyol de la ciutat i el codi postal a què pertany l'adreça de l'original català, dades que no s'esmenten en l'original, possiblement, per oblit.

(Av. Diagonal, 523- 525)	(Av. Diagonal, 523- 525. 08029 Barcelona)
--------------------------	---

Un altre cas (233/ass/I) en què s'afegeixen dades que tenen a veure amb la toponímia és el que mostrem a continuació, en el qual els traductors-editors en versió anglesa consideren interessant esmentar algunes dades de situació respecte del lloc indicat.

El Clot de la Unilla, situat entre els municipis d'Almenar i Alguaire	El Clot de la Unilla, situado entre los municipios de Almenar y Alguaire	The Clot de l'Unilla is situated between the towns of Almenar and Alguaire, 25Km. north from the city of Lleida.
---	--	--

En un altre cas (228/ass/L) els traductors-editors han optat per afegir la traducció literal d'un exotopònim: *riu Huang (riu Groc) de la Xina* a partir de l'original en anglés: *China's Yellow River*. Finalment, exposem un exemple d'explicitació en les traduccions catalana i espanyola, on s'ha considerat adient explicar qui és la persona sotasignant del pròleg pertanyent al llibre corresponent a la mostra (315/empE/L):

The Camber, April 1995 Christopher Brickell	The Camber, abril de 1995 Christopher Brickell ex-director general de la Royal Horticultural Society	The Camber, Abril 1995 Christopher Brickell ex-director general de la Royal Horticultura Society
--	---	---

5.2.1.1.2.3 Supressions culturals

La supressió pot ser la manera més comuna de les tècniques traductores utilitzades per adaptar una informació original de tipus cultural. Aquesta s'hi pot donar per raons d'irrellevància o, simplement, perquè les condicions que s'expliquen en l'original no es donen en la cultura de les traduccions. En un primer exemple (246/ass/R), podem observar que l'especificitat referida a l'equivalència en metres de la mesura castellana de l'original català, no cal esmentar-la en la traducció per tautològica, ja que els traductors-editors han tingut en compte els coneixements previs dels lectors espanyols sobre les seues pròpies mesures. Un exemple semblant, però contrari, pot ser el de la «paella valenciana» que apareix en els cartells del menú de molts bars i restaurants de València, ja que ningú no espera que a València li serveixen cap altra paella que no siga la cuinada a la manera valenciana, o potser sí.

El primer tren a l'Estat espanyol es va inaugurar el 28 d'octubre de 1848 entre les localitats de Barcelona i Mataró amb un recorregut de 40 km sobre rails d'ample de via de 1,67 m (6 peus castellans) que travessava 44 ponts, un túnel de 135 m i s'aturava en vuit estacions.	El primer tren en el Estado español se inauguró el 28 de octubre de 1848 entre las localidades de Barcelona y Mataró con un recorrido de 40 km sobre raíles de ancho de vía de 6 pies (1,67m) que cruzaba 44 puentes, un túnel de 135 m y se paraba en ocho estaciones.
--	---

En altres casos, es produeix l'eliminació dels exemples referits a la cultura d'origen, com ara en la traducció espanyola següent en relació amb l'original en català (351/ass/L):

Tenim tristos exemples de pèrdua d'identitat paisatgística per causa de les pedreres (Castellar del Vallès, serra de Marina, Garraf, turó de Montcada, etc.), algunes de les quals són il·legals i no tenen plans de restauració.	Tenemos tristes ejemplos de pérdida de identidad paisajística por causa de las canteras. A menudo, algunas son ilegales y no disponen de planes de restauración.
---	--

També es produeix una supressió sistemàtica en alguns casos, potser per motius culturals, com ocorre en l'exemple a continuació (103-107/adm/R), en què s'han eliminat les dades referides a una institució catalana: *Més informació: Institut Català de l'Energia (ICAEN)*, si no fóra perquè també s'eliminen les referides a altres llocs: *Més informació: www.umweltbank.de*. Per acabar, en l'exemple següent (277/emp/C), s'ha considerat irrellevant la informació referida a la legislació espanyola i per això s'ha suprimit en la versió anglesa:

Validación de la evaluación medioambiental inicial (Ley de Intervención Integral de la Administración Ambiental).	Validació de l'avaluació mediambiental inicial (Llei d'Intervenció Integral de l'Administració Ambiental).	[sup.]
---	--	--------

5.2.1.1.3 Falsos sentits culturals

Els falsos sentits són errors en el sentit traductològic que es produeixen en les traduccions quan aquestes desvirtuen totalment el sentit de l'original. En aquest subapartat, destaquem els falsos sentits que es produeixen per manca d'adaptació cultural, per adaptació cultural amb falsejament de dades, etc⁷⁶.

Encetem aquesta secció amb un fals sentit dins de les qüestions culturals lingüístiques, per a la qual cosa hem escollit un exemple (345/emp/F) relacionat amb l'etimologia dels mots. Efectivament, en la traducció catalana s'origina un fals sentit perquè els vocables «ruido» i «soroll» no provenen del mateix vocable llatí «rugitus»:

Según el diccionario la palabra RUIDO viene del vocablo latino RUGITUS, que significa sonido no armonioso.	Segons el diccionari, la paraula SOROLL ve del vocable llatí RUGITUS, que significa so no harmoniós.
--	--

Els falsos sentits també es produeixen quan, en un intent d'adaptació cultural, es generalitzen les dades d'un fet puntual amb el consegüent falsejament de les dades⁷⁷, com s'esdevé en l'exemple que mostrem a continuació (351/ass/L), entre l'original català i la seua traducció a l'espanyol:

⁷⁶ Ke Ping classifica la realitat cultural de cada sistema cultural en quatre subsistemes: el sistema tecnoeconòmic, el sistema social, el sistema ideacional i el sistema lingüístic. Per això, opina que «each ingredient in these four sub-systems can lead to presuppositions that are fundamentally different from those bred by other cultures, and hence might result in misreading when translation or other forms of communication are conducted across two cultures» (1999: 134-135).

⁷⁷ Casalmiglia i Tuson consideren, en aquest sentit, que «la comunicación de una información se asocia normalmente a la objetividad, la neutralidad y la verdad. Cuando realizamos una demanda de información requerimos que se base en un conocimiento de la realidad y buscamos que éste sea fiable, tanto para resolver una cuestión que afecte a la vida cotidiana como para solucionar un problema relativo al conocimiento organizado sobre el mundo natural y social» (1999: 307).

L'any 1989, a Terrassa es van comptabilitzar gairebé 500 arbres morts per causa del vandalisme (sobre un total d'uns 20.000); la nit de Sant Joan fou la pitjor de totes.	En diferentes ciudades de nuestro país mueren más de 500 árboles cada año a causa del vandalismo, sobre todo en hogueras durante la noche de San Juan.
---	--

En el mateix text (351/ass/L), en un altre intent d'adaptació cultural de les dades originals en la traducció, es produeix un fals sentit en la versió traduïda, si no és que són totes les dades que s'hi han modificat. En aquest exemple, el fals sentit s'origina perquè els 100.000 gossos de Barcelona no poden produir la mateixa quantitat de dejeccions que els 150.000 gossos de Madrid, llevat que en mengen més quantitat d'aliments:

A Barcelona hi ha uns 100.000 gossos. La major part es treuen a passejar pels carrers. El resultat és que tots els excrements i orins van a parar a la via pública. Tota aquesta població de gossos genera unes 5 tones de dejeccions per dia al carrer.	En Madrid hay unos 150.000 perros. La mayor parte se sacan a pasear por las calles. El resultado es que todos los excrementos y orines van a parar a la vía pública. Esta población canina genera unas 5 toneladas de deyecciones por día en la calle.
--	--

Un altre tipus de fals sentit és el que es genera a partir d'una mala comprensió de l'original, com és el cas que mostrem tot seguit, extret d'un butlletí electrònic (90/adm/B), a partir de la informació horària de l'original en català:

La presentació es farà a la Sala d'Actes de La Pedrera (Pg. de Gràcia /Provença) a 2/4 de 2, i comptarà amb la presència dels organitzadors i de representants de les institucions catalanes que donen suport al Congreso.	La presentación se hará en la Sala de actos de La pedrera (Pg. de Gracia/ Provenza) a las 2.30 h, y contará con la presencia de los organizadores y de representantes de las instituciones catalanas que dan apoyo a esta Congreso.
--	---

En l'exemple següent (390/prem/A), també es produeix un fals sentit relacionat amb la comprensió de l'original, ja que les «Assedic» són les oficines de la seguretat social de l'Estat francès.

[...] bien qu'ils aient cotisé aux Assedic	[...] encara que hagin cotitzat a l'Assedic	[...] aunque hayan aportado a las Assedic
--	---	---

Així mateix, hi ha casos en què el fals sentit és en realitat un calc de l'original perquè aquest no té la mateixa significació en la versió d'arribada, com en l'exemple extret d'aquest llibre (315/empE/L), en què en la traducció espanyola es reflecteix la manera anglesa de formular una relació de proporcionalitat respecte a una quantitat original:

Such casts, pure humus of the finest nutritional value, contain 5x nitrogen, 7x phosphorus, 11x potassium, 3x magnesium, 2x calcium than surrounding soils (Raven 1986, p.523).	Aquestes restes, humus pur del més alt valor nutricional, contenen 5 vegades més nitrogen, 7 vegades més fòsfor, 11 vegades més potasi, 3 vegades més magnesi i 2 vegades més calci que els sòls del voltant (Raven 1986, p. 523).	Estos excrementos, humus puro del más alto valor nutricional, contienen 5x nitrógeno, 7x fósforo, 11 x potasio, 3x magnesio y 2x más calcio que los suelos circundantes (Rayen 1986, p.523).
---	--	--

Quant al casos monetaris, la significació entre l'ús d'una moneda o d'una altra, encara que el seu valor siga equivalent en un moment puntual, no produeix el mateix efecte pragmàtic en els lectors d'una versió i d'una altra, per les connotacions pròpies de les monedes i per la inversemblança que pot arribar a originar; com en l'exemple que mostrem a continuació (175/adm/A), corresponent a un article del 12 de desembre del 2002, en el qual els dòlars de l'original s'han transformat en euros en la traducció catalana:

For instance, the 15,000 million dollars which Bush promised to assign to the struggle against AIDS could, if well-managed, provide treatment to more than 12 million people infected with the virus in poor countries.	Per exemple, els 15.000 milions d'euros que Bush va prometre assignar per combatre la SIDA, ben gestionats, poden proveir tractament a més de 12 milions d'infectats en països pobres.	Por ejemplo, los 15.000 millones de dólares que Bush prometió asignar para combatir el SIDA, bien gestionados, pueden proveer tratamiento a más de 12 millones de infectados en países pobres.
---	--	--

Tanmateix, en un altre cas molt pròxim en el temps, la política respecte a l'euro ha estat distinta (380b-383b/prem/A), com es reflecteix en la nota a l'edició catalana:

NOTA: Excepte en la secció d'Europa, la moneda utilitzada en els articles és el dòlar. S'ha optat per no convertir el dòlar a l'euro, ja que l'equivalència entre totes dues monedes se situa molt a prop de la paritat (a 12 de novembre del 2002 l'equivalència de mercat era 1 dòlar = 1,0097 euros) i les quantitats expressades en una o altra divisa difereixen molt poc.

5.2.1.2 *Tractament de la nomenclatura*

En aquest apartat, tractem un dels trets més importants de la traducció científica i tècnica a partir de l'anàlisi del nostre corpus ambiental: la nomenclatura (Cabré i al., 2002b: 176). Sota aquest epígrafe englobem tota mena de denominació, com ara els organismes, els càrrecs, els antropònims, els topònims, la terminologia, etc. Dins de cadascun d'aquests subapartats, hem considerat les qüestions que els són pròpies. Així, estudiem el tractament que es fa, d'una banda, dels organismes privats i públics, i de l'altra, dels organismes directament relacionats amb el medi ambient, ja siguin internacionals, estatals o catalans. Quant als càrrecs, analitzem quines tècniques utilitzen els traductors per a plasmar determinades nomenclatures relacionades amb unes funcions que, moltes vegades, no existeixen en la cultura d'arribada. Un altre aspecte interessant és el tractament dels antropònims, tant si en origen estan escrits en alfabet llatí com si no. A més a més, també hem observat quins són els criteris traductològics que se segueix en la nostra llengua, i en altres llengües, dels topònims o noms de lloc, i quines qüestions ideològiques i d'interpretació pragmàtica se'n desprenen. Igualment, tractarem totes les qüestions relacionades amb la terminologia: la terminologia pròpia de les ciències ambientals, la siglació, els símbols, els neònims, els estrangerismes, i també els errors terminològics: els calcs i els falsos sentits. Així mateix, descriurem a través de diversos exemples quines tècniques s'apliquen en el tractament del nom de les obres. I, per acabar, dibuixarem de quina manera respon la traducció automàtica davant dels distints casos de nomenclatura.

5.2.1.2.1 Organismes

En el procés de traducció dels organismes, ja siguin públics o privats, cal tenir en compte no només les llengües que hi participen, sinó la procedència dels organismes a traduir. En aquest apartat, exposem els criteris oficials de traducció que es recomanen des de la Generalitat de Catalunya i des de la Generalitat Valenciana i descrivim les distintes tècniques que s'han seguit al nostre corpus.

5.2.1.2.1.1 Organismes públics

Tant la Generalitat de Catalunya⁷⁸ com la Generalitat Valenciana⁷⁹ coincideixen en el criteri que els traductors han de seguir quant als organismes públics, és a dir, que s'han de traduir de manera literal, excepte si aquests apareixen en el logotip. Així, per exemple: *Ministeri de Medi Ambient* (210b/adm/Lg) o *Generalidad de Cataluña* (196b/adm/Lg), tot i que també s'admet no traduir el nom d'aquesta institució i d'altres de la mateixa administració en textos en espanyol per raons d'estil.

Tanmateix, hem observat que en un únic document tipus (140-143/adm/R), en la versió espanyola, apareix *Generalitat*, *Generalitat de Cataluña*, *Generalitat de Catalunya*, *Generalidad de Cataluña* o *Gobierno catalán*⁸⁰. I en anglés, apareix *Generalitat of Catalonia*, *Catalan Government*, *Government of Catalonia*, *the Autonomous Government of Catalonia* o *the Autonomous Government*, que és el

⁷⁸ Graells, J. i al. Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims. Criteris Lingüístics 3. Direcció General de Política Lingüística. Departament de Cultura: Generalitat de Catalunya. Barcelona, pàg. 14-15, 1999.

⁷⁹ Lacreu, J. i al. Criteris Lingüístics. Propostes lingüístiques 2. Conselleria d'Educació i Ciència. Generalitat Valenciana, València: Comercial Denes, pàg. 63-64, 1995.

⁸⁰ Pierre Lerat, referint-se al francès, opina que en aquests casos no cal una traducció: «Existen realidades nacionales como el Land alemán o la Generalitat catalana que se desvirtúan cuando se las trata como órganos regionales en francés. [...] El préstamo terminológico es a menudo resultado del respeto a la especificidad, que con todo fundamento se ha convertido en regla de los organismos internacionales [...]» (Lerat, 1997/1995: 47).

més usual (Bracho, 2002b: 58). Això no obstant, en el global del nostre corpus, hem observat algunes formes més per a aquesta institució en anglès: *Generalitat*, *Catalan Autonomous Government*, *Catalonian Autonomous Government* i *Catalonia Autonomous Government*, tot i que la més utilitzada és *Autonomous Government of Catalonia*, sobretot als documents de l'administració. Quant a la versió espanyola d'aquesta institució, a banda de l'esmentades, al nostre corpus hem trobat també la forma *Generalidad*, encara que la més nombrosa ha estat *Generalitat de Catalunya*.

En francès, també s'hi esmenta aquesta institució de la manera següent: *Gouvernement de la Catalogne* i *Generalitat de Catalunya*; i en alemany, *Regierung Kataloniens* i *autonome Regierung Kataloniens*, en ordre de preponderància, en tots dos casos.

En el cas de la *Generalitat Valenciana*, en espanyol sempre s'hi fa referència a *Generalitat Valenciana*, tot i que, de vegades amb l'adjectiu en minúscula. Quant a les versions angleses, hem observat les formes següents: *Generalitat Valenciana*, *Valencian Government* i *Valencian Autonomous Region*. Aquesta darrera, tot i ser la més freqüent, i la menys ajustada al significat original, com que apareix en el mateix document tipus (268c-272c/emp/I), no la considerem representativa.

Quant al Govern de les Illes Balears, dues són les possibilitats traductores que ens hem trobat tant en anglès: *the Balearic government* (230c/ass/B) i *the Govern Balear* (229c/ass/B), com en espanyol: *el Govern Balear* (229b/ass/B) i *el Gobierno de la Comunidad* (264b/ass/D), encara que per la baixa freqüència amb què apareixen aquest fet no es pot considerar representatiu.

Pel que fa al organismes estatals, dels sis ministeris que apareixen al nostre corpus: el *Ministerio de Industria y Energía*, el *Ministerio de Sanidad y Consumo*, el *Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación*, el *Ministerio de Ciencia y Tecnología*, el *Ministerio de Educación y Ciencia* i el *Ministerio de Medio Ambiente*, només els tres darrers es tradueixen al català en les versions catalanes originals o traduccions, i no sempre. I en el cas del Ministeri de Ciència i

Tecnologia, amb les sigles en espanyol: *MCYT* (287a/emp/C). També cal considerar altres casos en què els organismes espanyols públics no es tradueixen mai al català, com ara amb l'empresa pública *Red Nacional de Ferrocarriles Españoles (RENFE)* (246a/ass/R). Quant a la traducció anglesa, hem observat quatre formes distintes per al Ministeri de Medi Ambient: *Spanish Ministry of the Environment*, *Ministry of Environment*, *Ministry of the Environment* i *Ministry for Environment*. Aquesta és una bona mostra de la incoherència nomenclativa que hi ha en la traducció dels organismes al nostre corpus, tant si en parlem de l'àmbit català com de l'estatal.

En la traducció dels organismes públics, tres són les tècniques que els traductors utilitzen: la traducció literal, com ja hem vist en alguns exemples a dalt, no traduir l'organisme original i, finalment, deixar sense traduir l'organisme original i afegir-hi la traducció literal entre parèntesis. Pel que fa a la segona tècnica esmentada, mostrem un exemple (117/adm/I), en què apareix un organisme català i un altre estatal, i en totes tres versions es reflecteix en la seua llengua original.

l'Instituto para la Diversificación y el Ahorro de la Energía i l'Institut Català d'Energia.	el Instituto para la Diversificación y el Ahorro de la Energía y el Institut Català d'Energia.	Instituto para la Diversificación y el Ahorro de la Energía and Institut Català d'Energia.
--	--	--

Finalment, com a exemple de la tercera tècnica observada, exposem el següent exemple d'entitat pública (192b/adm/Lg), corresponent a la traducció anglesa d'una llei promulgada per la Generalitat de Catalunya: *Water Board (Junta d'Aigües)*.

D'altra banda, dins els organismes estrangers podem distingir entre els internacionals, els europeus i els d'altres estats del món. En primer lloc, exposem els casos relacionats amb la traducció literal d'aquests organismes: l'*International Labour Organisation (ILO)*, traduït al català per *Organització Internacional del Treball (OIT)*, i a l'espanyol per *Organización Internacional del Trabajo (OIT)* (371/prem/A); el *European Council*, traduït al català per *Consell Europeu*

(213/ass/L); el *US Department of Energy*, traduït al català pel *Departament d'Energia dels EUA* (228/ass/L); i el *Centre of Ecological Policies*, traduït al català per *Centre sobre Polítiques Mediambientals*, i a l'espanyol per *Centro sobre Políticas Medioambientales* (377/prem/A). Aquest darrer organisme pertany a Rússia però ens ha arribat a través d'un article en anglés; per tant, en aquest cas l'anglés fa de llengua medidora.

En segon lloc, mostrem alguns casos en els quals no s'ha traduït l'organisme original: *International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)*, en català (213b/ass/L); també en català: *l'exInstituto Ecuatoriano de Electrificación (INECEL)*, en espanyol: *el ex-Instituto Ecuatoriano de Electrificación (INECEL)*, i en anglés: *The former Instituto Ecuatoriano de Electrificación (INECEL)* (122/adm/I); *Universidad Nacional de Colombia* (167/adm/A); en el cas del *Central Rice Research Institute* (162/adm/A), l'organisme pertany a l'Índia; per tant l'anglés, també en aquest cas, fa de llengua medidora. Cal destacar, a més a més, que no hi ha cap organisme públic europeu que no es tradueixi.

En tercer lloc, tenim els casos en què en les versions traduïdes s'efectua la traducció literal de l'organisme original i aquest entre parèntesis, com ara a l'exemple que presentem a continuació (379b/379c/prem/A): *Consell Administratiu Forestal (Forest Stewardship Council)*, en català; i *Consejo Administrativo Forestal (Forest Stewardship Council)*, en espanyol. I, fins i tot, sol ocórrer que s'esmenta la llengua en què està escrit aquest organisme original, com ara en l'exemple següent (105/adm/R), en què, en l'original català apareix: *Societat Internacional per a l'Ecologia Industrial (en anglés: International Society for Industrial Ecology, amb la sigla: ISIE)*; i en la traducció a l'espanyol: *Sociedad Internacional para la Ecología Industrial (en inglés "International society for Industrial Ecology", con las siglas ISIE)*. La siglació pel que fa a la denominació d'organismes la tractem més endavant.

Quant a la coherència, cal explicar que, si bé els organismes internacionals més coneguts conserven una forma determinada en tots els documents, per exemple

(226b/ass/A): l'*Organització Mundial de la Salut*, hi ha d'altres que encara no han assolit aquesta consolidació i mantenen formes distintes en documents similars quant a l'àmbit d'ús. N'és un bon exemple *The Intergovernmental Panel on Climate Change*, traduït al català pel *Panel Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic* (213/ass/L), (228/ass/L), (171/adm/A), (214/ass/L), (219/ass/A), (223/ass/A); per la *Conferència Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic (IPCC)* (354/empE/LT); pel *Grup Intergovernamental sobre Canvi Climàtic (IPCC)* (214/ass/L) i, finalment, pel *Grup Intergovernamental sobre l'Evolució Climàtica (GIEC)* (388c/prem/A), a partir de la traducció original francesa: *Groupe intergouvernemental sur l'évolution climatique (GIEC)* (388a/prem/A).

Així mateix, cal considerar els problemes que es deriven de l'equivalència entre organismes de distintes demarcacions territorials i la interpretació errònia que puguen ocasionar. Per exemple, malgrat la recomanació de la Generalitat de Catalunya sobre l'equiparació entre Departament o Conselleria, i Ministeri⁸¹, seguint un criteri d'«equivalència funcional» (Graells, J i al., 1999: 14), la interpretació pragmàtica d'aquestes pot fer que no es produeixen tals equivalències, ja que, en realitat, no tenen les mateixes competències. Ara bé, tot dependrà del sistema organitzatiu de dins els Estats, ja que, per exemple, als Estats Units, el terme *department* vol dir justament *ministeri*, i a l'Estat francès, *província*. Un exemple paradigmàtic el tenim amb el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya en els casos que mostrem a continuació, extrets del mateix text (356/emp/I). En la versió original espanyola (els quadres de l'esquerra) i en la traducció anglesa, es produeix una incoherència nomenclativa quant a aquest organisme original (*Conselleria de Medi Ambient* i *Departament de Medi Ambient*,

⁸¹ El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya disposa d'una pàgina web per a la traducció dels distintes departaments de la Generalitat a diferents llengües. En tots els casos, excepte en espanyol, es recomana la traducció de «Departament» per «Ministeri». La consulta es pot realitzar en la pàgina web següent:

http://cultura.gencat.net/llengcat/sial/rfitxas.asp?tipuscerc=simple&tema=10&destema=Criteris%20de%20traducci%F3&NRegistre=15&idregistre=5279&num_titol=1 [consulta: abril 2004].

en espanyol; i *Ministry of the Environment of the Catalanian Autonomous Government* i *Ministry of Environment of the Autonomous Government of Catalonia*, en anglés). Això no obstant, en el cas de la francesa, aquesta incoherència s'origina, fins i tot, pel que fa al seu aspecte funcional (*Ministère de l'Environnement* i *Département de l'Environnement*). Afortunadament, en tots hi figura l'estament de què depèn i això minva les probabilitats d'error en la comprensió final:

Agrupació de Fabricants de Ciment de Catalunya con la Conselleria de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya	Agrupació de Fabricants de Ciment de Catalunya i el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya	Catalonian Association of Cement Manufacturers with the Ministry of the Environment of the Catalanian Autonomous Government	l'Agrupació de Fabricants de Ciment de Catalunya (Association des Fabricants de Ciment de Catalogne) et le Ministère de l'Environnement de la Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya	Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya	Ministry of Environment of the Autonomous Government of Catalonia	Département de l'Environnement de la Generalitat de Catalunya

Un altre cas similar és el que observem en l'exemple següent amb la traducció de la *Consejería de Medio Ambiente de la Junta de Castilla y León*, al català: *Conselleria de Medi Ambient de la Junta de Castella i Lleó*; i, sobretot, a l'anglès: *Ministry of [sic] the Environment of the Junta de Castilla y León*. En aquest cas, els lectors anglòfons poden pensar que la Junta de Castilla y León és un Estat o un organisme estatal. I, en qualsevol cas, encara que sàpiguen que aquest nom es refereix a una comunitat autònoma, poden pressuposar que té les mateixes competències que, per exemple, el Ministeri de Medi Ambient de l'Estat espanyol, cosa que no és certa. Tanmateix, aquestes remarques sí que són pragmàticament vàlides en l'entorn de l'Estat espanyol i, per això, un cas com el que mostrem tot seguit sí que pot funcionar correctament en llengua d'arribada pels coneixements

previs que tenen els lectors de les institucions que componen l'Estat. Es tracta de la traducció original en català d'*El Departament de Medi Ambient i el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació*, en espanyol: *El Departamento de Medio Ambiente y el Departamento de Universidades, Investigación y Sociedad de la Información del gobierno* [sic] *de Cataluña* (85/adm/B).

D'altra banda, volem remarcar que aquesta indeterminació en la nomenclatura pot dur a casos d'incoherència greus, precisament per la necessitat de remarcar que aquest Departament o Conselleria pertany a una comunitat autònoma i no a un Estat, com ara en el cas que presentem de les Conselleries valencianes en un mateix document tipus (268c-272c/emp/I). La traducció en anglés de la *Conselleria de Medi Ambient* correspon a: *regional Ministry of the Environment, Valencian Government's Environmental Ministry* i *Valencian Environmental Ministry*. Per a la *Conselleria d'Agricultura i Pesca*, les traduccions angleses: *Ministry of Agriculture of the Valencian Community* i *Regional Ministry of Agriculture and Fisheries*. I per a la *Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Generalitat Valenciana*: *Valencian Autonomous Region. Ministry of Culture, Education and Science*. Les qüestions relacionades amb els topònims les tractarem més endavant.

D'altra banda, també cal tenir en compte les denominacions que reben en català organismes d'altres nacions de l'Estat, com ara Galícia o el País Basc, i les diferències que s'estableixen amb altres llengües. Per exemple, volem esmentar el cas del *Consello de Gobierno de la Xunta de Galicia*, en espanyol, on es conserven alguns mots propis de la llengua parlada en aquesta nació, com ara *Consello* o *Xunta*, i la seua traducció al català per *Consell de Govern de la Xunta de Galicia*, on només es conserva la denominació gallega *Xunta de Galicia* (207/adm/Lg). En general, doncs, observem una tendència en català a mantenir la tradició lingüística pròpia; en espanyol, però, es tendeix a remarcar els trets de l'àmbit lingüístic de Galícia. Sobre aquest tema, en realitzem una ampliació en el punt 5.2.2.4.1.

Així mateix, en l'àmbit internacional, s'esdevé que, en primer lloc, que en els casos en què en la traducció no es menciona el lloc on pertany l'organisme, els

receptors de la informació poden malinterpretar les dades, per exemple amb el cas de la traducció de *Public Affairs Center* en català: *Centre d'Afers Públics* (228b/ass/L). Per això, en molts casos s'hi fa referència, com ara amb la traducció catalana de *Ministry of Environment and Forest: ministeri indi del medi ambient i boscos* [sic]. I fins i tot, en molts casos, aquesta procedència ja s'esmenta en l'original, tant si pertany al lloc de l'original: *US National Drug Enforcement Office*, com si és d'un altre lloc: *Natural Resources Ministry in Moscow*. Finalment, amb la traducció d'algun organisme estranger, també hi cap la possibilitat de cometre un fals sentit amb la seua denominació, com ara amb l'*Indian Council for Agricultural Research (ICAR)* traduït al català pel *Consell indi per a la Investigació Genètica*, i en espanyol pel *Consejo indio para la Investigación Genética* (373/prem/A).

D'altra banda, la incoherència nomenclativa en altres denominacions públiques o oficials també és notoria en el nostre corpus i en relació a diversos àmbits territorials. Per exemple, en el cas de Catalunya, hem observat diverses possibilitats quant a la traducció de la denominació del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, en anglés: *Official Bulletin of the Autonomous Government of Catalonia* (195b/adm/Lg), *Official Journal of the Autonomous Government of Catalonia* (192b/193b/adm/Lg) i *Official Journal of the Government of Catalonia* (194b/adm/Lg). Del català a l'espanyol, la tècnica més utilitzada és la traducció literal, com ara la traducció de la *Xarxa Temàtica de Catalunya del Canvi Climàtic* per la *Red Temática de Cataluña sobre el Cambio Climático* (104/adm/R). No obstant això, la tècnica més utilitzada en la traducció de l'espanyol al català és deixar la denominació sense traduir, per exemple amb la *Red Nacional de Vigilancia y Previsión de la Contaminación Atmosférica* per distingir-la de la *Xarxa de Vigilància i Previsió de la Contaminació Atmosfèrica*, depenent de la Generalitat de Catalunya (193a/adm/Lg).

Quant al Boletín Oficial del Estado, en l'àmbit estatal del nostre corpus, cal destacar, per una banda, que la tècnica que es fa servir en la versió catalana d'aquest

sempre és la traducció literal: *Butlletí Oficial de l'Estat*, mentre que en la versió valenciana, sempre apareix sense traduir: *Boletín Oficial del Estado*.

Per acabar, en l'àmbit internacional, també apareix la traducció literal com a tècnica aplicada a la traducció de denominacions oficials, com ara de la traducció al català de *Law of the Sea Treaty* per *Tractat sobre el Dret de Mar*. I també en referència a països estrangers, com ara la traducció al català del *System for the Certification of Origin of Forest Raw Materials* corresponent als Estats Units pel *Sistema per a la Certificació d'Origen de les Matèries Primeres Forestals* (228/ass/L).

En altres casos, però, també es deixa la denominació en la llengua de l'original, com en el cas de la denominació en català de la *Flower Eco-label* (213b/ass/L), en referència a l'etiquetatge europeu o l'*International Cooperation Programme for Forest, ICP-Forest*, en català i en espanyol (270c/emp/I).

Quant a les qüestions relacionades amb la coherència en aquestes denominacions, n'és un bon exemple *The European Sustainable Cities and Towns Campaign*, traduït al català en l'àmbit de l'administració per la *Campanya Europea de Ciutats i Viles Sostenibles* (178f/182h/adm/D), *Campanya de Ciutats Europees Sostenibles* (186e/adm/D), *Campanya europea de ciutats i pobles sostenibles* (181g/adm/D) i, fins i tot, entre la versió catalana i valenciana del mateix document: *Campanya Europea de Ciutats i Viles Sostenibles* (182h/adm/D) i *Campanya de Pobles i Ciutats Europees Sostenibles* (182g/adm/D).

Finalment, podem trobar-nos amb algun fals sentit en la traducció literal d'alguna denominació oficial, com en el cas de les traduccions italiana i alemanya del *Global Environmental Facility*, que es tracta d'un fons d'ajuda al medi ambient (181/adm/D) i també algun error en la transcripció de l'organisme, com en el cas de la traducció catalana (la segona per l'esquerra):

Global Environmental Facility	Global Environment Facility	"Global Environmental Facility"	l'Aide globale environnementale	Globalen Umweltfazilität	Global Environmental Facility (Struttura Ambientale Globale)	"Global Environmental Facility"
-------------------------------	-----------------------------	---------------------------------	---------------------------------	--------------------------	--	---------------------------------

O també, en la substitució d'un organisme per un altre, com ara en el fragment següent (103/adm/R):

En el conveni signat entre el Centre per a l'Empresa i el Medi Ambient (CEMA) del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya i el Centre Metal·lúrgic de Sabadell hi participen sis empreses amb processos de fundició, sinteritzat, estampació, tractaments tèrmics, etc.	En el convenio firmado entre el Centro de Iniciativas para la Producción Limpia (CIPN) del Departament de Medio Ambiente de la Generalitat de Catalunya y el Centro Metalúrgico de Sabadell participan seis empresas con procesos de fundición, sinterizado, estampación, tratamientos térmicos, etc.
--	---

En conseqüència, podem asseverar que les tècniques traductores que s'empren en els organismes públics es resumeixen en la traducció literal de la nomenclatura dels organismes, de vegades, amb l'original entre parèntesi, i en la conservació de l'organisme tal com apareix en l'original. També és curiós constatar que, pel que fa als organismes europeus, la tècnica traductora sempre en siga la traducció literal, probablement a causa d'una intenció d'acostament als lectors a les institucions europees.

Quant als problemes traductològics que se'n deriven, en el cas dels organismes públics estatals i catalans, aquests tenen a veure amb la interpretació pragmàtica d'algunes equivalències, diguem-ne, funcionals; mentre que en el cas dels organismes internacionals, per una banda, la traducció literal sense esmentar el lloc on pertany l'organisme pot donar lloc a una interpretació pragmàtica errònia; i, per l'altra, cal tenir en compte que, en alguns casos, l'organisme que s'esmenta en l'original ja és una traducció de la denominació original d'aquest organisme. Finalment, tant en els organismes públics (en tots els àmbits), com en altres denominacions, s'observen molts casos de cohabitació de diverses nomenclatures

per a un mateix organisme o denominació, la qual cosa pot confondre els lectors en relació amb la funció referencial que hi té.

5.2.1.2.1.2 Organismes privats

Considerem organismes privats, aquelles entitats que no estan íntegrament finançades amb diners públics ni gestionades per organismes autonòmics o de l'Estat; per tant, hi incloem les empreses, les fundacions, les associacions, els partits polítics i els sindicats. El criteri general de traducció que se segueix amb les empreses és que la seua denominació no s'ha de traduir, ja que queden en l'esfera estrictament privada (Graells i al., 1999: 16; Lacreu i al., 1995: 66), com ara l'empresa *UK Electronics*, que no s'ha traduït ni en espanyol ni en català (76/adm/B). Exemples contraris a aquest criteri són els que hem observat amb les traduccions a l'espanyol de diverses entitats privades catalanes, tot i que suposem que es tracta del resultat d'una traducció automàtica. És el cas de la *Caixa de Tarragona* (85/adm/B), traduïda per *Caja de Tarragona*, o també el cas de l'exemple que mostrem a continuació (84/adm/B):

<p>El Centre UNESCO de Catalunya, amb la col·laboració del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS), la Fundació Caixa de Sabadell i l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra", acaba d'editar el llibre Ecoeconomia.</p>	<p>El Centro UNESCO de Cataluña, con la colaboración del Consejo Asesor para el Desarrollo Sostenible de Cataluña (CADS), la Fundación Caja de Sabadell y la Obra Social y Cultural de "Su Nuestra", acaba de editar el libro Ecoeconomia.</p>
---	--

Tanmateix, si l'entitat privada utilitza una doble denominació, en general, s'ha de traduir a la de la llengua d'arribada, sempre que no s'haja de fer servir la forma oficial, com ara si aquesta apareix al logotip (Graells i al., 1999: 17; i Lacreu i al., 1995: 66). Això és el que ocorre, per exemple, amb l'associació Amics de la Terra (391/prem/A):

l'organisation non gouvernementale Les Amis de la Terre	l'organització no governamental Els Amics de la terra	ONG Los Amigos de la Tierra	Friends of the Earth
---	---	--------------------------------	----------------------

També volem fer constar que si aquesta doble denominació afecta únicament les llengües espanyola i catalana, en altres versions es fa servir la versió espanyola d'aquesta denominació. En l'exemple que mostrem a continuació, a més a més, sorprén que la referència toponímica que es mostra en la versió original i en la traducció al català, s'haja suprimit en la traducció a l'anglès, ja que, precisament, els lectors anglòfons no tenen coneixement previ de l'empresa al·ludida. Potser els traductors-editors han cregut que aquesta informació era redundant perquè la llengua vehicular és suficient per determinar a quin lloc pertany l'empresa (309/emp/I):

Gas Natural Servicios (España)	Gas Natural Serveis (Espanya)	Gas Natural Servicios
-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------

En el cas dels grups polítics i els sindicats, també els hi ha amb doble denominació, però si no en tenen, també es pot traduir-ne la denominació, sempre que es faça de manera no oficial, tot i que això, de vegades pot comportar algun malentés, com ara en el cas d'Esquerra Unida, en referència amb Izquierda Unida, ja que es pot confondre amb Esquerra Unida del País Valencià o amb Esquerra Unida Alternativa. Tanmateix, hi ha denominacions que tenen una forma original fixa i que no es tradueixen. Per exemple, Sendero Luminoso o Esquerra Republicana de Catalunya (Graells i al., 1999: 17-18; Lacreu i al., 1995: 65). Els grups polítics del Parlament Europeu es tradueixen segons la forma oficial que

marca la Unió Europea. Per exemple: Grup del Partit dels Socialistes Europeus o Grup dels Verds/Aliança Lliure Europea⁸².

En el nostre corpus, la tècnica més utilitzada quant als organismes privats, ha estat no traduir-los, com ara *The Earth Policy Institute*, en català i en espanyol (84/adm/B); o *Fundación del Sur*, en català i en anglés (370/prem/A). En altres casos, però, s'ha optat per la traducció literal, com ara amb la *Confederación Sindical de Comisiones Obreras*, traduïda al català per *Confederació Sindical de Comissions Obreres*, i a l'anglés per *The Trade Confederation of Labour Commissions* (374/prem/A). Això no obstant, en alguns casos això pot donar lloc a falsos sentits, com ara amb la traducció del català a l'anglés del sindicat *Comissions Obreres: Spanish Worker's Union*, en un document legal (192/adm/Lg). Afortunadament, també s'ha deixat la forma original catalana al costat de la traducció.

Finalment, una altra tècnica que s'ha fet servir és la traducció de la part genèrica de la denominació, com ara amb el *Worldwatch Institute*, traduït al català per l'*Institut Worldwatch*, i a l'espanyol per l'*Instituto Worldwatch* (369/prem/A).

En definitiva, podem concloure que pel que fa als organismes privats, la tècnica traductora més utilitzada ha estat la conservació de l'organisme en versió original, encara que també hem detectat en alguns casos la traducció literal o la traducció de la part genèrica.

5.2.1.2.1.3 La siglació en els organismes

Les sigles són un tipus d'abreviació que es forma a partir de les primeres lletres dels mots més importants que formen la denominació completa corresponent:

⁸² Segons s'indica en l'assessorament lingüístic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: http://cultura.gencat.net/llengcat/sial/rfitxas.asp?tipuscerc=simple&tema=10&destema=Criteris%20de%20traducci%F3&NRegistre=31&idregistre=4135&num_titol=1

Una sigla és la lletra o les lletres, generalment inicials, del nom de persones (nom i cognom), d'empreses, d'associacions, de publicacions, d'instruments, de documents i d'altres entitats concretes o abstractes que hom usa per comoditat en comptes del nom sencer, especialment en la pràctica comercial i burocràtica (Mestres i Guillén, 2001/1992: 26).

Diverses són les tècniques que s'han fet servir en el nostre corpus per traduir una denominació siglada o unes sigles acompanyades de la seua denominació. En primer lloc, mostrem el desenvolupament de les sigles en la traducció a partir de les sigles originals o exosigles que, en aquest cas, coincideixen amb la llengua d'origen. Es tracta de les sigles catalanes *DMA*, que en espanyol s'han traduït per: *Departamento de Medio Ambiente* (98/adm/B).

Així mateix, les sigles originals poden romandre en versió original o es poden traduir a partir de la denominació desenvolupada en la llengua d'arribada. En l'exemple que presentem a continuació (151/adm/I), les sigles originals *MAP* (corresponents a la denominació original «Mediterranean Action Plan»), no s'han traduït al català: *MAP*; però sí que s'han traduït en la versió espanyola com a *PAM* (a partir de Plan de Acción Mediterránea). En canvi, en altres casos, a més del desenvolupament de la sigla, s'afegeix la sigla traduïda. Per exemple amb la traducció al català de l'original anglès *UN* (370c/prem/A): *Organització de les Nacions Unides (ONU)*.

A més a més, aquestes sigles poden experimentar una traducció lexicalitzada, com en el cas de les traduccions catalana i espanyola de les sigles angleses *UNEP* pertanyents al United Nations Environment Programm (369/prem/A): *Pnuma*. En altres casos, s'ha optat per eliminar les sigles que acompanyaven la denominació original. A tall d'exemple, mostrem la traducció al català de l'original anglès *Global Coral Reef Monitoring Network (GCRMN)* (214/ass/L): *Xarxa Mundial de Seguiment dels Esculls de Corall*. En canvi en el cas que presentem tot seguit, s'hi han afegit les sigles a partir de la denominació desenvolupada original (214/ass/L). Així, l'original anglès *Business Environmental Leadership Council*, queda traduït al català de la manera següent: *Consell Empresarial de Lideratge Ambiental (BELC)*.

Així mateix, hem observat la traducció de les sigles originals, com ara amb les sigles angleses *GEAC* (160/prem/A), que volen dir «Genetic Engineering Approval Committee», per les sigles espanyoles *CAIG*, tant en versió catalana com espanyola, que signifiquen «Comité de Aprobación de Ingeniería Genética». En aquest cas, per tant, en la versió catalana es fa un calc de l'espanyol. També pot ocórrer que aquestes sigles es tradueixen en un primer moment, però que, per error, es torne a fer referència a les sigles originals. Llavors, estaríem davant d'un exemple d'incoherència, com el que es produeix a les versions traduïdes catalana i espanyola de l'original *IDS* (376/prem/A), sigles pertanyents a l'organisme «Institute of Development Studies», en què primer es tradueix la sigla: *IED*, i més endavant en el text s'utilitza la sigla original *IDS*.

Una altra tècnica utilitzada és la supressió del desenvolupament de la denominació quan aquesta va acompanyada per les seues sigles. És el cas de la traducció catalana (186e/adm/D) de l'original anglés (186a/adm/D): *the Euro-Mediterranean/SMAP Partnership, the LIFE-Third Countries Programme and the Mediterranean Environmental Technical Assistance Programme (METAP)*, traduït al català per: *els programes euromediterranis com SMAP, LIFE i METAP*.

D'altra banda, la tècnica més utilitzada, i potser també la més útil, és la de traduir la denominació desenvolupada, però conservar les sigles originals. La utilitat d'aquesta tècnica radica en el fet que permet cercar amb facilitat l'organisme original. Per exemple, les denominacions *Consejo de Certificación Forestal Paneuropeo (PEFC)* i *Consell de Certificació Forestal Paneuropeu (PEFC)* (76/adm/B), provinents originàriament de «PanEuropean Forest Certification». Per contra, en altres casos s'ha optat per la traducció tant del desenvolupament de la sigla com de la sigla originals, com ara amb l'*International Energy Agency (IEA)* de l'original anglés, traduït al català per l'*Agència Internacional de l'Energia (AIE)* (214/ass/L).

Una altra tècnica que s'ha fet servir ha estat la de deixar el desenvolupament i les sigles originals i traduir el desenvolupament a continuació. A tall d'exemple,

tenim la traducció al català (356a/emp/I): *World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) -Consell Econòmic Mundial per al Desenvolupament Sostenible-*. També ens trobem amb la substitució de la denominació original per les sigles originals, com en la traducció catalana *FAO* de la denominació original *U.N. Food and Agriculture Organization* (213/ass/L).

A més a més, hem observat un cas (159/adm/A) en què la denominació original, formada pel desenvolupament i les sigles, s'ha transformat en la versió catalana, pel desenvolupament traduït i les sigles originals, explicant entre parèntesis la procedència de les sigles originals. La versió espanyola és similar a la catalana, tot i que no hi apareix l'explicació.

<p>Five priorities emerged from his travels, and all the countries concerned seemed to share them: Water, Energy, Health, Agriculture, and Bio-diversity. In this way, the concept of WEHABs came into being, and with it, the need to create a plan of action to solve the problems thus represented.</p>	<p>Dels seus viatges, van sorgir cinc prioritats que tots semblaven repetir: Aigua, Energia, Salut, Agricultura i Biodiversitat. I així va néixer el concepte de les WEHAB (sigles d'aquestes prioritats en anglès: Water, Energy, Health, Agriculture, Biodiversity), i amb ell, la necessitat de crear un pla d'acció per solucionar els problemes que impliquen.</p>	<p>De sus viajes, surgieron cinco prioridades que todos parecían repetir: Agua, Energía, Salud, Agricultura y Biodiversidad. Así nació el concepto de las WEHAB, y con él, la necesidad de crear un plan de acción para solucionar los problemas que implican.</p>
--	---	--

Finalment, volem mostrar un cas de correcció en la traducció de la denominació desenvolupada acompanyada de les sigles originals. Es tracta de la traducció a l'anglès de la denominació catalana *Associació de fabricants europeus (ACEA)*, les sigles de la qual corresponen al desenvolupament francès «Association des Constructeurs Européens d'Automobiles». Per això, en anglès, la denominació original catalana s'ha corregit: *The European Automobile Manufacturers' Association (ACEA)* (136/adm/B).

En conclusió, hem observat que el ventall de les tècniques per a la traducció de les sigles en els organismes és molt ampli. En general, la seua traducció literal a la llengua d'arribada o la conservació de les sigles originals depèn de si hi ha o no

tradició en la cultura meta, és a dir, si l'organisme és conegut com a tal. Ara bé, la tècnica més emprada correspon a la traducció del desenvolupament de la sigla i el manteniment de la sigla original, la qual cosa considerem que respon a criteris de tipus pràctic.

5.2.1.2.2 Càrrecs

La traducció dels càrrecs pertanyent a una entitat, ja siga pública o privada, igual que la traducció dels organismes, té la dificultat de l'equivalència funcional i pragmàtica en la llengua d'arribada. Per una banda, en les traduccions entre el català i l'espanyol, no hi ha un criteri determinat i, per exemple, el *conseller de Medi Ambient*, igual es tradueix pel *consejero de Medio Ambiente* (83/adm/B) i (103b/adm/R), que per *conseller de Medio Ambiente* (103b/adm/R). Però en el cas de la traducció a l'anglès, la denominació es complica: *Minister of the Environment* (191/194/adm/Lg), ja que es pot confondre amb la denominació del ministre de Medi Ambient: *Minister of Environment* (193/195/adm/Lg) i *Environment Minister* (195/adm/Lg), sense esmentar la incoherència que suposa trobar les dues nomenclatures en el mateix document. Aquesta manca de coherència, també l'hem observada en la terminologia per descriure la persona que ocuparà, en aquest cas, el càrrec de *Secretari*, ja que el *lletrat* de l'original, en un cas (195/adm/Lg) és un *lawyer* i en un altre (191/adm/Lg) és un *civil servant*.

Tanmateix, molt més incongruent és el cas que esmentem a continuació, en què no només s'origina un fals sentit en la denominació del càrrec, sinó també en la de l'organisme que representa. Es tracta de la traducció anglesa de l'original català *Secretari General del Departament de Medi Ambient* en la denominació *Director of Environmental Quality* (191/adm/Lg).

Per evitar aquests casos, sempre que siga possible se sol utilitzar una nota al peu per part dels traductors, com en el cas de la figura del '*sustainability ombudsman*' en un document oficial europeu (4/adm/D), en què en la versió

catalana s'explica la tria del terme *síndic ambiental*. Les traduccions al francès i a l'alemany corresponen a les formes *Ombudsmanns für Nachhaltigkeit* i *médiateurs nationaux du développement durable*, respectivament.

"síndic ambiental"¹

1 Encara que la traducció literal del terme francès o anglès ("médiateur du développement durable" i "sustainability ombudsmen", respectivament) seria "síndic per al desenvolupament sostenible", s'opta per la denominació "síndic ambiental" en ares a facilitar l'ús del terme.

Això no obstant, hi ha casos en què els termes referits als càrrecs s'utilitzen per a denotar les característiques pròpies del territori en qüestió. En el text que presentem a continuació (214/ass/L), el terme *premiers* de l'original, que es manté en cursiva en la traducció catalana, equiparable al de *governors* de la zona de Nova Anglaterra, s'utilitza per explicitar el caràcter francòfon de la zona referida del Canadà.

And in August 2001, the governors of six New England states and premiers of five East Canadian provinces adopted a resolution to bring their region's greenhouse gas emissions to 1990 levels by 2010 and to 10 percent below those levels by 2020.

A més, l'agost del 2001, els governadors de sis estats de Nova Anglaterra i els *premiers* de cinc províncies de l'est del Canadà van adoptar una resolució de cara a situar el 2010 les seves emissions de gasos hivernacle als nivells de 1990 i un 10 % per sota d'aquests el 2020.

Comptat i debatut, en la traducció dels càrrecs, d'igual manera que hem vist més amunt amb els organismes públics, la pragmàtica juga un paper molt important en la interpretació d'aquests en la llengua d'arribada. Així mateix, hem observat alguns criteris de tipus cultural i metalingüístic que determinen algunes de les decisions que es prenen a l'hora de determinar la tècnica a emprar.

5.2.1.2.3 Tractament dels antropònims

El criteri general que segueix la Generalitat de Catalunya i la Generalitat Valenciana en el tractament dels antropònims és que els noms de les persones no es tradueixen, encara que siguin personatges públics, ja que aquests constitueixen un dels principals signes d'identitat socials. A més a més, si els cognoms contenen una conjunció copulativa, cal mantenir-la en la llengua d'arribada com en el text d'origen (Graells i al., 1999: 10). Tanmateix, hi ha tradició en la traducció de personatges històrics, contemporanis i de ficció, com ara els monarques, els sants, els personatges bíblics i històrics, etc., els sobrenoms dels quals no es tradueixen, excepte en personatges històrics. Així mateix, els noms d'origen no llatí, s'adapten, segons la fonètica de la llengua d'arribada (Graells i al., 1999: 9-11; Lacreu i al., 1995: 61-63). I, finalment, «a causa de l'especial situació sociolingüística que ha caracteritzat la situació valenciana, els personatges públics desapareguts» (Lacreu i al., 1995: 61) convé escriure'ls en català.

Els exemples que mostrem a continuació, però, no sempre responen a un criteri uniforme pel que fa a les recomanacions. En primer lloc, en el cas de les traduccions de documents legislatius de l'espanyol al valencià mai no es tradueix el nom del rei en les versions valencianes (210/adm/Lg): *Juan Carlos I Rei d'Espanya*, ni tampoc en les catalanes, ja que és el seu nom oficial, tot i que es recomana seguir la tradició en la llengua d'arribada (Lacreu i al., 1995: 62; Graells i al., 1999: 10)⁸³. A més a més, en la versió catalana d'un text legal, se li afegeix la conjunció copulativa entre cognoms al llavors ministre de Medi Ambient (205/adm/Lg), probablement per accentuar el seu origen balear: *El ministre de Medi Ambient, JAIME MATAS I PALOU*. Això no obstant, en un altre cas en què, en la

⁸³ Segons Pérez i Rodà, el BOE es tradueix al català de manera automàtica des del 2002 amb un procés de preedició, traducció automàtica pròpiament dita i postedició. Durant la preedició, es neutralitzen «els noms propis de la signatura del document, per evitar que quedin traduïts» (Pérez i Rodà, 2001: 14-20).

versió original catalana, apareix el seu nom de manera errònia: *el Ministre de Medi Ambient, l'Excm. Sr. Juan Matas*, s'ha corregit en la traducció a l'espanyol: *el Ministro de Medio Ambiente, el Excmo. Sr. Jaume Matas* (105b/adm/R).

D'altra banda, quant a l'adaptació dels antropònims no llatins a la fonètica de la llengua d'arribada, la majoria d'aquests tipus d'antropònims solen arribar al català de la mà d'altres llengües mediadores, com ara l'exemple de l'original anglès *Mikhail Kasyanov*, traduït a l'espanyol i al català per *Mijail Kasyanov* (377/prem/A). En aquest cas, però, no s'ha fet servir en la versió catalana un referent anterior per analogia, com és el cas de la forma transcrita de l'expresident de l'antiga URSS, Mikhaïl Gorvatxov (Lacreu i al., 1995: 62).

Tanmateix, en els antropònims d'origen català escrits amb grafies espanyoles, la tendència en el nostre corpus no és adaptar les grafies a la llengua d'arribada, sinó mantenir les de l'original. N'és un bon exemple el de la *Dra. Concha Jordá* de l'original espanyol (270/emp/D), transcrit com a tal en les versions catalana i anglesa.

Finalment, també hem trobat un cas de fals sentit en la transcripció d'un antropònim escrit en alfabet llatí, possiblement per influència d'una marca molt coneguda de calçat esportiu. Ens estem referint a la traducció catalana de l'original *Jean Nke Ndi* per *Jean Nike Ndi* (391/prem/A).

En general, doncs, observem que, tot i les recomanacions que es fan en el tractament dels antropònims, es cometen nombrosos errors, alguns dels quals tenen el seu origen en la influència que poden exercir les llengües majoritàries (com en el cas de l'anglès o l'espanyol) en les llengües minoritàries o minoritzades (com és el cas del català).

5.2.1.2.4 Tractament dels topònims

La toponímia és la part de l'onomàstica que estudia els noms propis geogràfics o dels llocs, altrament dits, topònims. La toponímia és un dels aspectes

més complexos de la nomenclatura, ja que l'estudi dels topònims no només ens permet saber la seua història: quan i per què es va crear un topònim, el seu significat, si ha sofert modificacions, etc., sinó que, com en els antropònims, és també el signe d'identitat que caracteritza un lloc. Per això, el tractament de la toponímia pot tenir diverses lectures, com ara des d'un punt de vista funcional, cultural o ideològic⁸⁴:

Així, els topònims poden ser analitzats com a elements amb valor cultural; també ho poden ser des d'un punt de vista polític, en la mesura que són els noms oficials d'un lloc, i a la vegada poden tenir un interès purament utilitari com el que es deriva de la fixació correcta dels límits d'una propietat en un registre o de la funció de guia per a la distribució de correspondència (Graells i al., 1999: 25).

A continuació, veurem algunes qüestions de tipus legal en els topònims, els criteris traductors que es recomanen i alguns exemples de les tècniques que s'han aplicat al nostre corpus.

5.2.1.2.4.1 Criteris toponímics

A l'Estat espanyol, la Llei de bases de règim local determina que els topònims s'han d'escriure en espanyol, excepte en les comunitats autònomes que tinguen una llengua pròpia, en les quals es podran escriure en aquesta llengua pròpia, en espanyol o en ambdues llengües. D'altra banda, «s'estableix que aquestes denominacions només tindran caràcter oficial quan s'inscriguin en el Registre d'Entitats Locals i es publiquin al *Butlletí Oficial de l'Estat*.» (Graells i al., 1999: 26).

A les zones catalanoparlants, a la toponímia se li apliquen dos tractaments distints. Per un costat, a les Illes Balears (Llei 3/1986, de 29 d'abril) i a Catalunya (Llei 1/1998, de 7 de gener), la normativa estableix que la forma oficial dels

⁸⁴ En aquest sentit, coincidim amb Miquel Nicolàs quan afirma que «la premissa és que els discursos històrics, incloent-hi els històrico-lingüístics i els toponímics, són susceptibles d'utilització ideològica i acompleixen de facto aquesta virtualitat en la immensa majoria dels seus resultats. És a dir, més enllà de l'aparent intenció de coneixement objectiu o neutral, són vehicles d'una visió del passat que s'adiu amb uns interessos del present.» (Nicolàs, 1995: 1099).

topònims és únicament en català. En canvi, al País Valencià, o Comunitat Valenciana (Llei 4/1983, de 23 de novembre), per raons de caràcter històric i sociolingüístic, la llei preveu dues formes de denominació toponímica oficial: una forma bilingüe, i una forma monolingüe, en català (en valencià) i en espanyol, depenent de la zona (Graells i al., 1999: 26). Sobre les formes bilingües, Vicenç M. Rosselló opina que:

Tots els estudiosos i les societats internacionals d'onomàstica estan d'acord, en principi, a propugnar la falsedat i inconveniència de la duplicitat bilingüe. La pràctica ja és una altra cosa. [...] Ja he al·ludit abans als topònims «bilingües» que, tot i estar dins el terreny de la legalitat civil, no tenen cap trellat des del nostre punt de vista. Per altra banda, no crec que hi haja mai cap municipi de parla castellana que propugne la seua doble denominació oficial, en català i castellà. Seria massa. El bilingüisme retolador és una esquizofrènia col·lectiva: que la patesquen determinades autoritats, rai, però que ens la vulguen encomanar ja és una altra qüestió. Els organismes d'Obres Públiques (o del Govern Civil?) de la província d'Alacant tingueren la gran pensada de col·locar rètols bilingües a tots els municipis: *Benejúzar/Benejússer, Rojales/Rojals, Vergel/el Verger, Muro de Alcoy/Muro* ... A banda de la ridícula i inutilitat del dispendi (els rètols eren acompanyats de cinc sagetes i un jou), és ben clar quin era, en la ment popular, el topònim seriós. Al capdavant, *diglossia*, aquest és el resultat, amb la consegüent minoració de la llengua secundària. L'ús de dobles denominacions, per tant, no pot ser defensat des de cap posició, ni científica, ni patriòtica, ni pragmàtica (Rosselló, 2004: 32-33⁸⁵).

5.2.1.2.4.2 Criteris de traducció toponímica

En conseqüència, la traducció de topònims segueix dos criteris bàsics al País Valencià: el de territorialitat i el d'historicitat. Si seguim el primer, els topònims pertanyents a la zona castellanoparlant del País Valencià es queden en espanyol i els topònims pertanyents a la zona valencianoparlant es queden en català, independentment de la llengua d'ús. Per exemple, Castelló de la Plana (zona valencianoparlant) i Villar del Arzobispo (zona castellanoparlant). El criteri d'historicitat fa referència a la traducció dels topònims segons la tradició de la llengua a què es tradueix. Per exemple, Toixa (en català, zona castellanoparlant) i Albalat dels Sorells (en català, zona valencianoparlant).

⁸⁵ Article publicat a *Materials de Toponímia (Mestratge de Toponímia. 1990-1991)* (1995) i reeditat en l'obra referenciada en la bibliografia.

Tanmateix, la Generalitat Valenciana segueix un tercer criteri, anomenat oficial, per a la documentació oficial. Els topònims oficials del País Valencià estan recollits en la *Denominació oficial dels municipis i altres entitats locals de la Comunitat Valenciana*, llibre que reedita anualment (Lacreu i al., 1995: 56). Per exemple, Villavieja (zona valencianoparlant) i Valencia (zona valencianoparlant). A més a més, en els textos oficials i en els textos no oficials, com ara els mapes, rètols, etiquetes o documents mercantils, cal usar la forma oficial i legal del topònim (Graells i al., 1999: 27).

Els criteris que se segueixen en el tractament traductor de la toponímia distingeixen entre toponímia major (ciutats, viles i pobles) i toponímia menor (partides, llocs dits, etc.). Aquesta darrera es recull en els dos volums de *Toponímia dels pobles valencians* editats per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, conjuntament amb la Conselleria de Medi Ambient (Lacreu i al., 1995: 57)⁸⁶. Malgrat això:

Aquesta consideració [es refereix a la distinció entre toponímia major i menor] presenta un interès científic molt reduït. Al contrari: ha servit per excusar falles notables d'alguns investigadors que han tingut peresa d'acudir a les fonts completes, i potser difícils, de la toponímia, i han bastit teories gratuïtes partint de publicacions sempre insegures com són els Nomenclàtors oficials o les Enciclopèdies. Històricament no existeix cap diferència essencial entre els topònims acollits en aquestes obres, i batejats «majors», i els anomenats «menors»; car és evident que molts noms de pobles actuals, i fins de ciutats, eren topònims «menors» fa pocs anys; que, en canvi, topònims «majors» vénen cada dia a engrossir les files de la toponímia «menor», quan els pobles i les aglomeracions importants es despoblen i s'enrunen; i aquest fenomen s'ha produït a totes les èpoques de la història, i encara es desenvolupa sota els nostres ulls (Moreu-Rey, 1999: 15).

Si continuem amb els criteris de traducció toponímica recomanats per les dues Generalitats, pel que fa a la toponímia denominada major es tradueix tant la part genèrica com la denotativa, si hi ha tradició en la llengua d'arribada. Per exemple, riu Ebre o mar Mediterrània. Si el genèric està toponimitzat, és a dir, transformat en part denotativa, no es tradueix. Per exemple: aiguamolls de

⁸⁶ Cal indicar que el nom d'aquestes conselleries ha canviat i que, actualment, es denominen Conselleria d'Educació, Cultura i Esports, i Conselleria de Territori i Urbanisme, respectivament.

l'Empordà (en català), les Tablas de Daimiel (en català), Aiguamolls de l'Empordà (en espanyol), las Tablas de Daimiel (en espanyol). En la toponímia menor, només es tradueix la part genèrica. Per exemple: la platja del Perelló (en català), la playa de El Perelló (en espanyol). Les divisions infraregionals no es tradueixen. Per exemple, L'Horta (en espanyol) i El Bierzo (en català). Quant a la toponímia urbana, cal seguir la tradició de la llengua d'arribada (per exemple, carrer de Xile), i si no n'hi ha, cal adoptar la forma de l'original: barri de Santa Cruz (Sevilla) (Graells i al., 1999: 29-31).

Tanmateix, en l'exemple que mostrem a continuació (353/empE/LT), en referència al nostre corpus, es relacionen una sèrie de parcs naturals de l'Estat espanyol, inclòs algun de català. En la versió original espanyola, dels genèrics toponimitzats, n'hi ha un que s'ha deixat en la llengua d'origen: *Estany*, mentre que en el cas de l'*Archipiélago de Cabrera* i de les *Islas Atlánticas Gallegas*, aquests s'han traduït a l'espanyol. En la traducció al català, dels genèrics toponimitzats, se n'han traduït al català *Mont Perdut* i *Illes Atlàntiques Gallegues*, i la resta ha quedat en la llengua original del topònim:

Ordesa y Monte Perdido, Aigües Tortes i Estany de Sant Maurici, Archipiélago de Cabrera, Islas Atlánticas Gallegas, Picos de Europa, Sierra Nevada, Tablas de Daimiel	Ordesa i Mont Perdut, Aigües Tortes i Estany de Sant Maurici, Arxipèlag de Cabrera, Illes Atlàntiques Gallegues, Picos de Europa, Sierra Nevada, Tablas de Daimiel
---	--

Igualment, al Butlletí electrònic del DMA (99/adm/B), *els Aiguamolls de l'Empordà* (amb majúscules en versió original per influència de la forma morfosintàctica espanyola) s'han traduït a l'espanyol per *los Pantanales de la Ampurdán*. Mentre que en un altre Butlletí electrònic (90/adm/B), la tècnica ha estat mantenir el topònim original i afegir-hi de què es tractava.

? Activitats a l'Albera	? Actividades en el Parque Natural de l'Albera
? Activitats al Cap de Creus	? Actividades en el Parque Natural de Cap de Creus
? Activitats de tardor i d'educació ambiental als Aiguamolls de l'Empordà	? Actividades de otoño y de educación ambiental en Parque Natural dels Aiguamolls de l'Empordà
? Activitats a les Illes Medes	? Actividades en la Reserva Marina de les Illes Medes
? Activitats al Delta de l'Ebre	? Actividades en el Parque Natural del Delta de l'Ebre

5.2.1.2.4.3 Tractament dels exotopònims

Els exotopònims, és a dir topònims usats per una llengua concreta per referir-se a un territori forà a aquest àmbit lingüístic, són denominacions no oficials, però sí d'ús normal, sempre que tinguen tradició en llengua d'arribada (Lacreu, 2000/1990: 365). Així, quant a Estats, nacions i regions, per exemple, hi ha les formes: Colòmbia, Veneçuela i Nova Anglaterra. Les grafies diferents a les llatines se solen adaptar. Per exemple, Txexènia. Tanmateix, de vegades, n'hi ha que són tan coneguts en llengua original que es deixen com són. Per exemple, Alexanderplatz i Trafalgar Square (Lacreu, J. i al., 1995: 57-59).

De vegades, els problemes dels exotopònims estan relacionats amb les versions mediadores, és a dir, quan les adaptacions d'aquests topònims a la nostra llengua, no es fan a partir de l'original, sinó d'una altra llengua.

[...] cal remarcar que en el cas de topònims que no tenen un equivalent tradicional, hem de partir de la forma original d'aquest i no fer servir ni adaptar formes provinents d'altres llengües, com tantes vegades s'ha fet amb els topònims catalans que, a partir de la seva forma castellana, s'han donat a conèixer arreu del món (Graells i al., 1999: 27).

Efectivament, en totes les versions trilingües (espanyol, català, anglès) de topònims catalans, la forma anglesa és calcada a l'espanyola (Lacreu, 2000/1990: 365). Per exemple, el topònim *Serra Gelada* (265.1/ass/D), s'ha traduït a l'anglès i

a l'alemany per *Sierra Helada*. Aquest també pot ser el cas del topònim *Txernobil* (343b/344b/emp/F) en el qual, tot i que s'han adaptat algunes grafies a la forma transcrita catalana del topònim original, l'accentuació ve influïda per la versió original espanyola dels textos: *Chernobil*. De tota manera, la majoria d'exotopònims no llatins ens vénen a través de l'anglès i és inevitable calcar les seues formes. És el cas dels topònims xinesos *Guandong*, *Shandong*, *Xheijiang*, *Jiangsu*, *Gansu*, *Qinghai*, *Ningxia* i *Xinjiang* (216/ass/A) que en català han quedat exactament igual que en l'original anglès, encara que al receptor català li pot costar una mica de pronunciar-los, ja que les grafies són les corresponents a la llengua anglesa. En l'exemple següent, però, detectar quina ha estat la llengua medidora en la traducció d'un embassament xinès no resulta gens difícil (43/adm/B):

Actualmente trabaja en cinco países afectados por la construcción de embalses o canalizaciones fluviales: Brasil, Chile, India, Indochina, Malasia y, por supuesto, en el embalse de las Tres Gargantas en China.	Actualment treballa en cinc països afectats per la construcció d'embassaments o canalitzacions fluvials: Brasil, Xile, Índia, Indoxina, Malàisia i, per suposat, en l'embassament de "Las Tres Gargantas" a Xina.
---	---

5.2.1.2.4.4 Errors traductors

Els errors més freqüents que s'han produït en el tractament dels topònims són errors de coherència, calcs i falsos sentits toponímics. Tot i que n'hem vist alguns exemples en els apartats anteriors, a continuació, els expliquem amb més deteniment.

5.2.1.2.4.4.1 Coherència toponímica

La coherència toponímica és la consecució al llarg d'un text en el seguiment d'un dels criteris de traducció toponímica, independentment del tipus de criteri, i d'acord amb el lloc corresponent a l'àmbit lingüístic català. En el cas de Catalunya,

els criteris que hem exposat als apartats 5.2.1.2.4.1 i 5.2.1.2.4.2 són clars. Tanmateix, de vegades hi ha dubtes respecte de la traducció de la part genèrica en la denominada toponímia major, com ara amb la traducció a l'espanyol de *Humedales de l'Empordà*, en contrast amb la de *l'estany de Sant Maurici*, en l'exemple que mostrem a continuació (83/adm/B):

Cadí-Moixeró, Zona Volcànica de la Garrotxa, Montseny, Montserrat, Cap de Creus, Aiguamolls de l'Empordà, Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Ports i Delta de l'Ebre, més el parc nacional d'Aigüestortes i estany de Sant Maurici.	Cadí-Moixeró, Zona Volcánica de La Garrotxa, Montseny, Montserrat, Cap de Creus, Humedales del Empordá, San Llorenç del Munt i l'Obac, Ports i Delta de l'Ebre, más el parque nacional de Aigüestortes y estany de Sant Maurici
--	---

I també ocorre dins un mateix document tipus, com ara amb la traducció de *l'Espai Natural Aiguabarreig Segre – Cinca*, traduït a l'espanyol per *Espai Natural Aiguabarreig Segre – Cinca* (90/adm/B) i per *Espacio Natural de la confluencia de los ríos Segre – Cinca* (89/adm/B).

En el cas del País Valencià, com que hi ha tres criteris en el tractament dels topònims (l'historicista, l'oficialista i el bilingüista), com hem vist més amunt, la coherència en l'elecció d'un dels tres no és sempre una cosa evident, com ara en l'exemple que mostrem (254/ass/D), en què fins i tot, hi ha topònims mal escrits en totes dues llengües, com en el cas de *Dènia* o de *La Vall d'Uixó*:

<p>Mejora de las infraestructuras de las líneas de Xàtiva-Alcoi, València-Madrid por Cuenca y València-Teruel, para poder aumentar la velocidad comercial.</p> <p>Potenciación de las cercanías en Alicante, mejorando la línea a Murcia y creando una línea de Alicante a Villena y otra de Gandía a Dènia.</p> <p>Creación de una línea de cercanías de Vinaroz a Castellón, con ramales a Onda y a La Vall d'Uixó y de aquí a València.</p> <p>Construcción de líneas de tranvía en superficie en grandes ciudades y también en recorridos interurbanos (Castelló-Grau-Benicàssim, Alacant-Aeroport; Elx-Crevillent, etc..)</p>	<p>Millora de les infraestructures de les línies de Xàtiva-Alcoi, València-Madrid per Conca i València-Teruel, per a poder augmentar la velocitat comercial.</p> <p>Potenciació de les proximitats a Alacant, millorant la línia a Murcia i creant una línia d'Alacant a Villena i una altra de Gandia a Dènia.</p> <p>Creació d'una línia de rodalia de Vinaròs a Castelló, amb ramals a Onda i a La Vall d'Uixó i d'ací a València.</p> <p>Construcció de línies de tramvia en superfície en grans ciutats i també en recorreguts interurbans (Castelló-Grau-Benicàssim, Alacant-Aeroport; Elx-Crevillent, etc..)</p>
--	---

Finalment, també en relació amb els exotopònims, hem observat casos com els dels topònims Johannesburg, Kyoto, Tòquio o Bangla Desh⁸⁷, amb què apareix un problema de coherència nomenclativa. Pel que fa al primer, hem observat exemples de *Johannesburg* (228b/ass/L) i de *Johanesburg* (76/adm/B). En relació amb el segon, Kyoto i Kioto (76/adm/B), fins i tot, dins d'un mateix text. Quant al tercer, Tokio (384c/prem/A) i Tòquio (168c/adm/A). I, finalment, Bangla Desh (213b/ass/L) i Bangladesh (354b/empE/LT). En canvi, pel que fa a Bombay, és cert que en llengua anglesa, aquest topònim s'ha actualitzat per Mombay; igual que Peking s'ha transformat en Beijing, i això causa algun dubte en els traductors-editors⁸⁸. En conseqüència, ens podem trobar traduccions al català com ara (228b/ass/L): *Mumbai* (abans *Bombai*), traducció de l'original anglès *Mumbai* (formerly *Bombay*), o també la traducció al català: *Pequín* (ara *Beijing*) i més endavant trobar-nos amb *Pequín* al mateix text, malgrat l'aclariment del parèntesi.

⁸⁷ Aquestes denominacions apareixen en l'atles *El món interactiu* de l'Enciclopèdia Catalana (1996).

⁸⁸ Una ampliació del tema es pot trobar a Moya (2000: 54-56).

5.2.1.2.4.4.2 Calcs toponímics

Considerem calcs toponímics aquells noms de llocs geogràfics la forma gràfica dels quals és incorrecta en una llengua determinada, però que són utilitzats en aquesta per influència d'una altra llengua. Aquests calcs es produeixen, en un primer cas, per influència del català en l'espanyol, per exemple, quant a l'accentuació, com ara amb la traducció a l'espanyol *Rio+10* (83b/adm/B) o la traducció del català *riu Mèder* per l'espanyola *río Mèder* (95/adm/B). Però també ocorre a l'inrevés amb la traducció del topònim *Helsinki* (376/prem/A), en anglès per *Helsinki*, en català i en espanyol. En altres casos, no és només una qüestió d'accents, com es pot observar amb les traduccions de l'espanyol *Júcar* al català: *Júcar* (75/adm/B) i *Xúcar* (354/empE/LT)

Pel que fa als exotopònims, també es poden produir calcs de l'original, com ara en el cas del *G8 de Gênes* (387/prem/A), en l'original francès, traduït a l'espanyol per *G8 de Génova*, i a l'alemany per *G-8-Gipfel in Genua*, però que en català ha quedat com a l'original: *G8 de Gênes*. Quant a les sigles toponímiques, hem observat algun calc, però només en el cas del català com a llengua d'origen: *EEUU* (245a/ass/R) i *USA* (287a/emp/C). Finalment, també s'originen calcs en les estructures sintàctiques dels paratopònims⁸⁹, com ara en la traducció anglesa de *the Middle and Far East* de l'exemple següent (186/adm/D):

the Middle and Far East	Mitjà i Llunyà Orient	el Medio y el Lejano Oriente	Moyen et de l'Extrême-Orient	del Medio Oriente e dell'Estremo Oriente
-------------------------	-----------------------	------------------------------	------------------------------	--

⁸⁹ Considerem paratopònims aquelles formes lingüístiques que, tot i no ser topònims, en fan les funcions. Més endavant, hi tractem altres qüestions relacionades, al punt 5.2.2.4.2.

5.2.1.2.4.4.3 Falsos sentits toponímics

Dels errors relacionats amb la toponímia, possiblement els falsos sentits siguen els més destacables per la seua importància, encara que la freqüència en què es produeixen siga molt menor. N'hem seleccionat alguns dignes de menció, per exemple, quan s'origina una confusió entre topònims que fan referència a accidents geogràfics diferents, com en el cas de la traducció de l'espanyol: *el Amazonas, una selva en agonía*, al català: *l'Amazones, una selva en agonia* (359b/emp/A). En aquest sentit, cal aclarir que en català, l'Amazones és el riu, mentre que la selva i la regió correspon a l'Amazònia. Tanmateix, encara més greu és la confusió de l'ecuador amb el país Equador, com ocorre en la traducció al català en un fullet de Bancaixa (340/emp/F). O fins i tot, confondre una ciutat amb una altra, com en la traducció al català (segona per l'esquerra) del cas que presentem tot seguit (180/adm/F):

Munster (Germany)	Munic (alemanya)	Munster (Alemania)	Münster	Munster (Allemagne)	Munster (Germania)	Monastério (Alemanha)
----------------------	---------------------	-----------------------	---------	------------------------	-----------------------	--------------------------

En resum, els problemes traductològics relacionats amb la toponímia que hem detectat en el nostre corpus són variats. En alguns casos, tenen a veure amb un problema de manca de documentació sobre les formes tradicionals en llengua d'arribada. En el cas particular del País Valencià, la diversitat de criteris traductors pel que fa a la toponímia dificulta encara més aquesta tasca. D'altra banda, hem de ressaltar la influència que tenen les llengües majoritàries, com ara l'anglès i l'espanyol, en l'adaptació dels exotopònims a les formes morfofonètiques catalanes. I també, la influència que exerceix l'espanyol en l'adaptació a altres llengües dels topònims catalans. Finalment, cal destacar que els errors toponímics més comuns es produeixen per calcs en les formes originals, per qüestions de coherència nomenclativa i per confusió amb altres denominacions.

5.2.1.2.5 Terminologia

La terminologia és la disciplina lingüística que estudia i conforma els vocabularis d'especialitat de les distintes branques del coneixement. Però també denominem terminologia al conjunt de vocables tècnics o termes pertanyents a una determinada parcel·la del coneixement. Segons M. Teresa Cabré, el coneixement específic d'una parcel·la temàtica «se expresa a través de unidades concretas que denominamos Unidades de Conocimiento Especializado (UCE)», dins de les quals es troben les Unitats Terminològiques (UT) o UCE lèxiques, que són «las unidades más prototípicamente representativas del conocimiento para los especialistas de un dominio» (Cabré, 2002: 91). En conseqüència, podem afirmar que la terminologia és un dels trets més importants de la traducció científica i tècnica, tant per la seua abundància en aquests gèneres textuais, com per la seua heterogeneïtat funcional, formal, conceptual i etimològica (Cabré, 1992: 162-173).

5.2.1.2.5.1 La terminologia en els textos mediambientals

La terminologia en els textos mediambientals està relacionada amb el grau d'especialització d'acord amb l'abundància de termes i la varietat de branques del coneixement que hi participen, ja que, per una banda, els estudis mediambientals estan relacionats directament amb la geografia, la geologia, la biologia, l'ecologia, etc. (Resche, 2000: 632) i, de l'altra, quan parlem de mediambient, és fàcil parlar d'altres temes, com ara la salut, la demografia, el consum, la pobresa, etc. En paraules de Dury:

C'est donc une science nouvelle, mais aussi composite, puisque l'écologie telle qu'on la pratique actuellement, est issue de nombreux domaines connexes, comme la biologie, la géologie, la géographie, la phénologie, etc. C'est également un domaine scientifique particulièrement ouvert à la médiatisation; tout le monde ici a entendu parler des mouvements écologistes et des conséquences de divers types de pollution sur l'environnement (Dury, 2002: 201).

D'altra banda, l'abundància de termes és directament proporcional al grau d'especialització, mentre que la varietat de branques científiques i tècniques que hi intervenen és inversament proporcional al grau d'especialització. Per això, en els textos més divulgatius, la terminologia que trobem no pertany només a les ciències mediambientals, sinó a la medicina, la sociologia, l'economia, la gastronomia, la cosmètica, etc.

La terminologia mediambiental es caracteritza per una forta procedència estrangera dels termes, sobretot de l'anglès, i per una indeterminació en la formació d'aquests, que du a una gran incoherència terminològica. Els motius relacionats amb tots dos aspectes tenen a veure, pel que fa al primer, amb el lloc d'origen de la disciplina (els Estats Units) i, quant al segon, amb la creació bastant recent de la disciplina (anys seixanta) i la introducció encara més recent al àmbit lingüístic català. En aquest sentit, Pascaline Dury (2002) considera que els fenòmens diacrònics en l'ecologia fan que convisquen diversos termes ambientals per a un mateix concepte, i posa com a exemple el terme anglès «ecosystem», amb el qual conviuen termes com «microcosm», «biotic community», «superorganism» i «quasi-organism» (Dury, 2002: 204). Segons l'autora, això és així perquè:

Nous partons également du postulat que les langues dites de spécialité connaissent aussi des phases d'évolution successives et subissent, au même titre que la langue commune, des modifications d'ordre diachronique. Et même si le nombre de locuteurs qui utilise un terme d'écologie par exemple, est en général moins grand que celui qui utilise les vocables de la langue commune et même si la mise en discours des termes est moins fréquente, il n'en reste pas moins que les vocables scientifiques subissent aussi des changements de sens, parce qu'ils véhiculent une histoire qui leur est propre (Dury, 2002: 202).

5.2.1.2.5.2 La siglació terminològica

Els termes siglats són molt habituals en els textos científics i tècnics, sobretot en llengua anglesa. Aquests faciliten l'ús de termes de gran complexitat formal. Cabré els defineix així:

Les sigles són unitats formades per la combinació de les inicials de les diverses paraules d'una expressió més llarga. Sovint corresponen a noms propis que designen algun organismes, document o procés determinats, encara que en molts casos desemboquen en formes comunes lexicalitzades (Cabré, 1992: 163).

A continuació mostrem els casos que hem observat en el nostre corpus i les tècniques traductores que s'hi han aplicat⁹⁰. En primer lloc, hem detectat el desenvolupament de les sigles en la traducció a partir de les sigles originals. És el cas de les sigles d'origen anglès *PCB*⁹¹ de la versió catalana traduïdes a l'espanyol per *bifeniles policlorados* (351/ass/L). Així mateix, les sigles originals poden romandre en versió original, per exemple amb la traducció a l'anglès *unitary discharge systems* (*UDS*) de l'original català *descàrrega de sistemes unitaris* (*DSU*) (193/adm/Lg); o bé es poden traduir a partir de la denominació desenvolupada en la llengua d'arribada, com ara la traducció *Conegut com MAC, el metabolisme àcid de les crassulàcies fa un ús eficient de l'aigua* de l'original anglès *Known as CAM, crassulacean acid metabolism is an efficient use of water* (315/empE/L). En canvi, en altres casos, a més del desenvolupament de la sigla, s'afegeix la sigla traduïda. Per exemple, amb la traducció espanyola de l'original català *deixalleries: Centros de Recogida de Residuos* (*CRR*) (351/ass/L).

En altres casos, s'ha optat per eliminar les sigles que acompanyaven la denominació original, com en el cas de l'original anglès *tuberculosis* (*TB*), traduït al català per *tuberculosi* (214/ass/L). Així mateix, hem observat la traducció de les sigles originals, com ara amb les sigles angleses *POPs*, traduïdes al català per *els COP*.

Una altra tècnica correspon a la traducció de la denominació desenvolupada, però conservant les sigles originals. N'és un bon exemple el terme *àcids greixosos*

⁹⁰ Compartim amb Ricardo Muñoz la preocupació per l'estudi de la traducció terminològica, ja que, com afirma, «l'exactitud terminològica és vital en tot text traduït no literari. L'ús dels repertoris terminològics establerts assegura la correcta selecció dels termes i simplifica la feina dels mediadors. A més, per l'activitat professional que duen a terme, els medidors són creadors i normalitzadors de la llengua» (1995: 86).

⁹¹ Aquest tipus de siglació es denomina mixta, és a dir: «les [sigles] que construïdes a partir [de] mots compostos, inclouen inicials dels diferents elements que els componen» (Mestres i Guillén, 2001/1992: 34).

lliures (FFA), en què les sigles pertanyen al terme anglés «free fatty acid», tot i que, cal dir que, per al terme desenvolupat, al Termcat⁹² recomanen dir-ne «àcids grassos lliures» (247a/ass/R). Per contra, en altres casos s'ha optat per la traducció tant del desenvolupament de la sigla com de la sigla originals, com ara amb l'original anglés *ethylene dibromide (EDB)*, traduït al català per *dibromur d'etilè (DBE)* (214/ass/L).

A més a més, hem observat el manteniment de les sigles originals, encara que en la llengua d'arribada existeix la sigla equivalent. És el cas de la traducció de la sigla *I+D* en espanyol i en la traducció catalana, enlloc de la sigla «R+D» (354/empE/LT). I també, ens hem trobat amb el manteniment de la sigla i del desenvolupament originals, com en el cas del terme *CSO (Civil Society Organizations)*, tant en l'original català com en la traducció espanyola (249/ass/R).

D'altra banda, en algun cas hem descobert un fals sentit (160/adm/A), com ara amb la traducció de *the powerful MNC biotech companies*, on *MNC* significa «multi-national company» i, per tant, es produeix una repetició del mot *companies*. La traducció al català en aquest cas, com dèiem, ha estat errònia: *les potents empreses biotecnològiques de l'MNC*. Així mateix, també hem observat una supressió en la traducció de les sigles angleses *HIV/AIDS* només per les catalanes *VIH* en relació amb la discriminació que en pateixen les persones portadores (213/ass/L). En anglés s'inclou tant els portadors sans del virus com els malalts que han desenvolupat el virus de la immunodeficiència, mentre que en català, només es fa referència a les persones que porten el virus, sense cap distinció. Finalment, també hem trobat un cas de calc en la versió espanyola corresponent al terme original català *Mecanismos de Desarrollo Net (CDM)*, amb les sigles en anglés («Clean Development Mechanisms»), que s'ha traduït per: *Mecanismos de Desarrollo Net (CDM)*, possiblement per l'ús d'un traductor automàtic o perquè s'ha confós el mot català *net* per l'anglès *net* (xarxa) (248b/ass/R).

⁹² El Termcat disposa d'una base terminològica en línia, que es denomina Cercaterm i que es pot consultar en la pàgina web: <http://www.termcat.net>.

5.2.1.2.5.3 Els símbols

Una de les característiques del llenguatge científic i tècnic, com hem vist, és la gran quantitat d'abreviacions que hi ha als seus textos, indispensable per a l'economia lingüística que comporta la complexitat semàntica del seus continguts (Hoffman, 1998: 41). Uns d'aquests signes lingüístics, possiblement dels més prolífics, són els símbols: «Un símbol és la forma abreujada o qualsevol altre signe que un organisme, generalment oficial i sovint internacional, pren com a representació d'una cosa o d'una operació.» (Mestres i Guillén, 2001/1992: 39).

Els símbols, doncs, són abreviacions lingüístiques que faciliten la captació de la informació per part dels lectors. En principi, la traducció dels símbols no ha de comportar cap problema en el transvasament d'informació d'un original a una versió traduïda, ja que aquests solen ser dels signes lingüístics abreujats més internacionals i, per tant, solen quedar com al text original. Tanmateix, hi ha casos en què, si aquests no es reflecteixen de la manera exacta a com apareixen en l'original, poden donar lloc a falsos sentits importants, sobretot si ens referim a documents legals. En l'exemple que exposem a continuació (205/adm/Lg), per al lector català d'aquest Reial decret, les mesures per a crear una capa mineral al fons d'un abocador amb unes condicions de permeabilitat baixes per a l'eliminació de residus són distintes a les que hi llegirà el lector castellanoparlant, a causa d'haver reflectit malament el signe matemàtic = de l'original.

a) Vertederos para residuos peligrosos: $k = 1,0 \times 10^{-9}$ m/s; espesor = 5 m.	a) Abocadors per a residus perillosos: $k = 1,0 \times 10^{-9}$ m/s; gruix =5 m.
b) vertederos para residuos no peligrosos: $k = 1,0 \times 10^{-9}$ m/s; espesor = 1 m.	b) abocadors per a residus no perillosos: $k = 1,0 \times 10^{-9}$ m/s; gruix =1 m.
c) vertederos para residuos inertes: $k = 1,0 \times 10^{-7}$ m/s; espesor = 1 m.	c) abocadors per a residus inerts: $k = 1,0 \times 10^{-7}$ m/s; gruix =1 m.

No obstant això, hi ha casos en què en la versió traduïda es fa una correcció d'algun símbol que en la versió original apareix com un error, moltes vegades,

produït pel tractament informàtic dels textos. A continuació, tenim un exemple (198/adm/Lg) d'aquest tipus de correccions amb l'abreviació de *micrograms* en el símbol μg .

5 xg/L como cromo VI	5 μg /L com a crom VI
----------------------	----------------------------------

5.2.1.2.5.4 Els neònims

La neologia és la part de la terminologia que estudia la formació de mots nous en la llengua. Al llarg del temps la nostra llengua es va ampliant a mesura que es creen nous conceptes que cal denominar d'alguna manera. Aquests mots nous s'anomenen neologismes i pertanyen al lèxic comú. Els neologismes propis dels llenguatges específics s'anomenen neònims (Cabré, 2000c: 86).

La formació de neònims en les ciències mediambientals responen a diversos procediments. Neònims formats a partir d'afixos grecs o del llatins (p. ex. *ecoeficiència*, *biodegradable*, *fitoreparació*). Neònims formats mitjançant la composició o la derivació (p. ex. *consum energètic*, *desforestació*). Neònims adaptats de mots d'una altra llengua (p. ex. *badlands*). I neònims adaptats d'un significat vell a un significat nou. P. ex. *plomall* (feix de plomes emprat com a adorn d'un capell) en medi ambient significa: 'Emissió visible composta exclusivament de gasos o de gasos amb partícules i aerosols, que emergeix d'una xemeneia'⁹³. M. Teresa Cabré distingeix entre dues maneres en la participació creativa dels neologismes, atenent als motius pel quals es creen:

La neologia es pot produir de manera espontània o de forma planificada. En el primer cas es tracta d'un acte individual; la neologia planificada, encara que també pot ser individual, és bàsicament institucional. La neologia espontània es produeix per alguna de les raons següents: denominar un concepte nou sense nom, o introduir una variació estilísticament marcada en el sistema de denominació. La neologia planificada és sempre un acte reflexiu que es proposa

⁹³ Consulta realitzada a la Neoloteca del Termcat [consulta: abril de 2004].

dotar una llengua de recursos d'expressió i comunicació propis; per tant, té com a fita primordial la preservació d'una llengua, i utilitza com a base de la seva activitat les nocions de norma i de genuïtat lingüística (Cabré, 2000c: 86).

Aconseguir l'acceptació d'alguns neònims planificats i, fins i tot la seua divulgació no és fàcil. Per això, de vegades, hom es troba amb exemples terminològics contraris a la norma. És el cas del terme «desertificació», recollit al Termcat i definit com el «procés de formació de deserts induït per l'home [sic]» a diferència de «desertització»: «procés natural de formació de deserts». Això no obstant, en l'exemple que mostrem a continuació el primer es considera incorrecte, tant en català com en espanyol (354/empE/LT), possiblement perquè el terme ha sofert una evolució que els autors del llibre de text no han tingut en compte:

Los términos desertización y desertificación son muy discutidos en castellano, ya que el segundo es incorrecto académicamente porque se trata de un anglicismo y, por tanto, muchos autores utilizan sólo el primero de ellos, definiendo desertización como *el proceso de degradación ecológica por el cual la tierra productiva pierde parte o la totalidad de su potencial de producción, que lleva a la aparición de las condiciones desérticas* definido en a conferencia del PNUMA, (Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente) celebrada en Nairobi en 1977).

Els termes desertització i desertificació són molt discutits, molts autors n'utilitzen només el primer, i defineixen desertització com *el procés de degradació ecològica pel qual la terra productiva perd una part o la totalitat del seu potencial de producció, que porta a l'aparició de les condicions desèrtiques* definit en al conferència del PNUMA (Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient, celebrada a Nairobi el 1977).

En altres casos, si no es coneix la forma fixada pel Termcat se sol fer una traducció literal o una explicació del terme, de vegades, acompanyada d'aquest entre cometes o entre parèntesis, com és el cas de la traducció de «car-sharing»: *optimització en l'ús del cotxe (car-sharing)* (77a/adm/D). El Termcat l'ha adaptat al català com a «cotxe compartit», però també és habitual trobar-lo com a *vehicle compartit* (214b/ass/L). Altres, tanmateix, encara no els recull el Termcat com ara *vàter compostador, cèl·lules de combustible, ripabilitat o relé telegestionat*.

5.2.1.2.5.5 Tractament dels manlleus en traducció

Els manlleus són els mots que hem pres d'una altra llengua actual⁹⁴. En principi, les raons per les quals es manlleua un terme a una altra llengua tenen a veure moltes vegades amb la creació d'un concepte nou. Tanmateix, si bé els manlleus procedents de la pròpia llengua o de les llengües clàssiques no presenten gaires problemes, els procedents d'una altra llengua viva poden generar altres reaccions:

[...] les creacions noves formades per elements preexistents a la llengua o construïdes sobre la base de formants grecs o llatins s'integren i s'assimilen amb més facilitat que no pas les que es formen a partir d'unitats de procedència forana. Aquestes últimes pertorben el sistema terminològic propi i provoquen sovint reaccions de naturalesa diversa entre els parlants (Franquesa, 2000: 109).

En general, algunes de les tècniques que s'utilitzen quan es manlleua un terme d'una altra llengua són l'adaptació fonètica o gràfica, la no-traducció i la traducció més o menys literal o calc⁹⁵. A més a més, es nota una gran influència terminològica per part de la llengua anglesa, per tal com és aquesta la llengua de comunicació internacional:

El món modern posa en contacte les llengües i sotmet totes les comunitats lingüístiques a intercanvis entre elles. Aquest fenomen d'interferència es dona especialment quan les novetats que es volen denominar matenen com a solució els termes d'origen. A l'actualitat, les llengües reben, a més de la influència de les llengües veïnes, també la influència de l'anglès, que avui és la llengua d'intercanvi i de comunicació internacional. La llengua anglesa avança gràcies al poder polític, econòmic i tecnològic dels Estats Units. Els termes de procedència anglosaxona dominen el panorama lingüístic i els neologismes en la majoria de llengües (Franquesa, 2000: 111).

⁹⁴ Es consideren manlleus els cultismes, els manlleus pròpiament dits i els mots procedents d'un dialecte geogràfic o social de la mateixa llengua (Alberola i al., 1996: 46-48). Tanmateix, nosaltres en parlem en aquest apartat dels manlleus pròpiament dits, alguns dels quals constitueixen el que Ester Franquesa denomina *neologia de manlleu* (Franquesa, 2000: 109).

⁹⁵ En principi, com diu Pierre Lerat (1997/1995), «el préstamo terminológico en una traducción no siempre es una falta profesional, sino que es a veces el reconocimiento de que en las lenguas todo está unido: las palabras, los referentes y sus propias conceptualizaciones» (Pàg. 48). Francisco Fernández i Begoña Montero els classifiquen en *purs* (quan apareixen inalterats en la forma de l'original) i en *naturalitzats* (si han experimentat una adaptació o un canvi fonètic o morfològic) (Fernández i Montero, 2003: 53-54).

En el nostre corpus són diverses les tècniques utilitzades per a manllevar aquests mots: l'adaptació gràfica: *efecte búmerang*; sense adaptació: *principi de cash-flow*⁹⁶; sense adaptació i en cursiva: *by-pass*; sense adaptació i entre cometes altes: “*green washing*”⁹⁷; sense adaptació i en rodona: *stand-by*, semiadaptació: *motor brushless de corrent altern*; entre cometes amb el terme propi entre parèntesis: «*feedback*» (*retroalimentació*); l'explicació del terme: *boira tòxica*; l'explicació del terme amb el manlleu entre parèntesis: *optimització en l'ús del cotxe (car-sharing)*; el terme propi amb el manlleu entre parèntesis i en cursiva: *trossejador (chopper, en anglés)*; no-traducció: *ecolabel*; traducció literal⁹⁸ i entre cometes: *virus de la «taca blanca»* i el terme en llatí en lloc de terme propi: *Brevoortia tyrannus*⁹⁹.

La traducció, com hem vist, juga un paper cabdal en l'adaptació de manlleus, i, de vegades, s'aconsegueixen solucions bastant reeixides en les traduccions equivalents del termes. És el cas de l'acrònim¹⁰⁰ anglés «smog», traduït al català per l'acrònim «boirum», tal com s'explica a continuació (219/ass/A):

⁹⁶ La diferència entre «sense adaptació» i «no-traducció» és que en el primer cas hi ha una adaptació normalitzada en llengua d'arribada.

⁹⁷ La metaforització d'aquest terme s'ha realitzat a través del que Lakoff (1993) denomina «polysemy generalisation», és a dir, la generalització d'expressions lingüístiques a partir de significats relacionats, com és el cas de l'adjectiu «green». En aquest sentit, Fuertes-Olivera i Pizarro-Sánchez destaquen que «in addition to cultural specificity and structural constraints, we claim that theories on the translation of metaphor should incorporate into their analysis the fact that some metaphorical expressions are terms. Hence, translators should concentrate on maintaining their function for categorisation and naming (i.e., their conceptual function), and their function for revitalising them (i.e., their aesthetic function).» (Fuertes-Olivera i Pizarro-Sánchez, 2002: 63).

⁹⁸ Aquests manlleus són causats, segons Gallardo i al., per l'augment vertiginós de la traducció especialitzada, ja que «la producción de objetos y creación de conceptos nuevos comporta dos grandes problemas: su denominación de una forma clara y distinta en la lengua donde se originan y su denominación de una forma clara y distinta en la lengua a la que se exporta. Una buena parte de estas nuevas realidades se origina en países de habla inglesa, en cuyo caso la denominación inglesa conquista inevitablemente un lugar en la lengua término (LT), a no ser que en ésta se haya creado una nueva denominación que se imponga en detrimento de la denominación inglesa original.» (Gallardo i al. 1992: 185-186).

⁹⁹ Halliday (1998) explica que «the metaphoric shift into another tongue, one which is both exotic and highly valued, symbolised the move to a higher, technical status [...]» (Halliday, 1998: 198).

¹⁰⁰ Cabré defineix els acrònims com els «mots formats per la combinació de segments (normalment dos) d'un sintagma desenvolupat. Poden adaptar formes diferents segons els segments que els integren.» (Cabré, 1992: 165).

<p>"Smog"-a hybrid word used to describe the mixture of smoke and fog that blankets some cities-is primarily composed of ozone and particulates.</p>	<p>El boirum -un terme híbrid generat per designar la barreja de boira i de fum que cobreix algunes ciutats- està compost principalment d'ozó i partícules.</p>
--	---

Tanmateix, com explica Carles Riera (1997) en un principi hi havia diverses propostes, i també hi havia dubtes sobre el gènere que se li havia d'assignar¹⁰¹; per això, entre altres motius, aquest autor preferia l'adaptació al català de la designació anglesa:

Amb el terme anglès *smog* (en francès *brumée* o, al Canadà, *fumard*), hom designa una situació atmosfèrica d'inversió tèrmica, produïda per la presència de contaminants urbans, circumscrita a una petita àrea ambiental on s'esmenten els contaminants. En anglès, *smog* és un terme acronímic, format per apòcope de *smoke* 'fum' i afèresi de *fog* 'boira', car es tracta d'una boira en presència de contaminants atmosfèrics d'origen industrial. Per a anotar aquest terme, s'han fet diverses propostes: dir-ne *boira-fum*, segons el model de formació dels termes compostos coordinats, o bé *boira i fum*, *boira contaminant* o *fumassola*; també s'ha proposat, recentment de dir-ne boirum (f.) (terme creat, seguint el model anglès, per acronímia entre boira i fum, aprovat pel Consell Supervisor del Termcat, acta 152, 6 d'octubre de 1992, com també el sinònim complementari smog), al qual terme hom ha atribuït el gènere femení, perquè el gènere del primer element de l'acrònim, o sia boira, és femení. Aquesta darrera proposta té, però, un parell d'inconvenients: el primer, el fet d'haver d'atribuir gènere femení a un terme que se sent com a masculí i, el segon, que la terminació sembla que es tracti d'un nom derivat en -um (del tipus *carnum*, *greixum*, *pixum*) en què el sufix significa «conjunt de» i té un matís pejoratiu. Tot comptat i debatut, doncs, sembla encara millor adaptar el terme anglès (com hem fet amb altres neologismes començats per s- líquida) i escriure esmog (amb una e- protètica). El castellà emprà també la forma anglesa smog, però ha proposat altres denominacions com niebla contaminante i niebla tóxica (Riera, 1997: 105-106).

5.2.1.2.5.6 Tècniques traductores

En el tractament dels termes, a banda de les tècniques mostrades anteriorment, també es produeixen addicions, supressions i duplicacions. Quant a les addicions, volem destacar el cas de la traducció de l'original espanyol *Aditivos*, a l'anglès: *Additives and admixtures*, encara que en català, s'ha conservat com en

¹⁰¹ Actualment, boirum té gènere masculí. Vegeu, per exemple, el *Diccionari de Gestió Ambiental* del Termcat (1997). Sèrie Diccionaris terminològics. Diccionaris de l'Enciclopèdia Catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Un treball interessant sobre la qüestió del gènere en els neologismes és el de Xavier Solé (2000).

l'original: *Additius* (285/emp/C). Pel que fa a les supressions, hem detectat, per exemple, la traducció al català (*cotxes*) de l'espanyol *coches-prototipo*, mentre que en valencià s'ha mantingut com en l'original: *cotxes-prototip* (361/emp/A). Finalment, mostrem alguns casos de duplicació de termes, com el que s'esdevé en la traducció de l'original *Research* al català: *La investigació i la recerca* (34/adm/c/e), o la del terme en anglés *draining*, per *assecamment o drenatge* en català (30/adm/R).

5.2.1.2.5.7 Errors traductors

Els errors que amb més freqüència comenten els traductors-editors, pel que fa a la terminologia, són els que tenen a veure amb la coherència, els calcs i els falsos sentits terminològics. En donem una bona mostra tot seguit.

5.2.1.2.5.7.1 Coherència terminològica

La coherència terminològica és, com ja hem explicat més amunt, una qüestió indefugible en les ciències mediambientals. Malgrat la publicació de diversos diccionaris, bases de dades i vocabularis terminològics que donen estabilitat a aquesta terminologia, encara hi ha molta incoherència terminològica, de la qual són en part responsables els traductors-editors, com expliquen Gallardo i de Irazazábal (2002):

Tampoco hay duda de que el traductor debe ofrecer la mayor coherencia terminológica dentro del organismo o entidad en la que se difunde la información; concretamente, nos referimos a la coherencia con la terminología utilizada en a) otra documentación del mismo productor; b) otros productos del mismo cliente; c) versiones anteriores del mismo producto y d) otros productos mencionados en la misma documentación (Gallardo i de Irazazábal, 2002: 195).

N'és un exemple paradigmàtic els *greenhouse gases* de l'anglès, que el Termcat recomana traduir per *gasos hivernacle* o *gasos d'efecte d'hivernacle*. La forma majoritària que hem trobar en el nostre corpus ha estat *gasos hivernacle*,

seguida de *gasos d'efecte hivernacle*, però també: *gasos amb efecte d'hivernacle*, *gasos amb efecte hivernacle*, *gasos d'hivernacle* i *gasos de l'efecte hivernacle*. I el mateix ocorre amb el terme anglés *greenhouse effect*, el qual el Termcat recomana traduir per *efecte d'hivernacle*, tot i que la forma més comuna és *efecte hivernacle*, que també l'hem trobat d'aquesta manera: *efecte "hivernacle"*. Quant al terme anglés *global warming*, la diversitat de termes en català també és nombrosa: *escalfament global*, *rescalfament planetari*, *calfament*, *calfament global* i *rescalfament de la Terra*. Un altre exemple és el de la traducció del terme anglés *sustainable development*, traduït al català per: *desenvolupament durable*, *desenvolupament durador*, *desenvolupament* i, el més freqüent, *desenvolupament sostenible*.

5.2.1.2.5.7.2 Calcs terminològics

En aquest punt, tractem els calcs terminològics que són termes manllevats d'altres llengües que no tenen acceptació en la llengua d'arribada¹⁰², i que, per tant, no són genuïns ni normatius, i ni tan sols estan normalitzats:

En terminologia és molt necessari de diferenciar entre el que s'entén que és normatiu i el que es considera *normalitzat*. Són normatius els termes que han estat aprovats explícitament per les instàncies acadèmiques, és a dir per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (voldria remarcar l'adverbi *explícitament*) i la institució *(a Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans)* [sic]. Són normalitzats els termes que han estat consensuats (és a dir, acordats, elegits, seleccionats entre diverses alternatives) per comissions de tècnics, especialistes i usuaris, sobretot si aquest consens ha estat vehiculat per una institució normalitzadora (no, normativa) com és el Consell Supervisor del Termcat (Cabré, 2000: 326).

¹⁰² Segons hem podut comprovar, els calcs es classifiquen en dos grups: els semàntics i els sintàctics, sense entrar en el factor d'acceptació en llengua d'arribada. Es considera calc semàntic el manlleu que, a través de la traducció literal, ha pres una forma en la llengua d'arribada idèntica a la de la llengua d'origen, p. ex.: «gratacel», «ciència ficció», «radioseguiment» (Alberola i al.: 1996: 56). En canvi, el calc sintàctic és el que «imita la construcció que presenta una llengua estrangera. Per exemple l'elisió del pronom *en* en oracions com ara **M'he comprat dos*, en lloc de *M'he n'he comprat dos*, per imitació del castellà *Me he comprado dos.*» (Pérez Saldanya i al., 1998: 52-53). En aquest apartat, però, només considerem els que no tenen acceptació en llengua d'arribada.

Podem classificar aquests calcs en morfolèxics, en calcs per traducció literal i en no-traduuccions. Ara bé, un altre factor a tenir en compte són les llengües participants, ja que, és notori que entre llengües llatines els calcs són més freqüents que en altres llengües més llunyanes, etimològicament parlant¹⁰³. N'és un bon exemple, el cas que presentem a continuació, en què tant en la versió catalana (la segona per l'esquerra) com en la valenciana (situada al mig) de la mateixa revista, apareix el terme en espanyol, és a dir la no-traducció del terme original, encara que en portugués i, sobretot en euskera, aquest s'ha adaptat, encara que siga a través de la traducció literal d'aquest¹⁰⁴. En realitat el terme corresponent en català és «saltadors del fang»:

"saltarines del fango"	"saltarines del fango"	"saltarines del fango"	"saltóns da lama"	"lokatzetako saltokariak"
------------------------	------------------------	------------------------	-------------------	---------------------------

Així, en català, per influència de l'espanyol, hem observat els calcs morfolèxics següents: *metalls pesats* (correctament, *metalls pesants*), *asfalt sorreductor* (asfalt sonoreductor), *bactèries* (bacteris), *deforestació* (desforestació), *microwatios* (microvats), *legionela* (legionel·la), *sistema immunològic* (sistema immunològic), *vegetació psamòfila* (vegetació psàmmodifila) *tarjeta* (targeta) i *VPO* (HPO). Així mateix, els calcs que hem detectat del català a l'espanyol són: *samaruc* (samarugo), *desballestamiento* (desguace), *conexión* (conexión). En el cas dels

¹⁰³ Tenint en compte que una de les dificultats traductores radica en la llunyania entre el par de llengües: «translation can never be an exact science, since any two languages are always unequally and differently endowed, though not to the same degree: the translation of non-literary French into non-literary Spanish is usually likely to be more accurate than the translation of non-literary French into non-literary German, simply because the first language pair is more closely interrelated than the second, in spite of the common graecolatin link in both pairs.» (Newmark, 2004). Aquesta citació fa referència a un article que es pot consultar en la pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/newmark.htm> [consulta: abril del 2004].

¹⁰⁴ Tant en la base terminològica Cercaterm del Termcat com en l'Euskalterm, el terme en espanyol correspon a «saltarín del fango». A més a més, el terme en euskera que apareix en l'Euskalterm és «lokatzetako jauzilari». Finalment, no hem trobat el terme en portugués «saltón da lama» en cap base terminològica disponible en Internet ni tampoc cercant-lo amb el motor de cerca Google. La pàgina web corresponent a l'Euskalterm és: http://www1.euskadi.net/euskalterm/indice_c.htm [consulta: abril 2004].

calcs de l'anglès al català: *ghetto* (gueto), *marketing* (màrqueting), *ciment clínker* (ciment clínquer); i del francès: *oxymoron* (oxímoron).

D'altra banda, presentem la traducció literal de l'original francès *Véritables «contrats à durée déterminée au rabais»*, al català: *Veritables “contractes de durada determinada de rebaixa”*. Tanmateix, en espanyol, aquest calc no s'ha produït: *Verdaderos «contratos de duración mínima»* (390/prem/A).

Finalment, en el cas dels termes no traduïts, incloem els calcs que s'originen per desconeixement de les particularitats de la cultura d'origen, com en el cas de la traducció catalana de l'original francès: *Alors ils se sont souvent retrouvés licenciés, chômeurs ou Rmistes...*, en què s'ha mantingut el mot «Rmistes»: *Mentre que sovint es veuen acomiadats, aturats o esdevenen Rmistes...* (390/prem/A). Els lectors catalans difícilment poden entendre de què es tracta, si no saben que els Rmistes són les persones que reben l'RMI, és a dir, el Revenu Minimum d'Insertion, una mena de prestació social que es concedeix a França per als qui no tenen dret a l'atur. O també, en el cas del manteniment del mot *Toile* (en referència a Internet) de l'original francès: *Cette officine orchestra en catimini une campagne sur la Toile afin de dénigrer les chercheurs de Berkeley*, en la traducció catalana: *Aquesta oficina orquestrava d'amagatotis una campanya a la Toile per tal de denigrar als investigadors de Berkeley* (389/prem/A).

5.2.1.2.5.7.3 Falsos sentits terminològics

En aquest apartat volem incloure els casos en què s'origina un fals sentit a causa dels falsos amics, és a dir l'ús d'un terme en llengua d'arribada similar al terme en la llengua d'origen, però amb un significat distint (Newmark, 1995/1987: 338). En primer lloc, mostrem els falsos amics que ens hem trobat de l'espanyol al català, i que han estat: *coster* (per costaner), *abonament químic* (adob químic); i de l'anglès *adreça* (per «adreçament») i *domèstic* (per «intern»). I un altre exemple, és el que apareix amb la traducció catalana (i espanyola també, encara que no

l'exemplifiquem ací) de l'original anglés següent: *According to the hawkers' association, as many as 50,000 vendors were moved and one hundred died in the process. There was no rehabilitation*, en la qual es produeix un calc del terme *rehabilitation* (reinserció social): *Segons l'associació de venedors ambulants, es va[n] desplaçar més de 50.000 venedors, i cent van morir en el procés. No hi va haver cap tipus de rehabilitació* (168/adm/A).

En conclusió, podem dir que, en relació amb la terminologia, tant les tècniques com els errors traductors que s'esdevenen en la traducció mediambiental tenen a veure, per un costat, amb l'adaptació de la majoria de termes, sobretot, de l'anglés, i per l'altre, amb l'edat relativament recent de les ciències mediambientals, la qual cosa genera, com hem vist, la convivència de molts termes per a designar un mateix concepte i també nombrosos errors traductològics en forma de calcs, qüestions d'incoherència i falsos sentits.

5.2.1.2.6 Els noms de les obres

El tractament del nom de les publicacions, en principi, no admet altra possibilitat que esmentar la denominació original; altrament, ens costaria trobar-la amb facilitat. És el cas de la publicació periòdica *Land Use Policy* que s'esmenta en la traducció al català a partir de l'anglés (216/ass/A); la biblioteca virtual de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectes de Madrid "*Ciudades para un futuro más sostenible*", que apareix en la traducció al català a partir de l'original en espanyol (42/adm/B); o també, el llibre *Something New Under the Sun*, de l'historiador J. R. McNeill que apareix en la versió original anglesa i que s'esmenta d'aquesta manera a la traducció catalana (214/ass/L). Això no obstant, de vegades, també és útil afegir-hi la traducció al costat, perquè els lectors de les versions traduïdes sàpiguen de què es tracta. Per exemple, el cas de la traducció de l'original anglés *the study 'The Anatomy of Resource Wars'*, al català: *l'estudi "L'anatomia de les guerres pels recursos"* (*'The Anatomy of Resource Wars'*).

Tanmateix, ens hem trobat casos en què les obres es tradueixen sense més, com ara amb la publicació periòdica *The People's Daily*, traduïda al català pel *Diari del Poble* (216/ass/A) o l'exposició itinerant "*Ports Nets*", traduïda a l'espanyol per "*Puertos Limpios*" (89/adm/B). Aquesta tècnica traductora, tot i ser bastant habitual, confon el receptor interessat en l'obra, ja que el més natural és que la cerque en la llengua en què està escrita i es trobe amb el fet que no existeix, com en el cas de la traducció al català del llibre traduït a l'espanyol *Lo pequeño es hermoso* de Schumacher: *Les coses xicotetes són belles* (348/emp/F). I el mateix ocorre amb els títols d'articles i de publicacions periòdiques, com ara en un número d'una revista de l'administració catalana (142/adm/R), on aquests se solen traduir en les versions anglesa i espanyola, i poques vegades es deixa el títol original amb la traducció entre parèntesi per tal de facilitar-ne la comprensió i la cerca, si s'escau. Per exemple, en la traducció a l'anglès apareix l'article "*Montserrat (Gloss of the natural values of the region)*" d'Ignasi de Segarra, publicat en la revista *Science*, el 1927; però en realitat aquest article es diu "*El Montseny (Glossa dels valors naturals de la contrada)*" i està publicat en la revista *Ciència*. Per tant, els lectors que tracten de cercar aquest article en la publicació que s'esmenta en la traducció a l'anglès, probablement, no la hi trobaran, sobretot tenint en compte que la revista *Science* existeix, cosa que encara pot confondre més els lectors (Bracho, 2002b: 58).

Una altra cosa ben distinta és que la publicació existesca en la llengua d'arribada, com en el cas de la traducció al català *La Terra vista des del cel* (*Lunweg Editors*), que també està traduïda a l'espanyol: *La Tierra vista desde el cielo* (103/adm/R). Llavors, fins i tot, pot ser convenient la traducció de l'obra que apareix en l'original, sobretot si l'obra que s'esmenta en l'original no està escrita, originàriament, en aquesta llengua. En cas contrari, pot ocórrer com a l'exemple que mostrem a continuació, en què una publicació de la Unió Europea, que està traduïda a l'espanyol, aparega en la traducció espanyola en català a partir de l'original català (105/adm/R):

En aquest sentit, la Comissió Europea ha dissenyat el Sisè Programa d'Acció de la Unió Europea en matèria de Medi Ambient, "*Medi ambient 2010: el nostre futur, la nostra elecció*"

En este sentido, la Comissió Europea ha diseñado el Sexto Programa de Acción de la Unión Europea en materia de Medio Ambiente, "*Medi ambient 2010: el nostre futur, la nostra elecció*"

5.2.1.2.7 La traducció automàtica i la nomenclatura

La traducció automàtica és la que es realitza a través de l'assistència d'algun programa informàtic de traducció, encara que l'autosuficiència d'aquesta no s'ha aconseguit desenvolupar:

Mt [Machine Translation] is commonly defined as a fully automatic translation, with no intervention from a human translator; but, at this time, there is no system or machine capable of translating from one language into another by just pressing a button (Fernández, 2000: 22).

De fet, hi ha diverses gradacions quant al tipus de traducció automàtica. Schwarzl (2001) les classifica d'aquesta manera:

Depending on the required amount of human intervention in the translation we can differentiate various degrees of automation:

1. Maht (Machine Assisted Human Translation): this is the kind used on most modern translation workstations [...].
2. HAMT (Human Assisted Machine Translation): the translation is done by a machine, but with human intervention. [...]
3. FA(HQ)MT (Fully Automatic (High Quality) Machine Translation): here the process is completely carried out by the machine, without any interruptions or interventions. [...] (Schwarzl, 2001: 13).

Malgrat els avanços que s'han produït en la conversió del llenguatge natural en llenguatge màquina, la traducció automàtica continua trobant alguns obstacles difícils de salvar, com ara els que s'esdevenen amb la traducció de les denominacions, ja siguin de lloc, de persona, d'institucions, etc. Així i tot, d'acord amb Fernández, la traducció automàtica s'aplica, sobretot, a la traducció científicotècnica:

MT is definitely best suited for the translation of technical and scientific documentation (manuals, repair instructions, product description, etc.): those that are predictable enough in their vocabulary and structure for a program (with a finite set of rules) to analyse them correctly. This is precisely the sort of text that a translator would find extremely boring to work with (Fernández, 2000: 120).

En el cas de la toponímia, la dificultat rau en el fet que el programa traductor no reconeix què és un topònim ni tampoc si es pot traduir (per exemple, segons el criteri seguit amb la toponímia valenciana) o si s'ha de mantenir la forma original (com en el cas dels topònims catalans i balears). El que sol ocórrer és que el programa traductor tradueix la part genèrica, encara que toponimitzada, de la denominació de lloc, com ara amb la traducció al valencià (*Riu de Janeiro*) del topònim *Rio de Janeiro* (185e/adm/D). En altres casos, la màquina tradueix la meitat del topònim, com és el cas de la traducció a l'espanyol del topònim català *Puig d'Arques: Puig de Arcas* (100/adm/B). Igualment, se sol produir la traducció de l'estructura morfosintàctica, però no dels formants del topònim, genèrics o no; per exemple, amb la traducció de l'espanyol al català de la *Sierra de Espadán* per *Sierra d'Espadan* (254b/ass/D). Fins i tot, el programa pot traduir la part genèrica i l'antropònim que conformen el topònim; per exemple, amb la traducció al català del topònim *Cabezas de San Juan* (Sevilla) per *Caps de Sant Joan* (254b/ass/D).

Un altre cas interessant pel que fa a la relació que s'estableix entre la nomenclatura i la traducció automàtica és el tractament dels organismes. Per exemple, pot succeir que la màquina interprete el nom d'una entitat com a nom comú. Aquest és el cas de l'original en espanyol de la coalició *l'Entesa*, traduïda al català per *l'entesa* (254b/ass/D). I també al contrari, és a dir, amb la confusió d'un nom comú per un de propi, com en la traducció catalana següent (254b/ass/D):

Apoyo a los procesos de Paz, frente a la guerra, en la resolución de los conflictos.	Suport als processos de Paz, enfront de la guerra, en la resolució dels conflictes.
--	---

En canvi, quant als antropònims, hem trobat un cas de traducció automàtica en què, justament, es produeix el cas contrari, és a dir, la confusió d'un nom propi

per un de comú. És el que li ocorre a la traducció espanyola (en tercer lloc per l'esquerra) de l'original francès que presentem a continuació (387/prem/A):

les premiers ministres britannique et canadien, MM. Anthony Blair et Jean Chrétien	els primers ministres britànic i canadenc, Anthony Blair i Jean Chrétien	los primeros ministros británico Anthony Blair y canadiense Jean Cristiano	Großbritanniens Premier Tony Blair und Kanadas Ministerpräsident Jean Chrétien
--	---	--	--

I el mateix s'esdevé quan es confon l'apelatiu *Sant* amb el nom comú *sant* de la traducció catalana: *Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici*, per la versió espanyola: *Parque Nacional de Aigüestortes y Estanque de Santo Maurici*.

Un de les problemes més palesos de la traducció automàtica en els textos científics o tècnics és la terminologia:

The first and probably most obvious difference between machine and human translation is that of terminology. It is an acknowledge fact that the three stages of MT are analysis, transfer, and sythesis/generation respectively, whereas in human translation we rather refer to understanding, matching, and production/writing (Schwarzl, 2001: 77).

En tot cas, encara que els traductors automàtics puguen traduir els termes desenvolupats, una altra cosa és el cas específic de les sigles a què fan referència, com en l'exemple que mostrem tot seguit (96/adm/B), en què es produeix una incoherència terminològica per aquest motiu:

Xarxa de Vigilància i Previsió de la Contaminació Atmosfèrica. Distribució territorial de la XVPCA tenint en compte les Zones de Qualitat de l'Aire establertes per la nova legislació.	Red de Vigilancia y Previsión de la Contaminación Atmosférica. Distribución territorial de la XVPCA teniendo en cuenta las Zonas de Calidad del Aire establecidas por la nueva legislación.
---	---

I el mateix ocorre amb les abreviatures, com és el cas de la traducció espanyola *núm.* de l'original català *núm.* (196b/adm/Lg). D'altra banda, si les sigles, a més a més, coincideixen amb algun mot, pot ocorrer com en la traducció de l'original espanyol: *el AVE (tren de alta velocidad [...])* al català: *l'AU (tren d'alta*

velocitat [...]) (253b/ass/D), en què s'ha confós la sigla per un mot comú. També és habitual que la màquina confonga un terme per un nom comú, com ara amb la traducció de l'original espanyol: *instituciones financieras* (*Bolsa, etc.*) per la traducció catalana: *institucions financeres* (*Bossa, etc.*), on s'ha confós «borsa» per «bossa». Finalment, si el terme apareix entre cometes en l'original, llavors, el programa el considera un nom propi. En són bons exemples l'original espanyol *La implantación de una "Ecotasa"* traduït al català per *La implantació d'una "Ecotasa"* (254b/ass/D); i també, l'original català *un reactiu "verd"*, traduït a l'espanyol per *un reactivo "verd"* (103/adm/R).

5.2.1.3 Altres temes

En aquest apartat tractem els comportaments traductors que es produeixen en altres temes distints dels relacionats amb el tractament dels elements culturals i de la nomenclatura. En primer lloc, descrivim tres de les tècniques traductores que, com hem observat, són les més habituals, i analitzem els motius pels quals s'apliquen aquestes tècniques. I en segon lloc, exposem els tipus d'errors traductors més freqüents, els quals hem classificat atenent al procés cognitiu que es produeix durant la traducció (Nord, 2003b: 34).

5.2.1.3.1 Tècniques traductores

Les tècniques traductores que exposem a continuació tenen a veure amb la supressió, l'addició i l'adaptació d'informació en les versions traduïdes. Pel que fa a les supressions, en primer lloc, tenim exemples de supressió d'informació que, potser, s'ha considerat irrellevant. Per exemple, l'original anglés *The World Wildlife Fund* (WWF, also known as *Worldwide Fund for Nature*) traduït al català per *L'organització ecologista Fons Mundial per a la Natura*, i a l'espanyol per *La organización ecologista Fondo Mundial para la Naturaleza* (374/prem/A). També

hem observat la supressió d'informació considerada secundària, com ara la traducció a l'espanyol (tercera per l'esquerra) de l'exemple que presentem a continuació (386/prem/A):

Car, même si l'intensité de la production en énergie et en ressources naturelles diminue, le développement nécessaire des plus pauvres implique le renoncement au développement illimité des riches, compte tenu des limites de la planète.	Perquè, igualment si la intensitat de la producció en energia i en recursos naturals disminueix, el desenvolupament necessari dels més pobres implica la renúncia al desenvolupament il·limitat dels rics, tenint en compte els límits del planeta.	Porque el desarrollo necesario de los más pobres implica la renuncia al desarrollo ilimitado de los ricos.	Das könnte den Ärmsten ein Wachstum ermöglichen, das den Reichsten eingeschränkte Wachstumsraten abverlangt. Denn die notwendige Entwicklung der Ärmsten impliziert zwangsläufig den Verzicht auf die grenzenlose Entwicklung der Reichen.
---	---	--	--

Així mateix, hem observat algunes supressions a través de la simplificació en la traducció, com en el cas del paràgraf anglés següent traduït al català i a l'espanyol (108/adm/F):

Risk prevention is the chief priority: showing children how necessary precautions are, using the media (e.g. TV, radio, Internet) to tell the public the things they need to know, comparing and analysing national laws on risk management, etc. A network of Euro-Mediterranean centres helps to get member states interested and turn them into active participants. These centres - of which there are now twenty - contribute in a practical sense to realisation of the partners' shared objectives by running European information, training and research programmes.	Aquestes estructures faciliten una contribució concreta als objectius comuns dels diferents col·laboradors a partir de la posada en pràctica de programes europeus d'informació, de formació i d'investigació. En l'actualitat existeixen vint centres.	Estas estructuras facilitan una contribución concreta a los objetivos comunes de los diferentes colaboradores a partir de la puesta en práctica de programas europeos de información, de formación y de investigación. En la actualidad existen veinte centros.
--	---	---

Altres vegades, s'eliminen els actants de la informació. En l'exemple que mostrem a continuació, se substitueix un president pel seu govern, amb la qual cosa es dilueix la responsabilitat de les declaracions i s'eliminen els ecologistes, però no la informació que afirmen (377/prem/A):

<p>President Vladimir Putin has called for greater exploitation of Russia's coal reserves. But this policy could clash with Russia's commitments to reducing emissions under the Kyoto Protocol, environmentalists say.</p>	<p>El govern de Rússia està promovent l'ús del carbó com a font d'energia elèctrica, una política que impulsarà, sense dubte, el creixement econòmic però perjudicarà el medi ambient i pot obstaculitzar l'execució dels compromisos de reducció d'emissions contaminants realitzades per Rússia en el marc del Protocol de Kyoto.</p>	<p>El gobierno de Rusia está promoviendo el uso del carbón como fuente de energía eléctrica, una política que impulsará, sin duda, el crecimiento económico pero perjudicará al medio ambiente y puede obstaculizar la ejecución de los compromisos de reducción de emisiones contaminantes realizadas por Rusia en el marco del Protocolo de Kyoto.</p>
---	---	--

També hi ha la possibilitat que aparega informació en una versió, però no en un altra per canvis d'última hora. Això ocorre, sobretot, en els programes electorals dels partits polítics. Per exemple, al programa electoral del PSIB apareixen paràgrafs sencers en la versió original que no s'han traduït en la traducció espanyola (264/ass/D): *En aquest sentit, el PSIB-PSOE promourà, en aquells municipis on governi, que es respectin sempre els elements tradicionals de la construcció de les nostres illes, a tota nova edificació i en els projectes de reconversió.*

No obstant això, és cert que algunes supressions es poden produir simplement per error, com en el cas següent (354/empE/LT):

<p>Destacan como contaminantes el cloro (Cl₂), el cloruro de hidrógeno (HCl) y el fluoruro de hidrógeno (HF), y entre los derivados, los clorofluorocarbonos (CFC).</p>	<p>Destaquen com a contaminants el clorur d'hidrogen (HCl) i el fluorur d'hidrogen (HF), a més dels clorofluorocarbonis (CFC) entre els derivats.</p>
--	---

I fins i tot el motiu d'aquestes supressions el podem trobar en la correcció de l'original, com en la traducció catalana de l'original espanyol *Amenazas: Expansión*

de campings, [...] extracció de áridos. Expansión de campings, industrias y agricultura intensiva, on s'ha eliminat la repetició de l'«Expansión de campings»: *Amenaces: Expansió de càmpings, [...] extracció d'àrids, indústries i agricultura intensiva* (267/ass/I).

En el cas de les addicions, aquestes s'originen per diversos motius. Per exemple, hi ha afegits a les traduccions per causes d'explicitació de dades, com ara en la traducció al català de l'exemple següent (212/ass/D):

World Scientists' Warning to Humanity (1992) Some 1,700 of the world's leading scientists, including the majority of Nobel laureates in the sciences, issued this appeal in November 1992.	Aquesta crida fou emesa el novembre de 1992 per uns mil set-cents destacats científics de tot el món, entre els quals es comptaven la majoria dels premis Nobel en ciències que vivien en aquell moment.
--	--

En altres casos, s'hi afegeix alguna dada en la traducció per qüestions de cohesió textual. És el cas de la traducció de l'original espanyol: *Pero como ya se ha mencionado, [...]* al català: *Però com ja s'ha fet esment al començament d'aquest text, [...]* (267/ass/I).

D'altra banda, els traductors-editors han considerat oportú addicionar informació útil per al lector de la llengua d'arribada, com ara pàgines web on pot trobar-ne més informació (32/adm/R):

This situation is repeated in many areas of the world, as in the case of the Colombian Uwe against Occidental Petroleum (USA) or the Nigerian Ogoni against Shell (Holland).	Aquesta situació es repeteix en molts llocs del món com en el cas dels uwes (www.ran.org/ran/ran_campaigns/beyond_oil/oxy/index.html) de Colòmbia en contra de Occidental Petroleum (EUA) o dels ogonis de Nigèria en contra de Shell (Holanda).
--	---

Finalment, en el cas especial d'*Els gens que mengem*, en què la versió espanyola ha estat revisada posteriorment per l'autor (veg. el punt 4.4 al capítol de la *Descripció del corpus*), s'hi afegeix informació relacionada amb circumstàncies que en la primera publicació en català no existien (355/empE/L):

En nuestro país, durante los últimos meses hemos sufrido un auténtico aluvión de información sobre alimentos transgénicos. En su inmensa mayoría, las noticias recogían la parte sensacionalista, por desgracia la que más vende. En contadas ocasiones se ha demandado la opinión de un científico conocedor del tema. En esas condiciones, la decisión del consumidor puede estar sesgada desde un inicio.

En aquest sentit, hi ha també les tècniques traductores que tenen a veure amb el tractament de les dades relacionades amb el temps. En primer lloc, mostrem un exemple on el temps de l'original s'adapta a la publicació del temps de la traducció (245a/ass/R):

Per exemple, el fabricant japonès Toyota comercialitzarà a Europa a principis de l'any 2000 un cotxe bimodal.

Por ejemplo, el fabricante japonés Toyota ha empezado a comercializar este año 2000 en Europa un coche bimodal.

Una altra forma d'adaptar el temps de l'original és a través de tècniques que conformen una atemporalitat en la traducció, la qual cosa és fàcilment resoluble simplement deixant constància de la data referida a la informació que apareix. En l'exemple següent, però, la data de publicació de l'article original és del 23 de maig del 2002 (368/prem/A), mentre que la data en què va tenir lloc l'esdeveniment va ser en juny del 1999¹⁰⁵. Per tant, en les traduccions, a més, s'ha produït una correcció de l'error de la versió original:

Brazil's President Fernando Henrique Cardoso, who hosted the first bi-regional summit in Rio de Janeiro two years ago, underscored the need for the EU and Latin America to work together in promoting multilateral cooperation initiatives.

El president del Brasil, Fernando Henrique Cardoso, que va presidir la primera cimera celebrada el 1999 a Rio de Janeiro, va destacar la necessitat que la UE i l'Amèrica Llatina impulsessin de forma conjunta les iniciatives de cooperació multilateral.

El presidente de Brasil, Fernando Henrique Cardoso, quien presidió la primera cumbre celebrada en 1999 en Río de Janeiro, destacó la necesidad de que la UE y América Latina impulsen de forma conjunta las iniciativas de cooperación multilateral.

¹⁰⁵ La data es pot consultar en la pàgina web següent: <http://www.fidh.org/intgov/ue/rio99/rio-uk.htm>

Fins i tot, és possible que en el temps de la publicació de la segona versió hagen canviat les dades, com ara el nom de les empreses, que és el cas de l'exemple següent (355/empE/L)¹⁰⁶:

El problema és que el glifosat també és actiu contra les varietats cultivades. Els científics de Calgene s'han servit de l'enginyeria genètica per a construir varietats de dacsa, soja o remolatxa resistents a aquest herbicida.	El problema es que el glifosato también es activo contra las variedades cultivadas. Los científicos de la compañía Monsanto han hecho uso de la ingeniería genética para diseñar variedades de maíz, soja o remolacha resistentes a este herbicida.
--	---

Si bé és cert que algunes supressions temporals provoquen que en les traduccions no es done la mateixa informació que en l'original, com en el cas que mostrem tot seguit (228/ass/L):

In its 1998 update of long-range population projections, the United Nations reduced the predicted population for 2050 by some 500 million.	L'ONU, en la seva actualització de les previsions de població a llarg termini, va reduir la població prevista per al 2050 en uns cinc-cents milions.
--	--

De la mateixa manera, les addicions en les traduccions donen una informació suplementària que no apareix en l'original, per exemple (377/prem/A):

Once a pillar of the Russian economy, coal went out of favour after the Soviet era.	El carbó va ser un pilar de l'economia russa fins a la dissolució de la Unió Soviètica el 1991.	El carbón fue un pilar de la economía rusa hasta la disolución de la Unión Soviética en 1991.
---	---	---

D'altra banda, també es produeixen falsos sentits en relació amb el tractament de les dades temporals. N'és un bon exemple el que exposem a continuació (214/ass/L):

¹⁰⁶ És evident que el temps de les traduccions ha d'influir necessàriament en la informació que apareix en aquestes, determinada pel context temporal actual. Paula Rossi hi opina que «it is obvious that the translator has to change the text to make readers understand what it is about and to make them learn new things (as in the case of additional historical information). Furthermore, it is understandable that the translator's aim is to improve the text by correcting the "blemishes" made by the writer of the source text.» (Rossi, 2003: 152).

That share could double to two thirds by 2025, as population increase and economic growth combine to squeeze fixed supplies of water.	Aquesta proporció es pot duplicar fins a arribar a dues terceres parts el 2025, a mesura que l'augment de la població i el creixement econòmic es conjuminin per reduir encara més el proveïment establert d'aquest bé.
---	---

Finalment, també s'observen casos de correcció de la informació temporal de l'original, com ara la que apareix en la traducció al català de l'exemple següent. Efectivament, la cimera de Johannesburg va tenir lloc del 26 d'agost al 4 de setembre¹⁰⁷:

In September 2002, the United Nations will convene the World Summit on Sustainable Development in Johannesburg, South Africa.	Per l'agost-setembre del 2002, l'ONU ha convocat la Cimera Mundial sobre Desenvolupament Sostenible a Johannesburg, Sud-àfrica.
---	---

5.2.1.3.2 Errors traductors

Tot seguit analitzem alguns dels errors de traducció més habituals i que podem classificar en errors de comprensió i errors de reexpressió. En els primers, hem inclòs els errors relacionats amb la llengua d'origen, mentre que els segons fan referència als errors que s'aparten de la normativa en la llengua d'arribada.

5.2.1.3.2.1 Errors de comprensió

En aquest apartat tractem aquells errors que hem detectat en algunes traduccions que afecten al significat de la versió original. Els hem dividit en *no mateixos sentits*, *falsos sentits* i *contrasentits* depenen de la naturalesa de l'error (Delisle, 1993).

¹⁰⁷ Es pot consultar la pàgina web en relació amb aquesta cimera: <http://www.johannesburgsummit.org> [consulta: gener de 2004].

5.2.1.3.2.1.1 No mateixos sentits

Definim els errors de comprensió com a *no mateixos sentits* quan es produeix una variació en les traduccions que afecta el sentit últim de l'original, però sense que aquest tinga una gran rellevància (Hurtado, 2001: 305). En primer lloc, destaquem els errors que s'originen en relació amb el lèxic. Per exemple, en el cas del participi *involved* del paràgraf següent, traduït per *lligades* i no per «implicades» (12/adm/R):

Half the world's population depends in some way or other on small-scale farming, and it is women who take care of it and are most involved.	La meitat de la població mundial depèn d'alguna manera de l'agricultura a petita escala, i les dones són les que en tenen cura i hi estan més lligades.
---	---

Així mateix, hem observat una mala interpretació de temps verbals o de paràfrasis verbals. N'és un bon exemple la traducció del verb *start* per *poden començar* de l'oració anglesa *Many wars that start as ideological conflicts eventually develop into wars for control of natural resources* al català: *Moltes guerres que poden començar per enfrontaments ideològics acaben derivant en guerres per mantenir el control dels recursos naturals* (32/adm/R).

Altres errors de comprensió tenen a veure amb la sintaxi de l'original, com ara l'oració original anglesa: *One day we may have a complete map of what the million proteins in our bodies do* per la catalana: *Un dia potser tinguem un mapa complet del milió de proteïnes que tenim al cos* (381/prem/A). I, de vegades, aquesta modificació del sentit suposa un canvi de registre en la traducció. N'és un bon exemple, la traducció espanyola *La contabilidad de la movilidad en nuestra sociedad también deja mucho que desear* a partir de l'original català *La comptabilitat de la mobilitat en la nostra societat també és molt deficitària* (103/adm/R).

A més a més, hi ha casos en què es produeix una alteració o una pèrdua del sentit metafòric en la traducció. Per exemple el cas que mostrem tot seguit, en què

la imatge del comptador elèctric com a vampir és més intensa en l'original català que en la traducció a l'espanyol (245/ass/R):

Escanyar el comptador	Ahorcar el contador
Amagat darrera una porta o dins un queixal fosc a l'entrada de casa, el comptador elèctric és un vampir que ens sodomitza amb la bellesa de cada aparell elèctric que ens femem a la nostra vida. Un simple botó és la carícia que espera el comptador per afegir més voltes. Cal prendre consciència de la sagnia elèctrica, no tant perquè sigui més o menys cara o barata, sinó perquè electricitat (i també el gas natural, encara que menys) i efecte hivernacle van de bracet.	Escondido detrás de la puerta de un armario oscuro en la entrada de la casa, el contador eléctrico es un vampiro que nos sodomiza con la belleza de cada aparato eléctrico que metemos en nuestra vida. Un simple botón es lo que espera el contador para añadir más vueltas. Hay que tomar conciencia de nuestro consumo eléctrico, no tanto porque sea más o menos costoso económicamente (como el del gas natural, aunque no tanto) sino porque la producción de electricidad y el efecto invernadero van de la mano.

També es pot produir una pèrdua de precisió en les dades que es relacionen, com ara amb la traducció de l'adverbi anglés *several* per *uns quants* (12/adm/R) o *alguns* (32/adm/R). En l'exemple següent, la pèrdua en la precisió té a veure amb l'eliminació de les xifres originals:

El 90% de casos d'al·lèrgia a aliments són produïts pels fruits secs, els ous, els crustacis, els mol·luscs i la llet.	La inmensa mayoría de los casos de alergia a alimentos están producidos por frutos secos, huevos, crustáceos, moluscos y leche.
--	---

En altres casos, la causa de l'alteració del significat és una supressió, com és el cas que presentem a continuació (30/adm/R):

HELP has been launched by UNESCO and WMO to understand the interactions existing at the interface of the hydrological processes, together with ecology, policy and society.	La UNESCO i l'OMM han llançat el programa HELP per entendre les interaccions entre els processos, l'ecologia, la política i la societat.
---	--

De la mateixa manera, també hem observat exemples en què l'origen de la modificació del sentit és una addició per explicitació, com podem veure en el cas que presentem tot seguit, al marge de les incorreccions numèriques (267/ass/I):

Porque dos son ZEPA (n° 62 y 70) y uno es Reserva Natural de Fauna Salvaje (n°122)	Perquè dos d'ells són ZEPA (Els Reguerons i litoral de El Prat- Delta del Llobregat n° 22) i un és Reserva Natural de Fauna Salvatge (Torrent del Pi- Ametlla de Mar n° 47)
--	---

Per acabar, mostrem algun cas en què es modifica el significat de l'original a través d'una correcció en la traducció. N'és un bon exemple, les traduccions al català i a l'anglès de l'original espanyol: *una carencia de 5 metros*, traduït en la versió catalana com *una cadència de 5 metres*, i en l'anglesa per *5-meter intervals* (285/emp/C).

5.2.1.3.2.1.2 Falsos sentits

En aquest subapartat incloem aquells errors de sentit que modifiquen totalment el significat de l'original, a causa d'una mala apreciació de l'enunciat original en un context donat (Delisle, 1993: 31). Curiosament, de tots els falsos sentits, el que es produeix amb més freqüència té a veure amb la transformació de les xifres de l'original. En uns casos, aquesta transformació ve causada per la conversió cultural d'un determinat vocable, com ara en el cas de la traducció catalana de l'original anglès *70 billion km/year* de l'exemple següent (180/adm/F):

70 BILLION KM/YEAR	70 BILIONS DE KM/ANY	70 000 millones de km/año	70 MILLIARDEN KM PRO JAHR	70 MILLIARDS DE KM PAR AN	70 MILIARDI ALL'ANNO	70 MIL MILHÕES DE KM POR ANO
--------------------------	-------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	------------------------------------	----------------------------	---------------------------------------

Altres casos, però, constitueixen un error de transvasament de la informació, més o menys intencionat, com ara la traducció a l'espanyol *Aun así, 15.000 toneladas de aluminio (en su mayoría restos de envases) acaban cada año en las basuras domésticas*, de l'oració catalana: *Tot i així; 100.000 tones d'alumini, en la seva major part restes d'envasos, acaben cada any a les escombraries* (351/ass/L).

Els errors per causes sintàctiques també originen falsos sentits, com és la traducció de l'original anglés *among pregnant women, infants, the elderly, and the ill*, al català: *la població embarassada, els infants, la gent gran i malalta* (213/ass/L). Tanmateix, hem detectat falsos sentits que, de fet, són correccions d'errors produïts en la versió original; per exemple (354/empE/LT):

La atmófera es transparente a algunas radiaciones que llegan del Sol, es decir, deja pasar una parte de las frecuencias.	L'atmosfera és quasi transparent a la radiació que arriba del Sol, és a dir, deixa passar la major part de les radiacions (excepte les més nocives).
--	--

Aquestes correccions, per exemple, també s'esdevenen en les revisions posteriors, com en el cas de la versió espanyola corresponent al llibre a què pertany l'exemple que mostrem a continuació (355/empE/L):

Per exemple, dos bacteris, anomenats <i>Lactobacillus bulgaricus</i> i <i>Lactococcus thermophilus</i> produeixen el iogurt	Por ejemplo, dos bacterias, <i>Lactobacillus bulgaricus</i> y <i>Streptococcus thermophilus</i> , producen el yoghurt
---	---

L'addició, així mateix, és també una de les raons per les quals es pot produir un fals sentit, com ara amb la traducció anglesa *Waste recycled or reutilised*, de l'original espanyol: *Cantidad de residuos reciclados*, traduït al català per *Quantitat de residus reciclats* (309/emp/I). En altres casos, però, el fals sentit s'origina per la supressió d'alguna informació, com ara amb la traducció de l'original: *It takes the world's growing population less than 3 minutes to fill a jumbo jet with 400 passengers*, al català: *En tan sols tres minuts, la terra omple un jumbo amb noves persones* (228/ass/L).

5.2.1.3.2.1.3 Contrasantits

En aquest punt, destaquem els exemples en què s'ocasiona una contradicció en les traduccions respecte del sentit de l'original (Hurtado, 2001: 635). Per

exemple, en el cas de la traducció de l'original espanyol *compra a granel* per la versió catalana *compren al detall* (342/emp/F), es diu just el contrari del que apareix en la versió espanyola. Hi ha altres casos, en què la introducció de l'adverbi negatiu *no* és suficient per contradir la versió original, com podem observar en l'exemple següent (76/adm/B):

Como grandes retos, la UE aún tiene que consensuar su postura conjunta para la Cumbre de Desarrollo Sostenible — Rio+10— [...]	Com a grans reptes, la UE encara no ha de consensuar la seva postura conjunta per a la Cimera de Desenvolupament Sostenible — Rio+10— [...]
--	---

En altres exemples, el contrasentit es produeix de manera més subtil, com ara en el cas que presentem tot seguit, en què la duplicació d'aquest mateix adverbi *no* fa que en la traducció es produeixi una contradicció (314/empE/L):

If you're walking fast enough to be breathing hard, but not too fast to have a conversation comfortably, you're probably walking at a good, healthy pace.	Si camines prou de pressa com per respirar profundament però no tant com per no poder mantenir una conversa còmodament, és probable que estiguis caminant a un ritme bo i saludable.
---	--

5.2.1.3.2.2 Errors de reexpressió

En aquest apartat volem esmentar les anomalies de tipus gramatical observades. Hem classificat aquestes qüestions gramaticals segons corresponguen al nivell morfosintàctic, al nivell lèxic o al nivell ortotipogràfic.

5.2.1.3.2.2.1 Nivell morfosintàctic

En el nivell morfosintàctic, hem detectar, en primer lloc, algunes incorreccions pel que fa a les conjugacions verbals i a les perífrasis verbals; per exemple, en els verbs compostos *la utilitzada* [l'ha utilitzada] (35a/adm/c/e) i *es va publica* [es va publicar] (97a/adm/B) d'aquests originals catalans electrònics. Un

altre problema és el de la confusió entre verb intransitiu per transitiu, com en el cas següent: *el dipositari ha d'informar sense tardança els participants* (205b/adm/Lg). I també hem observat alguns barbarismes verbals, com ara *prevaleixen* [prevalen] (214b/ass/L), *eres* [ets] (347b/emp/F) o *fea* [feia] (78b/adm/F). Quant a les perífrasis, la d'obligació és la més problemàtica: *els consums sumptuaris deuen penalitzar-se* (253b/ass/D); seguida de la d'imminència: *el PHN del PP no va a solucionar "el problema de l'aigua"* (253b/ass/D).

Segonament, hem observat alguns errors pel que fa als connectors i a les conjuncions. L'exemple paradigmàtic és el de l'ús de *no obstant*, forma calcada de l'espanyol «no obstante»; però també hem detectat altres calcs d'aquesta llengua: *en relació a* [en relació amb], *a no ser que* [llevat/tret que], *quant millor... més...* [com millor... més...], *avui en dia* [avui dia], *avui per avui* [en aquests moments], degut a [a causa de], *en base a* [segons/d'acord amb], *fins* [fins i tot], *ademes* [a més a més], etc. I també és molt notori l'ús de *doncs* i de *donat que* de manera causal, tot i que el primer té valor consecutiu i el segon condicional¹⁰⁸.

En el cas de les preposicions, l'exemple d'incorrecció més acusat és el de l'ús de la contracció *al* temporal enlloc de la preposició *en*¹⁰⁹: *a l'eixir de l'alqueria* (82/adm/DI). Altres casos són l'ús de la preposició *en* davant els anys: *en 2015* (263b/ass/D); *front a* (256b/ass/D) o *enfront a* (280a/emp/C) [enfront de]; *fins* [fins a] (267/ass/I); *en* davant d'infinitiu: *aquest estudi s'ha centrat únicament en identificar àrees potencials de ser adquirides* (266/ass/M); la supressió de la preposició: *Actualment, tendim a exportar i importar massivament [en] detriment de [...]* (342b/emp/F); la inclusió de la preposició *a* en els verbs transitius: *afecta a totes les empreses* (281a/emp/C), etc.

¹⁰⁸ Hem consultat la *Gramàtica de la llengua catalana* (1994) d'Antoni M. Badia i Margarit (reeimpresió del 1995), pàg. 315 i 324.

¹⁰⁹ La distinció que s'estableix entre l'ús d'«en + infinitiu» i «al + infinitiu» a la *Guia de usos lingüístics* de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana és que la primera construcció «presenta una acció de manera puntual (no durativa)», mentre que la segona «té un valor duratiu i indica que l'acció expressada per l'infinitiu se superposa temporalment a l'expressada per l'oració principal.» (2002: 138-139).

Quant a l'apostrofació, cal destacar la incorrecció que apareix a la portada d'un fullet de la Fundació Bancaixa amb l'article masculí: *El urbanisme i el medi ambient* (346b/emp/F). Però també hem observat incorreccions pel que fa a la preposició *de*: *de estanqueïtat* (320a/emp/C); al reflexiu *se*: *se estima* (267/ass/I); a l'apostrofació davant els numerals: *De 11'2 km* (267/ass/I); davant les sigles lletrejades, *El SDU* (105a/adm/R) i davant mots femenins que porten cometes: *la "ecociutat mediterrània"* (262b/ass/D). En relació amb les contraccions, només hem trobat exemples d'errades quant a la preposició *per*, tant en plural: *per els principals fabricants* (282a/emp/C), com en singular: *per el qual* (277a/emp/C).

Una altra de les incorreccions sintàctiques que es produeixen sovint és la manca d'ordre lògic en determinats sintagmes. La més freqüent està relacionada amb el lloc que ocupen els adjectius en els sintagmes nominals, davant del substantiu en lloc de darrere: *la següent taula* [la taula següent] (267/ass/I). També volem destacar un exemple d'error en l'ordre dels pronoms febles: *però te se pot ocórrer* (349b/emp/F).

En el cas dels pronoms relatius, hem observat problemes en la caiguda de preposicions davant de la conjunció *que*: *com a garantia de què s'internalitzen els costos ambientals del sistema productiu* (266/ass/M); errors en l'accentuació dels pronoms relatius: *dependrà del zel amb que actuen* (266/ass/M); calcs dels pronoms relatius espanyols: *172 milions d'euros, en els que el Grup té una participació mitjana del 33 %* (309/emp/I); *lo qual* (78b/adm/F); o també: *L'energia produïda substitueix energia convencional, pel que estalvia directament emissions de CO2 a l'atmosfera*, etc. Igualment, hem detectat algun error en els pronoms interrogatius: *perquè no hi parem un moment d'atenció?* (350b/emp/F).

Pel que fa als pronoms febles, volem destacar que, si comparem les versions valencianes i catalanes d'alguns documents tipus, en les primeres hi ha un ús menor d'aquests. Per exemple, quant al pronom feble *hi*, la versió original espanyola: *siempre que a ello no se opusiere el Plan Hidrológico Nacional*, traduïda al català: *sempre que no s'hi oposa el Pla hidrològic nacional*, i al valencià: *sempre que a*

això no s'opose el Pla Hidrològic Nacional (199/adm/Lg). O també, la versió anglesa: and seeking to build upon it (185a/adm/D), que en la versió catalana correspon a: tractant de basar-s'hi (185b/adm/D), mentre que en la valenciana, a: tractant de basar-se en ella (185e/adm/D). Igualment, en relació amb el pronom en, la versió espanyola: Como hemos sido jugadores poco limpios, y somos conscientes de de [sic] ello, debemos depurar las aguas residuales [...], traduïda per: Com hem sigut jugadors poc nets, i som conscients d'això, hem de depurar les aigües residuals [...] (342/emp/F). I en referència amb el pronom feble ho, la versió espanyola: Y no lo olvidemos: ANDANDO también se llega a los sitios, traduïda per: I no oblidem: CAMINANT també s'arriba als llocs (345/emp/F). Així mateix, hem observat alguna repetició sintàctica, en què apareix el pronom feble i l'element que substitueix: Cada vegada hi ha més empreses que abandonen la seva postura anterior de rebuig i accepten el canvi climàtic, decidides a lluitar-hi en contra, [...] (214/ass/L). I, fins i tot, algun fals sentit, com en la traducció de: Notarás como [sic] tiembla si apoyas en ella la palma de tu mano per Notaràs com tremola s'hi recolzes el palmell de la teua mà (345/emp/F).

A més a més, hem detectat repeticions d'elements en les oracions, tant en l'original català: *Així mateix, recentment s'ha publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya publica avui l'Ordre per la qual s'aprova el Pla de recuperació de la llúdrega a Catalunya, que reforçarà els esforços de conservació d'aquesta espècie (84a/adm/B), com en la traducció a l'anglès: once the material decanted material has settled for two hours (190b/adm/Lg), i fins i tot, oracions senceres, com en l'exemple següent, en la traducció espanyola: 6 empresas metalúrgicas de Sabadell participan en una primera iniciativa de producción limpia. Una iniciativa de producción limpia engloba seis empresas metalúrgicas de Sabadell (103b/adm/R).*

D'altra banda, si observem els quantificadors, l'ús de l'adjectiu *mateix* presenta alguns errors en català, com en l'exemple següent, extret d'un original en català (77a/adm/D): *Potenciar la vigilància i fer complir la normativa en matèria*

de circulació de vehicles pesants i estacionament dels mateixos al casc urbà de la ciutat¹¹⁰. Així mateix, en el cas de les traduccions al català, també hem detectat incorreccions pel que fa a l'adverbi *vari* (347b/emp/F): *varis quadernets*. I el mateix ocorre amb el quantificador *miler* (348b/emp/F): *mils d'arbres*. Finalment, és freqüent la traducció del participi «dicho» en català per «esmentat»; mentre que en les traduccions al valencià es manté l'ús d'«el dit»¹¹¹: *l'exercici de les competències atribuïdes a l'Estat en les matèries relacionades amb el dit domini en el marc de les competències delimitades en l'article... (199/adm/Lg)*.

Quant a la concordança de gènere, cal tenir en compte, en primer lloc, aquells casos en què s'origina un calc de l'espanyol perquè el gènere amb el català en difereix: *corrent elèctrica* (74/adm/B), *les avantatges* (338a/emp/C), *anàlisis detallats* (338a/emp/C), *les llums enceses* (343b/emp/F), *per a les nostres places i carrers* (77a/adm/D). Així i tot, també és freqüent aquest error encara que no es produeix un calc, com ara en l'original: *pobles indígens* (81/adm/DC/E). En els casos en què els mots tenen un gènere o un altre depenent del significat que se li assigna, també hem trobat errors al nostre corpus, com ara la traducció de l'espanyol (345/emp/F): *El ruido tiene un efecto directo y muy claro sobre el ritmo del sueño o el descanso*, al català: *El soroll té un efecte directe i molt clar sobre el ritme de la son o el descans*, en què el mot *son* no significa «ganes de dormir», sinó «estat fisiològic que constitueix un període de descans del cos i de la ment»¹¹².

Finalment, hi ha el cas de la concordança del gènere de les sigles amb el gènere de l'ens que representen. És el cas de la traducció de l'original anglès: *the Women's Environmental Network (WEN)*. [...] *The WEN realises that women have a*

¹¹⁰ Susana Rodríguez-Vida aclareix que, fins i tot en espanyol aquest ús és incorrecte, malgrat constituir una «verdadera plaga»: «Sin embargo, en vano se buscará en cualquier gramática la inclusión de *el mismo* dentro de la lista de pronombres, pues no se encontrará. *El mismo* es un vulgar adjetivo que sólo puede usarse como pronombre como cualquier otro adjetivo: cuando se sobrentiende el sustantivo que acompaña [...]» (Rodríguez-Vida, 1997: 50).

¹¹¹ Seguint les recomanacions que s'hi fan en *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català*. Criteris lingüístics 4. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya, 1999, pàg. 16.

¹¹² Definició estreta de l'*Hiperdiccionari* de l'Enciclopèdia Catalana.

great potential for bringing about a change in social attitudes, al català: *la Xarxa Ambiental de Dones (Women's Environmental Network, WEN)*. [...] *El WEN reconeix que les dones són un gran potencial per poder generar un canvi d'actitud social*, on, de fet, les sigles «WEN» haurien de dur l'article femení perquè es tracta d'una xarxa (12/adm/R). Un cas especial és el que s'esdevé amb l'original català: *l'INEM* i la seua traducció en espanyol: *el INEM* (104/adm/R). Aquestes sigles, corresponents a l'International Network for Environmental Management, coincideixen amb un organisme espanyol molt conegut, tot i que de gènere distint.

Així mateix, també hem trobat casos de barbarismes morfosintàctics, encara que la majoria en el cas de la traducció publicada per la Conselleria de *Mig Ambient* [sic] de la Generalitat Valenciana. Ens referim a exemples com: *a on* [on], *mes per ad este Parc Natural* [més per a aquest Parc Natural] o *aprop* [a prop] (78b/adm/F), *reflexes* [reflexos] (267/ass/I), *complexe* [complex] (266/ass/M), *fluxe* [flux] (103a/adm/R), etc. Finalment, hem de destacar algun cas de barbarisme sintàctic pel que fa a les estructures imperatives o d'instrucció, en què en català no se sol començar amb un verb en infinitiu: *Valorar també l'impacte sonor* (345/emp/F).

5.2.1.3.2.2.2 Nivell lèxic i fraseològic

En aquest apartat tractem els barbarismes, els calcs, els arcaïsmes i la coherència lèxica i fraseològica. En primer lloc, cal destacar, com hem mencionat abans, els barbarismes lèxics observats al Fullet de la Generalitat Valenciana (78b/adm/F): *orige* [origen], *eixemple* [exemple], *riquea* [riquesa], *cantitat* [quantitat], *recialles prehistoriques*, *migevals i morisques* [restes prehistòriques, medievals i morisques], *acullga* [aculla], *fortalees* [fortaleses], *desenroll* [desenvolupament]. Això no obstant, també en trobem en altres documents, com ara quant als dobles lèxics: *mitjos* [mitjans] (253b/ass/D), *imtermitjos* [intermedis] (267/ass/I), *densitat mitja* [densitat mitjana] (253b/ass/D) o també: *curt-mig termini* [curt-mitjà termini] (261b/ass/D).

En els cas dels calcs, nombrosos són els calcs lèxics que es produeixen per contacte entre llengües, per això, la majoria provenen de l'espanyol encara que l'original siga en català, com en el cas de: *contemplat* [previst] (196a/adm/Lg), *tamany* [grandària, dimensions] (266/ass/M), *inclús* [fins i tot] (324a/emp/C), *estadounidenca* [nord-americana] (105a/adm/R), *tràfic* [trànsit] (77a/adm/D) o *borrador* [esborrany] (351a/ass/L). Però també aquests calcs es produeixen en les traduccions: *vivenda* [habitatge] (253b/ass/D), *número* [nombre] (267/ass/I), *verdader* (254b/ass/D), *abarca* (262b/ass/D), *encalç*, *sanear*, *gastos*, *desleal*, *plan*, *tasa*, *defendrem* (265.1b/ass/D), *ampla*, *recolzament*, *garantitzen*, *replega*, *magatzema* (266/ass/M), *precisen* [necessiten] (267/ass/I), *mitat*, *labors*, *menyscabament*, *quinta*, *sexta*, *octava* (199c/adm/Lg), *destí* [destinació] (208b/adm/Lg), *celebrar* [tenir lloc] (209b/adm/Lg), *descabellades* (76/adm/B), *red* (265.1b/ass/D), *oïda interna* (344b/emp/F), etc. Així mateix, també hem trobat calcs de l'espanyol de tipus fraseològic o parèmic¹¹³, com ara: *el que estiga a la nostra mà* (343b/emp/F), *a tot tren* (344b/emp/F), etc. I també del francès: *nascut d'un braç de ferro* [à l'issue d'un bras de fer], *sense costar gaire a la mirada d'allò que representarien* [tout en ne coûtant pas grand-chose au regard de ce que représenteraient] (388/prem/A), etc.¹¹⁴.

Això no obstant, els calcs no només es produeixen en català, sinó també en espanyol en contacte amb el català: *núm.* (196b/adm/Lg), *abasto* (44/adm/B),

¹¹³ Maria Conca distingeix d'aquesta manera entre la fraseologia i la paremiologia: «les parèmies formen part del fràsic d'una llengua, en tant que configuren una subclasse d'unitats fraseològiques (UF) que comparteixen alguns trets lingüístics amb la resta, però en posseeixen altres d'específics, els quals justifiquen un estudi especialitzat.» (Conca, 2000: 51). Un altre treball a destacar d'aquesta autora sobre aquest tema és el de *Paremiologia*. València: Universitat de València, 1990/1986.

¹¹⁴ Com assenyala Vicent Salvador: «L'ensinistrament en la fraseologia ? en el seu ús actiu i passiu, d'acord amb els canons de cada llengua o modalitat expressiva? esdevé, en última instància, una mena de noviciat que produeix una competència sociolingüística especialment útil. La idiomàticitat que aquesta competència ha de gestionar no és només la manca de composicionalitat semàntica sinó, a més, un particular sentit de l'adequació pragmàtica i, també, el "metamissatge" que consisteix a exhibir el control d'unes normes de comportament lingüístic específic. Es tracta d'una idiomàticitat i d'una competència que no corresponen a cap universalisme, sinó que es troba profundament arrelada en les vicissituds socials i discursives d'una història col·lectiva, de la qual ? com així també de la cultura que l'articula? la fraseologia és un factor essencial.» (Salvador, 2000: 30).

closes, cimiteras (267/ass/I), *pila* [montón] (251/ass/R), *todo y que, i al contrario* (266/ass/M), *a los EUA, no obstante esto* (247b/ass/R), *a fin y efecto* (196b/adm/Lg), *encuentro a faltar*, etc. (251/ass/R).

En relació amb el registre, hem escollit alguns casos de traducció de l'espanyol al valencià, en què el lèxic que es fa servir en les versions traduïdes és d'un registre menor que el de l'original. Per exemple, l'original espanyol: *Estar en possessió de todas las autorizaciones*, traduït per: *Tenir totes les autoritzacions* (197b/adm/Lg); la traducció de *recoger* per *arreplegar* (199c/adm/Lg); o també la traducció d'*aspergen* per *escampen* (349b/emp/F), sense tenir en compte que el verb «aspergir» existeix també en català.

Un altre aspecte a tractar, pel que fa al lèxic i a la fraseologia, és el de la coherència. Gairebé totes les incorreccions d'aquest tipus apareixen en les versions valencianes. Per exemple, podem trobar en un mateix document tipus: *preveure* i *prevore* (254b/ass/D), *garanteixen* i *protegix* (266/ass/M), *avenços* i *avançar* (340b/emp/F), *aquest* i *este* (340b/342b/emp/F), *ha sigut* i *ha estat* (340b/emp/F), *naturalesa* i *natura* (348b/347b/emp/F), *sens dubte* i *sense prejuí* (199c/adm/Lg), *miliard* i *mil milions* (228b/ass/L), etc.

Quant a la coherència fraseològica, cal destacar les traduccions a l'anglès de la fraseologia jurídica catalana. En són bons exemples, l'original català *Sia notori a tots els ciutadans*, traduït a l'anglès per *It shall be made publicly known to all the citizens*, *It should be notorious to all citizens* (192/adm/Lg), *It shall be of public knowledge* (193/adm/Lg) i *Let it be known to all citizens* (194/adm/Lg); o també, la traducció d'*en nom del Rei* a l'anglès: *in the name of the King* (195/adm/Lg), *on behalf of the King* (194/adm/Lg).

Finalment, pel que fa al tractament de les metàfores, cal tenir en compte que l'acostament de la traducció a la metàfora original o a la cultura d'arribada dependrà, en molts casos, de factors tant interns com externs del parell de llengües en joc:

Whether to use foreignizing or domesticating strategy depends on different factors such as the importance and the contextual factors of the SL text, the consideration of referential accuracy, the reader's acceptability and the "pragmatic economy" (Meifang, 2001: 218).

Les metàfores en les traduccions corresponents al nostre corpus es poden classificar, fonamentalment, en l'ús de tres tècniques traductores: en primer lloc, la creació d'una metàfora en la versió traduïda que no apareix en l'original; segonament, la pèrdua del sentit metafòric per calc; i, per últim, l'eliminació de la metàfora en la traducció per simplificació, mantenint el sentit metafòric¹¹⁵. Un exemple del primer cas el tenim en la traducció de l'anglès: *early entrance into the fast-emerging hydrogen*, al català: *entrar aviat en l'economia de l'hidrogen, una economia que evoluciona a passes de gegant* (227/ass/A)¹¹⁶. Del segon cas, volem destacar la traducció a l'espanyol de l'original anglès del fragment següent (315/empE/L):

Bird- and wind-dispersed plants can also find a convenient 'invasion beach' in a nearby moist habitat such as a brook.	Les plantes dispersades pel vent i pels aucells també poden trobar un 'lloc d'aterratge' adequat en un hàbitat pròxim i humit, com un rierol.	Las plantas dispersadas por los pájaros y el viento pueden encontrar una 'playa de invasión' en un hábitat cercano y húmedo, como un arroyo.
--	---	--

I en darrer lloc, la traducció de l'anglès *spreading the word*, traduït a l'espanyol per *difundir*, al francès per *diffuser*, a l'alemany per *zu verbreiten*, a l'italià per *promuovere*, al portugués per *divulgação*, i al català, mantenint la metàfora, per *fer córrer la veu* (182/adm/D)¹¹⁷.

¹¹⁵ Maribel Tercedor opina que «desde la visión del traductor, el conocimiento de la estructura metafórica de los dominios nos permite llegar a una elección de las metáforas más adecuadas para una cultura específica en la creación de distintos tipos textuales con una función determinada.» (Tercedor, 2000: 259).

¹¹⁶ Quant a la manera en què funcionen les metàfores, Anuška Štambuk explica que «new experience is frequently expressed via metaphor which help us to comprehend it. By means of metaphors the structures from one conceptual domain are mapped to another, thus making it possible to understand one type of experience by means of another» (Štambuk, 1998: 373).

¹¹⁷ Searle, segons Escandell, argumenta que les metàfores presenten dues propietats: «son restringidas: no se puede construir una metáfora sobre cualquiera de los sentidos en que una cosa se asemeja a otra; y son sistemáticas. Se pueden comunicar gracias a la existencia de un conjunto de principios compartido por

5.2.1.3.2.2.3 Nivell ortotipogràfic

Dins el nivell ortotipogràfic, tractarem els aspectes relacionats amb la puntuació, la tipografia i l'ortografia. Pel que fa a la puntuació, en català hem detectat incorreccions en les abreviacions¹¹⁸, tant en originals com en traduccions, com ara l'addició del punt en els símbols: *km.* (245b/ass/R), *Kg.* (343a/emp/F); o també, la supressió del punt de les abreviatures: *etc* (342b/emp/F); o també l'addició de punts en les sigles: *la I.T.V.* (80/adm/D/E). Així mateix, hem observat supressions en espanyol dels signes d'interrogació per calc del català: *Qué colores influyen más y menos? Por qué?* (245b/ass/R). No obstant això, cal destacar els falsos sentits produïts per incorreccions en la puntuació. En l'exemple que mostrem a continuació s'origina una pèrdua del referent a causa de l'explicativa, inexistent en la versió original, que apareix en la traducció al català (340/emp/F):

<p>Esto facilitó la dedicación de considerables presupuestos por parte de los dos países que hicieron avanzar de manera sorprendente los logros espaciales [...]</p>	<p>Això va facilitar la dedicació de considerables pressupostos per part dels dos països, que va fer avançar de manera sorprenent els avenços espacials [...]</p>
--	---

Un altre cas és el que provoca la modificació en la col·locació de la puntuació, com en l'exemple que presentem tot seguit (342/emp/F):

<p>¿Este producto es perjudicial para la salud, bien por el tipo de abonado o plaguicidas utilizados, bien por el proceso de transformación tecnológica que ha sufrido (aditivos, refinado, irradiación, etc.)?</p>	<p>Aquest producte és perjudicial per a la salut, bé pel tipus d'adob o plaguicides utilitzats, bé pel procés de transformació tecnològica que ha patit? (additius, refinat, irradiació, etc).</p>
---	--

emisor y destinatario» (Escandell, 1999/1996: 197). En aquest cas, el traductor ha pogut construir una metàfora en català distinta a l'anglesa, tot mantenint aquestes dues propietats.

¹¹⁸ A partir de la consulta del manual de Capó, J. i M. Veiga (1997): *Abreviacions*. Criteris lingüístics 2. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.

Pel que fa a la tipografia, també hem observat incorreccions en les abreviacions, com ara els calcs de l'espanyol *M^o* (308a/emp/I) i *N^o* (267/ass/I) [per a la traducció dels originals *ministeri* i *número*, respectivament]; també l'ús de l'abreviatura *hes.* (78b/adm/F) [enlloc del símbol *ha*], o l'escriptura de símbols en majúscula que han d'anar en minúscula, com el cas de *Km* o *Ha* (267/ass/I). D'altra banda, detectem calcs de l'anglès en l'ús del genitiu saxó, com ara davant els anys: *FOCUS'2004*, fins i tot, quan no apareixen en l'original anglès: *FOCUS 2004* (172/adm/A); i també per al plural de les sigles: *COV's* (308/emp/I), tant en espanyol com en català.

Així mateix, hem detectat un abús de les majúscules¹¹⁹, sobretot en versions al valencià, com és el cas següent (199/adm/Lg):

Medidas fiscales, administrativas y del orden social	Mesures fiscals, administratives i de l'ordre social	Mesures Fiscals, Administratives i de l'Orde Social [val]
--	--	---

Encara que, en general, l'ús de les majúscules és menor en català (*etiqueta ecològica europea*) que en espanyol (*Etiqueta Ecológica Europea*). D'altra banda, quant a les tipologies de lletra, hem apercebut un ús superior en espanyol (p.ex. *Producción limpia*, en cursiva) que en català (p.ex. *Producció neta*, en rodona). Això no obstant, en l'ús de les cometes, hem observat que aquestes són majoritàriament cometes altes o angleses, mentre que les baixes o llatines s'utilitzen poc. En relació amb les grafies, hem descobert duplicació de grafies: *all* [al] (87b/adm/B), *ell* [el] (268b/emp/I); supressió de grafies: [l]es, urbantzable (267/ass/I), *entitas* (265.1b/ass/D), *oncreció*, [d]'*espècies*, *avantges* (277a/emp/C), *des Ports* [cat] (270b/emp/I); supressió d'espais: *Manchasolar* (245b/ass/R), addició de grafies: *overexploitation* (35b/adm/c/e), *los normal* [lo normal]

¹¹⁹ Hem consultat el manual del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (1992): *Majúscules i minúscules*. Estudis i Propostes. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàg. 24.

(229b/ass/B), *del Els Ports* [esp] (270a/emp/I); metàtesis: *eprò* (267/ass/I), *alturista* [altruista] (344b/emp/F); i substitució de grafies: *Perè* (267/ass/I), *acababos* [acabados] i *cecogidas* [recogidas] (96b/adm/B). Quant als guionets, es troben incorreccions en els compostos: *socio-econòmics* o *foto-voltaica* (261b/ass/D); en les formes enclíiques dels pronoms febles: *participa hi* (350b/emp/F); i en els adverbis de negació davant adjectius: *no-governamentals* (104a/adm/R).

Finalment, en relació amb l'ortografia, en català hem detectat, en primer lloc, incorreccions quant a les normes generals d'accentuació gràfica, per confusió d'accents: *vándals* (80/adm/D/E), *catástrofes* (265.1b/ass/D), *Ibérica*, *aixó* (267/ass/I), *ozò* (342b/emp/F); per manca d'accentuació gràfica: *Serra d'Espada*, *extraordinaria*, *declaracio*, *abando* (78b/adm/F), *Es [És]* (310b/ass/M), *residencies* (265.1b/ass/), *bens*, *aqüífers* (266/ass/M), *amplia* (267/ass/I); i per excés d'accentuació gràfica: *ú* (58/adm/B), *en sí mateixa* (259b/ass/D), *sòcio-ecològica* (310b/ass/M). Així mateix, en l'accentuació diacrítica hem detectat els errors següents: *sól* [sòl] (80/adm/D/E), *sol* [sòl] (95a/adm/B), *mon* [món], *es* [és] (267/ass/I), *fora* [fóra] (266/ass/M). En segon lloc, hem observat errors en l'ús de la dièresi, tant per excés: *païsatgística* (78b/adm/F), *produïnt* (266/ass/M), *adeqüada* (267/ass/I), *contribuïnt* (350b/emp/F); com per defecte: *esferoidal* (247a/ass/R), *agraiments* (267/ass/I), *distribuit* (317a/emp/C).

Per acabar, presentem una mostra dels errors relacionats amb les grafies en català: *lliberalitzat* [liberalitzat] (196a/adm/Lg), *transvassament* (54/adm/B) i *tranvasament* [transvasament] (254b/ass/D), *agropecuària* [agropequària] (73/adm/B), *armònic* [harmònic] (258b/ass/D), *supresió* [supressió], *colectius* [col·lectius], *recoltzar* [recolzar], *necesiten* [necessiten], *móvil* [mòbil], *rigurosa* [rigorosa] (265.1b/ass/D), *gregs* [grecs] (245a/ass/R), *Transiberià* [Transsiberià] (246a/ass/R), *Apollo* [Apol·lo] (249a/ass/R), *exenció* [exempció], *sòl·lids* [sòlids] (267/ass/I), *drogadicció* [drogaaddicció] (214/ass/L), *decembre* [desembre] (348b/emp/F), *puguen* [pugen], (342b/Emp/F) *escritori* [escriptori] (347b/emp/F), *enmagatzement* [emmagatzemament], *plutja* [pluja], *píxel* [píxel] (272b/emp/I),

kilocalories [quilocalories] (354b/empE/LT), *tentadora* [temptadora] (315b/empE/L), *barrejes* [barreges] (298a/emp/C), *absobidor d'hacer inoxidable* [absorbidor d'acer inoxidable], *cumpleix* [compleix] (332a/emp/C), *consuntiu* [consumptiu] (199b/adm/Lg), *dialec* [dialeg] (78b/adm/F), *dissolvents al·logenats* [dissolvents halogenats] (266/ass/M), *fluxos migratoris* [fluxos migratoris] (357b/e/emp/A).

En conseqüència, podem constatar la gran quantitat d'errors de reexpressió que es produeixen, sobretot en català, en els tres nivells gramaticals de la llengua, sovint a través del calc les estructures morfosintàctiques i lèxiques de les llengües majoritàries¹²⁰.

5.2.1.3.2.2.4 Errors de traducció automàtica

Esmentàvem a l'apartat de la traducció automàtica i la nomenclatura els problemes amb què es troben els lectors a causa de la interpretació errònia de les màquines quant a les denominacions. Tanmateix, aquestes no són les úniques dificultats, sinó que també se n'originen en casos més senzills. Per exemple quant a la concordança, tant de nombre com de gènere. En el primer cas, la màquina no pot distingir si un mot invariable hi és escrit en singular o en plural, com en el cas del mot *globus*. L'original català ha estat: *Llençar coets, globus, focs d'artifici o altres artefactes que continguin foc*, mentre que la traducció a l'espanyol: *Tirar cohetes, globo, fuegos de artificio u otros artefactos que contengan fuego* (99b/adm/B). En un altre exemple, apareix en l'original català un substantiu plural seguit de tres adjectius: *en els àmbits urbà, domèstic i educatiu*; això, però, no ho pot concordar la traducció automàtica perquè considera que el referent (en aquest cas, el substantiu

¹²⁰ Michael Cronin adverteix del perill que suposa aquest fenomen: «Minority languages that are under pressure from powerful major languages can succumb at lexical and syntactic levels so that over time they become mirror-images of the dominant languages. Through imitation, they lack the specificity that invites imitation. As a result of continous translation, they can no longer be translated. There is nothing left to translate» (Cronin, 1998: 147-148).

«àmbits») marca la pluralitat dels adjectius que li segueixen: *en los ámbitos urbanos, domésticos y educativos* (94b/adm/B).

De la mateixa manera, en relació amb la concordança de gènere, també hem descobert dificultats a l'hora de concordar alguns elements que estiguen lluny de l'element que marca el gènere, com és el cas de la traducció de l'original català: *Aquests ajuts van destinats a empreses privades*, traduït a l'espanyol per: *Estas ayudas van destinados a empresas privadas* (100b/adm/B); o també, la traducció espanyola: *Este viernes, 15 de noviembre, ha tenido lugar en Sant Boi de Llobregat la II Encuentro de Escuelas Verdes de Cataluña*, a partir de l'original català: *Aquest divendres, 15 de novembre, ha tingut lloc a Sant Boi de Llobregat la II Trobada d'Escoles Verdes de Catalunya* (93b/adm/B). Tanmateix, en altres casos el referent no s'hi troba tan lluny i, no obstant això, també es produeixen desconcordances de gènere. N'és un bon exemple la traducció de l'original espanyol: *hacer frente a fuertes presiones*, per la versió catalana: *fer front a forts pressions* (253b/ass/D); o també quant a les contraccions, en el cas que hi haja un canvi de gènere en la versió traduïda, com l'exemple que mostrem a continuació, en què la contracció catalana apareix en masculí, mentre que el substantiu i l'adjectiu posteriors apareixen en femení. L'original espanyol és: *del pleno empleo*, i la traducció al català correspon a: *del plena ocupació* (263b/ass/D).

En alguns traductors automàtics hi ha la possibilitat d'escollir entre dues o més possibilitats una vegada efectuada una traducció no definitiva (Schwarzl, 2001: 36). En aquest sentit, hem detectat en el nostre corpus algunes marques en relació amb aquesta selecció. Per exemple, en aquestes traduccions del català a l'espanyol, quant a les preposicions: *Medio ambiente invertirá 333.157 euros a{en} una potabilizadora en La Vall de Bianya* (100a/adm/B); pel que fa a substantius: *Parque Natural de la Cabeza{jefe} de Cruces* (97b/adm/B); o també, en referència als verbs: *que pueden ocurrir llegar a ser plagas para la agricultura*, traducció de l'original català: *que poden esdevenir plagues per a l'agricultura* (90b/adm/B).

Una altra de les característiques d'aquests errors originats per la traducció automàtica és la producció de calcs morfosintàctics. Per exemple, les màquines, en traduir del català a l'espanyol, poden no detectar que cal afegir la preposició *a* davant el complement directe: *El consejero de Medio ambiente, Ramon Espadaler, ha nombrado titular de la dirección general de actividades cinegéticas [a] Jordi Padrós, biólogo y actual jefe de la sección de Conservación de la Naturaleza en la delegación territorial de Medio ambiente de Barcelona (87b/adm/B)*. I no sempre a una preposició determinada en una llengua li'n correspon una altra en una altra llengua, com en l'exemple que mostrem a continuació, en què la preposició *en* es tradueix sistemàticament per *al*. Per a l'original català: *el procediment administratiu per a l'autorització de les instal·lacions de producció d'energia elèctrica en règim especial*, s'ha traduït a l'espanyol: *el procedimiento administrativo para la autorización de las instalaciones de producción de energía eléctrica al régimen especial (189a/adm/Lg)*. I el mateix ocorre amb la partícula neutra *lo* espanyola: *La experiencia muestra que buenas políticas de integración pueden hacer de esta convivencia entre lo diverso un espacio de enriquecimiento mutuo*, traduïda invariablement per un *el*: *L'experiència mostra que bones polítiques d'integració poden fer d'esta convivència entre el divers un espai d'enriquiment mutu (253b/ass/D)*.

Així mateix, s'ocasionen en espanyol casos de calcs pel que fa a abreviatures: *calle Miquel Granell, 2, 1 er (83b/adm/B)*, o també: *(p.ex. el de CAT365) (98b/adm/B)*. Igualment, es detecten signes de traducció automàtica en la traducció d'elements apostrofats en català: *Podem obtenir més informació i els formularis en aquesta pàgina del web de l'Agència Catalana de l'Aigua*, a l'espanyol: *Podéis obtener más información y los formularios en esta página del web de elAgencia Catalana del Agua (95b/adm/B)*; i també, en relació amb la puntuació: *Johannesburgo. Y ahora qué? (97b/adm/B)*. A més a més, es produeixen calcs per traducció automàtica en els possessius, tant en una direcció: *Haced clic aquí para empezar la vuestra visita guiada! (86b/adm/B)*, com en l'altra: *No és*

veritat que la immigració pose en perill nostre mode de viure (253b/ass/D). D'altra banda, hi ha casos en què el calc s'origina perquè la màquina no distingeix entre l'ús dels verbs *ser* i *estar*: *Medio ambiente 2010: el futuro es en nuestras manos* (97b/adm/B).

Per finalitzar, exposem un exemple que recull, en català, un calc de gènere i nombre (*la maluc*), un calc de l'ús dels pronoms relatius (*pel que*) i un calc en una construcció sintàctica comparativa (*quan abans millor noti*). Es tracta de la traducció catalana: *En relació amb l'osteoporosi, la doctora González assenyala que "el tabac es reconeix com un factor de risc en les fractures vertebrals de l'avantbraç i la maluc", pel que la salut de la dona requereix que "s'abandoni absolutament el tabac quan abans millor noti els símptomes que anuncien l'arribada de la menopausa"* de l'original espanyol: *En relación a la osteoporosis, la doctora González señala que "el tabaco se reconoce como un factor de riesgo en las fracturas vertebrales del antebrazo y la cadera", por lo que la salud de la mujer requiere que "se abandone absolutamente el tabaco en cuanto antes note los síntomas que anuncian la llegada de la menopausia"* (366b/c/prem/A).

Tanmateix, la millor manera de detectar calcs originats per la traducció automàtica és a través dels errors de les versions originals. Per exemple, si en l'original hi manca la desinència de l'infinitiu: *En aquesta obra, l'autor proposa una guia detallada per reestructura l'economia global, fent-la més compatible amb el medi ambient*, llavors en la traducció s'interpreta malament el temps verbal: *En esta obra, el autor propone una guia detallada por la reestructura la economía global, haciéndola más compatible con el medio ambiente* (83b/adm/B). Si l'ordre dels elements en la frase estan col·locats de manera errònia en l'original, com ara en l'exemple següent: *Mentrestant, trobareu més una àmplia descripció d'aquesta Llei en aquesta pàgina*, continuaran malament col·locats en la traducció: *Mientras tanto, encontraréis más una amplia descripción de esta Ley en esta página* (97b/adm/B). I, de igual manera, si, en el nivell lèxic, es confon un mot per un altre de semblant: [...] *que es poden recercar per diversos criteris*, la traducció automàtica traduirà

aquest sense detectar la seua validesa semàntica: [...] *que pueden rebuscarse por diversos criterios* (88b/adm/B).

Un dels problemes bàsics de la traducció automàtica és que els programes informàtics no sempre recullen totes les possibilitats de traducció ni poden discernir si la traducció d'un determinat element s'adequa al cotext que l'acull i, en conseqüència, es produeixen «interpretacions» errònies de l'original. Això és el que ocorre, per exemple, amb els verbs en què coincideixen alguns temps verbals, com ara en el cas de la traducció de l'original català: *El Govern de la Generalitat va decidir, el passat mes de setembre, que el seu domini oficial a Internet fos www.gencat.net*, traduït a l'espanyol per: *El Gobierno de la Generalidad decidió, el pasado mes de septiembre, que su dominio oficial en Internet fundido http://www.gencat.net/* (95b/adm/B). Així mateix, la interpretació pot establir-se entre elements de distinta categoria gramatical. Per exemple, amb la confusió d'un substantiu per un verb, com és en el cas de la traducció a l'espanyol: *La utilización de sopletes o similares en abres realizadas en vías de comunicación que atraviesen terrenos forestales*, de l'original català: *La utilització de bufadors o similars en obres realitzades en vies de comunicació que travessin terrenys forestals* (99b/adm/B), en què s'ha confós el substantiu femení plural *obres* del català amb la segona persona del present d'indicatiu del verb *obrir* de l'espanyol. I així mateix s'esdevé amb la confusió d'un verb per un substantiu, com ara amb la traducció de l'espanyol: [...] *exige la puesta en marcha, con medidas concretas, de una nueva política en materia de alojamiento, que tienda a [...]*, al català: [...] *exigix la posada en marxa, amb mesures concretes, d'una nova política en matèria d'allotjament, que botiga a [...]* (253b/ass/D), on la forma espanyola de la tercera persona del present de subjuntiu del verb *tender* coincideix amb el substantiu femení singular *tienda*. A més a més, es poden donar casos en què les dades numèriques s'interpreten com a caràcters alfabètics, com és el cas de la traducció del català: *Annex I. Glossari*, a l'espanyol: *Anexo Y. Glosario* (96b/adm/B).

D'altra banda, ens trobem amb exemples en què l'error es produeix a causa de la polisèmia d'algun substantiu en la llengua d'origen. Per exemple, en la traducció del català: *zones de pesca sense mort*, a l'espanyol: *zonas de pesca sin muerto*, en què el programa ha confós «muerte» per «muerto» (88b/adm/B). I a la inversa, en la traducció de l'espanyol: *el empleo de nitratos y sulfatos*, per la versió catalana: *l'ocupació de nitrats i sulfats*, en què no s'ha interpretat «empleo» com a «ús», sinó com a «treball» (256b/ass/D).

Finalment, volem exposar alguns casos en què l'evidència de la traducció automàtica no es pot asseverar, tot i que intuïm que hi hagut un processament de les dades lingüístiques de manera no humana, bé a través de correctors o d'altres programes informàtics aplicats a les llengües. Així doncs, el primer exemple correspon a un fragment d'un conte hindú, extret d'un llibre de text, els personatges del qual són un elefant, un rei cec i els seus consellers també cecs. L'elefant és un regal que li han fet al rei, però, com que no sap de què es tracta, crida els consellers perquè li'l descriguen. Cadascun d'aquests va palpant una part de l'elefant i va informant al rei a què s'assembla el que toca. La didàctica del conte consisteix a exemplificar la utilitat del mètode holístic, a través del qual s'estudia un tot en global i les relacions entre les parts que el constitueixen sense detenir-se en detalls. Tornant al conte, un dels consellers diu en l'original espanyol: "*Un elefante se parece a un cacharro*", *dijo el que tocó su cabeza*, fragment traduït al català com a: «*Un elefant s'assembla a un cadell*», *va dir el qui va tocar-li el cap* (354b/empE/LT). La raó per la qual es tradueix *cacharro* per *cadell* intuïm que rau en la confusió de *cacharro* per *cachorro*, encara que no podem esbrinar amb exactitud quin ha estat el procés. Potser hi ha hagut una correcció posterior de la versió original¹²¹. Igualment, en un altre cas, en què es produeix la traducció

¹²¹ Com explica Anthony Pym, «we should be learning and using languages as we find them and to the extent that we can learning and using languages as we find them and to the extent that we can make pragmatic calculations sometimes based on limited linguistic competence (this is what we have to do with machine-generated translations anyway).» (Pym, 2004). L'article a què pertany aquesta referència es pot trobar a la pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/pym.htm> [consulta: abril del 2004].

catalana: *polígon pertoquis* de l'original espanyol: *polígono petroquímico* (267/ass/I), és possible que hi haja hagut la intervenció d'un corrector de textos en el procés traductor; i el mateix ocorre amb la traducció de l'original espanyol: *en el resto*, traduït en català per: *en el restaurant* (78b/adm/F).

5.2.2 Comportaments amb intencionalitat ideològica evident

La traducció és un procés de reescriptura condicionada per un context social en què es donen diferents relacions de poder que es reflecteixen en el llenguatge. En aquest sentit, Teun A. van Dijk deixa clara la relació indissociable entre la ideologia¹²² i el llenguatge:

Encara que les ideologies no s'expressen i es reproduïen *solament* mitjançant l'ús del llenguatge, sinó també a través d'altres pràctiques socials, com ara la discriminació i l'exclusió, podem atrevir-nos a afirmar que la ideologia és inconcebible sense el llenguatge. Per això mateix la nostra afirmació que una teoria multidisciplinària de la ideologia requereix un fonament triple, basat específicament en la teoria combinada del coneixement social, el discurs i l'estructura de la societat, en la qual s'inclouen les dimensions política, històrica i cultural (van Dijk, 2000: 36).

A continuació, exposem els resultats de l'anàlisi que sobre la manipulació ideològica hem dut a terme i que estan relacionats amb diversos temes, com ara les qüestions sociolingüístiques, de gènere, d'ètnia i toponímiques; amb distintes tècniques traductores, com ara l'adaptació, l'addició i la supressió; i amb alguns dels errors traductors intencionats que en aquest sentit es poden cometre.

¹²² Aquest tipus d'ideologia coincideix amb un segon sentit d'ideologia que Eagleton defineix així: «Un segundo sentido de ideología, ligeramente menos global, gira en torno a las ideas y creencias (tanto verdaderas como falsas) que simbolizan las condiciones y experiencias de vida de un grupo o clase concreto, socialmente significativo.» (Eagleton, 1997/1995: 52).

5.2.2.1 Qüestions sociolingüístiques

La situació sociolingüística del català¹²³ determina en gran manera molts dels resultats que es desprenen de la nostra anàlisi, tant en textos en què fa de llengua origen com en traduccions al català. Principalment, els aspectes sociolingüístics que hem detectat a través d'aquest estudi són: en primer lloc, el caràcter de llengua secundària o menor que té per a molts catalanoparlants (Solà, 2003: 52), moltes vegades sotmesa a les particularitats pròpies d'una altra llengua de prestigi, de «cultura» (Tuson, 1998: 107-108), normalment l'espanyol, però també l'anglès (Pueyo, 1998: 129); en segon lloc, la instigació tant des d'àmbits públics oficials com privats, del secessionisme lingüístic¹²⁴, a través d'una doble versió catalana de les traduccions (una per a Catalunya i les Illes Balears, i una altra per al País Valencià); i finalment, la condició d'anormalitat que experimenta la llengua, cosa que es detecta, per un costat, en la poca producció i traducció que se'n fa en ciència, i en el nostre cas particular en les ciències ambientals; i, per l'altre, en la desigual producció i traducció que se'n fa segons els àmbits d'ús (Mollà, 2002: 165-177), com ja hem indicat al capítol dedicat a la *Descripció del corpus* (capítol 4). Així ho explicava Francesc Vallverdú fa més d'una dècada:

¹²³ Val la pena esmentar alguns autors destacats que s'han dedicat a l'estudi d'aquesta situació, com ara: Marí (1993), Bibiloni (1997), Pujolar (1997), Vallverdú (1992/1990, 1998), Bernat (1998), Boix i Vila (1998) Pueyo (1998), Pradilla (1998, 2000), i Mollà (1997, 2000, 2002). També es pot consultar el darrer estudi sobre els usos lingüístics a Catalunya (2003), realitzat per l'Institut d'Estadística de la Generalitat de Catalunya, en la pàgina web següent: <http://cultura.gencat.net/llengcat/socio/docs/usos2003.pdf>.

¹²⁴ D'acord amb Pradilla, l'anàlisi d'aquest fenomen des d'un punt de vista lingüísticofilosòfic o sociolingüístic és insuficient. En aquest sentit, la nostra pretenció no és altra que donar-ne una mostra més a través de l'anàlisi traductològic: «El secessionisme lingüístic valencià, en un context sociolingüístic marcat per interposició? estructural i social? del castellà i amb preocupants símptomes de substitució lingüística, es manifesta com un fenomen que problematitza el conreu formal de la llengua i n'entrebanc a la normalització. Fóra ingenu, doncs, abordar aquest tema des del vessant estrictament lingüísticofilològic. Fins i tot les consideracions sociolingüístiques es mostren insuficients. Ens trobem davant d'un litigi politicosocial on les estratègies ideològiques acaben condicionant qualsevol posicionament.» (Pradilla, 2000: 205).

Per no parlar dels casos més notoris i extrems (l'administració de justícia, l'administració militar, la policia, etc.), hi ha molts àmbits en què la presència del català és pràcticament testimonial: per exemple, en l'etiquetatge de productes, en els prospectes farmacèutics i similars, en els rètols de comerços i botigues en general, en les notaries i els registres, etc. Cal insistir, per cert, que aquesta situació deficitària es refereix al Principat, ja que si tinguéssim en compte la situació de l'ús públic del català al País Valencià o a les Illes, el balanç encara seria més negatiu (Vallverdú, 1992/1990: 99-100).

Un bon exemple del primer punt tractat al paràgraf anterior el podem trobar a la traducció del fullet *La literatura i el medi ambient* de la Fundació Bancaixa, de l'espanyol al valencià (378b/emp/F). Al fullet original es parla de la relació de la literatura espanyola amb la natura i es posen com a exemples un poema de Garcilaso de la Vega o la referència a personatges de la literatura espanyola infantil com és el cas de *Pulgarcito*. Aquestes referències culturals es conserven exactament igual a la versió traduïda, sense cap mena d'adaptació. Així mateix, en un altre exemple en sentit contrari, és a dir quan la traducció és del català, com ara amb la revista *Opcions* (250b/ass/R), en la traducció a l'espanyol, al costat dels llibres que es recomanen, si aquests estan escrits en català, es col·loca la llengua de publicació entre parèntesi: *Guia per al Consum Responsable de Joguines (1998, en catalán)*. Relacionat amb aquest punt, cal destacar també que, sobretot, en les publicacions pertanyents al País Valencià que disposem en la nostra anàlisi, la llengua que apareix en primera instància en les versions bilingües és l'espanyol (p.ex. 81/adm/DC/E) i la versió catalana sempre és la versió traduïda¹²⁵.

En el cas de la relació que s'estableix entre el català i l'anglès, la majoria d'estrangerismes¹²⁶ que es detecten són manlleus que provenen d'aquesta llengua;

¹²⁵ És estrany trobar publicacions de l'Administració al País Valencià en què només hi aparega una versió en valencià; aquesta sempre va acompanyada de la versió espanyola, a causa de la política a favor del bilingüisme que s'hi du a terme. En aquest sentit, Toni Mollà coincideix amb Aracil en la irrealitat d'aquest bilingüisme: «Aracil assenyala que “el bilingüisme és sobretot un mite” que intenta impedir l'elecció d'una sola de les llengües en conflicte, la qual cosa ? com que funciona només a nivell simbòlic i no d'elecció real? juga clarament a favor de la llengua en situació avantatjosa; és a dir, a favor del castellà.» (Molla, 2002: 158).

¹²⁶ D'acord amb Francisco Fernández i Begoña Montero, només la naturalització d'un estrangerisme determina l'adopció d'aquest en una llengua, en què s'accepta com a propi: «Puede decirse, por lo general, que los préstamos (= prestamos naturalizados) fueron primero extranjerismos (= préstamos puros) que,

per bé que el Termcat ja hi haja produït una adaptació d'aquest neologisme (per exemple, fonètica o morfològica) o la creació d'un terme propi per a aquest concepte, moltes vegades es continua utilitzant el terme en anglés, i en el millor dels casos es deixa aquest entre parèntesi¹²⁷. Per exemple, «Termini reduït en el lliurament de comandes de productes (*just-in-time*)» (303a/emp/C) o «principi de cash-flow» (38a/adm/M), com hem vist a l'apartat de terminologia (punt 5.2.1.2.5.4).

Quant a la publicació de diverses versions traduïdes en llengua catalana a les diferents variants dialectals geogràfiques, segons els destinataris siguen lectors de Catalunya i les Illes o del País Valencià, hem trobat diversos exemples: publicació de legislació ambiental estatal (p.ex. 199b/199c/adm/Lg), articles de revistes publicades per empreses (p.ex. 357a/357e/emp/A) i declaracions internacionals (185b/185e/adm/D). En el cas de la traducció de legislació estatal al català i al valencià en dues versions separades, val la pena esmentar que la major part de les estructures sintàctiques de les versions valencianes són un calc de les estructures espanyoles, com ara l'ús del futur d'obligació en espanyol¹²⁸, p.ex. *deberá someterse* traduït al valencià per *s'haurà de sotmetre* i no per la forma present d'obligació, més catalana, *s'ha de sotmetre* (199c/adm/Lg). Així mateix, també hem descobert altres calcs de tipus sintàctic, com ara els relacionats amb els pronoms febles; per exemple, en la traducció de l'original espanyol: *pero que guarden relación con ellos*, en valencià: *però que tenen relació amb ells*; això no obstant, en

resistiendo la prueba del tiempo, acabaron por “naturalizarse” hasta llegar a confundirse con los restantes elementos léxicos de la lengua.» (Fernández i Montero, 2003: 54).

¹²⁷ D'acord amb Freixa, «per substituir els manlleus, els organismes oficials o els mateixos especialistes fan propostes neològiques diverses. Normalment, les formes més adequades s'instal·len en l'ús i inicien una relació de sinonímia entre elles (i també amb el manlleu). Pot succeir que en la llengua del manlleu també existís una diversitat de denominacions per al mateix referent, amb la qual cosa es multipliquen encara més les possibilitats per a la llengua d'arribada.» (Freixa, 2002: 179).

¹²⁸ «La llengua castellana utilitza el temps de futur per indicar obligació. En català, com en la majoria de les llengües romàniques, és preferible adoptar el punt de vista que la llei és vigent en el moment que el lector la llegeix. Per tant, és recomanable no fer servir el futur amb aquest valor.» *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català*. Criteris lingüístics 4. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1999, pàg. 23.

la versió catalana, observem l'ús correcte d'aquests: *però que hi tinguin relació*. Altres errors, que ja hem esmentat a l'apartat 5.2.1.3.2.2, tenen a veure amb l'ús de l'adverbi «mateix»¹²⁹ com en l'exemple següent, en què s'ha traduït de l'espanyol: *obras hidráulicas que realice el propio organismo*, per la versió valenciana: *obres hidràuliques que realitze el mateix organisme*; mentre que en la versió catalana, apareix correctament: *obres hidràuliques que dugui a terme l'organisme mateix* (199c/adm/Lg). També hem detectat calcs en el nivell ortotipogràfic de les versions valencianes, com ara amb l'ús excessiu de les majúscules, per exemple en la denominació de les normatives o dels organismes públics: *Codi Civil, Reglament del Domini Públic Hidràulic* (199c/adm/Lg). I és que, com explica Vicent Salvador:

Mancats d'una convenció d'escriptura tradicional en la pròpia llengua, els textos dialectals escrits s'acullen a la facilitat de la codificació de la llengua superposada, de l'espanyol. En aquest sentit, la dialiectalització i la castellanització s'entretreixen més íntimament en l'escrit, i, com els sociolingüistes saben molt bé, l'intent d'acostar l'escriptura a l'oralitat real passa pels filtres imperceptibles de l'altra llengua (Salvador, 1996: 126).

En general, les diferències més destacables, tot i que anecdòtiques, entre les versions dialectals catalana i valenciana en els tres tipus de documents esmentats a dalt solen ser bastant conegudes; per exemple, les variants de tipus morfològic (sobretot, quant als verbs en subjuntiu i l'increment en *-ix* en la versió valenciana); el poliformisme (Bibiloni, 1997: 47-48) de tipus lèxic (els demostratius *este/esta*, el substantiu *servici* o l'adjectiu *xicotet* de la versió valenciana), o de tipus terminològic (*clòtxina, carranc, bresquilleres...* en lloc de *musclo, cranc, presseguers...* de la versió catalana). És cert que s'hi nota una certa defugida sistemàtica d'alguns mots o d'algunes morfologies considerats prohibits per l'administració valenciana, com ara *desenvolupament* (substituït per *desenrotllament* o *desplegament*), *mitjançant* (substituït per *per mitjà de*), *lliurar*

¹²⁹ Al *Diccionari de dubtes i dificultats del català* (Bruguera, 2000: 135), hi ha una referència explícita.

(per *entregar*) *tenir* i derivats (per *tindre* i derivats), *avui* i *vuit* (per *hui* i *huit*), *veure* (per *vore*), etc¹³⁰.

Tanmateix, aquesta duplicitat de la norma, a causa dels trets dialectals propis de cada variant, fa que en molts casos s'arriben a produir casos d'incoherència en els mateixos documents tipus (p.ex. 340-350/emp/F), o també, en un mateix document (p.ex. 255/ass/D). És el cas de l'ús indistint dels demostratius (*aquest/este*), de l'increment en *-ix* o en *-eix* dels verbs incoatius (*produïx/requereix*), etc. Fins i tot, hem detectat casos que s'ixen de la normativa, com ara *mitat* (en lloc de *meitat*), *labors* (en lloc de *tasques*) i *inclús* (en lloc de *fins i tot*) (199c/adm/Lg); o també *gastos* (en lloc de *despeses*), *el país de destí* (en lloc d'*el país de destinació*) i *podran celebrar [...] els convenis* (en lloc de *podran tenir lloc [...] els convenis*) (208b/adm/Lg). Finalment, també hem trobat exemples d'ús d'arcaïsmes, com el cas del pronom possessiu «llur»: *llurs festes*, *llur nombrós exèrcit*, i *ans* (amb el sentit d'*abans*) (81/adm/DC/E); *puix* (340b/346b/emp/F); *quelcom* (347b/346b/emp/F); o *vers* (346b/emp/F).

Un altre cas especial és el que correspon a un fullet publicat per l'aleshores Conselleria de *Mig Ambient*¹³¹ [sic] (78b/adm/F) de l'any 1998, en què la llengua que s'utilitza en la traducció valenciana, s'allunya totalment de la norma en tots els nivells gramaticals, encara que ací només esmentarem alguns relacionats amb el lèxic. Així, es produeixen casos de calcs de l'espanyol (*valiosos*), i, fins i tot,

¹³⁰ Ja en l'any 1990, la RTVV va per pública una llista de paraules «prohibides». Francesc Bernat i Xavier Favà (1992) van elaborar un estudi lexicogràfic dels diccionaris que donaven suport a aquesta llista i d'altres llavors més actuals. Entre les seues conclusions, podem apuntar que la majoria de mots eren castellanismes o dialectalismes locals que tenien «menys acceptació lexicogràfica que el mot que es [pretenia] substituir» (Bernat i Favà: 1992: 120).

¹³¹ En aquella època governava a la Generalitat Valenciana Unió Valenciana en coalició amb el PP. El primer es considera el partit artífex de l'anomenat *blaverisme*, els orígens del qual, com explica Padrilla, es troben a la burgesia valenciana: «El focus social originari s'ha de cercar en la petita burgesia. Aquesta classe mitjana valenciana, nombrosa i especialment activa a la ciutat de València, era culturalment bastant pobra i havia estat ideologitzada sota el franquisme, cosa que n'explicaria l'actitud de connivència amb el règim, gens reivindicativa en definitiva. Amb aquest perfil, el grup en qüestió era presa fàcil per a una dreta autòctona profundament reaccionària. La vertebració política del sentiment d'irritabilitat que generaven en aquest sector els canvis subsegüents a l'adveniment de la democràcia va tenir com a conseqüència la creació del blaverisme, inicialment com un fenomen ubicat al voltant del cap i casal» (Pradilla, 2001: 207).

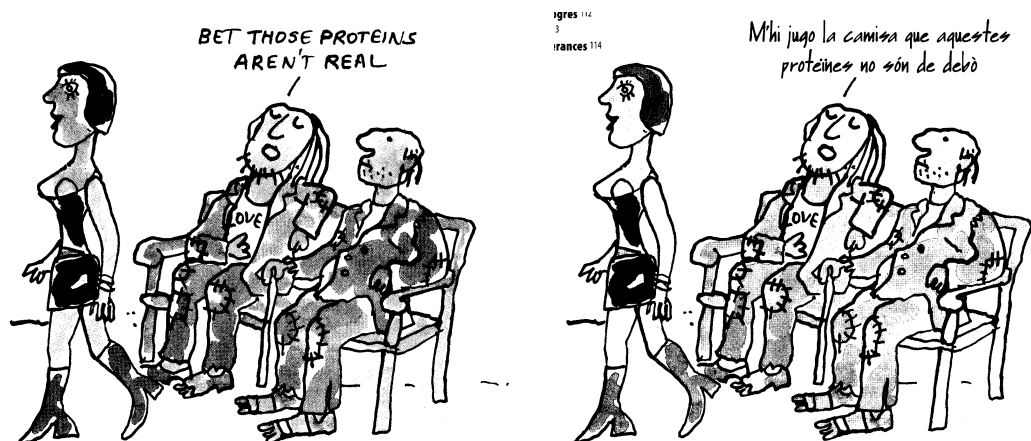
invenció de mots nous a partir del lèxic espanyol (*recolzes* a partir de *recodos*). També hi hem observat qüestions terminològiques i toponímiques, que comentarem més endavant. Aquests exemples, tot i constituir una petita part en el conjunt del nostre corpus, és una altra mostra de les dificultats que experimenta el català en el seu camí cap a la normalització, sumades a la seua condició de llengua minoritzada.

Si observem en conjunt aquests errors amb els que hem detallat a l'apartat d'errors de reexpressió (punt 5.2.1.3.2.2), observem que la gran quantitat d'aquests, que es generen tant en la producció de textos originals en català com en les traduccions d'altres originals al català, és un altre símptoma d'anormalitat i de desprestigi en la llengua catalana, com indicàvem amunt.

5.2.2.2 Qüestions de gènere

Sense entrar en l'anàlisi del discurs de la llengua des d'una visió etnofolklorica o sociolingüística, és cert que les qüestions de gènere en les llengües contiuen sent una de les assignatures pendents en molts àmbits, tan públics com privats, com ara en legislació, en televisió, en llibres de text, etc., malgrat que, com opina Yaguello, «dans la mesure où l'on peut lutter, il me semble que c'est sur le terrain de l'école, des institutions, des media, qu'il faudrait le faire, pas dans la pratique groupusculaire» (Yaguello, 1987/1978: 193). En el llenguatge científic i tècnic també es detecten alguns usos poc correctes quant al gènere i, en les ciències ambientals, quan es parla dels efectes de la mà humana en la natura, en un gran percentatge s'utilitza la forma «l'home» en lloc de les distintes possibilitats que ofereix la llengua catalana, com el cas de «l'ésser humà», «les persones», «la humanitat», etc. Fins i tot, aquesta forma és considerada com a exemple de pluralitat que no es pot distingir formalment del seu significat singular en els noms col·lectius catalans (Solé, 2002: 42-43). Així mateix, un dels gèneres textuais destacables que continua explotant aquest discurs de caire sexista és l'acudit en forma de vinyeta còmica. En el nostre corpus, acompanyant un article periodístic

també hem trobat un exemple d'aquest tipus, el cos de la protagonista del qual és objecte de mofa:

Marina Yaguello va realitzar un estudi el 1978 sobre la definició dels mots *home* i *dona* en diversos diccionaris francesos, on va descobrir una total asimetria. En aquest sentit, el mot *homme* s'utilitzava tant per designar l'espècie com per designar el mascle humà, i el mot *femme*, en el millor dels casos, es definia com l'ésser humà femení capaç de consolidar la reproducció de l'espècie. Per tant, les dones estèrils no ho eren, de dones (Yaguello, 1987/1978: 165-173).

L'emploi d'un même mot pour désigner à la fois l'espèce humaine et le mâle de l'espèce a quelque chose de paradoxal. Comment un mot peut-il à la fois inclure et exclure le sexe féminin? On dira bien sûr que l'emploi du masculin générique n'est qu'une convention grammaticale, mais ça n'est pas aussi évident que ça en a l'air. Cet emploi contient une ambiguïté latente car on a toute latitude pour interpréter *homme* comme incluant ou excluant les femmes selon les préférences de l'énonciateur et de l'auditeur (Yaguello, 1987/1978: 186-187).

Després de realitzar una ullada bastant superficial als diccionaris actuals en català, ens adonem que la cosa no ha canviat gaire. Així doncs, en el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (1995), l'«home» es defineix com l'«Animal mamífer amb mans a les extremitats toràciques i peus a les extremitats abdominals perfectament diferenciats, que es distingeix sobretot de tots els altres animals pel seu extraordinari desenvolupament mental, l'únic animal que té la facultat de parlar, l'ésser humà, individu de l'espècie humana. Mascle de

l'espècie humana (oposat a *dona*); esp. qui ha arribat a l'edat adulta o viril (oposat a *noi*). Marit.» En la definició de «dona» recull les acepcions: «Femella de l'espècie humana; esp. quan ha arribat a l'edat de la pubertat (per oposició a *nena*), i més esp. quan ha assolit l'edat madura (per oposició a *noia*).» En el *Diccionari Valencià* de la Generalitat Valenciana (1995), «home» és la «persona del sexe masculí, en contraposició a dona. Adult, en contraposició a xic. Marit.» Mentre que la definició de «dona» correspon a «Persona del sexe femení. Persona del sexe femení que ja ha arribat a la pubertat. Muller.» Finalment, quant a l'*Hiperdiccionari* de l'Enciclopèdia Catalana (1993), la definició d'«home» respon a «Gènere de primats antropoides de la família dels homínids (*Homo sp*) que comprèn l'home actual (*Homo sapiens sapiens*) i els homes fòssils considerats com a formes ideals de transició en el procés d'hominització (*Homo habilis*, *Homo erectus*, *Homo sapiens*). Espècie humana, considerada de manera general; humanitat. L'origen de l'home. Ésser humà. Persona del sexe masculí, en contraposició a *dona*.» I en el cas de la «dona»: «Persona de sexe femení. Persona del sexe femení que ja ha arribat a la pubertat. Persona del sexe femení que ha practicat l'acte sexual. Muller.»

De les definicions dels tres diccionaris, l'única que no considera l'home com a genèric de l'espècie és el *Diccionari Valencià*. De tota manera, cal indicar que, com que la nostra intenció no és fer un estudi acurat del tema, com ho fan fet d'altres autors (p.ex. Irigaray, 1978/1974; García Meseguer 1977, 1994; Yaguello, 1987/1978; Cameron, 1998; i Lledó, 2000 i Godayol, 1997, en català), hem deixat de banda la relació de feines i oficis que es relaten a continuació, en cada entrada de cada diccionari, així com les qualitats que se'ls atribueixen, tot i que podem apuntar que aquests encaixen perfectament en els estereotips tòpics segons el sexe. Així mateix, creiem que si es realizara un treball així, seria interessant incloure en l'anàlisi tota mena de diccionaris, com ara de sinònims i antropònims, diccionaris ideològics, de frases fetes, etc.

En general, aquesta asimetria en les dues definicions esmentades sol donar-se en totes les llengües d'origen llatí, però no en totes les llengües europees:

Mais la principale dyssimétrie provient, bien entendu, de la valeur générique du mot *homme*. On peut s'interroger à ce propos sur l'évolution dans les langues romanes du latin *homo* qui désignait l'espèce humaine et non le mâle (qui se disait *vir*). L'homme a détourné à son profit le mot qui désignait l'espèce. On peut considérer que cette identification, qui existe dans de nombreuses langues (exceptions : russe *muščina*, « mâle », *celov'ek*, « être humain »; allemand *Mann* et *Mensch*, entre autres), entre le mâle et l'espèce, est à la fois le résultat d'une mentalité sexiste et le moyen par lequel elle survit. De même que l'accusé est coupable jusqu'à preuve du contraire, l'être humain est un homme jusqu'à preuve qu'il est une femme. Les dictionnaires ne sont évidemment pas responsables du double sens de *homme*, mais il y a façon et façon de le dire (Yaguello, 1987/1978: 168-169).

En traducció, l'ús sexista d'una llengüa es pot igualar, corregir o intensificar. En l'exemple que mostrem a continuació, aquest ús sexista, però, s'ha corregit en la traducció catalana a partir de l'original espanyol. Es tracta d'un llibre de text adreçat als alumnes de 2n de l'ESO (353/emp/LT), tot i que hem de destacar que aquest fenomen també apareix en el llibre de 2n de Batxillerat de la LOGSE (354/emp/LT) que hem analitzat en el corpus, és a dir, la correcció sistemàtica d'«el hombre» en la versió original per «l'ésser humà» en la versió traduïda.

<p>Para evitar que se pierda el suelo, el hombre realiza repoblaciones forestales con el fin de que las nuevas raíces de los árboles atrapen las partículas del suelo, sus tallos y hojas frenan la fuerza de la lluvia y se mantenga fresco el suelo evitando la evaporación del agua.</p>	<p>Amb l'objectiu d'evitar que es perdi el sòl, l'ésser humà du a terme repoblacions forestals a fi que les noves arrels dels arbres atrapen les partícules del sòl, les tiges i les fulles frenen la força de la pluja i es mantinga fresc el sòl per evitar l'evaporació de l'aigua.</p>
---	--

Tanmateix, les dissimetries de gènere són més difícils de solucionar, sobretot pel que fa als pronoms, als possessius i als adjectius. És clar que no totes les llengües tenen els mateixos problemes, i les solucions aplicables poden arribar a ser més o menys senzilles segons el cas. Per exemple, en l'adreçament als lectors, l'anglès té una forma general per als dos sexes: *Dear All*, mentre que en català, la forma equivalent seria *Benvolguts, benvolgudes* (33/adm/c/e). Aquesta duplicitat dels adjectius i substantius és, generalment la solució més estesa en llengua catalana, com ara a l'exemple següent, extret d'un programa electoral (255/ass/D):

la consciència medioambiental de los ciudadanos	la consciència mediambiental dels ciutadans i les ciutadanes
---	--

Així doncs, cada llengua té els seus propis recursos. Així, en aquest exemple de traducció a l'anglès, s'efectua una correcció d'ús sexista de la llengua en el text original en català, pertanyent a la legislació (189/adm/Lg):

Quan un alcalde declararà una zona 'Zona d'Urgència', podrà [...]	When a mayor declares a zone to be an "Emergency Zone" s/he may [...]
---	---

Tanmateix, no sempre ocorre d'aquesta manera, sinó que pot aparèixer l'efecte contrari, com ara en un llibre de divulgació científica, amb la transformació del genèric català *la genètica en los genètics*, en la versió espanyola (355/emp/L). I igualment, des de l'anglès al català en una revista de divulgació mediambiental (29/adm/R):

In particular, persistent organic pollutants (POPs), such as agricultural pesticides and many industrial products, are some of the synthetic chemical products generated by humanity which have a very high polluting potential.	Concretament, els contaminants orgànics persistents (COP), com els plaguicides agrícoles o molts productes industrials, són alguns dels productes de síntesi química generats per l'home amb un potencial contaminant molt elevat.
--	--

En altres casos es pot donar la circumstància de trobar-nos amb una discriminació positiva, com ara amb un exemple d'una revista de divulgació (12/adm/R), en què s'ha permutat l'ordre d'aparició de les designacions:

Global management of the environment involves the active participation of men and women in organs of decision-making, design and development of environmental policies and campaigns.	Una gestió global del medi ambient implica la participació activa de dones i homes en els òrgans de decisió, disseny i desenvolupament de les polítiques o campanyes ambientals.
---	--

D'altra banda, en qüestions de gènere també es produeixen falsos sentits, com és el cas de l'exemple que presentem tot seguit (369/prem/A), on s'ha confós el gènere del pronom en anglés en les versions catalana i espanyola:

<p>It is clear that the lack of something as basic as water could trigger international wars, she added.</p>	<p>Més enllà d'aquest episodi concret, és evident que la manca d'un element tan bàsic com l'aigua podria causar guerres internacionals, va apuntar Hoffman, que és assessor d'empreses privades en matèria de medi ambient.</p>	<p>Más allá de este episodio concreto, es evidente que la falta de un elemento tan básico como el agua podría causar guerras internacionales, apuntó Hoffman, quien es asesor de empresas privadas en materia de ambiente.</p>
--	---	--

Altres falsos sentits de gènere tenen a veure amb el calc de les formes morfològiques de l'original¹³², com en el cas d'un fullet de la Fundació Bancaixa (348/emp/F), en què l'original en espanyol: *cuidadores de cerdos*, s'ha transformat en català en: *cuidadores de porcs*.

Fins i tot s'esdevenen casos en què els traductors-editors consideren infravaluós que els autors declaren l'ajuda en la confecció dels llibres de la seua parella i decideixen suprimir aquesta informació «deshonrosa». N'és un bon exemple la versió catalana del fragment d'aquest llibre de divulgació (315/empE/L), escrit per una dona i traduït al català per una traductora, en què el marit de l'autora l'ha ajudada amb algunes dades:

¹³² Si no és que els traductors-editors han pensat que les persones que desenvolupen aquesta feina són sempre dones.

<p>Thanks to meteorological data kept by my husband since 1972, I know that in winter our garden (occasionally snow-covered) may experience zero degrees Celsius. Yet many plants that I grow are believed to need higher minimum temperatures or to depend on greenhouses, even heated ones. The Index thus provides a valuable up-to-date list of '0° Celsius tolerance'.</p>	<p>Sé que el nostre jardí a l'hivern (de tant en tant cobert de neu) pot estar a zero graus Celsius, i jo hi he cultivat moltes plantes que normalment es creu que necessiten temperatures mínimes més altes o que depenen dels hivernacles, fins i tot dels climatitzats. D'aquesta manera l'Index proporciona una valuosa llista actualitzada de "tolerància als 0° Celsius".</p>	<p>Gracias a los datos meteorológicos recogidos por mi marido desde 1972, sé que en invierno nuestro jardín (en ocasiones cubierto de nieve) puede experimentar los 0° C. Sin embargo muchas de las plantas que cultivo se considera que necesitan temperaturas mínimas más altas o que dependen de invernaderos, incluso con calefacción. Así el índice proporciona una valiosa lista actualizada de 'tolerancia a los 0° C'.</p>
---	---	--

En aquest mateix sentit, en una investigació empírica realitzada per Farahzad (2003), en què s'analitza la manipulació ideològica, tant a nivell lèxic com sintàctic, en la traducció d'un text de continguts feministes, l'autora conclou que la manipulació està condicionada per la ideologia dels traductors, tant si aquests estan a favor com en contra de les teories feministes:

Optional translation shifts are manipulative in nature. Translators who deliberately do not render a lexical item or makes certain syntactical choices in translation for reasons of vagueness, manipulate the contents of the source text in their translations in the same manner as those who unconsciously do so for ideological reasons. Manipulation seems to be an interpretative strategy and, therefore, a translation-specific strategy as well. In other words, translators' interpretations are not free of manipulation, and many, perhaps all, target texts bear witness to such manipulation in the form of manipulative shifts. Manipulation is ideologically motivated. Manipulative shifts range from lexical and syntactical choices to under-translation and non-realisation in the target texts (Farahzad, 2003: 279-280).

Finalment, cal esmentar un altre fenomen que ocorre amb asiduitat i que es refereix a l'oblit de la concordança de gènere en adjectius (255/ass/D) i en articles (238/ass/I). Quant als primers, *Los y las socialistas valencianos* (en l'original en espanyol) i *Els i les socialistes valencians* (en la traducció al català). Pel que fa als segons: *Els voluntaris i voluntàries de la Fundació Natura* (en l'original en català) i *Los voluntarios/as de la Fundación Natura* (en la versió traduïda a l'espanyol).

5.2.2.3 Qüestions d'ètnia

Un altre fenòmen de discriminació és el relacionat amb les ètnies, tot i que aquest no se sol donar amb tanta freqüència com altres qüestions ideològiques.

[...] l'oppreur dispose généralement d'un registre de mépris infiniment plus étendu vis-à-vis de l'oppreur. Ainsi, les Blancs vis-à-vis des Noirs ou des Arabes, les Aryens vis-à-vis des Juifs, les hommes vis-à-vis des femmes. Le droit de nommer est une prerogative du groupe dominé (Yaguello, 1987/1978: 150).

Per això, cal esmentar que al nostre corpus només ens hem trobat amb dos casos d'aquest tipus. En el primer (351/ass/L), es produeix una correcció de l'ús del mot «negre» de la versió original catalana, perquè els traductors-editors a l'espanyol consideren que és ofensiu i el substitueixen per «bosquimano», a banda de l'addició d'informació que apareix en la traducció.

Un negre de l'oest africà de setanta anys té més bona audició que un català de vint anys.	Un bosquimano del oeste africano de setenta años tiene mejor oído que un español de veinte años. El nivel de ruido que nos envuelve en los tiempos modernos ha ido en aumento hasta que finalmente nos hemos dado cuenta de que tal situación afecta gravemente a nuestro bienestar general. El estrés causado por ruido es una de las enfermedades cada vez más corrientes y que tiene una solución sencilla: reducir el nivel de ruido.
---	---

En el segon cas (348/emp/F), s'hi esmenta Divendres, el personatge de ficció que apareix en *Les aventures de Robinson Crusoe* de Daniel Defoe i s'hi afegeixen les característiques ètniques en la traducció al català: *un negre també perdut a l'illa*.

En el transcurso de la historia aparece Viernes, que será su compañía hasta que vuelva a la civilización a contar su aventura.	En el transcurso de la historia aparece Divendres, un negre també perdut a l'illa, el qual serà el seu company fins que el mariner tornarà a la civilització a contar la seua aventura.
--	---

5.2.2.4 Qüestions de toponímia i paratoponímia

Incloem en aquest punt les qüestions toponímiques i les formades per elements que referencien topònims i que evidencien comportaments ideològics intencionats.

5.2.2.4.1 Qüestions ideològiques en els topònims

Totes les denominacions, també els topònims, parteixen d'una perspectiva concreta de representació del món a través dels nostres valors, de les nostres creences, actituds, etc. Ara bé, les ideologies poden exercir un poder mediante un comportament marcadament actiu, que es transmet tant en la producció com en la traducció de textos:

Ideologies are representations of aspects of the world which can be shown to contribute to establishing, maintaining and changing social relations of power, domination and exploitation. This 'critical' view of ideology, seeing it as a modality of power, contrasts with various 'descriptive' views of ideology as positions, attitudes, beliefs, perspectives, etc. of social groups without reference to relations of power and domination between such groups (Fairclough, 2003: 9).

Evidentment, la toponímia, com a petjada històrica de les llengües, no escapa a aquesta intencionalitat, però, com explica Nicolàs, tampoc no ho fa el seu estudi:

Fins a quin punt, doncs, no hi ha una neutralitat primera de les formes toponímiques, sinó que aquestes, la seva replega sistemàtica i la seva posterior interpretació, no estan en general prefigurades per una determinada intencionalitat. La sospita és tan elemental que segurament no mereix l'apel·latiu d'hipòtesi, però pot ser útil a l'hora de representar-nos d'una manera més plausible els lligams complexos entre la toponímia i la història social de la llengua (Nicolàs, 1998: 311).

Una mostra àmplia d'aquest comportament ideològicament intencional la tenim en la traducció dels topònims, sense que això vulga dir que en els textos

originals no s'observe una ideologia concreta de la representació territorial¹³³. Com exemplifica Anthony Pym:

El nombre en sí no puede ser neutral. La elección de «Everest» lleva consigo la autoría de los tibetanos y que los malos traductores fueron los nepalíes, mientras que «Chomolungma» coloca a los autores en el sur y a los malos traductores en el norte. [...] El uso de ciertos términos en tercera persona delata necesariamente la postura del autor del término, y por tanto, la de su traductor (Pym, 1992: 62 citat en Moya, 2000: 58).

Tot seguit, presentem una representació de la manipulació ideològica que es pot dur a terme a través dels topònims, atés, doncs, que aquests responen a una manera d'entendre l'espai territorial. En primer lloc, en el cas del topònim «Catalunya», segons observem al nostre corpus, en més d'un 75% dels casos no es tradueix en les traduccions a l'espanyol. Aquesta tendència, Graells i altres la denominen «criteri de territorialitat», segons la qual es manté:

una certa actitud de resistència a l'hora de traduir els [topònims] propis [...] quan s'utilitza una llengua diferent de la pròpia. Aquest fenomen explica fets com la tendència de la premsa feta a Catalunya en castellà a mantenir els topònims catalans en la seva forma oficial (Graells i al, 1999: 27).

De la mateixa manera, quant al topònim «Espanya», en les versions originals en català es denomina majoritàriament *Estat espanyol*, però també *Estat*¹³⁴. Quan es fa servir *Estat espanyol* en l'original català, en la traducció a l'espanyol s'utilitza bé *España* (majoritàriament), bé *Estado español*. I quan es fa servir *Estat* en l'original català, en la traducció a l'espanyol s'utilitza majoritàriament *España* i només en un cas *Estado Español* [sic]. En el cas contrari, en les versions originals espanyoles, els topònims que s'utilitzen per a referir-se a «Espanya», són, igualment, *España* de manera majoritària i només en un cas, s'utilitza *estado español* [sic]. Les

¹³³ Un treball interessant, en aquest sentit, és el de van Hoof (1999), en el qual es fa un estudi de l'ús figuratiu dels topònims i antropònims en francès, anglès i alemany i com es reflecteix aquesta subjectivitat en les altres llengües que formen part de l'anàlisi.

¹³⁴ La diferència en l'ús del topònim Espanya o Estat espanyol, ve marcada per un condicionament ideològic que té a veure amb la consideració del referent com a nació en el primer cas, i com a Estat plurinacional en el segon.

traduccions al català d'aquests originals són, en el cas d'*España*, *Espanya* majoritàriament i *Estat espanyol*; mentre que en el cas d'*estado español* de la versió original espanyola, s'ha traduït al català: *estat espanyol* [sic]. En fem un resum a la taula següent:

Català		Espanyol	
Estat espanyol	España/Estado español	España	Espanya/Estat espanyol
Estat	España/Estado Español (1 cas)	estado español (1 cas)	estat espanyol

Taula 9. Traducció del topònim *España* i de les seues variants segons la direccionalitat entre català i espanyol.

També cal esmentar el cas particular del País Valencià, oficialment Comunitat Valenciana, i l'ús d'un topònim o un altre, segons la ideologia de l'emissor. Així, per exemple, el primer s'utilitza tant en espanyol com en català en els documents pertanyents a partits polítics com Esquerra Unida del País Valencià o com el Partit Socialista del País Valencià, mentre que el segon es fa servir en documents corresponents al Partit Popular. Tanmateix, al PSPV també utilitzen sovint la forma Comunitat Valenciana, en espanyol i en català, fins al punt que les consideren totalment, i pragmàticament, equivalents, com s'observa en la traducció al català *en la nostra Comunitat Valenciana*, de l'original espanyol: *en nuestro País Valenciano* (261/ass/D).

Una altra qüestió, també relacionada amb la sociolingüística, és el tractament normatiu dels topònims que, de vegades, apareixen escrits a partir de la fonètica pròpia del dialecte corresponent. En són bons exemples els topònims trobats en dos catàlegs: *Vacarisses* i *Fogueras de Montsoriu* (316/emp/C).

D'altra banda, quant als exotopònims, també cal tenir present la denominació catalana, en comparació amb altres llengües d'altres nacions de l'Estat o dels seus topònims, com ara la traducció d'*A Coruña*, en espanyol per *la Corunya*, en català (207/adm/Lg), i també la traducció d'*Euskadi* (266/ass/M) o *País Vasco* (51/adm/B), en espanyol, per *País Basc* (266/ass/M), en català. En ambdós casos,

s'observa una tendència en espanyol a denotar els trets lingüístics propis de la zona, mentre que en català, la tendència és a conservar la tradició lingüística pròpia. Si recordem, amb els organismes ocorria una cosa semblant (veg. punt 5.2.1.2.1.1).

També considerem interessant el tractament dels topònims similars en la denominació, però que al·ludeixen a llocs geogràfics diferents. Nombrosos són els exemples d'aquest tipus: València, London, Granada, etc. que, de vegades, són homònimes i, de vegades, conserven formes lleugerament diferents per a llocs diferents, com és el cas de Londres (Anglaterra) i London (EUA). En aquests casos, cal tenir en compte, en primer lloc, la llengua en què s'hi fa referència; en segon lloc, si l'origen d'aquesta coincideix amb el del topònim al·ludit i, finalment, la llengua de què es tradueix. Per exemple, en el cas de Lleó (Espanya, França i Nicaragua), hem observat distints criteris en català. En el cas de la traducció al català, el Lleó d'Espanya, normalment es tradueix (309b/emp/I); el Lleó de França, de vegades sí: *Lleó* (151b/adm/I) i de vegades no: *Lyon* (103a/adm/R); i, finalment, el Lleó de Nicaragua no s'ha traduït: *León* (213b/ass/L). Curiosament, dels exemples anteriors, els topònims no traduïts a la forma catalana (*León* i *Lyon*), originalment no estaven en la llengua que corresponia al topònim. L'excepció ha estat el topònim *Lleó* de França, la qual cosa s'explica perquè apareix acompanyat de l'accident geogràfic *golf de* i, per tant, no hi ha lloc a error.

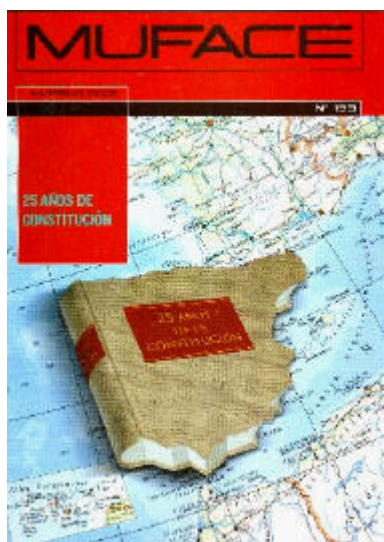
D'altra banda, també en l'àmbit internacional, ens trobem amb un problema de caire distint, com és la referència que s'estableix entre el topònim i el lloc geogràfic al·ludit. Així, hem observat casos com ara la traducció, d'altra banda bastant usual, de *Gran Bretanya* per *Reino Unido* (351/empE/L) o a l'inrevés, de *U.K.* per *Gran Bretanya* (213/ass/L). No cal dir que, de fet, la Gran Bretanya no inclou Irlanda del Nord, i que, per tant, no s'al·ludeix al mateix territori. Com tampoc no és el mateix traduir l'*ex-URSS* per *Rusia* (351/empE/L), ja que aquesta darrera no inclou tots els territoris que incloïa la primera. I finalment, la traducció inequivalent de *the Netherlands* per *Holanda* (159/adm/A), en lloc de Països

Baixos¹³⁵. Aquesta és una qüestió gens menyspreable; al contrari, a través de la denominació de llocs geogràfics es construeix una ideologia determinada, de la mateixa manera que amb la representació geogràfica, com s'explica en l'article de Pérez Garzón:

Así, por insistir en un ejemplo clamoroso de nacionalismo del que no somos conscientes, somos el único país en cuya representación cartográfica se incluye otro Estado, el portugués. Los españoles tenemos la percepción de que la península ibérica nos pertenece, porque desde la escuela primaria venimos dibujando España con los contornos de unas costas portuguesas de las que nos apropiamos según el período histórico. Eso no ocurre en las representaciones cartográficas de ningún otro país (Pérez Garzón, 2001: 9).

Així doncs, la iconografia també ajuda a l'edificació d'un imaginari nacional i com a mostra la portada de la revista mensual que presentem a continuació. Es tracta de la revista que edita Muface, corresponent al mes de gener del 2004, en la qual es fa un homenatge a la Constitució espanyola arran de la celebració del seu 25é aniversari. La representació de l'Estat espanyol incloent-hi tota la península ibèrica (també Portugal) i excloent altres territoris que sí que hi pertanyen, exagera sobradament el caràcter unitari territorial i, potser lingüístic, que en aquesta revista se li vol donar a Espanya i a la Constitució del 1978.

¹³⁵ Carbonell (1999) també fa referència a aquestes qüestions en relació amb la traducció de l'anglès a l'espanyol: «Recientemente pude seguir un debate en el diario El País entre una lectora y la “defensora del lector”, en el que esta última daba la razón a la lectora sobre las implicaciones políticas de dejar el nombre de la ciudad Londonderry/Derry (Irlanda del Norte) de una manera o de otra en el TT español (El País, domingo, 3/9/96), pàg. 201.

5.2.2.4.2 Qüestions ideològiques en la paratoponímia

Quan parlem de paratopònims ens estem referint a aquelles formes que, no sent estrictament topònims, fan les seues funcions, al·ludint indirectament o directa a un topònim concret. És el cas, per exemple, quan s'aludeix a Espanya com a *Nación* (207a/adm/Lg) o com a *territorio nacional* (208a/adm/Lg), i també, quan es fa referència a Catalunya com *al país*, *al nostre país* o *a casa nostra*. El problema ve amb la traducció d'aquestes nomenclatures a d'altres llengües i a d'altres receptors. Per exemple, quan es tradueix *Gobierno de la Nación* per *Govern de la Nació* (207/adm/Lg), els receptors de la traducció entenen a quin nació es refereix? És una altra nació diferent a la seua? Què s'entén per nació? És el seu Govern o el Govern d'un altre lloc? De la mateixa manera, quan es tradueix *al nostre país* per *en nuestro país*, a quin país es fa referència? Què s'entén per país?¹³⁶ En l'exemple que mostrem a continuació (351/ass/L), els receptors no tenen com a referència toponímica el mateix lloc geogràfic, precisament per la indefinició conceptual d'aquestes nomenclatures o, com explica Bassols (2001), per la convencionalitat

¹³⁶ Seguint la terminologia de Grice, estaríem parlant d'una implicatura particularitzada, és a dir, que «se produce por el hecho de decir algo en un determinado contexto (es decir, su existencia y funcionamiento depende decisivamente del contexto) [...]» (Escandell, 1999/1996: 85).

que existeix entre autors/lectors i entre traductors/lectors. Perquè aquesta s'esdevinga «cal que acompleixi una sèrie de condicions lligades al seu ús. Per exemple, l'obligació de ser apropiat en el context en què apareix ? altrament esdevé nul? o l'adequació a la intenció que el provoca i els efectes que pretén.» (Bassols, 2001: 86)¹³⁷.

<p>Al nostre país es comercialitzen 4.000 especialitats farmacèutiques, quan l'Organització Mundial de la Salut de les Nacions Unides ha demostrat que amb 200 n'hi ha prou. A casa nostra els medicaments no es venen segons la prescripció mèdica, sinó en quantitats estandarditzades.</p>	<p>En nuestro país se comercializan 4.000 especialidades farmacéuticas, cuando la Organización Mundial de la Salud de las Naciones Unidas ha demostrado que con 200 es suficiente. En España, los medicamentos no se venden según prescripción médica, sino en cantidades estandarizadas.</p>
---	---

Així mateix, aquest fenomen ocorre amb la traducció a altres llengües distintes del català i de l'espanyol, com ara l'anglès. Per exemple, en l'anàlisi pertanyent a un sol document tipus (140-143/adm/R), quan en català es diu *a casa nostra*, en anglès hi ha tres possibilitats: *our home*, *in Catalonia*, *in Spain* (Bracho, 2002b: 58).

Un altre aspecte relacionat amb la ideologia és l'ordre en què s'esmenten els topònims o els paratopònims. En l'exemple que segueix (182/adm/D), els paratopònims es constitueixen en forma de punts cardinals per a explicar la direcció que prenen les aliances esmentades. Tanmateix, en català, en francès i en italià, la direcció de les aliances canvia de sentit i, es trastoca el sentit (de significat) de l'original anglès.

¹³⁷ El mot *país* (igual que amb *casa nostra*) és un terme ideològicament marcat, ja que depenent de qui el faça servir i per a què pot significar Catalunya o Espanya, en aquest context. De fet, van Dijk, en diu que «las ideologías són adquiridas, compartidas, utilizadas y modificadas socialmente por miembros de grupo y, por lo tanto, son un tipo especial de representaciones mentales compartidas.» (Van Dijk, 1999: 162).

North-South and West- East alliances	aliances Nord-Sud i Est-Oest	alianzas norte-sur y oeste- este	alliances Nord-Sud et Est- Ouest	Nord- Süd- und West-Ost- Bündnisse	alleanze Nord-Sud ed Est- Ovest	alianças Norte-Sul e Ocidente- Oriente
---	------------------------------------	---	---	---	--	---

Una altra manera de fer al·lusió a un lloc geogràfic és a través dels gentilicis, per tal com en lloc d'esmentar el topònim, s'esmenten les persones que hi habiten. En canvi, sovint, ocorre el contrari, és a dir, que el que es vol evitar és justament el gentilici, a través de la denominació del topònim. N'és un bon exemple l'original català: *Segons estudis energètics de la Universitat de Berkeley, si cada un dels habitants de l'Estat espanyol canviés una bombeta d'incandescència de 100 W per una de fluorescent de baix consum de 20 W, es podria tancar una central nuclear.* Tanmateix, les diferències que es detecten entre els originals i les traduccions també responen sempre a una intencionalitat ideològica, com és el cas de la versió traduïda a l'espanyol de l'original anterior, on s'ha substituït «habitants de l'Estat espanyol» per «españoles»: *Según estudios energéticos de la Universidad de Berkeley, si cada español cambiase una bombilla incandescente de 100 vatios por una bombilla fluorescente de bajo consumo de 20 vatios, se podría cerrar una central nuclear (351/ass/L).* En cas contrari, però, també s'esdevé, com ara amb la traducció al català de l'original espanyol *zonas españolas*, per *zones de l'Estat espanyol (354/empE/LT)*. Les conseqüències que es deriven d'una manipulació o altra, segons la direccionalitat de la llengua, són la diferència que s'estableix d'acord amb el caràcter majoritari o no de la llengua. Per això, aquesta darrera traducció constitueix la pràctica del que els postcolonialistes denominen un compromís polític:

Because there can be no final translation, translation itself may offer solutions to the problems it creates and repair the damages it causes. [...] We can add that the rewriting of the past through and in association with translation is also a rescripting of the present and the future. Because of the necessity of renewing translations, translations is a cultural function that ultimately resists the fetishizing of cultural objects and cultural constructs ? including the fetishizing of a national tradition. Translation acts to counter the petrification of images of the past, of readings of culture and tradition. Thus, translation is also potentially a perpetual locus of political engagement (Tymoczko, 2000: 43).

No obstant això, la substitució del gentilici pel topònim (o a l'inrevés) no és l'única tècnica que s'ha detectat en el nostre corpus de tipus ideològic, sinó que n'hem observat una altra mitjançant la qual el gentilici es neutralitza amb l'indefinit «tothom». És el cas de l'exemple que mostrem a continuació, extret del mateix llibre de text anterior (354/empE/LT), pertanyent a un fragment de la Constitució espanyola:

<p>Todos los españoles tienen derecho a disfrutar de un medio ambiente adecuado para el desarrollo de la persona, así como el deber de conservarlo. [...] Constitución Española de 1978, Artículo 45.)</p>	<p>«Tothom té el dret a disposar d'un medi ambient adequat per al desenvolupament de la persona, i el deure de conservar-lo. [...]» Constitució Espanyola de 1978, Article 45.</p>
--	--

5.2.2.5 Tècniques traductores

En aquest punt analitzem les distintes tècniques traductores que s'utilitzen en els comportaments ideològics amb intencionalitat evident i que coincideixen amb les esmentades en altres punts de la nostra anàlisi: l'adaptació, la supressió i l'addició.

5.2.2.5.1 Adaptacions ideològiques

Les adaptacions ideològiques es realitzen d'acord amb els interessos individuals dels traductors-editors o dels que pressuposen en els receptors de la traducció. Així, de vegades es tracta d'un matís en l'èmfasi que se li done a un determinat adjectiu i, de vegades, té a veure amb l'ordre en què es col·loquen els distintes elements enunciats. D'aquest darrer aspecte, és un bon exemple el que es produeix amb la relació de llengües amb què es pot accedir a una pàgina web (152/adm/B), i on cal destacar també la denominació de les llengües segons la versió. En anglés, l'ordre és el següent: *Spanish, Bask & English*; en català l'ordre és: *castellà, anglés i basc*; i en la versió espanyola: *español, inglés y euskera*. O també en un altre cas: *Catalonian (?)*, *Spanish & English*, en la versió anglesa;

català, anglés i castellà, en la catalana; i *catalán, inglés y castellano*, en la versió espanyola.

L'exemple que exposem a continuació, mostra clarament una certa gradació, segons la llengua, en les traduccions de l'original anglés «the haves» i «the have-nots» (181/adm/D). Així, en un extrem de la gradació quedaria la traducció italiana; a l'altre extrem quedarien les traduccions espanyola i portuguesa; i en una posició central, s'ubicarien les traduccions catalana, francesa i alemanya.

the haves and have- nots	«els que en tenen» i «els que no en tenen»	ricos y pobres	les possédant s et les démunis	Besitzenden und Besitzlosen	le classi abbienti e quelle meno abbienti	ricos e pobres
--------------------------------	--	-------------------	---	-----------------------------------	---	-------------------

En el altre cas que descrivim tot seguit (229/ass/B), cal comentar diversos aspectes. En primer lloc, la concepció que en cada llengua es té dels distints espais geogràfics i la seua nomenclatura, tema que hem tractat més àmpliament a l'apartat anterior, ja que, segons la versió, potser, s'entenen coses diferents per *hemisferi oest*, depenent del lloc on estiguem situats, bé incloent Europa, bé excloent-la. O també, si els gentilicis *nord-americans* i *norteamericanos* inclouen els canadencs o es refereixen només als Estats Units d'America. En segon lloc, les supressions que apareixen en la versió traduïda a l'anglés, com ara amb relació a les dades numèriques de les persones de l'hemisferi oest, i les de temàtica religiosa, com l'eliminació de les dades cristianocentristes sobre cristians i no cristians de la versió catalana. Tercerament, l'ordre de col·locació de les distintes seqüències (per exemple en la versió espanyola) i, per tant, una accentuació de l'èmfasi sobre unes i no altres. Finalment, l'addició d'alguna dada que s'hi ha considerat interessant, com ara explicar una relació d'igualtat entre l'índex de mortandat/natalitat de la població, en la versió anglesa:

LA TERRA EN MINIATURA	LA TIERRA EN MINIATURA	THE PLANET IN MINIATURE
<p>Si poguéssim reduir la població de la terra en un petit llogaret d'exactament cent habitants, mantenint les proporcions existents a l'actualitat, seria quelcom com això:</p> <p>Hi hauria 57 asiàtics, 21 europeus, 14 persones de l'hemisferi oest tant del nord com del sud i 8 africans.</p> <p>52 serien dones i 48 hòmens.</p> <p>70 no serien blancs - 30 serien blancs.</p> <p>70 no serien cristians - 30 serien cristians.</p> <p>89 heterosexuals - 11 homosexuals.</p> <p>6 persones tendrien el 59 % de la riquesa de tot el poblet i els 6 serien nord-americans.</p> <p>80 viurien en condicions infrahumanes.</p> <p>70 serien incapaços de llegir - només 1 tendria educació universitària</p> <p>50 patirien de desnutrició.</p> <p>Hi hauria una persona que tindria ordinador.</p> <p>En analitzar el nostre món des d'aquesta perspectiva tan comprimida és quan es fa més aparent la necessitat d'acceptació, enteniment i tolerància.</p>	<p>Si pudiésemos reducir la población de la Tierra a una pequeña aldea de exactamente 100 habitantes, manteniendo las proporciones existentes en la actualidad, sería algo como esto:</p> <p>Habría 57 asiáticos, 21 europeos, 14 personas del hemisferio oeste tanto norte como sur) y 8 africanos</p> <p>52 serian mujeres y 48 hombres</p> <p>6 personas poseerían el 59% de la riqueza de toda la aldea y los 6 serian norteamericanos</p> <p>70 no serian blancos- 30 serian blancos</p> <p>89 heterosexuales - 11 homosexuales</p> <p>80 vivirían en condiciones infrahumanas</p> <p>70 serian incapaces de leer - Solo 1 tendría educación universitaria</p> <p>50 sufrirían de mal nutrición</p> <p>Habría 1 persona con ordenador</p> <p>Al analizar nuestro mundo desde esta perspectiva tan comprimida es cuando se hace mas aparente la necesidad de aceptación, entendimiento y tolerancia.</p>	<p>If we could shrink the earth's population to a village of precisely 100 people, with all the existing human ratios remaining the same, it would look something like the following:</p> <p>There would be:</p> <p>57 Asians & 21 Europeans would be from the Western Hemisphere, both North and South, and there would be 8 Africans.</p> <p>52 would be female, 48 would be male.</p> <p>70 would be non-white, 30 would be white.</p> <p>89 would be heterosexual, 11 would be homosexual.</p> <p>6 people would possess 59% of the entire world's wealth and all 6 would be from the United States.</p> <p>80 would live in substandard housing</p> <p>70 would be unable to read</p> <p>50 would suffer from malnutrition,</p> <p>1 would be near death, 1 would be near birth,</p> <p>1 (yes, only 1) would have a college education,</p> <p>1 would own a computer.</p> <p>When one considers our world from such a compressed perspective, the need for acceptance, understanding and education becomes glaringly apparent.</p>

5.2.2.5.2 Addicions ideològiques

Les addicions ideològiques són afegiments intencionats que es troben en les versions traduïdes. En l'exemple següent (148/adm/R), en la versió anglesa s'hi ha afegit un descriptor en relació amb la drogaaddicció que no apareix ni en la versió original ni en la traducció espanyola.

<p>En aquest àmbit es recullen tots aquells descriptors relatius als aspectes laborals, educatius, culturals, socioeconòmics, etc....que incideixen sobre part de les disfuncions que posen en perill la sostenibilitat dels sistemes urbans: atur, pobresa, etc. La Plataforma, en aquest nivell, servirà d'eina de diagnòsi per a la planificació urbana en aquests àmbits.</p>	<p>En este ámbito se recogen todos aquellos descriptores relativos a los aspectos laborales, educativos, culturales, socioeconómicos, etc...que inciden sobre alguna de las disfunciones que ponen en peligro la sostenibilidad de los sistemas urbanos: paro, pobreza, etc. La Plataforma, en este nivel, servirá de herramienta de diagnóstico para la planificación urbana en estos ámbitos.</p>	<p>With the purpose of alleviating the indexes of unemployment, poverty, drug addiction, etc., that represent part of the dysfunctions that jeopardise the sustainability of the urban systems, a sub-system of information is to be created, duly connected to the data processing platform through a series of mechanised protocols (in the occupational, educational, cultural social-economic spheres, etc.) that will count on the appropriate descriptive elements and indicators of the social reality and that will serve as a tool for diagnosis in urban planning in these fields.</p>
---	---	--

I també hi ha casos en què es detecta algun tipus de valoració¹³⁸, com la que apareix entre parèntesis en la traducció espanyola de l'exemple que mostrem a continuació (250/ass/R):

¹³⁸ En aquest sentit, Bassols considera que «les pressuposicions són totes les informacions que, sense estar posades, deriven automàticament de la formulació de l'enunciat en què es troben inscrites». Aquesta autora considera que «les pressuposicions tenen un poder manipulador més alt que les altres inferències» (2001: 120-121)

I desapareixeria la pressió per produir “qualsevol cosa” per tal de generar els llocs de treball que ens donen poder adquisitiu per comprar qualsevol cosa produïda gràcies als llocs de treball que ens donen poder adquisitiu per comprar qualsevol cosa produïda... sobreexplotant molts recursos naturals i dificultant que puguem disfrutar la vida a plaer.

Y desaparecería la presión para producir “cualquier cosa” para generar los empleos que nos dan poder adquisitivo para comprar cualquier cosa producida gracias a los puestos de trabajo (más precarios que los anteriores) que nos dan poder adquisitivo para comprar cualquier cosa producida... sobreexplotando muchos recursos naturales y dificultando que disfrutemos de la vida a placer.

5.2.2.5.3 Suppressions ideològiques

En el cas de les suppressions ideològiques, igual que amb les addicions, el motiu que porta a l’eliminació d’alguna informació és intencional. Les dades que presentem tot seguit (371/prem/A), s’han suprimit en les traduccions espanyola i catalana. Es tracta d’una informació en relació amb les ONG que es van manifestar davant la reunió dels anomenats G-8 a Itàlia el 2001, pertanyents a l’original anglés d’un article periodístic de la revista del Fòrum 2004:

Italian NGOs complained that representatives of the developing world had not been invited to the gathering, which focused on poverty in the South and the wealth and power of the industrialised North.

Igualment, en la mateixa revista, en un article sobre la Segona Cimera Amèrica Llatina i el Carib-Unió Europea que va tenir lloc a Madrid l’any 2002 (368/prem/A), s’hi ha eliminat en les versions espanyola i catalana tota la informació sobre els fets contraris a aquesta reunió, com ara la manifestació, el contingut del manifest del Fòrum Social Transatlàntic o les crítiques de l’aleshores representant en el partit de l’oposició al govern espanyol:

While the two region's leaders were signing their final declaration, thousands of people gathered for a demonstration in Madrid organised by the Trans-Atlantic Social Forum, also known as the People's Summit, in protest against the official summit.

The Social Forum, meeting at the Complutense University of Madrid in parallel to the official summit, drew more than 70 civil society organisations from Latin America and Europe.

In the final declaration of this alternative summit, the groups accuse the EU of failing to come up with just alternatives for economic and trade relations with the countries of the developing South.

There is more injustice, more poverty and more inequality today in Latin America and its people are farther away from democracy and the full exercise of citizenship, says the text.

The application of neo-liberal economic policies and the foreign debt, contracted by "corrupt governments", is a burden that jeopardises the future of several Latin American generations to come, and reduces the possibility of social justice and a fair distribution of wealth, says the declaration.

The Trans-Atlantic Social Forum's final document, signed by the 70 non-governmental organisations participating in the event and by numerous individuals, also underscores the new forms of social organisation that citizens create in times of crisis.

The protest march through Madrid drew 3,000 to 5,000 people, according to the organisers.

Criticisms against the official summit also came from the principal opposition force in Spain's political arena, the Spanish Socialist Workers Party (PSOE).

José Luis Rodríguez Zapatero, PSOE secretary-general, stated that Aznar "has invested much more trust in economic forces, in companies and markets, than in politics" in defining relations with Latin America.

The Spanish government "has been described by some experts as 'neo-imperial'. And they are not wrong," commented Rodríguez Zapatero.

"Instead of governing globalisation, we have been governed by it... An intolerable globalisation process is one that occurs under the auspices of the neo-liberal ideology," he said.

Finalment, hi ha casos en què l'autor, en una versió posterior, pot matissar o eliminar algunes dades de la primera versió, sobretot després d'alguns fracassos en el tema. És el cas de l'exemple següent, corresponent a un llibre de divulgació científica (355/empE/L), en què s'ha suprimit la referència als animals modificats genèticament, possiblement perquè els resultats que se n'han obtingut fins ara no són tan bons com cabia esperar; per exemple, amb el cas ben conegut de l'ovella Dolly:

Evidentment, res a veure amb un meló recombinant que madure més tard que els altres, un vi amb una aroma més afruitada, perquè ha estat produït per un llevat modificat genèticament, o un salmó transgènic gegant.	Evidentemente, nada más lejos de ello que un melón transgénico que tarde más en madurar o un vino con aroma más afruitado, por estar producido por una levadura modificada genéticamente.
---	---

5.2.2.6 Falsos sentits ideològics

Els falsos sentits ideològics, igual que en els apartats anteriors es realitzen intencionalment i segons la reacció que els traductors-editors volen provocar en els receptors de la traducció. No obstant això, en aquests casos la informació no se suprimeix ni s'addiciona, sinó que se substitueixen unes dades per unes altres. Per exemple, en el cas que mostrem a continuació (377/prem/A), l'original anglès se centra en el compromís que els països industrialitzats assumeixen amb el Protocol de Kyoto, mentre que en les traduccions catalana i espanyola, deixant de costat les incongruències sintàctiques, focalitzen la informació en l'objectiu que s'ha marcat el Protocol.

Under the Kyoto Protocol industrialised countries commit themselves to reducing emission of greenhouse gases in an effort to combat global warming.	El Protocol fixa metes per a la reducció de les emissions de gasos hivernacle atribuïdes a la crema de combustibles fòssils i el gas natural emet menys diòxid de carboni a l'atmosfera que el carbó.	El Protocolo fija metas para la reducción de las emisiones de gas invernadero atribuidas a la quema de combustibles fósiles y el gas natural libera menos dióxido de carbono en la atmósfera que el carbón.
---	---	---

D'altra banda, en el cas que presentem tot seguit (351/ass/L), els traductors-editors de la versió espanyola han volgut mitigar l'efecte que pot ocasionar en els lectors l'ús del substantiu *criatures* per a parlar de les malalties que poden provenir dels paràsits que hi ha a les dejeccions canines, i s'ha substituït pel d'*hombres*, possiblement per difuminar la sensació de crueltat que s'hi puga originar, atés que el nombre de defenses és major en els segons:

Alguns paràsits intestinals es poden encomanar a les criatures.	Algunos parásitos intestinales se pueden transmitir a los hombres.
---	--

En altres casos, però, aquesta modificació pot provocar canvis terminològics que suposen una manipulació ideològica, com ara la traducció de "*non-violent civil disobedience*" per '*resistència civil no violenta*', en català (i també en espanyol), en què el mot català *resistència* no té la càrrega semàntica d'oposició i refús actius que té el mot anglès *disobedience* (372/prem/A). Així mateix, la puntuació també pot modificar intencionadament el sentit de l'original. En l'exemple següent (349/emp/F), l'alarmisme de l'original, desapareix en la versió catalana:

¡con lo que cuesta llevarlas hasta los puntos de consumo y que salga agua potable por los grifos!	[...] amb la qual cosa costa portar-les fins al punts de consum i que isca aigua potable per les aixetes.
---	---

En l'exemple que mostrem a continuació (315/empE/L), els traductors-editors de la versió espanyola han considerat que *ample labour* de l'original tenia a veure amb el cost i no amb el nombre de treballadors disponibles.

But neither unlimited water nor ample labour are available today.	Però, actualment no estan disponibles ni l'aigua il·limitada ni la mà d'obra abundant.	Sin embargo hoy en día no hay recursos ilimitados de agua ni mano de obra barata.
---	--	---

Per acabar, del mateix llibre (315/empE/L), presentem un exemple, en què se substitueix *an enthusiastic property agent* de l'original per *un amigo entusiasta* en la versió espanyola, atès que l'autora critica determinades actituds del personal del sector immobiliari a les Illes Balears en la venda de propietats als estrangers:

<p>August is the moment of truth. There may then not be a drop although on a balmy spring day an enthusiastic property agent pointed out a gushing stream.</p>	<p>El mes d'agost és el moment de la veritat. Potser que aleshores no n'hi hagi ni una gota, encara que un entusiasta agent de la propietat en un suau dia de primavera us n'hagués mostrat un gran doll.</p>	<p>En Agosto llega la hora de la verdad. Puede que no haya ni una gota, aunque en un suave día de primavera un amigo entusiasta le enseñase un gran chorro.</p>
--	---	---

Així doncs, hem observat, per una banda, com els temes que més es presten a la manipulació ideològica en la traducció mediambiental són els relacionats amb qüestions sociolingüístiques, de gènere, d'ètnia, toponímiques i paratoponímiques, i de quina manera. I d'altra banda, hem descrit quines són les tècniques traductores que s'utilitzen en aquestes traduccions per a dur a terme aquestes manipulacions evidents.

Per acabar, volem avançar que una vegada exposada una mostra àmplia dels resultats qualitius que hem trobat al nostre corpus de traducció mediambiental, en el proper capítol n'analitzarem els resultats quantitius en relació amb alguns dels factors que hem descrit al capítol 4, de la *Descripció del corpus*, com són els àmbits traductors, els gèneres textuais, els graus d'especialització i la direccionalitat de les llengües en el procés traductor.

6. Rellevància de les tècniques i dels errors traductors

En aquest capítol analitzem els resultats trobats al corpus des d'un punt de vista quantitatiu, alhora que qualitatiu. Això ens permet, per una banda, tenir una panoràmica general de la rellevància que en el nostre corpus de traducció mediambiental tenen els temes, les tècniques i els errors descrits en els capítols anteriors; i de l'altra, seguint Toury (1995), poden conformar els resultats en normes primàries i secundàries atenent aquesta rellevància.

En aquest sentit, la informació que presentem a continuació segueix l'ordre exposat al capítol 5 d'*Anàlisi traductològica*, tot valorant aquestes dades (sempre que siguin significatives) de manera percentual, pels àmbits de traducció, en el cas que no coincideixen els àmbits o les institucions entre producció i traducció, segons els gèneres textuais i els graus d'especialització, i finalment, tenint en compte la direccionalitat de les llengües. Totes les taules presenten els valors numèrics classificats per apartats. Per tal de confeccionar els gràfics, primer s'han normalitzat les dades de cada aspecte en relació amb els resultats totals que li són similars dins un mateix apartat. D'aquesta manera, en els resultats no influeix ni el nombre de documents trobats per cadascun dels factors que tractem a continuació (àmbits, gèneres, graus, direccionalitat) ni la grandària dels textos analitzats. A l'hora d'analitzar els resultats es té en compte el nivell de significació que es pot determinar a partir del coneixement numèric present en les taules¹³⁹.

¹³⁹ Les taules i gràfics a què es fan referència en aquest capítol corresponen a l'Annex 3. Es pot consultar l'índex de taules i de gràfics a les pàgines 501 i 505, respectivament.

6.1 TÈCNiques TRADUCTORES SEGONS ELS ÀMBITS DE TRADUCCIÓ

En primer lloc, si observem les dades pertanyents a l'anàlisi macrodiscursiva, els temes que destaquen en aquest apartat són les qüestions estructurals, els jocs lingüístics que es formen en els títols dels capítols i els títols de les obres. Pel que fa a les primeres, destaquen l'adaptació estructural en les empreses editorials (sense coincidir l'àmbit amb el de producció) i les qüestions paralingüístiques en les empreses i l'administració catalana (on coincideixen els àmbits de producció i traducció) com uns dels problemes que ocorren amb més freqüència. I els segueixen en importància, els problemes de coherència textual, els quals són notables en l'àmbit de les associacions i dins del mateix àmbit (taules 16 i 21). Quant als jocs que s'esdevenen als títols dels capítols, l'àmbit on es troben és el de les empreses editorials. La traducció d'aquests títols no coincideix amb la seua producció en l'àmbit d'ús (taula 19), i és la creació d'un nou títol a partir dels continguts dels capítols la tècnica més emprada (un 66 %), seguida de la traducció literal dels títols (taula 17). Finalment, pel que fa als títols de les obres, la coincidència o no dels àmbits de producció i de traducció en els resultats és bastant similar. En aquest cas, la tècnica més utilitzada ha estat l'explicitació dels títols originals (un 71 %), en l'àmbit de la premsa, encara que, en les associacions (en un 50 %) se sol deixar els títols sense traduir (veg. taules 18 i 20; i gràfic 1).

En relació amb els resultats classificats en l'anàlisi microdiscursiva, en el cas del tractament dels elements culturals, la tècnica que més s'ha emprat respon a l'adaptació d'aquests elements, seguida, curiosament, de la supressió i de la no-adaptació (taula 31). Quant als àmbits, les associacions i l'ONU són els àmbits que més adapten aquests elements (encara que només en l'adaptació estrictament cultural: taula 32), amb una coincidència majoritària entre els àmbits de producció i traducció (gràfic 3). Els segueixen en importància l'empresa editorial (tant pel que fa a les dades originals, com a l'adaptació estrictament cultural), les empreses i la premsa, si bé les dades dels dos últims són poc fiables, a causa del baix nombre de

resultats (taula 32 i gràfic 2). L'administració catalana, seguida de la empresa editorial, és qui més fa ús de la tècnica de supressió cultural (taula 31 i gràfic 2), apareix amb un percentatge una mica més elevat el cas de la no-coincidència entre producció i traducció (gràfic 3). En el cas de la no-adaptació, aquesta només s'ha detectat en l'empresa editorial i afecta les dades originals, en un percentatge important (32,2%) amb falsejament de dades (taula 33), i no coincideix mai l'àmbit de producció amb el de traducció (gràfic 3). Finalment, en el cas dels errors traductors, els falsos sentits que hem detectat corresponen percentualment a textos traduïts pel Fòrum 2004, tot i que hi ha poques dades al respecte (gràfic 2 i taula 31), amb una traducció coincident amb el mateix àmbit que els ha produït (en qualsevol cas, considerant el conjunt de resultats és la traducció dins del mateix àmbit on més pes té el fals sentit, gràfic 3).

D'altra banda, en relació amb les qüestions de nomenclatura, la major abundància de resultats l'obtenim pel que fa a la terminologia, seguida del tractament de les sigles en organismes i en terminologia, i del tractament dels organismes i altres denominacions, encara que també esmentarem algunes dades en relació amb el tractament de la toponímia i dels títols de les obres (taula 42).

Si analitzem les tècniques més usuals pel que fa a la terminologia, observem un ús elevat d'estrangerismes i de neologismes, seguits d'una explicació dels termes, i de l'addició o supressió d'aquests. Tanmateix, són els errors traductors els que són molt més freqüents en terminologia, seguint aquest ordre de prelación: falsos sentits terminològics, calcs terminològics, qüestions de coherència en tot tipus de termes i, també en termes únicament mediambientals, no mateixos sentits terminològics i errors ortotipogràfics en termes, (veg. taula 47). En la distribució percentual per àmbits (veg. gràfic 7), l'ús d'estrangerismes és més habitual en els textos pertanyents al Fòrum 2004, de les empreses i de l'administració catalana, encara que hem de destacar que el percentatge és alt en tots els àmbits. I el percentatge és major quan coincideixen els àmbits o les institucions entre la producció i la traducció (dades que es poden consultar al gràfic 8). La creació de

nous termes és gairebé exclusiva de l'àmbit de l'ONU, i és major quan no coincideixen els àmbits o les institucions entre producció i traducció. L'explicitació s'ha trobat, solament, en les empreses editorials, on mai coincideix l'àmbit entre producció i traducció; i l'addició i supressió terminològiques, s'ha detectat amb un pes significatiu en la premsa, però amb pocs resultats. L'àmbit que produeix i tradueix és el mateix pel que fa a aquest aspecte.

Quant als àmbits on s'han originat els errors traductors, els falsos sentits apareixen, amb major importància, en l'administració estatal, a la qual li segueix la premsa, i amb un percentatge similar en la coincidència i la no-coincidència d'àmbits. Els calcs terminològics són habituals en les associacions i les empreses, i amb un percentatge més alt en la coincidència d'àmbit entre producció i traducció. En les qüestions de coherència terminològica en general, destaca l'administració catalana, on aquest error es mostra majoritari, i amb un percentatge molt similar tant si coincideix o no l'àmbit de producció i de traducció; mentre que en el cas de la terminologia mediambiental, apareix amb major preponderància l'ONU. Quant a aquest aspecte, el percentatge de coincidència o no entre els àmbits és similar. En relació amb els no mateixos sentits terminològics i amb els errors ortotipogràfics en termes, tot i que el nombre de resultats és molt minso per a determinar els àmbits, sí que podem asseverar que en el cas dels primers, no coincideix la producció amb la traducció, mentre que en el cas dels segons, sí que hi ha coincidència en els àmbits (taula 47, gràfics 7 i 8).

D'altra banda, si tenim en compte el cas del tractament de les sigles tant d'organismes com terminològiques, la tècnica més usual ha estat la traducció del desenvolupament de l'organisme o terme amb el manteniment de la sigla original, la qual s'observa amb més preponderància en l'àmbit de l'empresa editorial, seguida de l'ONU, encara que en tots els àmbits és també la més important (taula 67, gràfic 22). Si continuem, en ordre d'importància li acompanya una altra tècnica: la traducció del desenvolupament i de la sigla, on destaca la premsa i l'administració catalana; i, en tercer lloc, el desenvolupament de la sigla amb el

manteniment de la sigla original, pel que fa, sobretot, a les associacions. En les dues primeres, la coincidència i la no-coincidència entre els àmbits de producció i de traducció és similar; mentre que en el darrer cas, el percentatge en la coincidència és molt més elevat (gràfic 23).

En el cas dels organismes públics, la tècnica més habitual ha estat la traducció literal d'aquests, seguida de la no-traducció; mentre que en els organismes privats, els termes s'han invertit. L'àmbit d'ús més freqüent en els organismes públics ha estat el de l'ONU, quant a la traducció literal; i el de l'administració catalana, les associacions i les empreses, quant a la no-traducció. En canvi, en els organismes privats, els àmbits han correspost a l'ONU en relació amb la no-traducció, i al de l'ONU i l'administració catalana, quant a la traducció literal (taula 57 i 58 i gràfic 17). En relació amb la coincidència dels àmbits entre producció i traducció, en el cas de la no-traducció en els organismes públics, és superior el percentatge quan aquest és el mateix; i en el cas de la traducció literal, és al contrari. Ara bé, quan es tracta dels organismes privats la coincidència i la no-coincidència dels àmbits és similar (veg. gràfic 18).

D'altra banda, la traducció literal és la tècnica més habitual en la traducció d'altres denominacions, sobretot en l'administració catalana. Així i tot, cal dir que, en altres administracions (Fòrum 2004 i ONU), està molt igualat el percentatge amb la segona tècnica més usual, que és la no-traducció. Aquesta segona tècnica apareix, en especial, en les associacions i les empreses. D'altra banda, en la primera tècnica és similar el percentatge de casos en què la producció i la traducció concorden; mentre que en la segona, el percentatge és més elevat en la no-coincidència d'àmbits entre producció i traducció. Quant als errors, els de coherència són els més destacables, sobretot en el cas de l'administració catalana, i coincidint l'àmbit d'ús entre producció i traducció (veg. taula 52 i gràfics 12 i 13).

En el cas de la toponímia, figura el calc cultural com a tècnica més emprada, en empreses, en administració catalana i en empreses editorials, on la coincidència en l'àmbit de producció i traducció és una mica major (taula 72, gràfic 27). La resta

de tècniques apareixen amb molta menys freqüència. Si considerem un altre tema, quant al noms de les obres, cal ressaltar que la tècnica més utilitzada ha estat la traducció del seu títol encara que aquesta obra no existira en la llengua d'arribada (49 %). Això no obstant, li segueix en importància la no-traducció del títol que apareix en l'original (27 %). Pel que fa a la primera, amb valors significatius, apareix en l'administració catalana (si bé en l'àmbit de l'empresa i de l'empresa editorial, amb poques dades es mostra aquesta com una tècnica significativa). En el cas de la segona, també es manifesta en l'administració catalana (i en l'ONU apareix amb pocs resultats). Quant a la coincidència entre traducció i producció, els percentatges són similars (taula 77, gràfic 32 i 34). Finalment, els errors produïts per la traducció automàtica en la nomenclatura, s'observen, sobretot, en l'àmbit de les associacions, les quals també produeixen els textos on apareixen (taules 42 i 43).

En relació amb la classificació de tècniques i errors traductors en altres temes, la tècnica més usual ha estat la supressió, i dins de la supressió, en primer lloc, la supressió d'informació, la qual apareix únicament en l'empresa editorial i amb no-coincidència d'àmbits. I en segon lloc, la supressió d'informació considerada secundària, apareix, en especial, en l'administració catalana i en el Fòrum 2004, en ordre d'importància, i amb coincidència d'àmbits entre producció i traducció (taules 82 i 95, gràfic 42 i 43) Pel que fa a l'addició, cal destacar l'addició d'informació, seguida de l'explicitació. La primera apareix de forma majoritària en tots els àmbits, excepte en les empreses, i la no-coincidència és mostra amb més percentatge; mentre que, la segona, són les empreses les que destaquen molt per damunt de la resta. El percentatge, en aquest cas, és major quant a la coincidència entre àmbits de producció i traducció (taula 90 i gràfic 37 i 38). Finalment, en el cas de l'adaptació, les adaptacions temporals i atemporals són les més nombroses, sobretot en l'àmbit de l'ONU i del Fòrum 2004, sense coincidència entre àmbits de producció i traducció (taula 86 i 88).

A continuació, tractem el cas dels errors traductors, que, com es recordarà, els hem dividit aquests en errors de comprensió i errors de reexpressió. Pel que fa

als primers, en subratllem la importància dels no mateixos sentits, sense coincidència d'àmbits (en l'àmbit de l'empresa editorial, amb diferència); i dels falsos sentits, amb coincidència d'àmbits (en els àmbits de l'ONU i de les empreses, principalment), (taula 100 i gràfic 47 i 48). Quant als errors de reexpressió, destaquen els errors morfosintàctics, seguit dels ortotipogràfics. Els àmbits amb major percentatge quant als primers són les empreses, l'empresa editorial i les associacions, (amb valors similars en la coincidència d'àmbits). En el cas dels segons, destaca l'empresa editorial (amb no-coincidència entre producció i traducció). En el nivell lèxic, els errors corresponen als àmbits de l'administració estatal i de la premsa, i coincideixen en l'àmbit de producció i traducció. En el cas de la traducció automàtica, és l'àmbit de l'administració catalana on es produeixen més errors d'aquest tipus, i li acompanyen, en acabant, les associacions, també amb coincidència d'àmbits (taula 105, gràfic 51).

Per acabar, exposem les dades en relació amb la manipulació intencionada evident, on, quantitativament, hi ha més resultats percentuals respecte a les qüestions sociolingüístiques i a les toponímiques (incloent-hi les paratoponímiques i els gentilicis). Les primeres són més abundants en l'administració espanyola i en les empreses, amb coincidència d'àmbit entre producció i traducció; mentre que, pel que fa a les segones, la toponímia es produeix en les empreses editorials, la paratoponímia, en les associacions; i els gentilicis, en l'empresa editorial. Els àmbits quant a les dues primeres són no coincidents (en el cas dels gentilicis, no hi ha prou dades), (taula 113 i gràfic 56 i 57). Quant a les tècniques, en subratllem, sobretot, la supressió ideològica en el Fòrum 2004, però també l'adaptació de dades on es falseja la informació original, en l'empresa editorial (amb coincidència en l'àmbit de producció i de traducció, en la primera; i sense coincidència, en la segona). Finalment, en relació amb els errors traductors, els no mateixos sentits ideològics es troben majoritàriament en empreses editorials; mentre que és en les associacions on podem detectar el major nombre de falsos sentits. Quant a la

coincidència en l'àmbit, aquesta és positiva en el segon cas i negativa en el primer (taules 113 i 114).

6.2 TÈCNIQUES TRADUCTORES SEGONS ELS GÈNERES TEXTUALS

Tot seguit, exposem les dades quantitatives relacionades amb els gèneres textuals. En primer lloc, pel que fa a l'anàlisi macrodiscursiva, hem de constatar que destaquen els manuals com el gènere textual que més adapta estructuralment, seguits de les revistes. En les qüestions paralingüístiques, són les revistes el gènere textual majoritari, però també se'n troben als catàlegs i als informes. En darrer lloc, els problemes de coherència textual són més nombrosos als informes, tot i que també se'n detecten a les revistes en menor grau (taula 24). Quant als jocs lingüístics trobats en els títols dels capítols, únicament s'han detectat en els manuals de divulgació ecologista (taula 22). I, finalment, és als articles periodístics on s'han aplicat més tècniques relatives a la traducció dels títols de les obres, seguits dels informes (taula 23).

D'altra banda, en relació amb les dades extretes de l'anàlisi microdiscursiva, podem dir que, en el cas del tractament dels elements culturals, predominen els llibres, els articles periodístics i els manuals, quant a l'adaptació cultural; les revistes i els manuals, pel que fa a les supressions culturals i a les no-adaptacions; i les qüestions metalingüístiques en els missatges electrònics. I, finalment, la major abundància de falsos sentits es troba en els articles periodístics (taula 35 i gràfic 4).

En el cas del tractament de la nomenclatura, en primer lloc tractem les dades corresponents a la terminologia (taula 49 i gràfic 9). Pel que fa a les tècniques traductores, l'ús d'estrangerismes l'hem detectat en les revistes, en els catàlegs, llibres i articles periodístics, amb un major percentatge. En el cas dels neologismes, és en els llibres on més apareixen (les dades dels missatges electrònics no són fiables). I, finalment, l'explicitació terminològica es dona, sobretot, en els manuals; mentre que l'addició i la supressió terminològiques apareixen en els informes i en

els catàlegs. En relació amb els errors traductors, on més falsos sentits hem trobat ha estat en els articles periodístics, en els catàlegs i en els informes (els resultats corresponents als butlletins són molt minsos). Quant als calcs terminològics, n'hem observat en declaracions i fullets (les dades dels missatges electrònics són molt poques). En el cas de les qüestions relacionades amb la coherència terminològica en general, destaquen les dades dels documents legislatius; mentre que les dades referides a la coherència terminològica mediambiental, apunten una major quantitat de dades en els llibres de text, seguits dels llibres i dels articles periodístics. En el cas dels no mateixos sentits terminològics, constatem que en manuals, llibres i fullets, n'hi ha proporcionalment més abundància (les dades dels missatges electrònics no són significatius). I finalment, els errors ortotipogràfics en els termes els trobem en informes, fullets i llibres (taula 49 i gràfic 9).

Si observem el tractament de les sigles en organismes i en terminologia, la tècnica més habitual en la traducció de les sigles originals, és a dir, la traducció del desenvolupament i el manteniment de la sigla original, s'ha produït en llibres de text, llibres, butlletins i informes. En relació amb la segona tècnica més usual, la traducció del desenvolupament i de la sigla originals, l'hem observada, sobretot, en informes, llibres, declaracions i llibres de text. I en tercer lloc, el desenvolupament de la sigla i el manteniment de la sigla original, s'ha detectat, en especial, en els butlletins i en les revistes (taula 69 i gràfic 24).

En relació amb els organismes públics, la tècnica més emprada, la traducció literal, apareix en gairebé tots els gèneres textuais i de forma significativa en llibres, articles periodístics, i legislació; mentre que la no-traducció, és més freqüent en els butlletins, els informes i les revistes. En el cas dels organismes privats, la primera tècnica en importància ha estat la no-traducció, sobretot en llibres (són poques les dades pel que fa als butlletins); mentre que la traducció literal ha aparegut per igual en els manuals i en els missatges electrònics (encara que hi ha poques dades al respecte), (taules 61 i 62, i gràfic 19).

Quant a les altres denominacions, destaquen els articles periodístics, la legislació i els llibres quant a la traducció literal (els resultats dels missatges electrònics són poc abundants); i els informes i els llibres pel que fa a la no-traducció (dels butlletins hi ha poques dades). En els errors traductors, les qüestions d'incoherència afecten els documents legislatius i les declaracions, en ordre d'importància (taula 54 i gràfic 14).

Pel que fa al tractament de la toponímia, els resultats en relació amb les tècniques són pocs i dispersos. Quant als calcs toponímics, aquests apareixen pràcticament en tots els gèneres textuais, amb percentatges molt semblants (taula 74 i gràfic 29). D'altra banda, en el cas dels noms de les obres, la traducció del títol de l'obra per una obra inexistent en llengua d'arribada figura en butlletins i articles periodístics; en canvi, la segona tècnica en importància, la no-traducció del títol, apareix en revistes (taula 78 i gràfic 33). Finalment, quant als errors observats en la traducció automàtica, aquests es troben amb més assiduïtat en els missatges electrònics i les declaracions (taula 44).

Si ens fixem en els gèneres textuais corresponents a les tècniques i als errors traductors d'altres temes, la supressió d'informació apareix únicament en els manuals; mentre que la supressió d'informació secundària és més abundant en els documents legislatius, en els articles periodístics i en les revistes (taula 97 i gràfic 44). En el cas de l'addició d'informació, els gèneres on més resultats n'hi ha són els articles periodístics, els informes i els manuals (hem trobat molt poques dades pel que fa als butlletins); mentre que l'explicitació apareix, sobretot, en els catàlegs i en les revistes, encara que els resultats no són significatius. D'altra banda, també cal mencionar l'addició de dades relacionades amb el temps, resultats que solament apareixen en els llibres (taula 92 i gràfic 39). Finalment, pel que fa a les adaptacions temporals i atemporals, els llibres i els articles periodístics són els gèneres més destacables (taula 87).

Si passem a analitzar els errors traductors, en els errors de comprensió, els informes, els llibres, els butlletins, els catàlegs i els articles periodístics són els

gèneres textuais on el percentatge de falsos sentits és més elevat; mentre que pel que fa als no mateixos sentits, els gèneres que hem de destacar són: els manuals, els missatges electrònics, els fullets i les revistes (taula 102, gràfic 49). En relació amb els errors de reexpressió, els gèneres on destaquen els errors a nivell morfosintàtic són els informes, els manuals i els catàlegs; a nivell ortotipogràfic, prevalen els manuals i els fullets; i en el cas del nivell lèxic, són els articles els predominants, seguits dels butlletins, els documents legislatius i les revistes. Finalment, pel que fa a la traducció automàtica, és en els missatges electrònics on més es troben errors d'aquest tipus, de manera significativa, tot i que també en les declaracions en un nombre menor (taula 106 i gràfic 52).

En darrer lloc, en relació amb els resultats corresponents a la manipulació intencionada evident, les qüestions sociolingüístiques han aparegut, percentualment parlant, sobretot en els fullets, en les revistes, en els documents legislatius i en els documentals. En relació amb les qüestions toponímiques (i també en la paratoponímia), és en els manuals on en podem detectar més casos percentuals. Els llibres de text és el gènere textual més notable en els gentilicis. Quant a les tècniques traductores, la supressió ideològica apareix en els articles periodístics, sobretot; i l'adaptació de dades amb falsejament de la informació original, únicament en els manuals. Finalment, en el cas dels errors de comprensió, tant els falsos sentits com els no mateixos sentits únicament hi ha dades significatives pel que fa als manuals (taula 115 i gràfic 58).

6.3 TÈCNiques TRADUCTORES SEGONS ELS GRAUS D'ESPECIALITZACIÓ

En aquest punt, descrivim els percentatges relacionats amb els graus d'especialització classificats, a grans trets, en grau baix, mitjà i alt. En primer lloc, presentem les dades corresponents a l'anàlisi macrodiscursiva. L'adaptació estructural apareix, sobretot, en un grau baix d'especialització; mentre que les qüestions paralingüístiques ocorren amb més freqüència en textos amb un grau

mitjà i alt. A més a més, els aspectes relacionats amb la coherència textual solen produir-se en documents amb un grau mitjà (taula 12). En el cas dels jocs lingüístics, el grau d'especialització dels manuals és baix; ara bé, en la traducció dels títols de les obres, tots els textos analitzats estan escrits en un grau mitjà d'especialització (taules 25 i 26).

Així mateix, pel que fa als resultats pertanyents a l'anàlisi microdiscursiva, en el tractament dels elements culturals, apareixen textos amb un nivell d'especialització, majoritàriament, mitjà i baix pel que fa a l'adaptació, a la supressió i a les qüestions metalingüístiques; i amb un nivell baix quant a les no-adaptacions. Finalment, en el cas dels falsos sentits, també aquests corresponen a textos amb un grau mitjà i baix d'especialització (taula 38 i gràfic 5).

D'altra banda, pel que fa a la terminologia, dins el tractament de la nomenclatura, l'ús d'estrangerismes pertany percentualment a textos amb un grau alt i mitjà d'especialització; mentre que els neologismes són més freqüents en textos amb un grau mitjà. Quant a l'explicitació dels termes, aquests es troben exclusivament en textos amb un grau baix; mentre que l'addició i la supressió terminològica també pertany a textos, sobretot, amb un grau alt d'especialització. Finalment, els falsos sentits terminològics apareixen en els tres nivells d'especialització i, especialment, en textos amb un nivell alt. En canvi, els calcs terminològics destaquen en textos amb un nivell alt i amb un nivell baix d'especialització. Així mateix, tant en el cas de les qüestions de coherència terminològica en general, com en la terminologia mediambiental, els documents són d'un grau mitjà i baix, encara que la darrera també apareix en textos amb un grau alt. Els textos on es troben els no mateixos sentits terminològics tenen un grau mitjà i baix; i finalment, quant als errors ortotipogràfics en termes, destaquen els documents amb un grau alt d'especialització (taula 50 i gràfic 10).

En el tractament de les sigles d'organismes i de termes, la tècnica utilitzada amb més freqüència, la traducció del desenvolupament amb la conservació de la sigla original, es dona, sobretot, en textos amb un grau mitjà; quant a la segona

tècnica més freqüent, la traducció del desenvolupament i de la sigla, els documents on apareix tenen, majoritàriament, un grau alt d'especialització. I, finalment, en el cas del desenvolupament de la sigla amb la conservació de la sigla original, el percentatge de textos amb un grau baix és més elevat (taula 71 i gràfic 26).

Si observem el cas de les tècniques emprades en els organismes públics, pel que fa a la traducció literal d'aquests, podem asseverar que aquesta resalta en els textos amb un nivell mitjà, seguit dels textos amb un nivell baix; mentre que en el cas de la no-traducció, els textos més abundants són els de nivell baix, amb un percentatge similar al del nivell alt. Així mateix, en el cas dels organismes privats, la no-traducció d'aquests apareix majoritàriament en els textos amb un nivell mitjà d'especialització, acompanyats dels d'un nivell baix, encara que les dades no són significatives; en canvi, la tècnica de la traducció literal destaca clarament en els textos amb un nivell baix, per bé que no n'hi ha massa resultats (taules 63 i 64 i gràfic 20).

D'altra banda, en relació amb les altres denominacions, per un costat, la traducció literal apareix, sobretot, en textos amb un grau mitjà, encara que els segueix els que tenen un grau alt d'especialització; de l'altre, la no-traducció és majoritària pel que fa als documents amb un grau alt, seguits d'un grau baix d'especialització. Quant als errors de coherència, s'han trobat majoritàriament en documents amb un grau alt-mitjà d'especialització (taula 55 i gràfic 15).

Per acabar, en el cas de la toponímia, l'addició cultural apareix exclusivament en documents amb un grau mitjà; mentre que les qüestions relacionades amb la pragmàtica destaquen en textos amb un grau baix, encara que també apareixen en textos amb un grau mitjà. En el cas dels calcs toponímics, s'observen en documents amb un grau mitjà i baix d'especialització (taula 75 i gràfic 30). Així mateix, quant als noms de les obres, tant la tècnica més emprada, és a dir, la traducció de les obres amb la inexistència d'aquesta en llengua meta, com la segona més utilitzada, la no-traducció del títol de l'obra original, apareixen en textos amb un grau mitjà-baix d'especialització (taula 81 i gràfic 36). Finalment, els

documents on s'han trobat més errors generats per la traducció automàtica és d'un nivell d'especialització baix (taula 46).

En relació amb els altres temes, la supressió d'informació s'ha realitzat en textos amb un grau d'especialització baix; mentre que la supressió d'informació secundària s'observa majoritàriament en textos amb un grau mitjà, acompanyats dels textos amb un grau alt (taula 99 i gràfic 46). En el cas de l'addició d'informació, també són els textos amb un grau baix els que destaquen, encara que hi ha textos en els tres nivells; mentre que pel que fa a l'explicitació, aquesta es dona en documents amb un grau alt d'especialització (taula 94 i gràfic 41). Finalment, quant a les adaptacions temporals i atemporals, el grau dels textos on apareixen aquestes és d'una especialització mitjana (taula 89).

D'altra banda, si observem els textos on es produeixen els errors traductors de comprensió, podem afirmar que, mentre que els falsos sentits s'originen en textos amb un grau alt d'especialització; els no mateixos sentits apareixen en documents amb un grau baix d'especialització, majoritàriament (taula 103 i gràfic 50a). Així mateix, en el cas dels errors de reexpressió, els errors morfosintàctics són els errors que tenen més pes percentual en textos amb un grau alt d'especialització; a nivell ortotipogràfic, els errors apareixen pràcticament en els tres graus; i a nivell lèxic, els textos corresponents a aquests errors són documents amb un grau mitjà-alt (taula 108 i gràfic 55). En relació amb la traducció automàtica, els documents tenen un grau, sobretot, baix d'especialització.

Finalment, els graus d'especialització relacionats amb la manipulació intencionada evident es descriuen a continuació. Respecte a les qüestions sociolingüístiques, els textos tenen un percentatge paregut entre el nivell mitjà i el baix; mentre que en el cas de la toponímia (inclosa la paratoponímia i els gentilicis), el percentatge és major en els documents amb un grau baix d'especialització. En el cas de les tècniques utilitzades, la supressió ideològica es dona en textos amb un grau mitjà; mentre que totes les tècniques relacionades amb l'adaptació només apareixen en textos amb un grau baix d'especialització. En darrer lloc, els falsos

sentits ideològics es troben més fàcilment en textos amb un grau mitjà, mentre que els no mateixos sentits ideològics corresponen a documents amb un grau d'especialització baix (taula 116 i gràfic 59).

6.4 TÈCNIQUES TRADUCTORES SEGONS LA DIRECCIONALITAT EN EL CATALÀ

Per acabar, en aquest apartat analitzem els resultats tenint en compte la direccionalitat de les llengües respecte del català. Recordem que quan parlem de direccionalitat directa es tracta de traducció al català i, a l'inrevés, la direccionalitat inversa tracta de la traducció del català a altres llengües. En l'anàlisi macrodiscursiva, la traducció és directa, majoritàriament, pel que fa a l'adaptació estructural i a la coherència textual; mentre que en el cas dels problemes derivats de l'ús dels signes paralingüístics, els resultats en una direccionalitat i en l'altra són similars. Per últim, els jocs lingüístics i la traducció dels títols de les obres apareix sempre en la traducció directa (taules 28, 29 i 30).

En relació amb l'anàlisi microdiscursiva, en el tractament d'elements culturals, el percentatge de traducció inversa és major que el de traducció directa quant a l'adaptació i a les qüestions metalingüístiques; quant als no mateixos sentits, la direccionalitat és més elevada al català i, en el cas dels falsos sentits, les dades que s'han trobat corresponen majoritàriament a la traducció directa; en canvi, la traducció directa i inversa és similar en el cas de supressions culturals; i és exclusivament directa, pel que fa a les no-adaptacions (taula 41 i gràfic 6).

En terminologia, l'ús d'estrangerismes és major en traducció inversa; mentre que són els neologismes, l'explicitació, i l'addició i supressió de termes els que apareixen en traducció directa. Quant als errors de traducció, els falsos sentits, els no mateixos sentits i els errors ortotipogràfics són més freqüents en traducció directa. En els casos d'errors de coherència terminològica en general, hi ha més errors en la traducció inversa, encara que, específicament, en terminologia ambiental, el percentatge és major en la traducció directa. I pel que fa als calcs

terminològics, podem trobar-ne en els dos sentits de la direccionalitat (taula 51 i gràfic 11).

Pel que fa a les tres tècniques més usuals en la traducció de les sigles, en la traducció del desenvolupament amb la conservació de la sigla original, el percentatge és major pel que fa a traducció directa; en la traducció tant del desenvolupament com de la sigla, el percentatge és similar en traducció directa i inversa; i, finalment, en el desenvolupament de la sigla i el manteniment de la sigla original, és més freqüent la traducció inversa (taula 70 i gràfic 25).

En el cas dels organismes, la traducció directa és més usual en la traducció literal (per als organismes públics) i en la no-traducció (en els organismes privats), també, per bé que la diferència és menor; mentre que la traducció inversa és més habitual en la no-traducció (quant als organismes públics) i en la traducció literal dels organismes privats. A més a més, els errors relatius amb la coherència denominativa dels organismes és fonamentalment inversa (taula 66 i gràfic 21). Així mateix, pel que fa a les altres denominacions, en la traducció literal els percentatges en una direcció i en una altra són semblants; mentre que en la no-traducció, la traducció directa és la més preponderant; en canvi, en els errors d'incoherència denominativa, la traducció normalment és inversa (taula 56 i gràfic 16). Quant a la traducció toponímica, la direccionalitat inversa és més abundant en la coherència toponímica; mentre que en els calcs toponímics, la direccionalitat de la traducció és directa, i en les qüestions d'interpretació pragmàtica, és directa amb caràcter exclusiu (taula 76 i gràfic 31). Així mateix, en la traducció dels noms de les obres, la tècnica més usual, la traducció de l'obra quan aquesta és inexistent en la llengua d'arribada, és tant directa com inversa; mentre que la segona en importància, és a dir, la no-traducció del títol original, és proporcionalment més significativa en la traducció inversa (taula 80 i gràfic 35). Finalment, els errors relacionats amb la traducció automàtica en la nomenclatura s'han produït en documents traduïts al català (taula 45).

En relació amb els altres temes, la supressió d'informació només apareix en traducció directa; ara bé, pel que fa a la supressió d'informació secundària, la traducció inversa és preponderant (taula 98 i gràfic 45). Quant a l'addició d'informació, apareix en un percentatge major quant a la traducció directa; mentre que l'explicitació es troba en un pes major en la traducció inversa (taula 93 i gràfic 40). Finalment, l'adaptació s'han detectat textos amb traducció directa, fonamentalment (taula 88). D'altra banda, en els errors de comprensió, els falsos sentits són més proclius en la traducció inversa; en canvi, en la traducció directa figuren més no mateix sentits (gràfic 50b). Així mateix, en els errors de reexpressió, els errors que es produeixen en nivell morfosintàctic i lèxic la importància en la direccionalitat és molt pareguda; en el nivell ortotipogràfic és més rellevant la traducció al català; mentre que en la traducció automàtica ho és pel que fa a la traducció inversa (taula 107 i gràfic 53).

Per acabar, la traducció directa és més freqüent en les qüestions sociolingüístiques i en la toponímia; mentre que en la paratoponímia, només apareix la traducció inversa; i en els gentilicis la diferència no és important. Quant a les tècniques de traducció, tot i que la supressió ideològica apareix amb un percentatge en la traducció inversa marcadament important, la manca de dades en aquest sentit, ens du a afirmar que aquesta és preponderant en sentit directe. Així mateix, l'adaptació d'informació amb falsejament de dades és exclusivament directa. Finalment els falsos sentits ideològics es produeixen en traducció inversa amb més assiduïtat; ara bé, els no mateixos sentits ideològics són més abundants en la traducció directa (taula 117 i gràfic 60). Per facilitar la lectura de les dades anteriors, presentem la informació de manera resumida en les taules que mostrem a continuació:

MACRO-DISCURS	Aspecte	Àmbit	Mateix/No mateix àmbit	Gènere	Grau	Direccionalitat
ESTRUCTURA	adaptació estructural	empE	No	M	B	D
ESTRUCTURA	paralingüística	emp/adm. cat	Sí	R/C/I	M/A	D/I
ESTRUCTURA	coherència textual	ass	Sí	I/R	M	D
JOCS LINGÜÍSTICS	Jocs: creació de títol a partir del contingut del capítol	empE	No	M	B	D
JOCS LINGÜÍSTICS	Jocs: trad. lit. del títol	empE	No	M	B	D
TRAD. TÍTOLS	explicitació títols originals	prem	Sí/No	A	M	D
TRAD. TÍTOLS	títols sense traduir	ass	Sí/No	A	M	D

Taula 10. Aspectes rellevants i característiques a nivell macrodiscursiu.

MICRO-DISCURS	Aspecte	Àmbit	Mateix/No mateix àmbit	Gènere	Grau	Direccionalitat
ELEMENTS CULTURALS	adaptació cultural	ass/ONU/empE	Sí	L/A/M	M/B	I
ELEMENTS CULTURALS	supressió cultural	adm. cat /emp E	No	R/M	M B	D/I
ELEMENTS CULTURALS	no-adaptació	empE	No	R/M	B	D
ELEMENTS CULTURALS	metalingüística	(dades poc fiables)		c/e	M/B	I
ELEMENTS CULTURALS	FS	Fòrum 2004	Sí	A	M/B	D

Taula 11. Aspectes rellevants i característiques en relació amb els elements culturals.

MICRO-DISCURS	Aspecte	Àmbit	Mateix/No mateix àmbit	Gènere	Grau	Direccionalitat
TERMINOLOGIA	estrangerismes	Fòrum 2004/ emp/adm. cat	Sí	R/C/ L/A	A/M	I
TERMINOLOGIA	neologismes	ONU	No	L	M	D
TERMINOLOGIA	explicitació	empE	No	M	B	D
TERMINOLOGIA	add/sup termin.	prem	Sí	I/C	A	D
TERMINOLOGIA	FS	adm. esp/prem	Sí/No	A/C/I	A/M/ B	D
TERMINOLOGIA	Calcs	ass./emp	Sí	D/F	A/B	D/I
TERMINOLOGIA	Incoh. general	adm. cat	Sí/No	Leg	M/B	I
TERMINOLOGIA	Incoh. ambient.	ONU	Sí/No	LT/L /A	M/B/ A	D
TERMINOLOGIA	NMS	(dades poc fiables)	No	M/L/ F	M/B	D
TERMINOLOGIA	Ortotip. en termes	(dades poc fiables)	Sí	I/F/L	A	D

Taula 12. Aspectes rellevants i característiques en relació amb la terminologia.

MICRO-DISCURS	Aspecte	Àmbit	Mateix/No mateix àmbit	Gènere	Grau	Direccionalitat
SIGLES	trad.desenv.+sigla original	empE/ONU	Sí/No	LT/L/B/I	M	D
SIGLES	trad.desenv.+trad. sigla	prem/ adm. cat.	Sí/No	I/L/D/LT	A	D/I
SIGLES	desenv.+sigla original	ass	Sí	B/R	B	I
ORGANISMES PÚBL.	trad. lit	ONU	No	L/A/Leg	M/B	D
ORGANISMES PÚBL.	st	adm. cat/ass/emp	Sí	B/I/R	B/A	I
ORGANISMES PRIV.	st	ONU	Sí/No	L	M/B	D
ORGANISMES PRIV.	trad. lit	ONU/adm. cat	Sí/No	M/c/e	B	I
ORGANISMES PUB/PR	incoh.					I
ALTRES DENOMINACIONS	trad. lit	adm. cat.	Sí/No	A/Leg/L	M/A	D/I
ALTRES DENOMINACIONS	st	ass/emp	No	I/L	AB	D
ALTRES DENOMINACIONS	incoh.	adm. cat	Sí	Leg/D	A/M	I
TOPONÍMIA	Calcs	adm. cat/empE	Sí	Tots	M/B	D
TOPONÍMIA	addició cultural	(?)	Sí	(?)	M	I
TOPONÍMIA	prag.	(?)	No	(?)	B/M	D
TOPONÍMIA	incoh.	(?)	(?)	(?)	(?)	I
NOM DE LES OBRES	Trad. nom obres/inexistent	adm. cat.	Sí/No	B/A	M/B	D/I
NOM DE LES OBRES	st	adm. cat.	Sí/No	R	M/B	I
TRAD. AUTOM. EN NOMENCLATURA	Errors per trad. automàtica	ass	Sí	c/e/D	B	D

Taula 13. Aspectes rellevants i característiques en relació amb les sigles, els organismes, les altres denominacions, la toponímia, el nom de les obres i la traducció automàtica en la nomenclatura.

MICRO-DISCURS	Aspecte	Àmbit	Mateix/No mateix àmbit	Gènere	Grau	Direccionalitat
ALTRES TEMES	Supressió informació	emp E	No	M	B	D
ALTRES TEMES	Supressió inf. secundària	adm. cat/Forum 2004	Sí	Lg/A/R	M/A	I
ALTRES TEMES	Addició inf.	adm/empE/prem/ass	No	A/I/M	B	D
ALTRES TEMES	Explicitació	empE	Sí	C/R	A	I
ALTRES TEMES	Adaptació temporal/atemp	ONU/Fòrum 2004	No	L/A	M	D
ERRORS COMPRENSIÓ	NMS	empE	No	M/c/e/F/R	B	D
ERRORS COMPRENSIÓ	FS	ONU/emp	Sí	I/L/B/C/A	A	I
ERRORS REEXPRESSIONIÓ	Morfosintàctics	emp/empE/ass	Sí/No	I/M/C	A	D/I
ERRORS REEXPRESSIONIÓ	Ortotipogràfics	emp E	No	M/F	A/M/B	D
ERRORS REEXPRESSIONIÓ	Lèxics	adm. esp/prem	Sí	A/B/Lg/R	M/A	D/I
ERRORS REEXPRESSIONIÓ	TA	adm. cat./ass	Sí	c/e/D	B	I

Taula 14. Aspectes rellevants i característiques en relació amb els altres temes i amb els errors traductors.

MICRO-DISCURS	Aspecte	Àmbit	Mateix/No mateix àmbit	Gènere	Grau	Direccionalitat
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	sociolingüística	adm. esp/emp	Sí	F/R/Lg /Dc	M/B	D
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	toponímia	empE	No	M	B	D
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	paratoponímia	ass	No	M	B	I
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	gentilicis	empE	Sí	LT	B	D/I
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	Supressió ideol.	Fòrum 2004	Sí	A	M	D
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	Adap.dades+fals.inf.	empE	No	M	B	D
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	FS ideol.	ass	Sí	M	M	I
MANIPULACIÓ INTENCIONADA	NMS ideol.	emp E	No	M	B	D

Taula 15. Aspectes rellevants i característiques de la manipulació ideològica intencionada.

Conclusions

En la realització d'aquest treball, amb la comparació de les versions originals i les traduïdes de les diverses obres, preteníem establir si en les traduccions es produïa el que Toury denomina *norma*, és a dir, una regularitat en les decisions traductològiques preses pels distints participants del fet traductor amb capacitat decisòria. Si aquesta primera premissa s'acomplia, calia constatar de quina manera es configuraven les distintes normes que constitueixen la classificació d'aquest autor: la *norma inicial*, les *normes preliminars* i les *normes operatives*. Recordem, doncs, que la norma inicial determina el grau d'aproximació de les traduccions respecte de les obres originals; les normes preliminars constitueixen la política traductora determinada abans del mateix fet traductor; i les normes operatives són les decisions concretes que es prenen durant la realització de les traduccions, les quals es materialitzen en tècniques i estratègies.

D'antuvi, el principal objectiu que es pretenia amb aquesta tesi era la caracterització de la traducció mediambiental en català, és a dir, tant en la traducció catalana com en la producció catalana traduïda a altres llengües. En aquest sentit, volíem comprovar, en primer lloc, si en les traduccions es determinava una *adequació*, és a dir, si aquestes s'acostaven cap al text i cultura originals, o una *acceptabilitat*, açò és, si seguien una aproximació cap al text i cultura d'arribada, per tal de conformar el criteri que defineix la norma inicial.

Així mateix, en relació amb les normes preliminars, es tractava de descriure quins són els àmbits d'ús en cada cas, tant pel que fa a la producció i a la traducció

com a la recepció; les llengües que hi participen, la direccionalitat de les llengües, si hi ha versions mediadores i si aquestes s'oculten, si s'expliciten els traductors, a quins gèneres pertanyen els textos ambientals i a quina tipologia textual, amb quin grau d'especialització estan escrits i com són els suports que els sustenten.

A més a més, quant a les normes operatives, en primer terme, desitjàvem fer una caracterització dels elements que constitueixen el macrodiscurs en les traduccions, és a dir, les qüestions que tenen a veure amb l'edició dels textos, el tractament que es dona a cada gènere i a cada tipologia textual a les traduccions, etc.

D'altra banda, des d'una perspectiva microdiscursiva, un segon objectiu era la detecció i catalogació dels aspectes rellevants que afecten el procés traductor i que conformen el que es denomina problema traductor, tant pel que fa a les tècniques que es duen a terme en cada cas i als temes a què afecten, com als errors comesos. En aquest sentit, hem aplicat a la traductologia les teories antropològiques de Marvin Harris per tal de classificar aquestes tècniques en dos grans blocs: les que segueixen un comportament sense intencionalitat ideològica evident i les que determinen un comportament amb intencionalitat ideològica evident.

És per això que, a banda de caracteritzar de quina manera s'adapta la realitat cultural del context corresponent als originals, preteníem detectar si en l'adaptació al context meta, es generava alguna mena de canvi en l'estratègia ideològica seguint uns interessos concrets. Finalment, consideràvem interessant identificar si la situació sociolingüística de les llengües d'arribada havia influït en el resultat de les obres traduïdes, o si era la situació sociolingüística original la que determinava aquest resultat i en quins casos.

Les conclusions que es desprenen, doncs, d'aquest estudi descriptiu, les recollim en dos apartats. En un primer apartat, exposem quines són les *normes primàries*, és a dir, les de major rellevància, seguint la terminologia de Toury, que hem detectat al llarg de l'anàlisi. En un segon apartat, detallem les *normes secundàries* que hem observat, i que considerem, de menor rellevància dins d'aquest estudi.

A) NORMES PRIMÀRIES

La norma inicial determina en gran mesura les normes operatives matricials i lingüísticotextuals, és a dir, les que operen a nivell macrodiscursiu i microdiscursiu, respectivament. En general, amb relació a la norma inicial, de tot el corpus analitzat, podem afirmar que hem detectat una major adaptació a la cultura d'arribada en els textos amb un menor grau d'especialització; mentre que és en els documents amb un nivell alt i mitjà d'especialització els que més s'han acostat, en aquest sentit, a la cultura d'origen.

Dins de les normes preliminars, pel que fa a la tria de llengües en la política traductològica, podem concloure que en la traducció mediambiental la llengua catalana és, amb diferència, més una llengua d'arribada que d'origen. En canvi, pel que fa a les altres llengües que constitueixen el nostre corpus, podem afirmar que l'espanyol, tot i ser llengua d'arribada al nostre corpus, té un percentatge bastant elevat com a llengua d'origen, que cal tenir en consideració. L'anglès és llengua, sobretot d'origen, però amb un tant per cent de llengua d'arribada a tenir en compte. El francès és clarament llengua d'arribada, tot i que també hi figura com a llengua d'origen. I, per acabar, de totes les traduccions de què disposem al nostre corpus, l'alemany, l'italià, el portugués (i el galleg) i l'euskera són llengües d'arribada.

Una altra de les qüestions que millor descriuen la traducció mediambiental en català és la indeterminació en els textos de què és original i què és traducció, atés que en més d'un 75 % del nostre corpus no hi figura aquesta informació. Si tenim en compte aquest factor per àmbits de traducció, només la premsa especifica aquestes dades, i li segueixen les empreses (incloses les editorials), l'administració i les associacions. Les raons per les quals s'amaga que un text és original o traducció poden raure en la seua irrellevància, en qüestions de tipus sociolingüístic, en qüestions de tipus ideològic i econòmic, i en qüestions, simplement, de tipus pràctic. Tanmateix, en el cas de les versions mediadores, creiem que els motius són, bàsicament, econòmics, tot i que l'ocultació del fet que existeix una llengua

mediadora en les traduccions al català o al castellà respon a causes de prestigi i de rivalitat social entre llengües. En qualsevol cas, podem asseverar que quan es detecta que hi ha hagut versió mediadora en el procés traductor, entre un 56 % i un 72 % dels casos aquesta és la versió espanyola.

Finalment, quant a l'aparició o no del nom del traductor, això només ha ocorregut en un 16 % del nostre corpus mediambiental, del qual, més d'un terç dels textos han estat traduïts per traductors no especialitzats, i un terç han estat traduïts per experts mediambientals o traduïts per traductors generals i adaptats per experts.

Quant a les normes operatives matricials, en primer lloc, cal apuntar que dels gèneres textuais que hem trobar en la traducció mediambiental, els més nombrosos han estat les declaracions, els informes, els articles periodístics, els manuals i les revistes. En relació amb la tipologia textual, podem afirmar que el tipus textual predominant en els documents mediambientals pertanyents al nostre corpus és l'exposició, encara que en podem trobar fragments seqüencials de tots els tipus. A més a més, si comparem la tipologia textual original amb les traduccions corresponents als textos del nostre corpus, aquestes es mantenen, en general, sense variacions.

Així mateix, si observem el grau d'especialització dels textos del nostre corpus, el percentatge més alt (un 59 %) dels documents tipus correspon als textos de grau mitjà, un 30 % de documents de grau baix i un 11 % de documents de grau alt d'especialització. Així mateix, amb relació al suport textual, podem asseverar que en general, la majoria de textos no han variat el seu suport en les traduccions i, en els casos en què ho han fet aquest canvi no ha presentat cap variació en la recepció del text, llevat de la publicació en les versions traduïdes del BOE en català i en valencià a causa del tipus d'emmagatzematge que permet el seu suport d'aquestes versions.

D'altra banda, pel que fa a les qüestions d'edició, en primer lloc, cal mencionar que les empreses editorials són les que més adapten i els textos que més acusen aquesta adaptació són els manuals; en canvi, les associacions, les empreses i

l'administració catalana són els àmbits que més problemes tenen relacionats amb les qüestions d'estructura textual, sobretot, quant a les revistes, els informes i els catàlegs. Aquests errors tenen a veure, sobretot, amb la relació entre el codi lingüístic i l'icònic, la qual cosa afecta la comprensió dels textos per part dels lectors, ja que no poden construir de manera seqüencial la informació que se'ls presenta.

Així mateix, quant a la política lingüística en l'edició, per una banda, podem afirmar que, especialment en textos hipertextuals, alguns dels problemes deriven de la predominància d'una llengua (que no sempre és l'original) respecte de les altres. En aquest sentit, també podem concloure que, així com en les publicacions de la Generalitat de Catalunya la llengua catalana és la predominant, en les publicacions de la Generalitat Valenciana és l'espanyol la llengua que preval.

En les normes operatives lingüísticotextuals, podem concloure que, en la traducció mediambiental, hi ha, en primer lloc, un comportament sense intencionalitat ideològica evident que comprén qüestions relacionades amb els elements culturals, amb el tractament de la nomenclatura i amb altres temes no tan específicament culturals. A més a més, dels nivells de classificació dels elements culturals que proposa Katan, podem constatar que aquests aspectes estan més relacionats amb els nivells de capacitat i habilitat en la comunicació, amb la conducta i amb l'entorn físic. Per altre costat, també s'ha detectat un comportament amb intencionalitat ideològica evident en l'aplicació d'algunes tècniques traductores i en uns temes en concret. Així doncs, podem concloure que aquests aspectes es relacionen directament amb els nivells que afecten la identitat, les creences i els valors, els darrers nivells de la classificació de Katan. Finalment, també hem observat errors traductors, tant de comprensió com de reexpressió en tots dos comportaments.

D'altra forma, si relacionem aquests comportaments amb els àmbits de traducció, podem afirmar que, en concret, hem detectat un comportament amb intencionalitat evident en l'administració espanyola, en el Fòrum 2004, en les

associacions, en les empreses i en les empreses editorials. A més a més, si atenem la direccionalitat de la llengua, l'administració espanyola, les empreses i el Fòrum 2004 manipulen intencionadament en la traducció cap al català; les associacions, a la inversa; i les empreses editorials, tant en un sentit com en l'altre.

En el cas del comportament sense intencionalitat evident, constatem que les empreses editorials, l'administració catalana, l'ONU i les associacions han fet servir alguna tècnica pel que fa al tractament dels elements culturals; mentre que en el Fòrum 2004, s'hi han produït errors de comprensió cultural en forma de falsos sentits. Si creuem aquestes dades amb la direccionalitat del català, podem afirmar que en les associacions, la traducció és a partir del català; en canvi, en l'administració catalana i les empreses editorials, es produeix una ambivalència en la direccionalitat. Quant als errors del Fòrum 2004, aquests s'han comés en sentit directe.

Per altre costat, tocant a la terminologia, hem detectat errors terminològics en l'administració catalana (en sentit invers); en l'espanyola, en la premsa i en l'ONU (en traducció al català); i en les associacions i en les empreses (en ambdós sentits de la direccionalitat). D'aquestes, volem destacar els errors d'incoherència en la traducció al català de terminologia mediambiental, els quals s'han observat en l'administració de l'ONU. Així mateix, també ressaltem els errors d'incoherència denominativa a partir del català, pel que fa a l'administració catalana. En aquest sentit, podem afirmar que els errors d'incoherència solen aparèixer en sentit invers en tots els casos (terminologia, denominació i toponímia), tret del cas específic de la terminologia mediambiental. Finalment, en relació amb els errors de comprensió, aquests es cometen amb més freqüència en les traduccions de l'ONU i en les empreses (en traducció inversa), i en les empreses editorials (en sentit directe); en canvi, els errors de reexpressió, s'observen, sobretot, en les empreses editorials, en les empreses i en les associacions (tant al català com del català). A més a més, en el cas de la traducció automàtica, els errors produïts per aquesta es troben, en especial,

en l'administració catalana (en sentit invers, sobretot cap a l'espanyol) i en les associacions (en les traduccions al català).

En relació amb els darrers, la gran quantitat d'errors gramaticals en les versions catalanes, tant originals com traduccions, denoten, en primer lloc, una manca de normalització en la llengua; i en segon lloc, en el cas de les traduccions (recordem que la majoria ho són), una deixadesa en aquestes edicions que, de vegades, pot estar relacionada amb la poca rendibilitat econòmica d'aquestes, amb la urgència amb què es deu haver fet la traducció i amb la traducció medidora del castellà, majoritàriament, que relega el paper de les traduccions al català a un segon pla, des del punt de vista sociolingüístic.

D'altra banda, si considerem els gèneres textuais i el grau d'especialització dels textos, podem concloure que, pel que fa al comportament amb intencionalitat ideològica evident, la majoria d'aspectes es detecten en manuals amb un nivell baix d'especialització; però també amb un nivell mitjà en manuals i articles periodístics. Així mateix, les qüestions de tipus sociolingüístic corresponen a fullets, revistes, documents legislatius i documentals, amb un nivell d'especialització mitjà-baix.

En relació amb els comportaments sense intencionalitat ideològica, el tractament dels elements culturals apareix, sobretot, en revistes, manuals i articles periodístics amb un grau mitjà i baix d'especialització. Quant als errors terminològics, podem asseverar que aquests es produeixen en tot tipus de gèneres textuais i en els tres nivells d'especialització. Tanmateix, si destaquem els errors d'incoherència terminològica ambiental, aquests es produeixen majoritàriament en els llibres de text, en els llibres i en els articles periodístics, també en els tres nivells.

Finalment, pel que fa als errors de comprensió, val la pena esmentar la diferència que s'estableix entre els falsos sentits i els no mateixos sentits, ja que els primers s'esdevenen en informes i llibres, amb un grau alt d'especialització (també en articles periodístics i butlletins, amb un grau mitjà); mentre que els segons ocorren en manuals, fullets, missatges de correu electrònic i revistes amb un nivell

baix. És molt probable que les causes d'aquest comportament se situen en la dificultat de comprensió dels textos amb un grau més elevat en l'especialització, en comparació amb els menys especialitzats o divulgatius en els quals, tot i que s'observen errors de comprensió, aquests no són tan significatius com els que es detecten en els primers.

Així mateix, en el cas dels errors de reexpressió, els més nombrosos a nivell ortotipogràfic es produeixen en manuals i fullets, en els tres nivells d'especialització, sobretot en el més alt; a nivell lèxic, els errors s'originen en articles periodístics, butlletins, legislació i revistes amb un grau mitjà-alt; i a nivell morfosintàctic en informes, manuals i catàlegs d'un nivell alt. En conclusió, observem que la relació que s'estableix entre grau d'especialització i percentatge d'errors gramaticals no és inversament proporcional, com es podria suposar, sinó que majoritàriament es cometen en textos amb un nivell alt-mitjà d'especialització. En contrast, pel que fa a la traducció automàtica, els errors que es cometen pertanyen a un nivell baix d'especialització, en gèneres textuais com les declaracions, els catàlegs i els missatges de correu electrònic.

b) Normes secundàries

Si observem les normes que regeixen els comportaments en el corpus analitzat de la traducció mediambiental, podem concloure, pel que fa a les normes operatives matricials, una sèrie d'aspectes de caire menys rellevant. En primer lloc, cal esmentar, quant als comportaments a nivell estructural, que les adaptacions d'estructura sempre es donen en àmbits distints entre la traducció i la producció dels textos; mentre que els problemes que es troben en aquest nivell: les qüestions relacionades amb l'ús de signes paralingüístics i la coherència textual, tenen lloc en traduccions els originals de les quals pertanyen a la mateixa institució o, almenys, al mateix àmbit d'ús.

A més a més, podem afirmar que la majoria de jocs lingüístics que s'han trobat en els originals en llengua anglesa dels manuals divulgatius no es conserven en les traduccions catalana i espanyola, a causa, especialment, de la reestructuració de les obres, però també de la creació de nous títols a partir dels continguts dels capítols i de la traducció literal dels títols originals. En conseqüència, aquest fet produeix una pèrdua en el joc de paraules del títol original, el caràcter lúdic dels quals es difumina en les traduccions perquè no s'hi aconsegueix la mateixa finalitat que en les obres originals. De tota manera, encara que aquesta pot afectar la intencionalitat de l'edició original, que és fer una edició divertida per atraure els possibles lectors, aquesta pèrdua no és rellevant en el conjunt de les obres.

D'altra banda, tot i que en la traducció d'aquests títols a l'espanyol i al català no es pot observar gairebé cap diferència, alguns jocs intertextuals que s'han mantingut en la versió espanyola no es conserven en la catalana a causa de la diferència que s'estableix entre una realitat sociolingüística i l'altra. A més a més, això ens confirma, d'alguna manera, la sospita que, com hem vist amb relació a altres aspectes de les traduccions, la versió espanyola ha fet de versió medidora entre l'original anglès i la traducció catalana, encara que aquest fet no s'esmenten en les traduccions.

Finalment, pel que fa a les normes operatives lingüísticotextuals, volem fer esment dels temes que es presten en la traducció mediambiental a una major manipulació intencionada evident i que són, en primer lloc, les qüestions de caire sociolingüístic, en especial, pel que fa a la relació que s'estableix entre l'espanyol i el català, i entre les distintes variants d'aquest darrer. En aquest sentit, opinem que les dobles versions (una per a cada variant de la llengua catalana) traduïdes d'un mateix original contribueixen, d'alguna manera, al secessionisme lingüístic del català. Seguidament, són les qüestions de tipus toponímic i paratoponímic, les quals intervenen de manera significativa en el constructe identitari nacional, com hem vist, les que destaquen en segon lloc. Tercerament, hem observat manipulació intencionada en les qüestions de gènere que, igual que en altres discursos, també en

l'ambiental queden sense resoldre, atés que responen a una manera patriarcal, i per tant, cultural, de concebre el món. I, finalment, les qüestions d'ètnia, que encara que apareixen de manera anecdòtica en el nostre corpus, no ens hem deixat de sorprendre en trobar-les, si considerem la seua significació racial.

Així mateix, potser siga interessant mencionar algunes pautes de comportament en relació amb el mecenatge de la traducció, és a dir, si la responsabilitat de la traducció recau sobre la mateixa institució o, si més no, dins del mateix àmbit que l'ha produït, o si és un altre àmbit d'ús el que ha traduït, distint del de la producció del text original. Tanmateix, creiem que els resultats trobats en un i en un altre sentit no són determinants, ja que la tendència no està clarament definida. En aquest sentit, la majoria dels aspectes relacionats amb la manipulació intencionada s'han detectat en traduccions els originals de les quals no corresponen a la mateixa institució o al mateix àmbit, tot i que també se n'observen en els casos en què els àmbits coincideixen. Així mateix, quant als elements culturals, les tècniques utilitzades estan repartides igualment entre un cas i el contrari en la coincidència entre els àmbits de producció i traducció. Pel que fa als errors en la terminologia, els no mateixos sentits no comparteixen l'àmbit traductor i el productor; els calcs terminològics i els errors ortotipogràfics en els termes, els cometem la mateixa entitat o el mateix àmbit que produeix els textos on apareixen; mentre que en els falsos sentits i en la incoherència terminològica general i mediambiental, de vegades coincideix l'àmbit i de vegades no. Finalment, en relació amb els errors de comprensió, en els falsos sentits concorda l'àmbit i en els no mateixos sentits, no; mentre que, pel que fa als errors de reexpressió, els ortotipogràfics no comparteixen l'àmbit entre traducció i producció; en canvi, els errors lèxics i els generats per la traducció automàtica es cometem per la mateixa institució o el mateix àmbit d'ús; i, en darrer lloc, en els morfosintàctics es indiferent aquest paràmetre.

Per a finalitzar, volem afegir a aquestes conclusions, que tot i que som conscients del que aquest estudi representa en la nostra vida investigadora, no hi

veiem un objectiu ja assolit, sinó un inici en la consecució d'un projecte més llarg i durador, que s'anirà conformant al llarg del temps. En aquest sentit, creiem que les reflexions fetes sobre l'anàlisi de la traducció mediambiental poden servir de base a d'altres treballs que s'emmarquen dins els estudis descriptius o que analitzen el transvasament lingüístic dels elements culturals i la manipulació ideològica. Així mateix, considerem que aquest treball contribueix a l'obertura de diverses vies en la realització de recerques sobre l'anàlisi lingüístic del discurs mediambiental, ja siga des de la traducció o des d'altres enfocaments, com ara l'anàlisi del discurs, la terminologia o la sociolingüística.

Bibliografia del corpus

ADMINISTRACIONS

- 1a. CEMR Local Agenda 21 Basic Guide. www.sustainable-cities.org/Basic%20Guide%20English.doc [consulta: abril 2004]
- 1b. Consell dels Municipis i les Regions d'Europa: *Guia bàsica del Consell dels Municipis i Regions d'Europa per a l'Agenda 21 local*. Generalitat de Catalunya. 1998? <http://www.cat-sostenible.org/guiabasica.htm> [consulta: abril, 2004]
- 2a. UN. *Declaration Of The United Nations Conference On The Human Environment*. Stockholm, June 1972. http://www.natural-resources.org/minerals/law/docs/int_law/Stockholm_decl_en.pdf [consulta: abril, 2004]
- 2b. ONU. *Declaració de la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient Humà*. Estocolm, juny, 1972. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.
- 3a. UN. *The Johannesburg Declaration on Sustainable Development*. 2002. www.johannesburgsummit.org/html/documents/summit_docs/1009wssd_pol_declaration.doc
- 3b. ONU. *La declaració de Johannesburg sobre desenvolupament sostenible*. 2002. <http://www.fcj.urv.es/dip/Johannesburg.pdf> [consulta: abril 2004]
4. Papers de Sostenibilitat Núm. 2- 2002. *Governance for Sustainable Development. Governança per al Desenvolupament Sostenible*. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. Institut Internacional de Governabilitat de Catalunya. <http://www.cat-sostenible.org/pdf/papers2.pdf> [consulta: abril, 2004]
- 5a. All of us. Núm. 16. *Air pollution*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.allofus.net/Allof16/public_html/index.html. [consulta: abril 2003]
- 5b. Tots. Núm. 16. *Contaminació atmosfèrica*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.tots.net/Num16/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 6a. All of us. Núm. 17. *Islands*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.allofus.net/Allof17/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 6b. Tots. Núm. 17. *Illes*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.tots.net/Num17/public_html/index.html. [consulta: abril 2003]
- 7a. All of us. Núm. 18. *Trade*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.allofus.net/Allof18/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 7b. Tots. Núm. 18. *Comerç*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.tots.net/Num18/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 8a. All of us. Núm. 19. *Environmental design*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.allofus.net/Allof19/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 8b. Tots. Núm. 19. *Ecodisseny*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.tots.net/Num19/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 9a. All of us. Núm. 20. *Ecological economics*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.allofus.net/Allof20/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 9b. Tots. Núm. 20. *L'economia ecològica*. Centre Unesco de Catalunya. http://www.tots.net/Num20/public_html/index.html [consulta: abril 2003]

- 10a. All of us. Núm. 21. *Indicators of sustainable development*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof21/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 10b. Tots. Núm. 21. *Indicadors de desenvolupament sostenible*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num21/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 11a. All of us. Núm. 22. *Industries*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof22/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 11b. Tots. Núm. 22. *Indústries*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num22/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 12a. All of us. Núm. 23. *Women and environment*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof23/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 12b. Tots. Núm. 23. *Dones i medi ambient*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num23/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 13a. All of us. Núm. 24. *Agriculture*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof24/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 13b. Tots. Núm. 24. *Agricultura*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num24/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 14a. All of us. Núm. 25. *Transport*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof25/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 14b. Tots. Núm. 25. *Transport*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num25/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 15a. All of us. Núm. 26. *Natural disasters*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof26/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 15b. Tots. Núm. 26. *Desastres naturals*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num26/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 16a. All of us. Núm. 27. *Environmental information*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof27/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 16b. Tots. Núm. 27. *Informació ambiental*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num27/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 17a. All of us. Núm. 28. *Mountains*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof28/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 17b. Tots. Núm. 28. *Muntanyes*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num28/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 18a. All of us. Núm. 29. *Environmental democracy*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof29/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 18b. Tots. Núm. 29. *Democràcia ambiental*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num29/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 19a. All of us. Núm. 30. *Organic waste*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof30/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 19b. Tots. Núm. 30. *Matèria organica*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num30/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 20a. All of us. Núm. 31. *Jobs for sustainability*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof31/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 20b. Tots. Núm. 31. *Professions per a la sostenibilitat*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num31/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 21a. All of us. Núm. 32. *Environmental health*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof32/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 21b. Tots. Núm. 32. *Salut ambiental*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num32/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 22a. All of us. Núm. 33. *Alien species*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof33/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 22b. Tots. Núm. 33. *Espècies invasores*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num33/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 23a. All of us. Núm. 34. *Forests*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof34/public_html/index.html [consulta: abril 2003]

- 23b. Tots. Núm. 34. *Boscós*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num34/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 24a. All of us. Núm. 35. *Green taxation*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof35/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 25b. Tots. Núm. 35. *Fiscalia ambiental*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num35/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 26a. All of us. Núm. 36. *Urban mobility*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof36/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 26b. Tots. Núm. 36. *Mobilitat urbana*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num36/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 27a. All of us. Núm. 37. *New technologies*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof37/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 27b. Tots. Núm. 37. *Noves tecnologies*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num37/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 28a. All of us. Núm. 38. *Wetlands*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof38/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 28b. Tots. Núm. 38. *Aiguamolls*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num38/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 29a. All of us. Núm. 39. *Persistent organic pollutants*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof39/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 29b. Tots. Núm. 39. *Contaminants orgànics persistents*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num39/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 30a. All of us. Núm. 40. *Groundwater*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof40/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 30b. Tots. Núm. 40. *Aigües subterrànies*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num40/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 31a. All of us. Núm. 41. *Coral reefs*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof41/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 31b. Tots. Núm. 41. *Escull de corall*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num41/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 32a. All of us. Núm. 42. *Environmental conflict*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.allofus.net/Allof42/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 32b. Tots. Núm. 42. *Conflictos ambientales*. Centre Unesco de Catalunya.
http://www.tots.net/Num42/public_html/index.html [consulta: abril 2003]
- 33a. Tots, *Quaderns d'educació ambiental*. 20.02.2002. Centre Unesco de Catalunya. <tots-llista@cesca.es>
- 33b. *All of Us, Environmental Education Dossiers*. 20.02.2002. Centre Unesco de Catalunya. <allofus-llista@allofus.net>
- 34a. Tots, *Quaderns d'educació ambiental*. 08.04.2002. Centre Unesco de Catalunya. <tots-llista@cesca.es>
- 34b. *All of Us, Environmental Education Dossiers*. 08.04.2002. Centre Unesco de Catalunya. <allofus-llista@allofus.net>
- 35a. Tots, *Quaderns d'educació ambiental*. 29.05.2002. Centre Unesco de Catalunya. <tots-llista@cesca.es>
- 35b. *All of Us, Environmental Education Dossiers*. 29.05.2002. Centre Unesco de Catalunya. <allofus-llista@allofus.net>
- 36a. Tots, *Dossiers d'educació ambiental*. 20.09.2002. Centre Unesco de Catalunya. <tots-llista@cesca.es>
- 36b. *All of Us, Environmental Education Dossiers*. 20.09.2002. Centre Unesco de Catalunya. <allofus-llista@allofus.net>
- 37a. Tots, *Dossiers d'educació ambiental*. 20.05.2003. Centre Unesco de Catalunya. <tots-llista@cesca.es>
- 37b. *All of Us, Environmental Education Dossiers*. 20.05.2003. Centre Unesco de Catalunya. <allofus-llista@allofus.net>
- 38a. GENCAT: *Manuale d'ecogestió. Guia pràctica per a la implantació d'un sistema de gestió ambiental*
- 38b. GENCAT: *Ecomanagement Manuals. Practical guide for the impantation of an environmental management scheme*
39. Butlletí/Boletín. Núm 1. *Cimera del clima de Kyoto /Cumbre del clima de Kyoto*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Novembre 1997. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]

40. Butlletí/Boletín. Núm 2. *La Biodiversitat de l'ós pirenaic /La Biodiversidad del oso pirenaico*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Desembre/Gener 1997 (?). <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
41. Butlletí/Boletín. Núm 3. *1998, l'Any de l'Oceà /1998, el Año del Océano*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Febrer 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
42. Butlletí/Boletín. Núm 4. *La ciutat sostenible/La ciudad sostenible*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Març 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
43. Butlletí/Boletín. Núm 5. *El clima i el Roine /El clima y el Ródano*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Abril 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
44. Butlletí/Boletín. Núm 6. *Internet i medi ambient /Internet y medio ambiente*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Maig 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
45. Butlletí/Boletín. Núm 7. *Les grans celebracions /Las grandes celebraciones*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juny 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
46. Butlletí/Boletín. Núm 8. *Comerciar amb els residus i la contaminació /Comerciar con los residuos y la contaminación*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juliol/agost 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
47. Butlletí/Boletín. Núm 9. *El paisatge infernal /El paisaje infernal*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Setembre 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
48. Butlletí/Boletín. Núm 10. *Sense plom. Sense benzina /Sin plomo. Sin gasolina*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Octubre 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
49. Butlletí/Boletín. Núm 11. *Drets Humans i Medi Ambient /Derechos Humanos y Medio Ambiente*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Novembre 1998. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
50. Butlletí/Boletín. Núm 12. *Bones festes, consumidor! / ¡Felices fiestas, consumidor!* Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Desembre 1998/Gener 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
51. Butlletí/Boletín. Núm 13. *El dia després /El día después*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Febrer 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
52. Butlletí/Boletín. Núm 14. *Transgènics, per a qui? /Transgénicos, ¿para quién?* Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Març 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
53. Butlletí/Boletín. Núm 16. *El periodisme ambiental a Europa /El periodismo ambiental en Europa*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Maig 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
54. Butlletí/Boletín. Núm 17. *Gestió de recursos hídrics /Gestión de recursos hídricos*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juny 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
55. Butlletí/Boletín. Núm 18. *Les dades s'instal·len al territori /Los datos se instalan en el territorio*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juliol/agost 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
56. Butlletí/Boletín. Núm 19. *L'agressió ambiental de l'ona sonora /La agresión ambiental de la onda sonora*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Setembre 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
57. Butlletí/Boletín. Núm 20. *Fenòmens naturals i catàstrofes humanes /Fenómenos naturales y catástrofes humanas*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Octubre 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
58. Butlletí/Boletín. Núm 21. *Excés de població en un món mancat de recursos /Exceso de población en un mundo falto de recursos*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Novembre 1999. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]

59. Butlletí/Boletín. Núm 22. *Cap a la Informació Ambiental del Segle XXI /Hacia la información ambiental del Siglo XXI*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Desembre/gener 1999 (?).<http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
60. Butlletí/Boletín. Núm 23. *Els punts negres del desenvolupament/ Los puntos negros del desarrollo*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Febrer 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
61. Butlletí/Boletín. Núm 24. *La ciutat, urbanisme viu/La ciudad, urbanismo vivo*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Març 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
62. Butlletí/Boletín. Núm 25. *El debat de les ones/El debate de las ondas*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Abril 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
63. Butlletí/Boletín. Núm 26. *L'espai rural: un món per definir/El espacio rural: un mundo por definir*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Maig 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
64. Butlletí/Boletín. Núm 27. *Quan el desert segueix l'home/Cuando el desierto sigue al hombre*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juny 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
65. Butlletí/Boletín. Núm 28. *"Petu Mongeleiñ": encara existim/ "Petu Mongeleiñ": aún existimos*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juliol/agost 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
66. Butlletí/Boletín. Núm 29. *Aprenent a imitar la natura/Aprendiendo a imitar la naturaleza*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Setembre 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
67. Butlletí/Boletín. Núm 30. *Energia i combustibles per trencar la inèrcia/Energía y combustibles para romper la inercia*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Octubre 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
68. Butlletí/Boletín. Núm 31. *Nous canals de comunicació per a una nova societat/Nuevos canales de comunicación para una nova sociedad*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Novembre 2000. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
69. Butlletí/Boletín. Núm 33. *Medi ambient, filantropia i negoci/Medio ambiente, filantropía y negocio*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Febrer 2001. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
70. Butlletí/Boletín. Núm 34. *Conflictes ambientals: recerca de solucions/Conflictos ambientales: búsqueda de soluciones*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Març 2001. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
71. Butlletí/Boletín. Núm 35. *Els nous camins del Dret Ambiental/Los nuevos caminos del Derecho Ambiental*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Abril 2001. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
72. Butlletí/Boletín. Núm 36. *Clima polític/Clima político*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Maig 2001. <http://terrabit.ictnet.es> [consulta: maig 2003]
73. Butlletí/Boletín. Núm 42. *Arbres amb etiqueta/Árboles con etiqueta*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Desembre 2001/gener 2002
74. Butlletí/Boletín. Núm 43. *Transferir tecnologia o compartir coneixement?/¿Transferir tecnología o compartir conocimiento?* Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Febrer 2002
75. Butlletí/Boletín. Núm 44. *Decidir junts/Decidir juntos*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Març 2002
76. Butlletí/Boletín. Núm 47. *Antenes mòbils/Antenas móviles*. Centre d'Estudis D'informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juny 2002
- 77a. *Model de pacte per a la mobilitat. Xarxa de ciutats i pobles cap a la sostenibilitat*. Diputació de Barcelona: Xarxa de municipis. Àrea de Medi Ambient. Servei de Medi Ambient. <http://www.diba.es/mediambient/ModelPacteMovilitat.pdf> [consulta: maig 2003]
- 77b. *Modelo de Pacto local para la Movilidad Sostenible y Metodología para la redacción*. Grupo de Trabajo de Ecología Urbana. Diputació de Barcelona: Xarxa de municipis. Àrea de Medi Ambient.

- Servei de Medi Ambient. <http://www.diba.es/mediambient/ModeloPactoMovilidad.PDF> [consulta: maig 2003]
- 78a. *Sierra de Espadán. Declarado parque natural*. Generalitat Valenciana: Conselleria de Mig Ambient. 1998
- 78b. *Serra d'Espada. Declarat parc natural*. Generalitat Valenciana: Conselleria de Mig Ambient. 1998
- 79a. *Etiquetado de alimentos transgénicos. Información al consumidor*. Generalitat Valenciana: Conselleria d'Indústria i comerç
- 79b. *Equitetatge d'aliments transgènics. Informació al consumidor*. Generalitat Valenciana: Conselleria d'Indústria i comerç
80. *L'Ambibús*. CD-ROM. Generalitat Valenciana: Conselleria de Medi Ambient
81. *El Palmerar d'Elx*. CD-ROM Ajuntament d'Elx.
82. *El CEA. Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana*. CD-ROM. Generalitat Valenciana: Conselleria de Medi Ambient
- 83a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 107. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.04.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 83b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 107. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.04.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 84a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 108. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.05.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 84b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 108. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.05.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 85a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 109. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 31.05.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 85b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 109. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 31.05.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 86a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 110. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.06.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 86b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 110. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.06.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 87a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 111. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.06.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 87b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 111. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.06.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 88a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 112-113. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 07.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 88b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 112-113. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 07.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 89a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 114. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.09.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 89b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 114. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.09.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 90a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 115. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.09.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 90b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 115. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.09.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 91a. Rectificació al Butlletí electrònic del DMA. Núm. 115. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.09.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 91b. Rectificación al Boletín electrónico del DMA. Núm. 115. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.09.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 92a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 118. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.11.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 93b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 118. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.11.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 94a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 119. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.11.02 <mediamb@www3.gencat.es>

- 94b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 119. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.11.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 95a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 122. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.01.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 95b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 122. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.01.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 96a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 123. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.01.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 96b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 123. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 30.01.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 97a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 124. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.02.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 97b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 124. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 15.02.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 98a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 125. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 05.03.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 98b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 125. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 05.03.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 99a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 126. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 18.03.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 99b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 126. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 18.03.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 100a. Butlletí electrònic del DMA. Núm. 127. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 01.04.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 100b. Boletín electrónico del DMA. Núm. 127. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 01.04.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 101a. *Setmana de la mobilitat sostenible i segura*. Avís electrònic. Generalitat de Catalunya: DMA. 21.10.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 101b. *Semana de la Movilidad Sostenible y Segura*. Avís electrònic. Generalitat de Catalunya: DMA. 21.10.02 <mediamb@www3.gencat.es>
- 102a. *Acte de presentació-debat sobre "Polítiques mundials enfront del canvi climàtic"*. Avís electrònic. Generalitat de Catalunya: DMA. 22.01.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 102b. *Acto de presentación-debate sobre "Políticas mundiales frente al cambio climático"*. Avís electrònic. Generalitat de Catalunya: DMA. 22.01.03 <mediamb@www3.gencat.es>
- 103a. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Empreses i transport*, núm. 1, 2000. <http://www.junres.es/eima/1.html> [consulta: setembre 2003]
- 103b. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Empreses i transport*, núm. 1, 2000. [versió espanyola] <http://www.junres.es/eima/1.html> [consulta: setembre 2003]
- 104a. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Eficiència i sostenibilitat*, núm. 2, 2001. <http://www.junres.es/eima/2.html> [consulta: setembre 2003]
- 104b. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Eficiència i sostenibilitat*, núm. 2, 2001. [versió espanyola] <http://www.junres.es/eima/2.html> [consulta: setembre 2003]
- 105a. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Ecodisseny*, núm. 3, 2001. <http://www.junres.es/eima/3.html> [consulta: setembre 2003]
- 105b. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Ecodisseny*, núm. 3, 2001. [versió espanyola] <http://www.junres.es/eima/3.html> [consulta: setembre 2003]
- 106a. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Progric*. El programa de gestió de residus industrials de Catalunya, núm. 4, 2001. <http://www.junres.es/eima/4.html> [consulta: setembre 2003]
- 106b. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *Progric*. El programa de gestió de residus industrials de Catalunya, núm. 4, 2001. [versió espanyola] <http://www.junres.es/eima/4.html> [consulta: setembre 2003]
- 107a. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *L'empresa catalana i el repte mediambiental*, núm. 5-6, 2001. <http://www.junres.es/eima/5.html> [consulta: setembre 2003]

- 107b. Junta de Residus. Generalitat de Catalunya. EIMA. Empresa i Medi ambient. *L'empresa catalana i el reptu mediambiental*, núm. 5-6, 2001. [versió espanyola] <http://www.junres.es/eima/5.html> [consulta: setembre 2003]
- 108a. *Environment, landscape protection and sustainable development*. COE. http://www.coe.int/T/E/Communication%5Fand%5FResearch/Contacts%5Fwith%5Fthe%5Fpublic/Information%5Fmaterial/2_Brochures/800millionsE.asp#P1786_137866 [consulta: maig 2003]
- 108b. *Medi ambient i ordenació del territori*. COE. http://www.coe.int/cat/Information_material/Cat_800milionsEuropeus.asp?L=CAT#P1313_137858 [consulta: maig 2003]
- 108c. *Medio ambiente y ordenación del territorio*. COE. http://www.coe.int/es/portal/Information_material/ES800million.asp?L=ES#P1344_141460 [consulta: maig 2003]
- 109a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Planta de cogeneració amb motor a gas*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 109b. Energía demo: Tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Planta de cogeneración con motor a gas*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 109c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Gas Engineered CHP Plant*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 110a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Central de cogeneració en cicle combinat*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 110b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Central de cogeneración en ciclo combinado*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 110c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Combined Cycle CHP Plant*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 111a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Planta de cogeneració en cicle combinat*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 111b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Planta de cogeneración en ciclo combinado*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 111c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Combined Cycle CHP Plant*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 112a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Planta de cogeneració-absorció*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 112b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Planta de cogeneración-absorción*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 112c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *CHP-Absorption Plant*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 113a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Gestió d'explotació en enllumenat públic. instal·lació pilot a Gualaguaychú (Argentina)*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 113b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Gestión de explotación en alumbrado público. instalación piloto en Gualaguaychú (Argentina)*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 113c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Public Lighting Management Pilot Facility in Gualaguaychú (Argentina)*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 114a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Forn de nova tecnologia*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 114b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Horno de nueva tecnología*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 114c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *New Technology Furnace*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 115a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Energia solar tèrmica en una piscina municipal*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 115b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Energía solar térmica en una piscina municipal*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]

- 115c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Solar Thermal Energy in a Municipal Swimming Pool*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 116a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Parc eòlic de les Colladetes*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 116b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Parque eólico de Les Colladetes*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 116c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Les Colladetes Wind Park*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 117a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Parc eòlic de Trucafort*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 117b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Parque eólico de Trucafort*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 117c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Trucafort Wind Park*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 118a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Programa d'energetització autònoma amb energies renovables*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 118b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Programa de energetización autónoma con energías renovables*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 118c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Independent Energisation Programme Through Renewables*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 119a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Vehicle propulsat amb gas natural licuat (GNL)*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 119b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Vehículo propulsado a gas natural licuado (GNL)*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 119c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Vehicle Run on Liquefied Natural Gas (LNG)*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 120a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Vehicle electrosolar*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 120b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Vehículo electrosolar*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 120c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Electrosolar Vehicle*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 121a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Planta de gasificació de closca d'ametlla i de producció d'electricitat*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 121b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Planta de gasificación de cáscara de almendra y producción de electricidad*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 121c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Gasification And Power Generation Plant Run on Almond Shells*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 122a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Col·legis amb energia solar fotovoltaica*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 122b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Colegios con energía solar fotovoltaica*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 122c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Schools With Solar Photovoltaic Energy*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 123a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Millora energètica de l'enllumenat públic*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 123b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Mejora energética del alumbrado público*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]

- 123c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Enhanced Energy In Street Lighting System*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 124a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Nou sistema de climatització-deshumidificació d'una piscina coberta*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 124b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Nuevo sistema de climatización-deshumidificación de una piscina cubierta*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 124c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *New Conditioning-Dehumidifying Systems At An Indoor Swimming*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 125a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Estació de servei equipada amb mòduls fotovoltaics*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 125b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Estación de servicio equipada con módulos fotovoltaicos*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 125c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Petrol Station Equipped With Photovoltaic Modules*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 126a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Instal·lació solar tèrmica i fotovoltaica en una escola*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 126b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Instalación solar térmica y fotovoltaica en una escuela*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 126c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *A School's Photovoltaic and Solar Thermal Facilities*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 127a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Façana fotovoltaica de colors connectada a la xarxa elèctrica*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 127b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Fachada fotovoltaica de colores conectada a la red eléctrica*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 127c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Colour-Photovoltaic Façade Connected to the Power Grid*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 128a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Edificis plurifamiliars bioclimàtics*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 128b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Edificios plurifamiliares bioclimáticos*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 128c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Bioclimatic Blocks of Flats*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 129a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Teulada fotovoltaica connectada a la xarxa elèctrica*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 129b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Tejado fotovoltaico conectado a la red eléctrica*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 129c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Photovoltaic Roof Connected to the Power Grid*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 130a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Instal·lació fotovoltaica connectada a la xarxa*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 130b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Instalación fotovoltaica conectada a la red*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 130c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Photovoltaic Facility Connected to the Power Grid*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 131a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Central de generació d'aigua calenta a partir de biomassa*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 131b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Central de generación de agua caliente a partir de biomasa*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 131c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Hot Water Power Plant Run On Biomass*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]

- 132a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Reutilització d'aigües de rentat tèxtil*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 132b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Reutilización de aguas de lavado textil*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 132c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Laundering Water Reuse*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 133a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Projecte agrícola energètic del rec dels 4 pobles*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 134b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Proyecto agrícola energético del rec dels 4 pobles*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 134c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Rec dels 4 pobles Farming Energy Project*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 135a. Energia demo: Tecnologies avançades en estalvi i eficiència energètica. *Promoció de l'ús sostenible dels mitjans de transport per accedir als centres hospitalaris projecte europeu Mobils*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 135b. Energía demo: tecnologías avanzadas en ahorro y eficiencia energética. *Promoción del uso sostenible de medios de transporte para acceder a centros hospitalarios proyecto europeo Mobils*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 135c. Energia demo: New Technologies in Energy Saving and Efficiency. *Fostering The Use Of Public Transport To Gain Access To Health Centres Mobils European Project*. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 136a. Eficiència energètica. Núm. 157. Febrer 2002. Generalitat de Catalunya: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 136b. Eficiència energètica. Núm. 157. Traducció al castellano. Generalitat de Catalunya: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 136c. Eficiència energètica. Núm. 157. English translation. Generalitat de Catalunya: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 137a. *Glossari energètic. Unitats*. Generalitat de Catalunya: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 137b. *Glosario energético. Unidades*. Generalitat de Catalunya: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
- 137c. *Energy Glossary. Units*. Generalitat de Catalunya: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. Institut Català d'Energia. <http://www.icaen.es/> [consulta: maig 2003]
138. Medi ambient, tecnologia i cultura. *La gestió del rerepaís*. Núm. 23. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Abril 1999. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev23-0.htm> [consulta: novembre 2003]
139. Medi ambient, tecnologia i cultura. *La societat del risc*. Núm. 24. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Octubre 1999. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev24-0.htm> [consulta: novembre 2003]
140. Medi ambient, tecnologia i cultura. *Aigua: gestionar l'escassetat*. Núm. 25. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Gener 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev25-0.htm> [consulta: novembre 2003]
141. Medi ambient, tecnologia i cultura. *Democràcia ambiental*. Núm. 26. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Juny 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev26-0.htm> [consulta: novembre 2003]
142. Medi ambient, tecnologia i cultura. *El futur dels espais naturals*. Núm. 27. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Novembre 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev27-0.htm> [consulta: novembre 2003]
143. Medi ambient, tecnologia i cultura. *Globalització, empreses i consum crític*. Núm. 28. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Desembre 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev28-0.htm> [consulta: novembre 2003]
144. Medi ambient, tecnologia i cultura. *Residus sòlids urbans. Eliminar o reduir?* Núm. 29. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Juliol 2001. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev29-0.htm> [consulta: novembre 2003]

145. Medi ambient, tecnologia i cultura. *Onze referents del pensament ambiental*. Núm. 30. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Octubre de 2001.
<http://www.gencat.es/mediamb/revista/rev30-0.htm> [consulta: novembre 2003]
146. Medi ambient, tecnologia i cultura. *Influència del medi ambient en la salut humana*. Núm. 31. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Desembre 2001.
<http://www.gencat.es/mediamb/revista/portada31.htm> [consulta: novembre 2003]
147. Medi ambient, tecnologia i cultura. *El canvi climàtic: ens escalfem?* Núm. 32. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Setembre 2002. <http://www.gencat.es/mediamb/revista/portada32.htm> [consulta: novembre 2003]
148. Info PCG. Publicació d'informació periòdica del projecte Ciutat Global. Núm. 1. Centre d'estudis d'Informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Juny 1998. <http://www.ictnet.es/terrabit> [consulta: maig 2003]
149. Info PCG. Publicació d'informació periòdica del projecte Ciutat Global. Núm. 2. Centre d'estudis d'Informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Novembre 1998. <http://www.ictnet.es/terrabit> [consulta: maig 2003]
150. Info PCG. Publicació d'informació periòdica del projecte Ciutat Global. Núm. 3. Centre d'estudis d'Informació Ambiental. Institut Català de Tecnologia. Març 1998 (?). <http://www.ictnet.es/terrabit> [consulta: maig 2003]
- 151a. *State and pressures of the marine and coastal Mediterranean environment*. European Environment Agency. 1999. http://reports.eea.eu.int/medsea/en/medsea_en.pdf [consulta: maig 2003]
- 151b. *Estat i pressions del medi marí i costaner mediterrani*. Generalitat de Catalunya. 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/pressions.pdf> [consulta: maig 2003]
- 151c. *Estado y presiones del medio ambiente marino y del litoral del Mediterráneo*. Ministerio de Medio Ambiente. 2001. <http://reports.eea.eu.int/ENVSERIES05/es/caps-0-1>; <http://reports.eea.eu.int/ENVSERIES05/es/cap-2>; <http://reports.eea.eu.int/ENVSERIES05/es/cap-3>; <http://reports.eea.eu.int/ENVSERIES05/es/cap-4>; <http://reports.eea.eu.int/ENVSERIES05/es/caps-5-7> [consulta: maig 2003]
- 152a. Newsletter 20. The European Sustainable Cities & Towns Campaign. Juliol 2000. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 152b. Newsletter 20. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Juliol 2000. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 152c. Newsletter 20. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Juliol 2000. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 153a. Newsletter 21. The European Sustainable Cities & Towns Campaign. Desembre 2000. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 153b. Newsletter 21. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Desembre 2000. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 153c. Newsletter 21. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Desembre 2000. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 154a. Newsletter 22. The European Sustainable Cities & Towns Campaign. Març-abril 2001. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 154b. Newsletter 22. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Març-abril 2001. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 154c. Newsletter 22. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Març-abril 2001. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 155a. Newsletter 23. The European Sustainable Cities & Towns Campaign. Juny-juliol 2001. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 155b. Newsletter 23. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Juny-juliol 2001. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 155c. Newsletter 23. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Juny-juliol 2001. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 156a. Newsletter 24. The European Sustainable Cities & Towns Campaign. Febrer 2002. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 156b. Newsletter 24. La Campaña Europea de Ciudades y Poblitos Sostenibles. Febrer 2002. <http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]

- 156c. Newsletter 24. La Campaña Europea de Ciudades y Pueblos Sostenibles. Febrer 2002.
<http://www.sustainable-cities.org/sub8.html> [consulta: maig 2003]
- 157a. Cepero, Adriana. «They come from the mountainsides». *Focus 2004*. 02/04/2003.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/CCC77F0830369F1CC1256CFD0058C096?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 157b. Cepero, Adriana. «Son de la loma». *Focus 2004*. 02/04/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/B73A9C43F36AA01EC1256CFD00585024?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 157c. Cepero, Adriana. «Els que són de la muntanya». *Focus 2004*. 02/04/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/45E6B4B147568935C1256CFD0058C059?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 158a. Casado, Fernando. «Water: Source of Life, Shadow of Death». *Focus 2004*. 29/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/F1D09298B30BDD65C1256CBD005FEA2C?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 158b. Casado, Fernando. «Agua: fuente de la vida, sombra de la muerte». *Focus 2004*. 29/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/49CC71DF23434B05C1256CBD005D9163?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 158c. Casado, Fernando. «L'aigua: font de la vida, ombra de la mort». *Focus 2004*. 29/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/D21045A87F995337C1256CBD005FE9D5?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 159a. Casado, Fernando. «WEHABs: Between Action and Empty Words». *Focus 2004*. 21/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/342C35AC0A7BD631C1256CA00046F447?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 159b. Casado, Fernando. «WEHAB: entre la acción y las palabras vacías». *Focus 2004*. 21/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/D003AD9AD53FEDFFC1256CA00046F3E3?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 159c. Casado, Fernando. «WEHAB: entre l'acció i les paraules buides». *Focus 2004*. 21/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/BD56D8B1461F42EFC1256CA00044E0E9?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 160a. D'Monte, Darryl. «India treads slowly with GM crops». *Focus 2004*. 13/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/6CD021916722D74FC1256CAD00562B7F?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 160b. D'Monte, Darryl. «India aborda con prudencia la modificación genética». *Focus 2004*. 13/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/509DAF998F3E739AC1256CAD0057F348?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 160c. D'Monte, Darryl. «L'Índia aborda amb prudència la modificació genètica». *Focus 2004*. 13/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/D0F53BD59A9F68EBC1256CAD0057F305?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 161a. Chávez, Armando. «Patagonia, Dangers at the End of the World». *Focus 2004*. 08/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/B52528E1CFD3BD55C1256CA80065453C?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 161b. Chávez, Armando. «La Patagonia, peligros en el fin del mundo». *Focus 2004*. 08/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/08E4F97243B533A8C1256CA80064D696?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 161c. Chávez, Armando. «La Patagònia, perills a la fi del món». *Focus 2004*. 08/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/2EAEC37C8BCFCE8BC1256CA8006544DF?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 162a. D'Monte, Darryl. «Preserving India's Natural Diversity». *Focus 2004*. 30/12/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/5EDB1ED0E9A9BE3AC1256C9F003FC614?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 162b. D'Monte, Darryl. «Preservar la diversidad natural de la India». *Focus 2004*. 30/12/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/6AA794CAE86CD8E6C1256C9F003FC5E5?opendocument> [consulta: desembre 2003]

- 162c. D'Monte, Darryl. «Preservar la diversitat natural de l'Índia». *Focus 2004*. 30/12/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/300D4E1A117EA436C1256C9F003F2849?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 163a. Parra, Sonia Edith. «Caramanta Builds the Theatre of Peace». *Focus 2004*. 29/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/60A7BF551021D07FC1256C80003C23FC?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 163b. Parra, Sonia Edith. «Caramanta construye el teatro de la paz». *Focus 2004*. 29/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/63A462FF4FD45400C1256C80003B6990?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 163c. Parra, Sonia Edith. «Caramanta construeix el teatre de la pau». *Focus 2004*. 29/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/21699F6481EEB739C1256C80003C23BF?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 164a. D'Monte, Darryl. «Cars are the problem, not the solution». *Focus 2004*. 12/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/2E7C568E7E7797FBC1256C6F005ECA32?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 164b. D'Monte, Darryl. «Los coches, más que una solución, son el problema». *Focus 2004*. 12/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/0BB1868E86CD64EDC1256C6F005FD11A?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 164c. D'Monte, Darryl. «Els cotxes, més que una solució, són el problema». *Focus 2004*. 12/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/1AA31796C0906A54C1256C6F005FD0E1?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 165a. Kambale, Juakali. «Experts Question Egypt's Monopoly over the Nile». *Focus 2004*. 11/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/9B18857757CEAB01C1256C6E00605B69?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 165b. Kambale, Juakali. «Los expertos cuestionan el monopolio de Egipto sobre el Nilo». *Focus 2004*. 11/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/04E016A1D6B1C3C9C1256C6E0060F642?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 165c. Kambale, Juakali. «Els experts qüestionen el monopoli d'Egipte sobre el Nil». *Focus 2004*. 11/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/06CA779E33D37551C1256C6E0060F61C?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 166a. Ramírez, José. «Tourism in Cuba and Sustainable Development». *Focus 2004*. 06/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/9841557232C950A2C1256C690061321A?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 166b. Ramírez, José. «Turismo cubano incursiona en una experiencia de desarrollo sostenible». *Focus 2004*. 06/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/330F766A98513DC7C1256C69006090E9?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 166c. Ramírez, José. «Cuba: turisme i desenvolupament sostenible». *Focus 2004*. 06/11/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/86F3924F1615401AC1256C69006131A7?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 167a. Parra, Sonia Edith. «Colombia: Illicit Crops and Environmental Effects». *Focus 2004*. 17/10/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/544F76244E4C7E48C1256C5500595009?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 167b. Parra, Sonia Edith. «Colombia: los cultivos ilícitos y sus efectos ambientales». *Focus 2004*. 17/10/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/4EA8016309E6CB21C1256C5500571CFE?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 167c. Parra, Sonia Edith. «Colòmbia: els conreus il·lícits i els seus efectes ambientals». *Focus 2004*. 17/10/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/535CB89E53496404C1256C5500594FC6?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 168a. D'Monte, Darryl. «Asia's "dark" cities». *Focus 2004*. 05/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/E72149219EFB579CC1256CC40061245C?opendocument> [consulta: desembre 2003]

- 168b. D'Monte, Darryl. «Las ciudades "oscuras" de Asia». *Focus* 2004. 05/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/5087DE2F2972E67FC1256CC4006263B6?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 168c. D'Monte, Darryl. «Les ciutats "fosques" de l'Àsia». *Focus* 2004. 05/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/A019338CDB2E8E79C1256CC40062633E?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 169a. Parra, Sonia Edith. «Colombia at Porto Alegre». *Focus* 2004. 14/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/3C196F80E5AA4264C1256CCD0049F78D?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 169b. Parra, Sonia Edith. «Colombia en Porto Alegre». *Focus* 2004. 14/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/2AA829C5FAFA203BC1256CCD0049C563?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 169c. Parra, Sonia Edith. «Colòmbia a Porto Alegre». *Focus* 2004. 14/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/E7B528808C6977C8C1256CCD0049F742?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 170a. Casado, Fernando. «The Millennium Summit: Eight Objectives to Change the World». *Focus* 2004. 26/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/42F7D81728940AE4C1256CD900614858?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 170b. Casado, Fernando. «La Cumbre del Milenio: Ocho objetivos para cambiar el mundo». *Focus* 2004. 26/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/380D303E8068D5D7C1256CD9006020C0?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 170c. Casado, Fernando. «La Cimera del Mil·lenni: vuit objectius per canviar el món». *Focus* 2004. 26/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/2375A5328CFB7518C1256CD900614819?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 171a. D'Monte, Darryl. «Reaffirming goals at Delhi Summit». *Focus* 2004. 04/03/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/85E300FC9C7A24B5C1256CDF006671C0?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 171b. D'Monte, Darryl. «Reafirmando objetivos en la Cumbre de Delhi». *Focus* 2004. 04/03/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/B889B114EE5BD138C1256CDF006628FC?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 171c. D'Monte, Darryl. «Reafirment objectius a la Cimera de Delhi». *Focus* 2004. 04/03/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/3951DA67834C5B72C1256CDF0066716F?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 172a. Ramírez, José. «Housing: In search of a solution». *Focus* 2004. 20/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/72D4A5BB629AEBB6C1256CD30058EEBA?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 172b. Ramírez, José. «Viviendas: En busca de una solución». *Focus* 2004. 20/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/5068C6608B68BC80C1256CD30058C48D?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 172c. Ramírez, José. «Habitatges: en busca d'una solució». *Focus* 2004. 20/02/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/5BAF0D564759447CC1256CD30058EE75?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 173a. Hauck, Eric. «Johannesburg Summit: A better world is possible... for everyone?» *Focus* 2004. 29/08/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/opindata03/7A00A572F481ACFFC1256C210041AA15?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 173b. Hauck, Eric. «Conferencia de Johannesburgo: Un mundo mejor es posible... ¿para todos?» *Focus* 2004. 29/08/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/opindata02/96D5E3DA9B19E7F4C1256C210041A9E6?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 173c. Hauck, Eric. «Conferència de Johannesburg: Un món millor és possible... per a tots?» *Focus* 2004. 29/08/2002.

- <http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/opindata01/845422B4F3925400C1256C21003F848C?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 174a. Parra, Sonia. «The expropriation of traditional knowledge: a new form of colonialism». *Focus* 2004. 24/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/5C992445E3CA1F68C1256CB800480112?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 174b. Parra, Sonia. «La expropiación del conocimiento tradicional: una nueva forma de colonialismo». *Focus* 2004. 24/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/DA8BED8F73880789C1256CB8004730F0?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 174c. Parra, Sonia. «L'expropiació del coneixement tradicional: una nova forma de colonialisme». *Focus* 2004. 24/01/2003
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/DE0459027AB31666C1256CB8004800D1?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 175a. Casado, Fernando. «Make War on Poverty: Bomb Development!» *Focus* 2004. 12/02/2003.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/opindata03/B4E6C057BDD0B36CC1256CCB005A2D27?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 175b. Casado, Fernando. «Guerra a la miseria: ¡bombardead desarrollo!» *Focus* 2004. 12/02/2003.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/opindata02/DE81ED2D5E83D3D4C1256CCB0058FC98?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 175c. Casado, Fernando. «Guerra a la misèria: bombardegeu desenvolupament!» *Focus* 2004. 12/02/2003.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/opindata01/7AB3CAA7FD85BCF1C1256CCB005A14F1?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 176a. D'Monte, Darryl. «Are Gigantic Water Schemes the Solution for India's drought?» *Focus* 2004. 25/10/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/5E0E96BCA3073F69C1256C5D0044F3E9?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 176b. D'Monte, Darryl. «¿Son los grandes proyectos hidráulicos la solución para la sequía en India?» 25/10/2002 *Focus* 2004.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/F9196520BCD2C06AC1256C5D0045B634?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 176c. D'Monte, Darryl. «Els grans plans hidràulics són la solució per a la sequera índia?» *Focus* 2004. 25/10/2002
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/B15B98728C4D64C1C1256C5D0045B5C9?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 177a. D'Monte, Darryl. «Tracking down the culprits of the world's worst industrial disaster». *Focus* 2004. 03/12/02
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/E25501E8FE53CFECC1256C84005DBF14?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 177b. D'Monte, Darryl. «Buscando a los culpables de la peor catástrofe industrial de la historia». *Focus* 2004. 03/12/02
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/0B73569FAB1FC51DC1256C84005E5869?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 177c. D'Monte, Darryl. «Buscant els culpables de la pitjor catàstrofe industrial de la història». *Focus* 2004. 03/12/02
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/EDB5F14316F53E18C1256C84005E583A?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 178a. *Charter of European Cities & Towns Towards Sustainability*. Comissió Europea: Campanya Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 178b. *Carta das cidades europeias para a sustentabilidade*. Comissió Europea: Campanya Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 178c. *Carta delle città europee per un modello urbano sostenibile*. Comissió Europea: Campanya Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]

- 178d. *Charta der Europäischen Städte und Gemeinden auf dem Weg zur Zukunftsbeständigkeit (Charta von Aalborg)*. Comissió Europea: Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 178e. *Carta de las ciudades europeas hacia sostenibilidad (La Carta de Aalborg)*. Comissió Europea: Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 178f. *Carta de Ciutats i Viles Europees cap a la Sostenibilitat (la Carta d'Aalborg)*. Comissió Europea: Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/aalbcata.htm> [consulta: maig 2003]
- 179a. *The Earth Charter*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. <http://www.earthcharter.org/files/charter/charter.pdf> [consulta: maig 2003]
- 179b. *La charte de la terre*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. http://www.earthcharter.org/files/charter/charter_fr.pdf [consulta: maig 2003]
- 179c. *Die Erd-charta*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. http://www.earthcharter.org/innerpg.cfm?id_menu=19 [consulta: maig 2003]
- 179d. *Carta della terra*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. http://www.earthcharter.org/files/charter/charter_it.pdf [consulta: maig 2003]
- 179e. *A carta da terra*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. http://www.earthcharter.org/files/charter/charter_po.pdf [consulta: maig 2003]
- 179f. *La carta de la tierra*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. http://www.earthcharter.org/files/charter/charter_es.pdf [consulta: maig 2003]
- 179g. *La carta de la terra*. The Earth Charter Initiative. United Nations World Commission on Environment and Development. Centre Unesco de Catalunya. <http://www.unescocat.org/cartaterra/>; http://www.earthcharter.org/files/charter/charter_ca.pdf [consulta: maig 2003]
- 180a. *Cycling: the way ahead for towns and cities*. Comissió Europea. 1999. http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_en.htm; http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_en.pdf [consulta: maig 2003]
- 180b. *En bici, hacia ciudades sin malos humos*. Comissió Europea. 1999. http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_es.pdf [consulta: maig 2003]
- 180c. *Fahrradfreundliche Städte: vorwärts im Sattel*. Comissió Europea. 1999. http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_de.pdf [consulta: maig 2003]
- 180d. *Villes cyclables villes d'avenir*. Comissió Europea. 1999. http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_fr.pdf [consulta: maig 2003]
- 180e. *Città in bicicletta, pedalando verso l'avvenire*. Comissió Europea. 1999. http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_it.pdf [consulta: maig 2003]
- 180f. *Cidades para Bicicletas, Cidades de Futuro*. Comissió Europea. 1999. http://europa.eu.int/comm/environment/cycling/cycling_pt.pdf [consulta: maig 2003]
- 180g. *Anar en bicicleta*. Comissió Europea. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/bici.htm> [consulta: maig 2003]
- 181a. *The Hannover Call of European Municipal Leaders at the Turn of the 21st Century*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 181b. *L'appel de Hanovre lancé par les maires européens à l'aube du xxiè siècle*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 181c. *Der Hannover Aufruf der Europäischen Bürgermeisterinnen und Bürgermeister an der Schwelle zum 21. Jahrhundert*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 181d. *L'appello di Hannover delle autorità locali alle soglie del 21° secolo*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 181e. *Declaração de Hannover de presidentes de câmara de municípios europeus na viragem do século xxi*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]

- 181f. *La declaración de Hannover de los líderes municipales en el umbral del siglo xxi*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 181g. *Declaració de Hannover dels principals representants municipals d'Europa per al segle XXI*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. Generalitat de Catalunya i Ajuntament de Barcelona. 2000. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html>; <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/c-hannover.htm>; <http://www.gva.es/bolbaite/valehtml/hannover.htm> [consulta: maig 2003]
- 182a. *The Lisboa Action Plan: from Charter to Action*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 1996. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 182b. *Le plan d'action de Lisbonne: de la Charte à la pratique*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 1996 <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 182c. *Der Lissabonner Aktionsplan: Von der Charta zum Handeln*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 1996 <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 182d. *Il Piano d'Azione di Lisbona: dalla Carta all'Azione*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 1996 <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 182e. *Plano de Acção de Lisboa: da Carta à Acção*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 1996 <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 182f. *El Plan de actuación Lisboa: de la Carta a la acción*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 182g. *Carta de lisboa*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. 1996. <http://www.gva.es/bolbaite/valehtml/lisboa.htm> [consulta: maig 2003]
- 182h. *El Pla d'Acció de Lisboa: del paper a la pràctica*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. <http://www.sustainable-cities.org/keydocs.html> [consulta: maig 2003]
- 183a. *Malmö Ministerial Declaration*. United Nations Environment Programme. 2000. http://www.unep.org/malmo/malmo_ministerial.htm [consulta: maig 2003]
- 183b. *Declaración ministerial de Malmö*. United Nations Environment Programme. 2000. <http://www.rolac.unep.mx/docamb/esp/ms2000.htm> [consulta: maig 2003]
- 183c. *Declaration ministerielle de Malmö*. United Nations Environment Programme. 2000. <http://www.unep.org/malmo/French.htm> [consulta: maig 2003]
- 183d. *Declaració ministerial de Malmö*. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/malmo.htm> [consulta: maig 2003]
- 184a. *European Landscape Convention*. Consell d'Europa. 2000. http://www.coe.int/t/e/Cultural_Co-operation/Environment/Landscape/ [consulta: maig 2003]
- 184b. *Convention européenne du paysage*. Consell d'Europa. 2000. http://www.coe.int/T/F/Coop%20E9ration_culturelle/Environnement/ [consulta: maig 2003]
- 184c. *Conveni Europeu del Paisatge*. Consell d'Europa. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. Col·lecció documents 9. 2000. <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/documents.htm> [consulta: maig 2003]
- 185a. *Rio Declaration On Environment And Development*. United Nations Environment Programme. <http://www.unep.org/Documents/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163> [consulta: maig 2003]
- 185b. *Declaració de Rio*. Amnistia Internacional Catalunya. <http://www.ai-cat.org/educadors/docs/mes-forum-rio.html> [consulta: maig 2003]
- 185c. *Declaracion de Rio sobre el medio ambiente y el desarrollo*. Red Wamani. <http://www.wamani.apc.org/docs/dec-rio92.html> [consulta: maig 2003]
- 185d. *Declaración de Río sobre el medio ambiente y el desarrollo*, 1992. Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente. Oficina Regional para América Latina y el Caribe. <http://www.rolac.unep.mx/docamb/esp/dr1992.htm> [consulta: maig 2003]
- 185e. *Declaració de Río*. Generalitat Valenciana. <http://www.gva.es/bolbaite/valehtml/rio.htm> [consulta: maig 2003]
- 186a. *Declaration of Seville*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/regconf.htm>. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/sosten/sevilla.htm> [consulta: maig 2003]

- 186b. *Déclaration de Séville*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/regconf.htm>. [consulta: maig 2003]
- 186c. *Declaración de Sevilla*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/regconf.htm> [consulta: maig 2003]
- 186d. *Dichiarazione di Siviglia*. Campaña Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles. <http://www.sustainable-cities.org/regconf.htm> [consulta: maig 2003]
- 186e. *Declaració de Sevilla*. Generalitat de Catalunya: Departament de Medi Ambient. <http://www.gencat.es/mediamb/sosten/sevilla.htm> [consulta: maig 2003]
- 187a. *A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0264en01.pdf [consulta: maig 2003]
- 187b. *Nachhaltige Entwicklung in Europa für eine bessere Welt: Strategie der Europäischen Union für die nachhaltige Entwicklung*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/eur-lex/de/com/cnc/2001/com2001_0264de01.pdf; [http://www.europarl.eu.int/meetdocs/committees/agri/20020122/com\(2001\)684de_acte_f.pdf](http://www.europarl.eu.int/meetdocs/committees/agri/20020122/com(2001)684de_acte_f.pdf); http://www.nachhaltigkeit.at/strategie/pdf/EU_nachstrat_de.pdf [consulta: maig 2003]
- 187c. *Desarrollo sostenible en Europa para un mundo mejor: Estrategia de la Unión Europea para un desarrollo sostenible*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/eur-lex/es/com/cnc/2001/com2001_0264es01.pdf [consulta: maig 2003]
- 187d. *Développement durable en Europe pour un monde meilleur: stratégie de l'Union européenne en faveur du développement durable*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/comm/sustainable/docs/com_2001_0264_fr.pdf [consulta: maig 2003]
- 187e. *Sviluppo sostenibile in Europa per un mondo migliore: strategia dell'Unione europea per lo sviluppo sostenibile*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/eur-lex/it/com/cnc/2001/com2001_0264it01.pdf [consulta: maig 2003]
- 187f. *Desenvolvimento sustentável na Europa para um mundo melhor: Estratégia da União Europeia em favor do desenvolvimento sustentável*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/eur-lex/pt/com/cnc/2001/com2001_0264pt01.pdf [consulta: maig 2003]
- 187g. Papers de sostenibilitat: revista núm. 3. *Estratègia de la Unió Europea per a un Desenvolupament Sostenible*. Generalitat de Catalunya: Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. http://www.cat-sostenible.org/pdf/estrategia_europea_ds.pdf [consulta: maig 2003]
- 188a. *Sustainable governance Institutional and procedural aspects of sustainability*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/comm/environment/forum/governance_en.pdf [consulta: maig 2003]
- 188b. *Zukunftsfähiges Regieren Institutionelle und verfahrenstechnische Aspekte der Nachhaltigkeit*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/comm/environment/forum/governance_de.pdf [consulta: maig 2003]
- 188c. *Un système européen de gouvernance pour garantir un développement durable*. Comissió Europea. http://europa.eu.int/comm/environment/forum/governance_fr.pdf [consulta: maig 2003]
- 188d. Papers de sostenibilitat: revista núm. 1. *Governança sostenible. Aspectes institucionals i de procediment de la sostenibilitat a la Unió Europea*. Generalitat de Catalunya: Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. <http://www.cat-sostenible.org/pdf/governanca.pdf> [consulta: maig 2003]
- 189a. Departament de la Presidència. *Llei 22/1983, de 21 de novembre, de protecció de l'ambient atmosfèric. (Correcció d'errades en el DOGC núm. 406, p. 276, de 10.2.1984)*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 385 - 30.11.1983. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/lleis/atmosfer/atmos014.htm> [consulta: maig 2003]
- 189b. Presidential Department. *Act 22/1983 of 21 November, on Protection of the Atmospheric Environment. (DOGC no. 385 of 30.11.83 and DOGC no. 406 of 10.2.84. Modified by Act 7/1989 of 5 June.)*. Official Bulletin of the Autonomous Government of Catalonia. N 1153 of 9.6.1989. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw002.htm> [consulta: maig 2003]
- 190a. Departament de Medi Ambient. *Decret 286/1992, de 24 de novembre, de modificació del procediment de determinació de l'increment de tarifa de sanejament i cànon de sanejament per mesurament directe de la càrrega contaminant*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 1683 -

- 16.12.1992. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gestion-ambiental.com/norma/ley/DECRET_286-1992.htm [consulta: maig 2003]
- 190b. Department of the Environment. *Decree 286/1992 of 24 November, on modification of the procedure for increase of treatment rate and treatment levy through direct measurement of the polluting load.* Official Bulletin of the Autonomous Government of Catalonia. N 1683 of 16.12.1992. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw009.htm>[consulta: maig 2003]
- 191a. Departament de la Presidència. *Llei 19/1991, de 7 de novembre, de reforma de la Junta de Sanejament.* Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 1520 - 20.11.1991. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gestion-ambiental.com/norma/ley/LLEI_19-1991.htm[consulta: maig 2003]
- 191b. Presidential Department.. *Act 19/1991 of 7 November, on reform of the Treatment Board.* Official Bulletin of the Autonomous Government of Catalonia. N 1520 of 20.11.1983. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw003.htm>[consulta: maig 2003]
- 192a. Departament de la Presidència. *Llei 13/1994, de 28 de desembre, que estableix coeficients correctors del cànon d'infraestructura hidràulica per a usos domèstics de l'aigua.* Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 1993 - 2.1.1995. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gestion-ambiental.com/norma/ley/LLEI_13-1994.htm [consulta: maig 2003]
- 192b. Presidential Department. *Law 13/1994, 28th December, which establishes correcting coefficients of hydraulic infrastructure tax for water domestic uses.* Official Journal of the Autonomous Government of Catalonia. Number 1993 2nd January 1995. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw016.htm>[consulta: maig 2003]
- 193a. Departament de la Presidència. *Llei 6/1996, de 18 de juny, de modificació de la Llei 227/1983, de 21 de novembre, de protecció de l'Ambient Atmosfèric.* Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 2223 - 28.06.1996. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya.http://mediambient.gencat.net/cat/el_departament/actuacions_i_serveis/legislacio/atmosfera/llei_6_1996.jsp?ComponentID=2132&SourcePageID=3852 [consulta: maig 2003]
- 193b. Presidential Department. *Law 6/1996, of 19 June of modification of the Law 227 1993 of 21 November on the Atmospheric Environment Protection.* Official Journal of the Autonomous Government of Catalonia. N 2223 - 28.6.1996. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw019.htm> [consulta: maig 2003]
- 194a. Departament de Medi Ambient. *Llei 6/2001, de 31 de maig, d'ordenació ambiental de l'enllumenament per a la protecció del medi nocturn.* Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 3407 - 12/06/2001. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://mediambient.gencat.net/cat/el_departament/actuacions_i_serveis/legislacio/atmosfera/llei_6_2001.jsp?ComponentID=2236&SourcePageID=3852#1 [consulta: abril 2004]
- 194b. Department of the Environment. *Law 6/2001, of May 31, on environmental lighting regulations for the protection of the night-time environment.* Official Journal of the Government of Catalonia. Num. 3407 - 12/06/2001. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw030.htm>[consulta: maig 2003]
- 195a. Departament de la Presidència. *Llei 7/1994, de 18 de maig, de modificació de la Llei 19/1991, de 7 de novembre, de reforma de la Junta de Sanejament. (Correcció d'errades en el DOGC núm. 1927, pàg. 5227, de 29.7.1994).* Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Núm. 1907 - 10.6.1994. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gestion-ambiental.com/norma/ley/LLEI_7-1994.htm[consulta: maig 2003]
- 195b. Presidential Department. *Law 7/1994, dated 18 May, modifying Law 19/1991, dated 7 November, on Water Treatment Agency reform. (Correction of mistakes in the Official Bulletin of the Autonomous Government of Catalonia number 1927, p. 5227, 29.7.1994).* Official Bulletin of the Autonomous Government of Catalonia. N 1907 of 10.6.1994. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/eng/lleis/alaw015.htm>[consulta: maig 2003]

- 196a. Departament d'Indústria i Energia. *Decret 352/2001, de 18 de desembre, sobre procediment administratiu aplicable a les instal·lacions d'energia solar fotovoltaica connectades a la xarxa elèctrica*. DOGC núm. 3544 - 02/01/2002. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gencat.es/dict/energia/regim_especial/D352-2001.PDF [consulta: maig 2003]
- 196b. Departamento de Industria y Energia. *Decreto 352/2001, de 18 de diciembre, sobre procedimiento administrativo aplicable a las instalaciones de energía solar fotovoltaica conectadas a la red eléctrica*. DOGC núm. 3544 - 02/01/2002. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gencat.es/diari_c/3548/02003042.htm [consulta: maig 2003]
- 197a. Ministerio de Medio Ambient. *Real Decreto 940/1999, de 4 de junio, por el que se aprueba el Reglamento sobre la determinación y concesión de subvenciones públicas estatales en las áreas de influencia socioeconómica de los Parques Nacionales*. Ministerio de la Presidencia. BOE 145, de 18-6-1999. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 197b. Ministeri de Medi Ambient. *Reial Decret 940/1999, de 4 de juny pel qual s'aprova el Reglament sobre la determinació i concessió de subvencions públiques estatals a les àrees d'influència socioeconòmica dels parcs nacionals*. (BOE 145, de 18-6-1999). Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 198a. Ministerio de Medio Ambient *Real Decreto 995/2000, de 2 de junio, por el que se fijan objetivos de calidad para determinadas sustancias contaminantes y se modifica el Reglamento de Dominio Público Hidráulico, aprobado por el Real Decreto 849/1986, de 11 de abril*. Ministerio de la Presidencia. BOE 147, de 20-6-2000. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 198b. Ministeri de Medi Ambient. *Reial Decret 995/2000, de 2 de juny, pel qual es fixen objectius de quantitat per a determinades substàncies contaminants i es modifica el Reglament de domini públic hidràulic, aprovat pel Reial decret 849/1986, d'11 d'abril*. (BOE 147, de 20-6-2000). Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 199a. Ministeri de Medi Ambient. *Real Decreto Legislativo 1/2001, de 20 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Aguas*. Ministerio de la Presidencia. BOE 176, de 24-7-2001 [consulta: maig 2003]
- 199b. Ministeri de Medi Ambient. *Reial Decret Legislatiu 1/2001, de 20 de juliol, pel qual s'aprova el text refós de la Llei d'aigües*. (BOE 176, de 24-7-2001). Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 199c. Ministeri de Medi Ambient. *Reial Decret Legislatiu 1/2001, de 20 de juliol, pel qual s'aprova el Text Refós de la Llei d'Aigües*. (BOE 176, de 24-7-2001). Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 200a. Jefatura del Estado. *Real Decreto-Ley 13/1998, de 18 de septiembre, por el que se conceden créditos extraordinarios y suplementos de créditos por importe total de 31.885.000.000 de pesetas para atender obligaciones derivadas de gastos de inversión del Ministerio de Medio Ambiente*. BOE 225, de 19-9-1998. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 200b. Cap de l'Estat. *Reial Decret Llei 13/1998, de 18 de setembre, pel qual es concedeixen crèdits extraordinaris i suplementos de crèdit per un import total de 31.885.000.000 de pessetes per atendre obligacions derivades de despeses d'inversió del Ministeri de Medi Ambient*. (BOE 225, de 19-9-1998.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 201a. Jefatura del Estado. *Real Decreto-Ley 17/1999, de 29 de octubre, por el que se conceden varios créditos extraordinarios, por importe total de 6.946.700.000 pesetas, para atender obligaciones derivadas de gastos de inversión, del Ministerio de Medio Ambiente..* BOE 260, de 30-10-1999. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 201b. Cap de l'Estat. *Reial Decret Llei 17/1999, de 29 d'octubre, pel qual es concedeixen diversos crèdits extraordinaris, per un import total de 6.946.700.000 pessetes, per atendre obligacions derivades de despeses d'inversió, del Ministeri de Medi Ambient*. (BOE 260, de 30-10-1999.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 202a. Ministerio de Medio Ambiente. *Corrección de errores del texto refundido de la Ley de Aguas, aprobado por Real Decreto Legislativo 1/2001, de 20 de julio*. BOE 287, de 30-11-2001. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]

- 202b. Ministeri de Medi Ambient. *Correcció d'errors del text refós de la Llei d'aigües, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2001, de 20 de juliol.* (BOE 287, de 30-11-2001.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 202c. Ministeri de Medi Ambient. *Correcció d'errors del text refós de la Llei d'Aigües, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2001, de 20 de juliol.* (BOE 287, de 30-11-2001.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 203a. Jefatura de Estado. *Ley 48/1999, de 20 de diciembre, por la que se autoriza la participación de España en la segunda reposición de recursos del Fondo para el Medio Ambiente Mundial Reestructurado.* BOE 304, de 21-12-1999. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 203b. Cap de l'Estat. *Llei 48/1999, de 20 de desembre, per la qual s'autoritza la participació d'Espanya en la segona reposició de recursos del Fons per al Medi Ambient Mundial Reestructurat.* (BOE 304, de 21-12-1999.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 204a. Ministerio de Hacienda. *Corrección de errores del Real Decreto 704/2002, de 19 de julio, por el que se incorporan las modificaciones de determinadas Directivas comunitarias sobre asistencia mutua en materia de recaudación.* Ministerio de la Presidencia. BOE 249, de 17-10-2002. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 204b. Ministeri d'Hisenda. *Correcció d'errades al Reial decret 704/2002, de 19 de juliol, pel qual s'incorporen les modificacions de determinades directives comunitàries sobre assistència mútua en matèria de recaptació.*(BOE 249, de 17-10-2002.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 205a. Ministerio de Medio Ambiente. *Real Decreto 1481/2001, de 27 de diciembre, por el que se regula la eliminación de residuos mediante depósito en vertedero.* Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 205b. Ministeri de Medi Ambient. *Reial Decret 1481/2001, de 27 de desembre, pel qual es regula l'eliminació de residus mitjançant el dipòsit en abocador.* (BOE 25, de 29-1-2002.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 206a. Ministerio de Medio Ambiente. *Orden Mam/304/2002, de 8 de febrero, por la que se publican las operaciones de valorización y eliminación de residuos y la lista europea de residuos.* BOE 43, de 19-2-2002. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 206b. Ministeri de Medi Ambient. *Ordre Mam/304/2002, de 8 de febrer, per la qual es publiquen les operacions de valorització i eliminació de residus i la Llista europea de residus.* (BOE 43, de 19-2-2002.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 207a. Jefatura del Estado. *Ley 15/2002, de 1 de julio, por la que se declara el Parque Nacional marítimo-terrestre de las Islas Atlánticas de Galicia.* BOE 157, de 2-7-2002. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 207b. Cap de l'Estat. *Llei 15/2002, d'1 de juliol, per la qual es declara el Parc Nacional marítimoterrestre de les Illes Atlàntiques de Galícia.* («BOE» 157, de 2-7-2002.). Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 208a. Jefatura del Estado. *Ley 43/2002, de 20 de noviembre, de sanidad vegetal.* 21-11-2002. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 208b. Cap de l'Estat. *Llei 43/2002, de 20 de novembre, de sanitat vegetal.*(«BOE» 279, de 21-11-2002.). Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 209a. Ministerio de la Presidencia. *Real Decreto-Ley 7/2002, de 22 de noviembre, sobre medidas reparadoras en relación con el accidente del buque «Prestige».* BOE 281, 23-11-2002. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 209b. Ministerio de la Presidencia. *Reial Decret Llei 7/2002, de 22 de novembre, sobre mesures reparadores en relació amb l'accident del vaixell «Prestige».* («BOE» 281, de 23-11-2002.). <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 210a. Jefatura del Estado. *Ley 4/2002, de 22 de marzo, sobre concesión de un crédito extraordinario por importe de 4.898.547,73 euros, para el pago de las cantidades derivadas de la sentencia del Tribunal Supremo, Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección Sexta, de 20 de octubre de 1997, y de diferentes autos dictados en ejecución de sentencia, en los que se reconoce el derecho de los reclamantes a ser indemnizados por los daños causados por la rotura de la Presa de Tous.* BOE 71, 23-03-2002. Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]

- 210b. Cap de l'Estat. *Llei 4/2002, de 22 de març, sobre concessió d'un crèdit extraordinari per un import de 4.898.547,73 euros, per al pagament de les quantitats derivades de la sentència del Tribunal Suprem, Sala Contenciosa Administrativa, Secció Sexta, de 20 d'octubre del 1997, i de diverses interlocutòries dictades en execució de sentència, en les quals es reconeix el dret dels reclamants a ser indemnitzats pels danys causats per la ruptura de la Presa de Tous.*(«BOE» 71, de 23-3-2002.) Ministerio de la Presidencia. <http://www.boe.es/g/es/> [consulta: maig 2003]
- 211a. Departament de la Presidència. *Llei 6/1999, de 12 de juliol, d'ordenació, gestió i tributació de l'aigua.* *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.* 2936 - 22.07.1999. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.es/mediamb/lleis/aigua/aigua045.htm> [consulta: maig 2003]
- 211b. Department of the Presidency. *Law 6/1999, of 12 July, on the regulation, management and taxation of water.* Official Journal of the Government of Catalonia. 2936 - 22.07.1999. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gencat.es/aca/cat/legislacio/logta_eng.htm [consulta: maig 2003]
- 211c. Département de la Présidence. *Loi 6/1999 du 12 juillet sur l'aménagement, la gestion et l'imposition de l'eau.* *Journal officiel du Gouvernement de la Catalogne* 2936 - 22.07.1999. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gencat.es/aca/cat/legislacio/logta_fr.htm [consulta: maig 2003]
- 211d. Regierungsabteilung. *Gesetz 6/1999 vom 12. Juli über die Ordnung des Wasserhaushalts, die Bewirtschaftung der Wasservorkommen und die Besteuerung des Wasserverbrauchs.* Amstblatt der Regierung Kataloniens 2936 - 22.07.1999. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions. Generalitat de Catalunya. http://www.gencat.es/aca/cat/legislacio/logta_ale.htm [consulta: maig 2003]

ASSOCIACIONS

- 212a. *Scientist Statement. World Scientists' Warning to Humanity (1992).* Union of Concerned Scientists. <http://www.ucsusa.org/ucs/about/page.cfm?pageID=1009> [consulta: maig 2003]
- 212b. *Avís dels científics del món a la humanitat.* 1999. Josep Maria Mallarach i Carrera, soci de la ICHN i membre de la Union of Concerned Scientists. <http://www.celfosc.org/cat/avis.html> [consulta: maig 2003]
- 213a. DA. *Vital Signs 2002.* Worldwatch Institute. New York: W.W. Norton & Company, 2002
- 213b. DA. *Signes vitals 2002.* Worldwatch Institute. Centre Unesco de Catalunya, 2002
- 214a. Flavin, C. [i al.] *State of the World 2002.* Worldwatch Institute. New York: W.W. Norton & Company, 2002
- 214b. Flavin, C. [i al.] *L'estat del món 2002.* Worldwatch Institute. Centre Unesco de Catalunya, 2002
- 215a. Brown, Lester R. *Wind Power: The Missing Link in the Bush Energy Plan.* Earth Policy Institute. May 31, 2001. <http://earth-policy.org/Alerts/Alert14.htm>[consulta: gener 2004]
- 215b. Brown, Lester R. *Energia eòlica: l'anella perduda en el pla energètic de Bush.* 28 de juny del 2001. <http://www.unescocat.org/alerta3.html> [consulta: gener 2004]
- 216a. Brown, Lester R. *Dust Bowl Threatening China's Future.* Earth Policy Institute. May 23, 2001-2. <http://earth-policy.org/Alerts/Alert13.htm> [consulta: gener 2004]
- 216b. Brown, Lester R. *L'erosió del vent amenaça el futur de la Xina.* 29 de maig del 2001. <http://www.unescocat.org/alerta2.html> [consulta: gener 2004]
- 217a. Brown, Lester R. *Paving the Planet: Cars and Crops Competing for Land.* Earth Policy Institute. February 14, 2001-1. <http://earth-policy.org/Alerts/Alert12.htm>[consulta: gener 2004]
- 217b. Brown, Lester R. *Asfaltar el planeta: cotxes i conreus es disputen la Terra.* 14 de febrer del 2001. <http://www.unescocat.org/alerta1.html> [consulta: gener 2004]
- 218a. Brown, Lester R. *World Wind Generating Capacity Jumps 31 Percent in 2001.* Earth Policy Institute. January 8, 2002-1. <http://earth-policy.org/Updates/Update5.htm>[consulta: gener 2004]
- 218b. Brown, Lester R. *La capacitat mundial de generació d'energia eòlica puja un 31 per cent el 2001.* 9 de febrer de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta5.html> [consulta: gener 2004]
- 219a. Brown, Lester R. *Rising Sea Level Forcing Evacuation of Island Country.* Earth Policy Institute. November 15, 2001. http://earth-policy.org/Updates/Update2_printable.htm [consulta: gener 2004]
- 219b. Brown, Lester R. *L'augment del nivell del mar força l'evacuació d'un país insular.* 23 de març de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta10.html> [consulta: gener 2004]

- 220a. Brown, Lester R. *This Year May be Second Warmest on Record*. Earth Policy Institute. December 18, 2001. <http://earth-policy.org/Updates/Update4.htm> [consulta: gener 2004]
- 220b. Brown, Lester R. *Aquest any pot ser el segon any més calorós enregistrat mai*. 18 de desembre del 2001. <http://www.unescocat.org/alerta4.html> [consulta: gener 2004]
- 221a. Brown, Lester R. *World's Rangelands Deteriorating Under Mounting Pressure*. Earth Policy Institute. February 5, 2002. <http://earth-policy.org/Updates/Update6.htm> [consulta: gener 2004]
- 221b. Brown, Lester R. *El deteriorament de les pastures pren un abast mundial enfront de l'augment de la pressió*. 20 de març de 2003. <http://www.unescocat.org/alerta14.html> [consulta: gener 2004]
- 222a. Brown, Lester R and Janet Larsen. *World turning to bicycle for mobility and exercise. Bicycle Sales Top 100 Million In 2000*. Earth Policy Institute. July 17, 2002. <http://earth-policy.org/Updates/Update13.htm>[consulta: gener 2004]
- 222b. Brown, Lester R i Janet Larsen. *El món recorre a la bicicleta per aconseguir mobilitat i fer exercici. Les vendes de bicicletes van arribar als 100 milions el 2000*. 26 de novembre de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta8.html> [consulta: gener 2004]
- 223a. Brown, Lester R. *Earth's Ice Melting Faster Than Projected*. Earth Policy Institute. March 12, 2002. <http://earth-policy.org/Updates/Update8.htm> [consulta: gener 2004]
- 223b. Brown, Lester R. *El desgel de la terra avança més ràpid del que s'esperava*. 16 d'abril de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta6.htm>[consulta: gener 2004]
- 224a. Brown, Lester R. *New York: Garbage Capital of the World*. Earth Policy Institute. April 17, 2002. <http://earth-policy.org/Updates/Update10.htm>[consulta: gener 2004]
- 224b. Brown, Lester R. *Nova York: la capital mundial de les escombraries*. 1 de juny de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta11.html> [consulta: gener 2004]
- 225a. Fischlowitz-Roberts, Bernie. *Sales of Solar Cells Take Off*. Earth Policy Institute. June 11, 2002. <http://earth-policy.org/Updates/Update12.htm>[consulta: gener 2004]
- 225b. Fischlowitz-Roberts, Bernie. *Les vendes de cèl·lules fotovoltaïques van pujant*. 6 de juliol de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta12.html> [consulta: gener 2004]
- 226a. Fischlowitz-Roberts, Bernie. *Air pollution fatalities now exceed traffic fatalities by 3 to 1*. Earth Policy Institute. September 17, 2002. http://earth-policy.org/Updates/Update17_printable.htm[consulta: gener 2004]
- 226b. Fischlowitz-Roberts, Bernie. *Les defuncions per causa de la contaminació atmosfèrica ja superen les defuncions relacionades amb el trànsit en una proporció de 3 a 1*. 21 de desembre de 2002. <http://www.unescocat.org/alerta9.html> [consulta: gener 2004]
- 227a. Fischlowitz-Roberts, Bernie. *Fuel cell-powered cars hitting the road ahead of schedule*. Earth Policy Institute. October 31, 2002. <http://earth-policy.org/Updates/Update19.htm>[consulta: gener 2004]
- 227b. Fischlowitz-Roberts, Bernie. *Els cotxes amb cèl·lules de combustible circularan abans del que es preveia*. 1 de febrer de 2003. <http://www.unescocat.org/alerta13.html> [consulta: gener 2004]
- 228a. Brown, Lester R. *Eco-economy. Building an Economy for the Earth*. Earth Policy Institute. New York: W.W. Norton & Company, 2001
- 228b. Brown, Lester R. *Ecoeconomia. La construcció d'una economia per a la terra*. Earth Policy Institute. Centre Unesco de Catalunya, 2002
- 229a. Amics de la Terra Eivissa. Butlletí / N°1, 2001 - Edición 15. <http://www.amics-terra.org/butlleti.html> [consulta: gener 2004]
- 229b. Amics de la Terra Eivissa. Boletín / N°1, 2001 - Edición 15. <http://www.amics-terra.org/boletin.html> [consulta: gener 2004]
- 229c. Amics de la Terra Eivissa. Bulletin / N°1, 2001 - Edition 15. <http://www.amics-terra.org/bulletin.html> [consulta: gener 2004]
- 230a. Amics de la Terra Eivissa. Butlletí / N°2, 2001 - Edición 16. <http://www.amics-terra.org/boletin16ca.html> [consulta: gener 2004]
- 230b. Amics de la Terra Eivissa. Boletín / N°2, 2001 - Edición 16. <http://www.amics-terra.org/boletin16es.html> [consulta: gener 2004]
- 230c. Amics de la Terra Eivissa. Bulletin / N°2, 2001 - Edition 16. <http://www.amics-terra.org/boletin16en.html> [consulta: gener 2004]
- 231a. Fundació Natura. *Estany de Sils*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 231b. Fundación Natura. *Laguna de Sils*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]

- 231c. Fundació Natura. *Estany de Sils* [versió anglesa]. <http://www.fundacionatura.org/eng/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 232a. Fundació Natura. *Riu Foix a Santa Margarida i els Monjos*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 232b. Fundación Natura. *Río Foix en Santa Margarida i Els Monjos*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 233a. Fundació Natura. *Estepes de les Terres de Ponent*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 233b. Fundación Natura. *Estepas de las Tierras de Lleida*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 233c. Fundació Natura. *The Lleida steppes*. <http://www.fundacionatura.org/eng/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 234a. Fundació Natura. *Ullals de Panxa al Delta*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 234b. Fundación Natura. *Ullals de Panxa en el Delta*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 235a. Fundació Natura. *Serra de Cuberes*. <http://www.fundacionatura.org/pics/pdf/cuberes.pdf> [consulta: maig 2003]
- 235b. Fundación Natura. *Sierra de Cuberes*. <http://www.fundacionatura.org/esp/pics/pdf/cuberes.pdf> [consulta: maig 2003]
- 236a. Fundació Natura. *El bosc madur de Puigforniu*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 236b. Fundación Natura. *El bosque maduro de Puigforniu*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 236c. Fundació Natura. *The mature forest of Puigforniu*. <http://www.fundacionatura.org/eng/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 237a. Fundació Natura. *Passeig dels Aurons a Ripoll*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 237b. Fundación Natura. *Paseo de los Arces en Ripoll*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 237c. Fundació Natura. *Passeig dels Aurons in Ripoll*. <http://www.fundacionatura.org/eng/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 238a. Fundació Natura. *L'Illa dels Salzes a Celrà*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 238b. Fundación Natura. *Isla de los Sauces en Celrà*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 239a. Fundació Natura. *La Pineda de Cellers*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 239b. Fundación Natura. *La Pineda de Cellers*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 240a. Fundació Natura. *Llacuna* [Aiguamoll, posteriorment] *de Wacarpay al Perú*. <http://www.fundacionatura.org/pics/pdf/Wacarpay.pdf> [consulta: maig 2003]; [consulta: gener 2004]
- 240b. Fundación Natura. *Laguna* [Humedal, posteriorment] *de Wacarpay, Perú*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]; [consulta: gener 2004]
- 241a. Fundació Natura. *Ecoturisme solidari al Perú*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 241b. Fundación Natura. *Ecoturismo solidario en el Perú*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 241c. Fundació Natura. *Sustainable ecotourism in Peru*. <http://www.fundacionatura.org/eng/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 242a. Fundació Natura. *Selva miskita de Nicaragua i Hondures*. <http://www.fundacionatura.org/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 242b. Fundación Natura. *Selva misquita de Nicaragua y Honduras*. <http://www.fundacionatura.org/esp/fproject.htm> [consulta: maig 2003]

- 242c. Fundació Natura. *The Selva Miskita in Nicaragua and Honduras*.
<http://www.fundacionatura.org/eng/fproject.htm> [consulta: maig 2003]
- 243a. Fons de documentació del Medi Ambient. La Casa Verda. *El Fons de Documentació del Medi Ambient*. València [Versió en català]
- 243b. Fons de documentació del Medi Ambient. La Casa Verda. *El Fons de Documentació del Medi Ambient*. València [Versió en espanyol]
- 244a. Fundació Terra. 0. Accions ambientals. *Reciclem el tetrabrik*. Ralf Massanés i Jordi Miralles.
<http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 244b. Fundació Terra. *Reciclemos el tetrabrik*. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html>
[consulta: maig 2003]
- 245a. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplement de Perspectiva escolar. 16. *Energia fotovoltaica*.
Setembre 1999. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 245b. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplemento de Perspectiva escolar. 16. *Energía fotovoltaica*.
Otoño 2000. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 246a. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplement de Perspectiva escolar. 17. *Trens*. Novembre 1999.
<http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 246b. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplemento de Perspectiva escolar. 17. *Trenes*. Noviembre
1999. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 247a. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplement de Perspectiva escolar. 24. *Biocombustibles*. Abril
2002. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 247b. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplemento de Perspectiva escolar. 24. *Biocombustibles*. Abril
2002. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 248a. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplement de Perspectiva escolar. 25. *Cuina solar*. Juny 2002.
<http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 248b. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplemento de Perspectiva escolar. 25. *Cocina solar*. Junio
2002. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 249a. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplement de Perspectiva escolar. 27. *Hidrogen solar*. Abril
2003. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 249b. Fundació Terra. Perspectiva ambiental. Suplemento de Perspectiva escolar. 27. *Hidrogen solar*. Abril
2003. <http://www.ecoterra.org/html/cat/perspectiva/perspe.html> [consulta: maig 2003]
- 250a. Centre de Recerca i Informació en Consum. *Opcions*, núm. 1. <http://cric.pangea.org/opcions.htm>
[consulta: gener 2004]
- 250b. Centre de Recerca i Informació en Consum. *Opcions*, núm. 1. <http://cric.pangea.org/opcionscas.htm>
[consulta: gener 2004]
- 251a. Centre de Recerca i Informació en Consum. *Opcions*, núm. 2. <http://cric.pangea.org/opcions.htm>
[consulta: gener 2004]
- 251b. Centre de Recerca i Informació en Consum. *Opcions*, núm. 2. <http://cric.pangea.org/opcionscas.htm>
[consulta: gener 2004]
- 252a. EUPV. *Elecciones a Cortes valencianas 1999. Programa autonómico*.
<http://www.nodo50.org/eupv/progaut99cas.htm> [consulta: maig 2003]
- 252b. EUPV. *Elecciones a Cortes valencianas 1999. Programa autonómico*.
<http://www.nodo50.org/eupv/progaut99val.htm> [consulta: maig 2003]
- 253a. L'Entesa. *Elecciones 2003: Manifiesto "L'Entesa Garantia de Canvi als municipis"*, 2003.
<http://www.entesa.com/index1.htm> [consulta: maig 2003]
- 253b. L'Entesa. *Elecciones 2003: Manifest "L'Entesa Garantia de Canvi als municipis"*, 2003.
<http://www.entesa.com/index1.htm> [consulta: maig 2003]
- 254a. L'Entesa. *Programa Marc de l'Entesa. Por un País Valenciano más verde i más sostenible*. 2003.
<http://www.entesa.com/index1.htm> [consulta: maig 2003]
- 254b. L'Entesa. *Programa Marc de l'Entesa. Per un País Valencià més verd i més sostenible*. 2003.
<http://www.entesa.com/index1.htm> [consulta: maig 2003]
- 255a. PSPV. *Programa Marco Socialista para la Comunidad Valenciana*, 2003.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internosc.asp [consulta: maig 2003]
- 255b. PSPV. *Programa Marco Socialista per a la Comunitat Valenciana*, 2003.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]

- 256a. PSPV. *Resoluciones del 4º Congreso Nacional del PSPV-PSOE*, 1985.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internosc.asp [consulta: maig 2003]
- 256b. PSPV. *Resolucions del 4t Congrés Nacional del PSPV-PSOE*, 1985.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 257a. PSPV. *Resoluciones del 5º Congreso Nacional del PSPV-PSOE*, 1988.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internosc.asp [consulta: maig 2003]
- 257b. PSPV. *Resolucions del 5é Congrés Nacional del PSPV-PSOE*, 1988.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 258a. PSPV. *Resoluciones del 6º Congreso Nacional del PSPV-PSOE*, 1990.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internosc.asp [consulta: maig 2003]
- 258b. PSPV. *Resolucions del 6é Congrés Nacional del PSPV-PSOE*, 1990.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 259a. PSPV. *Resoluciones del 7º Congreso Nacional del PSPV-PSOE*, 1994.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internosc.asp [consulta: maig 2003]
- 259b. PSPV. *Resolucions del 7é Congrés Nacional del PSPV-PSOE*, 1994.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 260a. PSPV. *Resoluciones del 8º Congreso Nacional del PSPV-PSOE*, 2000.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 260b. PSPV. *Resolucions del 8é Congrés Nacional del PSPV-PSOE*, 2000.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 261a. PSPV. *Resoluciones del 9º Congreso Nacional del PSPV-PSOE*.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internosc.asp [consulta: maig 2003]
- 261b. PSPV. *Resolucions del 9é Congrés Nacional del PSPV-PSOE*.
http://www.pspv.psoe.es/elpspv/documentos_internos.asp [consulta: maig 2003]
- 262a. PPCV. Propuestas del programa 2003. Infraestructuras y Medio Ambiente. (39).
<http://www.ppcv.org/propuestasv.htm>. <http://www.ppcv.org/propuestas.htm#> [consulta: maig 2003]
- 262b. PPCV. Propostes del programa 2003. Infraestructures i Medi Ambient. (35).
<http://www.ppcv.org/propuestasv.htm> [consulta: maig 2003]
- 263a. PPCV. *X Congreso Regional de la Comunidad Valenciana. La Comunidad Valenciana hacia el 2010: Un horizonte de progreso*. <http://www.ppcv.org/congreso/cast/ponencia2.htm> [consulta: maig 2003]
- 263b. PPCV. *X Congrés Regional de la Comunitat Valenciana. La Comunitat Valenciana cap al 2010: Un horitzó de progrés*. <http://www.ppcv.org/congreso/val/ponencia2.htm> [consulta: maig 2003]
- 264a. PSIB. *Programa Electoral PSIB-PSOE. Elecciones Autonómicas 2003*.
<http://www.psoe.es/ambito/illesbalears/docs/index.do?apt=5091&isSecondLevel=true&action=List>
[consulta: gener 2004]
- 264b. PSIB. *Programa Electoral PSIB-PSOE. Elecciones Autonómicas 2003*.
<http://www.psoe.es/ambito/islasbalears/docs/index.do?apt=5090&isSecondLevel=true&action=List>
[consulta: gener 2004]
- 265a. PSIB. *Conferència Política PSIB-PSOE. Juliol 2002*.
<http://www.mallorcaweb.net/joves/opinio/politica2002.pdf> [consulta: gener 2004]
- 265b. PSIB. *Conferencia Política PSIB-PSOE. Julio 2002*
- 265.1a. *Programa electoral de Los Verdes de Benidorm*. 2003. <http://www.elsverds.net> [consulta: maig 2003]
- 265.1b. *Programa electoral de Els Verds de Benidorm*. 2003. <http://www.elsverds.net> [consulta: maig 2003]
- 265.1c. *Electoral programme of the Green Party (Los Verdes) in Benidorm*. 2003. <http://www.elsverds.net>
[consulta: maig 2003]
- 265.1d. *Wahlprogramm der Grünen (Los Verdes) in Benidorm*. 2003. <http://www.elsverds.net> [consulta: maig 2003]
266. CCOO. *Guia d'acció sindical en medi ambient/Guía de acción sindical en medio ambiente*. Colección bártulos. Alemania, 2000
267. Fundació territori i paisatge, i DEPANA. *Parcs naturals de Catalunya* (CD-ROM), 2001

EMPRESSES

- 268a. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Área de investigación "Dinámica de contaminantes"*. <http://www.gva.es/ceam/index.htm> [consulta: gener 2004]
- 268b. CEAM. Fundació Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani. *Àrea de investigació "Dinàmica de contaminants"*. http://www.gva.es/ceam/index_v.htm [consulta: gener 2004]
- 268c. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Research Area: "Pollution Dynamics"*. http://www.gva.es/ceam/index_i.htm [consulta: gener 2004]
- 269a. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Área de investigación "Química atmosférica"*. <http://www.gva.es/ceam/index.htm> [consulta: gener 2004]
- 269b. CEAM. Fundació Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani. *Àrea de investigació "Química atmosfèrica"*. http://www.gva.es/ceam/index_v.htm [consulta: gener 2004]
- 269c. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Research Area: "Atmospheric Chemistry"*. http://www.gva.es/ceam/index_i.htm [consulta: gener 2004]
- 270a. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Efectos de los contaminantes*. <http://www.gva.es/ceam/index.htm>. [consulta: gener 2004]
- 270b. CEAM. Fundació Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani. *Efectes dels contaminants*. http://www.gva.es/ceam/index_v.htm [consulta: gener 2004]
- 270c. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Air Pollution Effects*. http://www.gva.es/ceam/index_i.htm [consulta: gener 2004]
- 271a. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Programa de investigación forestal*. <http://www.gva.es/ceam/index.htm> [consulta: gener 2004]
- 271b. CEAM. Fundació Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani. *Programa d'investigació forestal*. http://www.gva.es/ceam/index_v.htm [consulta: gener 2004]
- 271c. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Forest Restoration Programme*. http://www.gva.es/ceam/index_i.htm [consulta: gener 2004]
- 272a. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Metereología-Climatología*. <http://www.gva.es/ceam/index.htm> [consulta: gener 2004]
- 272b. CEAM. Fundació Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani. *Metereología-Climatología*. http://www.gva.es/ceam/index_v.htm [consulta: gener 2004]
- 272c. CEAM. Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. *Meteorology-Climatology*. http://www.gva.es/ceam/index_i.htm [consulta: gener 2004]
- 273a. LGAI. Technological Center. *Centre d'Acústica i Vibracions. Assaigs acústics*. Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ACUST.%20ASSAIGS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 273b. LGAI. Technological Center. *Centro de Acústica y Vibraciones. Ensayos acústicos*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/GAE%20ACUSTICOS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 273c. LGAI. Technological Center. *Acoustics and Vibrations Center. Acoustic Tests*. <http://www.lgai.es/img/fotos/ACOUSTIC%20TESTS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 274a. LGAI. Technological Center. *Centre d'Acústica i Vibracions. Assaigs i Simulació de Vibracions*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ACUST.%20VIBRACIONES.pdf> [consulta: maig 2003]
- 274b. LGAI. Technological Center. *Centro de Acústica y Vibraciones. Ensayo y Simulación de Vibraciones*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/GAE-%20VIBRACIONES.pdf> [consulta: maig 2003]
- 274c. LGAI. Technological Center. *Acoustics and Vibrations Center. Vibration test and Simulation*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/VIBRATION%20TEST.pdf> [consulta: maig 2003]
- 275a. LGAI. Technological Center. *Centre d'Acústica i Vibracions. Acústica ambiental*. Juliol 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ACUST.%20MEDIAMBIENTAL.pdf> [consulta: maig 2003]
- 275b. LGAI. Technological Center. *Centro de Acústica y Vibraciones. Acústica ambiental*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/GAE%20ACUST.AMB..pdf> [consulta: maig 2003]
- 275c. LGAI. Technological Center. *Acoustics and Vibrations Center. Environmental acoustics*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ENVIRONMENTAL%20%20ACOUSTICS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 276a. LGAI. Technological Center. *CLM. Centre d'aplicacions del Làser i Metal·lúrgia/Center for Laser application and Metallurgy*. Setembre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CENTRE%20L%20C0SER%20I%20METAL.L%DARGIA.pdf> [consulta: maig 2003]
- 276b. LGAI. Technological Center. *CLM. Centro de aplicaciones del Láser i Metalúrgia/Center for Laser application and Metallurgy*. Setembre 2001.

- <http://www.lgai.es/img/fotos/CENTRO%20L%20C1SER%20Y%20METALURGIA.pdf> [consulta: maig 2003]
- 277a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. La certificació de Producte Q-LGAI*. Octubre 2000. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Certif.%20producte.pdf> [consulta: maig 2003]
- 277b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. La certificación de Producto Q-LGAI*. Octubre 2000. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Certif.%20producto.pdf> [consulta: maig 2003]
- 277c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. Q-LGAI product certification*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.Q-LGAIProduct.pdf> [consulta: maig 2003]
- 278a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. La certificació en els sectors d'Indústria i Serveis*. Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Ind%20FAstria%20i%20serveis.pdf> [consulta: maig 2003]
- 278b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. La certificación en los sectores de Industria y Servicios*. Octubre 2000. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Industria%20y%20servicios.pdf> [consulta: maig 2003]
- 278c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. Certification in the Industry and Services sector*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.IndustryandServicessector.pdf> [consulta: maig 2003]
- 279a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. Marcatge CE*. Octubre 2000. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Marcatge%20CE.pdf> [consulta: maig 2003]
- 279b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. Mercado CE*. Octubre 2000. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Mercado%20CE.pdf> [consulta: maig 2003]
- 279c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. CE marking*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.CEMarking.pdf> [consulta: maig 2003]
- 280a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. La certificació Mediambiental*. Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Medi%20ambient.pdf> [consulta: maig 2003]
- 280b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. La certificación Medioambiental*. Octubre 2000. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Medio%20ambiente.pdf> [consulta: maig 2003]
- 280c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. Environmental Certification*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.Environmental.pdf> [consulta: maig 2003]
- 281a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. Prevenció de Riscos Laborals*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Riscos%20laborals.pdf> [consulta: maig 2003]
- 281b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. Prevención de Riesgos Laborales*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.-Riesgos%20laborales.pdf> [consulta: maig 2003]
- 281c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. Occupational Risk Prevention*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.OccupationalRiskPrevention.pdf> [consulta: maig 2003]
- 282a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. La certificació en el sector de l'Automoció*. Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF-Automoci%20F3.pdf> [consulta: maig 2003]
- 282b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. La certificación en el sector de la Automoción*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF-Automoci%20F3n.pdf> [consulta: maig 2003]
- 282c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. Certification in the Automotive Industry*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIF.Automotive.pdf> [consulta: maig 2003]
- 283a. LGAI. Technological Center. *Centre de Certificació LGAI. Q-LGAI*. Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIFICACI%20D3%20Carpeta.pdf> [consulta: maig 2003]
- 283b. LGAI. Technological Center. *Centro de Certificación LGAI. Q-LGAI*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIFICACI%20D3N%20Carpeta.pdf> [consulta: maig 2003]
- 284c. LGAI. Technological Center. *LGAI Certification Center. Q-LGAI*. <http://www.lgai.es/img/fotos/CERTIFICATION.pdf> [consulta: maig 2003]
- 285a. LGAI. Technological Center. *Centre de Construcció LGAI*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CONSTRUCCI%20D3.pdf> [consulta: maig 2003]
- 285b. LGAI. Technological Center. *Centro de Construcción LGAI*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CONSTRUCCI%20D3N.pdf> [consulta: maig 2003]
- 285c. LGAI. Technological Center. *LGAI Construction Center*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CONSTRUCTION.pdf> [consulta: maig 2003]
- 286a. LGAI. Technological Center. *Centre d'Electricitat. Tecnologia elèctrica*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ELECTRICITAT.pdf> [consulta: maig 2003]

- 286b. LGAI. Technological Center. *Centro de Electricidad. Tecnología eléctrica*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ELECTRICIDAD.pdf> [consulta: maig 2003]
- 286c. LGAI. Technological Center. *Electricity Center. Electrical Technology*. Octubre 2001. [http://www.lgai.es/img/fotos/Fitxa%20electriitat%20\(eng\).pdf](http://www.lgai.es/img/fotos/Fitxa%20electriitat%20(eng).pdf) [consulta: maig 2003]
- 287a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica (EMC) LGAI*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC.pdf> [consulta: maig 2003]
- 287b. LGAI. Technological Center. *Centro de Compatibilidad Electromagnética (EMC) LGAI*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/CENTRO%20EMC.pdf> [consulta: maig 2003]
- 287c. LGAI. Technological Center. *Electromagnetic Compatibility Center (EMC) LGAI*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC%20Center.pdf> [consulta: maig 2003]
- 288a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Serveis d'Automoció*. Setembre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-AUTOMOCI%D3.pdf> [consulta: maig 2003]
- 288b. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Servicios de Automoción*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-AUTOMOCI%D3N.pdf> [consulta: maig 2003]
- 288c. LGAI. Technological Center. *Electromagnetic Compatibility Center - EMC. Services to the Car Industry*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-AUTOMOTIVE%20INDUST..pdf> [consulta: maig 2003]
- 289a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Equipament de la Tecnologia de la Informació*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-EQUIP.%20TECNOLOGIA%20INFORMACI%D3.pdf> [consulta: maig 2003]
- 289b. LGAI. Technological Center. *Centro de Compatibilidad Electromagnética - EMC. Equipamiento de la Tecnología de la Información*. Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-EQUIP.%20TECNOLOGIA%20INFORMACI%D3N.pdf> [consulta: maig 2003]
- 289c. LGAI. Technological Center. *Electromagnetic Compatibility Center - EMC. Information Technology Equipment*. Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-INFORMATION%20TECHNOLOGY%20EQUIP..pdf> [consulta: maig 2003]
- 290a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Telecomunicacions i Medi Ambient*. Setembre 2002. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-TELECOMUNICACIONES.pdf> [consulta: maig 2003]
- 290b. LGAI. Technological Center. *Centro de Compatibilidad Electromagnética - EMC. Telecomunicaciones y Medio Ambiente*. Setembre 2002. <http://www.lgai.es/img/fotos/EMC-TELECOMUNICACIONES.pdf> [consulta: maig 2003]
- 291a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Equips i productes industrials*. Febrer 2003. <http://www.lgai.es/doc/equips%20industrials%20cat.pdf> [consulta: maig 2003]
- 291b. LGAI. Technological Center. *Centro de Compatibilidad Electromagnética - EMC. Equipos y productos industriales*. Febrero 2003. <http://www.lgai.es/doc/equips%20industrials%20cast.pdf> [consulta: maig 2003]
- 291c. LGAI. Technological Center. *Electromagnetic Compatibility Center - EMC. Industrial equipment and products*. February 2003. <http://www.lgai.es/doc/equips%20industrials%20ing.pdf> [consulta: maig 2003]
- 292a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Calibratge de Mesuradors d'Exposició a Camps Electromagnètics i Antenes*. Febrer 2003. <http://www.lgai.es/doc/Servei%20Calibracio%20cat.pdf> [consulta: maig 2003]
- 292b. LGAI. Technological Center. *Centro de Compatibilidad Electromagnética - EMC. Calibrado de Medidores de Exposición a Campos Electromagnéticos y Antenas*. Febrero 2003. <http://www.lgai.es/doc/Servei%20Calibracio%20cast.pdf> [consulta: maig 2003]
- 292c. LGAI. Technological Center. *Electromagnetic Compatibility Center - EMC. Calibration of Antennas and Field Probe Meters*. February 2003. <http://www.lgai.es/doc/servei%20calibracio%20ing.pdf> [consulta: maig 2003]
- 293a. LGAI. Technological Center. *Centre de Compatibilitat Electromagnètica - EMC. Els nostres serveis In-Situ*. Febrer 2003. <http://www.lgai.es/doc/Serveis%20In-Situ%20cat.pdf> [consulta: maig 2003]
- 293b. LGAI. Technological Center. *Centro de Compatibilidad Electromagnética - EMC. Nuestros servicios In-Situ*. Febrer 2003. <http://www.lgai.es/doc/Serveis%20In-Situ%20cast.pdf> [consulta: maig 2003]

- 293c. LGAI. Technological Center. *Electromagnetic Compatibility Center - EMC. Our On-Site services.* February 2003. <http://www.lgai.es/doc/Serveis%20In-Situ%20ing.pdf> [consulta: maig 2003]
- 294a. LGAI. Technological Center. *Centre d'Enginyeria Mecànica. Enginyeria mecànica.* Juny 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/INGINYERIA%20MEC%C0NICA.pdf> [consulta: maig 2003]
- 294b. LGAI. Technological Center. *Centro de Ingeniería Mecánica. Ingeniería mecánica.* Setembre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/INGENIER%CDA%20MEC%C1NICA.pdf> [consulta: maig 2003]
- 294c. LGAI. Technological Center. *Mechanical Engineering Center. Mechanical engineering.* Setembre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/MECHANICAL%20ENGINEERING.pdf> [consulta: maig 2003]
- 295a. LGAI. Technological Center. *Centre d'Envasos i Embalatges. Assaigs d'Envasos i Embalatges.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/ENVAS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 295b. LGAI. Technological Center. *Centro de Envases y Embalajes. Ensayos de Envases y Embalajes.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/GAE-ENVASES.pdf> [consulta: maig 2003]
- 295c. LGAI. Technological Center. *Container and Packaging Center. Container and Packaging Tests.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/PACKAGING%20TESTS.pdf> [consulta: maig 2003]
296. LGAI. Technological Center. *Memòria del laboratori general d'assaigs i investigacions 2000* (Versió bilingüe català-espanyol amb apèndix en anglés). <http://www.lgai.es/img/fotos/Mem%F2ria%20LGAI%202000.pdf> [consulta: maig 2003]
- 297a. LGAI. Technological Center. *Centre del Foc. Seguretat contra incendis.* Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/FOC%20Seguretat%20contra%20incendis.pdf> [consulta: maig 2003]
- 297b. LGAI. Technological Center. *Centro del Fuego. Seguridad contra incendios.* Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/FUEGO-Seguridad%20contra%20incendios.pdf> [consulta: maig 2003]
- 298a. LGAI. Technological Center. *Medi Ambient. Consultoria en Reciclatge de Residus.*
- 298b. LGAI. Technological Center. *Medio Ambiente. Consultoría en Reciclaje de Residuos.*
- 299a. LGAI. Technological Center. *Centre de Metrologia LGAI.* Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/METROLOGIA.pdf> [consulta: maig 2003]
- 299b. LGAI. Technological Center. *Centro de Metrología LGAI.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/METROLOG%CDA.pdf> [consulta: maig 2003]
- 299c. LGAI. Technological Center. *Metrology Center LGAI.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/METROLOGY.pdf> [consulta: maig 2003]
- 300a. LGAI. Technological Center. *Centre de Polimers. Materials Elastomèrics: Cautxús.* Juliol 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/POLIM.%20CAUTX%DAS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 300b. LGAI. Technological Center. *Centro de Polímeros. Materiales Elastoméricos: Cauchos.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/POLIM.%20CAUCHOS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 301a. LGAI. Technological Center. *Centre de Polimers. Materials Impermeabilitzants i Pintures.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/POLIM.%20IMPERM.%20I%20PINTURES.pdf> [consulta: maig 2003]
- 301b. LGAI. Technological Center. *Centro de Polímeros. Materiales Impermeabilizantes y Pinturas.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/POLIM.%20IMPERM%20Y%20PINTURAS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 302a. LGAI. Technological Center. *Centre de Polimers. Materials Polimèrics: Plàstics i Adhesius.* Juliol 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/POLIM.%20PLASTICS%20I%20ADHESIUS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 302b. LGAI. Technological Center. *Centro de Polímeros. Materiales Poliméricos: Plásticos y Adhesivos.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/POLIM.%20PL%C1STICOS%20Y%20ADHESIVOS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 303a. LGAI. Technological Center. *Centre de Química Fina. Producció química en discontinu.* Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/QUIM.FINA-Producci%F3%20qu%EDmica.pdf> [consulta: maig 2003]
- 303b. LGAI. Technological Center. *Centro de Química Fina. Producción química en discontinuo.* Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/QUIM.FINA-Producci%F3n%20qu%EDmica.pdf> [consulta: maig 2003]
- 303c. LGAI. Technological Center. *Fine Chemistry Center. Batch chemical production.* Octubre 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/FINECHEMISTRY-BatchChemProduction.pdf> [consulta: maig 2003]
- 304a. LGAI. Technological Center. *Centre de Química Fina. R+D Viabilitat de processos.* Maig 2001. <http://www.lgai.es/img/fotos/QUIM.FINA-R+D%20i%20Viabilitat.pdf> [consulta: maig 2003]

- 304b. LGAI. Technological Center. *Centro de Química Fina. I+D Viabilidad de procesos*. Maig 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/QUIM.FINA-I+D%20y%20Viabilidad.pdf> [consulta: maig 2003]
- 304c. LGAI. Technological Center. *Fine Chemistry Center. R+D and process viability*. Junio 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/FINECHEMISTRY-R+DandProcessViability.pdf> [consulta: maig 2003]
- 305a. LGAI. Technological Center. *Centre de Química. Anàlisi química*. Juny 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/QUIMICA-An%E0lisi%20qu%EDmica.pdf> [consulta: maig 2003]
- 305b. LGAI. Technological Center. *Centro de Química. Análisis químico*. Maig 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/QUIMICA-An%E1lisis%20qu%EDmico.pdf> [consulta: maig 2003]
- 305c. LGAI. Technological Center. *Chemistry Center. Chemical Analysis*. Octubre 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/CHEMICAL%20ANALYSIS.pdf> [consulta: maig 2003]
- 306a. LGAI. Technological Center. *Centre de Química. Seguretat en el sector infantil*. Juny 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/QUIMICA-Seguretat%20joguines.pdf> [consulta: maig 2003]
- 306b. LGAI. Technological Center. *Centro de Química. Seguridad en el sector infantil*. Maig 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/QUIMICA-Seguridad%20juguetes.pdf> [consulta: maig 2003]
- 306c. LGAI. Technological Center. *Chemistry Center. Child Safety*. Octubre 2001.
<http://www.lgai.es/img/fotos/CHILD%20SAFETY.pdf> [consulta: maig 2003]
- 307a. LGAI actual. *La certificació: Una oportunitat per a guanyar mercat*. Març 2002 número 01
- 307b. LGAI actual. *La certificació: Una oportunitat per a guanyar mercat*. Març 2002 número 01 (Versió espanyola)
- 308a. LGAI actual. *La LOE i el Codi Tècnic: nous reptes per a la construcció*. Desembre 2002 número 02.
<http://www.lgai.es/Doc/lgai%20actual%202%20cat.pdf> [consulta: gener 2004]
- 308b. LGAI actual. *La LOE y el Código Técnico: nuevos retos para la construcción*. Diciembre 2002 número 02. <http://www.lgai.es/Doc/lgai%20actual%202%20cas.pdf> [consulta: gener 2004]
- 309a. Gas natural. *Memòria Mediambiental 2001*.
<http://portalgn.gasnatural.com/servlet/ContentServer?pagename=OpenMarket/Xcelerate/Render&c=Page&cid=1018254871639> [consulta: maig 2003]
- 309b. Gas natural. *Memoria Medioambiental 2001*
<http://portalgn.gasnatural.com/servlet/ContentServer?pagename=OpenMarket/Xcelerate/Render&inifile=futuretense.ini&c=Page&cid=1054568983074#> [consulta: maig 2003]
- 309c. Gas natural. *Environmental Annual Report 2001*.
<http://portalgn.gasnatural.com/servlet/ContentServer?pagename=OpenMarket/Xcelerate/Render&inifile=futuretense.ini&c=Page&cid=1027509171479> [consulta: maig 2003]
- 310a. The Earth-Works Group (1989): *50 Simple Things You Can Do to Save the Earth*. Berkeley: EarthWorks Press
- 310b. The Earth-Works Group (1992): *50 cosas sencillas que tu pots fer per salvar la Terra*. Barcelona: Blume
- 310c. The Earth-Works Group (1992): *50 cosas sencillas que tú puedes hacer para salvar la Tierra*. Barcelona: Blume
- 311a. The Earth-Works Groups (1990): *30 Simple Energy Things You Can Do to Save the Earth*. Pacific Gas and Electric
- 311b. The Earth-Works Groups (2000): *Manual pràctic per estalviar energia*. Barcelona: Leopold Blume
- 311c. The Earth-Works Groups (2000): *Manual pràctico para ahorrar energía*. Barcelona: Leopold Blume
- 312a. Newkirk, Ingrid (1990): *Save the Animals! 101 Easy Things You Can Do*. Nova York: Warner Books
- 312b. Newkirk, Ingrid (1994): *50 cosas que tu pots fer per protegir els animals*. Barcelona: Blume
- 312c. Newkirk, Ingrid (1994): *50 cosas que tú puedes hacer para proteger los animales*. Barcelona: Blume
- 313a. The Earth-Works Groups (1990): *The Recycler's Handbook. Simple Things You Can Do*. Berkeley: EarthWorks Press
- 313b. The Earth-Works Groups (2000): *Manual pràctic de reciclatge*. Barcelona: Leopold Blume
- 313c. The Earth-Works Groups (2000): *Manual pràctico de reciclaje*. Barcelona: Leopold Blume
- 314a. Faculty of the UCLA School of Public Health (1992): *50 Simple Things You Can Do to Save Your Life*. Berkeley: EarthWorks Press
- 314b. Escola de Salut Pública-UCLA (1995): *50 cosas sencillas que tu pots fer per salvar la teva vida*. Barcelona: Blume

- 314c. Escola de Salut Pública-UCLA (1995): *50 cosas sencillas que tú puedes hacer para salvar tu vida*. Barcelona: Blume
- 315a. Heidi Gildemeister (2002): *Mediterranean Gardening. A Waterwise Approach*. Berkeley: University of California Press [1995: 1a edició per Editorial Moll]
- 315b. Heidi Gildemeister (1998): *El jardí mediterrani. Com podem crear un paradís verd amb poca aigua*. Palma de Mallorca: Editorial Moll
- 315c. Heidi Gildemeister (1996): *Su Jardín Mediterráneo. Cómo crear un paraíso verde con poca agua*. Palma de Mallorca: Editorial Moll
- 316a. TFM. *Projecte de la Biblioteca "Pompeu Fabra", Mataró (Barcelona)*, 1996. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 316b. TFM. *Proyecto de la Biblioteca "Pompeu Fabra", Mataró (Barcelona)*, 1996. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 317a. TFM. *Projecte de l'Aula Naturaleza, Alcobendas (Madrid)*, 1995. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 317b. TFM. *Proyecto del Aula Naturaleza, Alcobendas (Madrid)*, 1995. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 318a. TFM. *Projecte Solar House, Puebla de Montalbán (Toledo)*, 1994. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 318b. TFM. *Proyecto Solar House, Puebla de Montalbán (Toledo)*, 1994. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 319a. TFM. *Projecte de l'Edifici "Nexus", Barcelona*, 1995. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 319b. TFM. *Proyecto del Edificio "Nexus", Barcelona*, 1995. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 320a. TFM. *Projecte de l'Escola pública "Can Falguera" Sant Feliu de Llobregat (Barcelona)*, 1998. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 320b. TFM. *Proyecto de la Escuela pública "Can Falguera" Sant Feliu de Llobregat (Barcelona)*, 1998. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 321a. TFM. *Projecte de l'Escola "Nuevo Horizonte", Las Rozas (Madrid)*, 1996. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 321b. TFM. *Proyecto de la Escuela "Nuevo Horizonte", Las Rozas (Madrid)*, 1996. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 322a. TFM. *Projecte del Residencial "Fàbrica Nova", Vilanova i la Geltrú (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 322b. TFM. *Proyecto del Residencial "Fàbrica Nova", Vilanova i la Geltrú (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 323a. TFM. *Projecte de l'Edifici "Eurocenter", Vilanova i la Geltrú (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 323b. TFM. *Proyecto del Edificio "Eurocenter", Vilanova i la Geltrú (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 324a. TFM. *Projecte de l'Edifici "Nou" de l'Ajuntament de Barcelona*, Barcelona, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 324b. TFM. *Proyecto del Edificio "Nou" de l'Ajuntament de Barcelona*, Barcelona, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 325a. TFM. *Projecte mNACTEC. Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Terrassa (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 325b. TFM. *Proyecto MNACTEC. Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Terrassa (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 326a. TFM. *Projecte de la Residència d'avis de St. Quirze, Sant Quirze de Besora (Barcelona)*, 1999. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 326b. TFM. *Proyecto de la Residencia de la tercera edad de St. Quirze, Sant Quirze de Besora (Barcelona)*, 1999. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 327a. TFM. *Projecte de Casa unifamiliar a Vic, Vic (Castell d'en Planes)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]

- 327b. TFM. *Proyecto de Casa unifamiliar en Vic, Vic (Castell d'en Planes)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 328a. TFM. *Projecte de Casa unifamiliar a Fogueras de Montsoriu, Fogueras de Montsoriu*, 2001. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 328b. TFM. *Proyecto de Casa unifamiliar en Fogueras de Montsoriu, Fogueras de Montsoriu*, 2001. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 329a. TFM. *Projecte UPC – Campus tecnològic de Castelldefels, Castelldefels*, 2001. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 329b. TFM. *Proyecto UPC – Campus tecnològic de Castelldefels, Castelldefels*, 2001. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 330a. TFM. *Projecte de l'Hotel a Pineda de Mar, Pineda de Mar (Maresme)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 330b. TFM. *Proyecto del Hotel a Pineda de Mar, Pineda de Mar (Maresme)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 331a. TFM. *Projecte del Viver de plantes, Vilassar (Maresme)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 331b. TFM. *Proyecto del Vivero de plantas, Vilassar (Maresme)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 332a. TFM. *Projecte Escoles solars (Catalunya) 2000*. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 332b. TFM. *Proyecto Escuelas solares (Catalunya) 2000*. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 333a. TFM. *Projecte Escoles solars (2) (Barcelona)*. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 333b. TFM. *Proyecto Escuelas solares (2) (Barcelona)*. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 334a. TFM. *Projecte Sistema de bombeig, Vacarisses (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 334b. TFM. *Proyecto Sistema de bombeo, Vacarisses (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 335a. TFM. *Projecte Sistema de reg i bombeig, Vic (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mes_rep.html [consulta: gener 2004]
- 335b. TFM. *Proyecto Sistema de riego y bombeo, Vic (Barcelona)*, 2000. http://www.tfm.es/obres_mas_rep.htm [consulta: gener 2004]
- 336a. TFM. *TFM Energia Solar*. <http://www.tfm.es/Tfm-1.pdf> [consulta: gener 2004]
- 336b. TFM. *TFM Energía Solar*. <http://www.tfm.es/Tfm-2.PDF> [consulta: gener 2004]
- 337a. Aguasol Enginyeria. *Sistemas Avanzats d'Energia Solar Tèrmica. Sistemas solares per a ACS i calefacció*. http://www.aiguasol.com/downloads/comercial/Sistemas_solars_per_ACS_i_calefaccio.pdf [consulta: gener 2004]
- 337b. Aguasol Enginyeria. *Sistemas Avanzats d'Energia Solar Tèrmica. Sistemas solares para ACS y calefacción*. http://www.aiguasol.com/downloads/comercial/Sistemas_solares_para_ACS_y_calefaccion.pdf [consulta: gener 2004]
- 338a. Aguasol Enginyeria. *Sistemas Avanzats d'Energia Solar Tèrmica. Comportament energètic dels edificis*. <http://www.aiguasol.com/downloads/comercial/edificis.pdf> [consulta: gener 2004]
- 338b. Aguasol Enginyeria. *Sistemas Avanzats d'Energia Solar Tèrmica. Comportamiento energético de edificios*. <http://www.aiguasol.com/downloads/comercial/edificis-cast.pdf> [consulta: gener 2004]
- 339a. Aguasol Enginyeria. *Sistemas Avanzats d'Energia Solar Tèrmica. Sistemas de refrigeració solar*. <http://www.aiguasol.com/downloads/comercial/fred-solar.pdf> [consulta: gener 2004]
- 339b. Aguasol Enginyeria. *Sistemas Avanzats d'Energia Solar Tèrmica. Sistemas de refrigeración solar*. <http://www.aiguasol.com/downloads/comercial/frio-solar.pdf> [consulta: gener 2004]
- 340a. Fundación Bancaja. *El espacio y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, febrero 1999

- 340b. Fundació Bancaixa. *L'espai i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, febrer 1999
- 341a. Fundación Bancaja. *Nuevas profesiones y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Paterna: T.G. Ripoll, SA, julio 1997
- 341b. Fundació Bancaixa. *Noves professions i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Paterna: T.G. Ripoll, SA, juliol 1997
- 342a. Fundación Bancaja. *La cesta de la compra y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Paterna: T.G. Ripoll, SA, julio 1995
- 342b. Fundació Bancaixa. *La cistella de la compra i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Paterna: T.G. Ripoll, SA, juliol 1995
- 343a. Fundación Bancaja. *La industria y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, octubre 1998
- 343b. Fundació Bancaixa. *La indústria i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, octubre 1998
- 344a. Fundación Bancaja. *La salud y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, diciembre 1997
- 344b. Fundació Bancaixa. *La salut i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, desembre 1997
- 345a. Fundación Bancaja. *El ruido y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, mayo 1998
- 345b. Fundació Bancaixa. *El soroll i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, maig 1998
- 346a. Fundación Bancaja. *El urbanismo y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, septiembre 1999
- 346b. Fundació Bancaixa. *El urbanisme i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, setembre 1999
- 347a. Fundación Bancaja. *El ocio y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, mayo 2000
- 347b. Fundació Bancaixa. *L'oci i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, maig 2000
- 348a. Fundación Bancaja. *La literatura y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Madrid: Artegraf, SA, diciembre 2000
- 348b. Fundació Bancaixa. *La literatura i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Madrid: Artegraf, SA, decembre (sic) 2000
- 349a. Fundación Bancaja. *El agua y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Paterna: T.G. Ripoll, SA, mayo 1996
- 349b. Fundació Bancaixa. *L'aigua i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Paterna: T.G. Ripoll, SA, maig 1996
- 350a. Fundación Bancaja. *La ciudad y el medio ambiente. Guía personal de nuevos valores ecológicos*. colección Bancaja y el medio ambiente. Paterna: T.G. Ripoll, SA, marzo 1997
- 350b. Fundació Bancaixa. *La ciutat i el medi ambient. Guia personal de nous valors ecològics*. Col·lecció Bancaixa i el medi ambient. Paterna: T.G. Ripoll, SA, març 1997
- 351a. Massanés, R i J. Miralles (Fundació Terra). *Ecología de cada día. La guía más práctica i senzilla per a ser un autèntic ecologista de cada dia*. Barcelona: Blume, 1995
- 351b. Massanés, R i J. Miralles (Fundación Tierra). *Ecología de cada día. La guía más práctica y sencilla para ser un auténtico ecologista de cada día*. Barcelona: Blume, 1995
- 352a. DA. *Ciencias de la Naturaleza. Comunidad Valenciana. 1 eso*. Picanya: Voramar/Santillana Educación SL, 2002
- 352b. DA. *Ciències de la Naturalesa. Comunitat Valenciana. 1r eso*. Picanya: Voramar/Santillana Educación SL, 2002
- 353a. DA. *Ciencias de la Naturaleza. Comunidad Valenciana. 2 eso*. Picanya: Voramar/Santillana Educación SL, 2003
- 353b. DA. *Ciències de la Naturalesa. Comunitat Valenciana. 2n eso*. Picanya: Voramar/Santillana Educación SL, 2003

- 354a. Calvo, D; Molina, M.T.; Salvachúa, J. (2a ed.) *Ciencias de la tierra y del medio ambiente. 2* bachillerato LOGSE. Madrid: McGrau-Hill/Interamericana de España, SAU, 2001
- 354b. Calvo, D; Molina, M.T.; Salvachúa, J. (1a ed.) *Ciències de la terra i del medi ambient. 2* batxillerat LOGSE. Madrid: McGrau-Hill/Interamericana de España, SAU, 2001
- 355a. Ramón, D. *Els gens que mengem. La manipulació genètica del aliments.* (2a ed.) Alzira: Bromera/Publicacions de la Universitat de València, gener 2000 (1a ed. març 1997)
- 355b. Ramón, D. *Los genes que comemos. La manipulación genética de los alimentos.* Algar Editorial, 1999
- 356a. Uniland Cementera. *Memòria mediambiental 2001.*
<http://www.uniland.es/unilandwebfront/ca/pdf/Memoria%20medioamb.%202001.pdf> [consulta: gener 2004]
- 356b. Uniland Cementera. *Environmental Report 2001.*
<http://www.uniland.es/unilandwebfront/en/pdf/Memoria%20medioamb.%202001.pdf> [consulta: gener 2004]
- 356c. Uniland Cementera. *Memoria medioambiental 2001.*
<http://www.uniland.es/unilandwebfront/es/pdf/Memoria%20medioamb.%202001.pdf> [consulta: gener 2004]
- 356d. Uniland Cementera. *Rapport sur l'Environnement 2001.*
<http://www.uniland.es/unilandwebfront/fr/pdf/Memoria%20medioamb.%202001.pdf> [consulta: gener 2004]
- 357a. Fundación Grupo Eroski. «Especies invasoras. El peligro que viene de fuera», en *Consumer*, nº 62, enero 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030101/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 357b. Fundación Grupo Eroski. «Espècies invasores. El perill que ve de fora», en *Consumer*, núm. 62, gener 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030101/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 357c. Fundación Grupo Eroski. «Espezie inbaditzaileak. Kanpotik dator arriskua», en *Consumer*, 62.zbk., 2003ko Urtarrila. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030101/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 357d. Fundación Grupo Eroski. «Especies invasoras. O perigo que vén de fóra», en *Consumer*, nº 62, xaneiro 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030101/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 357e. Fundación Grupo Eroski. «Espècies invasores. El perill que ve de fora», en *Consumer*, núm. 62, gener 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030101/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 358a. Fundación Grupo Eroski. «Manglares. Los bosques salados, en peligro de desaparecer», en *Consumer*, nº 63, febrero 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030201/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 358b. Fundación Grupo Eroski. «Manglars. Els boscos salats, en perill de desaparèixer», en *Consumer*, núm. 63, febrer 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030201/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 358c. Fundación Grupo Eroski. «Mangladiak. Baso gaziak desagertzeko arriskuan», en *Consumer*, 63.zbk., 2003ko Otsaila. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030201/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 358d. Fundación Grupo Eroski. «Manglares. Os bosques salgados, en perigo de desaparecer», en *Consumer*, nº 63, febreiro 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030201/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 358e. Fundación Grupo Eroski. «Manglars. Els boscos salats, en perill de desaparèixer», en *Consumer*, núm. 63, febrer 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030201/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 359a. Fundación Grupo Eroski. «Espacios salvajes. Cada vez más reducidos y amenazados», en *Consumer*, nº 64, marzo 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030301/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 359b. Fundación Grupo Eroski. «Espais salvatges. Cada vegada més reduïts i amenaçats», en *Consumer*, núm. 64, març 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030301/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 359c. Fundación Grupo Eroski. «Espazio basatiak. Leku txikiagoak, mehatxu handiagoak», en *Consumer*, 64.zbk., 2003ko Martxoa. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030301/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 359d. Fundación Grupo Eroski. «Espacios salvaxes. Cada vez máis reducidos e ameazados», en *Consumer*, nº 64 marzo 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030301/medioambiente/> [consulta: gener 2004]

- 359e. Fundación Grupo Eroski. «Espais salvatges. Cada vegada més reduïts i amenaçats», en *Consumer*, núm. 64, març 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030301/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 360a. Fundación Grupo Eroski. «Agricultura de conservació. Más compasiva con el medio ambiente», en *Consumer*, núm. 65, abril 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030401/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 360b. Fundación Grupo Eroski. «Agricultura de conservació. Más compassiva amb el medi ambient», en *Consumer*, núm. 65, abril 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030401/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 360c. Fundación Grupo Eroski. «Kontserbazioko nekazaritza. Ingurumenarekin errukiorrago», en *Consumer*, 65.zbk., 2003ko Apirila. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030401/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 360d. Fundación Grupo Eroski. «Agricultura de conservació. Más compasiva co medio natural », en *Consumer*, núm. 65, abril 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030401/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 360e. Fundación Grupo Eroski. «Agricultura de conservació. Más compassiva amb el medi ambient», en *Consumer*, núm. 65, abril 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030401/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 361a. Fundación Grupo Eroski. «Hidrógeno. Combustibles alternativos para un transporte menos contaminante», en *Consumer*, núm. 66, mayo 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030501/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 361b. Fundación Grupo Eroski. «Hidrogen, l'últim. Combustibles alternatius per a un transport menys contaminant», en *Consumer*, núm. 66, maig 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030501/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 361c. Fundación Grupo Eroski. «Hidrogenoa, azkena. Erregai alternatiboak gutxiago kutsatuko duen garraioarentzat», en *Consumer*, 66.zbk., 2003ko Maiatza. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030501/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 361d. Fundación Grupo Eroski. «Hidróxeno, o último. Combustibles alternativos para un transporte menos contaminante», en *Consumer*, núm. 66, maio 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030501/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 361e. Fundación Grupo Eroski. «Hidrogen, l'últim. Combustibles alternatius per a un transport menys contaminant», en *Consumer*, núm. 66, maig 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030501/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 362a. Fundación Grupo Eroski. «Edificios verdes. Construir de forma sostenible», en *Consumer*, núm. 67, junio 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030601/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 362b. Fundación Grupo Eroski. «Edificis verds. Construir de forma sostenible», en *Consumer*, núm. 67, juny 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030601/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 362c. Fundación Grupo Eroski. «Eraikin berdeak. Etxegintza jasangarria», en *Consumer*, 67.zbk., 2003ko Ekaina. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030601/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 362d. Fundación Grupo Eroski. «Edificios verdes. Construir de maneira sostible», en *Consumer*, núm. 67, xuño 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030601/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 362e. Fundación Grupo Eroski. «Edificis verds. Construir de forma sostenible», en *Consumer*, núm. 67, juny 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030601/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 363a. Fundación Grupo Eroski. «La degradación de los océanos. Los mares, esos grandes basureros», en *Consumer*, núm. 68, julio -agosto 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20030701/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 363b. Fundación Grupo Eroski. «La degradació dels oceans. Els mars, aquests grans abocadors», en *Consumer*, núm. 68, juliol-agost 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20030701/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 363c. Fundación Grupo Eroski. «Ozeanoen endekapena. Itsasoak, zakarrontzi», en *Consumer*, 68.zbk., 2003ko Uztaila - Abuztua. <http://revista.consumer.es/web/eu/20030701/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 363d. Fundación Grupo Eroski. «A degradación dos océanos. Os mares, eses grandes vertedoiros de lixo», en *Consumer*, núm. 68 Xullo - Agosto 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20030701/medioambiente/> [consulta: gener 2004]

- 363e. Fundación Grupo Eroski. «La degradació dels oceans. Els mars, eixos grans femers», en *Consumer*, núm. 68, juliol-agost 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20030701/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 364a. Fundación Grupo Eroski. «Jardines ecológicos. Impulsar la tendencia de la propia naturaleza», en *Consumer*, nº 70, octubre 2003. <http://revista.consumer.es/web/es/20031001/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 364b. Fundación Grupo Eroski. «Jardins ecològics. Recolzar la tendència de la mateixa naturalesa», en *Consumer*, núm. 70, octubre 2003. <http://revista.consumer.es/web/ca/20031001/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 364c. Fundación Grupo Eroski. «Lorategi ekologikoak. Natura norantz, gu harantz», en *Consumer*, 70.zbk., 2003ko Urria. <http://revista.consumer.es/web/eu/20031001/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 364d. Fundación Grupo Eroski. «Xardins ecològics. Apoia-la tendencia da propia natureza», en *Consumer*, nº 70 Outubro 2003. <http://revista.consumer.es/web/ga/20031001/medioambiente/> [consulta: gener 2004]
- 364e. Fundación Grupo Eroski. «Jardins ecològics. Jardins ecològics: Recolzar la tendència de la mateixa naturalesa», en *Consumer*, núm. 70, octubre 2003. <http://revista.consumer.es/web/va/20031001/medioambiente/> [consulta: gener 2004]

PREMSA

- 365a. Europa Press. «Más de 7.500 internautas envían en cinco días cartas electrónicas a Aznar y Chaves para salvar al lince» en *Tecnología*. Madrid, 16 Abr. <http://www.europapress.es/europa2003/> [consulta: maig 2003]
- 365b. Yahoo en català. Notícies. «Més de 7.500 internautes envien en cinc dies correus electrònics a Aznar i Chaves per salvar el linx ibèric». 16 de abril de 2003, 21h18. <http://ct.news.yahoo.com/> [consulta: maig 2003]
- 366a. Europa Press. «Las mujeres fumadoras llegan dos años antes a la menopausia» en *Salud*. Madrid, 17 Abr. <http://www.europapress.es/europa2003/> [consulta: maig 2003]
- 366b. Vilaweb. Diari electrònic independent. «Les dones fumadores arriben dos anys abans a la menopausa». 18/04/2003 02:59. <http://www.vilaweb.com/> [consulta: maig 2003]
- 366c. Yahoo en català. Notícies. «Les dones fumadores arriben dos anys abans a la menopausa». 18 de abril de 2003, 2h58. <http://ct.news.yahoo.com/> [consulta: maig 2003]
- 367a. Europa Press. «PHN.- CHA afirma que el Gobierno "se ha estancado" y "está sin rumbo fijo" en "sus pretensiones de iniciar el trasvase"» en *Sociedad*. Zaragoza, 17 Abr. <http://www.europapress.es/europa2003/> [consulta: maig 2003]
- 367b. Vilaweb. Diari electrònic independent. «CHA afirma que el Govern "s'ha estancat" i "està sense rumb fix" en "les seves pretensions d'iniciar el transvasament"». 17/04/2003 20:18. <http://www.vilaweb.com/> [consulta: maig 2003]
- 367c. Yahoo en català. Notícies. «CHA afirma que el Govern "s'ha estancat" i "està sense rumb fix" en "les seves pretensions d'iniciar el transvasament"». 17 de abril de 2003, 20h35. <http://ct.news.yahoo.com/> [consulta: maig 2003]
- 368a. Tito Drago and Alicia Fraerman. «Governments and Civil Society Forge Opposing Alliances.», *Inter Press Service*. 23/05/2002. <http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/3157F8638BB30BA7C1256BBD001DA380?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 368b. Tito Drago. «Una alianza estratégica.», *Inter Press Service*. 23/05/2002. <http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/7E6CA2943B78AFBDC1256BBD001DE29C?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 368c. Tito Drago and Alicia Fraerman. «Una aliança estratègica.», *Inter Press Service*. 23/05/2002. Focus 2004. <http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/0A63321CCA621161C1256BBD001DDFC6?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 369a. Diego Cevallos. «Disputing the Water of the Rio Grande.», *Inter Press Service*. 24/05/2002. <http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/E5F69F3416C87907C1256BC30020FEE3?opendocument> [consulta: desembre 2003]

- 369b. Diego Cevallos. «El agua enciende la discordia.», *Inter Press Service*. 24/05/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/CFA8D0D579CE47D8C1256BC300214500?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 369c. Diego Cevallos. «L'aigua atia la discòrdia.», *Inter Press Service*. 24/05/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/5E658B2E25628B73C1256BC3002142A8?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 370a. Andrés Cañizález. «South-South Efforts to Confront Desertification.», *Inter Press Service*. 26/02/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/7252A1F7F73DC0C341256B6B00139917?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 370b. Andrés Cañizález. «Cooperación Sur-Sur para enfrentar desertificación.», *Inter Press Service*. 26/02/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/DFFE2DD39170D0E741256B6B0013C8B2?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 370c. Andrés Cañizález. «Cooperació sud-sud per fer front a la desertificació.», *Inter Press Service*. 26/02/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/ED3E31E6A9BA1A9141256B6B0013C5CD?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 371a. Ricardo Grassi. «Governing Globalisation.», *Inter Press Service*. 11/04/2001.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/27FFC22AEE0BED91C1256A2800773582?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 371b. Ricardo Grassi. «Globalización sin gobierno.», *Inter Press Service*. 11/04/2001.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/1493C58C6AAB05D1C1256A2800776282?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 371c. Ricardo Grassi. «Globalització sense govern.», *Inter Press Service*. 11/04/2001.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/B8889E5DFA5F4B3CC1256A2800776221?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 372a. Diego Cevallos. «Greenpeace - The Price of Fame.», *Inter Press Service*. 04/10/2001.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/798E1105D87CF364C1256AD3000BF1E8?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 372b. Diego Cevallos. «Greenpeace, el precio de la fama.», *Inter Press Service*. 04/10/2001.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/CD09FB5D76F56187C1256AD3000C4187?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 372c. Diego Cevallos. «Greenpeace, el preu de la fama.», *Inter Press Service*. 04/10/2001.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/D97334C7BCBFC292C1256AD3000C3F18?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 373a. Ranjit Devraj. «Despite Warnings, India Bent on Pursuing GM Crops.», *Inter Press Service*. 07/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/BF6629FE4B0D1C18C1256C4B005A6758?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 373b. Ranjit Devraj. «India sigue adelante con los transgénicos a pesar de las advertencias.», *Inter Press Service*. 07/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/059CFED918B6C728C1256C4B005AF12E?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 373c. Ranjit Devraj. «Índia segueix endavant amb els transgènics malgrat les advertències.», *Inter Press Service*. 07/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/BA656904E0DC0CE1C1256C4B005AF0BC?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 374a. Tito Drago. «Legal Loopholes Worsen Oil Spill Impacts.», *Inter Press Service*. 26/11/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/008E39297C9D51FCC1256C7D005EFE94?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 374b. Tito Drago. «Vacíos jurídicos agravan derrame de combustible.», *Inter Press Service*. 26/11/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/76D5EF10A12B1C42C1256C7D005EA893?opendocument> [consulta: desembre 2003]

- 374c. Tito Drago. «Buits jurídics agreguen el vessament de combustible.», *Inter Press Service*. 26/11/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/7301C37E8B9F4D3FC1256C7D005EFE2F?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 375a. Diego Cevallos. «Mexico Overrun with Untreated Toxic Waste.», *Inter Press Service*. 02/08/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/E975D91305B0AB93C1256C0900428F74?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 375b. Diego Cevallos. «México saturado de desechos tóxicos.», *Inter Press Service*. 02/08/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/C4285467AF9749A3C1256C0900418D62?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 375c. Diego Cevallos. «Mèxic: Saturat de deixalles tòxiques.», *Inter Press Service*. 02/08/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/728D075039FE07FAC1256C0900428F31?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 376a. Mark Waller. «The North forgets often that local organising in the South is neither new nor a creation of development aid.», *Inter Press Service*. 15/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/B2192AEA165D3276C1256C530057EC42?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 376b. Mark Waller. «El Norte olvida a menudo que el asociacionismo local en el Sur no es ni un fenómeno nuevo ni una creación de la ayuda al desarrollo.», *Inter Press Service*. 15/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/D9FEC89D741CA28FC1256C5300588F38?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 376c. Mark Waller. «El Nord oblida sovint que l'associacionisme local al Sud no és ni un fenomen nou ni una creació de l'ajuda al desenvolupament.», *Inter Press Service*. 15/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/9697A03F630C39F9C1256C5300588EF3?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 377a. Sergei Blagov. «Russia: Caught Between Coal and Kyoto.», *Inter Press Service*. 02/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/BA46B15C1F5C9BA2C1256C4600549EE2?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 377b. Sergei Blagov. «Rusia: Nueva apuesta por el carbón debilita compromisos de Kyoto.», *Inter Press Service*. 02/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/F0EA A6FD7F297604C1256C4600560E52?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 377c. Sergei Blagov. «Rússia: Nova aposta pel carbó debilita compromisos amb Kyoto.», *Inter Press Service*. 02/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/F0F7E5518E51FAB2C1256C4600560DE5?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 378a. Caitline McKenzie. «South Africa: Turning Poor Farmers into Oil Barons.», *Inter Press Service*. 16/07/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/4125C274C8234CA3C1256BF8003422C3?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 378b. Caitline McKenzie. «Sudáfrica: Hacer de los agricultores pobres, unos magnates del petróleo.», *Inter Press Service*. 16/07/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/885BA508F76904FCC1256BF80034AEA 4?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 378c. Caitline McKenzie. «Sud-àfrica: Convertir agricultors pobres en magnats del petroli.», *Inter Press Service*. 16/07/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/0D0A9910B0072B49C1256BF80034AE7E?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 379a. Stephen Leahy. «Warring Over Natural Resources Kills or displaces 20 Million people a year.», *Inter Press Service*. 28/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata03/0A2D9F1BDBF24CDCC1256C600042899B?opendocument> [consulta: desembre 2003]
- 379b. Stephen Leahy. «Las guerras por las materias primas mata o desplaza a 20 millones de personas al año.», *Inter Press Service*. 28/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata02/5017D1B4D8C0B112C1256C600043DE42?opendocument> [consulta: desembre 2003]

- 379c. Stephen Leahy. «Les guerres per les matèries primeres maten o desplacen 20 milions de persones anualment.», *Inter Press Service*. 28/10/2002.
<http://213.4.109.168/serveis/00000110.nsf/bibldata01/BE5B499102B6BFE2C1256C600043DDE3?op=endocument> [consulta: desembre 2003]
- 380a. Green, Stephen. «Damning the Yangzi» en *The World in 2003*. London: The Economist, 2002
- 380b. Green, Stephen. «Un pantà empantanegat» en *El món el 2003*. València: El Temps, 2002
- 381a. Anderson, Alun. «The new frontier of biomedicine» en *The World in 2003*. London: The Economist, 2002
- 381b. Anderson, Alun. «La nova frontera de la biomedicina» en *El món el 2003*. València: El Temps, 2002
- 382a. Connor, Steve. «Seeds of change» en *The World in 2003*. London: The Economist, 2002
- 382b. Connor, Steve. «La llavor del canvi» en *El món el 2003*. València: El Temps, 2002
- 383a. Ledgard, Johnathan. «Where the wild things are» en *The World in 2003*. London: The Economist, 2002
- 383b. Ledgard, Johnathan. «Reductes de vida» en *El món el 2003*. València: El Temps, 2002
- 384a. Aga Khan, Sadruddin. «Earth on the market». *Le Monde diplomatique. MondeDiplo.com*. December 2002 (original text in English).
http://mondediplo.com/2002/12/08ecology?var_recherche=Aga+Khan [consulta: gener 2004]
- 384b. Aga Khan, Sadruddin. «Le développement durable, une notion pervertie.» Décembre 2002. *Le Monde diplomatique*. http://www.monde-diplomatique.fr/2002/12/AGA_KHAN/17153 [consulta: gener 2004]
- 384c. Aga Khan, Sadruddin. «El desenvolupament durador, una noció alterada» [pervertida; correcció posterior]. *Le Monde diplomatique. "mondipomatic.com" edició en llengua catalana*. 28 de gener 2003. <http://www.mondipomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 385a. Champagne, Patrick. «Douloureuse marche vers "le progrès". Quand les paysans servent de cobayes.» *Le Monde diplomatique*. Avril 2003. <http://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/CHAMPAGNE/10079> [consulta: gener 2004]
- 385b. Champagne, Patrick. «Dolorosa marxa cap el progrés. Quan els pagesos serveixen de conillets d'Índies.» *Le Monde diplomatique. "mondipomatic.com" edició en llengua catalana*. 31 març 2003. <http://www.mondipomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 386a. Harribey, Jean-Marie. «Une contradiction insurmontable.» *Le Monde diplomatique*. Décembre 2002. <http://www.monde-diplomatique.fr/2002/12/HARRIBEY/17224> [consulta: gener 2004]
- 386b. Harribey, Jean-Marie. «Ein nachhaltiger Widerspruch.» *Le Monde diplomatique. Die deutschsprachige Ausgabe der französischen Monatszeitung für internationale Politik*, Nr. 6929 vom 13.12.2002, Seite 18, 179 Dokumentation. <http://www.monde-diplomatique.de/pm/2002/12/13/a0063.text.name,askhSfyGV.n,1> [consulta: gener 2004]
- 386c. Harribey, Jean-Marie. «Una contradicció insuperable.» *Le Monde diplomatique, edición española*. Diciembre 2002
- 386d. Harribey, Jean-Marie. «Una contradicció insuperable.» *Le Monde diplomatique. "mondipomatic.com" edició en llengua catalana*. 1 de gener 2003. <http://www.mondipomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 387a. Sinai, Agnès. «Douteux partenariat pour l'Afrique.» *Le Monde diplomatique*. Décembre 2002. <http://www.monde-diplomatique.fr/2002/12/SINAI/17152> [consulta: gener 2004]
- 387b. Sinai, Agnès. «Johannesburg und der Weltgipfel. Ein Exempel für nicht nachhaltige Entwicklung.» *Le Monde diplomatique. Die deutschsprachige Ausgabe der französischen Monatszeitung für internationale Politik*, Nr. 6929 vom 13.12.2002, Seite 19, 327 Dokumentation. <http://www.monde-diplomatique.de/pm/2002/12/13/a0066.text.name,ask7y872Q.n,4> [consulta: gener 2004]
- 387c. Sinai, Agnese. «Una sospechosa asociación para el desarrollo africano.» *Le Monde diplomatique, edición española*. Diciembre 2002
- 387d. Sinai, Agnes. «Dubtosa col·laboració en favor d'Àfrica.» *Le Monde diplomatique. "mondipomatic.com" edició en llengua catalana*. 8 de gener 2003.
<http://www.mondipomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 388a. Durand, Frédéric. «Au royaume des aveugles, l' "effet de serre" est roi.» *Le Monde diplomatique*. Décembre 2002. <http://www.monde-diplomatique.fr/2002/12/DURAND/17223> [consulta: gener 2004]
- 388b. Durand, Frédéric. «En el país de los ciegos, el "efecto invernadero" es el rey.» *Le Monde diplomatique, edición española*. Diciembre 2002

- 388c. Durand, Frédéric. «En terra de cecs, “l’efecte hivernacle” és el rei». *Le Monde diplomatique*. “mondipolomatic.com” edició en llengua catalana. 1 de gener 2003. <http://www.mondipolomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 389a. George, Susan. «Personne ne veut des OGM, sauf les industriels». *Le Monde diplomatique*. Avril 2003. <http://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/GEORGE/10086> [consulta: gener 2004]
- 389b. George, Susan. «Nadie quiere los OGM, salvo los industriales». *Le Monde diplomatique, edición española*. Abril 2003. <http://www.monde-diplomatique.es/2003/04/george.html> [consulta: gener 2004]
- 389c. George, Susan. «Ningú OGM vol, excepte els industrials» [ningú vol OGM, excepte els industrials; correcció posterior]. *Le Monde diplomatique*. “mondipolomatic.com” edició en llengua catalana. 31 de març de 2003. <http://www.mondipolomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 390a. Herman, Patrick. «Voyage au pays des hommes invisibles. Discriminations légales». *Le Monde diplomatique*. Avril 2003. <http://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/HERMAN/10089> [consulta: gener 2004]
- 390b. Herman, Patrick. «Cuando legislación rima con discriminación». *Le Monde diplomatique, edición española*. Abril 2003.
- 390c. Herman, Patrick. «Discriminacions Legals». *Le Monde diplomatique*. “mondipolomatic.com” edició en llengua catalana. 31 de març de 2003. <http://www.mondipolomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 391a. Nke Ndi, Jean. «Comment peut-on être écologiste en Afrique?». *Le Monde diplomatique*. Décembre 2002. http://www.monde-diplomatique.fr/2002/12/NKE_NDIH/17280?var_recherche=Comment++Afrique?var_recherche=Ccomment++Afrique [consulta: abril 2004]
- 391b. Nke Ndi, Jean. «Com es pot ser ecologista a Àfrica?» *Le Monde diplomatique*. “mondipolomatic.com” edició en llengua catalana. 1 de gener de 2003. <http://www.mondipolomatic.com/> [consulta: gener 2004]
- 391c. Nke Ndi, Jean. «Cameroon under threat». *Le Monde diplomatique. MondeDiplo.com*. December 2002. http://mondediplo.com/2002/12/11cameroon?var_recherche=Nke+Ndi [consulta: gener 2004]
- 391d. Nke Ndi, Jean. «¿Cómo puede uno ser ecologista en Camerún?» *Le Monde diplomatique, edición española*. Diciembre 2002
- 392a. Testart, Jacques. «Plaidoyer pour une interdiction. Les dessous du clone». *Le Monde diplomatique*. Avril 2003. <http://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/TESTART/10084> [consulta: gener 2004]
- 392b. Testart, Jacques. «Lo que oculta la clonación». *Le Monde diplomatique, edición española*. Abril 2003. <http://www.monde-diplomatique.es/2003/04/testart.html> [consulta: gener 2004]
- 392c. Testart, Jacques. «A favor d’una prohibició. El fons del clon.» *Le Monde diplomatique*. “mondipolomatic.com” edició en llengua catalana. 31 de març de 2003. <http://www.mondipolomatic.com/> [consulta: abril 2004]

Referències bibliogràfiques

- ABDULLA, A. (1999): «Aspects of Ideology in Translating Literature» en *Babel*, vol. 45, núm. 1, pàg. 1-16.
- ADAM, J.M. (1985): «Quel types de textes?» en *Le français dans le monde*, núm. 192, pàg. 39-43.
- ADAM, J.M. (1992): *Les textes: types et prototypes. Récit, description, argumentation, explication et dialogue*. París: Nathan Université.
- AGOST, R i R RAMOS (2002): «Mètodes de traducció: les versions intermèdies» en *La cultura mediàtica. Modes de representació i estratègies discursives*, (J. V. Gavaldà; C. Gregori i R. X. Roselló, eds.). València: Universitat de València. Pàg. 1-17.
- AGOST, R. (1995): «The colloquial Register and Dubbing» en *Translation and the Manipulation of Discourse. Selected Papers of the CERA Research Seminars in Translation Studies 1992-1993* (Jansen P. ed.). Leuven: CETRA. Pàg. 183-200.
- AGOST, R. (1998): «Traducció i intertextualitat: el cas del doblatge» en *Intertextualitat i recepció* (Meseguer, L i Villanueva, M.L. eds.) Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 219-243.
- AGOST, R. (1999): *Traducción y doblaje: palabras, voces e imágenes*. Barcelona: Ariel.
- AHRENS, H. (1994): «Terminology, a Translation Discipline en Perspectives: Studies in Translatology». Núm. 1, pàg. 69-78.
- ALBEROLA, P. i al. (1996): *Comunicar la ciència*. Picanya: Edicions del Bullent.
- ALCARAZ, E. (1996 [2a edició]): *El inglés jurídico. Textos y documentos*. Barcelona: Ariel. 1a edició, 1994.
- ALEXIEVA, B. (1997): «There Must Be Some System in This Madness» en *Essays on Punning and Translation*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome/Presses Universitaires de Namur. Pàg. 137-154.
- ALLEM, G. (2000): *Intertextuality*. London: Routledge.

- ALLUÉ, F. i G.J. EVANS (1999): *Diccionari de paranys de traducció anglès-català (false friends)*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- ALONSO, A. (2003): *Estudio de la formación del léxico en un campo de especialidad: el medio ambiente*. Treball de recerca de la Universitat Pompeu Fabra, dirigit per J. Delesaris.
- ÁLVAREZ, R. i M.C.A VIDAL (1996): «Translating: A Political Act» en *Translation, Power, Subversion*. (Álvarez, R. i Vidal, M.C.A eds.) Clevedon: Multilingual Matters. Pàg. 1-9.
- ANDERSON, A. (2002): «In search of the Holy Grail: media discourse and the new human genetics» en *New Genetics and Society*. Vol. 21, núm. 3, pàg. 327-337.
- ANDERSON, A.G. (2002): «The media politics of oil spills» en *Spill Science & Technological Bulletin*. Vol. 7, núm. 1-2, pàg. 7-12.
- ARANHA, S. (2002): «The Importance of Genre for Translation: How much should a Translator know?» en *Translating Science. Proceedings* (J. Chabás, R. Gaser i J. Rey eds.). 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 111-118.
- ARCHER, C.M. (1986): «Cultural bump and beyond» en *Cultural Bound. Bridging the Cultural Gap in Language Teaching* (J.M. Valdés, ed.). Cambridge: Cambridge University Press. Pàg. 170-178.
- ARROJO, R. (1994): «Fidelity and de Gendered Translation», en *TTR*. Vol. 7, núm. 2, pàg. 147-163.
- ARROJO, R. (1997): «The “death” of the author and the limits of the translator’s visibility», en *Translation as Intercultural Communication* (Snell-Hornby [i al.] eds.). Amsterdam: John Benjamins. Pàg. 21-32.
- ARVAI, J.L. (2001): «Print media framing of the environmental movement in a Canadian forestry debate» en *Environmental Management*. Vol. 27, núm. 5, pàg. 705-714.
- BADIA I MARGARIT, A.M. (1995 [reimpressió]): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Proa. 1a edició, 1994.
- BAKER, M. (1998): «Reexplorer la langue de la traduction: une approche par corpus» en *Meta*. Vol. 43, núm. 4, pàg. 480-485.
- BAKER, M. (2001): «Corpus-based Studies within the larger Context of Translation Studies» en *Génesis: Revista científica do ISAI*. núm. 2, pàg. 7-16.

- BAKER, M. (2002): «Investigating the language in translation: A corpus-based approach» en *Pathways of Translation Studies* (Fernández, P i J.M. Bravo, eds.) Valladolid: Universidad de Valladolid, pàg. 47-56.
- BALLESTER, A.R. (2001): *Traducción y nacionalismo. La recepción del cine americano en España a través del doblaje (1928-1948)*. Granada: Comares.
- BASSNETT-MCGUIRE, S. (1991 [1980]): *Translation Studies*. Londres: Routledge. (2a. ed.).
- BASSNETT-MCGUIRE, S. (1996): «The Meek or the Might: Reappraising the Role of the Translator» en *Translation, Power, Subversion*. (Álvarez, R. i Vidal, M.C.A., eds.) Clevedon: Multilingual Matters. Pàg. 10-24.
- BASSNETT-MCGUIRE, S. i A. LEFEVERE (1998): *Constructing Cultures. Essays on Literary Translation*. Clevedon: Multilingual Matters.
- BASSNETT-MCGUIRE, S. i A. LEFEVERE (eds.) (1990): *Translation, History and Culture*. Londres: Pinter Publishers.
- BASSOLS, M. (2001): *Les claus de la pragmàtica*. Vic: Eumo.
- BASSOLS, M. i A. TORRENT (1996): *Models textuels. Teoría i pràctica*. Barcelona: Eumo.
- BELL, A. (1994): «Climate of opinion: public and media discourse on the global environment» en *Discourse & Society*. Vol. 5, núm. 1, pàg. 33-64.
- BENTON, L.M. i J.R. SHORT (1999): *Environmental Discourse and Practice*. Oxford: Blackwell Publishers.
- BENTON, L.M. i J.R. SHORT (2000): *Environmental Discourse and Practice. A reader*. Oxford: Blackwell Publishers.
- BERNARDEZ, E. (1982): *Introducción a la lingüística del texto*. Madrid: Espasa Calpe.
- BERNAT, F. i X. FAVÀ (1992): «La llista de la RTVV (1990): Estudi lexicogràfic» en *Sobre lexicografia catalana actual*. Barcelona: Empúries.
- BERNAT, J. (1998): *Un espai per a la llengua*. València: Eliseu Climent.
- BIBILONI, G. (1997): *Llengua estàndard i variació lingüística*. València/Barcelona: 3i4.
- BOIX, E. i F.X. VILA (1998): *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- BOWKER, L. (1998): «Using specialized monolingual native-language corpora as a translation resource: A pilot study» en *Meta*. Vol. 43, núm. 4, pàg. 631-651.
- BOWKER, L. (2001): «Towards a methodology for a corpus-based approach to translation evaluation» en *Meta*. Vol. 46, núm. 2, pàg. 344-364.

- BOWKER, L. (2002): «Information retrieval in translation memory systems: Assessment of Current limitations and possibilities for future development» en *Knowledge organization*. Vol. 29, núm. 3, pàg. 198-203.
- BOYNTON, G.R. (1991): «When senators and publics meet at the Environmental Protection Subcommittee» en *Discourse & Society*. Vol. 2, núm. 2, pàg. 131-155.
- BRACHO, L. (2002a): «Mecenatge i traducció en la difusió del discurs ambiental» en *Translating Science. Proceedings*. 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 147-154.
- BRACHO, L. (2002b): «Polítiques traductològiques en la divulgació de textos científics» en *The Language of International Communication*. Actes del V Congrés Internacional sobre Llengües per a Finalitats Específiques, 2001, Canet de Mar: Universitat de Barcelona. Pàg. 56-60.
- BRACHO, L. (2003a): «La intertextualidad y los juegos de palabras en la traducción del discurso de divulgación medioambiental» en *VIII Simposio Internacional de Comunicación Social*, (L. Ruiz, Celia E. Álvarez i M.R. Álvarez eds.), Santiago de Cuba, 2003. Centro de Lingüística Aplicada. Ministerio de Ciencia, tecnología y medio ambiente. Pàg. 417-422.
- BRACHO, L. (2003b): «La traducció de revistes mediambientals en Internet» en *Internet in language for specific purposes and foreign language teaching*. (J. Piqué-Angordans; Esteve, M.J. i M.L. Gea-Valor eds.), Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 115-122.
- BRACHO, L. i A.I. MONTESINOS (2002): «Estudi comparatiu de les versions anglesa, catalana i castellana de localitzadors informàtics» en *Translating Science. Proceedings*. 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 139-146.
- BROWN, G. i G. YULE (1993): *Análisis del discurso*. (*Discourse Analysis*, trad. Silvia Iglesias). Madrid: Visor Libros.
- BROWNLIE, S. (2002): «The translation of philosophical terminology» en *Meta*. Vol. 47, núm. 3, pàg. 295-310.
- BRUGUERA, J. (2000): *Diccionari de dubtes i dificultats del català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BUDIN, G. (2002): «Translation in Science-Towards a Poly-centric Model of Science Translation» en *Translating Science. Proceedings* (J. Chabás, R. Gaser i J. Rey eds.), 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 155-164.

- BUNGE, M. (1989 [2a edició corregida]): *La investigación científica. Su estrategia y su filosofía*. Barcelona: Ariel. (Traduït per Manuel Sacristán de l'original *Foundations & Philosophy of Science Unit*, Montréal: McGill University, 1969.), 1a edició, 1983.
- CABRÉ, M.T. (1992): *La terminología. La teoría, els mètodes, les aplicacions*. Barcelona: Les naus d'Empúries.
- CABRÉ, M.T. (1996): «Diversidad en la terminología: de la disciplina a su funcionalidad» en *Sendebarr*, vol. 7. Granada: Universidad de Granada. Pàg. 89-95.
- CABRÉ, M.T. (1998): «Variació per tema. El discurs especialitzat o la variació funcional determinada per la temàtica» en *Caplletra*, núm. 25; pàg. 173-194. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat-Institut de Filologia Valenciana.
- CABRÉ, M.T. (1999): «Fuentes de información terminológica para el traductor» en *Técnicas documentales aplicadas a la traducción*. (Pinto, M. i Cordon, J.A. eds.). Madrid: Síntesis. Pàg. 19-39.
- CABRÉ, M.T. (2000a): «El traductor y la terminología: necesidad y compromiso», en *Panace @*. Vol. 1, núm. 2, pàg. 2-4.
- CABRÉ, M.T. (2000b): «Terminología y documentación» en *Documentación, terminología y traducción*. (Gonzalo, C. i García Yebra, V. eds.). Madrid: Síntesis. Pàg. 31-43.
- CABRÉ, M.T. (2000c): «La neologia com a mesura interna de la vitalitat de les llengües» en *La neologia en el tombant de segle*. Barcelona: Observatori de Neologia/Institut Interuniversitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 85-108.
- CABRÉ, M.T. (2000d [1a reimpressió]): *La terminología. Representación y comunicación*. Barcelona: Institut Interuniversitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 1a edició, 1999.
- CABRÉ, M.T. (2002): «Análisis textual y terminología, factores de activación de la competencia cognitiva en la traducción» en *La traducción científico-técnica y la terminología en la sociedad de la información*. (A. Alcina i S. Gamero, eds.), Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 87-105.
- CABRÉ, M.T. i al. (2002a): «Les necessitats terminològiques del traductor científic» en *Translating Science. Proceedings*. (J. Chabás, R. Gaser i J. Rey eds.). 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 165-174.
- CABRÉ, M.T. i al. (2002b): «La gestió de la terminologia en les memòries de traducció» en *Translating Science. Proceedings*. (J. Chabás, R. Gaser i J.

- Rey eds.). 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 187-200.
- CALLICOTT, J.B. (2002): «The pragmatic power and promise of theoretical environmental ethics: Forging a new discourse» en *Environmental Values*. Vol. 11, núm. 1, pàg. 3-25.
- CALSAMIGLIA, H. (2003): «Popularization discourse» en *Discourse Studies*. Vol. 5, núm. 2, pàg. 139-146.
- CALSAMIGLIA, H. i A. TUSÓN (1999): *Las cosas del decir. Manual de análisis del discurso*. Barcelona: Ariel.
- CALZADA, M. (1993): «Trusting the translator» en *Babel*, vol. 39, núm. 3, pàg. 158-174.
- CALZADA, M. (2001): «A three-level methodology for descriptive-explanatory Translation Studies» en *Target*, Vol. 13, núm. 2, pàg. 203-239.
- CAMERON, D. (1998): «Lost in Translation: non-sexist language» en *The feminist critique of language*. London i NY: Routledge (2a edició). Pàg. 280-292.
- CAPÓ, J. i M. VEIGA (1997): *Abreviacions. Criteris lingüístics 2*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
- CARBONELL, O. (1997): *Traducir al otro. Traducció, exotismo, poscolonialismo*. Escuela de traductores de Toledo/Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.
- CARBONELL, O. (1999): *Traducción y cultura. De la ideología al texto*. Salamanca: Colegio de España.
- CARSON, R. (1962): *Silent Spring*. Boston: Houghton Mifflin.
- CHAMPION, E (2003): «Analyse du discours environnemental et social de l'entreprise agrochimique Monsanto (1980-2002)» *Colloque 421 : La Gouverne et les Nouveaux Mouvements Sociaux Économiques*. 20 et 21 mai 2003. Congrès de l'Acfas à l'Université du Québec à Rimouski, Québec. [Aquest article es pot consultar a la pàgina web: <http://www.ceh.uqam.ca/pdf/bochure421.pdf>] [consulta: maig, 2004].
- CHAMPION, E i C. GENDRON (2002): «La «durabilité» selon Monsanto : Prémisses d'une privatisation des problèmes environnementaux pour un renforcement politique de l'entreprise privée» en *Les Cahiers de la Chaire. Collection recherche*, núm. 3. [Aquest article es pot consultar a la pàgina web: <http://www.ceh.uqam.ca/pdf/cahiermonsanto.pdf>] [consulta: maig, 2004].
- CHANG, N.F. (2001): «Polysystem theory. Its prospect as a framework for translation research» en *Target*, vol. 13, núm. 2, pàg. 317-332.

- CHOMSKY, N. (1975): *Estructuras sintácticas* (trad. *Syntactic Structures*. La Haya: Mouton, 1957). Mèxic: Siglo XXI.
- CIAPUSCIO, G.E. (1994): *Tipos textuales*. Buenos Aires: Universidad de Buenos Aires.
- CLEARY, Y. (2000): «The impact of subjective cultural issues on the usability of a localized web site: The Louvre Museum Web site» en *Museums and the Web 2000* (Bearman, F.D. i Trant, J. eds.) International Conference on Museums and the Web 2000, del 16 al 19 d'abril del 2000, Mineapolis, Minnesota. Pàg. 153-162.
- CODINA, L. (1996): *El llibre digital. Una exploració sobre la informació electrònica i el futur de l'edició*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- CONCA, M. (1990 [2a edició]): *Paremiologia*. València: Universitat de València. 1a edició, 1986.
- CONCA, M. (2000): «Característiques lingüístiques comparades entre locucions i parèmies» en *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. (V. Salvador i A. Piquer, eds.). Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 49-63.
- CONRAD, P. i S. MARKENS (2001): «Constructing the 'gay gene' in the news: optimism and skepticism in the US and British press» en *Health*. Vol. 5, núm. 3, pàg. 373-400.
- CONSELL GENERAL DE L'INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA (2002): *Guia d'usos lingüístics I. Aspectes gramaticals*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- CORBETT, J.B. (1998): «The environment as theme and package on a local television newscast» en *Science Communication*. Vol. 19, núm. 3, pàg. 222-237.
- CORDÓN, J. A. (2002): «Fabulaciones y confabulaciones: las paradojas del escrito en la era Internet», en *Documentación, terminología y traducción* (Gonzalo, C. i V. García Yebra, eds.). Madrid: Síntesis.
- COUPLAND, N. i J. COUPLAND (1997): «Bodies, beaches and burn-times: 'environmentalism' and its discursive competitors» en *Discourse & Society*. Vol. 8, núm. 1, pàg. 7-25.
- CRISAFULLI, E. (1996): «Dante's Puns in English and the Question of Compensation» en *Wordplay and Translation. The Translator. Studies in Intercultural Communication*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome. Pàg. 259-276.

- CRONIN, M. (1998): «The Cracked Looking Glass of Servants. Translation and Minority Languages in a Global Age» en *The Translator*. vol. 4, núm. 2; pàg. 145-162. Manchester: St. Jerome Publishing.
- DALBY, S. (1996): «Reading Rio, writing the world: The New York Times and the 'Earth Summit'» en *Political Geography*. Vol. 15, núm 6-7, pàg. 593-613.
- DANE, F.C. (1997): *Mètodes de recerca*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya: Proa (Traducció de *Research Methods*, 1990).
- DDAA (1993): *L'Hiperdiccionari*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana [CD-ROM].
- DDAA (1996): *El món interactiu*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana [CD-ROM].
- DDAA (1999 [1a reimpressió]): *Diccionari Castellà-Català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. 1a edició, 1985.
- DE BEAUGRANDE, R.-A. (1997): *New Foundations for a Science of Text and Discourse*. Greenwich: Ablex.
- DE BEAUGRANDE, R.-A. i W.U. DRESSLER (1997): *Introducción a la lingüística del texto (Einführung in die Textlinguistik, 1972*. Trad. Sebastián Bonilla). Barcelona: Ariel.
- DELABASTITA, D. (1996): «Introduction» en *Wordplay and Translation. The Translator. Studies in Intercultural Communication*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome. Pàg. 127-139.
- DELABASTITA, D. (1997): «Introduction» en *Essays on Punning and Translation*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome/Presses Universitaires de Namur. Pàg. 1-22.
- DELISLE, J. (1993): *La traduction raisonnée. Manuel d'initiation à la traduction professionnelle de l'anglais vers le français*. Ottawa: Les Presses de l'Université d'Ottawa.
- DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (1992): *Majúscules i minúscules*. Estudis i Propostes. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (1999): *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català*. Criteris lingüístics 4. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
- DEUDNEY, D. (1995): «In search of Gaian Politics: Earth Religion's Challenge to Modern Western Civilization», en *Ecological Resistance Movements: The Global Emergence of Radical and Popular Environmentalism*. (B. R. Taylor ed.) Albany, New York: State University of New York Press, 282-299.

- DÍAZ, J. (2002): *La escritura digital. Hipertexto y construcción del discurso informativo en el periodismo electrónico*. Zarautz: Euskal Herriko Unibertsitatea.
- DÍAZ-DIOCARETZ, M. (1985): *Translating Poetic Discourse. Questions on Feminist Strategies in Adrienne Rich*. Amsterdam: J. Benjamins.
- DILTS, R. i al. (1980): *Neuro-Linguistic Programming*. Vol. 1. Cupertino, CA: Meta Publications.
- DOBSON, A. (1997): *Pensamiento político verde. Una nueva ideología para el siglo XXI (Green Political Thought, 1990/1995*. Trad. José Pedro Tosaus). Barcelona: Paidós.
- DRYZEK, J.S. (1997): *Politics of the Earth. Environmental Discourses*. Oxford: Oxford University Press.
- DRYZEK, J.S. (2001): «Governing for the environment: Global problems, ethics and democracy» en *Australian Journal of Political Science*. Vol. 36, núm. 3, pàg. 608-609.
- DURIEUX, C. (1997): «Terminological research in translation: Toward a hypertextual approach» en *Meta*. Vol. 42, núm. 4, Pàg. 677-684.
- DURY, P. (1999): «Étude Comparative et Diachronique des concepts ECOSYSTEM et ÉCOSYSTÈME» en *Meta*. Vol. 44 núm. 3 pàg. 484-500.
- DURY, P. (2002): «La terminologie diachronique, une aide à la traduction spécialisée: l'exemple de l'écologie» en *Translating Science. Proceedings J. Chabás, R. Gaser i J. Rey eds.*. 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 201-210.
- EAGLETON, T. (1997): *Ideología. Una introducción*. Barcelona: Paidós (traducció de Jorge Vigil Rubio de l'original *Ideology. An introduction*, 1995).
- EHRlich, P. i M. FELDMAN (2003): «Genes and cultures - What creates our behavioral phenome?» en *Current Anthropology*. Vol. 44, núm. 1, pàg. 87-107.
- ESCANDELL, V. (1999 [2a edició revisada]): *Introducción a la pragmática*. Barcelona: Ariel. 1a edició, 1996.
- EUBANKS, P. (1998): «Genre and technical translation - Social, textual, and educational exigence» en *Journal of Business and Technical Communication*. Vol. 12, núm. 1, pàg. 50-70.
- EVEN-ZOHAR, I. (1979): «Polysystem Theory», en *Poetics Today I*, vol. 1, núm. 2. Duke University Press. Pàg. 287-310.

- EYEMAN, R. i A. JAMISON (1989): «Environmental knowledge as an organisational weapon: the case of Greenpeace» en *Social Science Information*. Vol. 28, núm. 1, pàg. 99-119.
- FAIRCLOUGH, N. (1992 [4a impressió]): *Language and Power*. New York: Longman. 1a edició: 1989.
- FAIRCLOUGH, N. (1992): «Discourse and text: linguistic and intertextual analysis within discourse analysis» en *Discourse & Society*. Vol. 3, núm. 2, pàg. 193-217.
- FAIRCLOUGH, N. (1995): *Critical Discourse Analysis*. New York: Longman.
- FAIRCLOUGH, N. (2003): *Analysing Discourse*. London i NY: Routledge.
- FARAHZAD, F. (2003): «Manipulation in translation» en *Perspectives: Studies in Translatology*. Vol. 11, núm.4, pàg. 269-281.
- FARHADI, R. (1989): «Islam and Ecology as Taught by the Quar'an» en *Ecology Center Newsletter*, Vol. 18, núm. 12, pàg. 6-7.
- FAWCETT, P. (1995): «Translation and Power Play» en *The Translator*, vol. 1 núm. 2. Manchester: St. Jerome Publishing. Pàg. 177-192.
- FERNÁNDEZ GUERRA, A. (2000): *Machine Translation. Capabilities and Limitations*. València: Universitat de València.
- FERNÁNDEZ, F. i B, MONTERO (2003): *La premodificación nominal en el ámbito de la informática. Estudio contrastivo inglés-espanyol*. València: Universitat de València.
- FLINT, P. i al. (1999): «Going online: Helping technical communicators help translators» en *Technical Communication*. Vol. 46, núm. 2, pàg. 238-248.
- FLORIN, S. (1993): «Realia in translation», en *Translation as a Social Action. Russian and Bulgarian Perspectives* (Zlateva ed.). Londres: Routledge. Pàg. 122-128.
- FOLGUERÀ, R-A. (2002): *Adjectius en el discurs especialitzat: una primera descripció dels adjectius en els textos del genoma humà*. Treball de recerca de la Universitat Pompeu Fabra, dirigit per Mercè Lorente Casafont.
- FRANCO AIXELÀ, J. (2004): «The Study of Technical and Scientific Translation: An Examination of its Historical Development» en *The Journal of Specialised Translation*. [Aquest article es pot consultar en la pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/aixela.htm>] [consulta: abril, 2004].
- FRANQUESA, E. (2000): «La innovació terminològica i l'actualització de la llengua» en *La neologia en el tombant de segle*. Barcelona: Observatori de Neologia/Institut Interuniversitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 109-120.

- FREIXA, J. (2002): *La variació terminològica. Anàlisi de la variació denominativa en textos de diferent grau d'especialització de l'àrea de medi ambient*. Tesis doctoral adscrita al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, dirigida per M.T. Cabré.
- FUENTES-OLIVERA, P.A. i I. PIZARRO-SÁNCHEZ (2002): «Translation and 'similarity-creating metaphors' in specialised languages» en *Target*. Vol. 14, núm. 1, pàg. 43-73.
- FUERTES-OLIVERA, P.A i I. PIZARRO-SÁNCHEZ (2002): «Translation and 'similarity-creating metaphors' in specialised languages» en *Target*, vol. 14, núm. 1, pàg. 43-73.
- FUJII, A. i T. ISHIKAWA (2000): «Applying machine translation to two-stage cross-language information retrieval» en *Envisioning Machine Translation in the Information Future, Proceedings*. (White, J.S. ed.). 4th Conference of the Association-for-Machine-Translation-in-the-Americas, del 10 al 14 d'octubre del 2000, Cuernavaca, México. Pàg. 13-24.
- FUSTER, J. (1968): «Mercat per a les traduccions» en *Examen de consciència*. Barcelona: Ed. 62. Pàg. 212-216.
- GALLARDO, N. i A. DE IRAZAZÁBAL (2002): «Elaboración de un vocabulario multilingüe del campo temático de la siderurgia», en *La traducción científico-técnica y la terminología en la sociedad de la información*. (A. Alcina i S. Gamero, eds.), Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 189-198.
- GALLARDO, N. i al. (1992): «Reflexiones sobre la traducción científico-técnica» en *Sendeban*, vol. 3. Granada: Universidad de Granada. Pàg. 185-191.
- GALLÉN, E. i al. (2000): *L'art de traduir. Reflexions sobre la traducció al llarg de la història*. Barcelona: Eumo.
- GAMERO, S. (1998): *La traducción de textos técnicos (alemán-español): Géneros y subgéneros*. Bellaterra: Universitat de Autònoma de Barcelona.
- GAMERO, S. (1999-2000): «La traducción de textos técnicos y la diversidad tipológica» en *Sendeban*, vol. 10/11. Granada: Universidad de Granada. Pàg. 127-158.
- GAMERO, S. (2001): *La traducción de textos técnicos. Descripción y análisis de textos (alemán-español)*. Barcelona: Ariel.
- GARCÍA IZQUIERDO, I. (2000): *Análisis textual aplicado a la traducción*. València: Tirant lo blanch.
- GARCÍA MESEGUER, A. (1977): *Lenguaje y discriminación sexual*. Barcelona: Montesinos.

- GARCÍA MESEGUER, A. (1994): *¿Es sexista la lengua española: una investigación sobre el género gramatical*. Barcelona: Paidós Ibérica.
- GARCÍA YEBRA, V. (1989): *En torno a la traducción*. Madrid: Gredos. 2a ed.
- GARCÍA, E. (2004): *Medio ambiente y sociedad. La civilización industrial y los límites del planeta*. Madrid: Alianza Editorial
- GENERALITAT VALENCIANA I INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA (1995): *Diccionari Valencià*. València: Bromera.
- GENERALITAT VALENCIANA. PRESIDÈNCIA (1994 [8a edició corregida]): *Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana*. València: Secretaria General Tècnica de la Presidència de la Generalitat Valenciana, 1983.
- GLÄSER, R. (1995): *Linguistic Features and Genre Profiles of Scientific English*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- GODARD, B. (1990): «Theorizing, Feminism Discourse/Translation» en *Translation, History and Culture*. (Bassnett-McGuire, S. i Lefevere, A., eds.). Londres: Pinter Publishers. Pàg. 87-96.
- GODAYOL, P. (1997): «L'home i la dona: dues cultures, dos llenguatges, dos estils?», en *Actes del II Congrés Internacional sobre traducció*, Universitat Autònoma de Barcelona, (M. Bacardí, ed.). Pàg. 551-559.
- GODAYOL, P. (2000): *Espais de frontera. Gènere i traducció*. Vic: Eumo.
- GODDARD, A i L. MEÂN PATTERSON (2000): *Language and Gender*. London and New York: Routledge.
- GÖHRING, H. (1977): «Interkulturelle Kommunikation: Die Überwindung der Trennung von Fremdsprachen- und Landeskundeunterricht durch einen integrierten Fremdverhaltensunterricht» en *Kongressberichte der 8. Janrestagung der Gesellschaft für Angewandte Linguistik*. Mainz: GAL e.V., vol. iv, pàg. 9-13.
- GOODENOUGH, W (1970): *Description and Comparison in Cultural Anthropology*. Chicago: Aldine.
- GOODENOUGH, W. (1964): «Cultural anthropology and linguistics» en *Language in culture and society* (D. Hymes, ed.). New York: Harper & Row.
- GORKE, A. i G. RUHRMANN (2003): «Public communication between facts and fictions: on the construction of genetic risk» en *Public understanding of science*. Vol. 12, núm. 3, pàg. 229-241.
- GOTTI, M. (1991): *I linguaggi specialistici*. Florència: La Nuova Italia.
- GOTTLIEB, H. (1997): «You Got the Picture? On the Polysemiotics of Subtitling Wordplay» en *Essays on Punning and Translation*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome/Presses Universitaires de Namur. Pàg. 207-232.

- GOTTLIEB, R.S. (1999): «The transcendence of justice and the justice of transcendence: Mysticism, deep ecology, and political life (Exploring a non-metaphysical vision of mysticism through social transformation)» en *Journal of the American Academy of Religion*. Vol. 67, núm. 1, pàg. 149-166.
- GOTTLIEB, R.S. [ed.] (1996): *This Sacred Earth: Religion, Nature, Environment*. New York: Routledge.
- GRAELLS, J. i al. (1999): *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims*. Criteris Lingüístics 3. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
- GRICE, H.P. (1975): «Logic and Conversation» en *Syntax and Semantics*, vol. 3: *Speech Acts*. (Cole, P. i Morgan J.L. eds). Nova York: Academic Press. Pàg. 41-58.
- GRIZE, J.-B. (1897): *Textes et images de la vulgarisation scientifique*. Berne: Peter Lang.
- GUERRA, M.J. (2001): *Breve introducción a la ética ecológica*. Madrid: Mínimo tránsito.
- GUTIÉRREZ, B. (1998): *La ciencia empieza en la palabra. Análisis e historia del lenguaje científico*. Barcelona: Península.
- Guzman, J.-R. (1998): *Llengua i literatura catalanes per a la titulació de traducció i interpretació. Projecte docent*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- HAJER, M.A. (1997): «Ecological modernization as language game. An institutional constructionist perspective on environmental discourse and institutional change» en *Soziale Welt-zeitschrift für sozialwissenschaftliche Forschung und Praxis*. Vol. 42, núm. 2, pàg. 107-132.
- HALLIDAY, M.A.K i R. HASAN (1976): *Cohesion in English*. London: Longman.
- HALLIDAY, M.A.K i R. HASAN (1985): *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- HALLIDAY, M.A.K. (1998): «Things and relations. Regrammaticising experience as technical knowledge.» en *Reading Science. Critical and Functional Perspectives on Discourses of Science* (J.R. Martin i R. Veel, eds.), London i New York: Routledge. Pàg. 185-235.
- HANN, M. (1992): *The Key to Technical Translation*. Amsterdam i Filadelfia: John Benjamins, [2 volums].
- HARRÉ, R.; BROCKMEIER, J. i P. MÜHLHÄUSLER (1999): *Greenspeak. A Study of Environmental Discourse*. California: Sage.

- HARRIS, M. (1995): *Antropología cultural*. Madrid: Alianza. (Traduït per V. Bordoy i F. Revuelta de l'original *Cultural Anthropology*, New York: Harper & Row, 1983).
- HARRIS, M. (2000): *Teorías sobre la cultura en la era posmoderna*. Barcelona: Crítica. (Traduït per S. Jordán de l'original *Theories of culture in postmodern times*, California: AltaMira Press, 1999).
- HATIM, B. i I. MASON (1995): *Teoría de la traducción. Una aproximación al discurso (Discourse and the translator*, Londres, Longman. 1990, trad. Salvador Peña) Barcelona: Ariel.
- HATIM, B. i I. MASON (1997): *The Translator as Communicator*, London/New York, Routledge.
- HERMANS, T. (1996): «Norms and the Determination of Translation. A Theoretical Framework» en *Translation, Power, Subversion*. (Álvarez, R. i Vidal, M.C.A eds.) Clevedon: Multilingual Matters. Pàg. 25-51.
- HERMANS, T. (1999): *Descriptive and System-oriented Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- HERMANS, T. [ed.] (1985): *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. Londres: Croom Helm.
- HERVEY, S. i I. HIGGINGS (1991): *Thinking Translation. A Course in Translation Method: French to English*. Londres: Routledge.
- HEWSON, L. i J. MARTIN (1991): *Redefining Translation: The Variational Approach*. Londres: Routledge.
- HOFFMAN, L. (1998): *Llenguatges d'especialitat. Selecció de textos*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada/Universitat Pompeu Fabra.
- HOLBERT, R.L.; KWAK, N. i D.V. SHAH (2003): «Environmental concern, patterns of television viewing, and pro-environmental behaviors: Integrating models of media consumption and effects» en *Journal of broadcasting & electronic media*. Vol. 47, núm. 2, pàg. 177-196.
- HOLMES, J.S. (1988/1972): «The name and nature of Translation Studies», *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*. Amsterdam: Rodopi. Pàg. 66-80.
- HOLZ-MÄNTTÄRI, J. (1984): *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakademia.
- HONGWEI, C. (1999): «Cultural Differences and Translation» en *Meta*, vol. 44, núm. 1, pàg. 121-132. Montreal: Université de Montréal.
- HOUBERT, F. (2001): «Existe-t-il des traducteurs spécialisés ?» en *Traduire*. Núm. 187, pàg. 3-10.

- HURTADO, A. (2001): *Traducción y traductología*. Madrid: Cátedra.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1995): *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona/Palma/València: Ed. 3i4/Ed. 62/Moll/Enciclopèdia Catalana/PAM.
- IRIGARAY, L. (1978): *Speculum. Espéculo de la otra mujer*. Madrid: Saltés (traducció d'*Speculum*. París: Editions de Minuit, 1974).
- ISABELLE, P. (1992): «Bi-Textuality - a New Generation of Tools for Translation and Terminology» en *Meta*. Vol. 37, núm. 4, pàg. 721-737.
- ISENBERG, H. (1983): «Cuestiones fundamentales de tipología textual» en *Linguistische Studien*, núm. 1-2.
- JUMPELT, R.W. (1961): *Die Übersetzung naturwissenschaftlicher und technischer Literatur*. Berlín: Langenscheid.
- KATAN, D. (1999): *Translating Cultures. An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- KEW, B. (2003): «Appropriating liberation» en *Society & Animals*. Vol. 11, núm. 1, pàg. 29-49.
- KILLINGSWORTH, M.J. i J.S. PALMER (1992): *Ecospeak: Rethoric and Environmental Politics in America*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- KINSLEY, D. (1994): *Ecology and Religions*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- KORFIATIS, K.J.; STAMOU, A.G. i S. PARASKEVOPOULOS (2004): «Images of nature in Greek primary school textbooks» en *Science Education*. Vol. 88, núm. 1, pàg. 72-89.
- KRAMSCH, C. (2003 [4a impressió]): *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press. 1a edició, 1998.
- KRESS, G. (1985): *Linguistic Processes in Sociocultural Practice*. Victoria (Austràlia): Deakin University Press.
- KRESS, G. (1998): «Communication and Culture» en *Communication and Culture: An introduction* (Kress, G. ed.). Australia: New South Wales University press. Pàg. 1-19.
- KRISTEVA, J. (1991): *Extranjeros para nosotros mismos*. Barcelona: Plaza y Janés (traducció d'*Strangers for Ourselves*, 1988).
- KRUSE, C.R. (1998): «Who said that? Status presentation in media accounts of the animal experimentation debate» en *Society & Animals*. Vol. 6, núm. 3, pàg. 235-243.

- KRUSE, C.R. (2001): «The movement and the media: Framing the debate over animal experimentation» en *Political Communication*. Vol. 18, núm. 1, pàg. 67-87.
- KWIECINSKI, P. (1998): «Translation Strategies in a Rapidly Transforming Culture. A Central European Perspective» in *The Translator*, Vol. 4, núm. 2, pàg. 183-206.
- LACREU, J. (2000 [5a edició corregida]): *Manual d'ús de l'estàndard oral*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Universitat de València. 1a edició, 1990.
- LACREU, J. i al. (1995): *Criteris lingüístics*. Propostes lingüístiques 2. València: Generalitat Valenciana. Conselleria d'Educació i Ciència.
- LAKOFF, G. (1993): «How metaphor structures dreams: The theory of conceptual metaphor applied to dream analysis.» en *Dreaming: Journal of the Association for the Study of Dreams*. Vol. 3, núm. 2, pàg. 77-98.
- LAMBERT, J. (1995): «Literatures, Translation and (De) Colonization», en *Translation and Modernization* (T. Hyun i J. Lambert eds.). University of Tokio Press. Pàg. 98-117.
- LAROSE, R. (1989): *Théories contemporaines de la traduction*. Presses de l'Université du Québec.
- LEACH, M. (2003): «Women as Natural Environmental Carers: Earth Mother Myths and Other Ecofeminist Fables or How a Strategic Notion Rose and Fell» International Workshop Feminist Fables and Gender Myths: *Repositioning Gender in Development Policy and Practice*, Sussex, del 2 al 4 de juliol del 2003. Institute of Development Studies. [Aquest article es pot consultar en la pàgina web: http://www.siyanda.org/static/leach_earthmother.htm] [consulta: maig, 2004].
- LEFEVERE, A. (1981a): «Beyond the Process: Literary Translation in Literature and Literary Theory» en *Translation Spectrum. Essays in Theory and Practice*. (M. Gaddis-Rose, ed.). Albany: State University of New York. Pàg. 52-59.
- LEFEVERE, A. (1981b): «Translated Literature: Towards an Integrated Theory» en *Bulletin: Midwest MLA*. Vol. 14, núm. 1, pàg. 68-78.
- LEFEVERE, A. (1984): «That Structure in the Dialect of Men Interpreted» en *Comparative Criticism*, núm. 6 (E.S. Shaffer, ed.). Cambridge: Cambridge University Press. Pàg. 87-100.
- LEFEVERE, A. (1985): «Why Waste our Time on Rewrites» en *The Manipulation of Literature. Studies in Literary Translation*. (T. Hermans, ed.). London: Croom Helm.

- LEFEVERE, A. (1992): *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Frame*. Londres: Routledge.
- LEÓN, B. (1999): *El documental de divulgación científica*. Barcelona: Paidós.
- LEPPIHALME, R. (1996): «Caught in the Frame. A Target-Culture Viewpoint on Allusive Wordplay» en *Wordplay and Translation. The Translator. Studies in Intercultural Communication*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome. Pàg. 199-218.
- LEPPIHALME, R. (1997): *Culture Bumps. An Empirical Approach to the Translation of Allusions*. Clevedon: Multilingual Matters.
- LERAT, P. (1997): *Las lenguas especializadas (Les langues spécialisées, 1995)*. Trad. Albert Ribas). Barcelona: Ariel.
- LEWIS, T.L. (2000): «Media representations of "sustainable development". Sustaining the status quo?» en *Science Communication*. Vol. 21, núm. 3, pàg. 244-273.
- LIFTIN, K. (1994): *Ozone Discourses*. New York: Columbia University Press.
- LINDER, D. (2000): «Translation Problems and Translation Difficulties» en *Translatio. Nouvelles de la FIT*. Nouvelle série XIX, núm. 4
- LLADÓ, R. (2002): *La paraula revessa*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- LLEDÓ, E. (2000): *De les dones als diccionaris. Anàlisi de la presència femenina en tres diccionaris*. Tesi doctoral del Departament de Filologia Romànica de la Universitat de Barcelona. Codirigida per M. Teresa Cabré i Victòria Sau.
- LOTBINIÈRE-HARWOOD, S. (1991): *Re-belle et infidèle. The body bilingual*. Quebec: Wome's Press.
- LUKE, T.W. (1997): «At the end of Nature: cyborgs, 'humachines', and environments in postmodernity» en *Environment and Planning*. Vol. 29, núm. 8, pàg. 1367-1380.
- LVÓVSKAYA, Z. (1997): *Problemas actuales de la traducción*. Granada: Método Ediciones.
- MACCANDLESS, R.I. (1991): «Traducibilidad e intraducibilidad» en *Sendeban*, vol. 2, pàg. 29-35. Granada: Universidad de Granada.
- MACNAGHTEN, P. (2003): «Embodying the environment in everyday life practices» en *Sociological Review*. Vol. 51, núm. 1, pàg. 63-84.
- MAILLOT, J. (1968/1997): *La traducción científica y técnica*. Madrid: Gredos, (traducció per J. Sevilla de *La traduction scientifique et technique*. París: Eyrolles), [2a edició actualitzada, 1981].

- MAINGUENEAU, D. (1996): *Les termes clés de l'analyse du discours*. París: Seuil.
- MAINGUENEAU, D. (1998): *Analyser les textes de communication*. París: Dunod.
- MAINGUENEAU, D. i V. SALVADOR (1995): *Elements de lingüística per al discurs literari*. València: Tàndem
- MANIEZ, F. (2001): «The translation of the adjectival noun in medical English» en *Meta*. Vol. 46, núm.1, pàg. 56-67.
- MANINI, L. (1996): «Meaningful Literary Names. Their Forms and Functions» en *Wordplay and Translation. The Translator. Studies in Intercultural Communication*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome. Pàg. 161-178.
- MARCO, J. (1998): «Intertextualitat i traducció: les línies bàsiques d'una relació inevitable» en *Intertextualitat i recepció* (Meseguer, L i Villanueva, M.L. Eds.) Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 185-189.
- MARGOT, J.C. (1987): *Traducir sin traicionar* (Trad. *Traduire sans trahir*, 1979). Madrid: Ed. Cristiandad.
- MARÍ, I. (1993): *Conocer la lengua y la cultura catalanas*. Palma de Mallorca: Lull, Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans.
- MARÍ, I. (1996): «Socioterminologia i planificació lingüística» en *Jornada Panllatina de Terminologia. Perspectives i camps d'aplicació*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 9-18.
- MÁRQUEZ, C. (2002): *La comunicació multimodal en l'ensenyament del cicle de l'aigua*. Tesi doctoral adscrita al Departament de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències Experimentals de la Universitat Autònoma de Barcelona, dirigida per M. Espinet i M. Izquierdo.
- MARTÍ, M-R. (2003): «Ökosprache im Internet» en *Internet in language for specific purposes and foreign language teaching*. (J. Piqué-Angordans, M.J. Esteve i M.L. Gea-Valor eds.). Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 39-55.
- MARTIN, J.R. (1985): *Factual Writing: Exploring and Challenging Social Reality*. Victoria (Austràlia): Deakin University Press.
- MAYORAL, R. (1994): «La explicitación de información en la traducción intercultural» en *Estudis sobre la traducció* (Hurtado, A., ed.) Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 73-96.
- MAYORAL, R. (1997-98): «La traducción especializada como operación de documentación» en *Sendebarr*, vol. 8/9. Granada: Universidad de Granada. Pàg. 137-153.
- MAYORAL, R. (1999-2000): «La traducción de referencias culturales» en *Sendebarr*, vol. 10/11. Granada: Universidad de Granada. Pàg. 67-83.

- MAYORAL, R. (2000): «¿Són los estudios de traducción una ciencia?» en *Volumen conmemorativo XX aniversario de los Estudios de Traducción e Interpretación en la Universidad de Granada. Facultad de Traducción e Interpretación del curso académico 1999-2000* (Sabio, J.A. [i al.] eds.). Granada: Comares. Pàg. 139-159.
- MAYORAL, R. (2001): *Aspectos epistemológicos de la traducción*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- MAYORAL, R. i R. MUÑOZ (1997): «Estrategias comunicativas en la traducción intercultural» en *Aproximaciones a los estudios de traducción* (Fernández, P. i Bravo, J.M. eds.) Valladolid: Universidad de Valladolid. Pàg. 143-192.
- MCCOMAS, K. i J. SHANAHAN (1999): «Telling stories about global climate change - Measuring the impact of narratives on issue cycles» en *Communication Research*. Vol. 26 núm. 1, pàg. 30-57.
- MCFAGUE, S. (1993): *The body of God: An Ecological Theology*. Philadelphia: Augsburg Fortress.
- MEIFANG, Z. (2001): «To foreignize or to domesticate? A look into the translation of metaphor» en *Translatio XX*, Vol. 3, núm. 4, pàg. 209-221.
- MÉNACÈRE, K. (1999): «Linguistic Acrobatics: Translating a Web of Cultural Connections» en *Babel*, vol. 45 núm. 4, pàg. 345-354. Amsterdam: John Benjamins.
- MERCHANT, C. (1992): *Radical Ecology: The Search for a Livable World*. London: Routledge.
- MESTRES, J.M. i J. GUILLÉN (2001 [2a edició]): *Diccionari d'abreviacions. Abreviatures, sigles i símbols*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- MILLS, W.T. (1982): «Metaphorical vision: Changes in Western attitudes to the environment.» en *Annals of the Association of American Geographers*, núm. 72, pàg. 237-253.
- MILTON, K. (1996): *Environmentalism and culture theory. Exploring the role of anthropology in environmental discourse*. London and New York: Routledge.
- MILTON, K. (1997): «Ecologies: anthropology, culture and the environment» en *International Social Science Journal*. Vol. 49, núm. 4, pàg. 477-497. [La versió en espanyol es pot consultar en: <http://www.unesco.org/issj/rics154/miltonspa.html>].
- MOLLÀ, T. (1997): «Opcions de política lingüística: models i vies» en *Política i planificació lingüístiques*. (Mollà, T., ed.). Alzira: Bromera.
- MOLLÀ, T. (2002): *Manual de sociolingüística*. Alzira: Bromera.

- MONTALT, V. (2000): «Apunts sobre la traducció i la comunicació de la ciència», en *Anuari de l'agrupació borriana de cultura, XI*. Societat Borriana de Cultura. Pàg. 49-58.
- MONTALT, V. (2002): «Entre el aula y la profesión: reflexiones y propuestas en torno a la formación de traductores especializados» en *La traducción científico-técnica y la terminología en la sociedad de la información*. (A. Alcina i S. Gamero, eds.), Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 219-228.
- MONTALT, V. (2003): «Internet en català com a eina de treball en la traducció científicotècnica.» en *Internet in linguistics, translation and literary studies*. (S. Posteguillo i al. eds.). Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 201-221.
- MONTALT, V. i I. GARCIA IZQUIERDO (2002): «Multilingual, corpus-based research of medical genres for translation purposes: the medical corpus of the GENTT project» en *Translating Science. Proceedings*. (J. Chabás, R. Gaser i J. Rey eds.). 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 299-306.
- MONTERO, S; FUENTES, P.A. i M. GARCIA DE QUESADA (2001): «The translator as 'language planner': Syntactic calquing in an English-Spanish technical translation of chemical engineering» en *Meta*. Vol. 46, núm. 4, pàg. 687-698.
- MONTESINOS, A.I. (2000): «La popularització de la informàtica», en *Anuari de l'agrupació borriana de cultura, XI*. Societat Borriana de Cultura. Pàg. 59-72.
- MONTESINOS, A.I. (2002): *El discurs de la informàtica. Un estudi de les seqüències descriptives*. València/Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- MONTESINOS, A.I., BRACHO, L. i E. TURNEY. (2000): «Cuestiones de traducción en una aplicación informática antivirus». Xé Congrès Lusoespanyol de Llengües Aplicades a les Ciències i a les Tecnologies, Escola Superior de Tecnologia e Gestao de Portalegre (Portugal). [CD-ROM]
- MONTGOMERY, S.L. (2000): *Science in Translation. Movements of Knowledge through Cultures and Time*. Chicago/Londres: University of Chicago Press.
- MOREU-REY, E. (1999 [2a edició revisada]): *Els nostres noms de lloc*. Mallorca: Moll. 1a edició, 1989.
- MORRIS, C. i C. YOUNG (2000): «'Seed to shelf', 'teat to table', 'barley to beer' and 'womb to tomb': discourses of food quality and quality assurance schemes in the UK» en *Journal of Rural Studies*. Vol. 16, núm. 1, pàg. 103-115.

- MORTON, J.P. (1993): «Environment and Religion: The Evolution of a New Vision» en *Earth & Spirit: The Spiritual Dimension of the Environmental Crisis*. (F. Hull ed.). New York: Continuum, 119-132.
- MOYA, V. (2000): *La traducción de los nombres propios*. Madrid: Cátedra.
- MÜHLHÄUSLER, P. (1999) «Metaphor and metonymy in environmental advertising» en *AAA-Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*. Vol. 24, núm. 2, pàg. 167-180.
- MUÑOZ, C.A. (2002): «Tipología textual y análisis para la traducción: una tipología de géneros médicos» en *Translating Science. Proceedings*. (J. Chabás, R. Gaser i J. Rey eds.). 2nd International Conference on Specialized Translation. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, del 28 de febrer al 2 de març del 2002. Pàg. 319-326.
- MUÑOZ, R. (1995): *Lingüística per a la traducció*. Vic: Eumo
- MUÑOZ, R. (1999): «Contra Sísifo: interdisciplinariedad y multiculturalidad» en *Perspectives: Studies in Translatology*. Vol 7, núm 2, pàg. 153-164. Copenhagen: University of Copenhagen.
- MUÑOZ, R. (2002): «De la ciencia, la inseguridad y las perlas de tu boca» en *La traducción científico-técnica y la terminología en la sociedad de la información*. (A. Alcina i S. Gamero, eds.). Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 65-85.
- MYERS, G. (2003): «Discourse studies of scientific popularization: questioning the boundaries» en *Discourse Studies*. Vol. 5, núm. 2, pàg. 265-279.
- NAESS, A. (1973): «The Shallow and the Deep, Long-Range Ecology Movement. A Summary» en *Inquiry*. Núm. 16, pàg. 95-100.
- NEUBERT, A. i G. SHREVE (1992): *Translation as Text*. Kent State University Press.
- NEWMARK, P. (1995): *Manual de traducción (A textbook of Translation, 1987, trad. Virgilio Moya)*. Madrid: Cátedra.
- NEWMARK, P. (2004): «Non-literary in the Light of Literary Translation» en *The Journal of Specialised Translation*. [Aquest article es pot consultar en la pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/newmark.htm>] [consulta: abril, 2004].
- NICOLÀS, M. (1995): «El recurs a la toponímia: implicacions metodològiques per a la història social de la llengua» en *Materials de toponímia II*. (V.M. Roselló i E. Casanova, eds.). València: Denes/Universitat de València/Generalitat Valenciana. Pàg. 1097-1107.

- NICOLÀS, M. (1998): *La història de la llengua catalana: la construcció d'un discurs*. València/Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- NIDA, E.A. (1964): «Linguistics and Ethnology in Translation Problems», en *Word*, vol. 1, pàg. 90-100.
- NIDA, E.A. (1993): «The Sociolinguistics of Interpreting» en *Sendebare* vol. 4, pàg. 19-27. Granada: Universidad de Granada.
- NIDA, E.A. i C. TABER (1986): *La traducción: teoría y práctica*. Madrid: Ediciones Cristiandad (traducció de *The theory and Practice of Translation*. Leiden, E.J. Brill, 1969).
- NIRANJANA, T. (1992): *Siting Translation. History, Post-structuralism, and the Colonial Context*. University of California Press.
- NORD, C. (1990): «Funcionalismo y lealtad: algunas consideraciones en torno a la traducción de títulos» en *II Encuentros Complutenses en torno a la Traducción*. (Raders, M. i J. Conesa, eds.). Madrid: Universidad Complutenses. Pàg. 153-162.
- NORD, C. (1991): *Text Analysis in Translation. Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi. (Traducció de *Textanalyse und übersetzen*. Heidelberg: J. Gross, 1988).
- NORD, C. (1994): «Traduciendo funciones» en *Estudios sobre la traducción* (Hurtado, A., ed.) Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 97-112.
- NORD, C. (1997): *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome.
- NORD, C. (2003a): «Function and Loyalty in Bible Translation» en *Apropos of Ideology*. (Calzada, M., ed.). Manchester: St. Jerome.
- NORD, C. (2003b): *Textanalyse und Übersetzen*. Julius Groos Verlag Tübingen.
- OITTINEN, R. (2001): «On translating picture books (translating the visual)» en *Perspectives: Studies in Translatology*. Vol. 9, núm. 2, pàg. 109-125.
- PEARSON, J. (1998): *Terms in Context*. Amsterdam: John Benjamins
- PÉREZ GARZÓN, J.S. (2001): «Los mitos fundacionales y el tiempo de la unidad imaginada del nacionalismo español» en *Historial Social*, núm. 40, pàg. 7-27.
- PÉREZ SALDANYA, M. i al. (1998): *Diccionari de Lingüística*. Oliva: Colomar Editors.
- PÉREZ, R. i J. RODÀ (2001): «La traducció automàtica i l'experiència del BOE en català» en *Llengua i ús: Revista tècnica de normalització lingüística*. Núm. 21, pàg. 14-21.

- PÉREZ-AGOTE, A. (1979): *Medio ambiente e ideología en el capitalismo avanzado*. Madrid: Ediciones Encuentro.
- PETRUCCI, M. (2000): «Population: Time-bomb or smoke-screen?» en *Environmental issues*. Vol. 9, núm. 3, pàg. 325-352.
- PINCHUCK, I. (1977): *Scientific and Technical Translation*. Londres: André Deutch.
- PING, K. (1999): «Cultural Presuppositions and Misreadings» en *Meta*, vol. 44, núm. 1, pàg. 133-143. Montreal: Université de Montréal.
- PINTO, M. i J.A. CORDÓN (eds.) (1999): *Técnicas documentales aplicadas a la traducción*. Madrid: Síntesis.
- PLANT, J. (1991): «Searching for Common Ground: Ecofeminism and Bioregionalism» en *Learning to Listen the Land* (B. Willers, ed.). Washington: Island Press. Pàg. 212-219.
- PONT, J. i al. (2002a): *Noves formes de moviment social: la mobilització a les Terres de l'Ebre*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia i Fundació Jaume Bofill.
- PONT, J. i al. (2002b): «El moviment a les Terres de l'Ebre. El Pla Hidrològic Nacional i la resposta ciutadana» en *Revista Catalana de Sociologia*, núm. 17, pàg. 27-100. [Aquest article es pot consultar a la pàgina web: http://www.iec.es/institucio/societats/ACSociologia/Publicacions/PDF/numer_o17_2002/03%20JOSEP%20PONT.pdf] [consulta: maig, 2004]
- PRADILLA M.A. (2000): «Qüestions lingüísticoidentitàries a l'entorn del blaverisme» en *Ideologia i conflicte lingüístic*. (Mollà, T., ed.) València: Bromera. Pàg. 201-235.
- PUEYO, M. (1998): «Bilingüisme o diglòssia? Antaviana!» en *Ecosistema comunicatiu. Llengua i variació*. (M.A. Pradilla, ed.). Benicarló: Alambor. Pàg. 111-132.
- PUJOLAR, J. (1997): *De què vas, tio?*. Barcelona: Empúries.
- PYM, A. (1996): «Venuti's Visibility» en *Target*. Amsterdam: John Benjamins. Pàg. 165-177.
- PYM, A. (1997): *Pour une éthique du traducteur*. Arras Cedex: /Artois Presses Université.
- PYM, A. (1999): «Okay, So How Are Translation Norms Negotiated? A Question for Gideon Toury and Theo Hermans» en *Translation and Norms*. Schäffner, C. (Ed.). Clevedon: Multilingual Matters. Pàg. 106-112.
- PYM, A. (2004): «On the Pragmatics of Translating Multilingual Texts» en *The Journal of Specialised Translation*. [Aquest article es pot consultar en la

- pàgina web: <http://www.jostrans.org/issue01/articles/pym.htm>] [consulta: abril, 2004].
- RABADÁN, R. (1991): *Equivalencia y traducción. Problemática de la equivalencia translèmica inglés-español*. Lleó: Universidad de León
- RABADÁN, R. (1994): «Traducción, intertextualidad, manipulación» en *Estudis sobre la traducció* (Hurtado, A., ed.) Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 129-139.
- RAMON, J. (2000): *Diccionari de ciències ambientals*. El cangur diccionaris. Barcelona: Ed 62.
- REIS, R. (1999): «Environmental news – Coverage of the Earth Summit by Brazilian newspapers» en *Science Communication*. Vol. 21, núm. 2, pàg. 137-155.
- REISS, K. i H. VERMEER (1996): *Fundamentos para una teoría funcional de la traducción (Grundlegung einer allgemeine Translationstheorie*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1991. Trad. Sandra García Reina i Celia Martín de León). Madrid: Akal.
- REQUE, A. (2002): «Análisis de estrategias y procedimientos de traducción utilizados en los títulos de la versión española de *Le monde diplomatique*» en *Hermeneus, TI*, núm. 4, pàg. 147-159.
- RESCHE, C. (2000): «An Approach to Interface Terminology: The Example of Environmental Economics in English as a Foreign Language» en *Meta*. Vol. 45, núm. 4, pàg. 628-645.
- REY, J. (2000): «La traduction des textes scientifiques: Structure textuelle et processus cognitifs» en *Target*, Vol 12, núm. 1, pàg. 63-82.
- REYES, G. (1998): *Cómo escribir bien en español. Manual de redacción*. Madrid: Arco Libros.
- RIBA, C. (1992): «L'ús real del català a la universitat» en *L'ús del català científic i tècnic*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Motserrat. Pàg. 9-14.
- RIERA, C. (1993 [2a edició]): *Manual del català científic*. Barcelona: Claret. 1a edició, 1992.
- RIERA, C. (1997): *El llenguatge científic català*. Barcelona: Barcanova.
- ROBERTS, E. (1990): «Gaian Buddhism» en *Dharma Gaia: A Harvest of Essays in Buddhism and Ecology*. (A. H. Badiner ed.). Berkeley, California: Parallax Press, 147-154.
- ROBINSON, D. (1997): *Translation and Empire*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- RODRÍGUEZ-VIDA, S. (1997): *Catalán, castellano: frente a frente. Errores más habituales de los hablantes bilingües*. Barcelona: Inforbook's.

- ROSSELLÓ, V.M. (2004): *Toponímia, geografia i cartografia*. València: Universitat de València.
- ROSSI, P. (2003): «Translated and adapted. The influence of Time on Translation» en *Meta*, vol. 48, núm. 1-2, pàg. 142-153.
- RUIZ, F. i al. (2001): *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- RYDIN, Y. (2003): *Conflict, consensus, and rationality in environmental planning: an institutional discourse approach*. Oxford: Oxford University Press
- SAGRISTÀ, M. i M. TORRAS [coord.] (2000): *Diccionari de frases fetes, refranys i locucions*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- SALLEH, A. (1992): «The ecofeminism deep ecology debate – a reply to patriarchal reason» en *Environmental Ethics*. Vol. 14, núm. 3, pàg. 195-216.
- SALLEH, A. (1993): «Class, race, and gender discourse in the ecofeminism deep ecology debate» en *Environmental Ethics*. Vol. 15, núm. 3, pàg. 225-244.
- SALVADOR, V. (1996): «Memòria i dialecte: sobre l'escriptura dialectal valenciana» en *Memòria, escriptura i imatge*, (J.M. Verdegall i J.R. Guzman, eds.). Col·lecció Summa. Filologia. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 119-136.
- SALVADOR, V. (1998): «Metàfora i variació lingüística» en *Un món de llengües. Actes de les V-IX Jornades de Sociolingüística de la Nucia (Marina Baixa)*. Alcoi: Marfil. Pàg. 263-274.
- SALVADOR, V. (2000): «Idiomàticitat i discurs prefabricat» en *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. (V. Salvador i A. Piquer, eds.). Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Pàg. 19-31.
- SALVADOR, V. (2001): *Els arxius del discurs. Episodis valencians d'història social de la llengua i la literatura*. València/Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SARUKKAI, S. (2001): «Translation and Science» en *Meta*, Vol. 46, núm. 4. pàg. 646-663.
- SCARPA, F. (2001): *La traduzione specializzata*. Milà: Hoepli.
- SCHÄFFNER, C. i B. ADAB (1997): «Translation as intercultural communication. Contact as conflict», en *Translation as Intercultural Communication* (Snell-Hornby [i al.] eds.). Amsterdam: John Benjamins. Pàg. 325-337.
- SCHÄFFNER, C. i H. KELLY-HOLMES (eds.) (1995): *Cultural Functions of Translation*. Clevedon: Multilingual Matters.
- SCHMITT, P. (1999): *Translation und Technick*. Tübingen: Stauffenburg.

- SCHWARZL, A. (2001): *The (Im)Possibilities of Machine Translation*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- SEGUINOT, C. (1994): «Technical Writing and Translation - Changing with the Times» en *Journal of Technical Writing and Communication*. Vol. 24, núm. 3, pàg. 285-292.
- SEIFERT, F. (2003): «The critical European discourse on genetic engineering and the deficit of European public sphere» en *Berliner Journal für Soziologie*. Vol. 13, núm. 4, pàg. 545-565.
- SIMON, S. (1996): *Gender in Translation. Cultural Identity and the Politics of Transmission*. Londres: Routledge.
- SNELL-HORNBY, M. (199): Estudios de traducción. Hacia una perspectiva integradora (Traduït per Ramírez, A.-R. de l'original *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam: John Benjamins, 1988).
- SNELL-HORNBY, M. (1997): «Released from the Grip of Empire: Lingua Franca as Target Culture» en *La palabra vertida: Investigaciones en torno a la traducción*. (M.A Vega i R. Martín Gaitero, eds.). Madrid: Editorial Complutense, pàg. 45-56.
- SOLÀ, J. (2003): *Ensenyar la llengua*. Barcelona: Empúries.
- SOLÉ, E. (2002): *Els noms descriptius catalans. Descripció i reconeixement*. Tesi doctoral de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, dirigida per M.T. Cabré.
- SOLÉ, X. (2000): «Neologia i formació de gènere» en *La neologia en el tombant de segle*. Barcelona: Observatori de Neologia/Institut Interuniversitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 29-41.
- STAIB, R. (1998): «Processes in pollution management: An Australian model» en *Environmental Management*. Vol. 22, núm. 3, pàg. 393-406.
- ŠTAMBUK, A. (1998): «Metaphor in scientific communication» en *Meta*, vol. 43, núm. 3, pàg. 11-15. Montreal: Université de Montréal.
- STEINER, G. (1975): *After Babel. Aspects of Language and Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- STURGE, K. (1997): «Translation Strategies in Ethnography» en *The Translator*. Vol. 3, núm. 1, pàg. 21-38.
- TAYLOR, B. (1991): «The religion and politics of Earth First!» en *The Ecologist*, 21, 6. Pàg. 258-266.
- TEN EYCK, T.A. I M. WILLIMENT (2003): «The national media and things genetic – Coverage in the New York Times (1971-2001)» en *Science communication*. Vol. 25, núm. 2, pàg. 129-152.

- TERCEDOR, M. (2000): «Rutas de metaforización y traducción especializada: una aproximación cognitiva.» en *Sendebarr*, núm. 10-11. pàg. 249-260.
- TERMCAT (1997): *Diccionari de gestió ambiental*. Sèrie Diccionaris terminològics. Diccionaris de l'Enciclopèdia Catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- TERRICABRAS, J.-M. (1996): *La comunicació. Tòpics i mites de filosofia social*. Barcelona: Proa.
- TERRICABRAS, J.-M. (2001): *Raons i tòpics. Catalanisme i anticatalanisme*. Barcelona: La campana.
- TEYMUR, N. (1982): *Environmental Discourse. A critical analysis of 'environmentalism' in architecture, planning, design, ecology, social sciences and the media*. London: Question Press.
- TIMM, R.E. (1993): «The Ecological Fallout of Islamic Creation Theology» en *Worldviews and Ecology*. (M. E. Tucker i J. A. Grim eds.). Lewisburg: Bucknell University Press. Pàg. 83-95.
- TOKE, D. (2000): *Green Politics and Neo-Liberalism*. London: MacMillian Press.
- TOURY, G. (1980): *In Search of a Theory of Translation*, Tel Aviv: The Porter Insitute for Poetics and Semiotics.
- TOURY, G. (1982): *Norms of Literary Translation into Hebrew*, Tel Aviv: The Porter Insitute for Poetics and Semiotics.
- TOURY, G. (1995): *Descriptive Translation Studies and Beyond*, Amsterdam: John Benjamins.
- TRIANDAFULLIDOU, A. (1995): «The Chernobyl accident in the Italian press: a 'media story-line» en *Discourse & Society*. Vol. 6, núm. 4, pàg. 517-536.
- TRIMBLE, L. (1985): *English for Science and Technology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TUSON, J. (1998): «Prejudicis lingüístics» en *Ecosistema comunicatiu. Llengua i variació*. (M.A. Pradilla, ed.). Benicarló: Alambor. Pàg. 91-109.
- TUSON, J. (2004): *Patrimoni natural. Elogi i defensa de la diversitat lingüística*. Barcelona: Empúries.
- TYLOR, E.B. (1871): *Primitive Culture*. London: J. Murray.
- TYMOCZKO, M. (1999): «Post-colonial writing and literary Translation» en *Post-colonial Translation. Theory and Practice*. (Bassnet-McGuire i H. Trivedi, eds.). Londres: Routledge. Pàg. 19-40.
- TYMOCZKO, M. (2000): «Translation and Political Engagement» en *The Translator*. Vol. 6, núm. 1, pàg. 23-47.

- VALLVERDÚ, F. (1992 [2 edició]): *L'ús del català: un futur controvertit*. Barcelona: Edicions 62. 1a edició, 1990.
- VALLVERDÚ, F. (1998): *Velles i noves qüestions sociolingüístiques*. Barcelona: Edicions 62.
- VAN DIJK, T.A. (1978): *La ciencia del texto: un enfoque interdisciplinar*. Barcelona: Paidós.
- VAN DIJK, T.A. (1999): *Ideología. Una aproximación multidisciplinaria*. (*Ideology. A Multidisciplinary Approach*, 1998. Trad. Lucrecia Berrone de Blanco). Barcelona: Gedisa.
- VAN DIJK, T.A. (2000): «Un estudi lingüístic de la ideologia?» en *Ideologia i conflicte lingüístic*. (Mollà, T. ed.) València: Bromera. Pàg. 33-56.
- VAN HOOF, H. (1999): «Les noms de pays, de peuples et de lieux dans le langage imagé» en *Meta*. Vol. 44, núm. 2, pàg. 312-370.
- VEGA, M.A. (1996): «Terminología y traducción» en *Jornada Panllatina de Terminologia. Perspectives i camps d'aplicació*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. Pàg. 65-71.
- VEISBERGS, A. (1997): «The Contextual Use of Idioms, Wordplay, and Translation» en *Essays on Punning and Translation*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome/Presses Universitaires de Namur. Pàg. 155-176.
- VENUTI, L. (1986): «The Translator's Invisibility» en *Criticism: A Quarterly for Literature and the Arts*. Detroit. Vol. 28, núm. 2, pàg. 179-212.
- VENUTI, L. (1994): *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. Londres: Routledge.
- VENY, J. (1991): *Mots d'ahir i mots d'avui*. Barcelona: Empúries.
- VERMEER, H.J. (1983): «Translation Theory and linguistics», en *Näkökohtia kääntämisen tutkimuksesta* (Roinila P. [i al.] eds.) Joensuu: University of Joensuu. Pàg. 1-10.
- VICENS, J. (2000): «Medi ambient i cultures» en *Revista Catalana de Sociologia*, núm. 13, pàg. 77-100. [Aquest article es pot consultar en la pàgina web: http://www.iecat.net/institucio/societats/ACSociologia/Publicacions/PDF/numero13_2000/15379.Jesus%20Vicens.pdf] [consulta: maig, 2004].
- VIDAL, M.C.A. (1995): *Traducción, manipulación, desconstrucción*. Salamanca: Colegio de España.
- VIDAL, M.C.A. (1998): *El futuro de la traducción: últimas teorías, nuevas aplicaciones*. València: Diputació de València. Institució Alfons el Magnànim.

- VLAKHOV, S. i S. FLORIN (1970): «Neperevodimoe v perevode: realii», en *Masterstvo perevoda 1969*, Moscou: Sovetskii pisatel. Pàg. 432-456.
- VON FLOTOW, L. (1991): «Feminist Translation: Context, Practices, and Theories», en *TTR*, vol. 4, núm. 2, pàg. 69-84.
- VON FLOTOW, L. (1997): «Mutual Pun-ishment? Translating Radical Feminist Wordplay» en *Essays on Punning and Translation*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome/Presses Universitaires de Namur. Pàg. 45-66.
- VON FLOTOW, L. (1997): *Translation and Gender. Translating in the «Era of Feminism»*. Manchester: St. Jerome.
- WEHRMEYER, W. i M. MCNEIL (2000): «Activists, pragmatists, technophiles and tree-huggers? Gender differences in employees' environmental attitudes» en *Journal of business ethics*. Vol. 28, núm. 3, pàg. 211-222.
- WERLICH, E. (1975): *Typologie der Text*. München: Fink.
- WIDDOWSON, H. (1979): *Explorations in Applied Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- WOLF, M. (1997): «Translation as a process of power: Aspects of cultural anthropology in translation», en *Translation as Intercultural Communication* (Snell-Hornby [i al.] eds.). Amsterdam: John Benjamins. Pàg. 123-133.
- YAGUELLO, M. (1987): *Les mots et les femmes*. Paris: Payot. 1a edició, 1978.
- ZABALBEASCOA, P. (1996): «Translating Jokes for Dubbed Television Situation Comedies» en *Wordplay and Translation. The Translator. Studies in Intercultural Communication*, (D. Delabastita, ed.). Manchester: St. Jerome. Pàg. 235-257.
- ZEHR, S.C. (2000): «Public representations of scientific uncertainty about global climate change» en *Public understanding of science*. Vol. 9, núm. 2, pàg. 85-103.

Annexos

Annex 1

ADMINISTRACIÓ	PO	RO	PM	RM	Gèner	Direc	LLENGUA	Explic	Versió	mei	Grau	supor	Traductor/a	Pers/empr
Ang-cat														
CEMR: 1 guia Agenda 21	1UE	1UE	1C	1C	M	D	CA	S	N		M	E	N	
Johannesburg: declaració	1ONU	5	1C	5	D	D	CA	N	N		M	P/E	S	E
Unesco: 27 revistes Tots/All of us	1ONU	5	1C	5	R	D	CA	N	N		M	P/E	N	
Unesco: 5 dossiers electrònics d'educació a	1C	5	1C	5	c/e	I	CA	N	N		M	E	N	
GENCAT: 1 guia de gestió ambiental	1C	4	1C	4	M	I	CA	N	N		A	PP	N	
Estocolm: declaració	1ONU	5	1C	5	D	D	CA	S	N		M	P/E	N	
Papers de sostenibilitat N2	1C	5	1C	5	R	D	CA	S	N		A	P/E	N	
Esp-cat														
Terrabit: 36 butlletins	1C	5	1C	5	B	D/I	CE	N	N		M	P/E	N	
CEIA: Terrabit, 4 butlletins	1C	5	1C	5	B	D/I	CE	N	N		M	PP	N	
Xarxa ciutats	1C	1C	1C	1C	D	I	CE	N	N		M	P/E	N	
GV: 1 fullet sobre la Serra d'Espadà	1C	5	1C	5	F	D	CE	N	N		B	PP	N	
GV: 1 fullet d'equitatatge d'aliments transgr	1C	5	1C	5	F	D	CE	N	N		B	PP	N	
GV: CD-ROM L'Ambibús	1C	5	1C	5	DC/E	D	CE	N	N		B	CD	N	
Ajuntament d'Elx: CD-ROM El Palmerar d'E	1C	5	1C	5	DC/E	D	CE	N	N		B	CD	N	
CEA-GV: CD-ROM de EL CEA	1C	5	1C	5	DC/I	D	CE	N	N		B	CD	N	
GENCAT: 17 Bulletins electrònics del DMA	1C	5	1C	5	B	I	CE	N	N		B	E	N	
2 avisos eltrònics del DMA	1C	5	1C	5	c/e	I	CE	N	N		B	E	N	
EIMA: 5 revistes	1C	5	1O	5	R	I	CE	N	N		M	P/E	N	
Cat-Ang-Esp														
COE	1UE	5	1UE	5	F	D	CAE	N	S(E?)		M	E	N	
ICAEN: 24 informes	1C	5	1C	5	I	I	CAE	N	S(E)		A	P/E	N	
ICAEN: 1 bulletí	1C	5	1C	5	B	I	CAE	N	S(E)		A	P/E	N	
ICAEN: 1 glossari	1C	5	1C	5	G	I	CAE	N	N		A	P/E	N	
Medi ambient: 9 revistes	1C	5	1C	5	R	I/D	CAE	N	S(E/C)		M	PP/E	N	
PCG: 3 revistes	1C	5	1C	5	R	I	CAE	N	N		M	P/E	N	
Mediterrani	1UE	5	1C	5	I	D	CAE	S	N		M	P/E	N	
Newsletter: 5 revistes	1UE	5	1UE	5	B	D	CAE	N	N		M	P/E	N	
Focus 2004 (21 articles)	1	5	1O	5	A	D	CAE	N	S(E)		M	E	N	
Diverses llengües														
Aalborg	1UE	5	1C	5	D	D	CAEDIP	N	N		M	E	N	
Carta de la Terra	1ONU	5	1C	5	D	D	CAEDIPF	N	N		M	E	N	
Cycling	1UE	5	1C	5	I	D	CAEDIPF	N	N		M	P/E	N	
Hannover	1UE	5	1C	5	D	D	CAEDIPF	N	N		M	E	N	

Lisboa	1UE	5	1C	5	D	D	CAEDIPF	N	N	M	E	N
Malmö	1ONU	5	1C	5	D	D	CAEF	N	S(E?)	M	E	N
Paisatge	1UE	1UE	1C	1C	D	D	CAF	N	N	M	P/E	N
Papers de sostenibilitat N1	1UE	5	1C	5	I	D	CADF	S	N	M	P/E	N
Papers de sostenibilitat N3	1UE	5	1C	5	D	D	CAEDIPF	S	S(E?)	M	P/E	N
Rio	1ONU	5	2	5	D	D	C(V)AE	N	N	M	E	N
Sevilla	1EU	5	1C	5	D	D	CAEIF	N	S(E)	M	E	N

LEGISLACIÓ

DOGC 1 decret i 6 lleis	1C	5	1C	5	Lg	I	CA	N	N	M	E	N
BOE 1 decret i 1 correcció	1E	5	1E	5	Lg	D	C(V)E	N	N	M	E	N
BOE 3 decrets, 1 ordre, 1 llei i una correcció	1E	5	1E	5	Lg	D	CE	N	N	M	E	N
BOE 3 lleis i 1 decret	1E	5	1E	5	Lg	D	(V)E	N	N	M	E	N
DOGC 1 decret	1C	5	1C	5	Lg	I	CE	N	N	M	E	N
DOGC 1 llei	1C	5	1C	5	Lg	I	CADF	N	N	M	E	N

ASSOCIACIONS

Ang-cat:

Scientists: 1 document	2	5	2O	5	D	D	CA	S	N	M	E	S	P
Vital signs 2002	2	5	1ONU	5	L	D	CA	S	N	M	PP	S	P
State of the world 2002	2	5	1ONU	5	L	D	CA	S	N	M	PP	S	P
Earth Policy Institute: 12 alertes	2	5	1ONU	5	A	D	CA	S	N	M	E	N	
Lester R. Brown: Eco-economy	2I	5	1ONU	5	L	D	CA	S	N	M	PP	S	P

Cat-ang-esp

Amics de la Terra Eivissa: 2 butlletins	2	5	2O	5	B	I	CAE	N	S(E)	B	E	N	
Fundació Natura	2	5	2O	5	I	I?	CAE	N	N	M	P/E	N	
Blume: Safe the animals	2I	5	4E	5	M	D	CAE	S	S(E)	B	PP	S	P
Blume: 50 simple things you can do to safe	2C	5	4E	5	M	D	CAE	S	S(E)	B	PP	S	P
Blume: 50 simple things you can do to safe	2C	5	4E	5	M	D	CAE	S	S(E)	B	PP	S	P
Blume: 30 simple energy things you can do	2/4C	5	4E	5	M	D	CAE	S	S(C?)	B	PP	S	E
Blume: the recycler's handbook	2C	5	4E	5	M	D	CAE	S	S(E)	B	PP	S	P

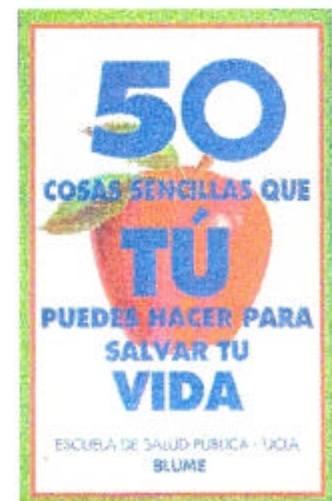
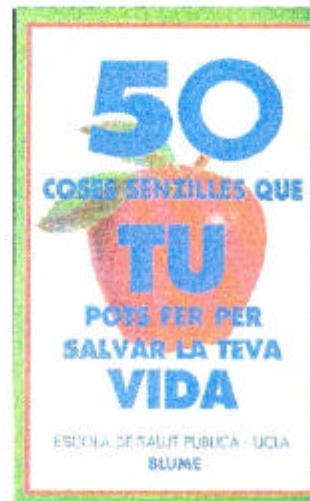
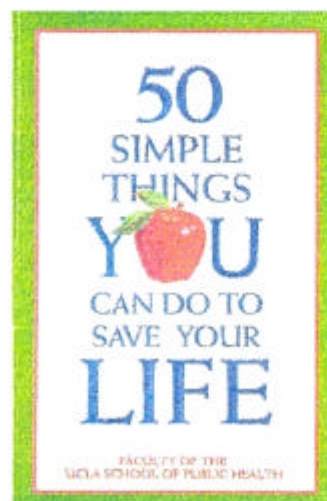
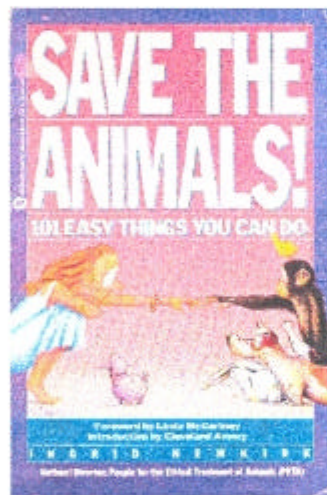
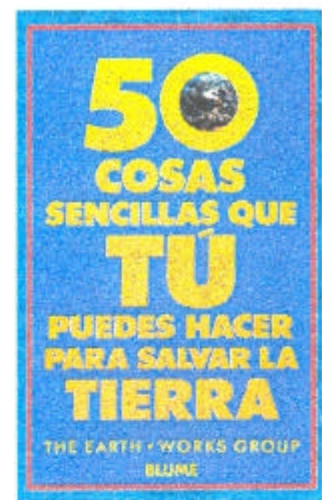
Esp-cat:

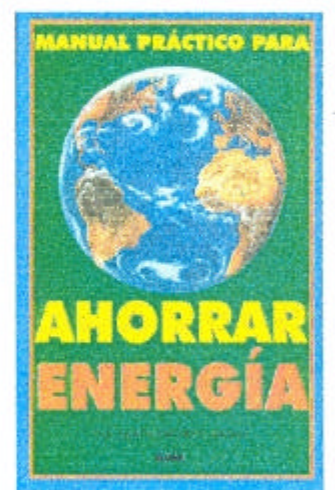
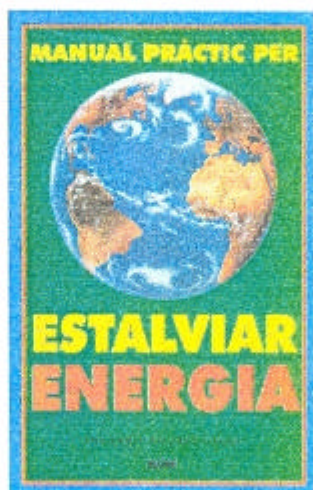
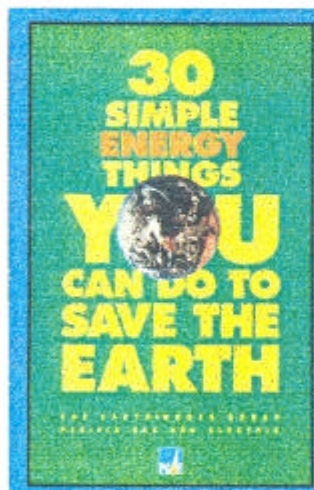
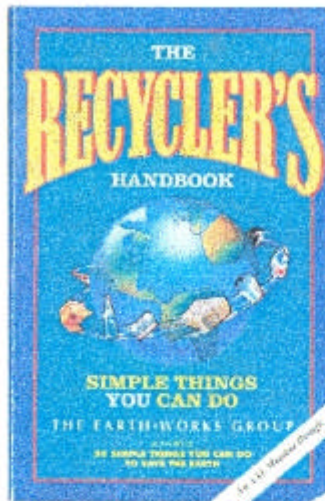
Ecoterra: 4 revistes (perpectiva ambiental)	2	5	2O	5	R	I	CE	N	N	M	P/E	N	
Ecoterra: fullet	2	5	2O	5	F	I	CE	N	N	M	P/E	N	
Opcions: 2 revistes (CRIC)	2	5	2O	5	R	I	CE	N	N	B	P/E	N	

	EUPV (1 Programa)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	E	N	
	Entesa (manifest)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	E	N	
	Entesa (programa verd)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	P/E	N	
	PSPV (6 Resolucions)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	E	N	
	PSPV (1 Programa)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	P/E	N	
	PPCV (1 Programa)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	E	N	
	PSIB (1 conferència i 1 programa)	2	5	2O	5	D	D	CE	N	N	B	P/E	N	
	CCOO: Guia d'acció sindical en medi ambie	2	6	2O	6	M	D	CE	N	N	M	PP	N	
	Fundació territori i paisatge, i DEPANA: Par	2	5	2O	5	I	D?	CE	N	N	M	CD		
	Fons de documentació: fullet	2	6	2O	6	F	D	CE	N	N	B	PP	N	
	Fundació Natura	2	5	2O	5	I	I?	CE	N	N	M	P/E	N	
	Blume. Fundació Terra: Ecologia de cada d	4EC	5	4EO	5	M	I	CE	S	N	B	PP	S	P
Diverses llengües														
	Els Verds de Benidorm	2	5	2O	5	D	D	CAED	N	N	B	E	N	
EMPRESSES														
Cat-ang-esp														
	CEAM: 5 informes	4	6	4O	6	I	D	CAE	N	N	A	E	N	
	Lgai: 29 catàlegs	4	4	4O	4	C	I/D	CAE	N	S(C/E)	A	P/E	N	
	Lgai: Memòria del Laboratori General d'Ass	4	4	4O	4	I	I	CAE	N	N	M	P/E	N	
	Gas natural	4	6	4O	6	I	D	CAE	N	N	M	P/E	N	
	Heidi Gildemeister: El jardí mediterrani	4EI	5	4E	5	L	D	CAE	S	N	M	PP	S	P
Cat-esp														
	TFM: 20 catàlegs	4	4	4O	4	C	I/D	CE	N	N	A	P/E	N	
	Lgai: 2 catàlegs	4	4	4O	4	C	D	CE	N	N	A	P/E	N	
	Lgai actual: 2 revistes	4	4	4O	4	R	I/D	CE	N	N	M	P/E	N	
	Aiguasol: 3 documents	4	6	4O	6	C	D?	CE	N	N	M	P/E	N	
	Bancaixa: 11 fullets ecologistes	4	5	4O	5	F	D	CE	S/N	N	B	PP	N/S	P
	Santillana: 2 llibres de text per a l'ESO (1r i	4EC	6	4EO	6	LT	D	CE	N	N	B	PP	N	
	Els gens que mengem	4EI	5	4EO	5	L	D	CE	N	N	M	PP	N	
	McGrau-Hill: 1 llibre per a 2n Batxilletat	4EC	6	4E	6	LT	D	CE	S	N	B	PP	S	E
Diverses llengües														
	Uniland: Memòria	4	6	4O	6	I	D	CAEF	N	N	M	P/E	N	
	Consumer: 8 articles de 8 revistes	4	5	4O	5	A	D	C(V)EGEK	N	S(C/V?)	B	E	N	
PREMSA														
	Europa Press-Vilaweb-Yahoo català: 3 artic	3	5	3	5	A	D	CE	S	N	B	E	N	

Focus 2004 (12 articles) originals d'Interpre	3	5	1	5	A	D	CAE	S	S(E)	M	E	N
The Economist-El Temps: (El món el 2003:	3	5	3	5	A	D	CA	S	N	M	E	S
Le monde diplomatic: 5 articles	3	5	30	5	A	D	CEF	S	N	M	E	N
Le monde diplomatic: 2 articles	3	5	30	5	A	D	CEDF	S	N	M	E	N
Le monde diplomatic: 1 article	3	5	30	5	A	D	CAEF	S	N	M	E	N
Le monde diplomatic: 1 article	3	5	30	5	A	D	CAF	S	S(F)	M	E	N

Annex 2

Annex 3

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Paralingüística	16			1		6	23	2		48
Adaptació estructural	6					1		31		38
Coherència textual	3					10	5			18
Adaptació dades								1		1

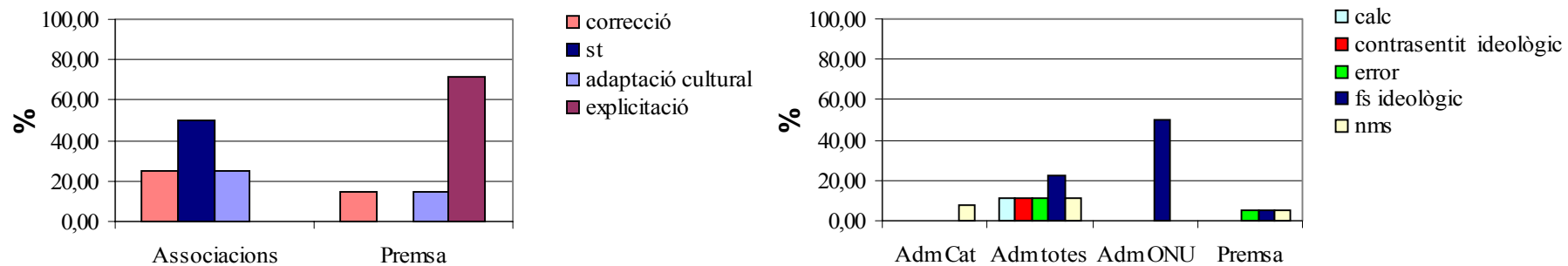
Taula 16. Macrodiscurs. Aspectes estructurals. Distribució de dades per àmbits de traducció.

Títol capítol	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Creació d'un nou títol a partir dels continguts del capítol								75		75
traducció literal								16		16
Supressió del joc original per supressió del capítol								10		10
Conservació del joc								4		4
Joc equivalent								4		4
Adaptació a expressió col·loquial								3		3
Addició de joc lingüístic								1		1
Addició de joc per addició del capítol								1		1

Taula 17. Macrodiscurs. Títols de capítol. Distribució de dades per àmbits de traducció.

Títols de les obres	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
explicitació			1						5	6
adaptació cultural						1		1	1	3
correcció						1			1	2
st						2				2
jocs lingüístics			1						2	3
fs ideològic			2	1					1	4
nms	2		1						1	4
error			1						1	2
calc			1							1
contrasentit ideològic			1							1

Taula 18. Macrodiscurs. Títols de les obres. Distribució de dades per àmbits de traducció.

Gràfic 1. Macrodiscurs. Títols de les obres. Perfil percentual de dades per àmbits de traducció.

Títol capítol	No mateix àmbit	Mateix àmbit
Creació d'un nou títol a partir dels continguts del capítol	75	
traducció literal	16	
Supressió del joc original per supressió del capítol	10	
Conservació del joc	4	
Joc equivalent	4	
Adaptació a expressió col·loquial	3	
Addició de joc lingüístic	1	
Addició de joc per addició del capítol	1	
Total	114	

Taula 19. Macrodiscurs. Títols de capítol. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció.

Títols de les obres	No mateix àmbit	Mateix àmbit
explicitació	2	4
fs ideològic	3	1
nms	4	
jocs lingüístics	1	2
adaptació cultural		2
correcció	1	1
error	1	1
st		2
calc		1
contrasentit ideològic	1	
Total	13	14

Taula 20. Macrodiscurs. Títols de les obres. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció.

	No mateix àmbit	Mateix àmbit
Paralingüística	1	47
Adaptació estructural	32	6
Coherència textual	3	15
Adaptació dades	1	
Total	37	68

Taula 21. Macrodiscurs. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció.

Títol capítol	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Creació d'un nou títol a partir dels continguts del capítol												75			75
traducció literal												16			16
Supressió del joc original per supressió del capítol												10			10
Títols/explicitació	6														6
Conservació del joc												4			4
Joc equivalent												4			4
Adaptació a expressió col·loquial												3			3
Addició de joc lingüístic												1			1
Addició de joc per addició del capítol												1			1
	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	114	0	0	120

Taula 22. Macrodiscurs. Títol de capítol. Distribució de dades segons la comparació entre gèneres textuais.

Títol de les obres	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
nms	2							2							4
fs ideològic	3									1					4
jocs lingüístics	3														3
adaptació cultural	1							1							2
correcció	1							1							2
error	2														2
st								2							2
calc	1														1
contrasentit ideològic	1														1
	14	0	0	0	0	0	0	6	0	1	0	0	0	0	21

Taula 23. Macrodiscurs. Títols de les obres. Distribució de dades segons la comparació entre gèneres textuais.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Paralingüística	1		9		2	1		9			2	2	1	21	48
Adaptació estructural		1										31		7	39
Coherència textual			3					10						5	18
Adaptació dades												1			1
	1	0	12	0	2	1	0	19	0	0	2	4	1	25	67

Taula 24. Macrodiscurs. Distribució de dades segons la comparació entre gèneres textuais.

Títol capítol	A	M	B	TOTAL
Creació d'un nou títol a partir dels continguts del capítol			75	75
traducció literal			16	16
Supressió del joc original per supressió del capítol			10	10
Conservació del joc			4	4
Joc equivalent			4	4
Adaptació a expressió col·loquial			3	3
Addició de joc lingüístic			1	1
Addició de joc per addició del capítol			1	1
	0	0	114	114

Taula 25. Macrodiscurs. Títol de capítol. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Títol	A	M	B	TOTAL
explicitació		6		6
fs ideològic		4		4
nms		4		4
jocs lingüístics		3		3
adaptació cultural		2		2
correcció		2		2
error		2		2
st		2		2
calc		1		1
contrasentit ideològic		1		1
TOTAL	0	27	0	27

Taula 26. Macrodiscurs. Títols de les obres. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

	A	M	B	TOTAL
Paralingüística	14	28	6	48
Adaptació estructural		6	32	38
Coherència textual	3	15		18
Adaptació dades			1	1
	17	49	39	105

Taula 27. Macrodiscurs. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Títol capítol	D	I	Suma
Creació d'un nou títol a partir dels continguts del capítol	75		75
traducció literal	16		16
Supressió del joc original per supressió del capítol	10		10
Conservació del joc	4		4
Joc equivalent	4		4
Adaptació a expressió col·loquial	3		3
Addició de joc lingüístic	1		1
Addició de joc per addició del capítol	1		1
Total	114		114

Taula 28. Macrodiscurs. Títol de capítol. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

Títol	D	I	Suma
explicitació	6		6
fs ideològic	4		4
nms	4		4
jocs lingüístics	3		3
adaptació cultural	1		2
correcció	1		2
error	2		2
st			2
calc	1		1
contrasentit ideològic	1		1
Total	23		27

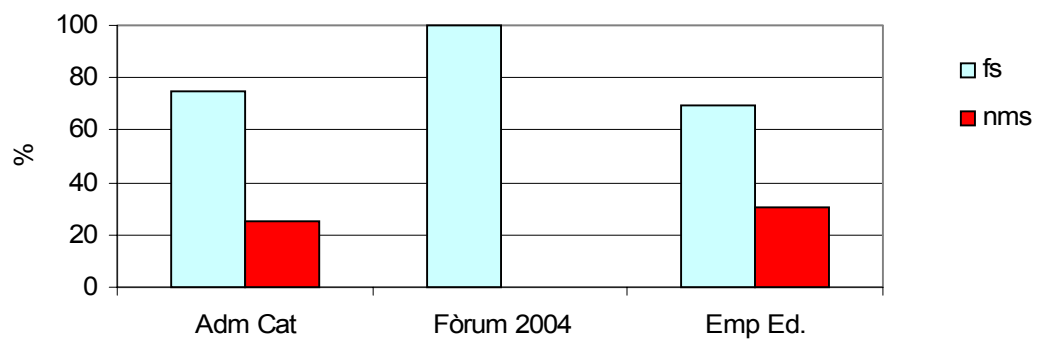
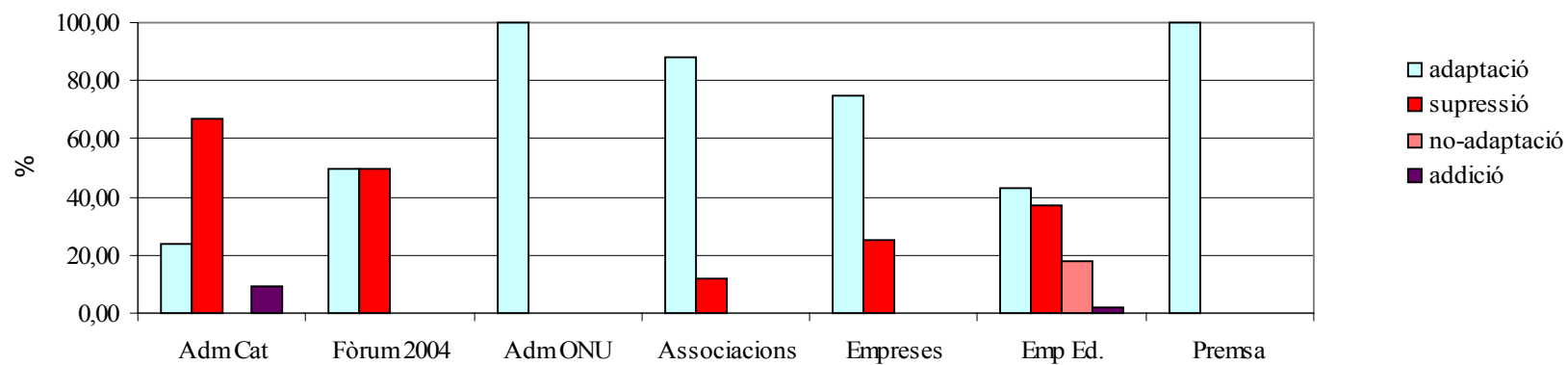
Taula 29. Macrodiscurs. Títols de les obres. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

	D	I	Suma
Paralingüística	17	19	48
Adaptació estructural	32	6	38
Coherència textual	4		18
Adaptació dades	1		1
Total	54	25	105

Taula 30. Macrodiscurs. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

Elements culturals	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL
Adaptació	5		1	11		43	3	190	3	256
Supressió	14		1			6	1	164		186
No-adaptació								79		79
Addició	2							8		10
Metalingüística	15	2		2		1	1	2		23
Jocs lingüístics				1		1		1	1	4
Socio		1								1
Fs	3		3			1	1	9	1	18
Nms	1							4		5

Taula 31. Elements culturals. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 2 . Elements culturals. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció.

Adaptació (Elements culturals)	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Adaptació cultural	5		1	11		42	3	81	3	146
Adaptació dades								94		94
Adaptació/resum								9		9
Adaptació autoria								2		2
Adaptació/subst.dades.								2		2
Adaptació metafòrica								1		1
Adaptació temporal						1				1
Adaptació/fs								1		1
Totals Adaptació	5	0	1	11	0	43	3	190	3	256

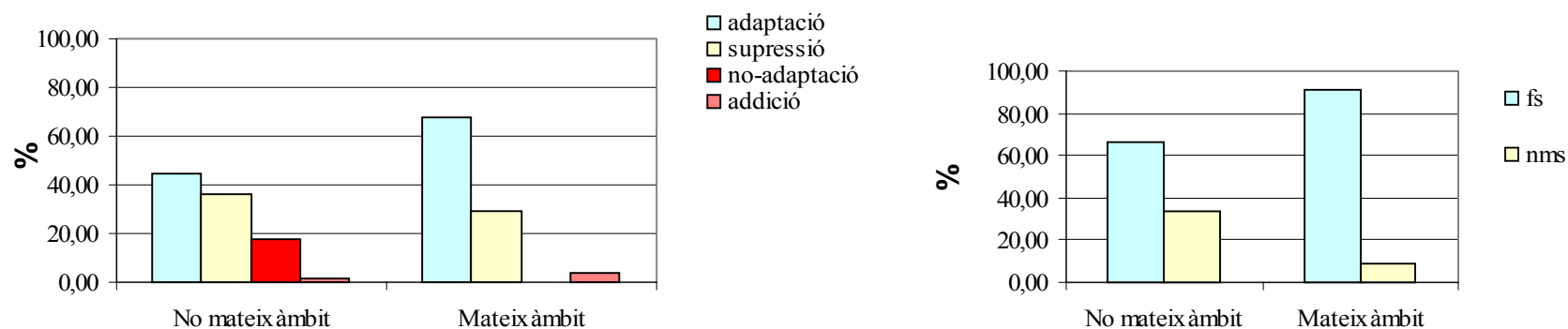
Taula 32. Elements culturals. Adaptació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

No-adaptació (Elements culturals)	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Adaptació/no/dades originals								39		39
Adaptació/no/fals.inf.								31		31
Adaptació/no/prag.								5		5
Adaptació/no/calc sintàctic								1		1
Adaptació/no/supressió								1		1
Adaptació/no/supressió ideològica								1		1
Adaptació/no/supressió temporal								1		1
Totals No-adaptació	0	0	0	0	0	0	0	79	0	79

Taula 33. Elements culturals. No-adaptació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Elements culturals	No mateix	Mateix	Suma
Adaptació	200	56	256
Supressió	162	24	186
No-adaptació	78		78
Addició	7	3	10
Metalingüística	5	18	23
Jocs lingüístics	2	2	4
Socio	0	1	1
Fs	8	10	18
Nms	4	1	5

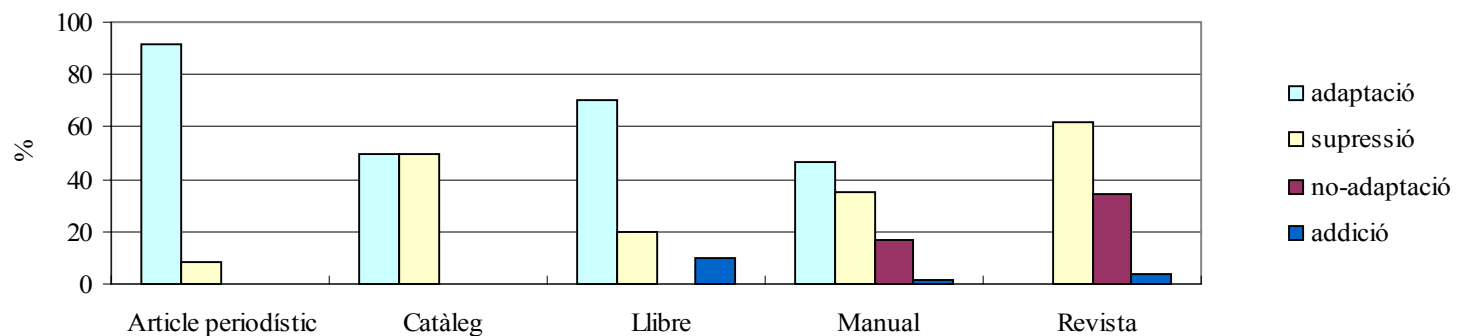
Taula 34. Elements culturals. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció.

Gràfic 3. Elements culturals. Perfil de la distribució percentual segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció.

Elements culturals	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Adaptació	11		1	3		2				7	2	221			256
supressió	1		1							2		166		16	186
No-adaptació												79		9	79
Addició										1		7	1	1	10
Metalingüística	2	2		1			1	1	2			2	10	2	23
Jocs lingüístics	1									1		1		1	4
Socio									1						1
Fs	4					1				2		7	1	3	18
Nms										1		3		1	5

Taula 35. Elements culturals. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 4. Elements culturals. Perfil de la distribució percentual per gèneres textuais.

Adaptació (Elements culturals)	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Adaptació cultural	11		1	3		2				7	2	111		9	146
Adaptació dades												94			94
Adaptació/resum												9			9
Adaptació autoria												2			2
Adaptació/subst.dades.												2			2
Adaptació metafòrica												1			1
Adaptació temporal												1			1
Adaptació/fs												1			1
Total	11	0	1	3	0	2	0	0	0	7	2	221	0	9	256

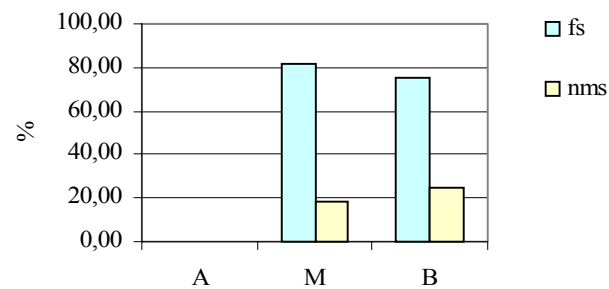
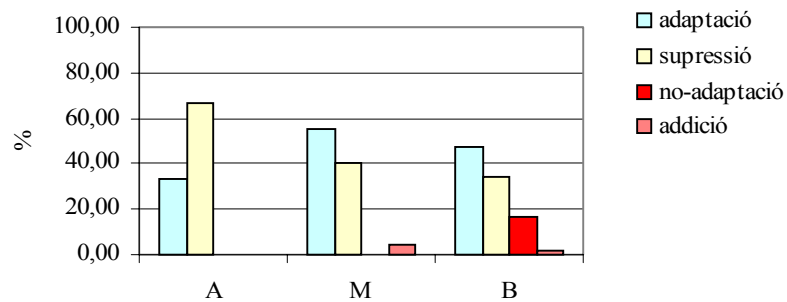
Taula 36. Elements culturals. Adaptació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Adaptació/no/dades originals												39			39
Adaptació/no/fals.inf.												31			31
Adaptació/no/prag.												5			5
Adaptació/no/calc sintàctic												1			1
Adaptació/no/supressió												1			1
Adaptació/no/supressió ideològica												1			1
Adaptació/no/supressió temporal												1			1
Total	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	79	0	0	79

Taula 37. Elements culturals. No-adaptació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Elements culturals	A	M	B	TOTAL
Adaptació	1	26	229	256
Supressió	2	19	165	186
No-adaptació	0	0	79	79
Addició	0	2	8	10
Metalingüística	2	8	13	23
Jocs lingüístics		2	2	4
Socio		1		1
Fs		9	9	18
Nms		2	3	5

Taula 38. Elements culturals. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 5. Elements culturals. Perfil de la distribució percentual per grau d'especialització.

Adaptació (Elements culturals)	A	M	B	TOTAL
Adaptació cultural	1	26	119	146
Adaptació dades			94	94
Adaptació/resum			9	9
Adaptació autoria			2	2
Adaptació/subst.dades.			2	2
Adaptació metafòrica			1	1
Adaptació temporal			1	1
Adaptació/fs			1	1
Total	1	26	229	256

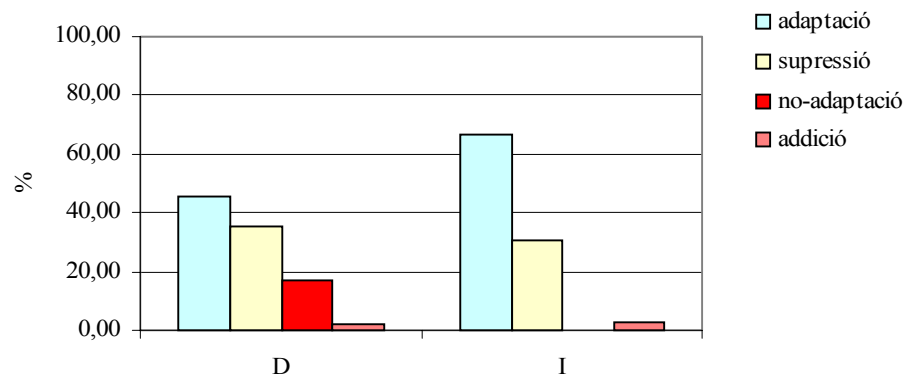
Taula 39. Elements culturals. Adaptació. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

	A	M	B	TOTAL
Adaptació/no/dades originals			39	39
Adaptació/no/fals.inf.			31	31
Adaptació/no/prag.			5	5
Adaptació/no/calc sintàctic			1	1
Adaptació/no/supressió			1	1
Adaptació/no/supressió ideològica			1	1
Adaptació/no/supressió temporal			1	1
	0	0	79	79

Taula 40. Elements culturals. No-adaptació. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Elements culturals	D	I	Suma
Adaptació	211	44	256
Supressió	165	20	186
No-adaptació	78		78
Addició	8	2	10
Metalingüística	8	13	23
Jocs lingüístics	3	1	4
Socio	1		1
Fs	15	3	18
Nms	5		5

Taula 41. Elements culturals. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 6. Elements culturals. Perfil de la distribució percentual de la direccionalitat de la traducció segons la tècnica emprada.

Nomenclatura	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Terminologia	166	17	21	39	0	98	122	164	31	658
Sigles	204	0	51	131	1	45	54	27	21	534
Organismes	144	8	48	106	0	44	51	15	1	417
Denominació	57	4	11	38	0	7	8	2	3	130
Toponímia	18	0	3	1	0	4	9	19	2	56
Títols	21	0	6	3	0	0	3	4	0	37
Traducció automàtica	10					11	2		1	25
Coherència en càrrecs	15	1								16
Antroponímic	1	1	1				5		1	9
Adaptació dades								2		2
Sociolingüística	1					1				2
Nota en càrrecs	1									1
TOTAL	634	31	141	318	1	208	254	233	60	1880

Taula 42. Nomenclatura. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

	No mateix àmbit	Mateix àmbit
Terminologia	204	454
Sigles	250	284
Organisme	130	287
Denominació	48	82
Toponímia	16	37
Títols	16	21
Traducció automàtica	2	23
Coherència en càrrecs		
Antroponímic	1	8
Adaptació dades	2	
Sociolingüística		2
Nota en càrrecs	1	
TOTAL	669	1208

Taula 43. Nomenclatura. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Terminologia	54	13	38	32	0	32	1	73	78	59	19	149	7	103	658
Sigles	78	35	16	36	0	13		78	11	133	16	17	1	101	534
Organismes	64	22	6	18	0	0		78	61	101	1	12	10	44	417
Denominació	17	3	2	11	0	0		7	37	37		1	3	12	130
Toponímia	7	3	1	3	0	6	0	7	0	6	4	10	6	4	56
Títols	8	8	0	3	0	2		2	0	1	0	4	3	6	37
Traducció automàtica	1		2	10								1	10	1	25
Coherència en càrrecs									12				1	3	16
Antroponímic	2					3		1	1					2	9
Adaptació dades												2			2
Sociolingüística					1									1	2
Nota en càrrecs														1	1
Total	231	84	65	110	1	56	1	246	200	337	40	196	37	278	1880

Taula 44. Nomenclatura. Distribució de dades segons els gèneres textuals.

	Directa	Inversa
Terminologia	430	155
Sigles	355	121
Organisme	236	143
Denominació	76	50
Toponímia	40	11
Títols	20	9
Traducció automàtica	12	11
Coherència en càrrecs	1	15
Antroponímic	7	1
Adaptació dades	2	0
Sociolingüística	1	1
Nota en càrrecs	1	0
TOTAL	1178	513

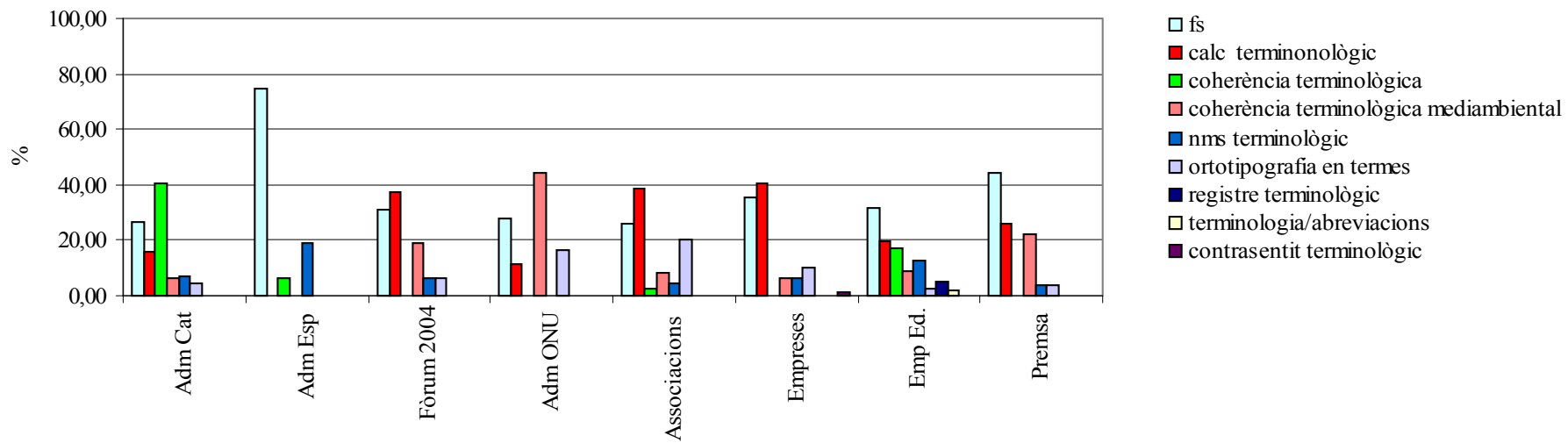
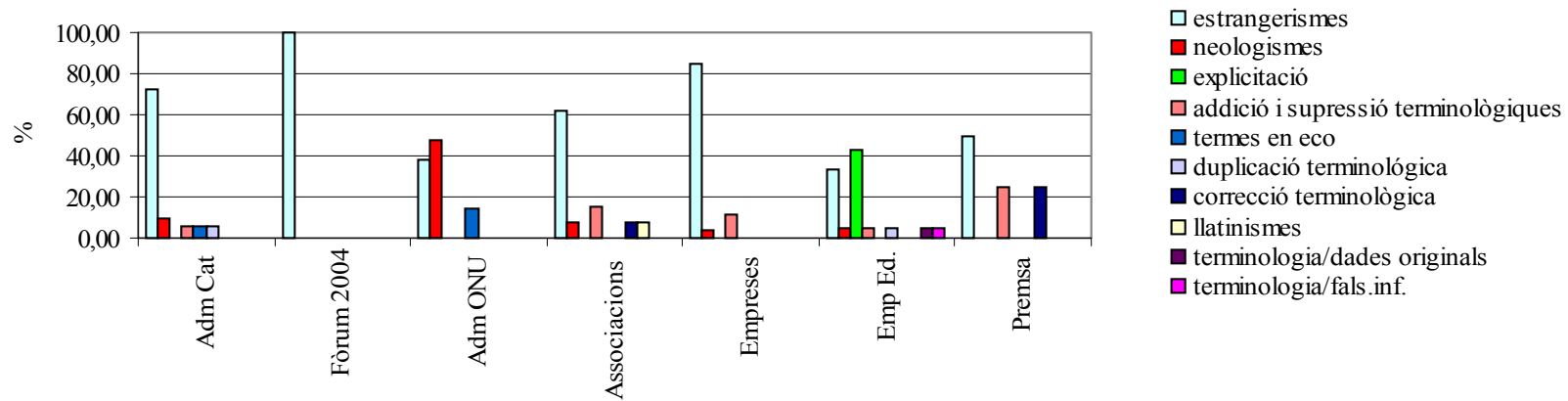
Taula 45. Nomenclatura. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

	Alt	Mitjà	Baix	TOTAL
Terminologia	63	355	240	658
Sigles	61	429	44	534
Organisme	59	324	34	417
Denominació	7	111	12	130
Toponímia	4	27	25	56
Títols	0	29	8	37
Traducció automàtica	2	5	18	25
Coherència en càrrecs		15	1	16
Antroponímic	1	5	3	9
Adaptació dades			2	2
Sociolingüística			2	2
Nota en càrrecs		1		1
TOTAL	197	1300	383	1880

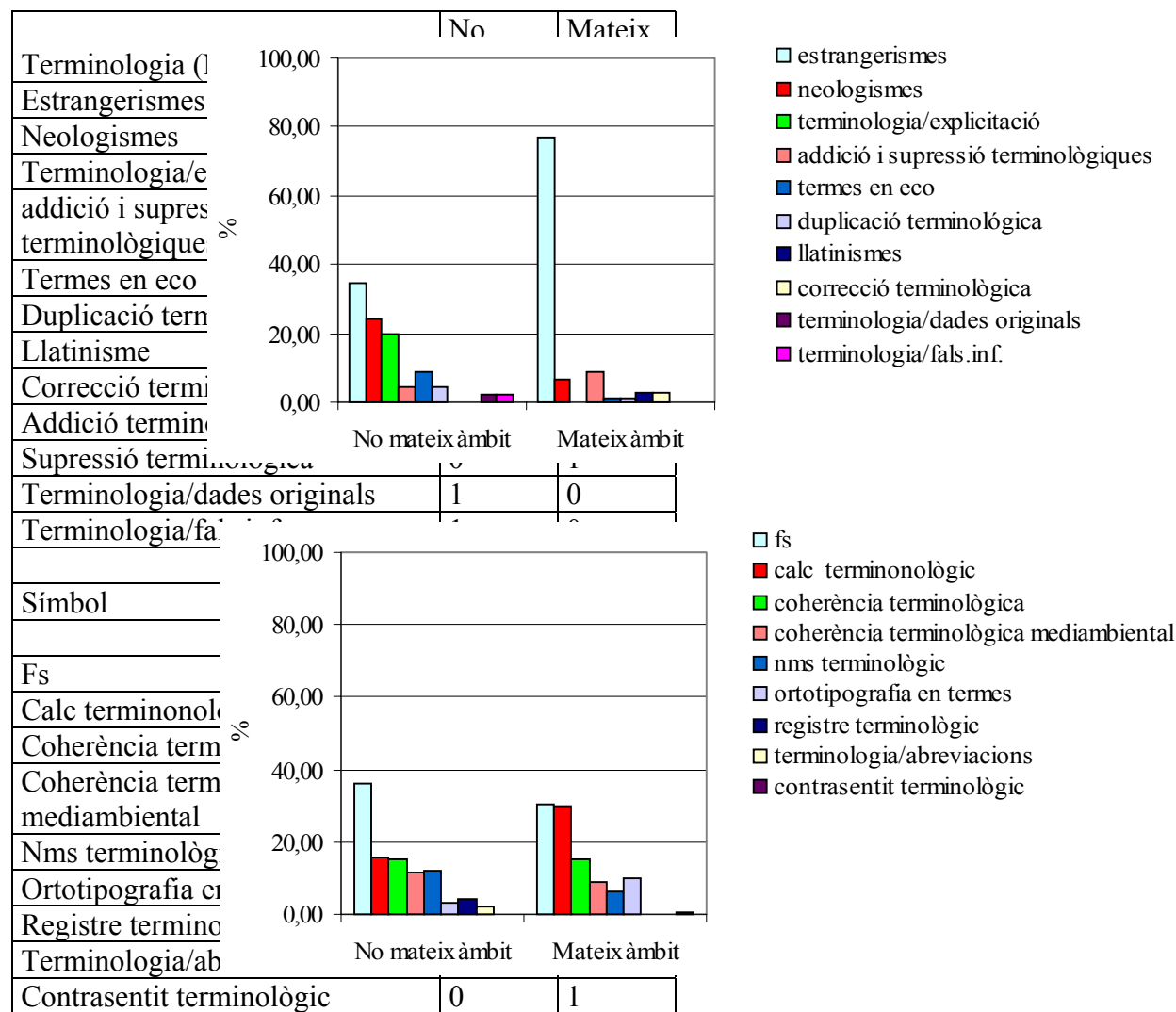
Taula 46. Nomenclatura. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Terminologia (Nomenclatura)	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL
Estrangerismes	24		5	8		8	22	7	2	76
Neologismes	3			10		1	1	1		16
explicitació								9		9
addició i supressió terminològiques	2					1	3		1	7
Termes en eco	2			3						5
Duplicació terminològica	2							1		3
Correcció terminològica						1			1	2
Llatinisme						1		1		2
Addició terminològica								1		1
Supressió terminològica						1				1
Terminologia/dades originals								1		1
Terminologia/fals.inf.								1		1
Símbol		1								1
Fs	35	12	5	5		22	34	45	12	170
Calc terminològic	21		6	2		33	39	28	7	136
Coherència terminològica	54	1				2		24		81
Coherència terminològica mediambiental	8		3	8		7	6	13	6	51
Nms terminològic	9	3	1			4	6	18	1	42
Ortotipografia en termes	6		1	3		17	10	4	1	42
Registre terminològic								7		7
Terminologia/abreviacions								3		3
Contrasentit terminològic							1			1

Taula 47. Nomenclatura. Terminologia. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 7. Nomenclatura. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció

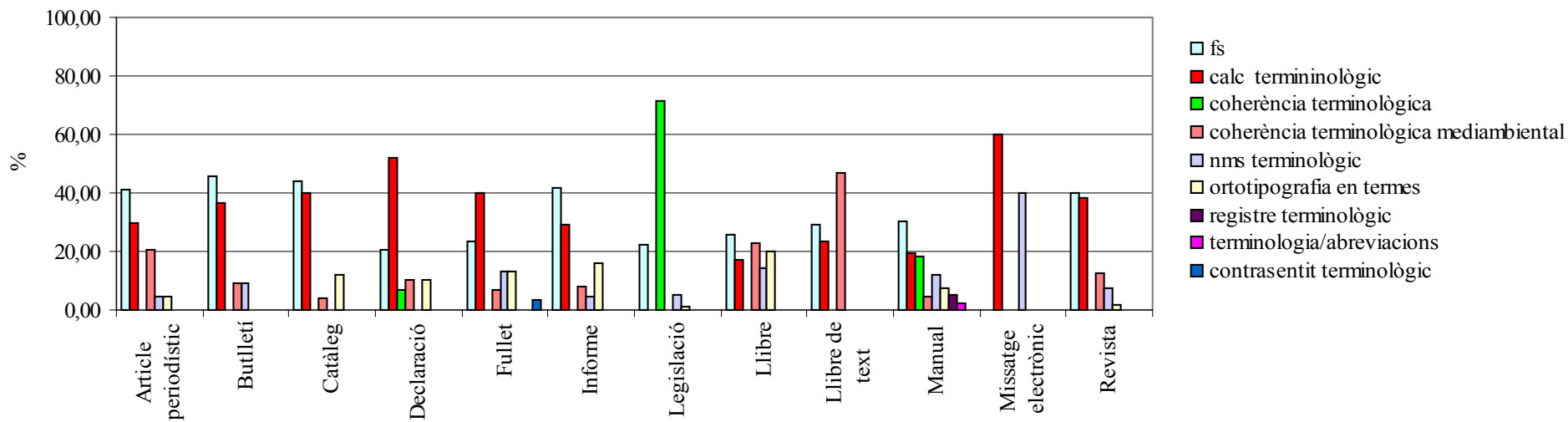
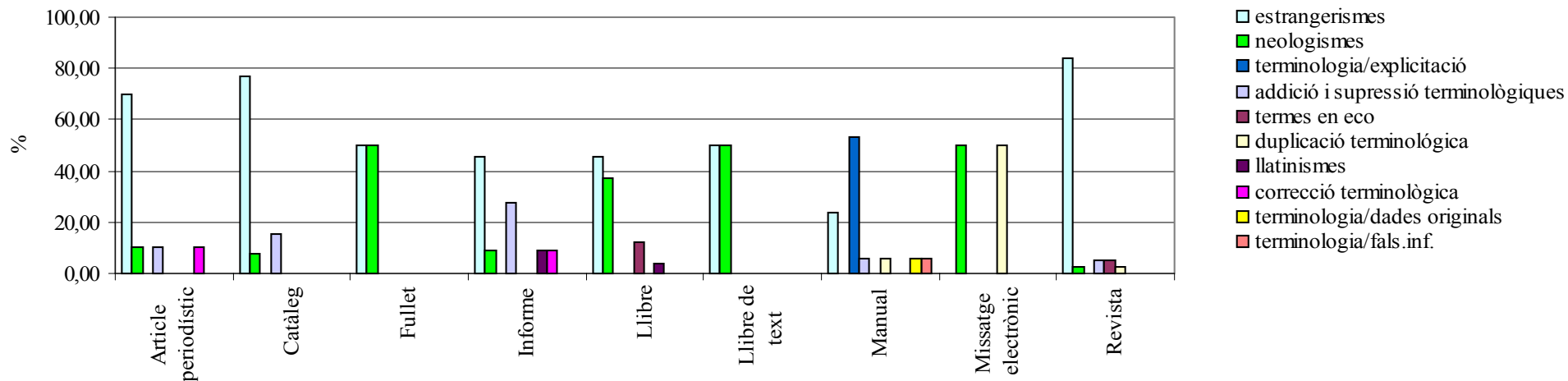

Taula 48. Nomenclatura. Terminologia. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Gràfic 8. Nomenclatura. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Terminologia (Nomenclatura)	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Estrangerismes	7	2	10	3		1		5		11	1	4		32	76
Neologismes	1		1			1		1		9	1		1	1	16
Terminologia/explicitació												9			9
addició i supressió terminològiques	1		2					2						2	7
Termes en eco										3				2	5
Duplicació terminològica												1	1	1	3
Llatinisme								1		1					2
Correcció terminològica	1							1							2
Addició terminològica												1			1
Supressió terminològica								1							1
Terminologia/dades originals												1			1
Terminologia/fals.inf.												1			1
Símbol									1						1
Fs	18	5	11	6		7		26	17	9	5	40		26	170
Calc terminològic	13	4	10	15		12		18		6	4	26	3	25	136
Coherència terminològica				2					55			24			81
Coherència terminològica mediambiental	9	1	1	3		2		5		8	8	6		8	51
Nms terminològic	2	1				4		3	4	5		16	2	5	42
Ortotipografia en termes	2		3	3		4	1	10	1	7		10		1	42
Registre terminològic												7			7
Terminologia/abreviacions												3			3
Contrasantit terminològic						1									1

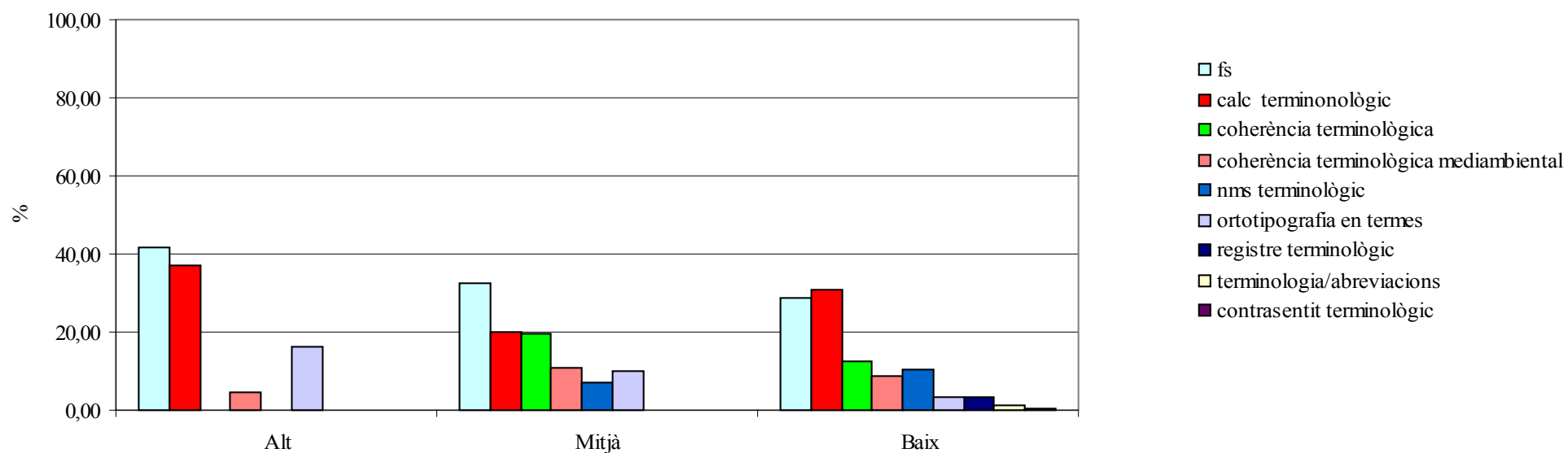
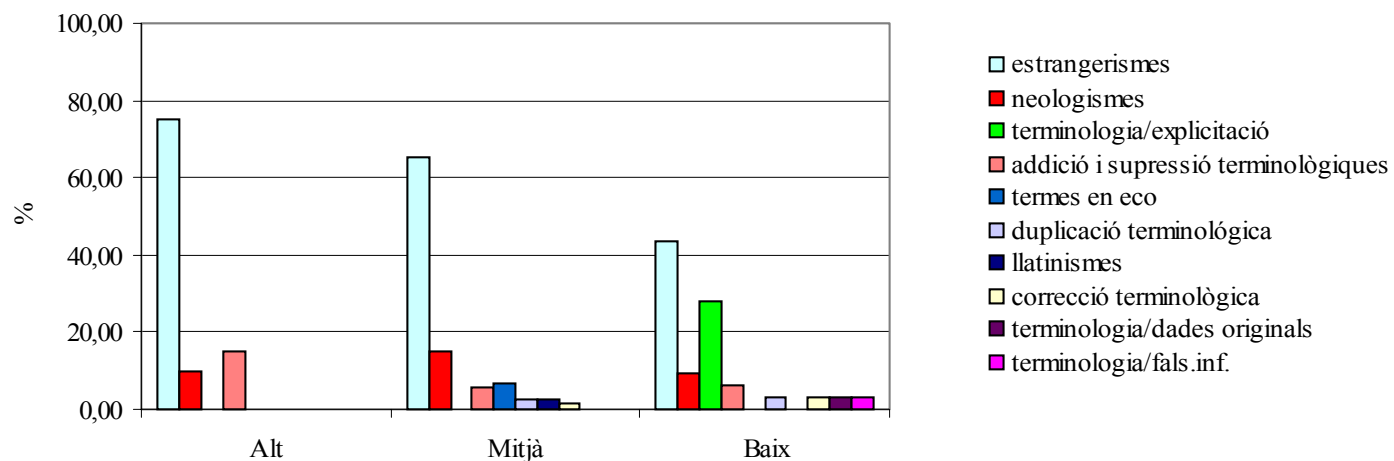
Taula 49. Nomenclatura. Terminologia. Distribució de dades per gèneres textuais.

Gràfic 9 . Nomenclatura. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

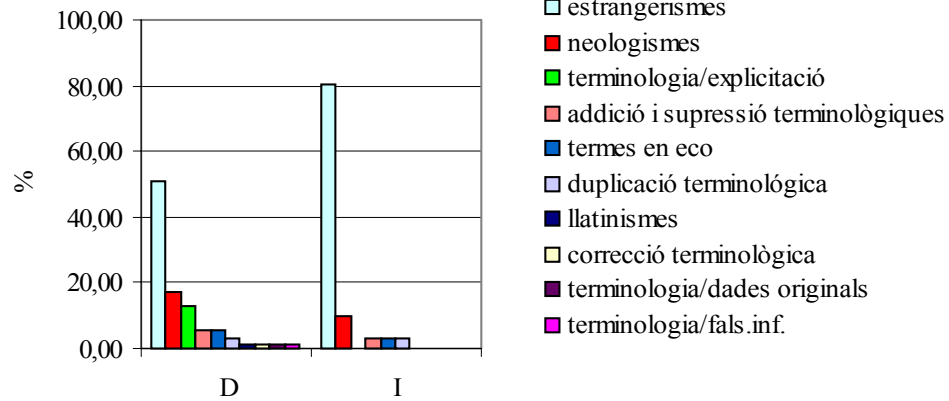
Terminologia (Nomenclatura)	A	M	B	TOTAL
Estrangerismes	15	47	14	76
Neologismes	2	11	3	16
Terminologia/explicitació			9	9
addició i supressió terminològiques	3	3	1	7
Termes en eco		5		5
Duplicació terminològica		2	1	3
Llatinisme		2		2
Correcció terminològica		1	1	2
Addició terminològica			1	1
Supressió terminològica		1		1
Terminologia/dades originals			1	1
Terminologia/fals.inf.			1	1
Símbol		1		1
Fs	18	92	60	170
Calc terminològic	16	56	64	136
Coherència terminològica		55	26	81
Coherència terminològica mediambiental	2	31	18	51
Nms terminològic		20	22	42
Ortotipografia en termes	7	28	7	42
Registre terminològic			7	7
Terminologia/abreviacions			3	3
Contrasantit terminològic			1	1

Taula 50. Nomenclatura. Terminologia. Distribució de dades per grau d'especialització.

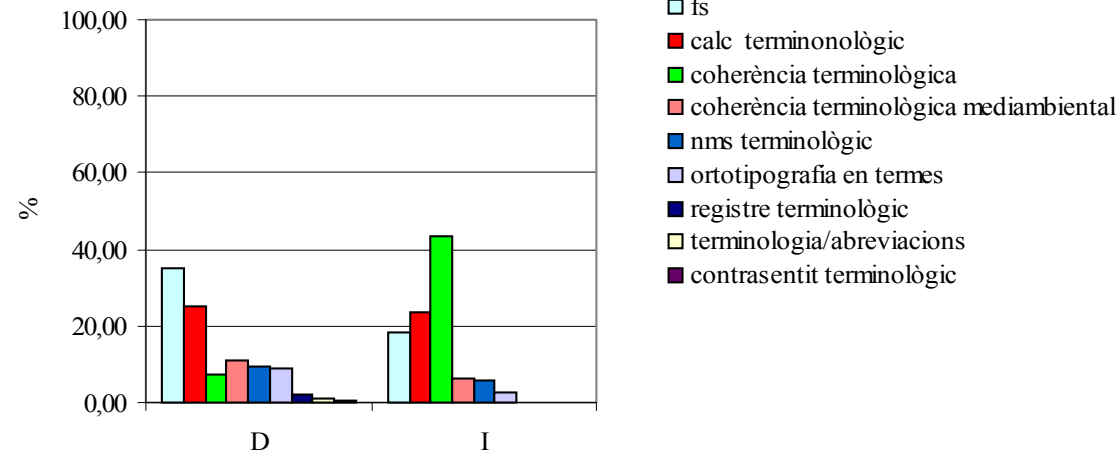

Gràfic 10. Nomenclatura. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

Terminologia	1	0
Estrangerismes	1	0
Neologismes	1	0
Terminologia	1	0
addició i sup	1	0
terminològica	1	0
Termes en e	1	0
Duplicació t	1	0
Llatinisme	1	0
Correcció te	1	0
Addició ter	1	0
Supressió terminològica	1	0
Terminologia/dades originals	1	0
Terminologia/fals.inf.	1	0

Símbol	
Fs	
Calc termi	
Coherència	
Coherència mediambie	
Nms termi	
Ortotipogr	
Registre te	
Terminol	
Contrasant	

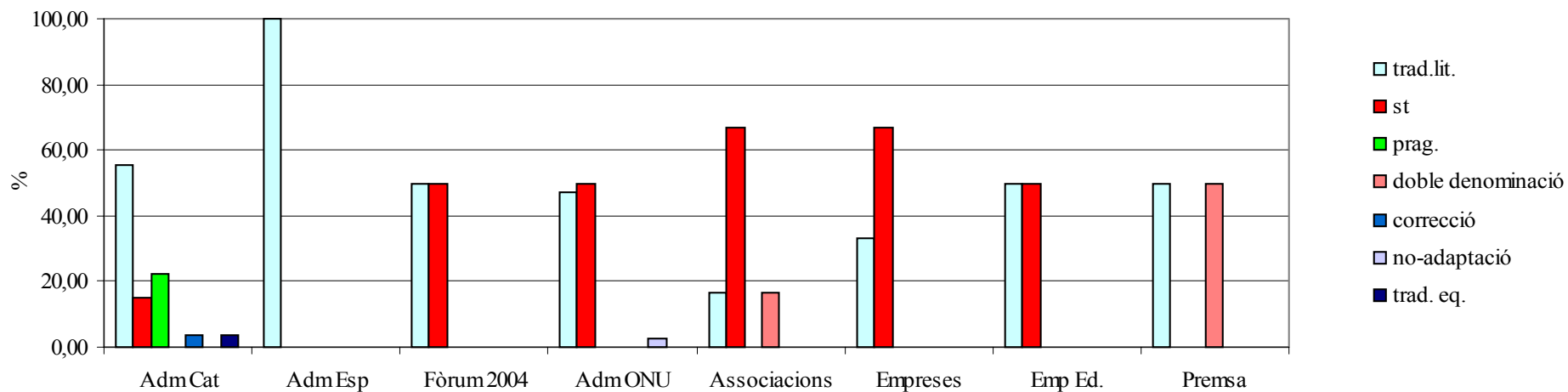

Taula 51. Nomenclatura. Terminologia. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 11. Nomenclatura. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.

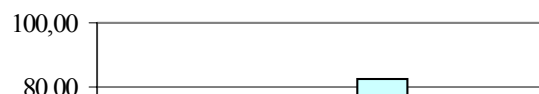
Altres denominacions (nomenclatura)	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Denominació/trad.lit.	15	2	5	17		1	2	1	1	44
Denominació/st	4		5	18		4	4	1		36
Denominació/prag.	6									6
Doble denominació						1			1	2
Denominació/correcció	1									1
Denominació/no adaptació				1						1
Denominació/trad. eq.	1									1
Denominació/coherència	26		1	2			1			30
Denominació/nms	3								1	4
Denominació/gramàtica	1	2				1	1			5

Taula 52. Nomenclatura. Altres denominacions. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

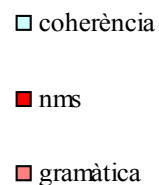
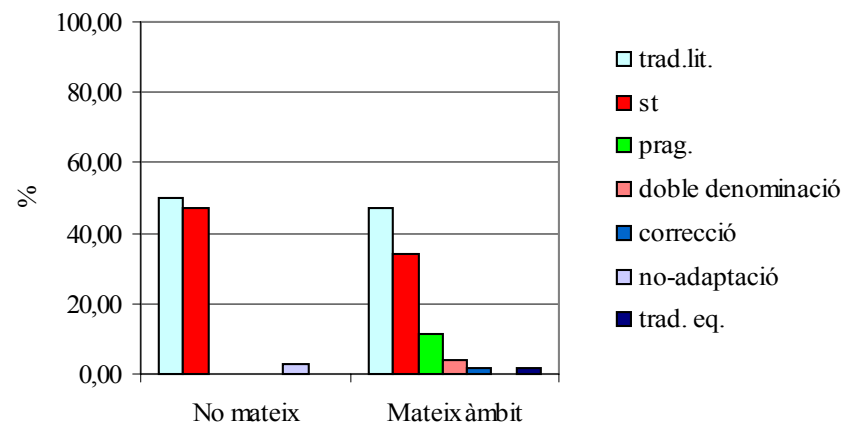
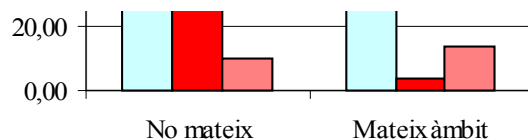

Gràfic 12. Nomenclatura. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

Altres denominacions	No mateix àmbit	Mateix àmbit
Denominació/trad.lit.	19	25
Denominació/st	18	18
Denominació/prag.	0	6
Doble denominació	0	2
Denominació/correcció	0	1
Denominació/no-adaptació	1	0
Denominació/trad. eq.	0	1
Denominació/coherència	6	24
Denominació/nms	3	1
Denominació/gramàtica	1	1

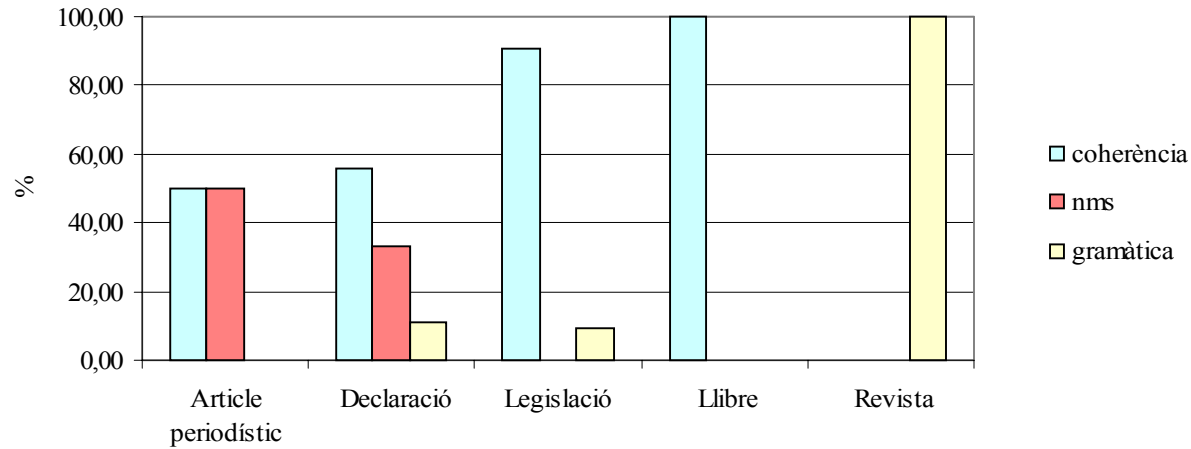
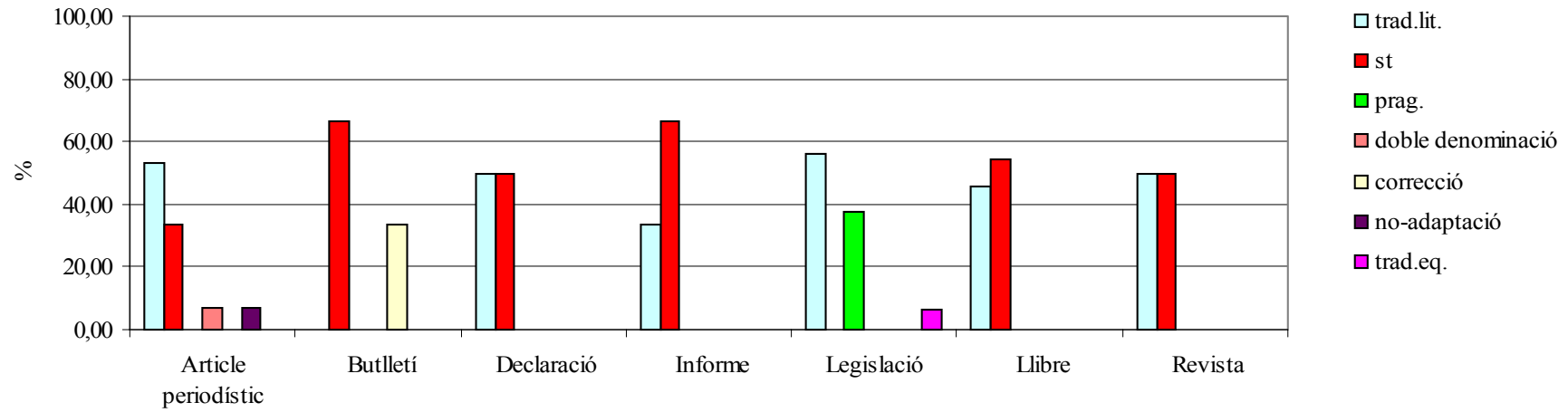
Taula 53. Nomenclatura. Altres denominacions. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i l'àmbit de producció.

Gràfic 13. Nomenclatura. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i l'àmbit de producció.

Denominació (nomenclatura)	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Denominació/trad.lit.	8		1	1				2	9	16			2	5	44
Denominació/st	5	2		1				4		19				5	36
Denominació/prag.									6						6
Doble denominació	1											1			2
Denominació/correcció		1													1
Denominació/no-adaptació	1														1
Denominació/trad.eq.									1						1
Denominació/coherència	1		1	5				1	19	2			1		30
Denominació/nms	1			3											4
Denominació/gramàtica				1					2					2	5

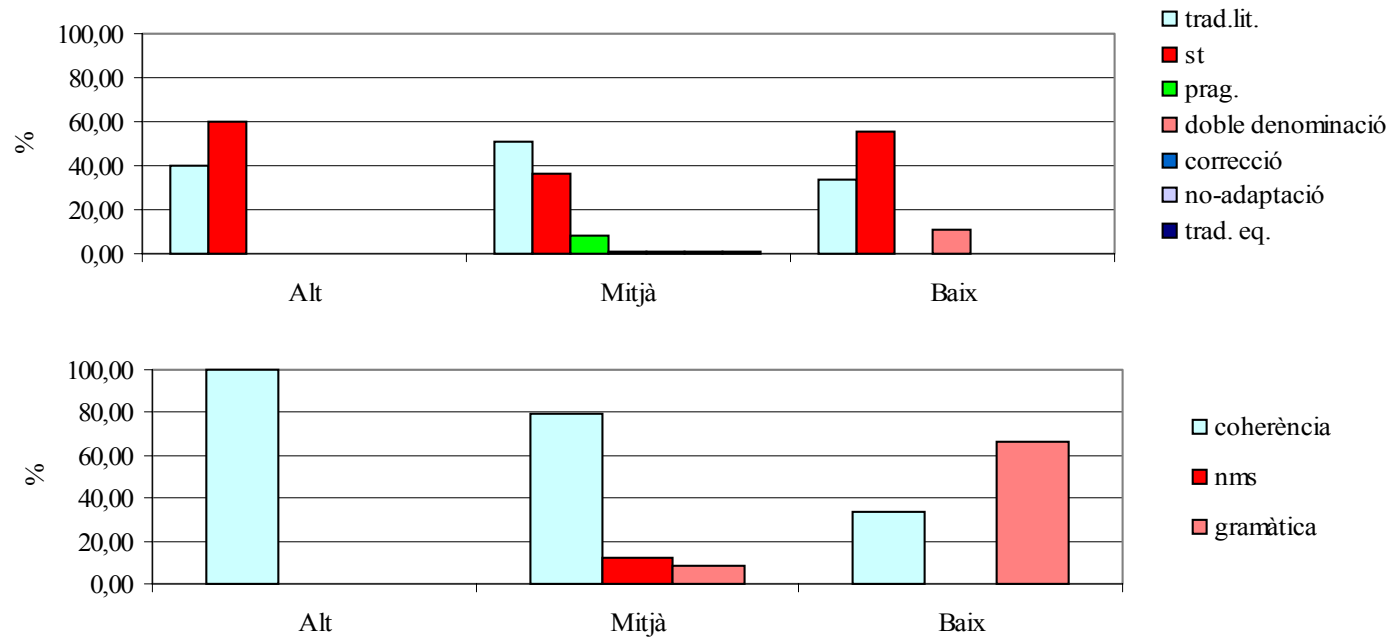
Taula 54. Nomenclatura. Altres denominacions. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 14. Nomenclatura. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades per gèneres textuais.

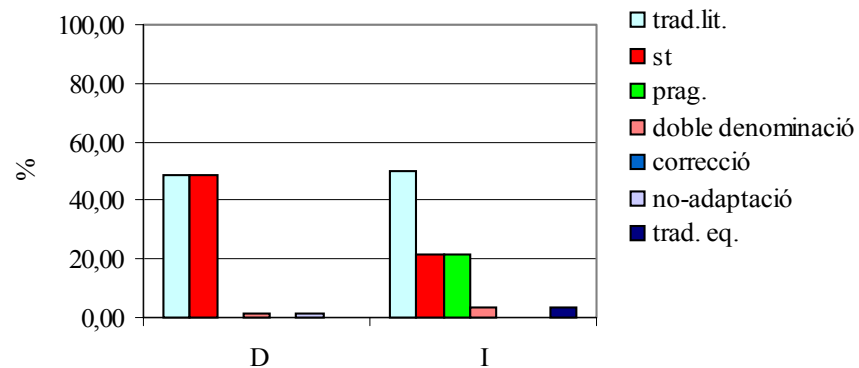
Denominació (Nomenclatura)	A	M	B	TOTAL
Denominació/trad.lit.	2	39	3	44
Denominació/st	3	28	5	36
Denominació/prag.		6		6
Doble denominació		1	1	2
Denominació/correcció		1		1
Denominació/no adaptació		1		1
Denominació/trad. eq.		1		1
Denominació/coherència	2	27	1	30
Denominació/nms		4		4
Denominació/gramàtica		3	2	5

Taula 55. Nomenclatura. Altres denominacions. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

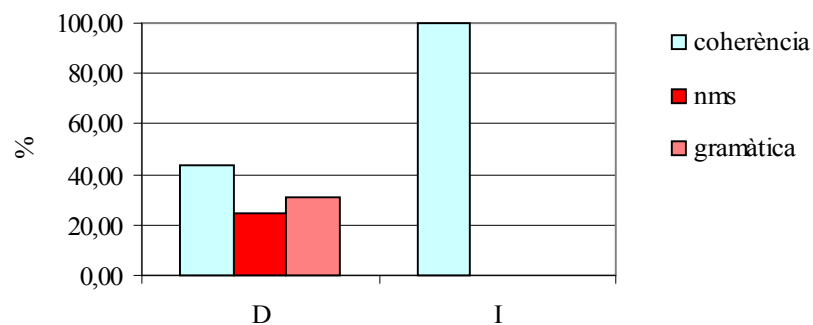

Gràfic 15. Nomenclatura. Denominació. Perfil de la distribució percentual de dades per grau d'especialització.

	D	I
Denominació/trad.lit.	29	14
Denominació/st		
Denominació/prag.		
Doble denominació		
Denominació/correcció		
Denominació/no adapta		
Denominació/trad. eq.		
Denominació/coherènci		
Denominació/nms		
Denominació/gramàtica		

Taula 56. Nomenclatura. Altres denominacions. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

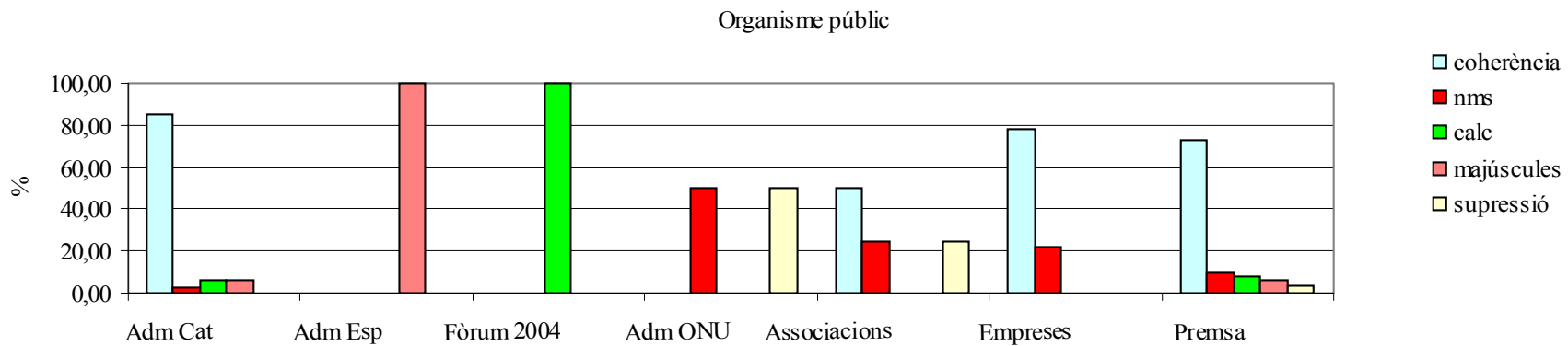
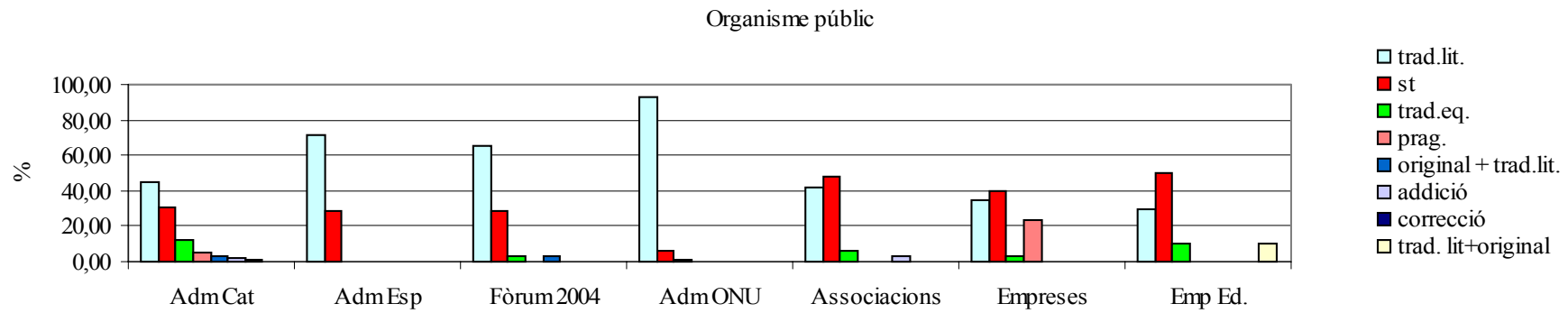
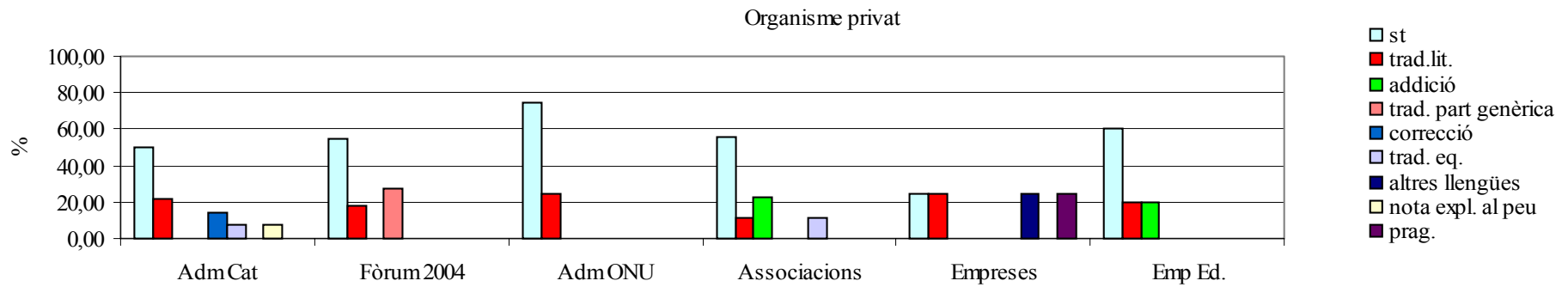
Gràfic 16. Nomenclatura. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.

Organisme privat (nomenclatura)	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
st	7		6	6		5	1	3		28
trad.lit.	3		2	2		1	1	1		10
addició						2		1		3
trad. part genèrica			3							3
correcció	2									2
trad. eq.	1					1				2
altres llengües							1			1
nota	1									1
prag.							1			1
Total	14	0	11	8	0	9	4	5	0	51

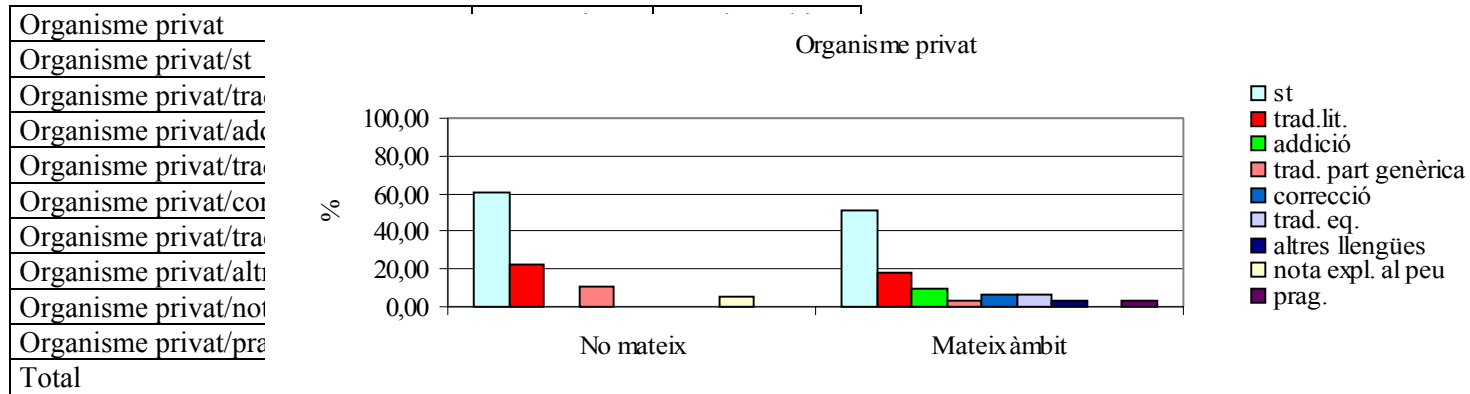
Taula 57. Nomenclatura. Organisme privat. Distribució de dades segons l'àmbit de la traducció.

Organisme públic (Nomenclatura)	Adm Cat	Adm Esp	Adm totes	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
trad.lit.	43	5	23	89		13	13	3		189
st	29	2	10	6		15	15	5		82
Organisme públic/trad.eq.	12		1	1		2	1	1	1	19
prag.	5						9			14
original + trad.lit.	3		1							4
addició	2					1				3
correcció	1									1
trad. lit+original								1		1
coherència	29					2	7			38
nms	1			1		1	2			5
Calc	2		2							4
majúscules	2	1								3
supressió				1		1				2

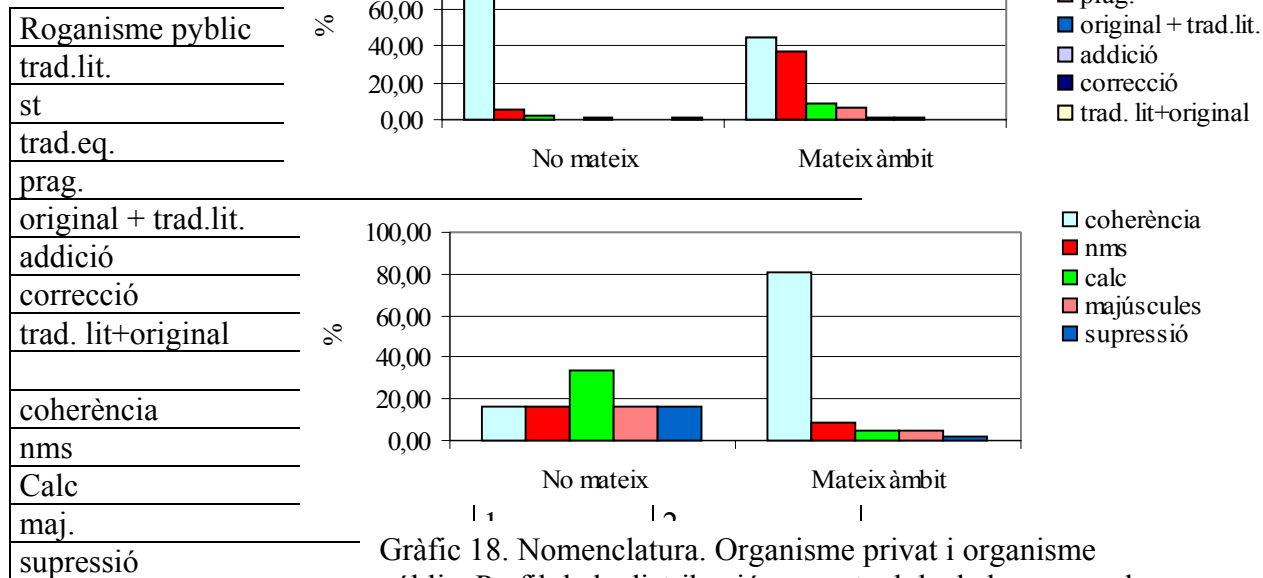
Taula 58. Nomenclatura. Organisme públic. Distribució de dades segons l'àmbit de la traducció.

Gràfic 17. Nomenclatura. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

Taula 59. Nomenclatura. Organisme privat. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Taula 60. Nomenclatura. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

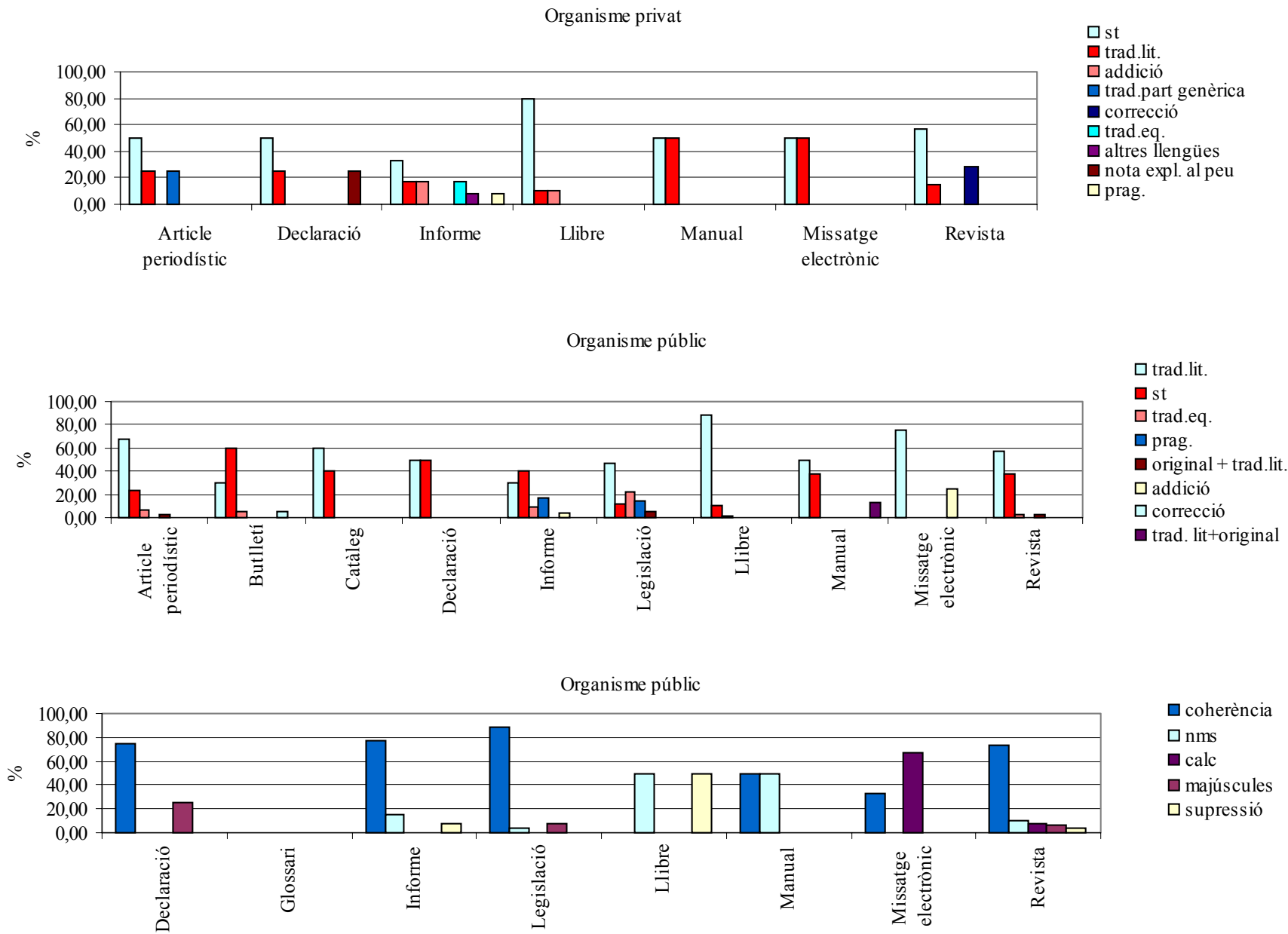
Gràfic 18. Nomenclatura. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Organisme privat	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Libre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
st	6	2		2				4		8		1	1	4	28
trad.lit.	3			1				2		1		1	1	1	10
addició								2		1					3
trad.part genèrica	3														3
correcció														2	2
trad.eq.								2							2
altres llengües								1							1
nota				1											1
prag.								1							1
Total	12	2	0	4	0	0	0	12	0	10	0	2	2	7	51

Taula 61. Nomenclatura. Organisme privat. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Organisme públic	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Libre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
trad.lit.	34	6	3	5				16	17	79	1	4	3	21	189
st	12	12	2	5				21	4	9		3		14	82
trad.eq.	3	1						5	8	1				1	19
prag.								9	5						14
original + trad.lit.	1								2					1	4
addició								2					1		3
correcció		1													1
trad. lit+original												1			1
coherència			1	3				10	22			1	1		38
nms								2	1	1		1			5
calc	2												2		4
majúscules				1					2						3
supressió								1		1					2

Taula 62. Nomenclatura. Organisme públic. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

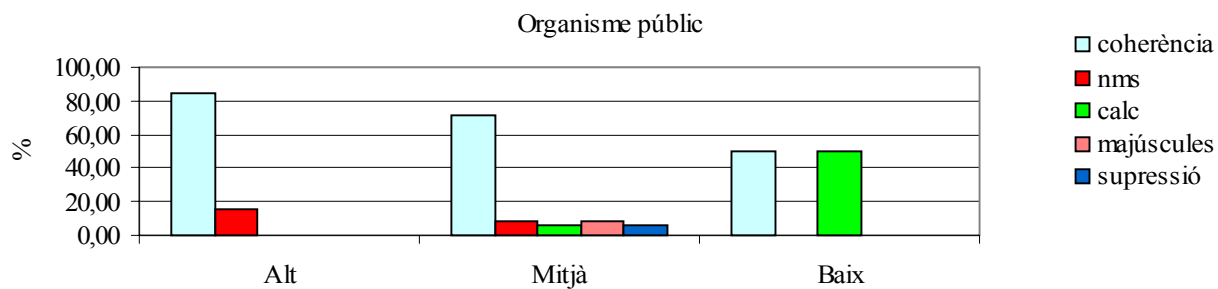
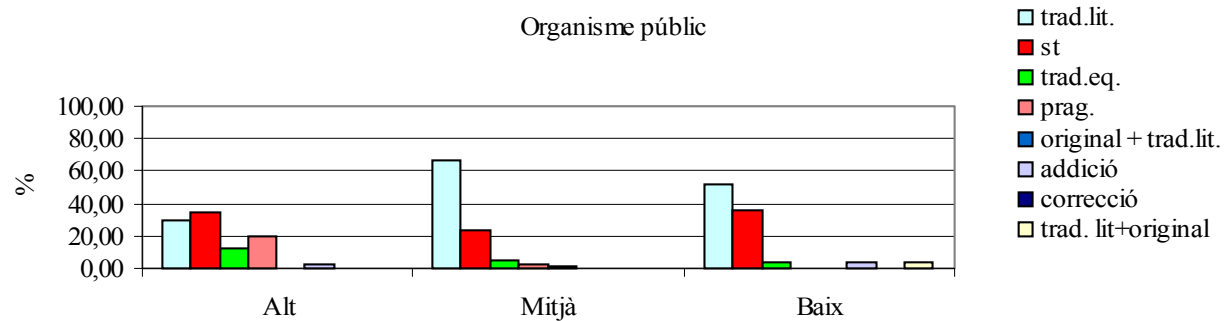
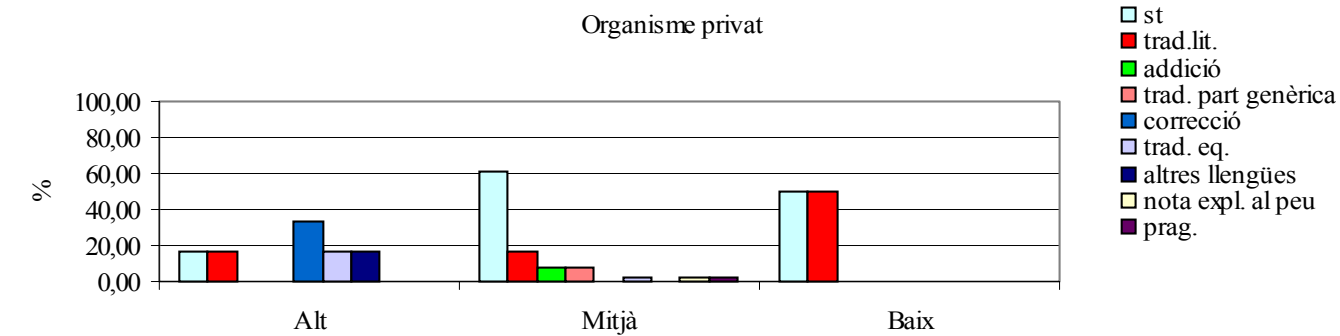
Gràfic 19. Nomenclatura. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

Organisme privat	A	M	B	TOTAL
Organisme privat/st	1	25	2	28
Organisme privat/trad.lit.	1	7	2	10
Organisme privat/addició		3		3
Organisme privat/trad. part genèrica		3		3
Organisme privat/correcció	2			2
Organisme privat/trad. eq.	1	1		2
Organisme privat/altres llengües	1			1
Organisme privat/nota		1		1
Organisme privat/prag.		1		1
	6	41	4	51

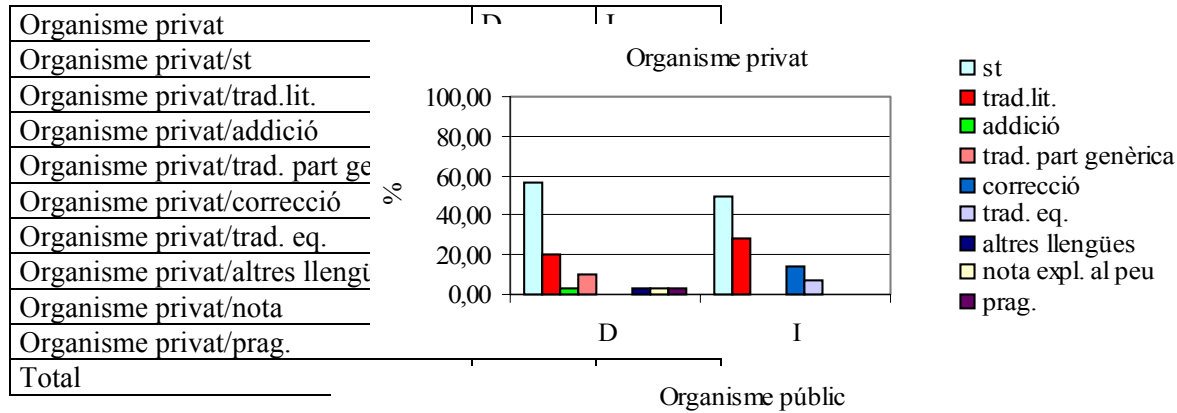
Taula 63. Nomenclatura. Organisme privat. Distribució de dades segon el grau d'especialització.

Organisme públic	A	M	B	TOTAL
Organisme públic/trad.lit.	12	164	13	189
Organisme públic/st	14	59	9	82
Organisme públic/trad.eq.	5	13	1	19
Organisme públic/prag.	8	6		14
Organisme públic/original+trad.lit.		4		4
Organisme públic/addició	1	1	1	3
Organisme públic/correcció		1		1
Organisme públic/trad. lit+original			1	1
Organisme públic/coherència	11	25	2	38
Organisme públic/nms	2	3		5
Organisme públic/calc		2	2	4
Organisme públic/majúscules		3		3
Organisme públic/supressió		2		2

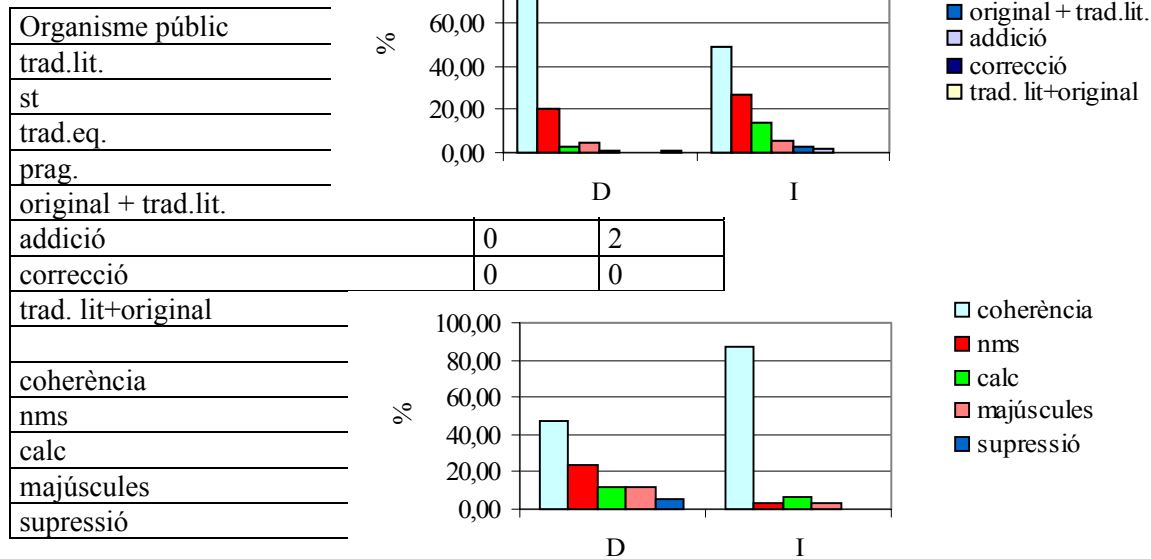
Taula 64. Nomenclatura. Organisme públic. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 20. Nomenclatura. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

Taula 65. Nomenclatura. Organisme privat. Distribució de dades segons la direccionalitat.

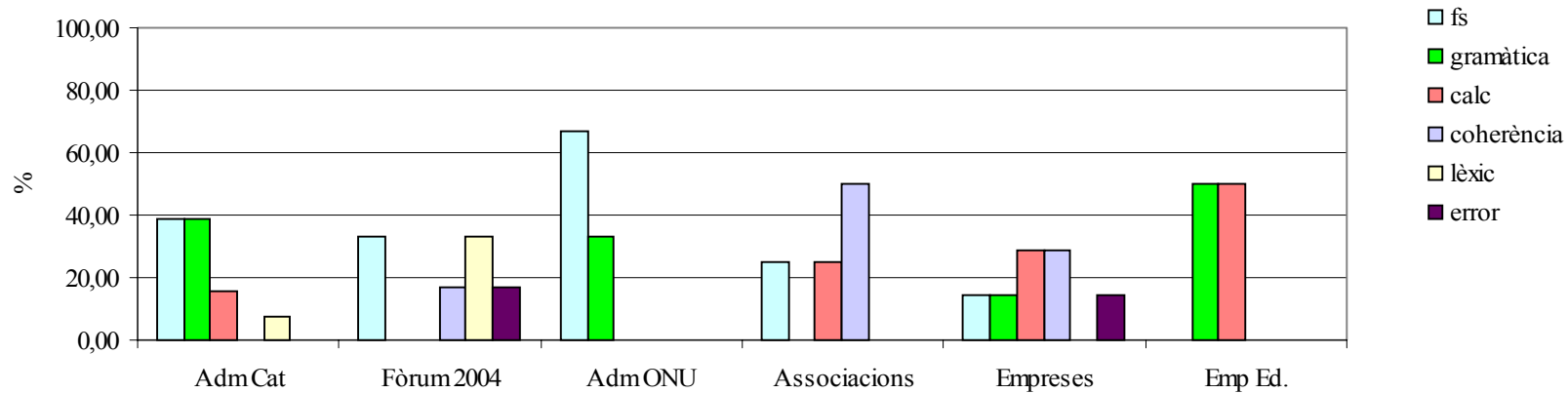
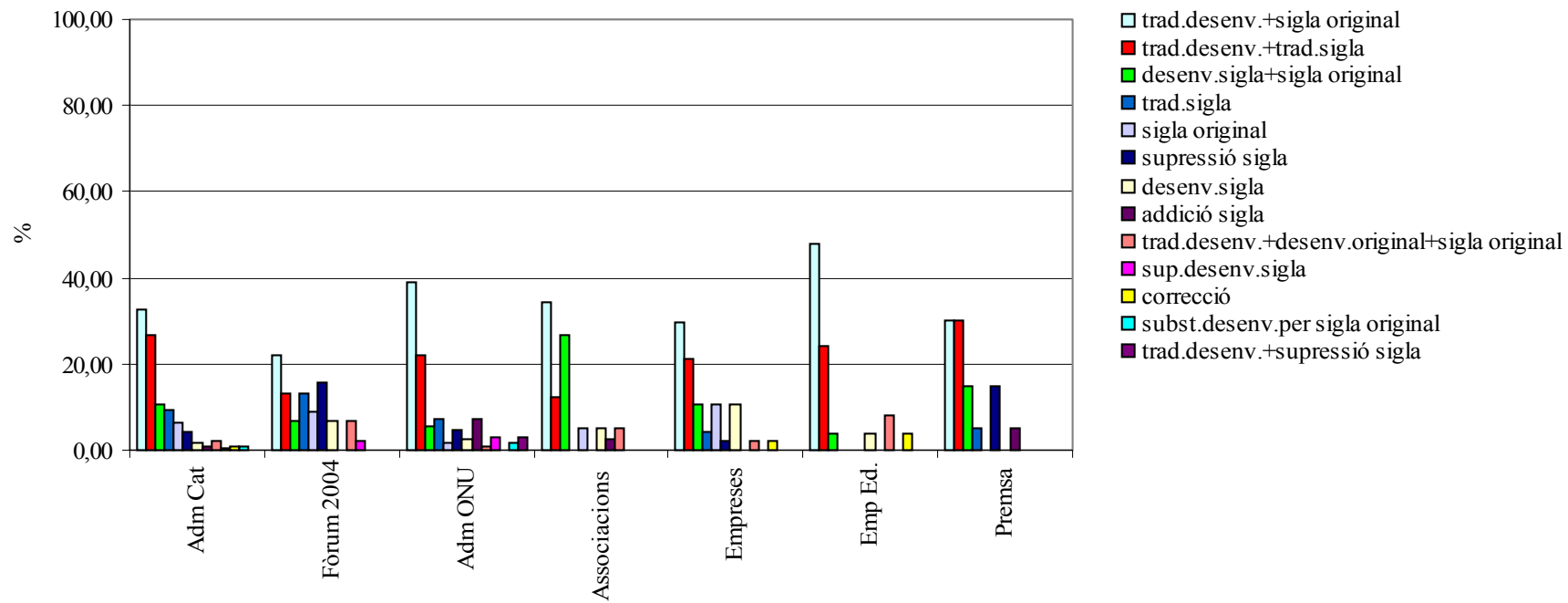

Taula 66. Nomenclatura. Organisme públic. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 21. Nomenclatura. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
sigles/trad.desenv.+sigla original	62		10	50		14	14	12	6	168
sigles/trad.desenv.+trad.sigla	51		6	28	1	5	10	6	6	113
sigles/desenv.sigla+sigla original	20		3	7		11	5	1	3	50
sigles/trad.sigla	18		6	9			2		1	36
sigles/sigla original	12		4	2		2	5			25
sigles/supressió sigla	8		7	6			1		3	25
Sigles/desenv.sigla	3		3	3		2	5	1		17
sigles/addició sigla	2			9		1			1	13
sigles/trad.desenv.+desenv.original+sigla original	4		3	1		2	1	2		13
sigles/sup.desenv.sigla	1		1	4						6
sigles/correcció	2						1	1		4
sigles/subst.desenv.per sigla original	2			2						4
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla				4						4
sigles/expl.			1				2			3
sigles/st	1					2				3
sigles/desenv.sigla+trad.sigla			1	1						2
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla original	1			1						2
Sigles/desenv.original+addició sigla original+trad.desenv.							1			1
Sigles/desenv.original+sigla original+trad.desenv.						1				1
Sigles/desenv.original+trad.desenv.+sigla original	1									1
Sigles/desenv.sigla original	1									1
Sigles/organisme privat/sigla original								1		1
Sigles/organisme públic/desenv.sigla								1		1
Sigles/trad.desenv.	1									1
Sigles/trad.desenv.+addició sigla						1				1
Sigles/trad.desenv.+addició sigla original	1									1
sigles/trad.sigla+desenv.original				1						1
sigles/fs	5		2	2		1	1			11
Sigles/gramàtica	5			1			1	1		8
sigles/calc	2					1	2	1		6
sigles/coherència			1			2	2			5
sigles/lèxic	1		2						1	4
sigles/error			1				1			2

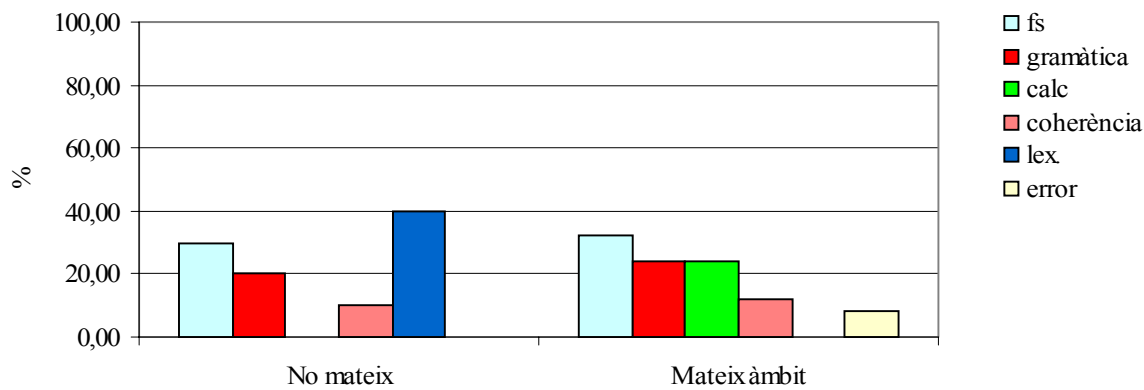
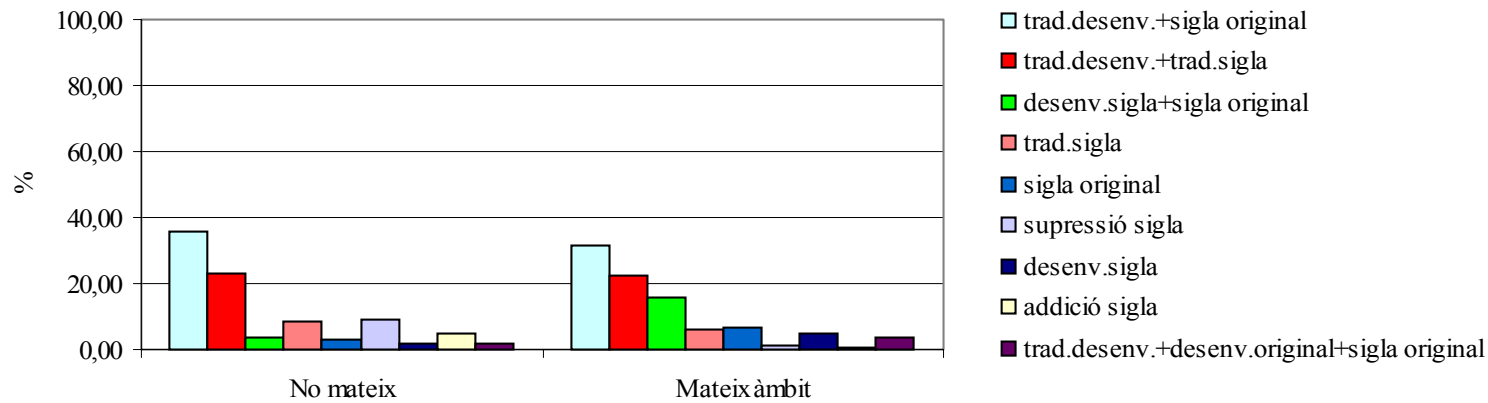
Taula 67. Nomenclatura. Sigles. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 22. Nomenclatura. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

	No mateix	Mateix àmbit
sigles/trad.desenv.+sigla original	86	82
sigles/trad.desenv.+trad.sigla	55	58
sigles/desenv.sigla+sigla original	9	41
sigles/trad.sigla	20	16
sigles/sigla original	8	17
sigles/supressió sigla	22	3
Sigles/desenv.sigla	4	13
sigles/addició sigla	11	2
sigles/trad.desenv.+desenv.original+sigla original	4	9
sigles/sup.desenv.sigla	6	0
sigles/correcció	0	5
sigles/subst.desenv.per sigla original	4	0
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla	4	0
sigles/expl.	0	3
sigles/st	0	3
sigles/desenv.sigla+trad.sigla	2	0
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla original	1	1
Sigles/desenv.original+addició sigla original+trad.desenv.	0	1
Sigles/desenv.original+sigla original+trad.desenv.	0	1
Sigles/desenv.original+trad.desenv.+sigla original	0	1
Sigles/desenv.sigla original	0	1
Sigles/organisme privat/sigla original	1	0
Sigles/organisme públic/desenv.sigla	1	0
Sigles/trad.desenv.	1	0
Sigles/trad.desenv.+addició sigla	0	1
Sigles/trad.desenv.+addició sigla original	0	1
sigles/trad.sigla+desenv.original	1	0
sigles/fs	3	8
Sigles/gramàtica	2	6
sigles/calc	0	6
sigles/coherència	1	3
sigles/lèxic	4	0
sigles/error	0	2

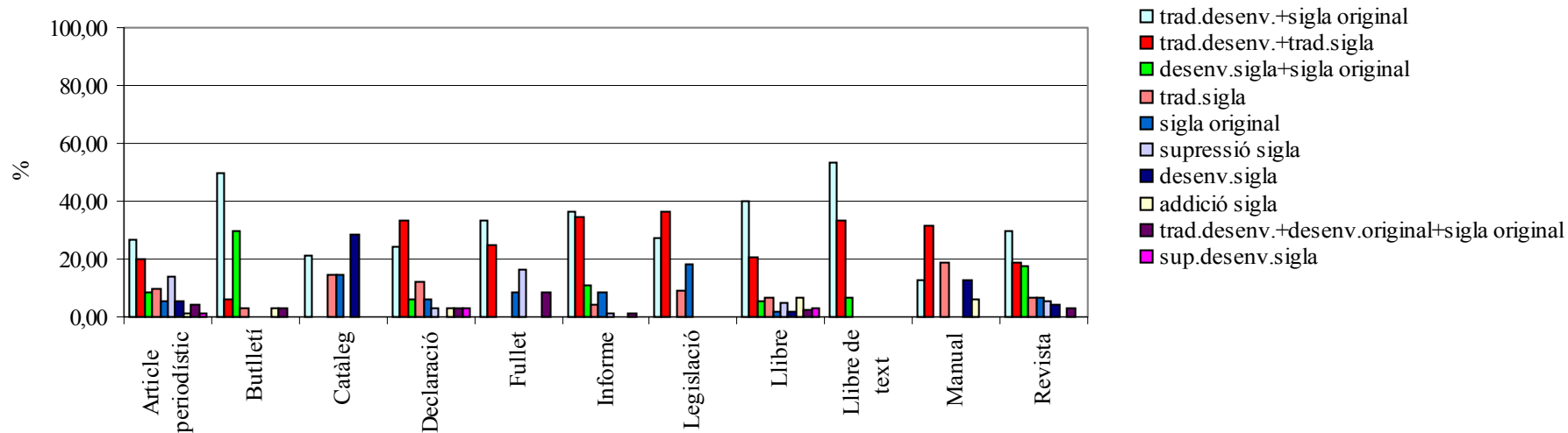
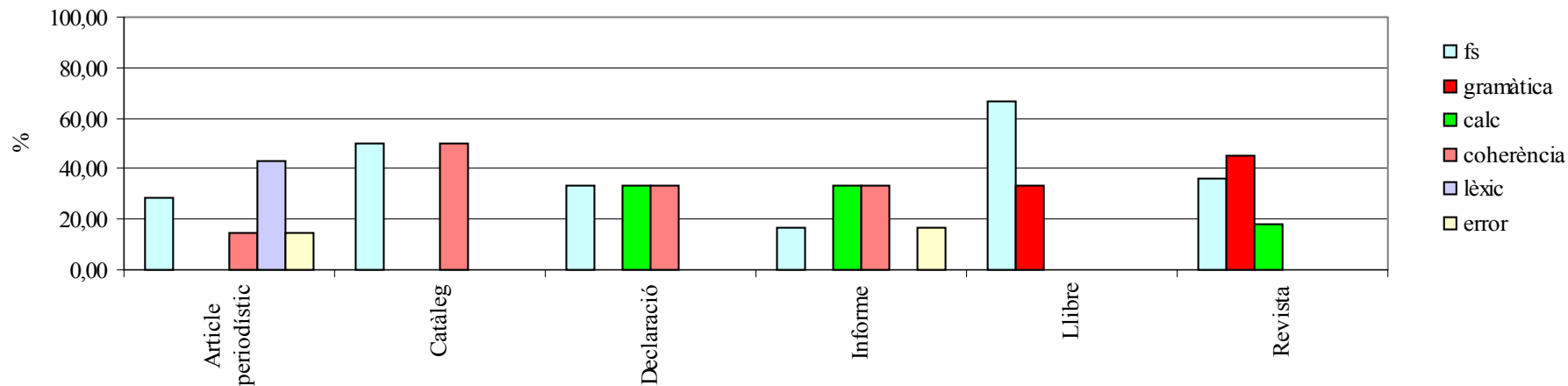
Taula 68. Nomenclatura. Sigles. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció.

Gràfic 23. Nomenclatura. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Decla- ració	Docu- mental	Fullet	Glossari	Informe	Legis- lació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
trad.desenv.+sigla original	19	17	3	8		4		26	3	52	8	2		27	169
trad.desenv.+trad.sigla	14	2		11		3		25	4	27	5	5		17	113
desenv.sigla+sigla original	6	10		2				8		7	1			16	50
trad.sigla	7	1	2	4				3	1	9		3		6	36
sigla original	4		2	2		1		6	2	2				6	25
supressió sigla	10			1		2		1		6				5	25
desenv.sigla	4		4							2		2	1	4	17
addició sigla	1	1		1						9		1			13
trad.desenv.+desenv.original+sigla original	3	1		1		1		1		3				3	13
sup.desenv.sigla	1			1						4					6
correcció		1						1			1			1	4
subst.desenv.per sigla original				1						2				1	4
trad.desenv.+supressió sigla										4					4
expl.	1		2												3
st		1		1										1	3
desenv.sigla+trad.sigla	1									1					2
trad.desenv.+supressió sigla original									1	1					2
desenv.original+addició sigla original+trad.desenv.			1												1
desenv.original+sigla original+trad.desenv.														1	1
desenv.original+trad.desenv.+sigla original														1	1
desenv.sigla original								1							1
organisme privat/sigla original												1			1
organisme públic/desenv.sigla												1			1
trad.desenv.						1									1
trad.desenv.+addició sigla												1			1
trad.desenv.+addició sigla original														1	1
trad.sigla+desenv.original										1					1
fs	2		1	1				1		2				4	11
gramàtica		1								1		1		5	8
calc				1				2			1			2	6
coherència	1		1	1				2							5
lèxic	3					1									4
error	1							1							2

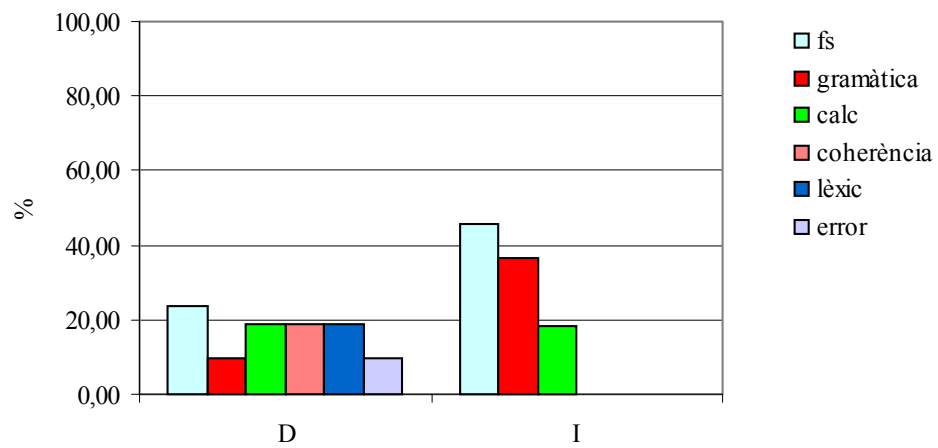
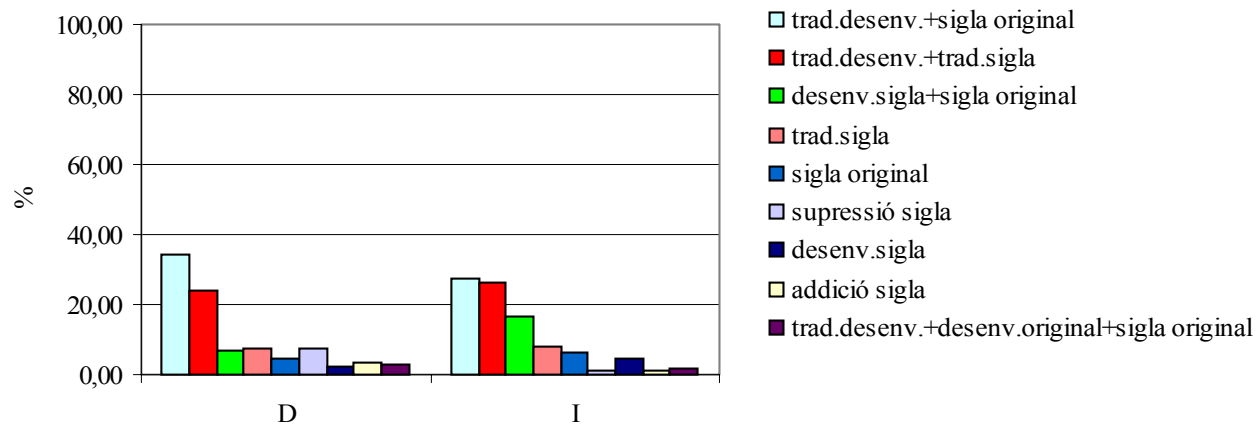
Taula 69. Nomenclatura. Sigles. Distribució de dades segons els gèneres textuals.

Gràfic 24. Nomenclatura. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

	D	I
sigles/trad.desenv.+sigla original	115	30
sigles/trad.desenv.+trad.sigla	80	29
sigles/desenv.sigla+sigla original	22	18
sigles/trad.sigla	24	9
sigles/sigla original	16	7
sigles/supressió sigla	24	1
Sigles/desenv.sigla	7	5
sigles/addició sigla	11	1
sigles/trad.desenv.+desenv.original+sigla original	10	2
sigles/sup.desenv.sigla	6	0
sigles/correcció	2	1
sigles/subst.desenv.per sigla original	4	0
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla	4	0
sigles/expl.	1	0
sigles/st	1	1
sigles/desenv.sigla+trad.sigla	2	0
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla original	1	1
Sigles/desenv.original+addició sigla original+trad.desenv.	0	0
Sigles/desenv.original+sigla original+trad.desenv.	0	1
Sigles/desenv.original+trad.desenv.+sigla original	0	1
Sigles/desenv.sigla original	0	1
Sigles/organisme privat/sigla original	1	0
Sigles/organisme públic/desenv.sigla	1	0
Sigles/trad.desenv.	1	0
Sigles/trad.desenv.+addició sigla	0	1
Sigles/trad.desenv.+addició sigla original	0	1
sigles/trad.sigla+desenv.original	1	0
sigles/fs	5	5
Sigles/gramàtica	2	4
sigles/calc	4	2
sigles/coherència	4	0
sigles/lèxic	4	0
sigles/error	2	0

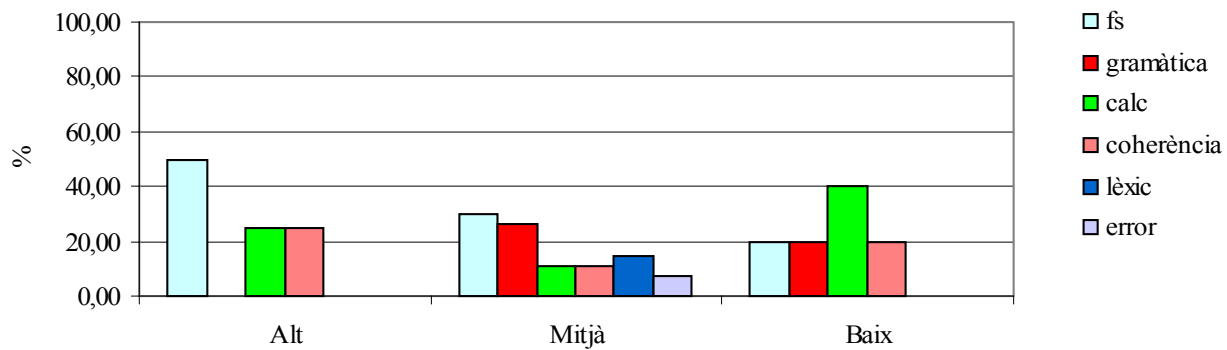
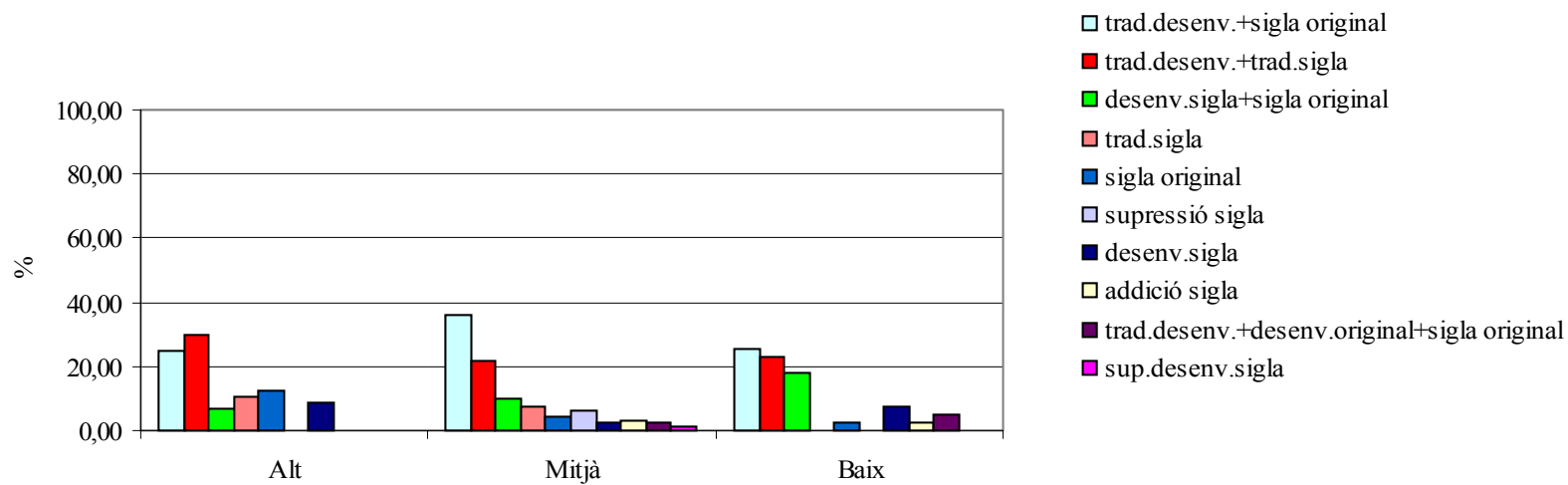
Taula 70. Nomenclatura. Sigles. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 25. Nomenclatura. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.

	A	M	B	TOTAL
sigles/trad.desenv.+sigla original	14	144	10	168
sigles/trad.desenv.+trad.sigla	17	87	9	113
sigles/desenv.sigla+sigla original	4	39	7	50
sigles/trad.sigla	6	30		36
sigles/sigla original	7	17	1	25
sigles/supressió sigla		25		25
Sigles/desenv.sigla	5	9	3	17
sigles/addició sigla		12	1	13
sigles/trad.desenv.+desenv.original+sigla original		11	2	13
sigles/sup.desenv.sigla		6		6
sigles/correcció		3	1	4
sigles/subst.desenv.per sigla original		4		4
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla		4		4
sigles/expl.	2	1		3
sigles/st		2	1	3
sigles/desenv.sigla+trad.sigla		2		2
Sigles/trad.desenv.+supressió sigla original		2		2
Sigles/desenv.original+addició sigla original+trad.desenv.	1			1
Sigles/desenv.original+sigla original+trad.desenv.			1	1
Sigles/desenv.original+trad.desenv.+sigla original		1		1
Sigles/desenv.sigla original	1			1
Sigles/organisme privat/sigla original			1	1
Sigles/organisme públic/desenv.sigla			1	1
Sigles/trad.desenv.		1		1
Sigles/trad.desenv.+addició sigla			1	1
Sigles/trad.desenv.+addició sigla original		1		1
sigles/trad.sigla+desenv.original		1		1
sigles/fs	2	8	1	11
Sigles/gramàtica		7	1	8
sigles/calc	1	3	2	6
sigles/coherència	1	3	1	5
sigles/lex.		4		4
sigles/error		2		2

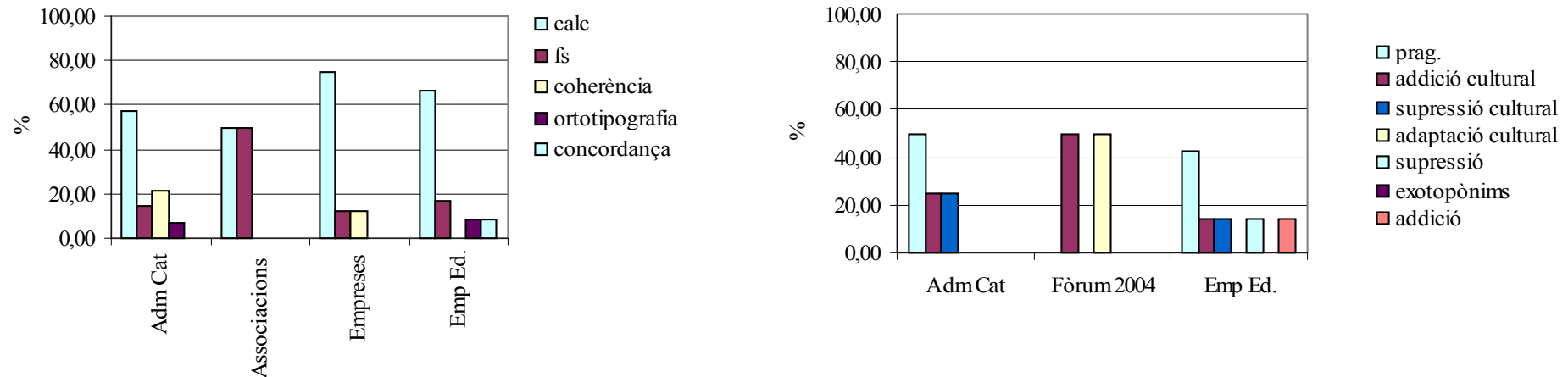
Taula 71. Nomenclatura. Sigles. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 26. Nomenclatura. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

Toponímia (Nomenclatura)	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL
Toponímia/calc	8		1			1	6	8	2	26
Toponímia/fs	2					1	1	2		6
Toponímia/addició cultural	1		1			2		1		5
Toponímia/coherència	3						1			4
Toponímia/concordança								1		1
Toponímia/ortotipografia	1							1		2
Toponímia/prag.	2							3		5
Toponímia/adaptació cultural			1	1						2
Toponímia/supressió cultural	1							1		2
Toponímia/addició								1		1
Toponímia/supressió								1		1
Toponímia/exotopònims							1			1

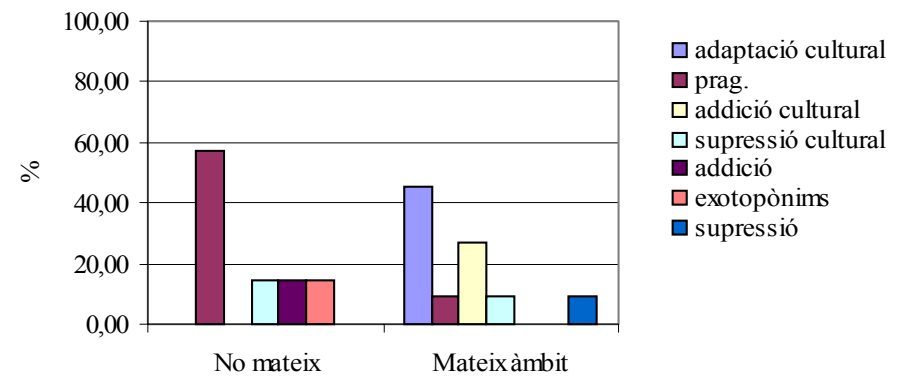
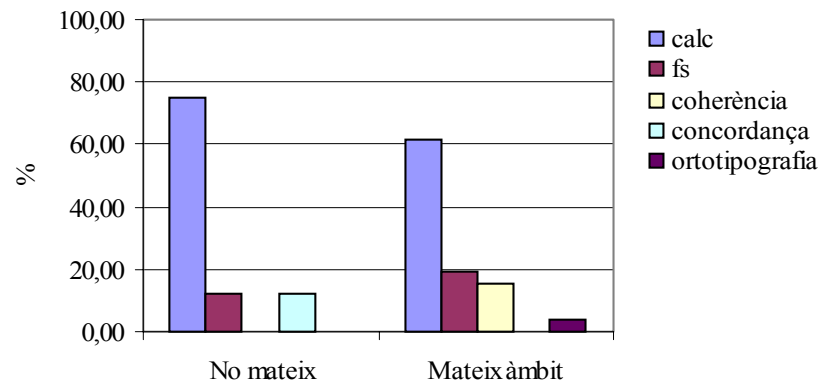
Taula 72. Nomenclatura. Toponímia. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 27. Nomenclatura. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

Toponímia (Nomenclatura)	No mateix	Mateix àmbit
Toponímia/calc	6	16
Toponímia/fs	1	5
Toponímia/coherència	0	4
Toponímia/concordança	1	0
Toponímia/ortotipografia	1	1
Toponímia/adaptació cultural	0	5
Toponímia/prag.	4	1
Toponímia/addició cultural	0	3
Toponímia/supressió cultural	1	1
Toponímia/addició	1	0
Toponímia/exotopònims	1	
Toponímia/supressió	0	1

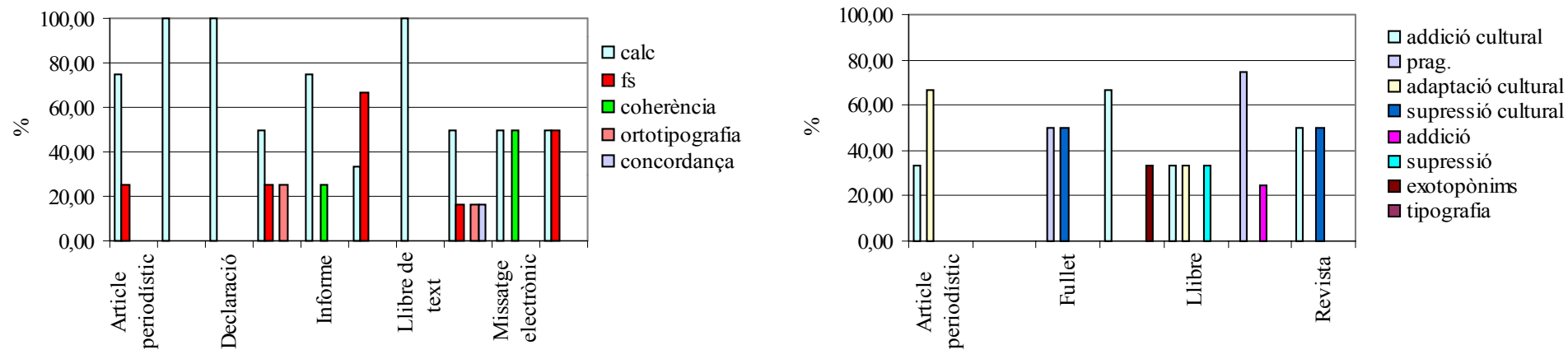
Taula 73. Nomenclatura. Toponímia. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Gràfic 28. Nomenclatura. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Toponímia (Nomenclatura)	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Libre	Libre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Toponímia/calc	3	3	1	2		2		3		1	4	3	3	1	26
Toponímia/fs	1					1				2		1		1	6
Toponímia/coherència								1					3		4
Toponímia/ortotipografia						1						1			2
Toponímia/concordança												1			1
Toponímia/addició cultural	1							2		1				1	5
Toponímia/prag.				1		1						3			5
Toponímia/adaptació cultural	2									1					3
Toponímia/supressió cultural						1								1	2
Toponímia/addició												1			1
Toponímia/supressió										1					1
Toponímia/exotopònims								1							1
Total	7	3	1	3	0	6	0	7	0	6	4	10	6	4	57

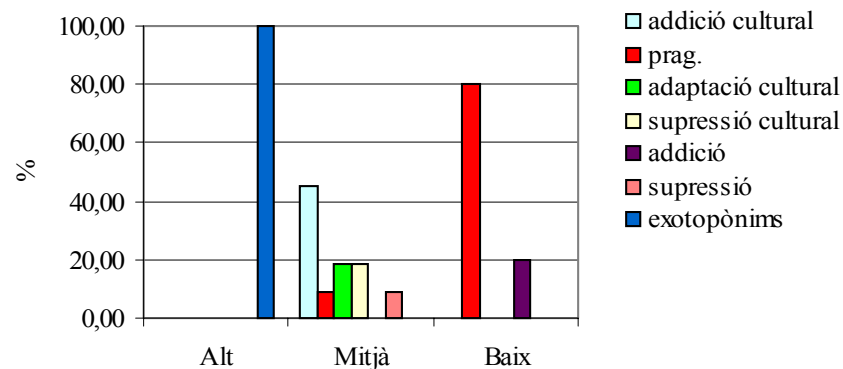
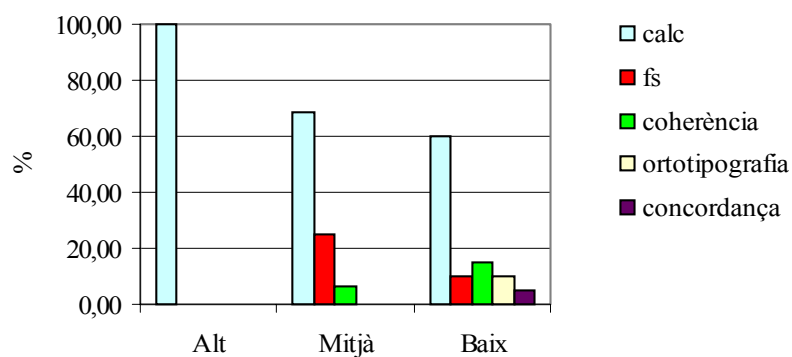
Taula 74. Nomenclatura. Toponímia. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 29. Nomenclatura. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

Toponímia (Nomenclatura)	A	M	B	TOTAL
Toponímia/calc	3	11	12	26
Toponímia/fs		4	2	6
Toponímia/coherència		1	3	4
Toponímia/ortotipografia			2	2
Toponímia/concordança			1	1
Toponímia/addició cultural		5		5
Toponímia/prag.		1	4	5
Toponímia/adaptació cultural		2		2
Toponímia/supressió cultural		2		2
Toponímia/addició			1	1
Toponímia/supressió		1		1
Toponímia/exotopònims	1			1
Total	4	27	25	56

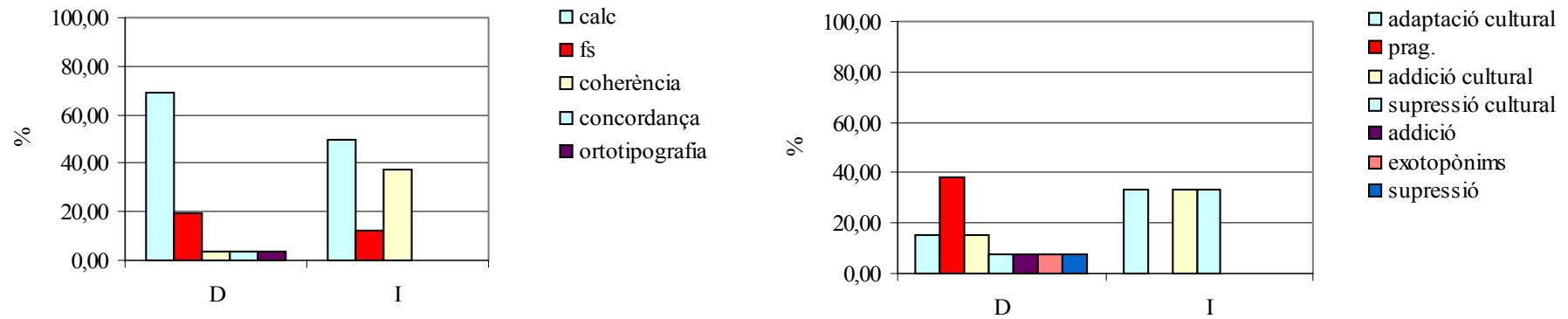
Taula 75. Nomenclatura. Toponímia. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 30. Nomenclatura. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

Toponímia (Nomenclatura)	D	I
Toponímia/calc	18	4
Toponímia/fs	5	1
Toponímia/coherència	1	3
Toponímia/concordança	1	0
Toponímia/exotopònims	2	
Toponímia/adaptació cultural	2	1
Toponímia/prag.	5	0
Toponímia/addició cultural	2	1
Toponímia/supressió cultural	1	1
Toponímia/addició	1	0
Toponímia/ortotipografia	1	0
Toponímia/supressió	1	0

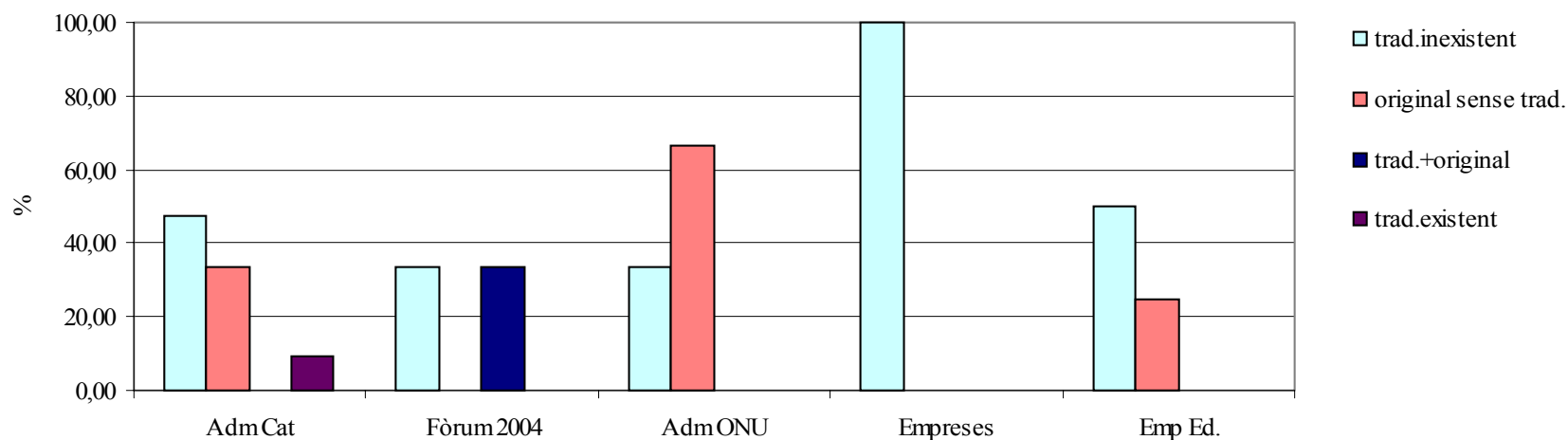
Taula 76. Nomenclatura. Toponímia. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 31. Nomenclatura. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.

Nom de les obres	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Títols/trad.inexistent	10		2	1			3	2		18
Títols/original sense trad.	7			2				1		10
Títols/trad.+original			2							2
Títols/trad.existent	2									2
Títols/fs	1									1
Títols/ordre			1							1
Títols/original+trad			1							1
Títols/trad.inexistent/fs	1									1
Adaptació títols obres/trad.lit.								1		1
Títols	21	0	6	3	0	0	3	4	0	37

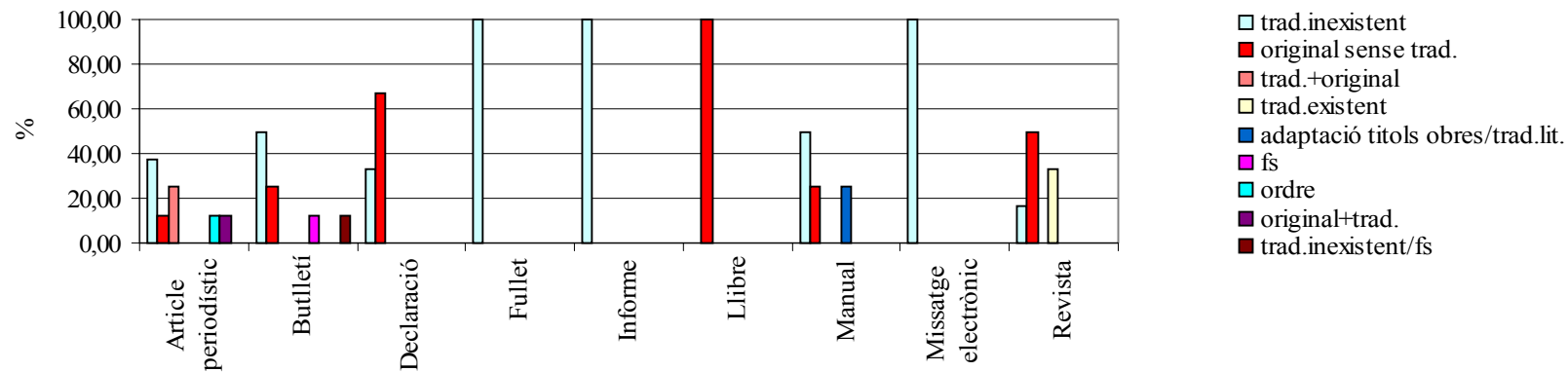
Taula 77. Nomenclatura. Nom de les obres. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 32. Nomenclatura. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Títols/trad.inexistent	3	4		1		2		2				2	3	1	18
Títols/original sense trad.	1	2		2						1		1		3	10
Títols/trad.+original	2														2
Títols/trad.existent														2	2
Adaptació títols obres/trad.lit.												1			1
Títols/fs		1													1
Títols/ordre	1														1
Títols/original+trad.	1														1
Títols/trad.inexistent/fs		1													1
Total	8	8	0	3	0	2	0	2	0	1	0	4	3	6	37

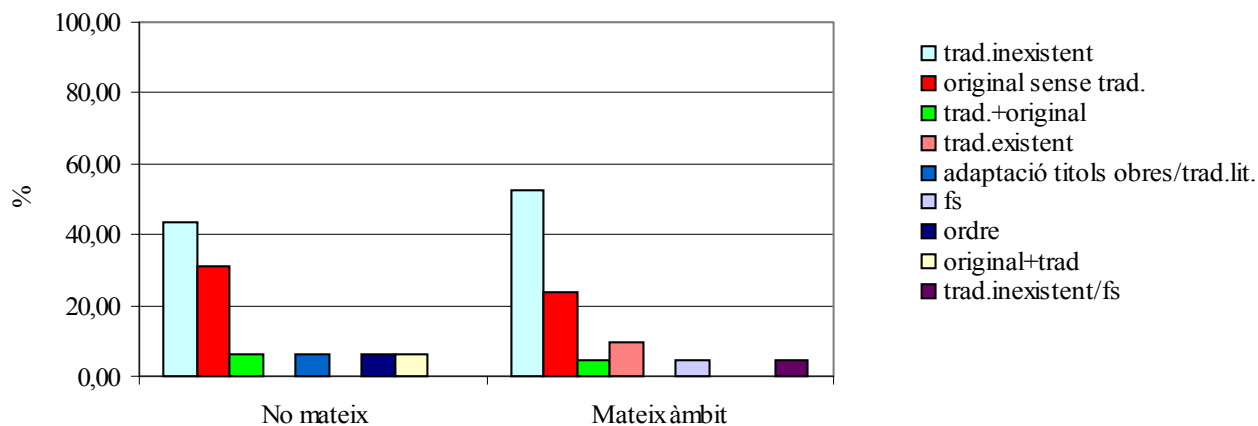
Taula 78. Nom de les obres. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 33. Nomenclatura. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

	No mateix	Mateix àmbit
Títols/trad.inexistent	7	11
Títols/original sense trad.	5	5
Títols/trad.existent	0	2
Títols/fs	0	1
Títols/trad.+original	1	1
Títols/trad.inexistent/fs	0	1
Adaptació títols obres/trad.lit.	1	0
Títols/ordre	1	0
Títols/original+trad	1	0

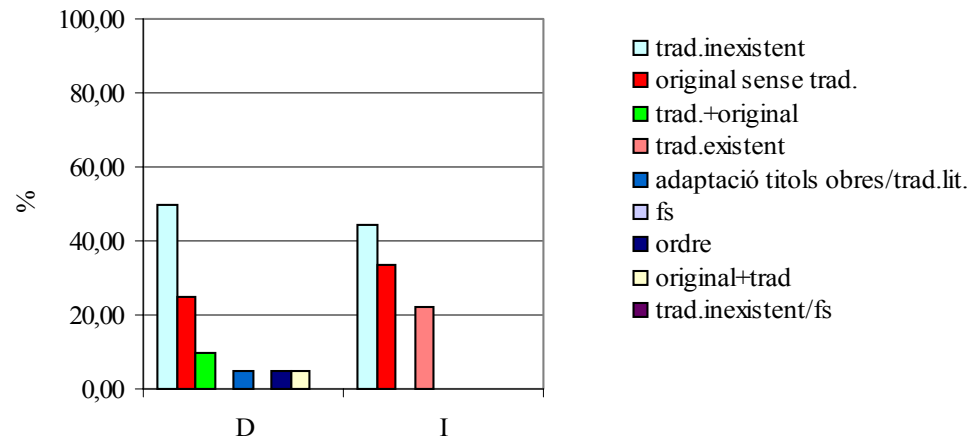
Taula 79. Nomenclatura. Nom de les obres. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció.

Gràfic 34. Nomenclatura. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció.

	D	I
Títols/trad.inexistent	10	4
Títols/original sense trad.	5	3
Títols/trad.existent	0	2
Títols/trad.+original	2	0
Adaptació títols obres/trad.lit.	1	0
Títols/fs	0	0
Títols/ordre	1	0
Títols/original+trad	1	0
Títols/trad.inexistent/fs	0	0
	20	9

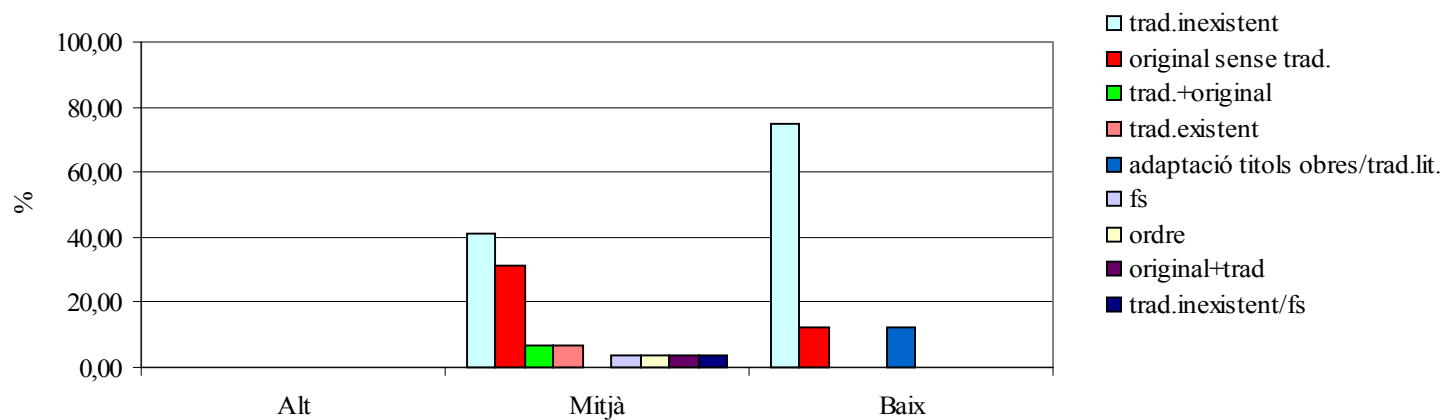
Taula 80. Nomenclatura. Nom de les obres. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 35. Nomenclatura. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.

	Alt	Mitjà	Baix	TOTAL
Títols/trad.inexistent		12	6	18
Títols/original sense trad.		9	1	10
Títols/trad.+original		2		2
Títols/trad.existent		2		2
Adaptació títols obres/trad.lit.			1	1
Títols/fs		1		1
Títols/ordre		1		1
Títols/original+trad		1		1
Títols/trad.inexistent/fs		1		1
	0	29	8	37

Taula 81. Nomenclatura. Nom de les obres. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 36. Nomenclatura. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

Altres temes	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Supressió	25	2	19	1	3	24	18	132	2	226
Addició	6		12	4	3	36	9	103		173
Adaptació	1		10	14		2	2	3		32
TOTAL	32	2	41	19	6	62	29	238	2	431

Taula 82. Altres temes. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Supressió	21	6	10	7		7		7	6	8	1	127	2	24	226
Addició	15	4	5	3		6		13	1	27		92	2	5	173
Adaptació	10	1						2		17			1	1	32
TOTAL	46	11	15	10	0	13	0	22	7	52	1	219	5	30	431

Taula 83. Altres temes. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

	D	I	No mateix	Mateix àmbit
Adaptació	29	3	24	8
Addició	134	23	91	82
Supressió	175	38	142	84
TOTAL	338	64	257	174

Taula 84. Altres temes. Distribució de dades segons la direccionalitat del català i segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció

	A	M	B	TOTAL
Adaptació	0	30	2	32
Addició	7	71	95	173
Supressió	11	68	147	226
TOTAL	18	169	244	431

Taula 85. Altres temes. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL
Adaptació temporal	1		8	14		2	2	3		30
Adaptació atemporal			2							2
Total	1	0	10	14	0	2	2	3	0	32

Taula 86. Altres temes. Adaptació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Adaptació temporal	8	1						2		17			1	1	30
Adaptació atemporal	2														2
	10	1	0	0	0	0	0	2	0	17	0	0	1	1	32

Taula 87. Altres temes. Adaptació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

	D	I	No mateix	Mateix àmbit
Adaptació temporal	27	3	22	8
Adaptació atemporal	2	0	2	0
	29	3	24	8

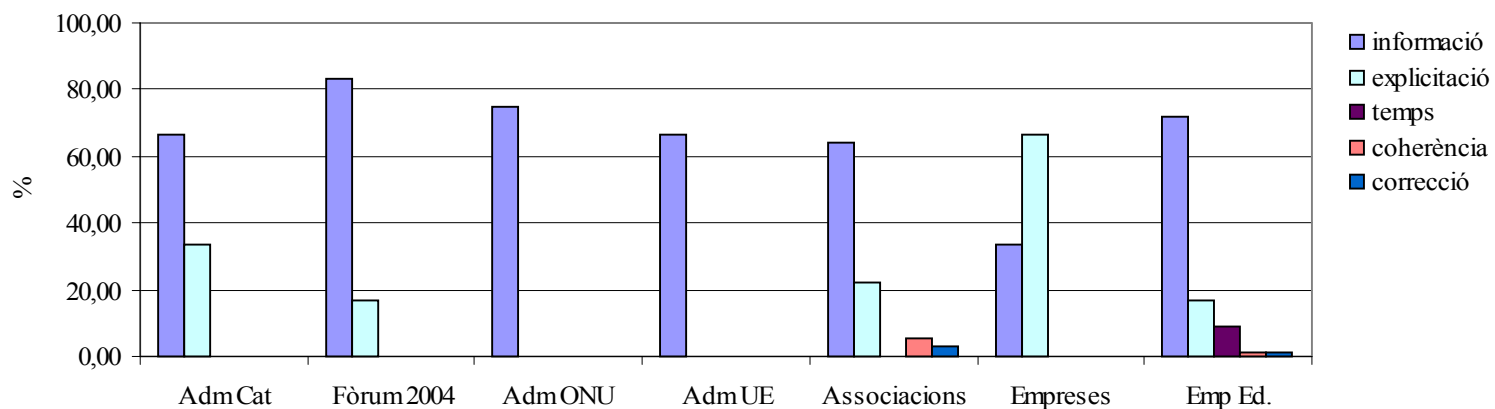
Taula 88. Altres temes. Adaptació. Distribució de dades segons la direccionalitat del català i segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció

	A	M	B	TOTAL
Adaptació atemporal		2		2
Adaptació temporal		28	2	30
	0	30	2	32

Taula 89. Altres temes. Adaptació. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Addició/informació	4		10	3	2	23	3	74		119
Addició/explicitació	2		2			8	6	17		35
Addició/temps								9		9
Addició/coherència						2		1		3
Addició/correcció						1		1		2
Addició/fs				1						1
Addició/nms					1					1
Addició/rellevància						1				1
Addició/sociolingüística						1				1
Addició/supressió informació								1		1
Total	6	0	12	4	3	36	9	103	0	173

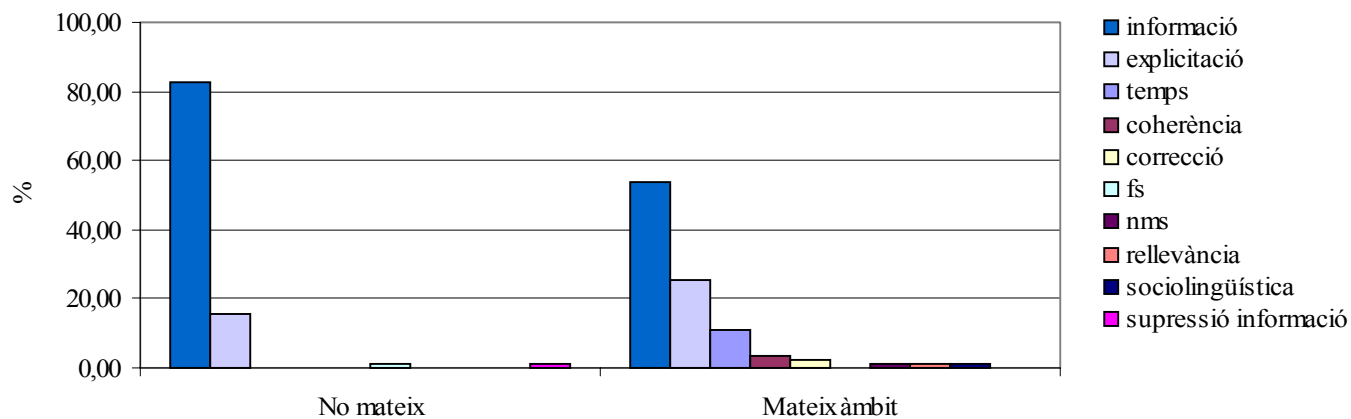
Taula 90. Altres temes. Addició. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 37. Altres temes. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció.

	No mateix	Mateix àmbit
Addició/informació	75	44
Addició/explicitació	14	21
Addició/temps		9
Addició/coherència		3
Addició/correcció		2
Addició/fs	1	
Addició/nms		1
Addició/rellevància		1
Addició/sociolingüística		1
Addició/supressió informació	1	
Total	91	82

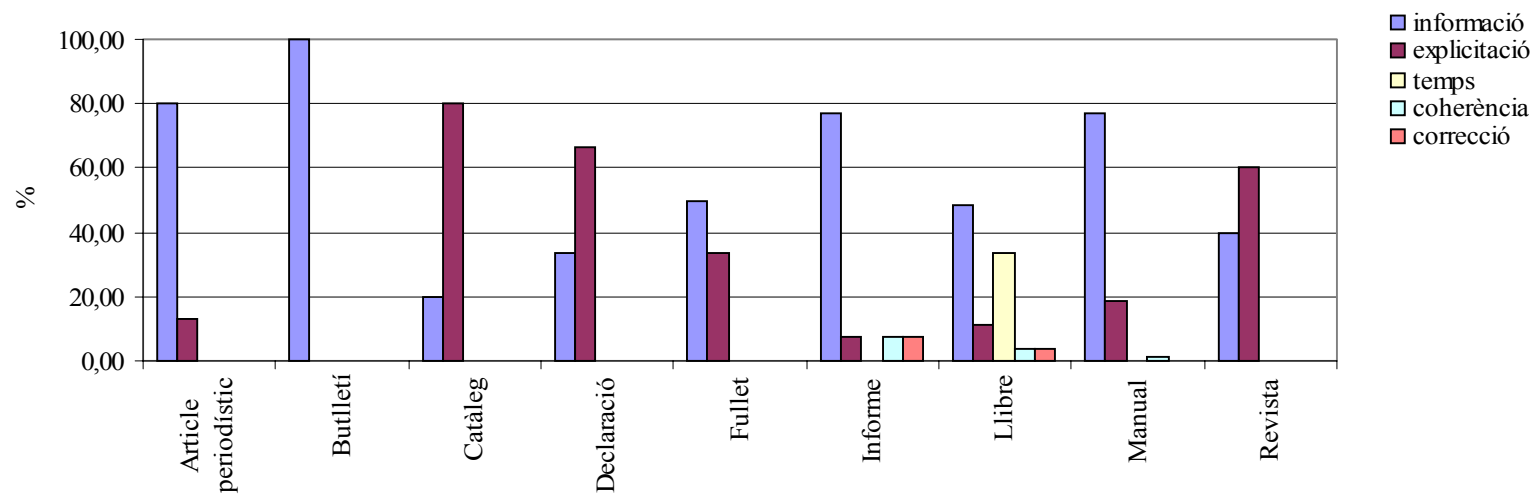
Taula 91. Altres temes. Addició. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció

Gràfic 38. Altres temes. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Addició/informació	12	4	1	1		3		10	1	13		71	1	2	119
Addició/explicitació	2		4	2		2		1		3		17	1	3	35
Addició/temps										9					9
Addició/coherència								1		1		1			3
Addició/correcció								1		1					2
Addició/fs	1														1
Addició/nms						1									1
Addició/rellevància												1			1
Addició/sociolingüística												1			1
Addició/supressió informació												1			1
Total	15	4	5	3	0	6	0	13	1	27	0	92	2	5	173

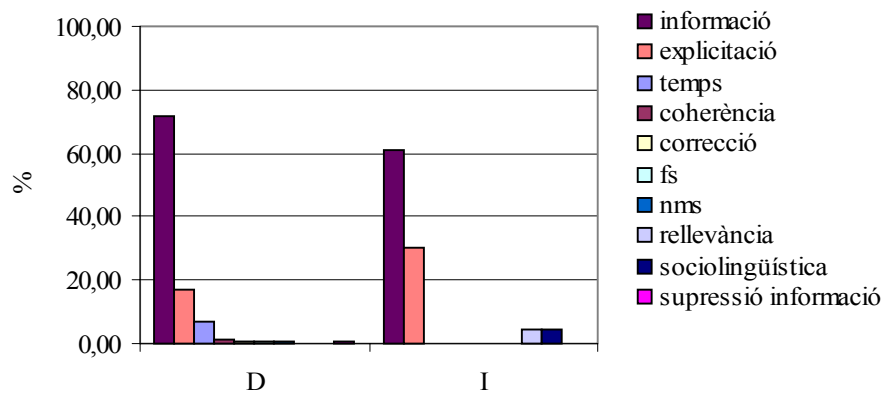
Taula 92. Altres temes. Addició. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 39. Altres temes. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

	D	I
Addició/informació	96	14
Addició/explicitació	23	7
Addició/temps	9	
Addició/coherència	2	
Addició/correcció	1	
Addició/fs	1	
Addició/nms	1	
Addició/rellevància		1
Addició/sociolingüística		1
Addició/supressió informació	1	
Total	134	23

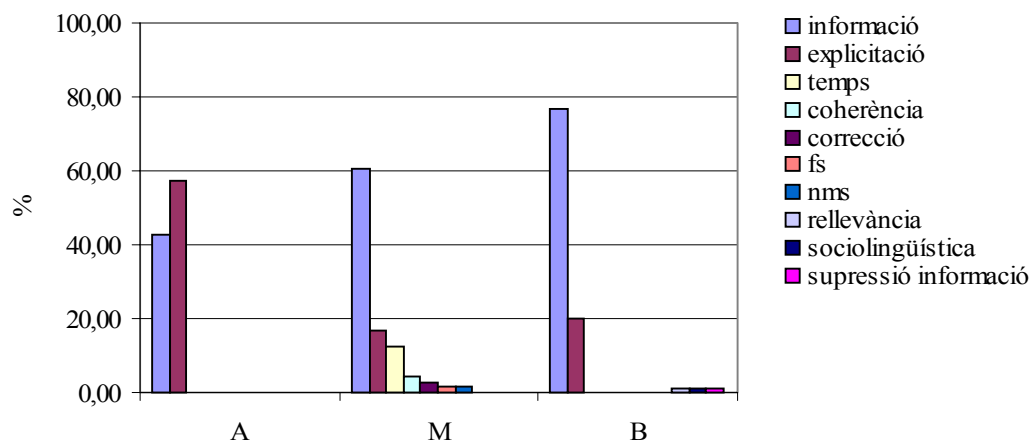
Taula 93. Altres temes. Addició. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

Gràfic 40. Altres temes. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.

	A	M	B	TOTAL
Addició/informació	3	43	73	119
Addició/explicitació	4	12	19	35
Addició/temps		9		9
Addició/coherència		3		3
Addició/correcció		2		2
Addició/fs		1		1
Addició/nms		1		1
Addició/rellevància			1	1
Addició/sociolingüística			1	1
Addició/supressió informació			1	1
Total	7	71	95	173

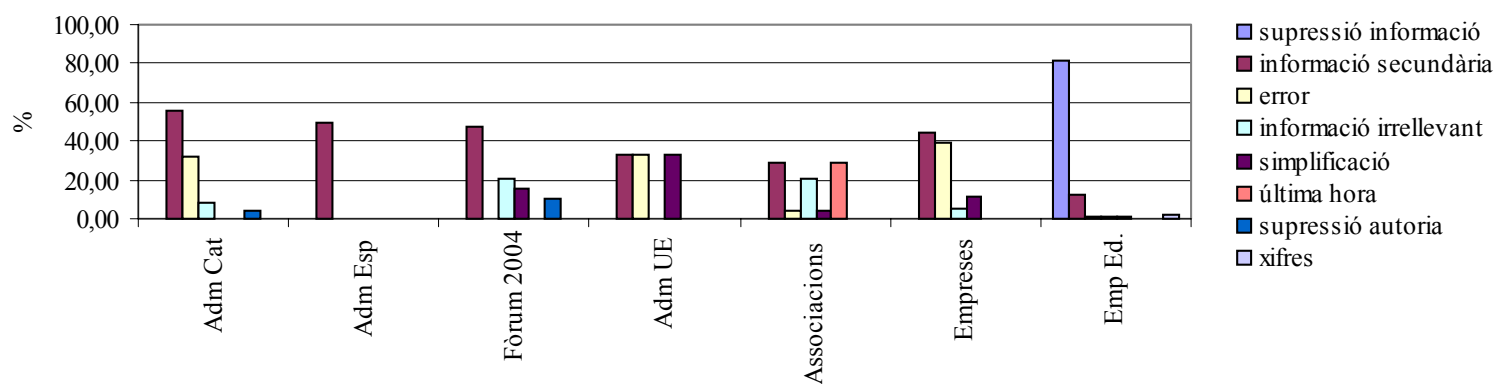
Taula 94. Altres temes. Addició. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 41. Altres temes. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL
Supressió informació								108		108
Supressió/informació secundària	14	1	9		1	7	8	16	2	58
Supressió/error	8			1	1	1	7	1		19
Supressió/informació irrellevant	2		4			5	1	2		14
Supressió/simplificació			3		1	1	2	1		8
Supressió/última hora						7				7
Supressió autoria	1		2							3
Supressió/xifres								3		3
Supressió/fs		1				1				2
Supressió cultural						1				1
Supressió temporal								1		1
Supressió/correcció						1				1
Supressió/nms			1							1
Total	25	2	19	1	3	24	18	132	2	226

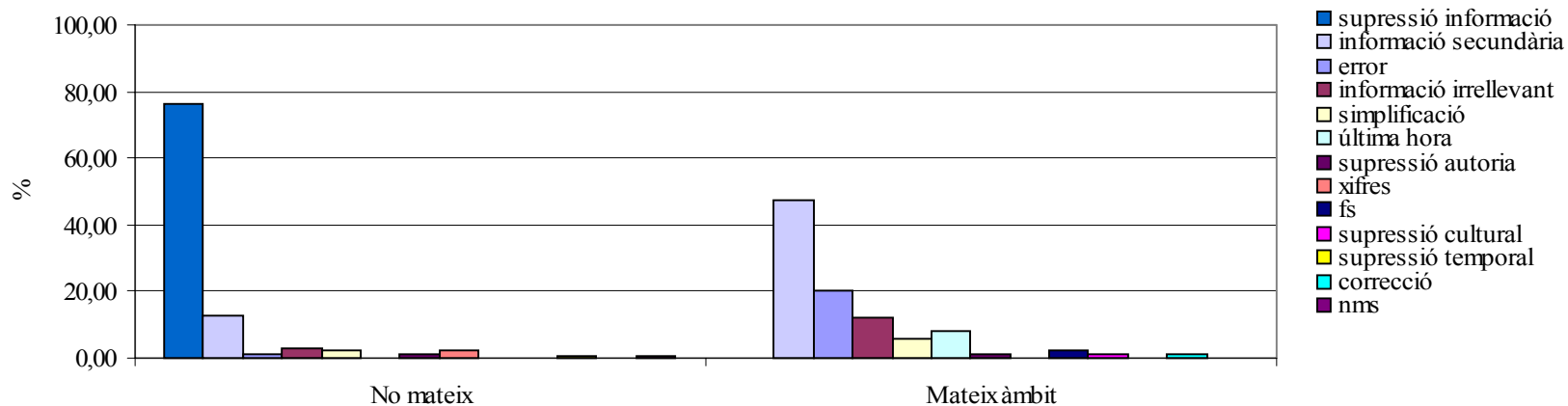
Taula 95. Altres temes. Supressió. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 42. Altres temes. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

	No mateix	Mateix àmbit
Supressió informació	108	0
Supressió/informació secundària	18	40
Supressió/error	2	17
Supressió/informació irrellevant	4	10
Supressió/simplificació	3	5
Supressió/última hora	0	7
Supressió autoria	2	1
Supressió/xifres	3	0
Supressió/fs	0	2
Supressió cultural	0	1
Supressió temporal	1	0
Supressió/correcció	0	1
Supressió/nms	1	0
	142	84

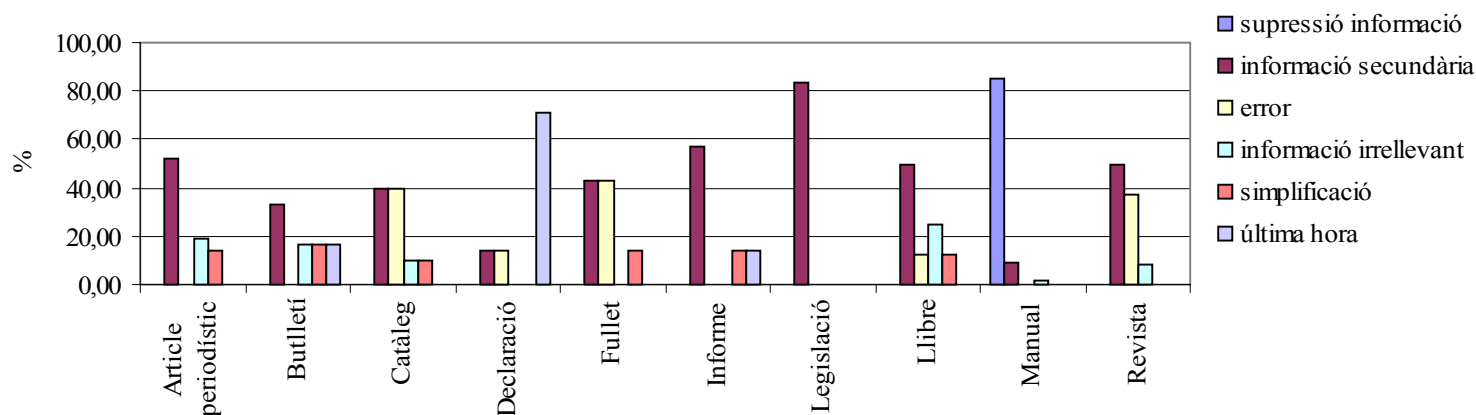
Taula 96. Altres temes. Supressió. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Gràfic 43. Altres temes. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Supressió (altres temes)	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Supressió informació												108			108
informació secundària	11	2	4	1		3		4	5	4		12		12	58
error			4	1		3				1	1			9	19
informació irrellevant	4	1	1							2		2	2	2	14
simplificació	3	1	1			1		1		1					8
última hora		1		5				1							7
Supressió autoria	2													1	3
xifres												3			3
fs									1			1			2
Supressió cultural		1													1
Supressió temporal												1			1
correcció								1							1
nms	1														1
Total	21	6	10	7	0	7	0	7	6	8	1	127	2	24	226

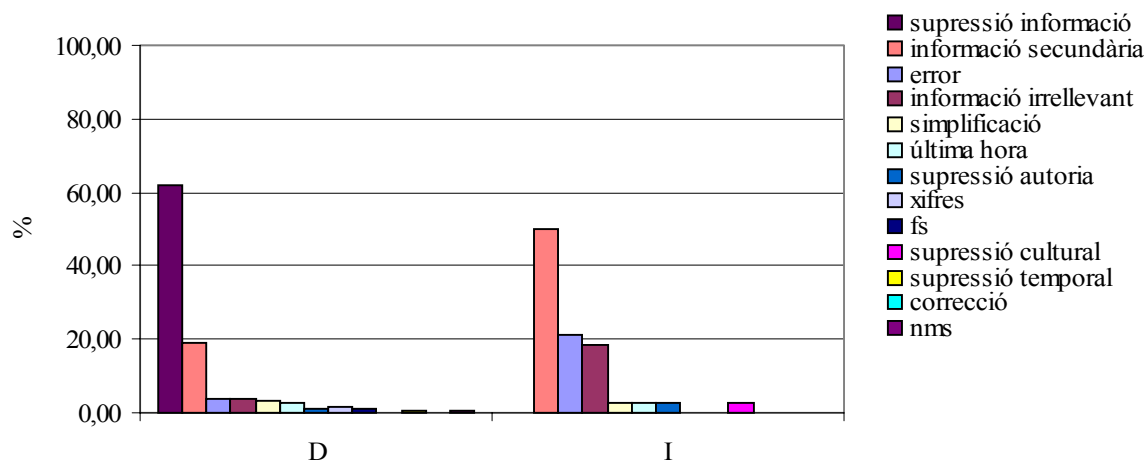
Taula 97. Altres temes. Supressió. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 44. Altres temes. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais.

	D	I
Supressió informació	108	0
Supressió/informació secundària	33	19
Supressió/error	7	8
Supressió/informació irrellevant	7	7
Supressió/simplificació	6	1
Supressió/última hora	5	1
Supressió autoria	2	1
Supressió/xifres	3	0
Supressió/fs	2	0
Supressió cultural	0	1
Supressió temporal	1	0
Supressió/correcció	0	0
Supressió/nms	1	0
	175	38

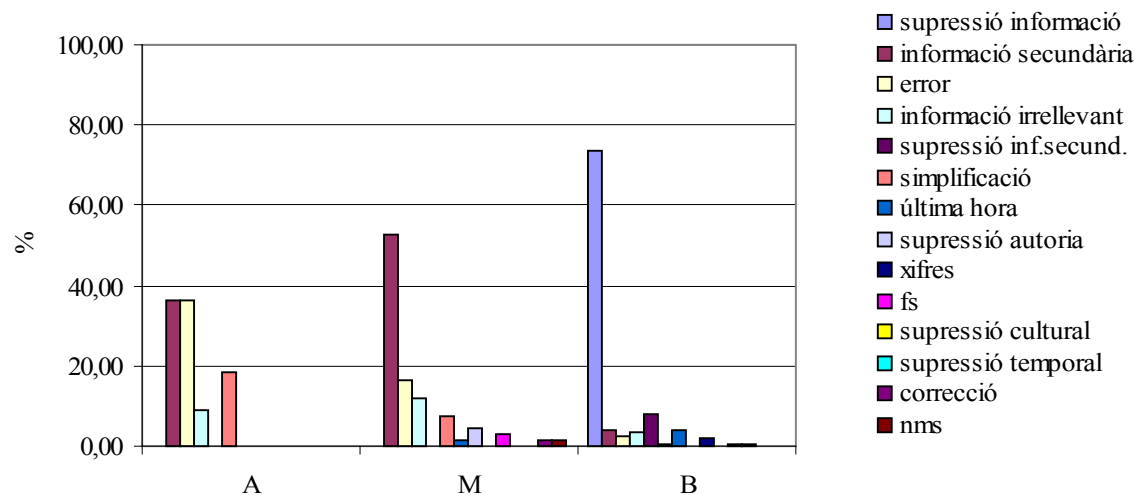
Taula 98. Altres temes. Supressió. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.

Gràfic 45. Altres temes. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.

	A	M	B	TOTAL
Supressió informació			108	108
Supressió/informació secundària	4	36	6	46
Supressió/error	4	11	4	19
Supressió/informació irrellevant	1	8	5	14
Supressió inf.secund.			12	12
Supressió/simplificació	2	5	1	8
Supressió/última hora		1	6	7
Supressió autoria		3		3
Supressió/xifres			3	3
Supressió/fs		2		2
Supressió cultural			1	1
Supressió temporal			1	1
Supressió/correcció		1		1
Supressió/nms		1		1
Total	11	68	147	226

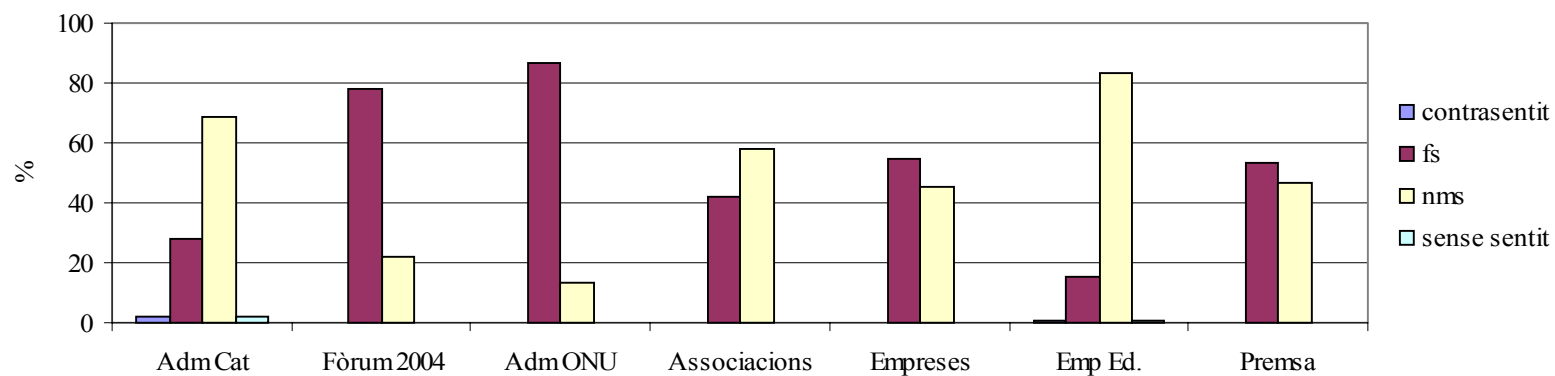
Taula 99. Altres temes. Supressió. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 46. Altres temes. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

Errors de comprensió	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL
Nms	39	2	2	3		18	15	103	7	189
Fs	16	1	7	20	1	13	18	19	8	103
Contrasentit	1							1		2
Sense sentit	1							1		2
TOTAL	57	3	9	23	1	31	33	124	15	296

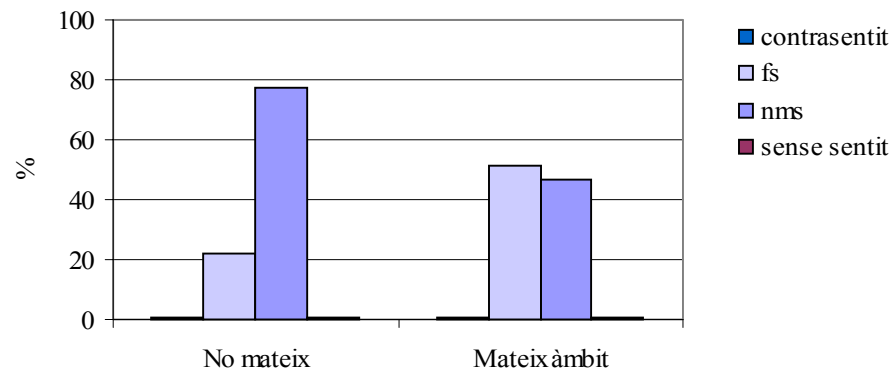
Taula 100. Errors de comprensió. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 47. Errors de comprensió. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

	No mateix	Mateix àmbit
Nms	128	61
Fs	36	67
Contrasentit	1	1
Sense sentit	1	1
TOTAL	166	130

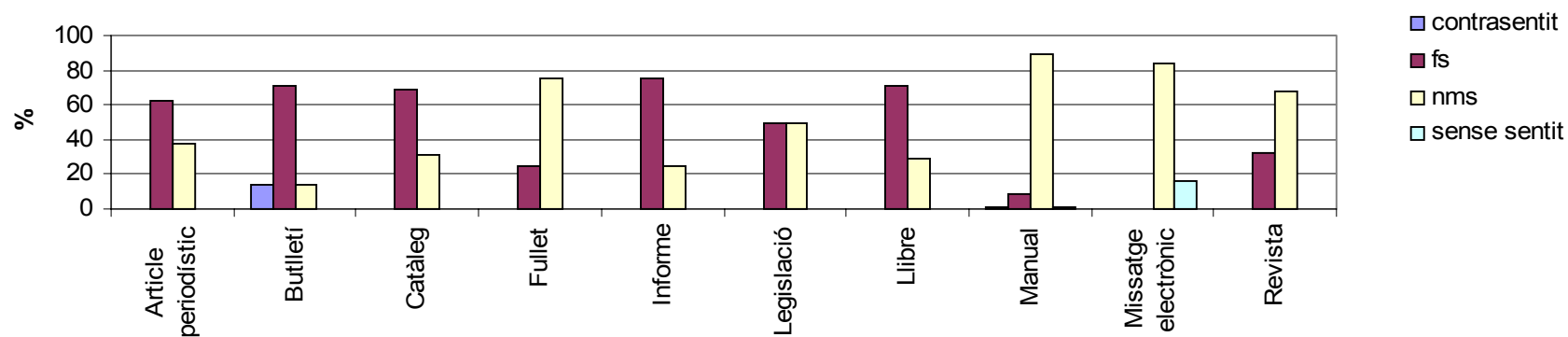
Taula 101. Errors de comprensió. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Gràfic 48. Errors de comprensió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Nms	9	1	4	2		12		3	3	12		104	5	34	189
Fs	15	5	9			4		9	3	30	2	10		16	103
Contrasentit		1										1			2
Sense sentit												1	1		2
TOTAL	24	7	13	2	0	16	0	12	6	42	2	116	6	50	296

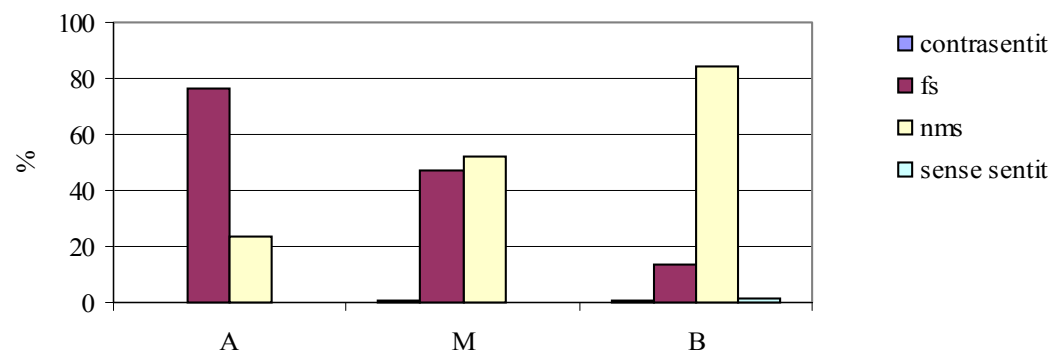
Taula 102. Errors de comprensió. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 49. Errors de comprensió. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció.

	A	M	B	TOTAL
Nms	4	80	105	189
Fs	13	73	17	103
Contrasentit		1	1	2
Sense sentit			2	2
TOTAL	17	154	125	296

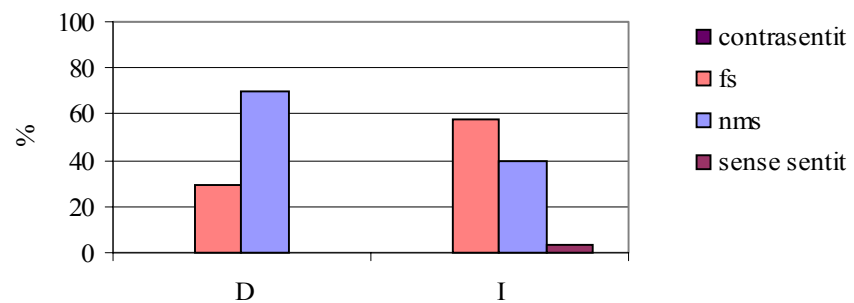
Taula 103. Errors de comprensió. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 50a. Errors de comprensió. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

	D	I
Contrasentit	1	0
Fs	71	19
Nms	168	13
Sense sentit	1	1
TOTAL	241	33

Taula 104. Errors de comprensió. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 50b. Errors de comprensió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
nivell morfosintàctic	39	9	1	2		129	96	112	4	392
nivell ortotipogràfic	40	13	1	1		110	52	115		332
nivell lèxic	55	22	2	2		99	56	21	10	267
Traducció automàtica	57					20	1		2	80
Altres	3	0	0	1	0	5	2	7	1	19

Taula 105. Reexpressió. Taula resum. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
nivell morfosintàctic	5	4	28	22	7	49		113	13	5	1	129	4	12	392
Nivell ortotipogràfic	1	4	12	27	4	38		63	17	3	2	137	8	16	332
Nivell lèxic	13	9	17	36	7	36		44	34	3	3	36	1	28	267
Traducció automàtica	2	1		13		1		5	1				52	5	80
Altres	2	0	0	2	0	2	0	3	2	1	0	6	1	0	19

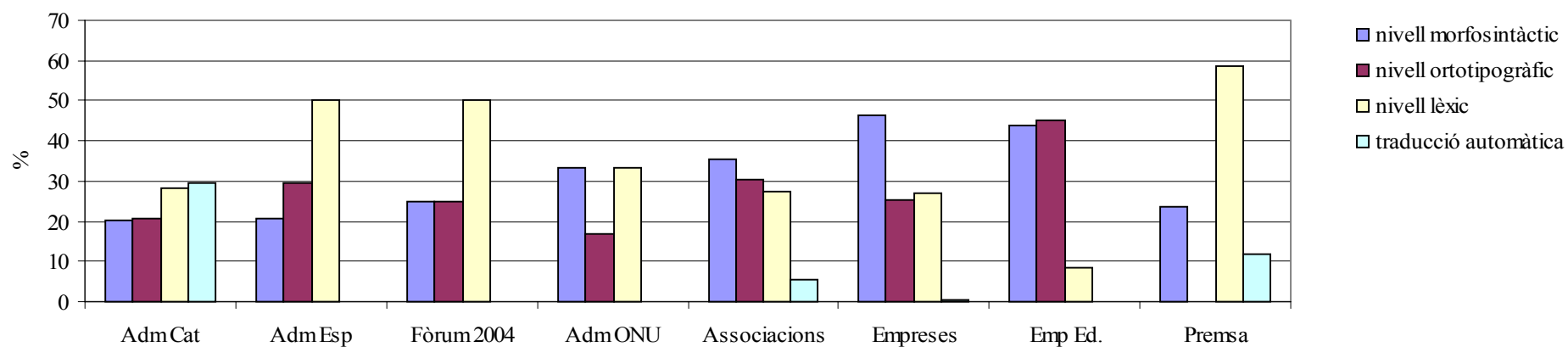
Taula 106. Reexpressió. Taula resum. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

	D	I	No mateix	Mateix àmbit
nivell morfosintàctic	237	19	99	278
Nivell ortotipogràfic	237	30	112	220
Nivell lèxic	169	38	24	243
Traducció automàtica	16	57	0	80
Altres	13	3	8	11

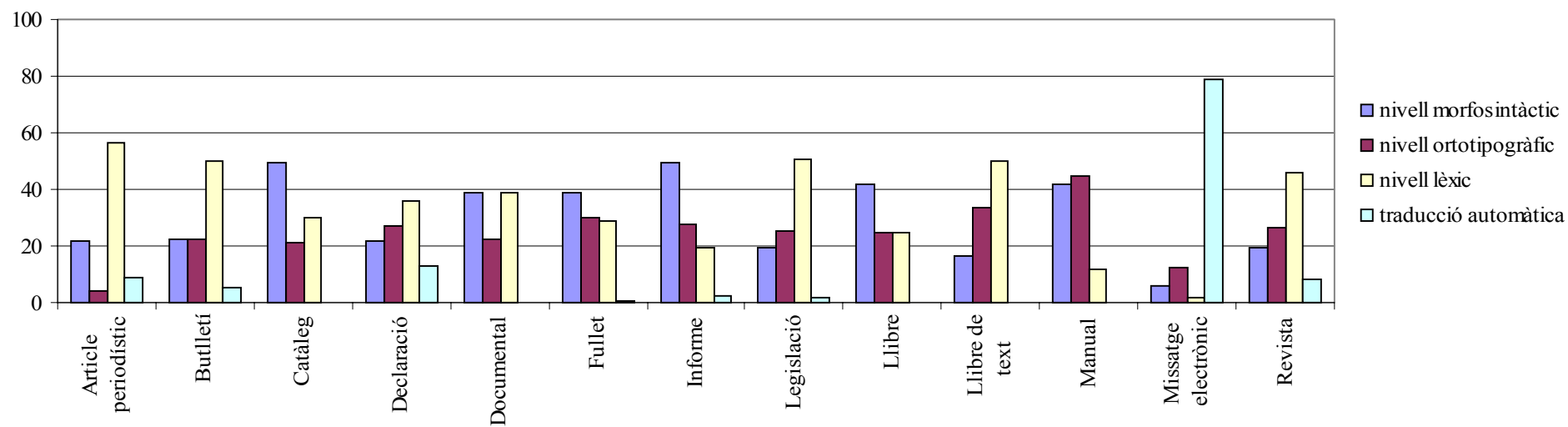
Taula 107. Reexpressió. Taula resum. Distribució de dades segons la direccionalitat i la comparació de l'àmbit de traducció i de producció.

	A	M	B	Total
nivell morfosintàctic	35	172	185	392
Nivell ortotipogràfic	19	121	192	332
Nivell lèxic	20	148	99	267
Traducció automàtica		12	68	80
Altres	0	8	11	19

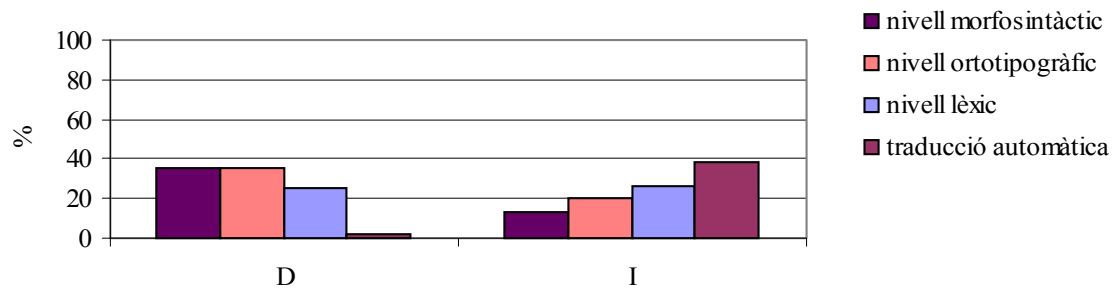
Taula 108. Reexpressió. Taula resum. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

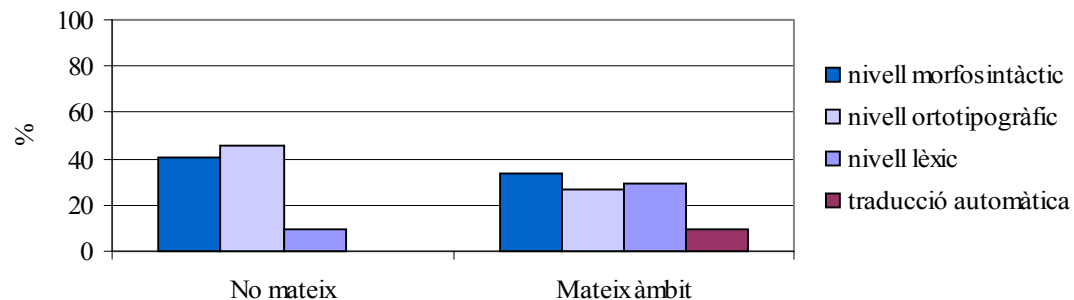
Gràfic 51. Reexpressió. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció.

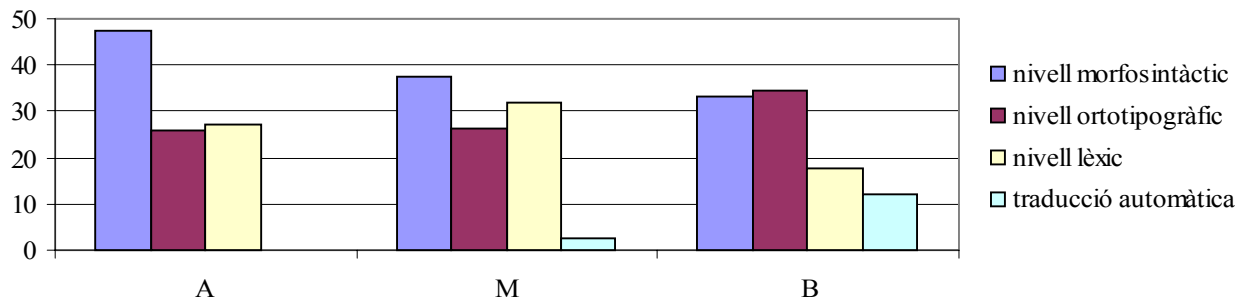
Gràfic 52. Reexpressió. Perfil de la distribució percentual de dades per gèneres textuais.

Gràfic 53. Reexpressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.

Gràfic 54. Reexpressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Gràfic 55. Reexpressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Prensa	TOTAL	
Nivell morfosintàctic	connectors	4	2				28	11	30	1	76
	preposicions	7	2				21	15	12	1	58
	pronoms relatius						17	14	8		39
	concordança	10	1				9	11	5		36
	apostrofacions	2					12	13	2		29
	contraccions	2					11	12	2		27
	barbarismes	4		1			2	2	15		24
	verbs	5	2		1		5	5	5	1	24
	pronoms febles		1		1		11	5	2		20
	quantificadors	2	1				7	5	1		16
	calc								15		15
	ordre lògic	1					6	2	5	1	15
	referents								9		9
	arcaïsmes	2						1			3
Ordre fraseològic								1		1	
nivell morfosintàctic	39	9	1	2	0	129	96	112	4	392	
Nivell ortotipogràfic	Ortografia	25	2		1		62	19	74		183
	tipografia	14	11	1			37	29	40		132
	puntuació	1					11	4	1		17
	Total nivell ortotipogràfic	40	13	1	1	0	110	52	115	0	332
Nivell lèxic	calcs	30	4	2	1		55	39	15	9	155
	barbarismes lèxics	14	14				41	10	3	1	83
	coherència lèxica	1	2		1		3	7	1		15
	Coherència fraseològica	9									9
	arcaïsmes lèxics								2		2
	Simplificació fraseològica	1	1								2
	Registre fraseològic		1								1
nivell lèxic	55	22	2	2	0	99	56	21	10	267	
TA	Traducció automàtica	57					20	1	2		80
Altres	adreçament								4		4
	Metàfora				1				1	1	3
	repeticions	2						1			3
	fs						1		1		2
	nms						2				2
	sociolingüística						1	1			2
	addició						1				1
	Càrrecs	1									1
excés								1		1	

Taula 109. Reexpressió. Taula resum. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció. El color groc indica el total dels grups de la primera columna.

		Article periodístic	Bulletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
nivell morfosintàctic	connectors	1		3	2		6		23	5	2		32		2	76
	preposicions	1		7	3	6	6		18	2	1		14			58
	pronoms relatius			3			5		19				12			39
	concordança		3	4	2	1	4		5	1			10		6	36
	apostrofacions			6	3		1		15				2	1	1	29
	contraccions			5	3		1		14				2	1	1	27
	barbarismes	1					5		3				15			24
	verbs	1			2		6		3	2	1		6	2	1	24
	pronoms febles				3		6		6	1	1		3			20
	quantificadors				4		4		2	2		1	2		1	16
	ordre lògic	1	1				2		5				6			15
	Calc												15			15
	referents												9			9
	arcaïsmes						3									3
Ordre fraseològic												1			1	
nivell morfosintàctic	5	4	28	22	7	49	0	113	13	5	1	129	4	12	392	
Nivell ortotipogràfic	Ortografia		3	8	25	2	17		28	4	2	1	83	3	7	183
	Tipografia	1	1	4	2	2	17		30	13	1	1	49	5	6	132
	puntuació						4		5				5		3	17
	Nivell ortotipogràfic	1	4	12	27	4	38	0	63	17	3	2	137	8	16	332
Nivell lèxic	calcs	12	6	17	20	3	20		23	6	1	3	18	1	25	155
	barbarismes lèxics	1	3		13	3	10		20	15	1		14		3	83
	coherència lèxica				2	1	6		1	2	1		2			15
	Coherència fraseològica									9						9
	arcaïsmes lèxics												2			2
	Simplificació fraseològica				1					1						2
	Registre fraseològic									1						1
Nivell lèxic	13	9	17	36	7	36	0	44	34	3	3	36	1	28	267	
Ta	Traducció automàtica	2	1	13		1			5	1				52	5	80
altres	adreçament												4			4
	Metàfora	2									1					3
	repeticions						1			1				1		3
	fs				1								1			2
	nms								2							2
	sociolingüística				1		1									2
	addició								1							1
	Càrrecs									1						1
excés												1			1	

Taula 110. Reexpressió. Distribució de dades segons els gèneres textuais. El color groc indica el total dels grups de la primera columna.

		D	I	No mateix	Mateix àmbit
	connectors	46	6	29	47
	preposicions	36	0	12	46
	pronoms relatius	23	0	8	31
	concordança	20	5	6	30
nivell morfosintàctic	apostrofacions	12	2	2	27
	contraccions	12	2	2	25
	barbarismes	22	0	14	10
	verbs	20	2	7	17
	pronoms febles	13	0	4	16
	quantificadors	11	2	0	16
	calc				
	ordre lògic	9	0	5	10
	referents	9	0	9	0
	arcaïsmes	3	0	0	3
	Ordre fraseològic	1	0	1	0
	nivell morfosintàctic	237	19	99	278
Nivell ortotipogràfic	Ortografia	136	14	73	110
	tipografia	92	13	38	94
	puntuació	9	3	1	16
	Nivell ortotipogràfic	237	30	112	220
Nivell lèxic	calcs	87	27	15	140
	barbarismes lèxics	62	2	4	79
	coherència lèxica	15	0	2	13
	Coherència fraseològica	0	9	0	9
	arcaïsmes lèxics	2	0	2	0
	Simplificació fraseològica	2	0	1	1
	Registre fraseològic	1	0	0	1
	Nivell lèxic	169	38	24	243
Ta	Traducció automàtica	16	57	0	80
	addició	0	0	0	1
	adreçament	4	0	4	0
	Càrrecs	0	1	0	1
Altres	excés	1	0	1	0
	fs	2	0	1	1
	Metàfora	3	0	2	1
	nms	0	0	0	2
	repeticions	1	2	0	3
	sociolingüística	2	0	0	2

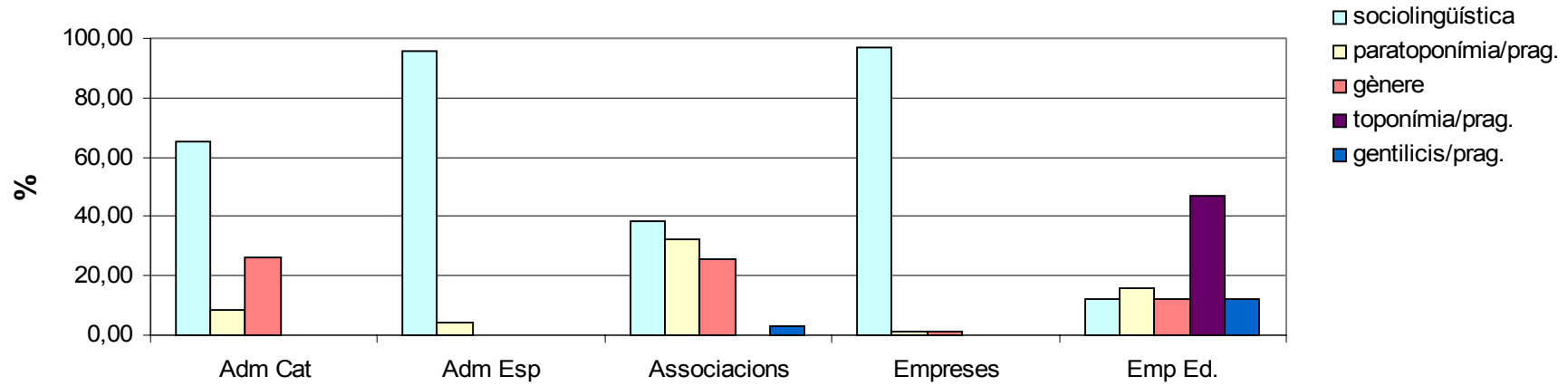
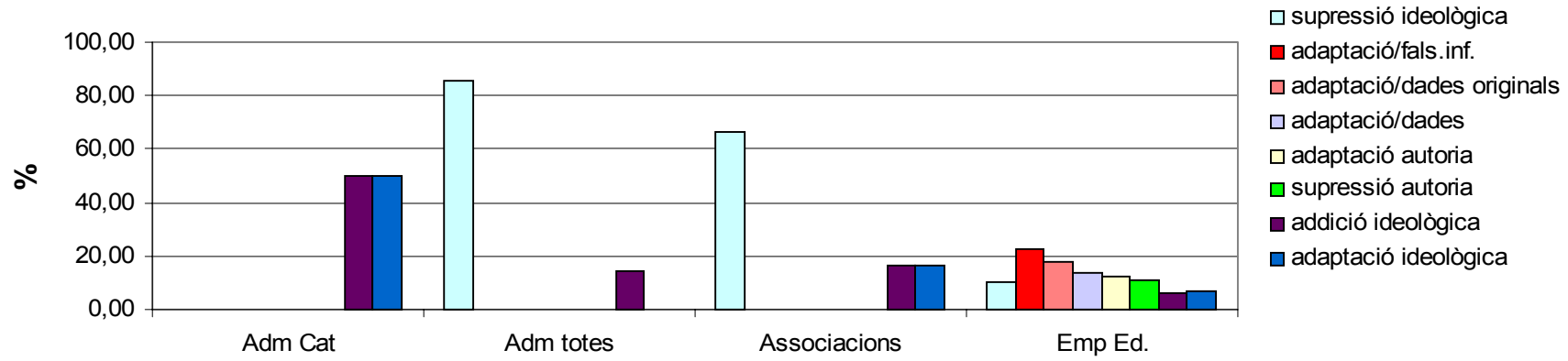
Taula 111. Reexpressió. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció i la comparació entre l'àmbit de traducció i de producció. El color groc indica el total dels grups de la primera columna.

		A	M	B	Total
nivell morfosintàctic	connectors	1	39	36	76
	preposicions	7	25	26	58
	pronoms relatius	2	24	13	39
	concordança	2	23	11	36
	apostrofacions	11	12	6	29
	contraccions	11	10	6	27
	barbarismes		4	20	24
	verbs	1	8	15	24
	pronoms febles		11	9	20
	quantificadors		8	8	16
	calcs			15	15
	ordre lògic		8	7	15
	referents			9	9
	arcaïsmes			3	3
	Ordre fraseològic			1	1
nivell morfosintàctic		35	172	185	392
Nivell ortotipogràfic	Ortografia	12	50	121	183
	tipografia	7	59	66	132
	puntuació		12	5	17
	Nivell ortotipogràfic		19	121	192
Nivell lèxic	calcs	17	80	58	155
	barbarismes lèxics	2	52	29	83
	coherència lèxica	1	4	10	15
	Coherència fraseològica		9		9
	arcaïsmes lèxics			2	2
	Simplificació fraseològica		2		2
	Registre fraseològic		1		1
Nivell lèxic		20	148	99	267
Ta	Traducció automàtica		12	68	80
Altres	adreçament			4	4
	Metàfora		3		3
	repeticions		1	2	3
	fs			2	2
	nms		2		2
	sociolingüística			2	2
	addició		1		1
	Càrrecs		1		1
excés			1	1	

Taula 112. Reexpressió. Distribució de dades segons el grau d'especialització. El color groc indica el total dels grups de la primera columna.

	Adm Cat	Adm Esp	Fòrum 2004	Adm ONU	Adm UE	Associacions	Empreses	Emp Ed.	Premsa	TOTAL
Supressió ideològica			18			4		13		35
Adaptació/fals.inf.								29		29
Adaptació/dades originals								23		23
Adaptació/dades								18		18
Adaptació autoria								16		16
Supressió autoria								14		14
Addició ideològica	1		3			1		8		13
Adaptació ideològica	1					1		9		11
Sociolingüística	15	44				12	66	4		141
Paratoponímia/prag. genere	2	2		1		10	1	5		21
Toponímia/prag.	6		1			8	1	4		20
Gentilicis/prag.								15		15
						1		4		5
Fs	1		2			9	1	3		16
Nms						2	1	8		11
Altres (<1% del total)			10			2	1	10	1	

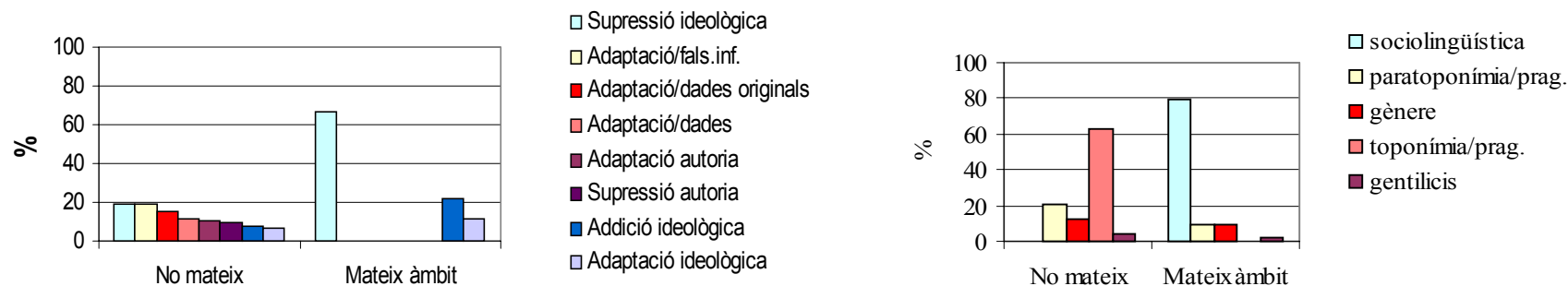
Taula 113. Manipulació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.

Gràfic 56. Manipulació. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció.

	No mateix	Mateix àmbit
Supressió ideològica	29	6
Adaptació/fals.inf.	29	
Adaptació/dades originals	23	
Adaptació/dades	17	
Adaptació autoria	16	
Supressió autoria	14	
Addició ideològica	11	2
Adaptació ideològica	10	1
Sociolingüística		141
Paratoponímia/prag.	5	16
genere	3	17
Toponímia/prag.	15	
Gentilicis	1	4
Fs		13
Nms	7	4

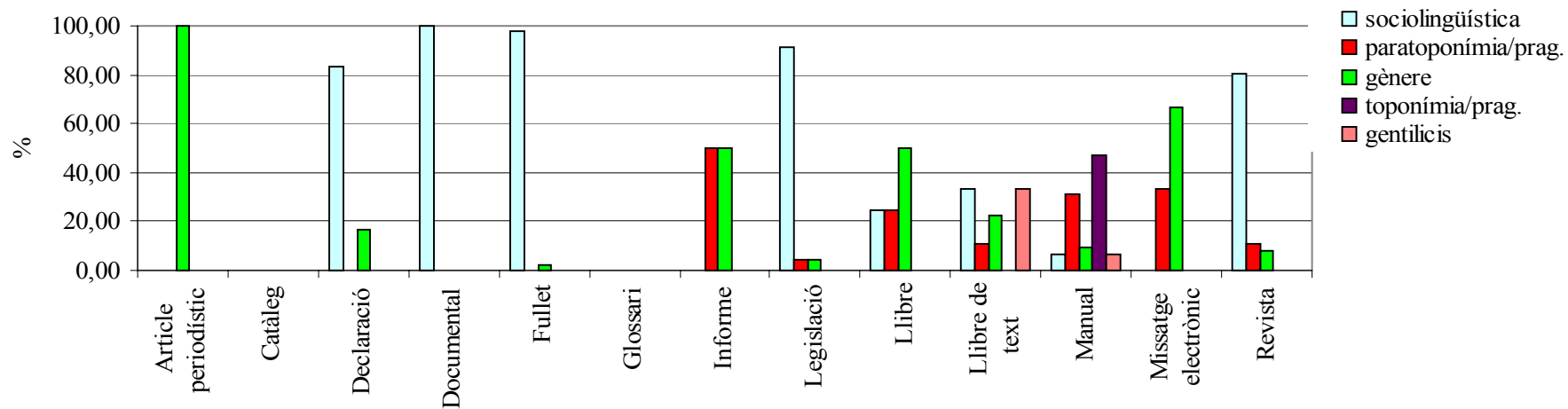
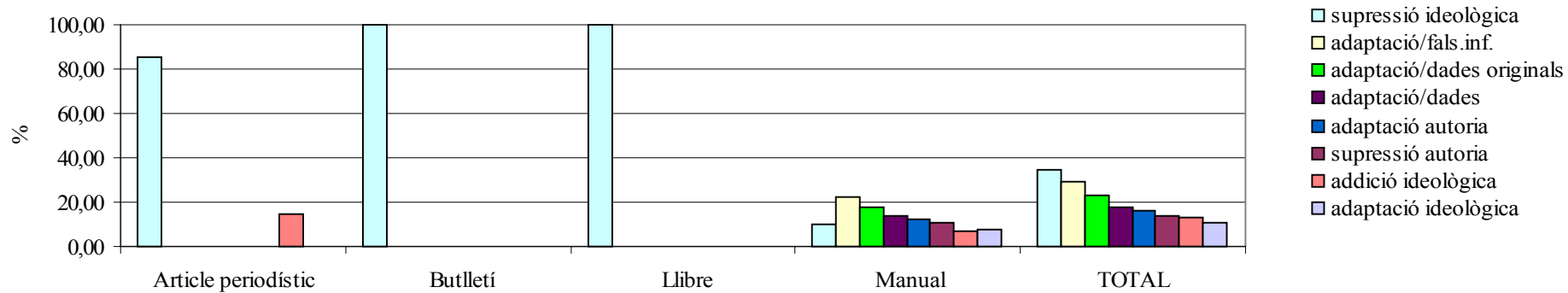
Taula 114. Manipulació. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

Gràfic 57. Manipulació. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.

	Article periodístic	Butlletí	Catàleg	Declaració	Documental	Fullet	Glossari	Informe	Legislació	Llibre	Llibre de text	Manual	Missatge electrònic	Revista	TOTAL
Manipulació															
Supressió ideològica	18	2								2		13			35
Adaptació/fals.inf.												29			29
Adaptació/dades originals												23			23
Adaptació/dades												18			18
Adaptació autoria												16			16
Supressió autoria												14			14
Addició ideològica	3											9		1	13
Adaptació ideològica				1								10			11
Sociolingüística		1		10	8	43			44	1	3	2		29	141
Paratoponímia/prag. genere	1			2		1		2	2	2	2	3	2	3	20
Toponímia/prag.												15			15
Gentilicis/prag.											3	2			5
Fs	2	1	1	1				1		2		6		2	16
Nms		1				1				1		8			11

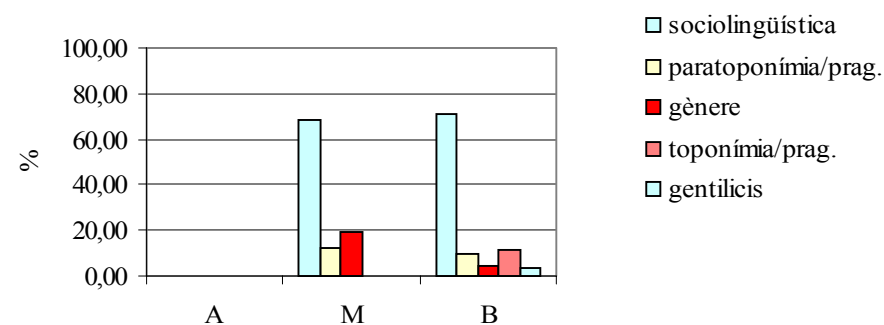
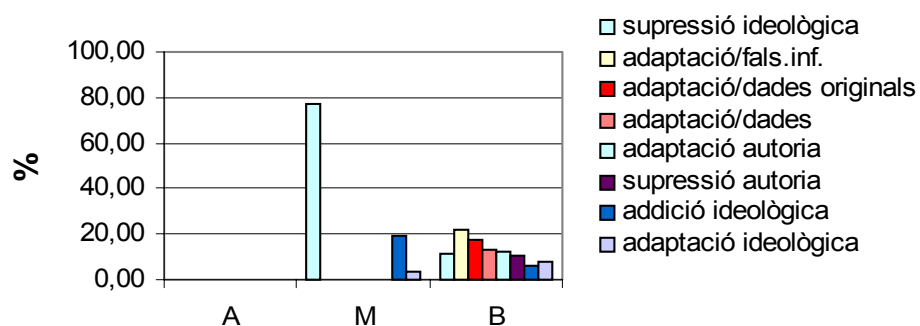
Taula 115. Manipulació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.

Gràfic 58. Manipulació. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuals.

	A	M	B	TOTAL
Supressió ideològica		20	15	35
Adaptació/fals.inf.			29	29
Adaptació/dades orig.			23	23
Adaptació/dades			18	18
Adaptació autoria			16	16
Supressió autoria			14	14
Addició ideològica		5	8	13
Adaptació ideològica		1	10	11
Sociolingüística		49	92	141
Paratoponímia/prag.		9	12	21
genere		14	6	20
Toponímia/prag.			15	15
Gentilicis			5	5
Fs	1	8	7	16
Nms		1	10	11

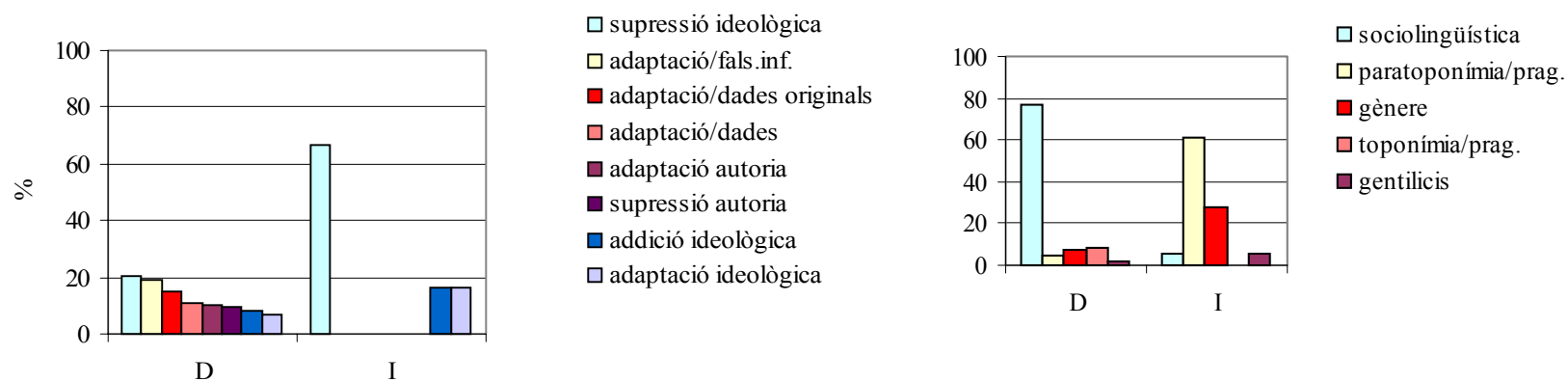
Taula 116. Manipulació. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 59. Manipulació. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.

	D	I
Supressió ideològica	31	4
Adaptació/fals.inf.	29	0
Adaptació/dades originals	23	0
Adaptació/dades	17	0
Adaptació autoria	16	0
Supressió autoria	14	0
Addició ideològica	12	1
Adaptació ideològica	10	1
Sociolingüística	139	1
Paratoponímia/prag.	9	11
genere	13	5
Toponímia/prag.	15	0
Gentilicis	4	1
Fs	3	7
Nms	9	2

Taula 117. Manipulació. Distribució de dades segons el grau d'especialització.

Gràfic 60. Manipulació. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.

Índex de taules i de gràfics

Índex de taules

Taula 1. Àmbits d'ús dels documents tipus i coincidència entre producció i traducció	85
Taula 2. Distribució dels destinataris originals i de la traducció.....	86
Taula 3. Presència de les llengües en els documents tipus en valors totals i percentuals....	87
Taula 4. Direccionalitat de les llengües i variants dialectals en valors totals	90
Taula 5. Documents amb transformació de gènere textual en la traducció	110
Taula 6. Tipologia textual segons els gèneres textuais	113
Taula 7. Grau d'especialització segons els gèneres textuais	115
Taula 8. Percentatge de documents tipus corresponent al suport textual	116
Taula 9. Traducció del topònim <i>España</i> i de les seues variants segons la direccionalitat entre català i espanyol	278
Taula 10. Aspectes rellevants i característiques a nivell macrodiscursiu	310
Taula 11. Aspectes rellevants i característiques en relació amb els elements culturals	310
Taula 12. Aspectes rellevants i característiques en relació amb la terminologia.....	311
Taula 13. Aspectes rellevants i característiques en relació amb les sigles, els organismes, les altres denominacions, la toponímia, el nom de les obres i la traducció automàtica en la nomenclatura	312
Taula 14. Aspectes rellevants i característiques en relació amb els altres temes i amb els errors traductors	313
Taula 15. Aspectes rellevants i característiques de la manipulació ideològica intencionada.....	314
Annex 3.....	14

1. Macrodiscurs

Taula 16. Aspectes estructurals. Distribució de dades per àmbits de traducció.....	407
Taula 17. Títols de capítol. Distribució de dades per àmbits de traducció	407
Taula 18. Títols de les obres. Distribució de dades per àmbits de traducció	408
Taula 19. Títols de capítol. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció	409
Taula 20. Títols de les obres. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció	409
Taula 21. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció	410
Taula 22. Títol de capítol. Distribució de dades segons la comparació entre gèneres textuais	410
Taula 23. Títols de les obres. Distribució de dades segons la comparació entre gèneres textuais	411
Taula 24. Distribució de dades segons la comparació entre gèneres textuais.....	411
Taula 25. Títol de capítol. Distribució de dades segons el grau d'especialització	412
Taula 26. Títols de les obres. Distribució de dades segons el grau d'especialització.....	412
Taula 27. Distribució de dades segons el grau d'especialització	413
Taula 28. Títol de capítol. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció ...	413

Taula 29. Títols de les obres. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció	414
Taula 30. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.....	414

2. Microdiscurs. Elements culturals

Taula 31. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	415
Taula 32. Adaptació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	417
Taula 33. No-adaptació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	417
Taula 34. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció	418
Taula 35. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	419
Taula 36. Adaptació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	420
Taula 37. No-adaptació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	420
Taula 38. Distribució de dades segons el grau d'especialització	421
Taula 39. Adaptació. Distribució de dades segons el grau d'especialització	422
Taula 40. No-adaptació. Distribució de dades segons el grau d'especialització	422
Taula 41. Distribució de dades segons la direccionalitat del català	423

3. Microdiscurs. Nomenclatura

Taula 42. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	424
Taula 43. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	424
Taula 44. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	425
Taula 45. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció.....	426
Taula 46. Distribució de dades segons el grau d'especialització	426
Taula 47. Terminologia. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	427
Taula 48. Terminologia. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	429
Taula 49. Terminologia. Distribució de dades per gèneres textuais.....	430
Taula 50. Terminologia. Distribució de dades per grau d'especialització	432
Taula 51. Terminologia. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.....	434
Taula 52. Altres denominacions. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	435
Taula 53. Altres denominacions. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i l'àmbit de producció	436
Taula 54. Altres denominacions. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	437
Taula 55. Altres denominacions. Distribució de dades segons el grau d'especialització	439
Taula 56. Altres denominacions. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció	440
Taula 57. Organisme privat. Distribució de dades segons l'àmbit de la traducció.....	441
Taula 58. Organisme públic. Distribució de dades segons l'àmbit de la traducció	441
Taula 59. Organisme privat. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	443
Taula 60. Organisme públic. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	443
Taula 61. Organisme privat. Distribució de dades segons els gèneres textuais	444
Taula 62. Organisme públic. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	444

Taula 63. Organisme privat. Distribució de dades segon el grau d'especialització	446
Taula 64. Organisme públic. Distribució de dades segons el grau d'especialització	446
Taula 65. Organisme privat. Distribució de dades segons la direccionalitat	448
Taula 66. Organisme públic. Distribució de dades segons la direccionalitat del català	448
Taula 67. Sigles. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	449
Taula 68. Sigles. Distribució de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció	451
Taula 69. Sigles. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	453
Taula 70. Sigles. Distribució de dades segons la direccionalitat del català	455
Taula 71. Sigles. Distribució de dades segons el grau d'especialització	457
Taula 72. Toponímia. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	459
Taula 73. Toponímia. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	460
Taula 74. Toponímia. Distribució de dades segons els gèneres textuais	461
Taula 75. Toponímia. Distribució de dades segons el grau d'especialització	462
Taula 76. Toponímia. Distribució de dades segons la direccionalitat del català.....	463
Taula 77. Nom de les obres. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	464
Taula 78. Nom de les obres. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	465
Taula 79. Nom de les obres. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció	466
Taula 80. Nom de les obres. Distribució de dades segons la direccionalitat del català	467
Taula 81. Nom de les obres. Distribució de dades segons el grau d'especialització	468

4. Microdiscurs. Altres temes

Taula 82. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	469
Taula 83. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	469
Taula 84. Distribució de dades segons la direccionalitat del català i segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	469
Taula 85. Distribució de dades segons el grau d'especialització	469
Taula 86. Adaptació. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	470
Taula 87. Adaptació. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	470
Taula 88. Adaptació. Distribució de dades segons la direccionalitat del català i segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	470
Taula 89. Adaptació. Distribució de dades segons el grau d'especialització	470
Taula 90. Addició. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	471
Taula 91. Addició. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	472
Taula 92. Addició. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	473
Taula 93. Addició. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció	474
Taula 94. Addició. Distribució de dades segons el grau d'especialització	475
Taula 95. Supressió. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	476
Taula 96. Supressió. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	477
Taula 97. Supressió. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	478
Taula 98. Supressió. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció	479
Taula 99. Supressió. Distribució de dades segons el grau d'especialització	480

5. Microdiscurs. Errors de comprensió

Taula 100. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	481
Taula 101. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	482
Taula 102. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	483
Taula 103. Distribució de dades segons el grau d'especialització	484
Taula 104. Distribució de dades segons la direccionalitat del català	485

6. Microdiscurs. Reexpressió

Taula 105. Taula resum. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció	486
Taula 106. Taula resum. Distribució de dades segons els gèneres textuais	486
Taula 107. Taula resum. Distribució de dades segons la direccionalitat i la comparació de l'àmbit de traducció i de producció	486
Taula 108. Taula resum. Distribució de dades segons el grau d'especialització.....	486
Taula 109. Taula resum. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció. El color groc indica el total dels grups de la primera columna.....	489
Taula 110. Distribució de dades segons els gèneres textuais. El color groc indica el total dels grups de la primera columna	490
Taula 111. Distribució de dades segons la direccionalitat de la traducció i la comparació entre l'àmbit de traducció i de producció. El color groc indica el total dels grups de la primera columna.....	491
Taula 112. Distribució de dades segons el grau d'especialització. El color groc indica el total dels grups de la primera columna	492

7. Microdiscurs. Manipulació

Taula 113. Distribució de dades segons l'àmbit de traducció.....	493
Taula 114. Distribució de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	495
Taula 115. Distribució de dades segons els gèneres textuais.....	496
Taula 116. Distribució de dades segons el grau d'especialització	498
Taula 117. Distribució de dades segons el grau d'especialització	499

Índex de gràfics

1. Macrodiscurs

Gràfic 1. Títols de les obres. Perfil percentual de dades per àmbits de traducció	408
---	-----

2. Microdiscurs. Elements culturals

Gràfic 2. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció	416
Gràfic 3. Perfil de la distribució percentual segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció	418
Gràfic 4. Perfil de la distribució percentual per gèneres textuais	419
Gràfic 5. Perfil de la distribució percentual per grau d'especialització.....	421
Gràfic 6. Perfil de la distribució percentual de la direccionalitat de la traducció segons la tècnica emprada.....	423

3. Microdiscurs. Nomenclatura

Gràfic 7. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció	428
Gràfic 8. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	429
Gràfic 9. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	431
Gràfic 10. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització	433
Gràfic 11. Terminologia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.....	434
Gràfic 12. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	435
Gràfic 13. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i l'àmbit de producció	436
Gràfic 14. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades per gèneres textuais	438
Gràfic 15. Denominació. Perfil de la distribució percentual de dades per grau d'especialització	439
Gràfic 16. Altres denominacions. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció	440
Gràfic 17. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	442
Gràfic 18. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.....	443
Gràfic 19. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	445

Gràfic 20. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.....	447
Gràfic 21. Organisme privat i organisme públic. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català	448
Gràfic 22. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	450
Gràfic 23. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre àmbits de producció i de traducció	452
Gràfic 24. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	454
Gràfic 25. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.....	456
Gràfic 26. Sigles. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització	458
Gràfic 27. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	459
Gràfic 28. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	460
Gràfic 29. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	461
Gràfic 30. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització	462
Gràfic 31. Toponímia. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català	463
Gràfic 32. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	464
Gràfic 33. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	465
Gràfic 34. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de producció i el de traducció	466
Gràfic 35. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català	467
Gràfic 36. Nom de les obres. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització	468

4. Microdiscurs. Altres temes

Gràfic 37. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció	471
Gràfic 38. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit.....	472
Gràfic 39. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	473
Gràfic 40. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció.....	474
Gràfic 41. Addició. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització	475
Gràfic 42. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	476

Gràfic 43. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció.....	477
Gràfic 44. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	478
Gràfic 45. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció	479
Gràfic 46. Supressió. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització	480

5. Microdiscurs. Errors de comprensió

Gràfic 47. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	481
Gràfic 48. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	482
Gràfic 49. Perfil de la distribució percentual de dades segons l'àmbit de traducció	483
Gràfic 50a. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització...	484
Gràfic 50b. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català.....	485

6. Microdiscurs. Reexpressió

Gràfic 51. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció	487
Gràfic 52. Perfil de la distribució percentual de dades per gèneres textuais.....	487
Gràfic 53. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat del català .	488
Gràfic 54. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	488
Gràfic 55. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.....	488

7. Microdiscurs. Manipulació

Gràfic 56. Perfil de la distribució percentual de dades per àmbits de traducció	494
Gràfic 57. Perfil de la distribució percentual de dades segons la comparació entre l'àmbit de traducció i el de producció	495
Gràfic 58. Perfil de la distribució percentual de dades segons els gèneres textuais	497
Gràfic 59. Perfil de la distribució percentual de dades segons el grau d'especialització.....	498
Gràfic 60. Perfil de la distribució percentual de dades segons la direccionalitat de la traducció	499